

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ.

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ,

ИЗДАВАЕМЫЙ

ВРЕМЕННОЮ КОМИССІЕЮ

ДЛЯ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ,

ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННОЮ

при

Кіевскомъ, Подольскомъ и Волынскомъ

ГЕНЕРАЛЪ-ГУБЕРНАТОРЪ.

Часть четвертая

АКТЫ О ПРОИСХОЖДЕНІИ ШЛЯХЕТСКИХЪ РОДОВЪ
ВЪ ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ.

Томъ I.

КІЕВЪ.

Въ типографіи Е. Федорова.

1867.

D-31/82

ВЫПУСК

РОССИИ - ЗАПАДНОЙ

5257

Печатать разрешается. Марта 9 дня 1867 года.

ВЫСОЧАЙШЕ УТВЕРЖДЕНО

Председатель Комиссии М. Юзефович.

Киевскому, Подольскому и Подлянскому

ГЕНЕРАЛ-МАЙОРЪ

Печатать разрешается

ВЫСОЧАЙШЕ УТВЕРЖДЕНО

РОССИИ - ЗАПАДНОЙ

Том I

Киев.

Въ типографіи Е. Фекелова
1867.

ПРЕДИСЛОВІЕ

Настоящимъ тожъ Киевская археографическая комиссия, согласно принятому ею плану, открываетъ новый отдѣлъ своихъ изысканій: отдѣлъ изысканій о происхожденіи мѣстныхъ шляхетскихъ родовъ. Отдѣлъ этотъ имѣетъ ту особенную важность для исторіи Югозападной Россіи, что изъ всей, живущей въ ней шляхетской массы едва ли найдется и десятая часть коренныхъ Поляковъ; всѣ же остальные состоятъ изъ родовъ чисто Русскаго происхожденія, совратившихся въ латинство и ополячившихся. — Этимъ фактомъ лучше всего опредѣляется значеніе здѣшняго Польскаго вопроса, который, сказать мимоходомъ, и въ самой Польшѣ есть вопросъ не Польскій, а шляхетскій, такъ-какъ шляхетство никогда не представляло народа, а, напротивъ того, по самой своей сущности, всегда было и продолжаетъ быть его отрицаніемъ.

Избранный нами предметъ важенъ и тѣмъ еще, въ историческомъ смыслѣ, что самые могучіе элементы Речи Посполитой образовались изъ Русскаго дворянства: изъ него вышло глѣздо главныхъ представителей анархическаго начала, подниравшихъ, въ теченіе нѣсколькихъ вѣковъ, его не естественное учрежденіе, и потомки которыхъ, по настоящее время, составляютъ самую значительную силу Польскаго народа и слагаютъ его вредъ самимъ себѣ, своей шляхетской идее и силе.

странъ и всему государству, отстаивать, во чтобы ни стало, погибшій и безпримѣрный въ исторіи порядокъ.

Совращеніе здѣшнихъ Русскихъ дворянъ изъ православія въ латинство началось послѣ Люблинской Уніи, во второй половинѣ XVI вѣка, и составляло главную задачу Польской политики, такъ какъ латинство, будучи символомъ Польской народности, служило самымъ дѣйствительнымъ объединяющимъ началомъ и самымъ лучшимъ способомъ для ассимилированія съ Польшей православной Русской стихіи. — Но Русское дворянство поддавалось отступничеству не вдругъ: оно было богато и сильно, богаче и сильнѣе Польской шляхты, и имѣло такихъ вождей, какъ князь Константинъ Острожскій и такихъ іерарховъ, какъ Петръ Могила. — Засѣдая въ Варшавскомъ Сенатѣ, могущественные представители Руси не допускали формальныхъ посягательствъ на свою вѣру и народность, а церковныя православныя братства, располагая значительными денежными средствами и давая ежегодныя взятки не только Польскимъ сановникамъ, но и нуждавшимся въ доходахъ королямъ¹⁾, сохраняли свободу дѣйствія и поддерживали духъ православія въ своемъ народѣ. Такимъ образомъ, даже и послѣ провозглашенія реляціонной уніи, въ 1596 году, Польское правительство не рѣшалось еще принимать формальныхъ насильственныхъ мѣръ противъ православнаго дворянства, державшагося крѣпко²⁾, и до второй половины XVII вѣка ограничивалось лишь косвеннымъ, административнымъ покровительствомъ совращавшимся въ латинство или унію, насаждая, изъ Русскаго дворянства, чинами, должностями, староствами и всенкии бенефиціями исключительно отступниковъ. — Но и такая поли-

тика оставалась не безъ успѣха: и въ этотъ періодъ времени латинско-польская пропаганда представляетъ уже не мало прозелитовъ, поддавшихся соблазну мірскихъ благъ, и которыми сдѣлки съ совѣстью устроивали іезуиты³⁾. Мы знаемъ, что въ это время кн. Константинъ Острожскій высматривалъ уже свои дружины, подъ предводительствомъ будущаго козацкаго гетмана Наливайка, для наказанія по-

¹⁾ Вотъ одинъ изъ образчиковъ такой сдѣлки, взятый нами изъ известнаго сочиненія Нессеяго: *Krona Polska*, т. III, стр. 359, авторъ котораго былъ самъ іезуитъ, а потому не можетъ быть заподозрѣнъ въ несправедливости подобныхъ показаній.

«Владиславъ Немиричъ, обращенный въ католичество», рассказываетъ Нессей, «просилъ, передъ смертію, милостивости его іезуита Михайла Кисаржевскаго. — Исповѣдаясь передъ нимъ грѣхи, онъ заявилъ сомнѣніе о томъ, достигнетъ ли онъ спасенія, если приметъ причастіе подъ «однимъ видомъ и, потому, просилъ іезуита выдать ему «формальное «письменное удостовѣреніе въ томъ, что онъ будетъ спасенъ въ католичествѣ. Коснакъ охотно выдалъ требуемое удостовѣреніе. Вотъ текстъ оного: «Я, Михайлъ Кисаржевскій, изъ ордена іезуитовъ, удостоверяю снѣхъ Божіе Величіе въ томъ, что если благородный Владиславъ Немиричъ потерпитъ какой либо ущербъ передъ судомъ Господнимъ, вслѣдствіе причастія католическаго подъ однимъ видомъ, одобренаго первою въ теченіе всѣхъ вѣковъ, то я весь сей ущербъ «принимаю на себя и на свою душу и готовъ буду отыгивать передъ «Величіемъ Божіимъ, вмѣстѣ съ матерію моею, святою католическою «и апостольскою церковью и со всеми членами, дано въ Люблинѣ, въ «іезуитской коллегіи, 19 апрѣля 1653 года. Михайлъ Кисаржевскій. — «Немиричъ сворочился, держа въ рукѣ это удостовѣреніе, и съ нимъ «положивъ былъ, согласно его желанію, во гробъ. Черезъ пять дней «послѣ его смерти, когда собрались спускать тѣло его въ могилу, устроенную въ Люблинской нашей церкви, и, передъ тѣмъ, открыли гробъ, то кровавъ документа, бывшаго въ рукахъ покойника, образъ другой «на его груди, слѣдующаго содержанія: «Я, Владиславъ Немиричъ, освобождаю преподобнаго Михайла Кисаржевскаго, члена іезуитскаго ордена, отъ обязательства, принятаго имъ на свою душу, ибо я получалъ полное удостовѣреніе, по безграничной милости Божіей, и отпущеніе мнѣ всѣхъ грѣховъ въ страшную минуту суда, вслѣдствіе испо-

¹⁾ См. Исторію церковныхъ православныхъ братствъ, соч. Флорова, 1857 года.

²⁾ См. Архивъ югозападной Россіи: постановленія дворянскихъ провинціальныхъ сеймовъ, часть II-я томъ I-й, 1861 г.

мѣстныхъ Русскихъ дворянъ за нѣмцу православію, и мы находимъ, что первыми отступниками, въ слѣдъ за Люблинскою Унією, были знатные люди, какъ ближе стоявшіе къ искусственнымъ побужденіямъ. — Знатные отступники становились естественно проводниками латинства и притягательными центрами для окружающей среды, особенно для своей безчисленной дворни, которая, волею и неволею, должна была подчиняться примѣру своихъ патроновъ. Такимъ образомъ, въ первое же столѣтіе, послѣ Люблинской Уніи, Польская полтика умѣла образовать въ средѣ Русскаго дворянства достаточный напасъ поборниковъ латинства, чтобы, съ нѣмъ оспоривъ, начать формальную осаду православія и начала ее во второй половинѣ XVIII вѣка, съ возвращеніемъ бывшаго іезуита Яна Казимира, въ 1649 году. Этотъ король, при самомъ вступленіи на престолъ, давъ торжественную присягу не предоставлять ни одного мѣста въ Сенатѣ, ни одной должности, ни одного старства не католикамъ. Туже присягу постоянно повторяли и слѣдующіе короли. Послѣ этого перваго рѣшительнаго шага, стали возникать противъ Русской церкви и народности, одно за другимъ, притѣснительныя правительственныя распоряженія, которыя дошли наконецъ до того, что однимъ изъ нихъ запрещалось канцлерамъ прикладывать государственную печать ко всякимъ актамъ, даже къ актамъ королевскаго помилованія, если только эти акты прямо или косвенно, вообще или въ частности, содержали что либо выгодное для лицъ не католическаго вѣроисповѣданія, т. е. все православное населеніе объявлялось вѣдъ закона 4).

«Вѣдъ и святаго причастія, принятаго мною по обряду римской церкви, въ минуту моея смерти. Въ семъ удостовѣреніи настоящихъ свидѣтелей». Дано въ Доминіи Попаяніа, 26 апрѣля, 1653 года. Владиславъ Немчиричъ». Оба эти документа, для большаго достоверности, вложены были въ актовую книгу Люблинскаго трибунала, 1653 года, ректоромъ іезуитской коллегіи, ксендзомъ Орландо.»

4) Постановленіе сейма 1712 года,

а другимъ постановлялось, что церковь католическая не должна терпѣть рядомъ съ собою, никакимъ образомъ, другихъ вѣроисповѣданій, послѣдователи которыхъ, въ правахъ своихъ, сравнивались съ правами Евреевъ и духовенству которыхъ формально запрещалось ходитъ по улицамъ со святими дарами; крещеніе, бракъ и похороны предоставлялось совершать не иначе, какъ съ разрѣшенія ксендзовъ, за установленную плату; публичныя похороны воспрещались иновѣрцамъ вовсе, а разрѣшались не иначе, какъ ночью; на церквяхъ упразднялись колокола, а каноническіе законы католиковъ объявлялись обязательными и для иновѣрцевъ 5). — Наконецъ, воздѣйствіе правительственныхъ мѣръ, была упразднена въ Югозападномъ краѣ православная іерархія: съ 1709 года до окончательнаго раздѣла Польши, т. е. въ продолженіе сорока семи лѣтъ, не было въ этомъ краѣ ни одного православнаго епископа, а рукоположенію священниковъ за границей, въ Россіи и Молдавіи, воздвигнуты были всевозможныя препятствія, такъ что православная церковь, лишенная іерархіи, осуждена была на неизбѣжную гибель, путемъ естественнаго вымиранія духовенства. — Подъ такимъ гнетомъ вѣтшей силы, дѣлавшій жизнь почти не выносимою, нужны были необыкновенная крѣпость вѣры и твердость духа, чтобы дворянину, въ виду латинско-шляхетскихъ преимуществъ, столь соблазнительныхъ для корыстныхъ человѣческихъ инстинктовъ, устоять противъ искушенія и не сойтись въ католика и Поляка. А потому, къ концу XVIII вѣка Русскіе

5) Постановленія конеседеранціи, во время междуправствія, въ 1732 г., получившія, по показанію Мораческаго, (Польскіе древности т. 4-й, стр. 195) силу закона. — Хотя эти постановленія и не внесены въ *Volmina legum*, изд. J. Ограски, но существованіе ихъ, и при томъ какъ закона, доказывается трактатомъ Императрицы Екатерины, заключеннымъ въ Варшавѣ съ Репинионами въ 1775 году, и отклоняющимъ или обоглачивающимъ, въ пользу православныхъ, тѣ самыя статьи, которыя приведены выше изъ этихъ постановленій.

православные дворяне стали исключениями в Югозападной России. Но они еще были. Есть драгоценное свидетельство, что в концѣ XVIII вѣка, на канунъ паденія Польши, подъ ея господствомъ еще существовало Русское православное дворянство: въ прибавленіи къ трактату, заключенному Россією съ Польшею въ 1775 году, говорится, что *малепольскіе православные роды* должны пользоваться всеми правами, на равнѣ съ дворянами католическими. Надо полагать, что такихъ родовъ было еще достаточно, если Русское правительство нашло нужнымъ обратиться на нихъ свою заботу. Нѣтъ сомнѣнія, что національная политика Екатерины Великой сберегла бы эти остатки, какъ добрый запасъ, для обратнаго обрусенія возвращеннаго Россіи края; но извѣстно, что по кончинѣ мудрой государыни, ея политика по Польскому вопросу испытала крутой поворотъ и уступила мѣсто формальному официальному признанію Польской національности въ нашихъ западныхъ областяхъ, послѣ чего этимъ остаткамъ ничего не предостало болѣе, какъ подчиниться началамъ, признаннымъ законо-господствующими верховною властью самой Россіи. Такимъ образомъ, окончательное окотоличеніе и ополчленіе высшаго сословія въ нашихъ западныхъ областяхъ совершилось подъ Русскимъ уже владычествомъ, въ промежутокъ времени, отъ кончины Императрицы Екатерины до возшествія на престолъ Императора Николая. Изъ здѣшняго туземнаго православнаго дворянства уцѣлѣла до настоящаго времени только такъ называемая околичная шляхта, благодаря своему родовому быту, а можетъ быть и тому обстоятельству, что заносчивое и восторжествовавшее Польское панство, не удостоивало вниманія людей, мало отличающихся, по своему общественному положенію и быту, отъ простаго земледѣльческаго класса. — Акты, собранные въ настоящемъ томѣ, служатъ къ объясненію происхожденія и бытоваго устройства этихъ обломковъ древняго Русскаго дворянства.

Не смотря, однакожъ, на несомнѣнное Русское происхожденіе почти всей здѣшней шляхты, было бы ошибочно принимать всю массу ея родовъ за потомство древняго Русскаго дворянства. Это дворянство было далеко не такъ многочисленно, какъ можно судить по древнему дворянству всей остальной Россіи. Огромное большинство изъ вышнейшей шляхты получило свое начало отъ ноборанцевъ, возведенныхъ разновременно въ шляхетство послѣ Люблинской Уніи, въ теченіе двухъ съ половиною вѣковъ, и взятыхъ изъ мѣстныхъ элементовъ низшихъ сословій, особенно же изъ дворовыхъ людей знатныхъ родовъ. Численное умноженіе шляхты въ Польшѣ вообще и въ западныхъ Русскихъ областяхъ въ особенности, входило въ расчетъ Рѣчи Посполитой, какъ политическая необходимость. Построивъ государство и сосредоточивъ его идею исключительно на шляхетскомъ элементѣ, Рѣчи Посполитая должна была заботиться о численномъ умноженіи этого элемента, изъ котораго, по шляхетскому принципу, исключительно составлялась ратная сила государства. — Въ Русскихъ же областяхъ, кромѣ того, отъ приращенія этого латинно-польскаго элемента, зависѣли и преобладаніе надъ ними Польша, и крѣпость ея съ ними связей, и сила управлявшихъ ею партій. По этому, Рѣчи Посполитая до того была щедрѣе на такъ называемую нобилитацію, что нѣкоторые ея защитники серьезно утверждаютъ, будто бы у нея нѣлось въ виду ошляхтовать постепенно весь народъ и тѣмъ довершить зданіе образцовой шляхетской республики! Знатные-же и богатые люди находили значную выгоду ошляхтовывать своихъ челядницъ, которые, въ званіи шляхтичей, доставляли имъ политическій вѣсъ на сеймикахъ и сеймахъ и надъ которыми, въ тоже время, они не терли своей господской власти, сохраняя за собою обычное право даже ихъ сѣчь, подъ однимъ лишь условіемъ: сѣчь не иначе, какъ разложивъ на коврѣ, въ отличіе отъ хлопотъ. *) Изъ этой

*) Морачевскій, Польскія древности т. I стр. 243.

то дворян вышло множество выскочки, которые, разбогатѣвъ на службѣ и на счетъ своихъ патровыхъ, вывели въ люди своихъ потомковъ, разигрывающихъ теперь въ нашемъ обществѣ роль родовитыхъ Польскихъ аристократовъ. Между этими титулованными аристократами встрѣчаются также господа Еврейскаго происхожденія, христіанскіе родоначальники которыхъ, не далѣе XVIII вѣка, приобрѣли шляхетство, въ силу закона, даровавшаго Евреямъ шляхетское достоинство за принятіе латинства¹⁾.

Намъ удалось, по сіе время, привести въ положительную извѣстность Русское происхожденіе 711 здѣшнихъ шляхетскихъ родовъ и собрать свѣдѣнія, опредѣляющія, частью съ точностью, частью приблизительно, время совершенія въ латинство членовъ 140 Русскихъ фамилій. Изъ всего общаго числа, 477 родовыхъ именъ взяты нами изъ постановленій дворянскихъ провинціальныхъ сеймовъ Югозападной Россіи, участники которыхъ, съ самаго возникновенія Люблинской Уніи, т. е. съ 1569 года, до второй половины XVII столѣтія вели этими постановленіями постоянную борьбу противъ посягательства Польши на права и интересы православной церкви и Русской народности, а потому не могли быть ничѣмъ инымъ какъ Русскими православными. — Полный алфавитный списокъ этихъ именъ напечатать, еще въ 1861 году, при изданіи Коммиссіею, подъ редакціею профессора Иванншева, архивъ Югозападной Россіи, части II-й томъ I-й. Въ этомъ спискѣ заключаются имена большого числа здѣшнихъ значительныхъ шляхетскихъ родовъ, какъ уже вымершихъ, такъ и по нынѣ еще здравствующихъ. Вотъ въ-которые изъ этихъ именъ, примѣчательныя по историческому или современному интересу: Князя Вишневецкіе, Воронеккіе, Друцкіе-Горскіе, Друцкіе-Лю-

бецкіе, Заславскіе, Збаражскіе, Корецкіе, Козики, Масальскіе, Острожскіе, Пузины, Сангушки, Четвертинскіе и Чарторыйскіе; дворяне: Аксаки, Балабаны, Беневскіе, Борейки, Броницкіе, Вельгорскіе, Войнаровскіе, Вороницы, Выговскіе, Высоцкіе, Головинскіе, Гулевичи, Гулявицкіе, Даниловичи, Дениско, Домеровскіе, Древницкіе, Еловицкіе, Евичи, Жавокрицкіе, Зальскіе, Заленскіе, Иванниціе, Косаковскіе, Котужинскіе, Красинскіе, Корсаки, Ледуховскіе, Ленкевичи, Лещинскіе, Малиновскіе, Мошенскіе, Непокойчицкіе, Олизары, Осолдинскіе, Остроги, Пацы, Подгорскіе, Подгороденскіе, Потоцкіе, Проскуры, Прушинскіе, Раковскіе, Ржищевскіе, Рогозинскіе, Рылскіе, Семанки, Соваскіе, Селецкіе, Солтаны, Тарновскіе, Тышкевичи, Трипольскіе, Тржецки, Холоновскіе, Халецкіе, Харленскіе, Хоецкіе, Чаплицы, Щеневскіе, Юрєвичи, Янковскіе, и т. д. Этотъ списокъ пополняется теперь новыми, взятыми изъ помѣщаемой въ слѣдъ за нимъ таблицы упомянутыхъ выше 140 родовъ, 50-ю именами: Князей Курцевичей, Огинскихъ, Полубинскихъ, Провскихъ, Руженскихъ, Сапегъ, Слудскихъ, и Шуйскихъ; дворянъ: Баковецкихъ, Братковскихъ, Василевичей, Волостовскихъ, Вышковскихъ, Гумецкихъ, Гарабурдовъ, Горбовскихъ, Ельцевъ, Жураковскихъ, Завлоцкихъ, Карницкихъ, Кульчицкихъ, Козловскихъ, Куликовскихъ, Мазаражъ, Микуличей, Нападовскихъ, Нецевичей, Овчовичей, Потеевъ, Перепятковичей, По-

¹⁾ См. Vol. legum, т. VII, постановленія сейма 1768, стр. 400, изданіе I. Огрянки.

Белий, Рудницкихъ, Рывчицкихъ, Служковъ, Селявъ, Соболевскихъ, Стеткевичей, Студницкихъ, Стецкихъ, Терлецкихъ, Федьковичей, Халыцкихъ, Шашкевичей, Шумлянскихъ, Шивинскихъ, Шептыцкихъ, Шумовскихъ, Яворскихъ, Яродкихъ, и Ярошинскихъ. Наконецъ, мы присовокупляемъ сюда выборку 184 Русскихъ ополченскихъ родовъ, не находящихся въ обоихъ предыдущихъ спискахъ и възлыхъ нами изъ актовъ настоящего тома: князья Глинские, Кавусты и Севские (1); дворяне: Багриновские, Барановские, Величи, Белцевичи, Беки, Бальчановичи, Блоцкие, Богдановичи, Бойтовичи, Болгарины, Войсумовские, Враславские, Булавские, Влоцкие, Влошицкие, Веляевские-Врѣтновские, Валевские, Васковские, Венжики, Верновские, Весельники, Волковские, Воронежские, Вытринские, Вышпольские, Гдышинские, Гевские, Гевские-Ловдыковские, Гергелевичи, Глевовские, Гомовские, Григорьевичи, Гринковичи, Гроты, Гривские, Гричанити, Дедовичи, Дивинские, Дидковские, Должковичи, Дувцкие, Дувисские, Духовские, Ерши, Журданы, Жукевичи, Жуковские, Жумеры, Жывельты, Завидецкие, Заваличи, Заваличи-Мочульские, Загрыницкие, Закронны, Залуские, Заруские, Звиговские, Зіолковские, Змиевские, Илвские, Иржековские, Икогостенские, Искрицкие, Каленские, Карачевские, Кмитичи, Кожновичи, Козерские, Кондзелевичи, Кончаковские, Коподковичи, Коркошки, Костюшковские, Котешевичи, Креховицкие, Брижановские, Круковские, Крывицкие, Крышкевичи, Крышков-

ские, Кувильевские, Лады, Лопановские, Левковские, Лемеша, Лоски, Лозки, Лончинские, Лосатынские, Лукьянские, Лѣвданские, Ласоты, Матаревичи, Мажушицкие, Маньцкие, Мезишевские, Милновские, Михалевичи, Молодцкие, Мошковские, Нарбуты, Недашковские, Недзельские, Немировичи, Немировские, Огии, Ольшевские, Падаевские, Пазуцкие, Панковичи, Пашковские, Пацковичи, Пенские, Перликовские, Пешеровские, Подгоровские, Подлесские, Подровские, Поколевские, Полозовичи, Понлавские, Потальские, Прегарлинские, Пржеборовские, Прибуские, Пригаринские, Пузыревичи, Пясковские, Равштинские, Рогозы, Радзивиловские, Раковецкие, Редичицы, Родкевичи, Рупновские, Русановские, Рущкие, Рѣдичские, Сахневичи, Сильковские, Серняцкие, Сики, Скалковские, Скажинские, Скивчи, Сковинские, Словинские, Сташкевичи, Стежневичи, Сумкевичи, Стеревны, Сынгаевские, Терпиловские, Толкачи, Тонашевские, Турчины, Турь, Тышевичи, Угловские, Угрюновские, Ускантинские, Ушаповские, Федоровичи, Филоновичи, Хоболтовские, Ходалковские, Хрушлинские, Цѣхановские, Черкевичи, Чошовские, Черногузовские, Чулаевские, Чыжи-Ташевинские, Швабы, Шинаревичи, Шиничи, Шиврини, Шкуратовские, Янишевские и Яршевские.

Замѣчательно, что ни въ одномъ историческомъ документѣ, вплоть до паденія Польши, намъ не встрѣтилось ни пра одномъ имени шляхетскихъ, Русскаго происхожденія родовъ Югозападнаго края, графскаго титула, которымъ таки

презобилуетъ админъ крупная Польская шляхта. По этому полагать должно, что употребление ею этого титула относится ко времени Русскаго уже господства, и было усвоено какъ средство открыть себѣ мѣста въ первыхъ рядахъ нашего общества, что и удалось ей вполне, благодаря Польскому мастерству блистать мишурой и бросать намъ пыль въ глаза.

Изъ прилагаемой при семъ таблицы можно сдѣлать слѣдующіе выводы: до Люблинской Уніи случаи совращенія Русскихъ дворянъ югозападной Россіи въ латинство были лишь рѣдкими исключеніями: мы нашли совращеннымъ до этой Уніи только одного князя Ивана Сапегу, и то совратившимся въ Римъ, въ самомъ центрі латинской пропаганды. — Послѣ же Люблинской Уніи являюся первыми отсутствующими, какъ мы сказали выше, знатные и богатые люди, лица княжескихъ родовъ ¹⁾. Люди мѣтѣ значительные слѣдуютъ уже за ними. Движеніе совращенія идетъ въ этомъ смыслѣ до второй половины XVII столѣтія. Съ этого времени начинается снова паденіе въ отсутичество знатныхъ и богатыхъ родовъ а, съ тѣмъ вѣстѣ, прогрессивные успѣхи латинства и религиозной уніи въ краѣ. — Эти данныя опредѣляютъ эпоху окончательнаго торжества Польскихъ началъ въ средѣ мѣстнаго Русскаго дворянства и объясняютъ, въ главныхъ чертахъ, процессъ развитія этихъ началъ въ Югозападной Россіи.

Вотъ все, что мы до сихъ поръ успѣли добыть о происхожденіи админныхъ шляхетскихъ родовъ и о времени ихъ совращенія въ латинство и полонизмъ. — Къ сожалѣнію, для насъ закрыты фамильные архивы, безъ пособія которыхъ, отъ однихъ публичныхъ актовъ, трудно ожидать полныхъ свѣдѣній по этому предмету, хотя мы и будемъ продолжать наши изысканія. — Но для насъ всего было важнѣе обнаружить Рус-

ское происхожденіе админныхъ шляхетскихъ родовъ и тѣмъ доказать, что здѣсь не только земля и народъ Русскіе, но и нѣвшіе враги наши не пришельцы, не завоеватели, а совращенные и заблудшіе Русскіе же люди, Русскія украденныя дѣти, по выраженію поэта. Въ этомъ отношеніи наши изысканія были не безуспѣшны и, можетъ быть, они принесутъ пользу не одной наукѣ, когда шляхта убѣдится окончательно, что иллюзии ни къ чему ей не послужатъ, что поворота въ ея сторону быть не можетъ, и когда она уразумѣетъ наконецъ, что шляхетское государство могло быть не чѣмъ инымъ, какъ историческимъ эпизодомъ, подобно многимъ историческимъ явленіямъ, исчезающимъ беззвучно; что самостоятельная Польша, въ силу географическихъ законовъ, была бы возможна не иначе, какъ на мѣстѣ Россіи; но мечтать о подчиненіи десятиmillіонному разбросанному и смѣшанному племенію пятидесяти пяти миллионнаго, сплошнаго, единокровнаго и единовѣрнаго народа болѣе чѣмъ безумно; что послѣ того, какъ весь Русскій народъ уже позналъ и прочувствовалъ духъ и значеніе Польскихъ притѣзаний, никакая интрига, въ Польскомъ смыслѣ, не можетъ быть успѣшна, не можетъ привести ни къ какимъ серьезнымъ результатамъ, кромѣ развѣ продленія мученій шляхетской агоніи, и, что, по этому, гораздо благоразумнѣе отказаться отъ безвыходнаго положенія, навязаннаго историческимъ наслѣдствомъ, и перейти отъ чуждаго и мертваго отечества къ своему живому; гораздо честнѣе оставить гнѣздо являть, кромѣ и изгнѣны и возвратиться, изъ пріемшей Польши, въ родное лоно покинутой семьи своихъ предковъ.

Председатель М. Юзефовичъ.

¹⁾ Въ этотъ періодъ времени Русская народность лишалась уже и князей Острожскихъ, лучшей своей опоры.

Приложеніе къ предисловію.

Таблица шляхетскихъ родовъ югозападнаго края, съ указаніемъ времени перехода ихъ членовъ въ латинство и въ унию, или упоминанія о нихъ въ первый разъ какъ католиковъ и въ послѣдній какъ православныхъ *).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Колѣзъ князей, дворянъ, шляхты.	Колѣзъ изъ войскъ, разъ униіи, правосл. членовъ рода.	Колѣзъ изъ арміи разъ униіи, правосл. членовъ рода.	ИСТОРИЧЕСКІИ ОБЪЯСНЕНІЯ.
1. Князъ Сапоги.	1514	—	—	Родъ ихъ происходитъ отъ Гедимина. Около 1514 Иванъ, маршалъ Литовскій, перешелъ изъ православія въ католичество во время пребыванія своего въ Римѣ, куда ѣздилъ въ качествѣ посланника (Несецкій т. IV стр. 21).
2. Кн. Пронскіе.	около 1580	—	—	Происходили отъ русскихъ удѣльныхъ князей. Около 1580 Александръ, Кастелянъ Троцкій, принялъ католичество во время путешествія въ Римъ. (Нес. т. III стр. 740).

*) Въ родѣ, при которыхъ упоминаются только православные члены, но время перехода которыхъ въ католичество не указано, по недостатку источниковъ, помѣщены въ таблицѣ въ такомъ только случаѣ, если потомки рода существуютъ въ настоящее время въ край, среди окатоличеннаго дворянства.

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принял католичество.	Когда из послѣдн. раз. упоминается, членъ рода.	Когда из предш. раз. упоминается членъ рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
3. Сомашки.	1586	—	—	Принялъ католичество Кастелянъ Брацлавскій, Александръ, 1586, вслѣдствіе проповѣдника Бенедикта Гербаста (Нес. т. III стр. 80).
4) Кн. Слуцкіе (Одольковичи).	около 1590	—	—	Около 1590 приняли католичество два послѣдніе представители этого рода: Александръ и Симеонъ (Нес. т. III стр. 433).
5. Кн. Збаражскіе	1595	—	—	1595 обращены въ католичество іезуитомъ Нагаюсомъ: Степанъ, воевода Троцкий съ женою и дочерью и, около 1600, его племянникъ Янушъ, воевода Брацлавскій (Нес. т. IV ст. 706).
6. Кн. Вишневецкіе	1595	—	—	Приняли католичество: 1) Ева Александровна, по мужу княгиня Збаражская 1595 г., вслѣдствіе проповѣдника іезуита Нагаюса; 2) около 1600 г. Юрій Михайловичъ каст. Киевскій; онъ отказалъ многія имѣнія доминиканцамъ и іезуитамъ; 3) Еремій Михайловичъ, воевода Русскій, 1614 года, вслѣдствіе воспитанія въ Іезуитской Львовской коллегіи; 4 и 5) 1629 введены

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принял католичество.	Когда из послѣдн. раз. упоминается, членъ рода.	Когда из предш. раз. упоминается членъ рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
7. Терлецкіе.	1596	—	—	въ поминанки Краковскихъ іезуитовъ князь: Александръ-Ома и Юрій-Криштофъ Вишневецкіе; 6) Кн.свѣта Андросина, по мужу Радзивилова, около 1600. 7) Константинъ Константиновичъ, воевода Русскій 1595, вслѣдствіе проповѣдника Нагаюса, (Нес. т. IV ст. 541—553).
8. Потемки	1596	—	—	Кырилъ, Луцкій епископъ, принялъ унию.
9. Кн. Массальскіе	около 1600	—	—	1596 г. Адамъ-Ипатій, епископъ Владимірскій, былъ главнымъ руководителемъ Унии; его дѣти приняли католичество. (Нес. т. III, ст. 619).
10. Кн. Острожскіе	около 1600	—	—	Упоминаются католики: Лука и Александръ — маршалокъ ковненскій и воевода Мнискій (Нес. т. III, ст. 228).
				Около 1600 князь Янушъ Константиновичъ, воевода Волынскій, принялъ католичество. (Нес. т. III, ст. 617).

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда принял католичество.	Когда из креста, раз умирал, принял католичество.	Когда из креста, раз умирал, принял католичество.	ИСТОРИЧЕСКИЕ ОБЪЯСНЕНИЯ.
11. Ки. Ружинские	около 1600	—	—	Около 1600 г. князь Романъ принял католичество. — Онъ же военачальникъ Польскій въ походъ Дмитрія самозванца (Нес. т. III, ст. 898).
12. Корсаки	—	1600	—	Около 1600 г. Иванъ, воевода Смоленскій, основалъ монастырь доминиканскій въ Островцѣ. Юсифъ, воевода Мстиславскій, около 1611 г. основалъ монастырь кармелитскій въ Глубокомъ. (Нес., т. II, стр. 617).
13. Хреницкіе.	—	1601	—	1601 г. Александръ, Иванъ и Прокопъ обязались защищать Люблинское братство. (Архивъ Югозападной Россіи, ч. II, т. I-й, стр. 38—39).
14. Ки. Заславские	1603	—	—	1603 г. принял католичество Янушъ, воевода Волынскій, епископъе обученій іезуита Нагальска. (Нес. т. IV стр. 690).
15. Грабовоцкіе.	—	1654	1607	1619 Аврамъ записался въ Лучское братство. (Памятникъ, изданіе Киевскою археографическою комиссіею т. I, ч. I, ст. 12). 1634 родъ внесенъ въ поминникъ Лучаго братства (см. поминникъ)

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда принял католичество.	Когда из креста, раз умирал, принял католичество.	Когда из креста, раз умирал, принял католичество.	ИСТОРИЧЕСКИЕ ОБЪЯСНЕНИЯ.
16. Малинские.	1608	1601	—	1597 г. Василій подписалъ свидѣльствіе на фундуемой записи Анны Гойской Почаевскому монаст. (Памят. т. IV, ч. I, стр. 53). 1601. Татьяна записалась въ Львовское братство. (Пам. т. III, ч. I, ст. 91). 1608 г. Естафій, архіепископъ Луцкій, принялъ унию. 1628 г. Николай основалъ Бернардинскій монастырь и т. д. (Нес. т. III ст. 218).
17. Ки. Чарторыйские	около 1610	—	—	Около 1610 г. перешелъ въ католичество князь Юрій Ивановичъ, строилъ костелы, раздавалъ ибизіи іезуитамъ и др. католическимъ монастырямъ. (Нес. т. I-й, ст. 370).
18. Гумецкіе.	—	—	1613	1613 г. Войтехъ, кастелянъ Галицкій, основалъ монастырь доминиканскій въ Каменцѣ. (Нес. т. II стр. 382).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ	Когда принял католичество.	Когда из общества, разрознен. правосл. члены рода.	Когда из церков. разрознен. правосл. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
19. Ковинскіе.	1613	1647	—	Около 1613 г. Адамъ, католикъ Волинскій, принявъ католичество и сподобивъ именіемъ іезуитскую Луцкую коллежю. (Нес. т. II стр. 687). 1624 одинъ изъ нихъ подписалъ уставъ Луцкаго братства (Пам. т. I, ч. I, ст. 81). 1640 родъ Лива внесенъ въ поминаніе Луцкій. 1647 г. Юрій участвовалъ въ избраніи митрополита Коссова. (Арх. часть II, т. I, стр. 348).
20. Загоровскіе.	1680	1663	1614	1601. Александръ и Андрей подписались въ числѣ защитниковъ Луцкаго братства. (Арх. ч. II, т. I, ст. 37—38). 1663 г. Викторъ былъ игуменомъ мгарскаго монастыря (Пам. т. IV, часть III, стр. 334). Приняли католичество: около 1614 г. Геронимъ, поступившій въ іезуитскій орденъ. Около 1680 Катерина и ея дочери. (Нес. IV стр. 642).
21. Гойскіе.	—	1616	—	1597 г. Анна отписала крестьянъ и земли Почаевской дорыва. (Пам. т. I, часть I, стр. 39). 1601 Гаврило и Ерофей подписали обязательство защищать Люблинское братство. (Арх. часть II, т. I, ст. 37—38).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ	Когда принял католичество.	Когда из общества, разрознен. правосл. члены рода.	Когда из церков. разрознен. правосл. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
22. Харленскіе.	—	—	1616	Упоминаются въ числѣ землей волинскихъ до Люблинской Уніи. Иванъ, Кастелій Брацлавскій, похороненъ въ Луцкомъ іезуитскомъ монастырѣ. (Нес. т. I, стр. 248).
23. Ки. Корецкіе.	1617	—	—	Богуща Федоровича, воеводу Волинскаго, напрасно король уговаривалъ принять унию; умирая, онъ оставилъ завѣщаніе, въ которомъ сказано: «Вѣрую въ св. церковь, ежеже править 4 патриархи». 1601 г. сынъ его Іоакимъ подписался въ числѣ защитниковъ Люблинскаго братства (Арх. часть II, т. I, стр. 37). около 1647 г. приняла католичество сыновья Іоакима: Самуиль и Иванъ-Карлъ, католики Волинскіе. (Нес. т. II, стр. 606—612).
24. Свищевскіе.	—	1619	—	1619 г. Адамъ—членъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 12).
25. Ки. Сангуш-ки.	—	1620	—	Около 1620 г. приняла католичество: Симеонъ-Самуиль воевода Минскій, и Адамъ, воевода Волинскій. (Нес. т. IV ст. 10—11).

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда принял католичество.	Когда из послѣд. разъ упоминаемъ, грамотѣ, чинахъ рода.	Когда из первый разъ упоминается католического чина, или рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
26. Зеновичи	около 1620	—	—	Около 1620 Богуславъ, кастелян Полоцкій, перешелъ изъ православія въ католичество. (Нес. т. IV ст. 745).
27. Трызны	— 1647	1620	—	Петръ, парнавскій воевода, около 1620 основалъ іезуитскую коллегію въ Бобруйскѣ; предки его упоминаются въ XVI в. какъ православные землемѣры новгородскаго воеводства. (Нес. т. IV ст. 384). 1647 Іосифъ избранъ архимандритомъ Києво-Печерскимъ. (Арх. ч. II, т. I, стр. 345).
28. Шапкевичи	— 1624	—	—	1624 Николай былъ похороненъ въ Києво-Печерской Лаврѣ. (Максимовичъ, киевлянинъ 1840 г., стр. 156).
29. Ельцы	около 1625	—	—	Дмитрій, Филиппъ и Иванъ (1603) погребены въ Києво-Печерской Лаврѣ. (Максимовичъ, киевлянинъ 1840 г., ст. 155). Александръ - Игнатій принялъ католичество 1620—1630 и основалъ орудную іезуитскую коллегію. (Нес. т. II стр. 425).

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда принял католичество.	Когда из послѣд. разъ упоминаемъ, грамотѣ, чинахъ рода.	Когда из первый разъ упоминается католического чина, или рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
30. Горбовскіе	около 1625	1649	—	1625 г. Сигизмундъ, не смотря на просьбы и стараніе родителей принявъ католичество и поступивъ въ іезуиты. (Нес. т. IV, стр. 679). 1649 внесены въ поминникъ Лужкаго братства. (см. Поминникъ).
31. Яроцкіе	— 1654	1629	—	1629 упоминается Василій монахъ кармелитскій; около 1730 г. Иванъ іезуитъ. (Нес. т. II ст. 402). 1654 г. родъ Романа внесены въ Лужскій поминникъ.
32. Кн. Полубинскіе	— 1634	около 1629	—	1634 Михаилъ погребенъ въ Києво-Печерской Лаврѣ, также были погребены его предки князья: Андрей, Василій, Левъ, Иванъ. (Максимовичъ, киев. 1840 г., ст. 152). около 1629 Александръ основалъ доминиканскій монастырь. (Нес. III, стр. 351).
33. Служки	около 1630	—	—	Упоминаются въ числѣ земель Овруцкаго погнѣта 1545 г. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 48). Принявъ католичество Александръ Манскій воевода, (1620—1636) и основалъ многія католическія церкви и монастыри. (Нес. т. IV, ст. 136).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ	Когда приняты католи- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члени рода были въ первый разъ упо- мянуты католич. члени рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
34. Тышкевичи.	около 1630	—	Федоръ, посланникъ въ Мос- кву, около 1600 г. обращенъ въ Унію Іосифатами Кунце- вичомъ (Нес. т. IV, стр. 420). Около 1630 г. Федоръ при- нялъ католичество; сынъ его Янушъ, воевода кievскій, по- строилъ много монастыри католическіе (Костомарова Богдана Хмельницкій т. I, стр. 177; Несец. т. IV стр. 422).
35. Халецкіе.	—	1630	Упоминаются въ числѣ ре- мянъ южнорусскихъ до Люб- лянской Уніи. (Арх. часть IV, т. I, стр. 22—25). Криштофъ, мечникъ Литов- скій, около 1630 г. основалъ францисканскій монастырь въ Гроднѣ и обогатилъ тамъ іе- зуитскую коллегію (Несец. т. I, стр. 244).
36. Волютинскіе.	—	1634	1634 родъ ихъ внесенъ въ поминникъ Луцкаго брат- ства.
37. Рогозинскіе.	—	1634	1634 родъ ихъ внесенъ въ поминникъ Луцкаго брат- ства.

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ	Когда приняты католи- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члени рода были въ первый разъ упо- мянуты католич. члени рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
38. Рудецкіе.	—	1634	1624 Урсулъ подписать уставъ Луцкаго братства и основалъ монастырь Чернен- скій (Пам. т. I, ч. I, стр. 81, 141). 1634 родъ его внесенъ въ поминникъ Луцкаго брат- ства.
39. Князья Ко- зики.	—	около 1635	—
40. Холодковскіе- Мишки.	—	1619 1635	Некоторые члены этого ро- да были погребены въ XVII в. въ Киевопечерской Лаврѣ, другіе въ церкви православ- ной въ селѣ Зимнѣ, иные на- ководцы, (съ 1630—1640) въ Совалѣ, въ Герлардиномъ монастырѣ. (Несец. т. II, стр. 686. Балинскій и Липинскій Starożytna polska т. II, ста- тія Zimno).
41. Писочинскіе.	—	1677 1636	1619 Мизава былъ членомъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I-я, стр. 12). 1635 упоминается Ремизъ, поступившій въ іезуитскій ор- денъ (Несец. т. III стр. 324).
			Упоминаются католики: Але- ксандръ, воевода Новгород- скій, основатель іезуитскій монастырь въ Новогродѣ око- ло 1636, Иванъ, похоронен- ный въ Люблинскомъ іезуит- скомъ монастырѣ 1679 и Па-

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда принята память.	Когда из послѣдн. разъ упо- мян. грамоты, членъ рода Когда из послѣдн. разъ упо- мян. грамоты, членъ рода Когда из послѣдн. разъ упо- мян. грамоты, членъ рода	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
42. Ярмолинскіе.	1637	—	1601 Николай, покровитель Люблинского братства (Арх. ч. II, т. I, стр. 38). 1637 г. Ирина дала фундушную запись Загаецкому монастырю, ту же запись подписалъ въ качествѣ свидѣтеля Іванъ Ярмолинскій (Пам. т. IV, ч. I, стр. 85).
43. Нападковскіе.	1638	—	1619 Николай былъ членомъ Луцкаго православнаго братства (Пам. т. I, ч. I, стр. 12). 1638 родъ Михайла внесенъ въ поминаникъ Луцкаго братства.
44. Кропивницкіе.	1640	—	1640 родъ ихъ внесенъ въ поминаникъ Луцкаго братства.
45. Трацевскіе.	1640	—	1640 Евстафій внесенъ въ поминаникъ Луцкаго братства.
46. Хорошки.	1640	—	1597 Кондрать подписалъ запись фундушную Гойской Почаевскому монастырю (Пам. т. IV, ч. I, стр. 54). 1619 г. Константинъ за-

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда принята память.	Когда из послѣдн. разъ упо- мян. грамоты, членъ рода Когда из послѣдн. разъ упо- мян. грамоты, членъ рода	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
47. Корчевскіе.	1641	—	Упоминаются въ числѣ землянъ Овруцкихъ 1478. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 7). 1641 Адамъ основалъ въ Гроднѣ монастырь доминиканскій. (Нес. т. II, стр. 606).
48. Иваницкіе.	1641 1710	—	Около 1641 упоминается Константинъ, каноникъ и проповѣдникъ католическій (Нес. т. II стр. 454). 1710 Константинъ и Войтехъ подписали актъ избранія Кирила Шумлянского (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).
49. Солявы.	1637 1646	—	Павелъ 1657 г. внесенъ въ поминаникъ Луцкаго братства. 1646 Анастасій избранъ уніатскимъ митрополитомъ, уніатскій ревностный (Нес. т. IV, стр. 78).
50. Вржозовскіе.	1647	—	1647 Максиміянъ, на- стольникъ Киевскій, подписалъ акты объ избраніи архимандрита Печерскаго, Іосифа Тримы, и митрополита, Сильвестра Коссова. (Арх. ч. II, т. I, стр. 341—347).

НАЗВАНИЕ	ГОДОВЫЕ	ИСТОРИЧЕСКИЕ ОБЪЯСНЕНИЯ
51. Вороничи.	1647	1647 Даниил, Юрий и Самуил подписали акт избрания Трини въ архимандриты пещерские и Сильвестра Коссова въ митрополиты. (Арх. ч. II, т. I, стр. 341—347).
52. Голубы.	1647	1647 г. Даниил подписать как свидетель, записка Петра Могила и участвовали въ избрании Сильвестра Коссова. (Пам. II, ч. I, стр. 180 и Арх. ч. II, т. I, стр. 347).
53. Проскуры-Сучанские.	1647	1647 г. Федоръ упоминается въ числѣ почитателей, названныхъ Петромъ Могилою надъ его коллегию. (Пам. т. II, ч. I, стр. 29, 171).
54. Солтаны.	1647	1647 Федоръ подписать записку Петра Могила и участвовали въ избрании Сильвестра Коссова (Арх. ч. II, т. I, стр. 342—347).
55. Ставецкіе.	1647	1647 Андрей подписать записку Петра Могила. 1647 Андрей и Симеонъ принимали участие въ избрании архимандрита пещерского (Арх. ч. II, т. I, стр. 341—342).

НАЗВАНИЕ	ГОДОВЫЕ	ИСТОРИЧЕСКИЕ ОБЪЯСНЕНИЯ
56. Щеневскіе.	1647	1647 г. Даниилъ и Павелъ принимали участие въ выборахъ архимандрита пещерского и кievскаго митрополита (Арх. ч. II, т. I, стр. 341—348).
57. Кашовскіе.	1648 1638	1638 Андрей упоминается какъ православный (Арх. ч. II, т. I, стр. 246). около 1648 года Генрихъ католикъ; смѣя его Иванъ—каноникъ Глицинскій (Нес. т. II, стр. 491).
58. Алсани.	1650	1586 Александръ участвовалъ въ основаніи Львовскаго братства (Пам. т. III, ч. I, стр. 91). описанъ въ Степанъ, судья земскій Кіевскій, учредитель доминиканскаго кievскаго монастыря; его сестра, 1650 года, скончалась въ католическомъ монастырѣ. (Нес. т. I, стр. 13).
59. Валабаны.	1650 1710	1590 г. Арсеній, епископъ Львовскій православный (Пам. т. III, ч. I, стр. 48). 1601 Федоръ и Адамъ обязались защищать Люблинское православное братство (Арх. ч. II, т. I, стр. 38—39). 1619 Дмитрій, членъ Лудкаго брат-

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда принята католическая вера.	Когда из посты, раз убожи, правосл. члены рода.	Когда из первой раз убожи, правосл. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
60. Древинскіе.	1650	—	—	1601 Лаврентій подписавъ обязательство защищать Люблинское братство. (Арх. ч. II, т. I, стр. 38). Около 1600 г. Анастасій записалъ 3000 злотыхъ Людскому братству. (Пам. т. I, ч. I, стр. 184).
61. Соболевскіе.	1650	—	—	1650 Лудянь записалъ въ поминникъ Лудскаго братства; вскорѣ потомъ встрѣчается Адамъ-иезуитъ. (Нес. т. IV, стр. 153).
62. Стотковичи.	1650	—	—	1647 г. Богданъ назначенъ Петромъ Могилею въ число опекуновъ Могилан-

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда принята католическая вера.	Когда из посты, раз убожи, правосл. члены рода.	Когда из первой раз убожи, правосл. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
63. Зубчевскіе.	1652	—	—	1617 Александръ и Владиміръ записались членами Лудскаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 2 и 12). 1652 г. родъ Владимира внесенъ въ поминникъ Лудскаго братства.
64. Русини.	1652	—	—	1652 родъ Павла внесенъ въ Лудскі поминникъ.
65. Немиричи.	1653 1650	—	—	1601 Матвій обязался защищать Люблинское братство. (Арх. ч. II, т. I, стр. 38). 1619 Александръ былъ членомъ Лудскаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 12). 1647 г. родъ Александра внесенъ въ поминникъ Лудск. брат.
66. Мелешки.	1652	—	—	1650 г. Юрій присоединился отъ ариѣства къ православію. 1653 принялъ католичество Владиславъ, около 1704 упоминается иезуитъ Михаилъ. (Несец. т. III, стр. 338—339).
				Иванъ и Николай поступили въ иезуиты 1652 Иванъ, наставникъ Смоленскій, обра-

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда принял католичество.	Когда въ крѣпѣ, разв. убоин. правос. чина рода.	Когда въ первый разъ принялъ католич. чинъ рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
67. Подгаецкіе.	1654	—	—	щенъ въ унию Іосафатовъ Купценвичемъ. (Несец. т. III стр. 256). 1654 родъ Сидора внесъ въ поминникъ Луцкаго братства.
68. Савицкіе.	1677	1657	—	1647 г. Романъ участвовалъ въ избраніи нечерскаго Архимандрита. (Арх. ч. II, т. I, стр. 342). 1655 Іосифъ, протоіерей, участвовалъ въ избраніи старости Луцк. брат. (Пам. т. I, ч. I, стр. 168). 1657 Иванъ поступилъ въ іезуитскій орденъ, братъ его Мельхіоръ, воевода Брестскій, былъ докторомъ католическаго богословія. (Нес. т. IV, стр. 44). 1677 Іеромонахъ Іеремія въ Луцкомъ братствѣ. (Пам. т. I, ч. I, стр. 273).
69. Обуховичи.	—	1658	—	Упоминаются еще 1628 въ числѣ землей волинскихъ. Въ 1658 упоминается католикъ Захарія, деканъ Смоленскій. (Нес. т. III, стр. 395).
70. Кн. Огинскіе.	1660	1647	—	1647 Александру, воеводу Милескому, у Богдану, хорунжему князства Литовскаго, Петръ Могила поручилъ, въ числѣ прочихъ, попеченіе

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда принял католичество.	Когда въ крѣпѣ, разв. убоин. правос. чина рода.	Когда въ первый разъ принялъ католич. чинъ рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
71. Павловичи.	—	1666	—	объ основанной имъ колоніи. (Пам. т. II, ч. I, стр. 170—171). Около 1660 г. сынъ Александра—Маркіанъ принял католичество, строилъ и обогащалъ многіе монастыри въ востѣхъ католическіе. (Нес. т. III, стр. 419).
72. Мазаракі.	—	1666	—	1601 Дамьяна-Симсонъ и Проникъ записались въ число заштитниковъ Люблинскаго братства. (Арх. ч. II, т. I, стр. 37—39). 1624 г. Михаилъ и Константинъ поднесли уставъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 81). 1634 и 1660 г. роды Дамьяна и Федоры внесли въ поминникъ Луцкаго братства. 1666 Яковъ записанъ въ списокъ Львовскаго братства. (Пам. т. III, ч. I, стр. 91).
73. Князья Булыги-Курцевичи.	—	1669	—	1666 Иванъ записался въ Львовское братство. (Пам. т. III, ч. I, стр. 91). Иванъ 1601 г. подписалъ обязательство записаться въ Люблинское братство. (Арх. ч. II, т. I, стр. 38). Мавскій служилъ въ Запорожскомъ

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда архив ство.	Когда из послѣдн. разъ упо- мян. архива, членъ рода.	Когда из послѣдн. разъ упо- мян. архива, членъ рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
74. Князья Пу- шныи.	1698	1670		войскъ (Нес. т. I, стр. 222) и былъ полковникомъ козац- кимъ. 1669 родъ Максима внесенъ въ поминникъ Луц- каго братства.
75. Бушинскіе.	—	1670	—	1601 Юрій защитилъ Лю- бинскаго братства (Арх. ч. II, т. I, стр. 38). 1644 Па- велъ (Афанасій) епископъ Луцкий православный (Арх. ч. II, т. I, стр. 345). 1698 Юрій и Михаилъ подписали протестъ противъ притѣс- ненія православнаго католиками (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348). Около 1670 г. вступилъ Петра и Павелъ, князья Пав- ла-Афанасія, мохаками като- лическими (Нес. т. III, стр. 785). 1680 Андрей членъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 192—196).
76. Бушинскіе.	—	1670	—	1646 г. выдаю имъ сви- дѣтельство о православномъ происхожденіи Петромъ Мо- гилюю. (Арх. ч. II, т. I, ст. 320) 1670 г. внесенъ въ по- минникъ Луцкаго братства.
78. Князья Шуй- скіе.	—	1671	—	До 1660 г. перѣхали изъ Москвы въ Литву. 1671 Владиславъ—Алек- сандръ похороненъ въ Брестъ

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда архив ство.	Когда из послѣдн. разъ упо- мян. архива, членъ рода.	Когда из послѣдн. разъ упо- мян. архива, членъ рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
77. Кн. Четвер- тынскіе-Свято- подки.	1673	1710	—	скомъ іезуитскомъ монасты- рѣ. (Нес. т. IV, стр. 289).
78. Шостаков- скіе.	—	1686	1674	1685—1690 митрополитъ киевскій Гедеонъ (роспись митрополита Евгения) около 1710 года Сильвестръ архіе- п. Могилевскій. Пришла като- личество: около 1673 Сте- фанъ и Андрей Григорьевичъ (Нес. т. I, стр. 386).
79. Оранскіе.	—	1631	1674	1631. Феодосій іеромонахъ Печерскій (Пам. т. II, ч. I, стр. 44 и 181). 1674 вступилъ Гедеона, уніатскаго луцкаго епископа. 1728 Адамъ, намістникъ католиче- скій каменецкой епархіи. (Нес. т. III, стр. 477—478).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ	Кода прикладъ наименованія рода	Кода въ послѣдъ разѣ въ архивѣ, членъ рода	Кода въ послѣдъ разѣ въ архивѣ, членъ рода	Кода въ послѣдъ разѣ въ архивѣ, членъ рода	Кода въ послѣдъ разѣ въ архивѣ, членъ рода	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
80. Вышневскіе.	1677	—	1677	—	1677	1677 родъ ихъ внесенъ въ поминникъ Лудскаго братства.
91. Дениски-Мукосей.	—	—	—	—	—	1632 Александръ, крестовникъ петерскій. (Арх. ч. II, т. I, стр. 346). 1650 Александръ записался въ Лудское братство. 1677 Иванъ участвовалъ въ выборѣ старостъ Лудскаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 190).
82. Нецовичи.	—	1677	—	1677	—	1657 Оедоръ участвовалъ въ выборѣ старинъ Лудскаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 169). 1677 родъ его внесенъ въ поминникъ Лудскаго братства.
83. Рыбчиноіе.	—	1677	—	1677	—	1651 Стефанъ сдѣлалъ вкладъ въ церковь Лудскаго братства. 1677 Леонтій—игуменъ братства Лудскаго. (Пам. т. I, ч. I, стр. 189 и 272).
84. Диневскіе.	1678	—	1678	—	1678	Упоминаются въ числѣ православныхъ дворянъ до 1650 г. 1678 г. Юрій записался въ Лудское братство. (Каталогъ Лудц. братства).
85. Еловичіе.	—	1638	1680	—	1680	1617—1619 Кршиштофъ и Филовъ были членами Лудскаго братства. (Пам. т. I, ч. I,

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ	Кода прикладъ наименованія рода	Кода въ послѣдъ разѣ въ архивѣ, членъ рода	Кода въ послѣдъ разѣ въ архивѣ, членъ рода	Кода въ послѣдъ разѣ въ архивѣ, членъ рода	Кода въ послѣдъ разѣ въ архивѣ, членъ рода	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
86. Шумляніе.	1681	1721	—	—	—	1681 Юсифъ, архіепископъ Львовскій, перешелъ въ Унію (Литон. Величье). 1721 скончался Кирилъ, православный Переяславскій епископъ. (М. А. Максимовичъ).
87. Микулчи.	—	1624	1681	—	—	1647 Герасимъ былъ игуменомъ Чернигскаго монастыря, а въ 1624—игуменомъ Лудскаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 1 и 81). 1681 Оедоръ епископъ католическій Градцаноульскій (in partibus infidelium) (Нес. т. III, стр. 263).
88. Головинскіе.	—	1682	—	—	—	1545 Богданъ упоминается въ числѣ асилья Лудскаго братства. (Пам. т. IV, ч. II, стр. 44). 1647 г. родъ Петра внесенъ въ поминникъ Лудскаго братства. 1682 г.

НАЗВАНІЯ
РОДОВЪИСТОРИЧЕСКІЯ
ОБЪЯСНЕНІЯКогда армянъ крестя-
лись.Когда въ юскѣ, разъ упо-
мян. правосл. члены рода.Когда въ первый разъ упо-
мянуты катол. члены рода.89. Шибинскіе-
Мокоши

1688

Дмитрій записанъ въ число
Лудскихъ братьевъ. (помян-
никъ и каталогъ Лудскаго
братства).

1638 Никодимъ архимандритъ
Супраслскій. (Арх. ч. II, т.
I, стр. 241). 1688 Иванъ и
Александръ записались въ
Лудское братство (каталогъ
Лудскаго братства).

90. Верховскіе.

1690

Упоминаются въ числѣ
землянъ Волинскихъ до Лѣб-
линской уни. Приняли ка-
толичество около 1690; одинъ
изъ нихъ—Кривошъ умеръ
іезуитомъ 1720 г. (Нес. т.
IV, стр. 524).

91. Князья Друц-
кіе-Любецкіе.

1634

1601 Павелъ подписался въ чис-
лѣ защитниковъ Люблинскаго
братства, 1619 г. оиъ-же
членъ Лудскаго братства—
жалъ еще 1634 г. (Арх. ч.
II, т. I, стр. 39). Около 1690
упоминается іезуитъ Иванъ.
(Нес. III, стр. 157).

92. Кисели.

1690, 1710

Францискъ принялъ унию
около 1690 г. и основалъ
униатскій монастырь на томъ
мѣстѣ, гдѣ былъ убитъ

НАЗВАНІЯ
РОДОВЪИСТОРИЧЕСКІЯ
ОБЪЯСНЕНІЯКогда армянъ крестя-
лись.Когда въ юскѣ, разъ упо-
мян. правосл. члены рода.Когда въ первый разъ упо-
мянуты катол. члены рода.

93. Карниджіо.

1648

Кунцевичъ. (Нес. т. II, стр.
520). 1710 Степанъ, Самуэль
и Федоръ принимали участие
въ выборѣ Киріла Шумалин-
скаго. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361).

94. Залевскіе.

1630

Съ 1545 г. упоминаются
между землянами Волинскими.
Стефанъ 1630 записанъ въ
Лудское братство (каталогъ
Лудск. братства). 1692 Ла-
вренцій былъ каноникомъ Луд-
скимъ (катол.) (Нес. т. IV,
стр. 653).

95. Василіовичи.

1693

Григорій 1586 участво-
валъ въ основаніи Люблинскаго
братства. (Пам. т. III, ч.
I, стр. 91).

1634 Дамьянъ былъ изра-
ненъ при нападеніи іезуит-
скихъ учениковъ на Лудское
братство. (Пам. т. I, ч. I,
стр. 212). 1693 Рафалъ
іеромонахъ Кіевскаго брат-
ства. (Пам. т. II, ч. I, стр.
300).

НАЗВАНИЕ	РОДОВЪ	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
96. Пашки (II)	1698	1647 Симеонъ участвовалъ въ избраніи Печерскаго архимандрита. (Арх. ч. II, т. I, стр. 342). 1698 Федоръ подписалъ протестъ противъ притѣсненій православія. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348).
97. Третьяки	1698	1647 г. Станиславъ принималъ участіе въ избраніи Печерскаго архимандрита. (Арх. ч. II, т. I, стр. 342). 1698 Александръ протестовалъ противъ притѣсненія православія католиками. (Арх. ч. IV, т. I стр. 348).
98. Халепинскіе	1698	Яковъ 1676 переселился въ Молдавію. (Нес. т. I, стр. 245). 1698 записался въ Львовское братство. (Пам. т. III, ч. I, стр. 92).
99. Ваковецкіе-Мокосей	1699	1619 г. Григорій членъ Лудскаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 12). 1638 г. Иосифъ, владика Владимірскій (Арх. ч. II, т. I, стр. 246). 1655 Венедиктъ, архимандритъ Жидачинскій. (Нес. т. I, стр. 25). 1686 г. Иванъ членъ Лудскаго братства (католическаго Лудскаго братства). 1699 Иванъ подписалъ про-

НАЗВАНИЕ	РОДОВЪ	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
100. Ясенийкіе	1640 1700	1640 родъ Матвѣя внесенъ въ Лудскій поминникъ. Около 1700 г. упоминается сыновъ Иванъ (Нес. т. II, стр. 408).
101. Вельгорскіе	1652 1700	1616 Александръ участвовалъ въ посольствѣ дворянъ Волынскихъ, требовавшихъ отъ сейма, вмененія своего сеймика, отъзнити и три стѣнителины для православія. 1652 г. въ такомъ же посольствѣ участвовалъ Калынь (Арх. ч. II, т. I, стр. 104—393). Около 1700 г. внука его: Анна и Антоній, упоминаются въ католическихъ монастыряхъ. (Нес. т. IV, стр. 605).
102. Калусовскіе	1652 1700	1652 родъ Петра записанъ въ поминникъ Лудскаго братства. Около 1700 г. Несецкій упоминаетъ о постройкѣ Калусовскими католиками, первехъ въ Константиновѣ и Чудновѣ (Нес. т. II, стр. 469).
103. Кульчицкіе	1700	1619 Юрій и Кристофъ записались въ Лудское братство. 1647 Кристофъ уча-

НАЗВАНІЕ	Кода прина- лежит- ство.	Кода въ источ- никъ раз- лич. языка, или ро- да.	Кода въ первый разъ упо- мянутъ въ источ- никахъ.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
104. Оливарь-Вод- чеховичи	—	—	1700	становлѣ въ избраніи С. Кос- сова въ митрополита. 1688 родъ Николая внесенъ въ по- мявникъ Луцкаго братства. Послѣ 1700 г. Степанъ, за- писанъ въ Львовское брат- ство (Арх. ч. II, т. I, стр. 347; Пам. т. I, ч. I, стр. 12 и т. III, ч. I, стр. 92). Въ то же время оди- нѣ Кузнецкихъ былъ ревно- стымъ уніатскимъ Панскимъ архіереиремъ (Нес. II, стр. 741). 1612 Оливаръ Семень по- дарилъ село Владиміево Дер- манскому монастырю. Около 1700 г. одинъ изъ нихъ былъ похороненъ въ іезуитскомъ монастырѣ (Нес. т. III, стр. 453—454). 1615 Анна основательница Кіевскаго братства. 1617 г. Михаилъ принадлежалъ въ Луцкому братству. 1619 г. въ Луцкое братство записались Иванъ, Петръ, Романъ, Се- мень, Федоръ и Янко. 1624 подписалъ уставъ Луцкаго братства: Романъ, Петръ и Семень. 1634 г. подписали протестъ въ пользу Луцкаго братства: Романъ, Семень и Василья (Пам. т. I, ч. I, стр. 12 и т. 222; т. II, ч.
105. Гудевичи	1700 1715 — но въ 1708	—	1701	1615 Анна основательница Кіевскаго братства. 1617 г. Михаилъ принадлежалъ въ Луцкому братству. 1619 г. въ Луцкое братство записались Иванъ, Петръ, Романъ, Се- мень, Федоръ и Янко. 1624 подписалъ уставъ Луцкаго братства: Романъ, Петръ и Семень. 1634 г. подписали протестъ въ пользу Луцкаго братства: Романъ, Семень и Василья (Пам. т. I, ч. I, стр. 12 и т. 222; т. II, ч.

НАЗВАНІЕ	ВѢСѢ	Годъ зрѣлѣа, католонство.	Годъ въ послѣдъ разъ упоминаема, члени родма.	Годъ въ послѣдъ разъ упоминаема, члени родма.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
Историческое описание	1701	1701	1701	1701	I, стр. 2). Многие члены этого рода принимали участие въ постановленияхъ провинціальныхъ сеймикахъ воеводства Польскаго въ XVII в. (Арх. ч. II, т. I, стр. 228, 250, 253, 268, 283 и т. д.). Сильвестръ въ 1639 г. былъ епископомъ православнымъ Перекопшынскимъ (Арх. ч. II, т. I, стр. 263).
Историческое описание	1701	1701	1701	1701	Въ поминикѣ Лупцкій внесенъ родъ: 1652 г. Маріе 1708 Адама; 1677 участвовалъ въ выборѣ старостъ Лупцкаго братства — Андрей. 1686 участвовалъ въ выборѣ старостъ Лупцкаго братства — Павелъ; онъ же былъ братникомъ Лупцкимъ еще въ 1700 г. (Пам. т. I, ч. I, стр. 190, 193, 199).
Историческое описание	1701	1701	1701	1701	1710 Михаилъ подписалъ акты избранія Карла Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362). Приняли католичество: 1694 Петръ, 1700 Владимиръ, смизъ его Яковъ поступилъ въ орденъ доминиканцевъ; 1708 г. Юрій основалъ миссію іезуитовъ, 1730 г. Дмитрій поступилъ въ іезуиты (Нес. т. II, стр. 381 — 382).
108. Гарабурды.	1636 1701	1636 1701	1636 1701	1636 1701	1563 Антикъ былъ православнымъ Полодкимъ епископомъ (Нес. т. II, стр. 351).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ	КОДА ПРИНАЛ КАТОЛИЧЕ- СТВО	КОДА ВЪ ПОСЛѢДНІЙ РАЗЪ УПО- МЯН. ПРАВОСЛ. ЧЛЕНЪ РОДА	КОДА ВЪ ПЕРШІЙ РАЗЪ УПО- МЯН. ПРАВОСЛ. ЧЛЕНЪ РОДА	КОДА ВЪ ПОСЛѢДНІЙ РАЗЪ УПО- МЯН. ПРАВОСЛ. ЧЛЕНЪ РОДА	КОДА ВЪ ПЕРШІЙ РАЗЪ УПО- МЯН. ПРАВОСЛ. ЧЛЕНЪ РОДА	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
лима отомъ (с. 170) в отвѣтъ на писаніе, въ кото- ромъ, въ концѣ 17-го вѣка, дошло до епископа, епископа и ПУХ. въ епископствѣ, въ 1822 г. (с. 170) в. 11. (с. 170) (с. 170) в. 11. (с. 170) в. 11. (с. 170) в. 11. (с. 170) в. 11. (с. 170) в. 11. (с. 170) в. 11. (с. 170) в. 11. (с. 170) в. 11.						съ 1636 членъ рода внесенъ въ поминки Дерманскаго монастыря и въ поминки Лудскаго братства. Въ 1701 упоминается Андрей, посту- пившій въ іезуитскій орденъ (Нес. т. II, стр. 351).
107. Ковалевскіе. — 1686 1701						Василій 1686 братчикъ Лудскій, (каталогъ Лудскаго братства). 1701 Францискъ былъ капониномъ Лудскимъ. Около 1730 Іосифъ іезуитъ (Нес. т. II, стр. 687—688).
108. Ярошинскіе. — 1702 —						Степанъ записанъ въ Луд- ское братство около 1674 г. и вторично 1686 г. (каталогъ Лудскаго братства) 1702 Бе- дуръ былъ еще правосла- внымъ (Нес. т. II, стр. 403).
109. Братковскіе. — 1702 —						Богданъ 1619 г. членъ Лудскаго братства (Пам. т. I, ч. I, стр. 12.) 1677 Богданъ участвовалъ въ выборахъ игу- мена Лудскаго братства и самъ былъ старшиною брат. (Пам. т. I, ч. I, стр. 190 и 273.), родъ его внесенъ въ помин- ки Лудскаго братства. 1699 Данилъ подписывалъ протестъ противъ притѣсненій право-

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ	КОДА ПРИНАЛ КАТОЛИЧЕ- СТВО	КОДА ВЪ ПОСЛѢДНІЙ РАЗЪ УПО- МЯН. ПРАВОСЛ. ЧЛЕНЪ РОДА	КОДА ВЪ ПЕРШІЙ РАЗЪ УПО- МЯН. ПРАВОСЛ. ЧЛЕНЪ РОДА	КОДА ВЪ ПОСЛѢДНІЙ РАЗЪ УПО- МЯН. ПРАВОСЛ. ЧЛЕНЪ РОДА	КОДА ВЪ ПЕРШІЙ РАЗЪ УПО- МЯН. ПРАВОСЛ. ЧЛЕНЪ РОДА	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
110. Ворежки — 1710 —						1634 г. Николай внесенъ въ поминки Лудскаго брат- ства, 1699 Самуэль подпи- салъ протестъ прас. дворянъ противъ насилій католиковъ (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348). 1710 Иванъ подписывалъ актъ избранія въ епископы Кира- ла Шумилскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).
111. Войнаровскіе. — 1710 —						Андрей 1710 г. подписывалъ актъ избранія Кира-ла Шум- илскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).
112. Князья Воро- нецкіе. — 1710 —						1619 г. Юрій подписывалъ въ числѣ охранителей Луд- скаго братства. 1634 Иванъ подписывалъ протестъ противъ притѣсненій іезуитами Луд- скаго братства (Пам. т. I, ч. I, стр. 12 и 222). 1710 Александръ подписывалъ актъ избранія въ епископы Кира- ла Шумилскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).

НАЗВАНИЕ КОТОРОГО РОДОВЪ	КОГДА ПРИНАЛЪ КЪ ЛУДСКОМУ БРАТСТВУ	КОГДА ВЪ ПОСЛѢДНІЕ РАЗЫ ПРИНАЛЪ КЪ ЛУДСКОМУ БРАТСТВУ	КОГДА ВЪ ПЕРВЫЙ РАЗЫ ПРИНАЛЪ КЪ ЛУДСКОМУ БРАТСТВУ	КОГДА ВЪ ПОСЛѢДНІЕ РАЗЫ ПРИНАЛЪ КЪ ЛУДСКОМУ БРАТСТВУ	КОГДА ВЪ ПЕРВЫЙ РАЗЫ ПРИНАЛЪ КЪ ЛУДСКОМУ БРАТСТВУ	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
113. Ласки-Черемчицкіе	1710	—	—	—	—	1647 г. Адамъ принималъ участие въ избраніи Сильвестра Косова (Арх. ч. II, т. I, стр. 347) 1710 г. Петръ принималъ участие въ выборѣ Кирила Шумлянского (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362.)
114. Подгороденскіе	1710	—	—	—	—	1634 родъ Андрея внесень въ поминникъ Лудскаго братства. Петръ участвовалъ 1710 г. въ избраніи Кирила Шумлянского (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361.)
115. Порванецкіе	1710	—	—	—	—	1687 Андрей записанъ въ Лудское братство. 1691 Иванъ записанъ также (каталогъ Лудскаго братства). 1699 г. Андрей и Иванъ подписали протестъ противъ притисненія православія католиками. 1710 Илья принималъ участие въ выборѣ Кирила Шумлянского. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348 и 361.)
116. Ступницкіе	1710	—	—	—	—	1686 родъ Александра внесень въ поминникъ Лудскаго братства. 1710 Гавріилъ подписалъ актъ избраніи Кирила Шумлянского. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361.)

НАЗВАНИЕ КОТОРОГО РОДОВЪ	КОГДА ПРИНАЛЪ КЪ ЛУДСКОМУ БРАТСТВУ	КОГДА ВЪ ПОСЛѢДНІЕ РАЗЫ ПРИНАЛЪ КЪ ЛУДСКОМУ БРАТСТВУ	КОГДА ВЪ ПЕРВЫЙ РАЗЫ ПРИНАЛЪ КЪ ЛУДСКОМУ БРАТСТВУ	КОГДА ВЪ ПОСЛѢДНІЕ РАЗЫ ПРИНАЛЪ КЪ ЛУДСКОМУ БРАТСТВУ	КОГДА ВЪ ПЕРВЫЙ РАЗЫ ПРИНАЛЪ КЪ ЛУДСКОМУ БРАТСТВУ	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
117. Федьковичи	1710	—	—	—	—	1693 Иванъ записанъ въ Лудское братство. 1699 Михаилъ протестовалъ противъ притисненія православія и 1701 записанъ въ Лудское братство. 1710 г. онъ же принималъ участие въ избраніи Кирила Шумлянского (каталогъ Лудскаго братства и Арх. ч. IV, т. I, стр. 348, 362.)
118. Юшковские	1710	—	—	—	—	Упоминаются въ числѣ древнихъ земель Волынскихъ. 1677 родъ Василія внесень въ поминникъ Лудскаго братства. 1710 Александръ принималъ участие въ выборѣ Кирила Шумлянского (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361.)
119. Заблоцкіе	1710	—	—	—	—	1695 Петръ записанъ въ Лудское братство. 1710 онъ же участвовалъ въ избраніи Кирила Шумлянского (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348 и 361.)
120. Яворскіе	1767-1720	—	—	—	—	Послѣ 1700 Григорій записанъ въ Львовское братство (Пам. т. III, ч. I, стр. 92.) 1702—1722. Стефанъ, блаженный Патриарнаго престола (Словарь рос. писат. духовн. чина митроп. Евгения)

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда армянское имеет Кода из послѣд. раз- мѣ, армян. членъ ро- да Кода из армян. раз- мѣ, армян. членъ ро- да Кода из армян. раз- мѣ, армян. членъ ро- да	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
121. Гудиницкіе.	1720	1767 Иванъ и Василий под- писали манифестъ противъ унія (Арх. ч. I, т. 3, стр. 340.) около 1720 г. встрѣчается Иванъ из езуитскихъ орде- (Нес. т. II, стр. 42).
122. Красовскіе.	1720	1569 въ списки дворянъ Русскихъ поведствъ записа- ны 25 Гудиницкихъ (Арх. ч. II, т. I, стр. 1—12. (1677— 1720 записаны были въ Луц- кое братство: Иванъ, Яковъ Феома, Александръ, Стефанъ (Пам. т. I, ч. I, стр. 190— 200) 1699 подписана про- тестъ противъ угнетенія пра- вославия: Александръ (братъ Жуцкій, съ 1648) Петръ, Яковъ и другой Александръ (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348). 1710 г. участвовали въ вы- борахъ Шумилинскаго: Петръ, Яковъ, Юрій, Казимиръ (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).
123. Ледуховскіе.	1720	1597 Макарь подписалъ, въ качествѣ свидѣтеля, фун- душную записъ Анны Гой- ской Почаевскому монасти- рю. 1637 г. Самуилъ подпи- салъ такую же записъ При- ми Ярмолинской Загаецкому монастирю (Пам. т. IV, ч. I, ст. 54 и 85—1). 1647 Гавриилъ принялъ участіе въ выборѣ Сильвестра Косова. (Арх. ч. II, т. I, стр. 348.) Степанъ и Адамъ приняли участіе въ выборѣ Кирилла Шумилинскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362). Были католическаго про- исхожденія: Станиславъ 1725, братъ его Францискъ, кате- дрикъ Волынской Губы, по- строившій монастырь Бернар- динскій въ Варковичахъ 1733 г. (Нес. т. III, стр. 65).
124. Рудиницкіе.	1687/1724	1637 Антоній игуменъ православнаго Загаецкаго мо- настыря (Пам. т. IV, ч. I, стр. 72, 74, 81 и 84). Упомянуты: католикъ До- миникъ, поступившій въ езу- иты около 1724 и унiate Богослосій, епископъ Луцкій, около 1740. (Нес. т. III, стр. 906).

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда армянское имеет Кода из послѣд. раз- мѣ, армян. членъ ро- да Кода из армян. раз- мѣ, армян. членъ ро- да	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
123. Ледуховскіе.	1720	1597 Макарь подписалъ, въ качествѣ свидѣтеля, фун- душную записъ Анны Гой- ской Почаевскому монасти- рю. 1637 г. Самуилъ подпи- салъ такую же записъ При- ми Ярмолинской Загаецкому монастирю (Пам. т. IV, ч. I, ст. 54 и 85—1). 1647 Гавриилъ принялъ участіе въ выборѣ Сильвестра Косова. (Арх. ч. II, т. I, стр. 348.) Степанъ и Адамъ приняли участіе въ выборѣ Кирилла Шумилинскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362). Были католическаго про- исхожденія: Станиславъ 1725, братъ его Францискъ, кате- дрикъ Волынской Губы, по- строившій монастырь Бернар- динскій въ Варковичахъ 1733 г. (Нес. т. III, стр. 65).
124. Рудиницкіе.	1687/1724	1637 Антоній игуменъ православнаго Загаецкаго мо- настыря (Пам. т. IV, ч. I, стр. 72, 74, 81 и 84). Упомянуты: католикъ До- миникъ, поступившій въ езу- иты около 1724 и унiate Богослосій, епископъ Луцкій, около 1740. (Нес. т. III, стр. 906).

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда прилагается степень.	Когда из посылки, разъяснит. правосл. членъ рода.	Когда из посылки, разъяснит. католич. членъ рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
132. Одишаровскіе.	—	1738	1545 упоминаются въ числѣ земель воеводства Волынскаго (Пам. т. IV, ч. II, стр. 42, 87 и т. д.) 1738 упоминается Юрій, поступившій въ іезуитскій орденъ. — (Нес. т. II, стр. 454).	Войтехъ уже находился на службѣ у архіепископа католическаго (Нес. т. IV, стр. 563).
133. Верещакіи.	—	1710	1686 г. Мавсикъ участвовалъ въ выборѣ старостъ Луцкаго братства (Пам. т. I, ч. I, стр. 193). Его родъ внесенъ въ поминаніе Луцкаго братства 1710 г. Михаилъ подписалъ актъ избранія въ епископы Кирала Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361). Около 1740 г. упоминается членъ іезуитскаго ордена — Доминикъ (Нес. т. IV, стр. 492).	Около 1740 г. Мавсикъ участвовалъ въ выборѣ старостъ Луцкаго братства (Пам. т. I, ч. I, стр. 193). Его родъ внесенъ въ поминаніе Луцкаго братства 1710 г. Михаилъ подписалъ актъ избранія въ епископы Кирала Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361). Около 1740 г. упоминается членъ іезуитскаго ордена — Доминикъ (Нес. т. IV, стр. 492).
134. Перетатковичи.	—	1710	1668 Кршиштофъ записанъ въ Луцкое братство (католич. Луд. бр.). 1710 г. Адамъ и Антонъ принимали участіе въ выборѣ въ епископы	Войтехъ уже находился на службѣ у архіепископа католическаго (Нес. т. IV, стр. 563).

НАЗВАНИЕ РОДОВЪ	Когда прилагается степень.	Когда из посылки, разъяснит. правосл. членъ рода.	Когда из посылки, разъяснит. католич. членъ рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
135. Пиотровскіе.	—	1710	1699 г. Степанъ подписалъ протестъ противъ прѣтѣсеній православія католиками. 1710 г. Александръ участвовалъ въ избраніи Кирала Шумлянскаго. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348 и 362). Около 1740 г. Маріяна и Елиза были въ католическомъ монастырѣ. Станиславъ подарилъ Луцкой іезуитской коллегіи село Кочкорозъ. (Нес. т. III, стр. 604).	Луцкіе Кирала Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362). Около 1740 г. уже были въ католическихъ монастыряхъ: Варвара, Ілій и Идига. (Нес., т. III, стр. 375).
136. Попели.	—	1740	Иванъ записанъ въ XVIII в. въ Луцкое и Львовское братства. (Католич. Луцкаго братства). Около 1740 г. встрѣчаемъ Симеона в Стапиславѣ въ католическомъ монастырѣ. (Нес. т. III, стр. 651).	Луцкіе Кирала Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362). Около 1740 г. уже были въ католическихъ монастыряхъ: Варвара, Ілій и Идига. (Нес., т. III, стр. 375).
137. Стецкіе.	—	1710	1615 г. Николай православ. (Пам. т. II, ч. I, стр. 26 и 28). 1710 Кашмиръ подписалъ актъ избранія Кирала Шум-	Луцкіе Кирала Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362). Около 1740 г. уже были въ католическихъ монастыряхъ: Варвара, Ілій и Идига. (Нес., т. III, стр. 375).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
138. Суринъ . — 1699 1740 139. Городышкіе . — 1750	лискаго. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362). Около 1740 г. Гавріилъ и Андрей были уже въ ордѣнѣ іезуитовъ. (Нес. т. IV, стр. 202). 1601 Федоръ защитникъ Люблинскаго братства. 1619 г. Петръ членъ Луцкаго братства. 1647 г. Иванъ участвовалъ въ выборѣ архимандрита Петерскаго. 1699 г. Ремигіиъ, Иванъ и Мартинъ протестовали противъ насилій, притягиваемыхъ православію католиками. (Арх. ч. II, т. I, стр. 37 и 342 и ч. IV, т. I, стр. 346 и 348). Около 1740 г. Казиміръ записалъ въ числѣ фундаторовъ Крывошинскаго костела (Нес. т. IV, стр. 241). 1634 Иванъ подписалъ протестъ противъ нападенія на Луцкое братство іезуитскихъ учениковъ. (Пам. т. I, ч. I, стр. 222). Степанъ 1647 г. подписалъ актъ изъбравія Сильвестра Коссова. (Арх. ч. II, т. I, стр. 347). 1700—1750 Иванъ, Петръ и Степанъ записались въ

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ
140. Шумовицкіе . — 1767 —	члены Луцкаго братства. (Пам. т. III, ч. I, стр. 92). 1767 г. одиннадцать членовъ рода Шумовицкихъ подписали манифестъ противъ Уніи (Арх. ч. I, т. III, стр. 349).

ИСТОРИЧЕСКИЕ	ФИНАНСЫ
ОСОБЕННОСТИ	ПОТОКИ
1. ИСТОРИЧЕСКИЕ 2. ФИНАНСЫ 3. ПОТОКИ	1. ИСТОРИЧЕСКИЕ 2. ФИНАНСЫ 3. ПОТОКИ

...и

СОДЕРЖАНИЕ АКТОВЪ

ОБЪ ОКОЛИЧНОЙ ШЛЯХТЫ

Среди ополеченнаго дворянскаго сословія Южнорусскаго края есть довольно многочисленное дворянское-же народонаселеніе, которое въ продолженіи всей исторической жизни края сохраняло всегда всѣ коренныя черты русскаго своего происхожденія: сознаніе русской народности, православную вѣру, русскій языкъ и этнографическія отличительныя черты въ быту своемъ, сродныя русскому чelowѣку. Народонаселеніе это—такъ называемая *околичная шляхта*, т. е. шляхта живущая въ „околицахъ“¹⁾ въ сѣверныхъ частяхъ волынской и кievской губерній въ уѣздахъ: овручскомъ и радомысльскомъ.

Отличительныя черты околичной шляхты состоятъ въ вѣщахъ какъ и въ прошедшемъ въ слѣдующемъ: они

¹⁾ Околицами или околичными селами называли свои поселенія сами, населявшие ихъ, шляхтичи, какъ это видно изъ многихъ приведенныхъ актовъ. Изъ изслѣдованія г. Панинцера «о сельскихъ общинахъ въ юго-западной Россіи» извѣстно, что именно этимъ опредѣлялось нѣкогда собраніе селъ, составлявшихъ одну общину. Въ шляхетскихъ селлахъ, востановленныхъ въ лучшія, чѣмъ крестьянскія, юридическія отношенія, какъ само имя, такъ и древнія общинныя слова, просуществовали гораздо дольше, чѣмъ въ селлахъ помѣщичьихъ—почти до половины XVIII вѣка.

разделяются на роды, носящие отдельные фамилии, при чем каждый родъ, иногда очень многочисленный, занимает отдельное село, носящее название общее съ фамилією, населяющего это село, дворянскаго рода. Они собственники, землевладельцы, но крестьяне на ихъ земляхъ нѣтъ и крѣпостными людьми они не владѣли, или, если владѣли, то въ весьма рѣдкихъ случаяхъ. По происхожденію эти дворянскіе роды принадлежатъ къ числу самыхъ древнихъ дворянскихъ родовъ юго-западнаго края, но рѣзко отличаются и отличаются въ продолженіи нѣсколькихъ столѣтій отъ другихъ русскихъ дворянскихъ родовъ этого края тѣмъ, что никогда не поддавались польско-католической пропагандѣ и въ минуту самого сильнаго ея напора оставались вѣрны русской народности и православной вѣрѣ. Между тѣмъ какъ другіе коренные русскіе роды края, болѣе знатные и богатые, даже такіе, которые долѣе другихъ оставались вѣрны народности предковъ, какъ: Дедовичи-Трипольскіе, Жабокричкіе, Павши и т. д. переходятъ въ концѣ XVII и началѣ XVIII вѣка въ католичество, прельстившись выгодами мірскихъ благъ и увлеченные родственными связями и общественнымъ мнѣніемъ шляхетской среды: въ то именно время околичныя шляхтичи, удовлетворяютъ свою искреннюю участію и преслѣдуютъ общественнымъ мнѣніемъ тѣ личности изъ числа ихъ братьевъ, которыхъ, путемъ отсутствія отъ своихъ религиозныхъ и народныхъ началъ, стараются втерѣсти въ число знатной польской шляхты.

Настоящій очеркъ имѣетъ цѣлью представить тѣ черты быта околичной шляхты, какія удалось собрать въ актовыхъ книгахъ кievскаго центрального архива. Источники этотъ, доставляя неоспоримое ругательство въ подлинности приводимыхъ фактовъ, хотя и не даетъ достаточнаго матеріала для того, чтобы представить предметъ въ желаемой полнотѣ, однако позволяютъ раскрыть довольно оригинальныя черты изъ прошедшей жизни нашего края, не лишеныя и общаго историческаго интереса.

Данныя, относящіяся къ исторіи околичной шляхты могутъ быть распределены по слѣдующимъ отдѣламъ: 1) свѣдѣнія о происхожденіи околичныхъ шляхтичей, 2) данныя подтверждающія постоянную ихъ приверженность къ православію, 3) данныя, опредѣляющія черты бытовой ихъ жизни, 4) факты, доказывающіе постоянное сознание околичными шляхтичами русской народности и опредѣляющія ихъ отношенія къ польской народности.

Вотъ перечень тѣхъ родовъ околичной шляхты, о которыхъ свѣдѣнія болѣе или менѣе подробны находятся въ актовыхъ книгахъ: Барановскіе, Вехи, Волостновскіе, Вулгаки, Бѣлодѣе, Бѣлошиякіе, Васильевскіе, Верповскіе, Волковскіе, Выговскіе, Гевевскіе, Гомовскіе, Дадковскіе, Закусилы, Каленскіе, Кобылинскіе, Кончаковскіе, Коркуши, Костюшковскіе, Левковскіе, Макаревичи, Меленевскіе, Момковскіе, Невьярнскіе, Недашковскіе, Пашинскіе, Сынгаевскіе, Толкачи, Ушаповскіе, Ходаковскіе, Чоповскіе, Шпабы, Шкуратовскіе. Кромя этихъ болѣе или менѣе родовъ были еще роды менѣе многочисленные, которые помѣщались въ селахъ, занятыхъ родами вышеупомянутыми и связаны были съ ними родствомъ, образомъ жизни, понятіями и убѣжденіями, такихъ родовъ было очень много, чаще же другихъ попадаются: Вильскіе, Пашковскіе, Стемпковскіе, Думинскіе, Духовскіе, Словенскіе, Змиевскіе, Корчевскіе, Чулаевскіе, Шашиневичи, Пригаринскіе, Скаржинскіе, Потопадскіе, Редичи, Ярмолинскіе и т. д. Такъ какъ роды эти во всѣхъ отношеніяхъ сжились съ бытомъ околичной шляхты, то мы можемъ отнести къ нимъ всѣ отличительныя черты послѣдней, хотя и не находимъ въ актахъ документовъ о происхожденіи большей части ихъ.

I.

По древности своего происхожденія околичная шляхта должна быть отнесена къ числу самыхъ древнихъ дворян-

державцев королевских замков, о татарском набегѣ. Таких „полных сторожей“, подвѣдомственных орудному замку находились: одна въ 80 миль отъ него „за Ходорковимъ полемъ у Каменя на Вали рецѣ“ стерегли-же ее „по четыре миловика отъ святаго Юри, свята вешаго, до Покровы святыхъ Богородицы“; другая въ Чернобилѣ, не далеко отъ устѣя Припяти въ Днѣпрѣ. Кромѣ того ордынскіе слуги обязаны были „при посылѣхъ и годцахъ государевыхъ ѣздити до орды“, т. е. составляли вооруженный конвой, въ случаѣ отправления великокняжескаго посольства или гонца въ Крымъ. Также во время войны они должны были „при старостѣ на службу государскую конно и збройно ехать“; сверхъ того ордынскіе слуги должны были „подводы и стаціи посылать и гонцамъ давати, также воеводѣ кievскому, коли черезъ Овручій ѣдетъ“, также подводы и стаціи вивши давати вси урочиство, то есть: яловину, верпу, а зъ думу по курицы; овса, сѣна въ потребу“. Наконецъ *слуги замковые или муними*, владѣя большими участками земли, обязаны были за нихъ отправлять „послугу замковую“; изъ этой службы замковой важнѣйшую обязанность составляла „сторожа“, т. е. обязанность поочередно содержать караулъ у воротъ замка, къ послугѣ замковой относилось еще „вогонъ“, то есть исполненіе административныхъ распоряженій державцы или старосты и „оповѣданіе вѣстей“, то-есть развозка писемъ, пакетовъ и оповѣщеній по приказанію старосты или державцы; вслѣдствіе послѣдней обязанности бояре замковые и получали въ послѣдствіи названіе *мунимыхъ*. Кромѣ того они платили въ пользу замка „поплаты и пошлины“¹⁾. Какъ ордынскіе такъ и путные слуги въ административномъ и судебномъ отношеніяхъ подчинены были „верхности замковой“, то-есть власти старосты или державцы, управлявшаго тѣмъ замкомъ, къ которому она были приписаны.

Замокъ составлялъ центръ известнаго округа, на который, по числу замковъ, подраздѣлялись въ военномъ отношеніи земли, княжества или воеводства великаго княжества литовскаго и княжескій державца замка были вѣстѣ съ тѣмъ военнымъ начальникомъ своего округа. Въ отношеніи къ жителямъ этого округа онъ былъ ихъ военачальникомъ только во время войны и то въ томъ только случаѣ, если они „во доброе волю“ являлись къ нему. Жители наравнѣ съ боярами обязаны были къ подчиненію на свой счетъ замковыхъ укрѣпленій, за что тѣ и другіе имѣли внутри укрѣпленій своя городища, то есть зданія для сохраненія имущества „во время осады“.

Такое распадѣніе боярства оказалось особенно важнымъ послѣ люблинской Уніи 1569 года. Во время этого сейма вся южная Русь была отнята отъ Великаго Княжества Литовскаго и присоединена къ Польшѣ, вслѣдствіе этого вошли въ дѣйствіе польскіе законы и жителямъ южной Руси пришлось разитѣться по составнымъ категоріямъ, существовавшимъ въ Польшѣ. Потому различная участь постигла, распавшееся на части, русское боярство. Между тѣмъ какъ *земли* были признаны польскою шляхтою и, въ силу этого признанія, получили участіе въ сеймахъ и сеймикахъ, голосъ въ политическомъ управленіи, освободились отъ обязанности военной службы, зашпенной, призрачною болѣе чѣмъ дѣйствительною, обязанностию участвовать въ шляхетскихъ городовыхъ ополченіяхъ, получили выборныхъ земскихъ чиновниковъ, городскіе суды и трибуналы, безграничную судебную, экономическую и административную власть надъ крестьянами и т. д. Въ тоже время другіе разряды бояръ: ордынскіе и замковые слуги, признаны были людьми непосполитыми, подвластными королевскому старостѣ (новое наименованіе бывшихъ при литовскихъ князяхъ державцевъ), къ которому они стали почти въ такіе-же юридическіе отношенія, въ какихъ находились крестьяне къ вла-

1) № II, стр. 9, № X, стр. 40—42 № I, стр. 3.

дівшим, или шляхтичам, а отличались от последних только, по отношению к землеволодѣнію. Конечно послѣ этого разница между бывшими землями и болрами сдѣлалась слишкомъ рѣзкою и чувствительною и потому всѣ люди, стоявшие на рубежѣ, довольно не точно разграничивавшемъ оба сословія до люблинской Уніи, сѣпшили старые документы или выхлопотать новые, на основаніи которыхъ они могли бы попасть въ категорію земель и извернуться изъ сословія ордінскаго и замковой боярства.

На такой порубежной чертѣ находились именно околничіе шляхтичи. Почти всѣ роды ихъ владѣли, какъ увидимъ изъ перечня, великокняжескими грамотами, признававшими за ними права земель, но съ другой стороны ихъ бытъ, обстановка, малая относительно зажиточность, привязанность къ русскимъ простонароднымъ формамъ жизни, ихъ многочисленность и отсутствіе (за малыми исключеніями) подвизаго имъ крѣпостного народонаселенія—всѣ эти условія сближали ихъ слишкомъ съ людьми невольными и въ глазахъ богатыхъ земель, приобретшихъ шляхецкія права, дѣлали ихъ недостойными шляхетскаго званія. При томъ околничіе шляхтичи встрѣтили сильныхъ противниковъ, вѣдшихъ личный интересъ въ недоушечіи ихъ къ шляхетству—въ оверцкихъ старостахъ; послѣдніе понимали, что если имъ удастся приписать околничью шляху къ числу бояръ оверцкаго староства, то они увеличатъ почти въдесятеро свои доходы. Вслѣдствіе этого завязалась ожесточенная борьба, по временамъ юридическая, во временамъ и кулачная между околничими и оверцкими старостами. Еще до люблинской Уніи оверцкіе державцы пытались было нѣсколько разъ подчинить своему суду, отнять земли или правдить къ замковой службѣ то ту, то другую околицу; но жители обращались немедленно съ жалобою къ великому князю или къ воеводѣ, которые заступались за нихъ и не рѣдко штрафовали державцевъ за превышеніе ими власти. Такъ въ 1535 году Сигизмундъ I,

вслѣдствіе жалобы, присоединивъ ему Василіемъ Ушапомъ, Николаемъ Хиневичемъ—Васьковскимъ, Андреемъ Пашаничемъ и Николаемъ Волковичемъ, далъ приказъ державцѣ оверцкому, Тихону Гринковичу Козарскому и «будущимъ оверцкимъ державцамъ», чтобы они не смѣливались впередъ требовать съ ищцовъ «сторожи» у воротъ замка и воженія писемъ», такъ какъ они заявили ему древній грамоты и документы, на основаніи которыхъ они отъ службы замковой уволены и обзаны, на равнѣ съ другими землями кіевскими, «только зѣ отчизнѣ своихъ дедичныхъ и выслуженныхъ на службу земскую военную ездити»¹⁾. Точно также въ 1544 году Сигизмундъ Августъ охранялъ Ушаповъ отъ посягательства оверцкаго державца, Криштофа Кмитича; но Кмитичъ попытался, не смотря на неудачу подчинить себя и въ которой другія околицы, онъ потребовать отъ нихъ замковой сторожи, а когда къ нему явились Григорій Мотковичъ и Иванъ Варановичъ съ документами, доказывавшими ихъ землевскія права, то онъ документы у нихъ отобралъ и уничтожилъ, а ихъ посадилъ въ тюрьму, какъ ослушныхъ бояръ. Депутація отъ околицъ отправилась къ великому князю, который для обсужденія дѣла немедленно назначилъ комиссію, состоявшую изъ епископа Луцкаго и берестейскаго, Юрія Хвалчевскаго, и изъ кіевскаго воеводы, Ивана Юріевича Глебовича. Комиссія, рассмотрѣвъ документы, представленные ищцами, признала Кмитича виновнымъ въ превышеніи власти и приказала ему уплатить 20 рублей штрафа въ пользу ищцевъ, которыхъ и выдала, въ замѣнъ документовъ уничтоженныхъ Кмитичемъ, новую подтвердительную въ званіи земель грамоту²⁾. Наконецъ въ 1553 году державца оверцкій, Іосифъ Михайловичъ Халецкій, потребовать отъ Беховъ замковыхъ повинностей и объявилъ ихъ, что они подлежатъ

1) № VIII, стр. 26—31.

2) № VIII, стр. 26—31. № IX, стр. 31—34.

его судебной власти. Василий Вехъ обратился съ жалобою къ киевскому воеводѣ, князю Фридриху Глбновичу Провскому. Воевода, разсмотрѣвъ документы, призналъ Веховъ землями и запретилъ державцѣ посягать на ихъ права¹⁾.

Но попытки эти овруцкихъ державцевъ до Люблинской Унии были рѣдки, они возникали изъ лично ихъ интереса и весьма скоро удерживались вѣдѣтіемъ вѣстительства власти великаго князя. Послѣ Люблинской Унии старосты овруцкіе ведутъ противъ околицъ борьбу систематическую. Почти ни одинъ изъ овруцкихъ старостъ, начиная съ Михаила Мышки зъ Варковичъ (1573) и кончая Иваномъ Степкимъ (около 1790 года), не упускаетъ учинить попытку на подчиненіе себѣ околичныхъ шляхтичей, которые вынуждены отстаивать свою свободу то силою, то юридическими мѣрами. Въ этой борьбѣ старосты не только руководствуются личнымъ интересомъ, но служатъ представителями общаго шляхетскаго мнѣнія и находятъ поддержку въ богатыхъ шляхтичахъ, которымъ не любо терпѣти въ своей средѣ многочисленное народонаселеніе, православное по вѣрѣ, русское по сознанию своей народности, мужицкое по нравамъ и обстановкѣ жизни. Уже 1574 года Булгаки, Левковскіе и Гевевскіе обращались къ королю Генриху, при посредничествѣ киевскаго воеводы князя Константина Константиновича Острожскаго, съ жалобою о томъ, что нѣкоторые землемѣры киевскіе недопускаютъ ихъ въ городскій и земскій суды и принуждаютъ судиться передъ овруцкимъ державцемъ²⁾. Вѣдѣтіе такихъ отношеній болѣе энергическіе изъ старостъ прибѣгаютъ или къ крутымъ мѣрамъ насилія, или ко всевозможнымъ юридическимъ изворотамъ для того, чтобы подчинить себѣ шляхетскія околицы. Такъ въ 1573 году Михаилъ Мышка зъ Варковичъ приписалъ Кобылинскихъ къ числу путныхъ бояръ

овруцкаго замка и отъ своей повинности долженъ былъ отъезжаться только вѣдѣтіемъ королевскаго листа³⁾. Въ 1588 году староста Авраамъ Мышка зъ Варковичъ началъ формальный искъ о томъ, что Левковскіе, Вехи, Кобылинскіе, Варковскіе и нѣкоторые другіе роды присваиваютъ себѣ самовольно дворянскія права и что они должны быть приписаны къ числу бояръ овруцкаго замка. Не смотря на документы, представленные отбѣтчиками, и выборы шляхетскія комиссіи, и суды киевскіе земскіе и городскіе рѣшали дѣло въ пользу старосты; околичныя шляхтичи апеллировали къ королю; король отсылалъ дѣло для перекрѣпленія обратно въ городскій судъ или поручалъ его шляхетскимъ комиссіямъ и оно затягивалось до бесконечности; а между тѣмъ староста, предъупреждая окончательное рѣшеніе дѣла по суду, насильно взымалъ съ табующихся боярскія повинности и подчинялъ ихъ своей судебной власти. Для этого онъ даже представлялъ имъ въ 1598 году копію подложную съ небывалаго королевскаго декрета. Только въ 1599 году изданъ былъ листъ королевскій, освобождавшій Веховъ отъ посягательства старосты; дѣло-же о другихъ околицѣхъ тянулось далѣе⁴⁾. Преемники Авраама Мышки, староста Павелъ Рудцій, продолжалъ начатое имъ дѣло, не смотря на наименованіе королевскіе листы, издаваемые отъ времени до времени королемъ въ пользу то той, то другой околицы, онъ продолжалъ ихъ «принорочати и примушати вѣдѣ присуду юрэдикцій замку овруцкаго», требовалъ съ нихъ замковыхъ повинностей и въ случаѣ неповиновенія, грабилъ села, жегъ дома и причинялъ жителямъ околицъ всякія насилія. Наконецъ въ 1617 году Васильевскіе, Ущановскіе, Барановскіе, Гогошевскіе, Болсуновскіе и Мошковскіе выхлопотали у короля наименованіе листъ киевскому городскому суду, которому они представили всѣ

¹⁾ № VI, стр. 22.

²⁾ № I, стр. 4.

³⁾ № XXII, стр. 99.

⁴⁾ № VI, стр. 19, № CXXVIII, стр. 403—416.

документы о дворянском своем происхождении, выданные им и подтвержденные всеми князьями литовскими, начиная сь Сомега Александровича (Одольковича) и окончивая Сигизмундом III. Судя должен был признать их шляхтичами и присудить к штрафу оворукаго старосту.¹⁾ Но, не смотря на декреты городского суда, дело осталось спорным и в том или другом виде возобновлялось каждый из последующих оворукаих старост. Настоятели других действительных оворукаих старост Франциск Потоцкий (1680—1705). Немедленно после принятия должности он старался угрозами и насилиями заставить околичных шляхту подчиниться своей власти. Он напосыл протестовавших побоя, напominать их о том, что его отец убил за сопротивление Антона Невмирицкого, влячавшего труп, приваза к конскому хвосту, и конфисковал, оставшеся после Невмирицкого, имение; староста угрожал подвергнуть строптивых той же участи; он позволял своим «официалам» похищать жен околичных шляхтичей и т. п.²⁾ Когда же эти насилиственные меры не подвигнули, то он решился возобновить юридический иск: в 1690 году он подал королю (Яну III) жалобу о том, что бояре оворукаго замка (он наименовал все шляхетские околицы) присваивают себе шляхетское звание, отказываются от повиновения старосте и от исполнения замковых обязанностей. Король потребовал околичных шляхтичей в свой ассесорский суд. В начал 1691 года королевские мандаты были развезены во все шляхетские околицы.³⁾ Обвиненные, чувствуя, что у старосты сильно влияние при дворе, не явились в суд королевский и перенесли дело в суд городской, куда они по-

шли, и там староста, получив от короля разрешение, продолжал свое дело.

¹⁾ № XVI, стр. 67 и XVII, стр. 69—75.

²⁾ № XLVII, стр. 161—164.

³⁾ № LXXXVI, стр. 290; № LXXXIX, стр. 298 и № XCVII, стр. 322.

дали жалобу на старосту о том, что он оклеветал их перед королем.¹⁾ Не получив удовлетворения в городском суде, они апеллировали к Люблинскому трибуналу, который еще раз подтвердил их шляхетские права в 1695 году.²⁾ Не смотря на это, староста продолжал вести в королевском ассесорском суде и склонил короля к назначению судебной комиссии, составленной из богатых шляхтичей оворукаго же уезда. Во глав комиссии стояли оворукий подстароста, Михаил Ставецкий, и оворукий подстолий, Федор Павша; вся комиссия была вполне предава старосте и раздвела его побуждения, выдвигая намерения. Комиссары, залив выданное им королевское полномочие для окончательного решения дела, отправились в 1696 году в село Мошки, для исследования дела на месте и признали туда к восьмому февралю всех околичных шляхтичей. Последние, зная настроение комиссии, решились, во что бы то ни стало, не допустить ее к заставаниям. Действительно, когда комиссары подъехали к Мошкам, за селом их встретила огромная вооруженная толпа, состоявшая из обижавшихся со всех околиц шляхтичей, числом до 300 человек. Комиссары были остановлены, на них посылались брань и ругательства; их объявили, что скорее перебыют их или сами погибнут, чем позволят судить свое дело или даже войти хоть-бы в одно околичное село. Из толпы раздалось несколько холостых выстрелов. Комиссары растерялись и обратились в бегство.³⁾ Толпа провожала их, следуя за ними на известном расстоянии, по направлению к Овручу; около местечка Веледик они наткнулись на саяго Потоцкого, шедшаго с вооруженными людьми на подмогу комиссарам; между шляхтичами и стражей Потоцкого произошла перестрелка, в которой Потоцкий был ранен.

¹⁾ № XC, стр. 301 и № XCI, стр. 303.

²⁾ № C, стр. 331.

³⁾ № CI, стр. 333—335.

кого завязалась драка, при чем перевес оказался на стороне первых. Избитые староостинские слуги были ими обезоружены и торжественно отведены въ палаты; сам староста получал несколько полновесных ударов и убивался. Въ Мошках победители отпраздновали свое торжество ¹⁾.

Тяжба продолжалась даже еще съ большими ожесточениями. Староста старался покончить дѣло въ королевском ассессорскомъ судѣ или въ комиссіяхъ, назначаемыхъ королемъ, околичныя шляхтичи уклонялись отъ этого суда и старались перетянуть дѣло въ суды гродскіе и въ трибуналы. Дѣло тянулось до смерти Потоцкаго и потому возобновлялось его преемниками: Иосифомъ Бржуховскимъ (1712), Станиславомъ Ольшанскимъ, Загурскимъ и Стецкимъ (около 1790 года) съ тѣмъ-же характеромъ насилия и сутяжничества ²⁾.

Во время этой безпрестанной тяжбы съ оверцками старостами околичныя шляхтичи опирались постоянно на грамоты, выданныя имъ литовскими князьями и на другія документы, удостоверявшіе ихъ происхождение;—они являли эти документы въ актыныя книги, или, въ случаѣ ихъ потери, немедленно о таковой заявляли и представляли доказательства въ удостовѣреніе потери. Такимъ образомъ уцѣлели въ актовыхъ книгахъ многочисленные документы о происхожденіи каждого почти рода околичныхъ шляхтичей. Вотъ перечень документовъ, относящихся къ каждому изъ нихъ:

1) Чоповскіе имѣли грамоты, выданныя имъ еще удѣльными князьями русскими на право владѣнія ихъ землями; Игнатъ Чопъ предъявлялъ эти документы великимъ князьямъ Александру и Сигизмунду Казимировичамъ, которые подтвердили Чоповскимъ права на земли и зачислили ихъ въ категорію землянъ, обязавъ ихъ снаряжать "дѣтъ службу земскихъ военныхъ". Права эти были еще разъ подтверждены Чопов-

скимъ Владиславомъ IV. Во время возстанія Хмельницкаго, казаки, занявъ оверцкій повѣтъ, истребили всѣ появившіеся имъ документы; замокъ оверцкій, въ которомъ хранились гродскія оверцкія книги, былъ также сожженъ козаками. Такимъ образомъ, въ числѣ прочихъ, пропали документы Чоповскихъ, потому, во время тяжбы съ Францискомъ Потоцкимъ, Чоповскіе заявляли въ 1682 году въ актыныя книги о потерѣ пропавшихъ документовъ и представили аттестацію (удостовѣреніе), подписанную всѣми ихъ сосѣдами—о томъ, что послѣдніе видѣли дѣйствительно у Чоповскихъ означенныя документы: съ этою аттестаціею Самуэль, Андрей и Тимеофѣй Чоповскіе отправились отыскивать копія своихъ документовъ въ метрику коронной. Поиски ихъ оказались успѣшными, и уже на сеймикѣ 1685 года они представили копія своихъ документовъ, въ чемъ получили удостовѣреніе отъ сеймика и, наконецъ, добились отъ короля, Іоанна III, окончательнаго признанія за ними шляхетскаго званія и подтвержденія прежнихъ великокняжескихъ грамотъ ³⁾.

2) Столь-же древними документами владѣли *Билоуцкіе*, они также выводили свой родъ со временъ удѣльных русскихъ князей. Подлинники грамотъ, выданныхъ имъ, также погибли во время козацкихъ войнъ, остались-же только копія въ метрику коронной ⁴⁾.

3) Малкевичи имѣли грамоты отъ великихъ князей литовскихъ на званіе земянъ. 1570 году Сигизмундъ Августъ подтвердилъ эти права Василию Малкевичу и "за военную, господарскую, земскую службу" далъ ему въ потѣственное владѣніе землю Ходаковскую—съ тѣхъ поръ его потомки усвоили себѣ названіе *Ходаковскихъ* ⁵⁾.

¹⁾ № LII, стр. 175; № LIII, стр. 176; № LV, стр. 181; № LXV, стр. 214; № LXXXII, стр. 277.

²⁾ № LX, стр. 193.

³⁾ № XIX, стр. 88 и № LXXXII, стр. 277.

¹⁾ № CVI, стр. 349—351.

²⁾ № CXIII, стр. 370 и № CXXVIII, стр. 403—416.

4) Родоначальник рода *Беховы*—Федоръ, получилъ землю Выховщину еще отъ киевскаго князя Владимира Ольгердовича. Въ послѣдствіи Бехи получили подтвердительныя грамоты на владѣніе этою землею отъ великихъ князей: Ватольда и Казимира, отъ киевскаго воеводы, Андрея Некировича (1514—1539) и отъ великаго князя Сигизмунда I (въ 1521 году). Въ эти грамоты указываютъ на обязанность земской, военной службы и освобождаютъ Беховъ отъ суда и повинностей замкоушыхъ. Тѣже права подтверждаютъ и въ королевскіе декреты 1595 и 1599 годовъ и декретъ киевскаго воеводы, Фридриха Глебовича Провскаго, 1558 года, равно какъ и люстрація киевскаго воеводства 1616 года¹⁾.

5) Родоначальникъ *Левковскихъ*—Даріонъ Вазевскій, получилъ грамоту на владѣніе землею отъ князя Озелька Владиміровича 1450 года. Въ грамотѣ этой сказано: „не обязать оныхъ намъ служить со слугами, ни платы платить, ни какихъ-бы то ни было посылкокъ; и не долженъ онъ въ Чорнобыль съ подводами на сторожу ѣздить, но служить ему службу съ болры“²⁾. Далѣе Левковскіе были признаны землянами въ грамотахъ, выданныхъ имъ киевскимъ воеводою, Мартыномъ Гаштольдичемъ (1471—1482) и великими князьями: Казимиромъ и Александромъ, также декретами Сигизмунда Августа 1569 и 1571 года. Описъ оверцкаго замка 1545 года упоминаетъ ихъ въ числѣ земель, владѣвшихъ городищи въ оверцкомъ замкѣ, а люстрація 1683 года указываетъ на Левковскихъ какъ на чинный многочисленный родъ околичной шляхты. Тѣже документы относятся и къ поднесенію происхожденія рода *Верновскихъ* и *Гевескихъ*, которые были отдѣльными вѣтвями рода Левковскихъ, принявшими другія фамиліи только около 1548 года³⁾.

¹⁾ № VI, стр. 19 и № XV, стр. 65.

²⁾ № I, стр. 1.

³⁾ № XXI, стр. 96; № СХХVIII, стр. 403—416; № X, стр. 37 и книга городская оверцкая № 3211, стр. 733.

6) Тотже князь Озелько Владиміровичъ далъ на земскомъ правѣ родоначальнику *Редичей*—Даріону Владиміровичу, земли Ерликовскую и Тенетывдовскую; земскія права ихъ были подтверждены князьями: Савиртайломъ, Сигизмундомъ I (1522 и 1537 года); Сигизмундомъ Августомъ 1545 и Сигизмундомъ III 1605 г. г.⁴⁾

7) Великій князь Витольдъ за военныя заслуги даровалъ „выслуженныя земли“ между рѣками Ушью и Жереію *Васковичамъ* и *Ущанамъ*, а разныя другія земли въ оверцкомъ порѣтѣ *Можковцямъ*, *Волковцямъ*, *Пашиничамъ*, *Болсуновичамъ* и *Барановичамъ*. Право на владѣніе этими землями было подтверждено ими слѣдующими документами: листами князя Озелька Владиміровича (около 1454 г.), Симеона Озельковича (1454—1461 г.) и великаго князя Казимира (1467 г.), въ которыхъ поименованы были земли, принадлежавшія каждому роду; граничнымъ листомъ, выданнымъ киевскимъ воеводою Мартыномъ Гаштольдичемъ Ущанамъ и Васковичамъ на раздѣлъ между ними земель (около 1471 года); двумя листами великаго князя Александра, выданными въ 1508 году Сидору Васковичу, Ивану Ущану, Мартину Пашиничу и Андрею Волковичу на право владѣнія землями, упомянутыми въ листахъ; листомъ Сигизмунда I 1518 г., въ которомъ подтверждаются предшдущія права на владѣніе землями всѣмъ поименованнымъ родамъ, при чемъ упоминается, что они освобождены отъ гражданской повинности и обязываются только къ земской военной службѣ. Судящими листами киевскихъ воеводъ: Юрія Николаевича Радзивилловича (1511—1514 г.) и Андрея Яковлевича Некировича (1514—1539 г.); двумя подтвердительными грамотами, выданными Сигизмундомъ I Тимошу Барановскому 1531 года, и Волковскимъ и Пашинскимъ 1532 года на право владѣнія землями, подъ условіемъ исполненія ими земской военной служ-

⁴⁾ № СХХVIII, стр. 403—416.

бы грамотою Сигизмунда I, писанною 1585 г. къ овруцкому старостѣ, Тихону Гринковичу Козинскому, о увольненіи всѣхъ упомянутыхъ родовъ отъ законныхъ повинностей. Подтвердительною грамотою Сигизмунда I 1540 г. Двумя подтвердительными грамотами, выданными Сигизмундомъ II въ 1544 и 1547 годахъ подтверждающими земскія права всѣмъ вообще упомянутымъ родамъ и въ особенности охраняющими отъ насильствъ овруцкихъ старостъ Ушаповскихъ и Мошковскихъ. Суднымъ листомъ, выданнымъ королевскими Комиссарами 1546 г. по поводу жалбы околичныхъ шляхтичей съ овруцкимъ старостою, Кмитичемъ. Листомъ Сигизмунда II къ киевскому воеводѣ Константину Константиновичу Острожскому о предохраненіи околичной шляхты отъ посягательствъ овруцкаго старосты, Филона Кмити. Подтвердительною грамотою короля Степана 1581 г.; листрациями, произведенными въ киевскомъ воеводствѣ въ 1616 и 1689 годахъ. Двумя подтвердительными грамотами Сигизмунда III 1600 и 1616 г. Декретомъ киевскаго городского суда (1617 г.) по дѣлу околичныхъ шляхтичей съ овруцкимъ старостою, Павломъ Рудкаимъ, и подтвердительными грамотами, выданными Мошковскимъ отъ королей: Михаила (1671 г.), Яна III (1678 г.) и Августа II (1698) ¹⁾. Всѣ эти документы представляютъ почти въ непрерывной связи слѣды происхожденія Мошковскихъ, Ушаповскихъ, Волеуновскихъ, Пашинскихъ, Волковскихъ, Васильковскихъ, Варановскихъ и Гомоювскихъ: сіи послѣдніе были вѣтвию, выдѣлившуюся въ началѣ XVI вѣка изъ рода Варановскихъ.

8) Булгаки владѣли издревле Смольчанскою землею; воевода Гаштольд подтвердилъ за ними это владѣніе, а

¹⁾ № III, стр. 10; № V, стр. 45; № VII, стр. 24; № VIII, стр. 26—31; № IX, стр. 31—34; № XIV, стр. 63; № XVI, стр. 67; № XVII, стр. 69—75; № XXX, стр. 116; № X, стр. 35; № CXXVIII, стр. 403—416 и книга городская овруцкая № 3214, стр. 733.

великій князь литовскій Александръ въ 1486 году подтвердилъ грамоту Гаштольда по просьбѣ Булгака Бѣлявскаго. Въ послѣдствіи документы Булгаковскихъ были подтверждены грамотою короля Генриха 1574 г. Въ грамотѣ этой король подтверждаетъ имъ право на владѣніе землею подъ условіемъ служить земскую военную службу и признаетъ за ними право судиться въ городскомъ и земскомъ судахъ. ¹⁾

9) Великій князь Александръ, въ слѣдствіе просьбы Макара Ивановича Вручанина, далъ ему землю Ремезовицкую въ 1508 г. Въ 1518 право на владѣніе этою землею было подтверждено Макаровичемъ Сигизмундомъ I; въ 1585 г. королемъ Стефаномъ и въ 1600 Сигизмундомъ III; во всѣхъ этихъ документахъ Макаровичи называются землями овруцкими и на нихъ возлагается обязанность „господарю службу земскую военную служити, какъ и прежде предки ихъ служили“ ²⁾.

10) Солуанъ Сидоровичъ и двоюродные его братья: Гринъ, Оникій, Федоръ и Андрей Неаширицкіе получили землю въ силу грамоты Сигизмунда I, выданной 1589 г. и подтвержденной имъ же 1544 г. Между ними произведетъ быть дѣлежъ этой земли 1552 г. и потомъ между ихъ потомками 1589 г., при чемъ они называются постоянно „землями господарскими“ ³⁾.

11) Сигизмундъ I, желая поддержать средства земствъ своихъ овруцкихъ, Лучичей, и дать имъ возможность исправно исполнять земскую службу, пожаловалъ имъ 1541 года пустую землю Скочковскую въ Выговѣ. Лучичи эти были родоначальниками Выговскихъ. Права ихъ были потомъ подтверждены 1546 году Сигизмундомъ Августомъ и 1611 г. Сигизмундомъ III ⁴⁾.

¹⁾ № I, стр. 1; № CXXVIII, стр. 403—416.

²⁾ № IV, стр. 12 и № CXXVIII, стр. 403—416.

³⁾ № XII, стр. 36 и № CXXVIII, стр. 403—416.

⁴⁾ Архивъ Югозападной Россіи часть III, томъ I, стр. 314.

скими, потому что представляли слишком много сходных черт съ остальными русскими народонаселением края и дожились в течение 200 слишком летъ выдерживать упорную борьбу за свои древнія права. — Что, наконец, самым ихъ фамилиямъ получили только случайно польское окончание: въ названія фамильных обратились прилагательныя, прозвучавшыя отъ названій земель, принадлежавшихъ околичнымъ шляхтичамъ; такъ Малкевичи начали называться (Ходаковскими) Хивевичи—Васковскими, Лучичи—Выговскими и т. д. и только нѣсколько родовъ: Бехи, Вулпаки, Закусилы, Макаревичи, Толкачи и Шабыи удержали древнюю болѣеую форму въ своемъ фамильномъ названіи.

(См. *Сборникъ в Вильнѣ, изданъ въ 1861 году*)

II

Перейдемъ теперь къ обзорнѣю религіозной жизни околичной шляхты: околичныя шляхтичи были, подобно всѣмъ русскимъ дворянскимъ родамъ—православные. Но особенно многочисленныя слѣды ихъ религіозной ревности мы находимъ въ то время, когда церковная Унія начинается поглощать другіе русскіе православные роды, т. е. съ первой половины XVII столѣтія. Центромъ религіозной жизни шляхетскихъ околицъ былъ *Левковскій монастырь*, основанный въ селѣ Невмержицкомъ¹⁾ окрѣпкомъ Левковскими, Невмержицкими и братіи ихъ. Мы не можемъ точно опредѣлить времени его основанія; хотя въ актовомъ книгѣ и внесенъ одинъ документъ, относящійся къ этому предмету, но къ несчастью въ немъ не помѣчено число и годъ, въ которомъ онъ былъ составленъ. Документъ этотъ есть листъ дворянина Андрея Милошицаго, который онъ даритъ Святоникольскому Левковскому монастырю „ново-фундуемому въ селѣ Невмержицкомъ—островъ Шенелевскій въ грунтахъ Кобылинскихъ“. Въ листѣ этомъ упомянуто, что первымъ игуменомъ Левковского монастыря

былъ Еремія Гдишинскій²⁾. Левковскій монастырь пользовался особеннымъ уваженіемъ околичныхъ шляхтичей. Въ праздничные дни „въ околичныхъ селѣхъ сходились на побоженство въ село Левковичи“ въ церковь, бывшую при монастырѣ. Особенно многочисленныя были сходки изъ всѣхъ околичныхъ селъ въ храмовой праздникъ монастырской церкви, въ день св. Николая³⁾. Многіе околичныя шляхтичи, составляя духовныя завіщанія, помѣщали въ нихъ требованіе, чтобы тѣло ихъ было погребено въ Левковскомъ монастырѣ и чтобы въ немъ насѣдники ихъ отслужили сорокоустъ за упокой души завіщавшаго. Палагея Федоровна Новмержицкой (1647 г.), Семена Мартыновича Левковского (1680), Николая Думинскаго (1689), Марьяны Невмержицкой (1713 г.)⁴⁾ и т. д. Многія лица изъ числа околичной шляхты дѣлали вклады въ пользу монастыря, иные поступали въ число монастырской братіи, другіе, состарѣвшись, отправлялись на упокой жить въ монастырь.

Со временемъ, когда, вслѣдствіе усиленной проповѣди езуитской, употребившей съ одной стороны всевозможныя прелести слова, съ другой подстрекавшей своевольныя инстинкты шляхты, существованіе православныхъ церквей и монастырей сдѣлалось не безопасно, когда имъ стали угрожать какъ проволѣтъ въкрадывавшіе патеры, такъ и вооруженныя завады буйныхъ шляхтичей—фанатиковъ и своевольныхъ хоругвей войска, тогда околичныя шляхтичи привалили для охраненія своего монастыря: они его окружили валомъ, рвомъ и „кобылинами“ и для того, чтобы усилить связь свою съ православными міромъ—они прислали своей

¹⁾ № XIII, стр. 61.

²⁾ № LXIII, стр. 207 и книги земскія новосѣла № 135, листъ 7.

³⁾ № XX, стр. 93; № XXXVII, стр. 134; также книги земскія гродскія: № 4, листъ 260 на оборотѣ и № 31, листъ 372 на оборотѣ.

⁴⁾ Село Невмержицкое и Левковичи смежны между собою.

монастырь около 1690 года к монастырю Межигорскому, где один из окolicных шляхтичей — Феодосий Васильевский был в то время игуменом.

Натиски со стороны езуитов на шляхетскія околицы были действительно и настойчивы и сильны; вследствие этого и отношения жителей околиц к езуитам всегда носили враждебный характер. В начале второй четверти XVIII столетия езуиты зашли уже в своей коллегіи въ орудкомъ повѣтъ, гдѣ они получали въ даръ большія помѣстья отъ, поступившаго въ ихъ орденъ, Игнатія-Александра Ельда. Они, по своему обыкновению, стали вести настойчивую пропаганду въ шляхетскомъ обществѣ; расширяя по мѣрѣ возможности предѣлы своихъ помѣстій, езуиты старались распределить свои новыя приобрѣтенія такимъ образомъ, чтобы имѣть точки опоры для пропаганды на пространствахъ цѣлаго повѣта. Раздробляя и разбрасывая небольшія клочки своихъ владѣній, они искали возможности помѣстить въ каждомъ околоткѣ одного изъ членовъ своего ордена въ качествѣ „администратора“ т. е. прикащика. Между прочимъ они сильно хлопотали о томъ, чтобы, то куплею, то возстановленіемъ, якобы забытыхъ, правъ своего „фундатора“, Ельда, приобрѣсти хоть по лоскутку земли въ каждомъ окolicномъ селѣ. Шляхтичи-же окolicные чувствовали, подобно всему южнорусскому народу, полное отвращеніе отъ смѣренныхъ отцевъ, которыхъ считали, не безъ основанія, главною причиною того гоненія на православную вѣру и русскую народность, которое съ начала XVIII вѣка все сильнѣе и сильнѣе таготало надъ краемъ. Появленіе езуитовъ въ близкомъ сосѣдствѣ и даже въ ихъ собственныхъ селахъ стало для нихъ невыносимо и они искали только удобнаго случая, чтобы избавится отъ неприятныхъ сосѣдей. Случай этотъ представился во время козацкихъ войнъ. Передъ грозою Хмельницкаго езуиты бѣжали изъ Овруча въ Польшу, предоставивъ на произволъ судьбы и свою коллегію и ея богатые помѣстья. Этому дивутому вос-

пользовались жители окolicныхъ селъ. Въ каждомъ селѣ, испытавшемъ сосѣдство езуитовъ, приняты были мѣры къ тому, чтобы отъ нихъ избавиться или чтобы разрушить по возможности езуитское пристанище: такъ Дидковскіе завладѣли частью села Дидковецъ, попавшаго въ руки езуитовъ, раздѣлили между собою земли и угодія и истребили рыбу въ ксаверовскихъ, езуитскихъ прудахъ¹⁾. Мошковскіе отняли земли въ селѣ Мошкахъ, принадлежавшія, по утврѣженію езуитовъ, Ельду; частью присоединили ихъ къ своимъ полямъ, частью заняли подъ постройки²⁾. Шкуратовскіе бросились на езуитское село — Ягодное, разогнали крестіанъ, выдрали медъ изъ бортей и обратили земли въ свое пользованіе³⁾. Недашковскіе завладѣли частью села Недашковъ, купленною некогда, по словамъ езуитовъ, Ельценъ, разорили межевые знаки и присоединили ее къ своимъ владѣніямъ, потомъ они напали на два сосѣднія езуитскія села: Ельдудинъ и Игватовку, разогнали крестіанъ и вырубилъ всѣ бортовые деревья, находившіяся въ езуитскихъ лѣсахъ и островахъ⁴⁾ и т. д. Когда, послѣ прекращенія козацкихъ войнъ, езуиты возвратились въ свою запустѣвшую коллегію и стали требовать возвращенія, принадлежавшихъ имъ, земель, то окolicные шляхтичи отвѣчали имъ насмѣшками. Съ 1681 года езуиты начали тяжбу, но и на этомъ попрѣхъ они встрѣтили сильныя препятствія: юридическія проволочки, невязки на судебныя сроки, полное отсутствіе исполнительнаго власти затянули дѣло на цѣлые десятки лѣтъ; между тѣмъ всякая попытка со стороны езуитовъ фактически овладѣть спорными землями встрѣчала энергическій отпоръ: Мошковскіе грозили имъ „мущекатами“, били и прогоняли езуитовъ, появлявшихся иногда яко-

¹⁾ № XXXVIII, стр. 137.

²⁾ № XXXIX, стр. 138.

³⁾ № LVI, стр. 184.

⁴⁾ № CXX, стр. 385.

бы для осмотра бортовых деревьев; Недашковские привітствовали выстрѣлами езуитских „прокураторовъ“ и т. д.

Но бывали и такіе случаи, въ которыхъ ведованіе околичныхъ шляхтичей противъ езуитовъ принимало болѣе востушательный характеръ. Такъ Михаилъ Сынгаевскій, проживавъ въ Овручѣ въ качествѣ намѣстника овруцкаго староства (1719—1720), проявлялъ непримиренію къ нимъ вражду: по словамъ езуитской жалобы онъ беспрестанно „и въ частныхъ и въ публичныхъ разговорахъ унижаетъ, оскорбляетъ и порицаетъ доброе имя и честь ордена... члены его при многочисленномъ собраніи народа обзываетъ собаками“. Онъ дважды нападалъ на езуитскія фермы, разрушалъ ихъ и разговялъ прислугу, подстрѣкалъ овруцкихъ мѣщанъ къ буйствамъ противъ езуитовъ, похаживалъ выгнать ихъ изъ Овруча и съечь резиденцію, подсылалъ одного изъ буриштровъ съ приказаніемъ „рубить на порогѣ шен езуитскимъ людямъ“ и нѣсколько разъ осаждалъ и самихъ езуитовъ въ ихъ помѣщеніи, находившемся въ овруцкомъ замкѣ¹⁾.

Среди этой борьбы отъ вниманія езуитовъ не могло ускользнуть значеніе Левковского монастыря, какъ центра, на который опиралось православное благочестіе околичной шляхты. Въ 1712 году, послѣ заключенія прутскаго договора, когда западная половина Украины была вновь предоставлена на произволъ Полякамъ, когда связь съ Киевомъ и Мажоріемъ ослабла вслѣдствіе запрещенія православными отлучаться за границу речинсполитой подъ какими-бы то ни было предлогами, тогда езуиты рѣшились воспользоваться удивленіемъ, въ которомъ находился Левковский монастырь. Со собственною ихъ ордену вкрадчивостію они свели знакомство а потомъ и дружбу съ монахами, начали посѣщать монастырь, приглашали къ себѣ братію, заводили съ ними богословскія пренія, въ которыхъ, благодаря ловкой казуисти-

ктѣ, легко одерживали верхъ надъ мало образованными монахами; наконецъ, подготовивъ нѣкоторыхъ изъ ихъ числа, рѣшились мало по малу ознакомить съ собою и прихожанъ. Они стали являться въ монастырь во время торжественныхъ храмовыхъ праздниковъ, и приглашали къ себѣ братію для участія въ процессіяхъ. Это сношеніе езуитовъ въ православномъ монастырѣ не понравилось околичнымъ шляхтичамъ; неудовольствіе свое они стали открыто заявлять монахамъ: когда на храмовой праздникъ св. Николая (1714) явился въ Левковичи езуитъ Коморовскій и отправился, послѣ церковной службы, въ монастырскую трапезу, гдѣ игумень, Памисій Тарнавскій, угощалъ „многихъ собравшихся священниковъ, монаховъ и шляхту“, то видъ его привелъ въ смущеніе все общество; одинъ изъ Левковскихъ—Романъ всталъ изъ за стола и обратился къ игумену съ выговоромъ; онъ въ довольно крупныхъ выраженіяхъ передалъ ему неудовольствіе прихожанъ по поводу посѣщенія монастыря неблагонадежными лицами. Но такіе демонстраціи на езуитовъ не дѣйствовали—на слѣдующій годъ на храмовой праздникъ въ Левковичи опять явилось нѣсколько патеровъ. Опять Левковскіе встрѣжились и объявили, принявшему ихъ намѣстнику монастыря, Макарію Недзельскому, что они удалятъ его самого изъ монастыря, если онъ не откажется отъ непріятныхъ для прихожанъ связей. Черезъ три мѣсяца произошла еще болѣе скандальная исторія: 18 іюня между Левковскими распространилось извѣстіе, что намѣстникъ, Недзельскій, и монахи, Ѳеодосій, дали слово овруцкимъ езуитамъ участвовать въ процессіи, которую должны были на слѣдующій день совершать езуиты по поводу католическаго праздника „Вожьного тіла“ и что они уже собираются въ дорогу. Левковскіе толпою побѣжали въ монастырь—довольно крупно объявились съ обвиненными монахами, даже, въ жару объясненія, нанесли имъ нѣсколько ударовъ и объявили, что они формально запрещаютъ имъ отпавляться на езуитскую процессію. Но

¹⁾ СХХІІІ, стр. 392 и ХХ СХХУ, стр. 396.

лишь только они удалились, монахи заперли церковь и, пробираясь по задворкам, ускользнули из села и отправились въ Овручъ; навадившись въ монастыри, Левковскіе узнали о побѣгѣ монаховъ; она немедленно отправились въ погоню и настади бѣглецовъ въ мѣстечкѣ Веледникахъ. Но тамъ они не осмѣливались объявить причины бѣгства монаховъ, ибо мѣстечко принадлежало овруцкому старостѣ, на покровительство, котораго бѣглецы могли рассчитывать въ данномъ случаѣ; потому Левковскіе, собравъ толпою въ мѣстечко, объявили жителямъ, что намѣстникъ, Макарій, и монахи, Θεодосій, бѣжали изъ монастыря, похитивъ церковное имущество. Вышло дѣло такое, въ которое старостѣ не приходилось вѣшиваться. Около монаховъ собралась толпа мѣщанъ и мѣщанокъ и задержала ихъ, упрекая въ неблаговидномъ поступкѣ. Протесту ихъ никто не внималъ; и Левковскіе, и жители мѣстечка, притворяясь преслѣдуемыми грабежъ церковнаго имущества, отняли у нихъ богослужебныя книги, отобрали у Макарія „патентъ“ на званіе намѣстника, сняли рясы и клобуки и, оставивъ ихъ въ одной бѣлѣ, лишили всякой возможности путешествовать и участвовать въ предполагаемой процессіи, а вмѣстѣ съ тѣмъ наказали ихъ легкомысленный умыселъ публичнымъ посямленіемъ. Игуменъ Тарнавскій, вѣтрившись вскорѣ потомъ съ Левковскими на ярмаркѣ въ Веледникахъ, получить отъ нихъ публичный выговоръ за несоблюденіе правилъ монастырской дисциплины¹⁾.

Кромѣ Левковского монастыря во многихъ околнчныхъ селахъ были также православныя церкви. По слѣдамъ, оставшимся въ актовыхъ книгахъ, можно достоверно указать на существованіе слѣдующихъ тринадцати церквей въ періодъ времени съ 1650 по 1720 годъ. Въ селѣ Мошакъ была церковь во имя св. Николая; въ селѣ Дидковцахъ—во имя Пресвятой

Троицы; въ селѣ Меленяхъ—во имя Архистратига Михаила; въ селѣ Шкуратахъ—во имя Рождества Богородицы; въ селѣ Выговѣ—во имя Воздвиженія честнаго Креста; въ селѣ Ходакахъ—во имя Покрова Пресвятой Богородицы; въ селѣ Чоповичахъ—во имя Пресвятой Троицы; въ селѣ Вѣлошинохъ—во имя св. Дмитрія²⁾; въ селѣ Невмеричкохъ—во имя св. Николая; также были церкви въ селахъ: Малыхъ Сингахъ, Васковичахъ, Пашиняхъ и Закуслахъ. Въ эти церкви обыкновенно на храмовые праздники со всѣхъ селъ съѣзжались околнчные шляхтичи; почти на каждомъ шагу въ актахъ попадаются выраженія въ видѣ слѣдующихъ: „дѣло происходило на праздникъ въ селѣ Левковичахъ, на св. Николая русскаго, куда съ околнчныхъ селъ собралось множество народа для молитвы и гдѣ сосѣди, отдыхая, вели общій разговоръ“; или „въ село Дидковцы, въ день Рождества Богородицы, въ церковь, на службу Вожью, съѣхались шляхтичи изъ разныхъ селъ“; или „въ село Шкураты, на праздникъ Рождества Богородицы, съѣхались не только сосѣди и братія Шкуратовскіе, но и другіе околнчные шляхтичи и составили канунъ“; или „въ селѣ Васковичахъ, въ присутствіи многихъ обывателей кievскаго воеводства, собравшихся туда по причинѣ праздника“³⁾ и т. п. Очевидно съѣзды эти укрѣпляли въ средѣ околнчныхъ шляхтичей силу общественнаго житія въ пользу Православія и для насъ могутъ служить ириломъ степени ихъ благочестія, которое точно также обнаружилось и въ многочисленныхъ вкладыахъ и пожертвованіяхъ, приносимыхъ въ пользу церквей. Въ каждомъ почти духовномъ завѣщаніи завѣщатель опредѣляетъ церковь, въ которой онъ желаетъ быть похороненнымъ и всегда дѣлаетъ послѣднее приношеніе въ пользу церкви „на сорокоустѣ“ или „для от-

¹⁾ Книга гродска кievская № 36, лѣтъ 1097 на оборотѣ.

²⁾ № XLIX, стр. 168; № LXIII, стр. 207; № LXXXV, стр. 287 и № LXXXVIII, стр. 296.

правованиа пам'ятки по душѣ: небольшую суму денег, лошадей, воловъ и т. п. Иногда приношенія эти довольно значительны, такъ напримѣръ Дмитрій Степановичъ Вѣломичій, чувствуя себя больнымъ, отправаляется просить объ испушеніи къ чудотворной иконѣ въ Милановичи, но на дорогѣ онъ умираетъ и отказывается въ пользу церкви все свое имущество ¹⁾. Такъ въ 1638 году Юрій Макаровичъ отказывается въ пользу Кирилковского монастыря все свои, довольно обширные, имѣнія ²⁾. Вообще въ актовыхъ книгахъ находится значительное число завѣщаній околичныхъ шляхтичей, заключающихъ въ себѣ отказы въ пользу церквей; только нѣсколько изъ нихъ, во избѣжаніе повторенія, напечатаны въ предлагаемомъ томѣ. Въ завѣщаніяхъ этихъ встрѣчаются постоянно выраженія, свидѣтельствующія о глубинѣ религіознаго убѣжденія завѣщателей: такъ Максимілианъ Гесскій-Лондиковскій начинаетъ свое завѣщаніе словами: „Важнѣйшимъ залогомъ будущей жизни считаю то обстоятельство, что окончиваю жизнь земную въ повиновеніи святой, восточной, апостольской церкви, что вѣрую во всѣ догматы ея признанные и исповѣдую правила святыми апостолами преподанные этой церкви. Съ сією вѣрою желаю предстать послѣ моей кончины предъ судомъ грознаго, справедливаго Судіи“. Въ завѣщаніи Татяны Пригарицкой сказано: „Грѣшное тѣло мое должно быть похоронено въ Ходакахъ, въ оградѣ Ходаковской церкви, гдѣ покоятся мой отецъ, моя мать и другіе усопшіе мои родственники.... мои сыновья обязаны будутъ похоронить меня обычаємъ и порядкомъ христіанскимъ, Греко-рускимъ и потомъ не должны забывать о моей душѣ“. Такое-же желаніе „быть похороненнымъ обычаємъ и порядкомъ русскимъ“ заявляетъ въ своемъ завѣщаніи (1719 года) Феофанъ Редичъ, предписывая притомъ семейству поми-

нать его душу „церковными молитвами и подаяніемъ, особенно-же у святыхъ кievскихъ мошей“ и т. п. ³⁾.

Околичные шляхтичи пеклись постоянно о благоустроеніи своихъ церквей. Довольно часто въ актовыхъ книгахъ упоминаются случаи значительныхъ пожертвованій, принесенныхъ ими для этой цѣли. Такъ напримѣръ въ 1698 году упоминается, что въ церкви въ селѣ Пашиныхъ находились на иконѣ Богородицы ризы пожертвованныя Пашинскими, цѣною въ 2,000 злотыхъ, а также 7 большихъ, мѣдныхъ колоколовъ ⁴⁾. Такъ въ 1680 году Николай Оссовскій пожертвовалъ большіе колокола въ Сынгаевскую церковь ⁵⁾. Такъ трое Дидковскихъ наняли маляра для обновленія на ихъ счетъ церкви въ селѣ Дидковцахъ, и жаловались, что деньги, данныя ими на закупку необходимаго матеріала были отняты у маляра на дорогѣ шляхтичемъ Дивляскимъ ⁶⁾. Такъ около 1710 года Выговскіе опредѣлили израсходовать за одинъ разъ 700 злотыхъ на возобновленіе своей церкви и т. п. ⁷⁾.

Во время возникновенія церковной уніи, когда православные жители югозападнаго края, стараясь отразить напоръ ея, составляли церковныя братства, то околичные шляхтичи спѣшили принять въ нихъ участіе; во всѣхъ известныхъ документахъ разныхъ братствъ мы, съ самаго ихъ позавленія, встрѣчаемъ подписи жителей оверуцкихъ околицъ: уже въ 1619 году охранительную грамоту, выданную луцкому братству волынскими дворянами, подписали въ числѣ другихъ дворянъ: Иванъ Выговскій, Александръ и Иванъ Волков-

¹⁾ № XLVIII, стр. 111; № XLIII, стр. 147; № CXI, стр. 363; № CXXII, стр. 389; также книга городская оверуцкая, № 3225; лѣтъ 339 на оборотѣ.

²⁾ № LXVIII, стр. 229 в книга городская оверуцкая № 3219; лѣтъ 423.

³⁾ Книга городская оверуцкая, № 3269; лѣтъ 373 на оборотѣ.

⁴⁾ № XLV, стр. 133.

⁵⁾ № CXI, стр. 366.

¹⁾ № XLVIII, стр. 165.

²⁾ Книга городская житомирская № 209; лѣтъ 444 на оборотѣ.

ские¹⁾. Потом в продолжении XVII и XVIII столетий мы беспрестанно встречаем имена околичных шляхтичей как в каталогах лудских братчиков, так и в помянниках этого братства. Так в каталоге братства внесены: Яков Выговский (1667 года), Степан Шкуратовский (1687), Матрофан и Степан Дидковские (1691), Самуил Выговский (1692), Петръ Шкуратовский (1693), Иванъ Ходаковский (1701). Из них Самуил Выговский и Петръ Шкуратовский выбирались неоднократно в старшины братства (1695—1718) и роды их, равно как и роды Луки Выговского (около 1670) и Марка Шкуратовского (1681) внесены были в помянники лудского братства.²⁾ Даже в числе членов отдаленного львовского братства мы встречаем подпись: Ивана Выговского и одного из Вѣлвских³⁾.

Многие околичные шляхтичи поступали в духовное звание; в актовх книгах часто встречаются духовныя лица, носившія их фамилии, таковы наприимр: Теодоръ Макарович, приходской священник при церкви „святого Николая Нагорного“ в Овручѣ; Иванъ Ходаковский, приходской священник в селѣ Овуховцах на Волыни; священникъ Иванъ Чулаевскій; монахъ кіево-печерскаго монастыря — Мануилъ Дидковскій; монахъ при кіево-софійскомъ соборѣ — Свиридовъ Меленевскій; монахъ лудскаго братства — Матрофанъ Дидковскій⁴⁾ и т. д. Нѣкоторые лица, вышедшія из среды околичной шляхты, достигали даже довольно возвышенных степеней в іерархіи Православной церкви. Какъ примѣры мы можемъ назвать: Варлаама Дидковскаго, бывшаго в 1647

¹⁾ Памятники изданные временною коммиссіею для разбора древнихъ актовъ, т. I, часть 1, стр. 12.

²⁾ Тамъ-же, томъ I, часть 1, стр. 195, 198 и 200. Каталогъ и помянникъ лудскаго братства.

³⁾ Тамъ-же, томъ III, часть 1, стр. 91 и 92.

⁴⁾ № CLX, стр. 356—358; № CXIV, стр. 372; книга гродская кіевская, № 4, листъ 62; книга земская кіевская, № 435, листъ 340; также каталогъ лудскаго братства.

году: нахѣтитникомъ кіево-печерской лавры; Георгія Гомовскаго, епископа Перемышляскаго и Самборскаго, даващаго уставную грамоту перемышляскому Святоолиннекому братству в 1670 году; и Теодосія Васильковскаго, бывшаго в теченіи 34-лѣтъ (1669—1703) игуменомъ Межигорскаго монастыря во время наибольшаго процвѣтанія этой обители.⁵⁾

Вообще связи средоточія Православнаго—Кіева съ шляхетскими околичными были всегда довольно оживленныя. Околичныя шляхтичи принимали участіе въ выборѣ кіевскихъ митрополитовъ и кіево-печерскихъ архимандритовъ. Такъ въ числѣ лицъ, избравшихъ митрополита Сильвестра Косова и архимандрита Іосифа Тризну, мы встречаемъ подписи: Евстафія Выговскаго, Данила Душинскаго и Варлаама Дидковскаго⁶⁾. Съ своей стороны лица, высоко поставленныя въ Православной іерархіи поддерживали эту связь какъ посредствомъ личнаго знакомства и радушнаго пріема, оказываемаго пріѣзжающимъ въ Кіевъ шляхтичамъ, такъ и посредствомъ подарковъ, пересылаемыхъ имъ въ приходскія церкви околицы. Такъ наприимр, въслѣдствіе интересной тѣжбы, возникшей между Дидковскими за то, что одинъ изъ нихъ злоупотреблялъ правами и обязанностями церковнаго ктитора, мы узнаемъ слѣдующія интересныя подробности: Степанъ, Данило и Іосифъ Дидковскіе очень часто ѣздили въ Кіевъ; они каждый разъ посѣщали архимандрита кіево-печерской лавры—Варлаама Ясневскаго, игумена Межигорскаго монастыря—Теодосія Васильковскаго. Эти духовныя особы „помня обычай своихъ предковъ“ каждый разъ пересылали черезъ Дидковскихъ в околицы⁷⁾ тѣхъ же духовныхъ лицъ, бывшихъ въ Кіевѣ.

⁵⁾ Архивъ императорской Россіи часть II, томъ I, стр. 339 и 346; Памятники, изд. ком. для разб. древн. акт. томъ II, часть I, стр. 177 и томъ IV, часть I, стр. 21; также Сказаніе о Межигорскомъ монастырѣ М. А. Максимовича, стр. 23.

⁷⁾ Архивъ императорской Россіи, часть II, томъ I, стр. 339 и 346.

еяких, і въ подарокъ приходскимъ церквамъ околиничныхъ селъ, богослужбныя книги, церковную утварь, даже церковное вино. Изъ подробностей того-же діла мы узнаемъ, что въ приходской церкви села Дидковецъ, въ числѣ другихъ книгъ, находились: „Трїодъ поетная“, пожертвованная въ эту церковь Иннокентіемъ Ризалемъ, Апостолъ и Минея, пожертвованная игуменомъ Радзивилловичемъ и т. п.¹⁾

Когда унія и владыкъ за нею католичество охватили все русское дворянство югозападнаго края, околиничные шляхтичи, оставаясь вѣрными православію, пользовались своимъ голосомъ на дворянскихъ сейминахъ для того, чтобы отстаивать, по мѣрѣ возможности, свою вѣру. Дѣйствительно два послѣдніе протесты православныхъ дворянъ, составленные въ кievскомъ воеводствѣ противъ притѣсненія католиками православной церкви, принадлежать имъ въ значительной доль. Въ 1688 году дворяне кievскаго воеводства избрали на сеймикѣ депутатовъ для послыжи на предстоящій сеймъ, и въ инструкцію, которую снабжены были депутаты, помѣстили требованіе о томъ, чтобы сеймъ раздалъ шляхтичамъ, потерпѣвшимъ помѣстїа въ той части Малороссїи, которая по Андрусовскому договору присоединена была къ Россїи, имѣнія, принадлежавшія кievо-печерской лаврѣ и находившіяся въ части Малороссїи удержанной Поляками. Степанъ Дидковский, занимающій въ то время должность регента городскаго оуврудка, навістїилъ свою братію о прибавленїи этого пункта къ инструкціи, данной депутатамъ. Вслѣдъ за тѣмъ въ кievскій градъ поданъ былъ протестъ, требующій исключенїа изъ инструкціи упомянутого пункта, „такъ какъ онъ прекословитъ вселкой справедливости, посягаетъ на хвалу Господню и составленъ безъ общаго согласїа“. Протестъ этотъ подписали одни только околиничные шляхтичи: Выговскіе, Ходаковскіе, Мошковскіе, Мелевскіе, Дидковскіе, Чоловскіе и Волков-

скіе.²⁾ Потомъ, въ 1699 году, православные дворяне кievскаго и волынскаго воеводства еще разъ попытались противодѣйствовать католическому наслїю и составили протестъ, какъ противъ, вредныхъ для Православія, постановленїей сейма объ изгнанїи православныхъ жителей изъ Каменца, о подчиненїи православной каменецкой епархіи уніатскому митрополиту и о признанїи свободы вѣроисповѣданїа за одними только уніатами; такъ и противъ депутатовъ волынскаго воеводства, не протестовавшихъ, не смотря на даннїа имъ избирателями инструкціи, противъ этихъ постановленїей сейма. Въ числѣ дворянъ, подписавшихъ этотъ протестъ, находилось много подписей околиничныхъ шляхтчей, а именно: Петръ Левковскій „ижеменъ всей братїи Левковскихъ“ также по итскольскому чловеку: Костышковичей, Выговскихъ, Сынгаевскихъ, Невриерцкихъ, Ходаковскихъ, Мелевскихъ, Шкуратовскихъ, Калевскихъ и Барановскихъ.³⁾ Наконецъ, во время послѣдней попытки православныхъ дворянъ отстоять свою церковную іерархію, мы встрѣчаемъ подписи Выговскихъ и Шкуратовскихъ на актѣ избранїа Кирилла Шумляйскаго въ санъ лучагого епископа.⁴⁾

¹⁾ № LXXII, стр. 243.

²⁾ № CV, стр. 346—348.

³⁾ Въ послѣдней четверти XVII вѣка и въ началѣ XVIII вся тактика польскаго правительсва въ отношенїи къ Православію направлена была къ уничтоженію вышней православной іерархіи. Польское правительство влозло въ сношенїа съ каждымъ новоизбраннымъ православнымъ епископомъ и склоняло его принять унію двумя важными побужденїями: обѣщанїемъ прислать избранному епископу королевскую подтвердительную грамоту въ такомъ только случаѣ, если онъ склонится поретить въ унію, и отчисленїемъ всѣхъ епископскихъ имѣній и доходовъ отъ православной епархіи въ уніатскую. Конечно къ этимъ двумъ главнымъ причинамъ присоединялись другія, второстепенныя: покровительство и милости для повинующихся, преслѣдованїа и обиды для неповирующихъ. Домисїи Жабоврицкїй, избранный въ 1694 году епископомъ лучагымъ и острожскимъ, долге другихъ боролся съ искусами, но наконецъ въ 1701 году

Наглядно всею являлась ревность околичных шляхтичей к православию, въ той силе общественной мтивіа я въ томъ неукротимомъ презрѣніи, какимъ они преслѣдовали каждого изъ своихъ собратіи, который по какому бы то ни было поводу переходилъ въ католичество. Вотъ нѣсколько примѣровъ ихъ отношеній къ околичнымъ собратамъ, — въ при-

ступивъ и объявивъ о переходѣ своемъ въ унию. Онъ правлялъ епархію до 1709 года, въ теченіи котораго былъ арестованъ по приказанію русскихъ властей и сосланъ въ Соловецкіи монастырь. Тогда польскіе дворяне рѣшились выбрать на его мѣсто человека, обладавшаго болѣе твердыми убѣжденіями. Выборъ ихъ остановился на Кирилѣ Шумлянскомъ; князь избиратели такъ и правительство возлагали на него большія надежды. Около 1709 года, основываясь на личномъ знакомствѣ, убѣждены были въ твердости его характера и убѣжденіи; въ качествѣ правительства Кирилъ изъ служившаго одобрено, вслѣдствіе, заманчивой почты, всѣмъ членами его семейства, наклонности въ переходу въ унию; дядя Кирилы, лавовскій митрополитъ — Исидоръ, не только перешелъ въ унию, но былъ извѣстенъ какъ ревностный ее поборникъ; отецъ Кирилы, Азанисій, бывшій перелазъ Жабоврацкіи дѣлалъ епископомъ, извѣстенъ былъ современникамъ по своей наклонности въ унию. Основываясь на этихъ семейныхъ данныхъ, правительство благоговѣнно утромъ было въ широкости Кирилы. Указавъ ния предполагаемаго кандидата, король Августъ II прислалъ, еще до выбора его въ епископа, подтвердительную на его имя грамоту. Но на этотъ разъ извѣстность короля оказалась ошибочною: Кирилъ Шумлянский, получивъ послѣ своего избранія подтвердительную королевскую грамоту, отправился для рукоположенія не къ униатскому митрополиту во Львовѣ, а къ православному въ Києвѣ, король, не ожидая, чтобы дѣло приняло такой оборотъ, издалъ немедленно новую грамоту, въ которой объявлялъ Кирилу недостойнымъ своей власти и уничтожалъ выданное ему прежде подтвержденіе въ епископскомъ санѣ. Волынскіе дворяне католическаго составили въ Луцкѣ съѣздъ, на которомъ протестовали противъ законности состоявшагося выбора и обязались подпискою не допускать духовенство и крестьянъ, знающихъ въ ихъ мѣстѣхъ, православному новому епископу. Кирилъ Шумлянский не возвратился никогда изъ Києва въ свою епархію. 1721 года онъ скончался епископомъ Переяславскимъ. (См. № CX, стр. 338—362; также книга гротская думка № 2247, листы 638 и 699.

мѣрахъ этихъ поражаетъ конечно грубость пріемовъ, своеволие и малое развитіе человечности, но недостатки эти были общими достоинствѣмъ всего шляхетскаго сословія. Католики въ обращеніи съ православными далеко превосходили въ жестокости приведенные выше примѣры, но имѣли въ свое оправданіе не раздраженія, обыкновенно вызываемыя у людей; угнетенныхъ и доведенныхъ до крайности, насиліемъ, ни откровенной несправедливости, не разлученій съ скучными матеріальными средствами; какими обладали околичныя шляхтичи.

Около 1680 года Григорій Ушаповскій принялъ католичество и конечно заслужилъ этимъ дурное мнѣніе у своей братіи, живя среди которой, ему пришлось подвергнуться не одному горькому оскорбленію. Такъ въ 1682 году онъ отпраздновалъ въѣздъ съ родственниками на панихиду, устроенную вдовою Аврама Ушаповскаго по душѣ ея мужа; послѣ панихиды всѣ присутствовавшіе на ней были приглашены Ушаповскою на поминальный обѣдъ; случилось такъ, что панихида происходила въ субботу и Григорій Ушаповскій, въ качествѣ католика, отказался ѣсть скоромное; тогда, сидяшіе за столомъ: Степанъ Васковскій, Василій, Евтухъ и другіе Василій Дидковскіе начали укорять его въ отсутствіи и обвиняли его „поганымъ язычникомъ“. Послѣ обѣда они вышли изъ дому Ушаповскаго и Григорій узналъ, что они засѣли на пути, но которому онъ долженъ былъ возвращаться домой. Въ безпокойствѣхъ онъ попросилъ родственниковъ провести его и пошелъ домой окольными путями. Объ этомъ извѣстили его противники; они сѣли на коней и пустились его догонять. Между тѣмъ Григорій Ушаповскій успѣвалъ въбѣжать въ свой домъ и затвориться въ немъ; увидѣвъ это, догонявшіе выломали ворота, ворвались въ домъ, избивъ защищавшихъ его родныхъ, а у самаго Григорія требовали, чтобы онъ принял вызовъ на поединокъ; получивши отказъ, они стали его ругать, бить саблями плаша, (что, по шляхетскимъ правамъ, считалось выраженіемъ презрѣнія и обличеніемъ въ

трусости) и удалились, угрожая раздѣлиться съ ними построжѣ въ другой разъ.⁴⁾ Впрочемъ это событіе было далеко не единичное исключительное оскорбленіе. Спустя 8 лѣтъ, въ 1690 году, мы встрѣчаемъ опять жалобу того-же Ушаковского: на вѣтъ другихъ Ушаковскихъ, его сосѣдей, о томъ, что они не даютъ ему ни минуты спокойствія: они при каждой встрѣчѣ наносятъ любовъ ему и членамъ его семейства, бросаютъ въ воду его дѣтей, врываются въ его домъ, требуютъ, чтобы онъ выходилъ на поединокъ, стрѣляютъ по нему на улицѣ, женѣ его срымають повязку съ головы, убиваютъ, всякую, принадлежащую ему и повашую въ ихъ рукахъ скотину и домашнюю птицу, и наконецъ, когда онъ пришелъ съ семействомъ въ село Васковцы, въ церковь, въ день Воскресенія Христова, то присутствовавшіе въ церкви, сосѣди отняли у маленькой его дочери раскрашенное ялице и разбили его, утверждая, что она не имѣетъ права играть имъ, такъ какъ ея родители — „недоушки“⁵⁾.

А вотъ другой случай: Въ селѣ Меленяхъ жила многочисленная семья, состоявшая изъ трехъ женатыхъ братьевъ Меленевскихъ: Романа, Ивана и Василия и изъ замужней сестры ихъ. Всѣ члены семьи жили между собою дружно и миролюбиво: братія, безъ всякой ссоры, выдали сестрѣ по трѣбованію ея мужа, принадлежащую ей часть наслѣдства. Мужъ сестры, Иванъ Влоцкій, былъ Полкатъ — онъ служилъ въ военной службѣ и часто отсутствовалъ въ походы; вслѣдствіе — ли его отсутствія, или, можетъ быть, по недостатку столкновеній, изъ которыхъ-бы рѣзко вышло различіе его вѣроисповѣданія, послѣднее не нарушало добрыхъ семейныхъ отношеній. Наконецъ у Влоцкихъ родилось дитя; нужно было отпраздновать крестинины. Тогда только присутствіе ксендза въ домѣ позволило братіевъ. Немедленно послѣ окончанія обра-

завлазавъ ссоры. Братія вынесли люльку съ ребенкомъ на дворъ, и одинъ изъ нихъ выразилъ свое негодованіе слѣдующими словами: они стали сыпать событія и притоваривали: пусть они сожрутъ ребенка, чтобы Лицкое племя не плодилось между нами.⁶⁾ Дѣло кончилось дракою — Влоцкій съ женою были побиты и должны были оставаться дома, въ которомъ такъ мирно жили до времени несчастнаго появленія ксендза.⁷⁾

Факты эти, не смотря на грубую оболочку шляхетскихъ нравовъ того времени, проясняютъ сильное развитіе у окрестной шляхты общественного житія, враждебнаго католичество, основаннаго на глумленіи, убійствѣ въ необходимости блюсти православіе какъ религію полученную отъ предковъ. Подъ натискомъ этого мѣнія каждый окатоличенный шляхтичъ становился въ самое невыгодное и ложное какъ видѣвшее такъ и нравственное положеніе: встревоженная совесть не давала успокоиться и нерѣдко заставляла возвращаться къ вѣрѣ предковъ, покинутой въ слѣдствіе мірскихъ расчетовъ или другихъ житейскихъ обстоятельствъ. Какъ примѣръ такого возврата можно указать духовное завѣщаніе Анны Садовской, урожденной Левковской, составленное въ городкѣ Печерскомъ 1681 года.⁸⁾ Въ немъ сказано: „Благодару Творца моего: была есмь зоставлена католичкою за мамонка славное памяти пана Садовскаго; а теперь знову на свою русскую религію претупила; подлѣтъ предковъ своихъ свовѣдъ святую и бѣскаменнѣ приимаю есмь... а особливѣ прошу (наслѣдниковъ), абы за душу мой Господа Бога у престола Божого не припоминали, якъ тому належитъ, черезъ цалый рокъ до смерти моея.“

III. ¹⁾ ²⁾ ³⁾ ⁴⁾ ⁵⁾ ⁶⁾ ⁷⁾ ⁸⁾

Если обратимся къ рассмотрѣнію бытовой стороны жизни

околичных шляхтичей, насколько это возможно по юридическим актам, то находим, что все указание сводится к тому, что втрояние, обычная в юридическом понятии околнцных шляхтичей, были общи съ массою народа, съ которою ихъ связывали: происхождение, вѣра и хозяйственная обстановка жизни, и отличны вполнѣ отъ быта шляхетско-польской ереды шляхетско-польской отъ нихъ они не имѣли ничего общаго.

Околичные шляхтичи всегда употребляли русскія званія въ домашнемъ разговорѣ. Это видно изъ тѣхъ мѣстъ въ актахъ, въ которыхъ въ теченіи дѣла приводится буквально сказанныя ими слова, также изъ духовныхъ завѣщаній, составленныхъ домашнимъ образомъ, и изъ подписей тамъ, гдѣ таковыя сохранились подлинныя. Въ самомъ названіи околнцныхъ шляхтичей мы встрѣчаемъ двѣ черты чисто русскія, народныя: это постоянное употребленіе отчества при имени и фамиліи, обычай чисто русскій, не бывшій никогда въ употребленіи у польской шляхты, и склонность замѣнять фамилію «прозвищемъ», заимствованнымъ отъ какого,нибудь особеннаго отличія, качества или сходства данной личности—обычай, какъ известно, до того распространенный въ южной Руси, что въ Запорожьи онъ исключилъ совершенно употребленіе фамильныхъ названій. Притѣмъ употребленіе прозвища мы на каждомъ шагѣ встрѣчаемъ въ актахъ, гдѣ намъ попадаются названія: Кондрать, Осемьячка, Ходаковский, Иванъ Лисовець-Каленскій, Федоръ Коза Невмеридцій, Андрей Чайкувъ, Мошковскій, Якимъ Воробей Мошковскій, Иванъ Варда Ходаковский и т. д. (документы, относящіеся къ 1700 г.).

Выше уже указано было на все значеніе въ быту околнцныхъ шляхтичей религіозной жизни: храмовые праздники, «пачуны», семейныя празднества, сближенные съ религіозными обрядами (крѣтбины, свадьбы, похвальные обѣды) являются на каждомъ шагѣ съ особенною торжественною обстановкою и, помимо религіознаго значенія, имѣютъ значеніе общественное—это единственные случаи, въ которыхъ околичны

шляхтичи събѣгаются, занимаются пріятельскою конвѳерациею—т. е. предаются общи разговорами, устанавливая общій взглядъ на вещи и т. д. (документы, относящіеся къ 1700 г.).

Не смотря однакожъ на сильное развитіе религіозной жизни, вѣдѣствіе слабаго религіознаго образованія, въ средѣ околнцныхъ шляхтичей гнѣздились предрѣзудки и предубѣжденія общія въ то время всему русскому простонародію, оставшіеся какъ слѣды древнихъ дохристіанскихъ, народныхъ воспоминаній. Такъ, напримѣръ, нерѣдко подается жалоба о причиненіи вреда личности или имуществу посредствомъ колдовства; воть нѣсколько примѣровъ: Закусила жалуются на Ходаковскихъ о томъ, что послѣдніе «желая причинить вѣдѣствію смерти и укорить ихъ, выучились дохристому, непрличному шляхетскому званію» и приказали малолѣтней своей дочери пролить какой-то составъ на пути, по которому имѣлъ надобность проходить одинъ изъ явствъ истцевъ¹⁾. Невмеридцы жалуются на Верполевскихъ и Ярмолевскихъ о томъ, что они, кромѣ другихъ обидъ, заставляли и «околовали» шпенну поставленную на ихъ полѣ и т. д.²⁾

Во взглядѣ на семейныя отношенія преданіе иногда также пересиливало религіозныя убѣжденія. Издревле въ народномъ взглядѣ осталось полу-языческое отношеніе къ таинству брака. До половины XVIII столѣтія встрѣчаются случаи, въ которыхъ попозитные люди считали себя въ правѣ расторгать домашніе образцы брачную связь посредствомъ обряда, называемаго «разлука». Обрядъ этотъ, какъ видно изъ акта, внесеннаго въ магистратскую книгу города Выжы, состоялъ въ томъ, что чета, неужившаяся между собою, созывала родителей и ближайшихъ родственниковъ, передъ ними высказывалась причины домашняго несогласія и обѣ стороны просили родителей разрѣшить ихъ отъ брака, если

1) № LXIX, стр. 232.

2) № CXXI, стр. 388.

последние были согласны удовлетворить просьбу, то отец или ближайший родственник мужа подавал руку жене и отец жены в то же время подавал руку мужу. В этом и заключался весь обряд и по совершении одного обряда стороны признавались совершенно свободными и могли драм вступать во вторичный брак¹⁾. Следи существования этого обычая между людьми поозитыми встрчаются в магистратских книгах волыских городов, что обычай этот был также в ходу и у околничих шляхтичей, живущих из разводного знета, даваемого 1682 года Оришкою Мошкосою, ее мужу Федору Шкиричу²⁾.

Главная черта, которою отличался быт околничих шляхтичей от быта всей шляхетской среды, состояла в характере их отношений к крестьянам и вообще к поселявшимся людям. Несмотря на приобретённые дворянские права, жители околничих не были отделины от массы народонаселения тою непреходимою стною, которая обособляла все другие дворянские роды. Это впрочем и было естественное, так как и вера, и язык, и народность, и обстановка быта, и предания, и нравы сближали их и сближали гораздо больше с крестьянскою массою, нежели гербы и сословные права с дворянскою. В отношениях их к поселявшимся людям мы не находим и следа той неприступной, превратившейся в кровь и плоть, сословной гордости, которая составляет самую крупную черту измывавшего характера польских шляхтичей XVIII века. Напротив, того околничие шляхтичи часто вступали в дружественные и даже в семейные связи с крестьянами. Так например мы встречаем в приведенных актах: Самуила Меленевского и сына его, крестьянина Гришея Неустратенки; Ивана и

Федора Недатковских и родственников их, людей поселявшихся: Иосифа и Ивана Татуровичей; Василия Меленевского и зета его, крестьянина, Ивана Бобра; Михайла Копчаковского и племянника его, оружника мещанина, Лазаря Маркиневича и т. д.³⁾ В случае столкновений околничих шляхтичей с крестьянами, околничие шляхтичи нередко принимали сторону последних, так Швабы приняли в свое село крестьян, бежавших от помещика Рабинцевского, дозволили им поселиться на равных с собою правах и могли отнять у помещика земли, бывшие некогда в их пользовании⁴⁾. Так Ходаковские и Васильевские, встретив случайно на дороге в сел Чотырбоках дворянина Ступницкого, преследовавшего бежавшего от него крестьянина, заступились за последнего, стали упрекать Ступницкого браними словами и, наконец, угрозами сбить его и бросить в воду заставили отказаться от предпринятой ими поимки⁵⁾.

Не менее отчетливо является во взгляде околничих шляхтичей на юридические отношения преимущество, которое они дают народному обычаю над обычаями, выработанными в шляхетской среде. Между тем как дворяне южнорусские считают одним из более выгодных своих преимуществ право пользоваться судами городовым и земским, между тем как они с концом XVII века начинают терять сельские общины и заимать их судебную власть собственными помещичьими судами, околничие шляхтичи сохраняют связь с крестьянскими селами, составлявшими вместе с ними некогда общинные единицы, собирают кумы или коню на которых присутствуют община с крестьянами и мещанами, представляют дела свои на решение конного суда и сохраняют его в полной силе до начала XVIII столетия, когда этот обычай стал терять силу и значение.

¹⁾ № LXXXV, стр. 286. № XCV, стр. 315 и № XCVI, стр. 317, № XCVI, стр. 377. ²⁾ № XCVI, стр. 377. ³⁾ № CVIII, стр. 354-355—356. ⁴⁾ № CVIII, стр. 354-355—356. ⁵⁾ № CVIII, стр. 354-355—356.

¹⁾ Книга магистратская города Вильны № 1294, лист 27 на обороте.

²⁾ № XLIV, стр. 150.

лѣтія. Въ числѣ приведенныхъ актовъ послѣднее свидѣніе о купномъ судѣ относится къ 1714 году. Эта купа была создана Александромъ Ходаковскимъ, испавшимъ удовольствіе за убытки, причиненные ему крестьянами села Пологачева, она присудила отдать Ходаковскому пару быковъ, которые и были отобраны упологачевскихъ крестьянъ; но, узнавъ о случившемся, помѣщикъ, владѣвшій Пологачевыми, протестовалъ противъ коннаго приговора и перенесъ дѣло въ гродскій судъ, въ которомъ обвинилъ Ходаковского „въ собираваніи купъ, воспрещенной закономъ“ и представить исполненіе приговора коннаго суда—личнымъ насиліемъ Ходаковского.¹⁾

Изъ приведенныхъ четырехъ декретовъ конныхъ судовъ мы можемъ установить существованіе въ округѣ почти слѣдующихъ двухъ общинъ до самого конца XVII в.: 1) Первая лежала на бассейнахъ рѣчки Ирши и состояла изъ шляхетскихъ селъ: Каленскаго, Ходакова, Чоповичъ и изъ помѣщичьихъ имѣній, мѣстечекъ: Хотинювки, Каменки и Сарнополья и селъ: Липлянь, Улановки, Красиловки и Татаринювичъ²⁾. 2) Вторая лежала на бассейнахъ рѣчекъ: Уши, Жерева и Норыни и состояла изъ шляхетскихъ селъ: Момковъ, Пашинъ, Дидковецъ, Закусилъ, Кубилина, Гесевичъ, Гомшова и Швабонъ и изъ помѣщичьихъ имѣній, селъ: Хвосини, Потаповичъ, Бондаровъ, Скородного, Сельда, Жерева, Раковичаны, Ласковъ и Сарнинокъ, а также изъ мѣстечекъ: Вязовки и Народичъ. Центральными мѣстами, гдѣ собирались купы первой общины было село Липляны, центральнымъ мѣстомъ второй—шляхетское село Гомшувъ, заселенное дворянами Гомшовскими и Варановскими³⁾.

¹⁾ № CXV, стр. 374.

²⁾ № XVIII, стр. 76—77. Изъ этого-же акта видно, что жители каждого села и мѣстечка порознь называли себя „гродскими“, сходка же всѣхъ, гродъ или ихъ представителей носила названіе „купы“.

³⁾ № XXVII, стр. 109; № L, стр. 170; № LIV, стр. 178; № XIX, стр. 189—190; № LXI стр. 198—200.

Въ общихъ общинахъ купники сходились по требованію какъ шляхетскія околничихъ, такъ и крестьянъ и мѣщанъ, являющіе общины. Они судили „вслухъ стародавнаго права, звичаю давного купного“ иотцы дѣлали „обнову“; къ купникамъ о томъ, чтобы свидѣтели давали искренныя и правдыя показанія, потому производили „опытъ“; купники собирали показанія свидѣтелей, разсматривали „лице“ и составляли приговоръ согласно съ древними юридическими обычаями общинныхъ судовъ, существовавшихъ во всей югозападной Россіи до начала XVII столѣтія¹⁾. Въ приведенныхъ приговорахъ конныхъ судовъ замѣтно только значительное относительно смягченіе правотъ; хотя по народному убѣжденію купа имѣла право подвергать подсудимаго пыткѣ, хотя пытка существовала въ польскомъ законодательствѣ и повседневно принималась въ гродскихъ и магистратскихъ судахъ до 1776 года, однако ни въ одномъ изъ приведенныхъ случаевъ купа не употребила ее—всегда почти показанія свидѣтелей и другія улики заставляли подсудимаго сознаться „добровольно безъ жадного принужденія и жадное муки“. Разъ только, за недостаткомъ точныхъ указаній купа опредѣлила двоихъ, болѣе упорныхъ, подсудимыхъ „битіемъ пострашить“, но и въ этомъ случаѣ дѣло не дошло до исполненія угрозы: подсудимые „убоявшись битія“ сознались въ преступленіи²⁾. Купа также неохотно пользуется правомъ смертной казни, въ большей части случаевъ она ограничивается тѣмъ, что приговариваетъ подсудимаго къ уплатѣ штрафа и къ вознагражденію причиненныхъ имъ убытковъ, предоставляя истцамъ, буде они пожелаютъ, искать въ гродскомъ судѣ наказанія обвиняемаго. Встрѣчаемъ только одинъ случай, въ которомъ купа, уличивъ Матвія Артюшенка Момковъ въ краденіи, велѣла бить его плетью³⁾.

¹⁾ Подробное описаніе этихъ общинныхъ изложено въ изслѣдованіи г. Иваненки „о древнихъ сельскихъ общинахъ югозападной Россіи“.

²⁾ № LIX, стр. 190—192.

³⁾ Тамъ же, стр. 191.

ковскаго въ вѣсьмъ многочисленныхъ кражахъ, и доказавъ ему, что онъ занимался воровствомъ во всей окрестности въ теченіи очень долгаго времени, опредѣляла его "каратъ на горѣ" черезъ поѣзженіе по заслугамъ¹⁾ прибавить, что, если истца согласны будутъ взять выкупъ и освободить обвиняемаго, то они могутъ это сдѣлать, подъ тѣмъ условіемъ, что если впродѣль онъ будетъ продолжалъ заниматься воровскимъ ремесломъ²⁾ то отвѣтственность падетъ на освободившихъ его и они должны будутъ вознаграждать, причиненные подсудимымъ, убытки.—Въ томъ-же приговорѣ сказано, что соучастники Матвѣя Момковскаго, хотя въ силу декрета и должны-бы подвергнуться тѣлесному наказанію, но оно имъ прощается: титулъ же воровъ имъ признается³⁾.

Авторитетъ конныхъ судовъ въ сознаніи околичныхъ шляхтичей былъ непреложный. Угроза предать конному суду, если тотъ, къ кому она относилась, не сознаетъ за собою вины, считалась сильнымъ оскорбленіемъ.⁴⁾ Такъ наприхѣтъ дворянинъ Лука Дубинскій жаловался на дворянъ Ходаковскихъ о томъ, что они, желая покрыть покражу коня, совершенную Иваномъ Осмаченкомъ Ходаковскимъ, угрожали Дубинскому⁵⁾.

1) Вообще во взглядѣ околичныхъ шляхтичей на стѣнныя и силу общаго народнаго взгляда преобладали надъ шляхетскими; такъ, сильнѣйшими обидами считали: 1) Если оскорбленіе дѣйствило или словомъ случилось въ церкви или въ церковной оградѣ 2) Если родственникъ вытаскивалъ родственника за воротъ изъ избы къ порогу и, наконецъ, 3) Если женщины сбивали повязку съ головы, «чиная простоводою». Особенно непереносимы и продолжительны были тяжбы въ послѣднемъ случаѣ. «Какъ бы малому какую вѣдь онъ меня за шею, сбросилъ мнѣ публично на шее съ головы» жаловался «младшему» Евросенія Родичева на Федора Думинскаго (№ LXXVIII, стр. 270). Тяжба Невмерицкихъ съ Левковскими продолжалась въ теченіе цѣлыхъ 20 лѣтъ (1693—1713) за то, что Левковскіе «намитку, (т. е. женскую головную повязку) сорвали съ головы Феофана Невмерицкой, учинили ее простоводою» (ив. земская кіевская № 135, листъ 383).

бисокому, производившему оныи о украденной лошади, приговоромъ коннаго суда.

Околичныя шляхтичи, приговоренные коннымъ судомъ къ штрафу или даже къ болѣе тяжелому наказанію, никогда не отрицали своей подсудности и не старались кассировать приговора коннаго суда приговорами суда гродскаго, въ чемъ легко-бы могли успѣть, оспаривая какъ на несправедливое для конныхъ обычаевъ общественное мнѣніе дворянъ, такъ и на власть оверцукхъ старостъ, которые, вражда беспрестанно съ околичными, всегда готовы были вмешиваться въ ихъ дѣла. Старосты смотрѣли на конныя сходы какъ на подлѣйшее беззаконіе и при каждомъ удобномъ случаѣ мѣшали исполненію ихъ приговоровъ или старались выставить это исполненіе какъ результатъ буйнаго самоуправія околичныхъ шляхтичей. Такъ, когда собралась купя по требованію Остафія Васильковскаго, и на ней было доказано, что Несторъ, Луко и Трошко Васильковскіе украли у вѣтна три мѣдные котла, то депутация отъ купя отправилась къ оверцукму подстаростѣ, Гаспарскому, прося выдать познучное, такъ какъ оно было припрятано на подсудной ему землѣ; но подстароста на требованіе купниковъ не согласился, онъ объявилъ имъ, что «лице» оставить у себя, обиженный-же долженъ требовать вознагражденія законнымъ путемъ съ имущества обидчиковъ¹⁾. Гораздо яснѣе высказался оверцукъ староста, Францискъ Потоцкій, ведя упорную тяжбу съ околичными шляхтичами съ цѣлью подчинить ихъ, въ качествѣ бояръ, оверцукму замку, онъ изводилъ на нихъ различныя обвиненія, и, какъ важнѣйшее изъ нихъ, выставилъ на видъ приговоры конныхъ судовъ. «Вы потопаете въ злости и беззаконіяхъ, говорите оныи въ своемъ позвѣ, безъ всякаго права и суда вы присвоили себѣ право казнить другъ друга, умерщвлять братію нашу оверцукхъ бояръ. Недавно вы повѣсили покойнаго

Матвѣя Кузьменка Мошковского и потому убили и умертви-
ли Василія Артюховича Мошковского.¹⁾

Не смотря однако на возможность найти всегда подде-
жку въ старостѣ противъ рѣшенія коннаго суда, околичныя
шляхтичи никогда ее не искали; если и являлся у подсуди-
маго желаніе опровергнуть конный приговоръ, то онъ, не
прибѣгая къ постороннему законному порядку, протестуетъ
только о томъ, что купя собрался не по стародавнему обы-
чаю и несоблюдала обычныхъ формальностей. Такъ Іосифъ
Барановскій протестовалъ противъ коннаго суда, которымъ
ему предписывалось уплатить стоимость выданныхъ имъ
пчелъ, на томъ основаніи, что противная сторона собралъ
„купю несправедливую“, что она призвала только друзей и
родственниковъ своихъ и предварительно ихъ угостила и
задобрила подарками, что купя собралъ была въ воскресенье
„день праздничный, суду не приличный“, что она состояла
за предѣлами „звыклого мѣста“, села Гомона, что въ при-
говори внесены были купники, свидѣтели и обстоятельство,
на купю не бывшія, что, наконецъ, приговоръ былъ состав-
ленъ и подписанъ собраны не на мѣстѣ, а нѣсколько не-
дѣль спустя²⁾.

IV.

Сознаніе русской народности, не смотря на шляхетскія
права, постоянно господствуетъ въ средѣ околичныхъ шлях-
тичей, сознаніе это обнаруживается въ преданіяхъ, въ уча-
стіи, принимаемомъ околичными шляхтичами въ козацкихъ
возстаніяхъ, въ ненависти, которая весьма часто высказы-
вается ими противъ „захонъ“ и въ преслѣдованіи ополчен-
ныхъ своихъ братьевъ. Родовыя преданія всѣхъ околичныхъ
шляхтичей относились ко времени, предшествовавшему Лю-

блинской уаги, потому, указывая на свое происхожденіе, они
всегда ставятъ на видъ, что первоначальныя грамоты были
имъ выданы „русокими князьями“, являя свои документы въ
актовыл книги, они постоянно оговариваютъ, что они писа-
ны „псымоу русскимъ“. У нихъ родовъ было даже стрем-
леніе составлять родовыя легенды, связывающія ихъ прои-
схожденіе съ древне-русскою стариною, такъ наприѣръ у
Беховъ существуетъ до сихъ поръ легенда о томъ, что ро-
доначалникъ ихъ, воевода Бехъ, принималъ участіе въ осадѣ
Искорости Ольгою.—Наконецъ вѣру свою, обрада и обычай
они называютъ постоянно „русокими“, выраженіи: „приняла
есмы вѣру русскую“; хочу быть похороненнымъ обычаемъ
нашихъ „русокихъ“; „собрался на канунъ по стародавнему
обычаю русскому“ и т. п. повзадаютъ на каждомъ шагѣ.

При столкновеніи русскаго народа съ польскою шляхтою
во время козацкихъ войнъ значительное большинство околич-
ныхъ шляхтичей принимало живѣешее участіе въ народныхъ
возстаніяхъ. Мы беспрестанно встрѣчаемъ ихъ или въ рядахъ
козацкихъ или дѣйствующихъ за одно съ козаками. Нѣтъ
нужды упоминать о той степени извѣстности, которую приоб-
рѣлъ въ козацкомъ войскѣ во время войнъ Хмельницкаго
рода Выговскихъ; кромѣ Ивана Остафьевича, бывшаго въ
продолженіи извѣстнаго времени гетманомъ послѣ Хмельни-
цкаго, въ числѣ старшны козацкой упоминаются: братья его
Даниилъ, полковникъ Выховскій, женатый на дочери Хмель-
ницкаго, Елевъ; Константинъ Выговскій, полковникъ Туров-
скій, также Федоръ и Самуилъ Выговскіе¹⁾.—Но кромѣ этихъ
отдѣльныхъ личностей, извѣстныхъ уже по печатнымъ исто-
чникамъ, изъ приложенныхъ актовъ видно, что всѣ околичныя
села принимали въ движеніи Хмельницкаго болѣе или менѣе
дѣятельное участіе: Такъ во время его возстанія изъ Выгов-

1) № CVI, стр. 380.

2) № LXL, стр. 198—200.

1) Летопись Величка, т. I, стр. 15 и 418; летопись Грабянки, 135
и 267; памятникъ, т. III, ч. III, стр. 327 и т. IV, ч. III, стр. 15.

ских, Васковских и других их соседей, составилась вооруженный отряд под предводительством Самуила Лазаревича Нагорняка—Выговского и отправился в соседние помещичьи имения; отряд этот опустошал и жег дворы и села шляхтичей, убивал шляхетских слуг, оказывавших сопротивление, стрелял по попадавшимся пробежим дворянам¹⁾ и т. п. — Один из его членов — Кристоф Выговский, обратившись к козацкому своеволью, и учинившись старшиною и сотником людей своевольных, занял в Овруч дом богатой помещицы Трипольской и заставить ее отдать ему в замужество свою сестру — Марину Ласковну²⁾. Левковские также оставили козацкий отряд, который в продолжении многих лет нападал на соседние шляхетские дворы, убивал помещиков, грабил их имущества, разорял имения. Враждебные отношения Левковских к шляхте продолжались весьма долго. Еще в 1679 году соседи их, помещики Франциск Потоцкий, жаловался, что они „прельстившись своевольем и пребывая в нем постоянно, набрали толпу людей всякого звания „быют и истязают проважих шляхтичей, опустошили его имения, присвоили себе его борти и не допускают собираться ярмаркам в его имении — Володниках“³⁾. Жители всех других оклиц заключили также более или менее дружеские связи с козаками и, пользуясь беззастенчивостью шляхтичей, искавших спасения в глубинах Польши, захватывали или опустошали их земли; из числа приведенных актов встречается по этому поводу много жалоб, принесенных дворянами, отыскивавшими в последствиях земли, отнятые у них окочичными шляхтичами во время козацкой войны. Так например, Недашковские воспользовались землями и имуществом дворянина Сви-

ского⁴⁾; Ушаповские, от начала войны козацкой и ижежа хлопского не только не бегали из домов своих, но напротив того, находясь в сообществе с козаками, причинили разорение и опустошение имений разным обывателям, бегавшим из воеводства, для спасения жизни от неприятеля; когда же некоторые дворяне возвратились наконец на родину и хотели водвориться в своих поместьях, то Ушаповские отказались возвратит захваченные земли⁵⁾. Кобылявские и Бялоцкие „приняв участие в своевольи козаком и хлопском и оказавшись“, набрали значительный отряд из людей всякого звания, овладели имениями Франциска Потоцкого, разрушив жезные знаки, присоединили его поля к своим землям, выдрали в его лесах все борты, перебили бобров, оленей и другую дичь и слишком 20 лет пользовались принадлежащими ему доходами⁶⁾. В продолжении всей дашытшей борьбы козаков с Польшею, до самого исчезновения козачества в югозападной России, окочичные шляхтичи принимали в борьбе равно деятельное участие, как и во время Хмельницкого. Так в 1687 году встречается жалоба на дворянина Николая Думницкого о том, что он определял писарем в козацкое войско своего зятя Словеского, „а то не для иной дщи, как для угнетения и бесчестия стану шляхетского“. Словеский действительно, воспользовавшись своим положением, с отрядом козаков нападал и грабил шляхетские дворы и сильно беспокоил овручских помещиков⁷⁾. В 1692 году один из Меленевских был приговорен коронным гетманом к смертной казни „за преступления, грабежи и нашествия на шляхетские дворы.“⁸⁾ Около того же времени Григорий и Осип Кончаковские служили по очереди в козацких пол-

1) № XXIV, стр. 104 и № XXV, стр. 106.

2) № XXVI, стр. 108.

3) № XXV, стр. 128.

4) № XIII, стр. 102.

5) № XXI, стр. 120.

6) № XXIII, стр. 124 и № XXIV, стр. 126.

7) № LXXI, стр. 237.

8) № XCV, стр. 315.

нах: Лончинского, Апостола и Палія „и съ этими спсвольными полковниками угражались въ нападеніи на дворы шляхетскіе и въ грабежѣ оныхъ.“¹⁾ Въ промежутокъ времени съ 1683 по 1694 годъ Иванъ Кирченко Выговскій занималъ должность судьи въ козацкомъ войскѣ и въ сопровожденіи большого отряда“ союзниковъ, дѣлалъ, что ему вдумалось: отнималъ, грабилъ имущество и господствовало надъ шляхтою, „и въостѣдствіи-же хотя и оставилъ козацкую службу, но не забывая завязото и злого умыслу козацкого;“ онъ, сообщая съ дворянами Сымаевскими, а также съ помощью козаковъ, взятыхъ имъ у полковника Палія, продолжать нападать на сосѣднихъ помѣщиковъ.²⁾ Наконецъ въ 1700 году Иванъ и Михаилъ Пашковскіе пользовались покровительствомъ того-же блгоцерковскаго полковника Палія и „вошедши въ своевольное сообщество съ его козаками“ сбарали контрибуція съ сосѣднихъ помѣщиковъ и отнимали у нихъ земли.³⁾

Чаше всего однако во время этихъ смутъ удары со стороны околичныхъ шляхтичей направлялись на тѣхъ изъ числа ихъ братій, которые поведеніемъ доказывали свою привязанность къ польскому общественному строю. Если кто являлся изъ числа околичныхъ шляхтичей находился на службѣ въ польскомъ войскѣ, если онъ бѣжалъ изъ края, опасаясь козацкой грозы, подобно другимъ сосѣднимъ дворянамъ, если онъ находился въ услуженіи у польскаго пана или известенъ былъ какъ доброжелатель поляковъ, то на него обрушивалось прежде всего негодованіе его-же околичной братіи; ополченныя шляхтичъ нерѣдко сами платили жизнью за свои польскіе инстинкты, а если и успѣвали ускользнуть, то имущество

¹⁾ № XCVI, стр. 318. Перечислена спискомъ старшими въ козацкомъ полку Лончинскаго, кромѣ двухъ Кончаковскихъ, находимъ еще: двухъ Меленскихъ, Павла Волковскаго, Ивана Ходаловскаго и одного изъ Пашинскихъ (вѣна гродскага вѣсна № 3, годъ 1686—1688, листъ 78).

²⁾ № CIII, стр. 339—341.

³⁾ № CVII, стр. 333.

его было разграблено, домъ разрушенъ и земли конфискованы оставшіеся на мѣстѣ членами покинутой имъ общины. Если послѣ долгихъ страствованій, улучшить удобную минуту, самъ бѣглецъ или его дѣти возвращались на родину, то они не находили жилища, должны были отыскивать свои земли и добиваться ихъ возвращенія посредствомъ продолжительнаго процесса и наконецъ подвергались всеобщему презрѣнію и невыносимымъ обидамъ со стороны сосѣдей.

Въ приведенныхъ актахъ примѣры такой участи ополченныя околичныя шляхтичей встрѣчаются весьма часто: такъ въ 1648 году Александръ Закусило, вмѣстѣ съ сыномъ Иваномъ, бѣжалъ „отъ rebellіи козацкой и своволи хлопской“ изъ села Закусиля и поступилъ въ коронное войско. Нѣсколько лѣтъ спустя отецъ, израненный въ битвахъ, узнавъ, что другіе Закусиля „въ домахъ своихъ живутъ безопасно“ возвратился на родину: но здѣсь другіе Закусиля не допустили его ко владѣнію его-же имуществомъ, они подружились съ козаками и смотрѣли недружелюбно на товарища польской хоругви. Они стали его гнать изъ своего села, били его при встрѣчѣ, угрожали утопить въ рѣкѣ Жеревѣ и, наконецъ, отняли у него и уничтожили всѣ его документы. Таже участь постигла и его сына, Александра, возвратившагося на родину 30 лѣтъ спустя, сосѣди не возвратили ему его наслѣдственныхъ земель и доходовъ, отказались выдать ему наслѣдство, оставшееся послѣ смерти его дядей, при заявленіи жалѣйшаго требованія били его и его жену и, наконецъ, загородили всѣ выходы изъ его дома, угрожая умерить его голодомъ¹⁾. Третій Закусило—Семенъ, бѣжавшій также на Волынь отъ козаковъ, попалъ въ руки татаръ и умеръ въ плѣну; жена его повѣчала вторично съ полякомъ и возвратилась съ новымъ стургомъ на родину; но ихъ встрѣтилъ тотъ-же пріемъ: отказъ возвратитъ земли,

¹⁾ № XL, стр. 140.

побой, обвинение въ воровствѣ и т. п. Все кнѣже перваго ея мужа и дѣтей отъ перваго брака, поступило въ собственность Григорія Закусыла, служившаго сотникомъ въ кievскомъ козацкомъ полку¹⁾. Точно также Дидковскіе отняли домъ и земли у семіи Михаила Дидковского, отправившагося на службу въ коронное войско и выгнали изъ села его жену и дочь²⁾. Они также присвоили себѣ земли Александра Веха, который „съ самого начала козацкой револлюціи, трактовалъ военную службу въ польскомъ войскѣ“, указали козакамъ мѣсто, въ которомъ зарыто было Вехомъ болѣе цѣнное его имущество, перебили его вдову *hex sola maliala*, отняли его борти и т. д. Когда же Вехъ возвратился на родину почти 30 лѣтъ спустя, то встрѣтилъ пріемъ подобный пріему, оказанному всѣмъ другимъ бѣглецамъ³⁾. Точно также дома в поля были отняты, кнѣже разграблено и сами владѣльцы подверглись, послѣ возвращенія изъ польскаго войска на родину, побоямъ, оскорбленіямъ и угрозамъ и во всѣхъ другихъ шляхетскихъ селахъ. Участь эту испытали: Василій Мелевскій — отъ сосѣдей своихъ Мелевскихъ-же, Оеодоръ Геескій — отъ Геескихъ и Невмеричкихъ; Богданъ Барановскій, котораго имущество, спрятанное имъ въ лѣсу, было выдано на разграбленіе козакамъ его роднымъ братомъ Иваномъ Барановскимъ; Александръ Редяццъ, (котораго имущество было разграблено Дуинскими во время бѣгства его отъ козаковъ въ Литву и т. д.⁴⁾ Нередко даже ошоловленные шляхтичи расплачивались жизнью за пренебреженіе своей народности и за разрывъ съ общественнымъ мнѣніемъ своей братіи. Такъ, бѣжавшій изъ села Пашинъ Оома Волковскій былъ пойманъ въ Чоповичахъ, погнавшимся за нимъ, Па-

шинскими, приведенъ назадъ въ Пашины и выданъ козакамъ, которые казнили его смертію и сожгли три, принадлежавшіе ему, двора: его родные долго потомъ подвергались гоненію со стороны сосѣдей и не разъ должны были сводить съ ними кровные счеты⁵⁾. Такъ Николай Кубылинскій, служившій слугою рукодайнимъ у одного изъ Потоцкихъ, и ѣхавшій для исполненія порученія своего господина въ Люблинъ, былъ застигнутъ въ дорогѣ на ночлѣгѣ Кубылинскими и Геескими. Нападавшіе зажгли здание, въ которомъ остановился Николай Кубылинскій, и когда онъ выбѣжалъ изъ огня, выгнали его въ полѣ и умертвили⁶⁾.

Если въ околичныхъ селахъ плоха была жизнь оподаченныхъ шляхтичей, то конечно еще хуже относилось общественное мнѣніе ихъ жителей къ полякамъ, селявшимся между ними, во большей части влѣдствіе женитьбы въ ихъ селахъ. Въ актахъ нередко попадаются выраженія ясно свидѣтельствующія о качествѣ отношеній околичныхъ жителей къ полякамъ вообще: „постараемся валопитъ собакъ лядкою кровью“, похвальнося Мелевскіе въ ссорѣ съ польскими шляхтичами, Блоцкими. „Вы ляхи, а я рѣшился всѣмъ ляхамъ рубить голову“, объявляетъ сосѣдямъ — помѣщикамъ Иванъ Караченко Выговскій и т. д.⁷⁾ Вотъ нѣсколько случаевъ, доказывающихъ, что взглядъ этотъ не былъ пустою похвалюбою, но пріятнался на дѣлѣ къ тѣмъ шляхтичамъ польскаго происхожденія, которые селились въ околичныхъ селахъ: полякъ Андрей Матіаскевичъ поселился, влѣдствіе женитьбы, въ селѣ Мошкахъ; Мошковскіе отнеслись къ новому сосѣду самымъ непріязненнымъ образомъ: при каждомъ удобномъ случаѣ онъ набивался на обиду, побой и угрозы. Между тѣмъ кievское воеводство было занято козаками и козацкій полкъ Семена

¹⁾ № LXII, стр. 202; № LXXV, стр. 251 и № CII, стр. 335.

²⁾ № LXXVI, стр. 262—263.

³⁾ № XCV, стр. 316 и № CIII, стр. 340.

⁴⁾ № LXIX, стр. 231 и LXXIX, стр. 271.

⁵⁾ № XLII, стр. 145.

⁶⁾ № LXXIV, стр. 248.

⁷⁾ № LVIII, стр. 187; № LXX, стр. 235 и № LXXVIII, стр. 269; также книга городская оуручка № 320, стр. 105 на оборотѣ.

Корсуна расположился въ Овручѣ; Мошковскіе немедленно обратились къ козакамъ и объявили имъ, указывая на Матіасевича: „Вотъ и между нами поселился ляхъ, возьмите его подъ стражу, онъ можетъ дать вамъ хорошій выкупъ.“ Совѣтъ ихъ конечно былъ исполненъ: Матіасевичъ былъ арестованъ козаками и, просидѣвъ въ тюрьмѣ двое сутокъ, долженъ былъ отдать, въ видъ выкупа, сорокъ злотыхъ и „шапку фалендишовую.“—Послѣ этого событія онъ рѣшился оставить Мошки и перѣхалъ жить въ другое село, османный при выѣздѣ ругательствами, побоями и угрозами ¹⁾. Болѣе неуступчивымъ оказался, поселившійся въ селѣ Смигалѣ, польскій шляхтичъ Федоръ Яковскій. Сосѣди его Смигалевскіе и Шишнаревичи долго пытались выжить его „разными шкодами, кривдами, конемитами и дисгустами,“ но, убѣдившись въ невозможности достичь этимъ путемъ своей цѣли, напали на него на дорогѣ и убили въ схваткѣ ²⁾. Выше уже указано было на столкновение, происшедшее въ селѣ Меленяхъ по поводу женитбы шляхтича—католика Блоцкаго на Меленевской, но это столкновение не было единственными бѣдствіями Блоцкихъ. Всѣ сосѣди ихъ—Меленевскіе чувствовали непреодолимую антипатію къ сосѣду поляку: отвращеніе это усиливалоь конечно и поведеніемъ Блоцкаго, который искалъ поддержки у сосѣднихъ окатоличенныхъ дворянъ, дружилъ съ ними, въ качествѣ ихъ повѣреннаго заводилъ тѣлобы съ Меленевскими и т. п. За то Блоцкому приходилось не однократно жаловаться на Меленевскихъ о томъ, что они, состоя въ сношеніяхъ съ козаками, врываюся со злобомъ воротъ въ его домъ, вносятъ ему вестеринные обиды и побои, гонятъ его изъ собраний, публично ругаютъ на праздникахъ, крестьянинахъ и т. д. и, наконецъ, издѣваются надъ свреємъ, которымъ, въ качествѣ польскаго шляхтича, обзавелся Блоцкій ³⁾.

Отношенія околичныхъ шляхтичей къ польскому правительству и администраціи рисуются нагляднѣе всего изъ беспрестанныхъ столкновеній ихъ съ хоругвями польскаго войска. Если квартиры жолнерамъ были назначены въ какомъ нибудь околичномъ селѣ, то нерѣдко приходилось занимать ихъ приступомъ и вѣчно жить въ нихъ вѣчно на сторожѣ въ ожиданіи ежеминутнаго нападенія—словно въ завоеванной, неприятельской землѣ. Даже опасно было для хоругвей проходить черезъ околичное село или встрѣтить на дорогѣ или на ярмаркѣ въ сосѣдствѣ мѣстечка многочисленное собраніе околичныхъ шляхтичей. Въ свою очередь жолнеры смотрѣли на околичныя села какъ на враждебный лагерь и считали себя въ правѣ обходиться съ ихъ жителями какъ съ вооруженнымъ неприятелемъ. Словомъ между полскимъ войскомъ и околичными селами существовала настоящая постоянная война. Это одинъ изъ болѣе знаменательныхъ симптомовъ разложенія речи посполитой, далеко опередившаго паденіе этого уродливаго политическаго организма. Вотъ въ подтвержденіе нѣсколько фактовъ не лишенныхъ интереса.

Въ 1685 году татарская ⁴⁾ хоругвь стародубовскаго маршала, Криштофа Литавы, принадлежавшая къ литовскому войску, отлучена была изъ лагеря на зимнія квартиры: пути

¹⁾ Татарскія хоругви въ литовскомъ войскѣ первоначально состояли действительно изъ Татаръ. Еще великій князь Витольдъ переселилъ многихъ Татаръ въ разныя области Литвы, переоселенцы получили земли и шляхетскія права и обязаны были доставлять князю ополченіе во время войны. Но въ послѣдствіи названіе татарской хоругви получило болѣе широкое значеніе—оно просто означало отрядъ легко вооруженной конницы—въ этомъ смыслѣ весьма долго употреблялись названіе татарская и козацкая хоругви для означенія легкой конницы—въ противоположность пѣхотной и усарской хоругвямъ, обозначавшимъ тяжело вооруженную конницу. Разумѣется татарскія хоругви перестали состоять исключительно изъ Татаръ и наполнялись вслѣдствіи обродомъ, но большей частью бѣсоданными шляхтичами. Съ такого рода татарскою хоругвою имѣлъ дѣло и въ настоящемъ случаѣ.

¹⁾ № XLVI, стр. 158.

²⁾ № LXXXIII, стр. 279.

³⁾ № LXXVII, стр. 265 и № LXXXV, стр. 285.

ея пролегалъ черезъ смежныя шляхетскія села: Невмирицкое и Левковичи. Приблизившись къ нимъ, жолнеры, отчасти по привычкѣ къ грабежу и буйству, отчасти во зло жителямъ, начали убивать, попадавшійся имъ на дорогѣ скотъ, но, не вызвавши этимъ сопротивленія, достигли беспрепятственно села Левковичъ. Вошедши въ улицу, они однако замѣтили, что жители на скоро приготовились къ ихъ вступлѣнью. Улицы были завалены бревнами, срубленными деревьями и т. п., передъ застѣкомъ встрѣтили ихъ въ качествѣ парламентаровъ Петръ и Романъ Левковскіе. Они объявили Сенькевичу, наѣстнику, командовавшему хоругвью, что отрядъ его не имѣетъ права входить въ село, такъ какъ онъ не исполнитъ законной формальности, не приславши заблаговременно писарей, чтобы извѣстить жителей о своемъ приходѣ: въ заключеніе Левковскіе показали гетманскіе универсалы, освобождавшіе ихъ отъ военного постоа. Вмѣсто отвѣта Сенькевичъ обнажилъ саблю, ткнулъ остріемъ въ универсалъ и провозгласилъ его вѣстѣ съ рукою Петра Левковского; вслѣдъ за тѣмъ онъ обратился къ своей командѣ со словами: „Бейте до смерти такого-то сына!“ На Левковского посыпались удары, онъ былъ опрокинутъ, лежащаго жолнеры схватили, положили на спину его гетманскій универсалъ и принялись палочными и сабельными ударами разбивать въ куски злосчастный документъ: „если бы меня не спасъ жупанъ изъ толстой лосей кожи, то я навѣрно былъ-бы изкрошенъ въ куски“ жаловался впоследствии Петръ Левковский; впрочемъ и жупанъ наконецъ подался и Левковский былъ брошенъ жолнерами замертво на улицѣ; такая-же участь постигла и Романа, пытавшагося смѣгчить положеніе брата. Пока жолнеры управлялись съ парламентарями, въ Левковскомъ монастырѣ ударили въ набатъ въ колокола, женщины и дѣти бѣжали въ монастырь, мужчины вооружались чѣмъ попаало, выходили въ улицу; Сеньковский, желая воспользоваться первою минутою смятенія, приказалъ жолнерамъ спѣшиться и

повелѣть атаку: разбрасывая на пути застѣки, жолнеры подвигались впередъ, рубя и стрѣлая по всемъ жителямъ, попадавшимся на встрѣчу, безъ различія пола и возраста: Андрей Невмирицкій получилъ смертельную рану пулею, застѣвшею въ грудь, Павлу Левковскому отрубили руку, на долю жены его, Парасковіи, и сына, Василія, пришлось нѣсколько ударовъ саблями, Александра Невмирицкаго изрубили совершенно; другой Андрей Невмирицкій, Елена Левковская, Иванъ Вилимонъ-Невмирицкій, Сакунъ Невмирицкій, Степанъ Кобылинскій, Станиславъ Пожарницкій получили болѣе или менѣе тяжелыя раны. Подвигаясь такимъ образомъ, жолнеры достигли наконецъ площади, на которой стоялъ монастырь. Сенькевичъ приказалъ рубить окружавшія его „кобылицы“ и идти на приступъ; но послѣднiй приказанія великаго было исполнить. Левковскіе и Невмирицкіе успѣли оправиться уже отъ перваго смятенія. Между тѣмъ количество жолнеров значительно уменьшилось, потому что многіе изъ нихъ остались на пути, увлеченные грабежомъ; они врываются въ дома и кладовыя, хватали одежду, разбивали шкатузки, рвали попадавшіеся имъ документы, забирали хлѣбъ и медъ изъ пастьки и т. д. Число защитниковъ въ тоже время усиливалось. Изъ монастыря, изъ сосѣднихъ домовъ, садовъ и огородовъ раздавались выстрѣлы; люди, вооруженные пиками, топорами, дубинами, начали тѣснить жолнеров со всѣхъ сторонъ; повалилось нѣсколько товарищей и рядовыхъ. Жолнеры были принуждены помышлять объ отступленіи: разобравъ ограду, они перешли на дворъ Андрея Невмирицкаго и стали отстрѣливаться. Въ такомъ положеніи остались они до вечера, но, увидѣвъ, что осаждающими прибываютъ въ подмогу изъ сосѣднихъ селъ шляхтичи и крестьяне, они ночью постарались ускользнуть изъ осады и поспѣшно бѣжали въ село Белавскіе, оставивъ въ рукахъ осаждающихъ свои запасныя лошади, повозки, захваченныхъ двѣхъ плѣнныхъ и добычу ¹⁾. Три года спустя

¹⁾ № LXVI, стр. 217 и № LXVII, стр. 224.

рота пѣхотнаго полка литовскаго кавалера опять являлся въ Левковичи и расположилась постоемъ, но она встрѣтила пріемъ вѣроятно не слишкомъ дружелюбный, потому что, пробывъ на мѣстѣ только четыре дня, оставила село.—При уходѣ жолнеровъ Ленковскіе сопровождали ихъ угрозами и не соглашались попадаться въ Левковичи по одиночкѣ.—Дѣйствительно нѣсколько времени спустя, трупъ одного жолнера, отправившагося въ Левковичи не смотря на угрозы, былъ найденъ на рубежѣ этого села ¹⁾. Вскорѣ потомъ Ленковскіе, Кубылинскіе и Невмерицкіе, столкнувшись на ярмаркѣ въ Веледникахъ съ панцирной хоругвью короннаго повѣса, затѣяли съ нею драку, солдаты и офицеры въстали съ коней, побили, поранили и прекратили драку только вслѣдствіе вѣзательства мѣстнаго управляющаго ²⁾.

Въ 1699 году овручскій староста, являлся въ своемъ позвѣ различна престоушенія, вѣнчавъ ихъ окончаніемъ шляхтичамъ, между прочимъ упрекалъ ихъ въ томъ, что они „безпрестанно громятъ хоругви, находящіяся въ службѣ рѣчи посполитой, и убиваютъ жолнеровъ“ ³⁾. Онъ относилъ упрекъ этотъ по преимуществу къ Мошковскимъ. Дѣйствительно Мошковскіе отличались между всѣми сосѣдями особенною предприимчивостію въ столкновеніяхъ съ жолнерами. Въ теченіи только трехъ лѣтъ (1691—1694) они успѣли три раза подраться съ различными хоругвями. Въ 1691 году въ Мошки отправлена была изъ Овруча для занятія квартиръ часть татарской хоругви Баравовскаго, но, въ первую же ночь послѣ прихода жолнеровъ, Мошковскіе вооружились, призвали на помощь козаковъ, захватили нѣсколько пустыхъ домовъ, ударили въ набатъ въ колокола и толпою съ крикомъ и ружейными выстрѣлами бросились на квартиры, занимаемыя

жолнерами: послѣдовало то, на что Мошковскіе рассчитывали. Схватившись отъ сна жолнеры и не думали защищаться, поудобнѣе они бросились къ лошадамъ и усаkali въ Овручъ, преслѣдуемые на извѣстное разстояніе нѣсколькими всадниками. Они не досчитались одного солдата, нѣкоторые другіе были ранены; оружіе ихъ, сѣдла, удѣлки, одежда и т. п. достались въ добычу побѣдителямъ. Мошковскіе похвалялись, что они пріѣдутъ въ скоромъ времени въ Овручъ покончить расправу. ¹⁾ Три мѣсяца спустя другая хоругва отправлена была для рекогносцировки изъ Овруча; случайно-ли, съ умысломъ-ли она направила путь черезъ Мошки. Но Мошковскіе и, случившіеся въ то время въ ихъ селѣ, козаки, лишь только увидѣли жолнеровъ, бросились къ оружію и встрѣтили ихъ выстрѣлами, произошла схватка и жолнеры обращены были въ бѣгство, потерявъ нѣсколько человѣкъ убитыми и ранеными ²⁾. Наконецъ въ 1694 году Мошковскіе нѣсколько разъ нападали на квартировавшихъ у нихъ жолнеровъ. Они объявляли офицеру что: „не одну мы уже разгромили хоругву, если не увидите, то и вашу кровь прольемъ“ и наконецъ заставили ихъ побоями и угрозами бѣжать изъ Мошекъ ³⁾.

Вотъ всѣ черты характеризующіе жизнь околичныхъ шляхтичей въ прошедшее время. Изъ перечня ихъ можемъ заключить, что жители околицъ оставались въ средѣ дворянъ югозападнаго края группою, стоявшею въ продолженіи всей исторической жизни на почвѣ народныхъ началъ и сохранившую эти начала понынѣ. Правда—встрѣчаются исключенія: во второй половинѣ XVIII вѣка околицы были обращены

¹⁾ № LXIII, стр. 244.

²⁾ № XCIX, стр. 328.

³⁾ № CVI, стр. 350.

¹⁾ № XCII, стр. 305.

²⁾ № XCIII, стр. 308 и № XCIV, стр. 312.

³⁾ № XCVIII, стр. 328.

въ унию по поводу совершеннаго исчезновенія изъ края православнаго духовенства, вытѣсненнаго мало по малу усиліями польскаго правительства. Но установленіе униі въ околнцныхъ селахъ было не прочно. Нѣкоторыя шляхетскія села оставили ее немедленно послѣ присоединенія края къ Россіи, другія изъявили готовность возсоединиться съ Православіемъ въ 1889 году. Въ настоящее время всѣ жители овруцкихъ околицъ — православны. Весьма немногочисленныя исключенія представляютъ только тѣ семейства, которыя выдѣлились изъ среды родовъ своихъ и разными путями пробрались въ концѣ XVIII или въ началѣ XIX столѣтія въ среду крупныхъ землевладѣльцевъ⁴⁾. Вся-же масса бывшихъ околичныхъ шляхтичей представляетъ въ настоящее время довольно многочисленное народонаселеніе, дворянскія права, котораго по большей части утверждены департаментомъ герольдіи. Народонаселеніе это чисто русское по своимъ семейнымъ и историческимъ преданіямъ, по вѣрѣ, языку и сознанію народности. Можно надѣяться, что оно послужитъ, при содѣйствіи образованія, богатымъ разсадникомъ, изъ котораго выйдутъ многочисленныя труженики въ дѣлѣ возстановленія въ край полной русской общественной жизни. По своему общественному положенію околичныя дворяне могли-бы занять въ край то положеніе, которое до сего времени занимала мѣлкая польская шляхта и, замѣнивъ послѣднюю, не мало способствовали-бы исчезновенію изъ края одного изъ послѣднихъ укоренившихся слѣдовъ полонизма.

В. Антоновичъ.
 4) Такъ среди ополяченнаго дворянства югозападнаго края встрѣчается нѣсколько семействъ: Выговскихъ, Барановскихъ, Волосиновскихъ, Алесинскихъ, Васильевскихъ, Мелесневскихъ, Нонмерцкихъ и Чоповскихъ.

Грамота князя Александра Владимировича Лариону Валевскому, освобождающая его от служебных повинностей и причисляющая его к сословию бояр. 1443, +еявриа 19.

Грамота короля Казимира, подтверждающая Буглаву Белавскому право на владение Смоленским землем. 1486, Марта 7.

Грамота короля Генриха, выданная Бугаковским, Лесковичам и Гесевичам на основании предыдущих грамот, также на основании, предъявленной ими грамоты короля Сигизмунда Августа и вследствие представительства за них князя Острожского, о том, что они подтверждаются из шкестского записи, наравне с другими шляхтичами, подчиненности князю: городскому и земскому суду и освобождаются от суда оружника старости. 1574, Марта 18.

Рок тысяча семь соть шеснадцатого, месеца Января семнадцатого дня.

На граде игродском, в месте его королевской милости оружком, передоимом Шимомом Валевским-Левковским, войским житомерским, коморником граничным, намесником подвородства, реентом игродским епералу восводства киевского и князю иппешним, игродским, киевским, comparens personaliter urodzony jego mość pan Jan Hejewski-Lowdykowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, extract z xiąg głównych, trybunalskich, libelskich, spraw wojewodztwa kijowskiego wyjęty, z wpisaniem praw,

przywilejów, konfirmatjej na dobra, ziemie: Lewkowską, Bułhakowską, Łowdykowską, od najjasniejszych królów jch mściów y xiąząt łaskawie nadanych, per oblatam podawszy, prosił, aby przyjęty y w xięgi wpisany był; który to extract ja, urząd do xiągi przyjmując, czytałem y tak się w sobie ma: Wypis z xiąg głównych trybunalskich spraw województwa kijowskiego. Roku tysiąc siedmeset dwunastego, miesiąca Octobra pierwszego dnia, przed sądem niniejszym, głównym, trybunalskim, koronnym, lubelskim, comparens personali-ter urodzony jego mość pan Mikołaj Lewkowski, extract z xiąg ziemskich kijowskich, authentycy wydany, z upisaniem w nim przywilejow y konfirmacyj, od najjasniejszych królów jch mściów: Henryka, Kazimierza y innych, niżej wyrażonych, na dobra, ziemie: Bułhakowską, Łowdykowską y inne dane y miłosciwie conferowane, dla wpisania do xiąg niniejszych, głównych, trybunalskich spraw województwa kijowskiego, per oblatam podał, prosząc sądu niniejszego, aby przyjęty y do xiąg wpisany był, który extract sąd niniejszy, ad acticandum przyjmując, czytać przed sobą kazawszy, de verbo ad verbum do xiąg niniejszych wpisać rozkazał, de eo verborum, qui sequitur, tenore: Wypis z xiąg spraw sądowych ziemskich województwa kijowskiego, roku od narodzenia Syna Bożego, tysiąc pięćset czterdziestiat siódmego, miesiąca Octobra siedemnastego dnia. Na rokach sądowych ziemskich kijowskich, od dnia świętego Michała, święta rzymskiego, przypadłych, y nazajutrz tego święta, w zamku jego królewskiej mości Owrukiem sądzić się zaczętych, przed nami: Iesipem Niemiryczem, sędzią, a Harasimem Surynem, podsędkiem, a Dymitrem Ielecem, pisarzem, urzędnikami sądownymi ziemskimi województwa kijowskiego postanowiwszy się oczewisto ziemianin jego królewskiej mości województwa kijowskiego: Iwan Makarowicz Łowdykowski, sam od siebie y imieniem wszystkich braci swoich: Łowdykowskich, Lewkowskich y Bułhakowskich, opowiadał y pokładał przed nami list, przywilej sławney pamięci króla jego mości Henryka, z pieczęcią koronną zawieszistą, na pergaminie pisany, pod datą: dnia osmnastego marca miesiąca, roku od narodzenia Syna Bożego tysiąc pięćset siedmdziesiąt czwartego, 3, położywszy, prosił, aby ten list, przywilej jego królewskiej mości był wyczytany y do xiąg ziemskich kijowskich wpisany; a tak my, tea

przywilej jego królewskiej mości wyczytawszy, y słowo od słowa w xięgi ziemskie wpisać kazali, który tak się w sobie ma: Henryk z łaski Bożej król polski, wielki xiąże litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podlaski, inflantski, pan y xiąże andeński, borbonski, kalwerneński, grabia w Tarchy, w Forescie, w Kwercie, w Rowernie w Montisforcie, oznajmujemy tym listem naszym wszem w obec y każdemu z osobna, komuby tego wiedzieć należało, niniejszym y na potym będącym, iż ukazywali przed nami ziemianie nasi kijowskiego powiatu, na imie: Paweł a Semen Iwanowicz Bułhakowscy, Hridko Nelipowicz Lewkowicz, a Radywon, a Ochrym Hejewicz, z bracią swą, list sławney pamięci xiążęcia Alexandra Włodimirowicza kijowskiego, którym listem swoim przodka ich Łaryona Walewskiego, z którego oni pokolenia wyszli, przyzwolił raczył od wszelkich robót y powinności, a zostawił jch raczył na służbie szlacheckiej; a drugi list, potwierdzenie sławney pamięci Kazimierza króla jego mości, przodka naszego, którym listem swoim Kazimierz król jego mość, pradiadu ich, ziemianinowi Owrukiem, na imie Bułhakowi Beławskiemu potwierdził raczył; ziemie jch oczystą, na imie Smolczanską, według listu, na on czas wojewody kijowskiego, pana Marcina Gasztolda, co na tych listach szryzej opisano iest, które słowo od słowa tak się w sobie mają: My, Alexander Włodimirowicz potałowaliśmy naszego sługę Łaryona Walewskiego; nie trzeba jemu nam z sługami służbę służyć, a popłatow płacić y innych żadnych poszlin, w Czarnobyli niekazali podwodami nie strzec, służyć jemu służbę z bojary, y na to daliśmy jemu ten nasz list, z naszą pieczęcią, potwierdzając jego ku bojarom; a pisan w Owruczym, Februurj dziewiętnastego dnia, indicta trynastego. Sam Kazimierz, Boż miłoszć król polski, wielki xiąże litewski, ruski; xiąże pruskie, żmudzki y jnych, namiesnikowi owrukiem, panu Romanowi Iwaszkiewiczowi: bił nam czołem ziemianin owrucki, na imie Bułhak Beławski y opowiadał nam, co ziemia jego oczysta, Smolczanska od niego precz odeszła, y jak niebozzyk pan Marcin Gasztoldowicz Kijow od nas dzierzał; y o tym dowiedziawszy się, y prawa doyrzawszy, y świadków opytawszy, tę ziemię jemu dał; y list pana Marcinaów na tę ziemię przed nami kładł, y prosił nas, abyśmy tę ziemię jemu potwierdzili naszym

listem, y my, pana Marcynowa listu wysłuchawszy, i tę ziemię jemu potwierdzamy tym naszym listem, niech on tę ziemię trzyma y nam z tego służyć potemu, jak przed tym z tej ziemi służyć sła. Pisan w Trecech, Marca siódmego dnia, indikta czwartego. Ku temu też powiadali przed nami przerweczone ziemianie nasi Kijowskie: iż własną oyczystą ziemię swą, nazwaną Lewkowską, Łowdykowską y ostrow Litewski z dawnych czasów od przodków swoich dzierzą y spokojnie od kilkadziesiąt lat z bracią swą używają, y służbę naszą ziemską wojenną zarówno z innymi ziemian, z szlachtą kijowską zawdy służywali, będąc pod przysądem sądu kijowskiego, tak ziemskiego jako y grodzkiego; a teraz dey im niektórzy ziemianie kijowskie w tym trudność zadają, pociągając ich do sądu im nie należnego, przed dzierzawce owruckiego, ku wielkiej krzywdzie y ubliżeniu wolności ich; pokazywali przed nami listy sławnej pamięci króla jego mości Zygmunta Augusta, do dzierzawcy owruckiego pisane, aby ich pod przysąd swój do zamku owruckiego nieprzymuszał, ale żeby się pod przysądem kijowskim, według zdawna zwykłego obyczaju, sądzili, zarówno z inną szlachtą kijowską; y bili nam czołem pomienieni ziemianie nasi kijowskie, abyśmy ich przy wolnościach szlacheckich od przodków naszych im danych, także też y przy tych imionach ich oyczystych, ziemiach nazwanych, to jest: ziemię Smolczańskiej, ziemię Lewkowskiej, ziemi Łowdykowskiej y ostrowie Litewskim, których oni od przodków swoich, z wiecznych czasów w dzierżeniu y używaniu są, ostawisz, to im listem, przywilejem naszym na wieczność potwierdzić kazali; jakoż y wojewoda kijowski, wielmożny Konstanty książę Ostrogski, będąc tuż przy nas na koronacji naszej, za nami się przyczyniał, powiadając, iż oni zdawna, zarówno z szlachtą województwa kijowskiego, służbę ziemską wojenną służywali, y o wszelakie rzeczy przed sądem ziemskim i grodzkim kijowskim sprawowali się. My tedy, wzięwszy w tym pewną wiadomość od wojewody kijowskiego y od innych panów rad naszych koronnych, widząc tego być rzecz słuszną, wyrozumiawszy y obaczywszy to z listów przodków naszych, iż oni zdawna są ziemianie szlachta powiatu kijowskiego, z łaski naszej hospodarskiej, za radą y przyczyną panów rad naszych koronnych, na tym sejmie koronacji naszej przy nas będących, przerweczonych ziemian kijowskich z bracią y potomstwem ich, przy

wszelkich wolnościach y swobodach szlacheckich, z dawna od przodków naszych szlachcie ziemi Kijowskiej nadanych, y przy unii albo złączeniu wielkiego księstwa Litewskiego y księstwa kijowskiego z koroną polską, za panowania sławnej pamięci Zygmunta Augusta, króla iego mości, poprzysiężonych y uprzywilejowanych, tak też y przy tych imieniach y ziemiach ich oyczystych, wyszianowanych, których oni z dawnych czasów w dzierżeniu y używaniu są, zostawiliśmy, jakoż y tym niniejszym listem naszym zostawujemy y utwierdzamy na wieczność, tak iż przerweczone ziemianie Kijowskie, z bracią swą, tak wszyscy spólnie, jako y każdy z osobna, dzieci y potomkowie ich, pomienione ziemię swoje oyczyste, to jest ziemię Smolczańską, Lewkowską, Łowdykowską y ostrow Litewski, ze wszystkimi pożytkami y dochodami, tak, jako się te ziemię zdawna sami w sobie, w pożytkach y obchodziech y szzyrokościach gruntów mają, z lasami, rzekami, jeziorami; z sianożęćmi, z łowy rybniemi y zwierzynniemi, z bobrowemi gony, mają trzymać y wszelkich swobod y wolności szlacheckich, od przodków naszych księstwa kijowskiego obywatelom nadanych, uprzywilejowanych, podług praw koronnych y statutem opisanych używać, y w nich się sprawować spólnie, równo ze wszystkimi obywatelami, szlachtą ziemi kijowskiej na wieczne czasy, służąc nam hospodarą y rzeczypo politej służbę ziemską wojenną, tak też we wszelakich potrzebach y sprawach swoich przed sądem ziemskim albo grodzkim kijowskim sprawować się mają, a przed sądem, im nie należnym, przed urzędem zamku owruckiego y nigdzie indziej nie powinni stanowić się y sprawować się. Iesliby roki ziemskie sądowe albo grodzkie w zamku owruckim, z zezwoleniem wypstkich obywatelów y z obowiązania naszego byli sądzone. I natośmy przerweczonym ziemianom naszym kijowskim, ich braci y potomkom ich, dali ten nasz list; do którego na świadectwo y pieczę naszą koronną przywiesić rozkazaliśmy. Dan w Krakowie, dnia osmnastego Marca miesiąca, roku od narodzenia Syna Bożego tysiąc pięćset siedmdziesiąt czwartego, a panowania naszego roku pierwszego; przy bytności panów rad naszych koronnych i wielkiego księstwa Litewskiego, duchownych y świeckich y postów ziemskich, podczas koronacji naszej przy nas będących; dan przez ręce wielmożnego Walentego Dębińskiego z Dębian, kanclerza korony pol-

skiey, starosty Wartenskiego. U tego przywileju jego królewskiey mosci pieczęć przywieszista koronna, a podpis ręki jego mosci pana kancelerza temi słowy po polsku podpisana: Walenty Dębinski, kanclerz. Któż to opowiadanie Iwana Łowdykowskiego y przywilej jego królewskiey mosci słowo od słowa w xięgi ziemskie kijowskie jest wpisany, y ten wypis z xiąg, pod naszymi pieczęćmi, pomienionemu Ianu Łowdykowskiemu y braci jego jest wydany; pisan w Owruczym. U tego extractu. przy pieczęćach dwóch przycisnionych, podpis ręki pisarskiej temi słowy: Dymitr Jelec, pisarz ziemski kijowski, korygował Koczurowski; który że to ekstrakt, za podaniem y prośbą wysz mianowanego jego mosci podawającego, a za przyjęciem sądu ninieyszego, słowo w słowo, jak się w sobie pisany ma, do xiąg ninieyszich jest wpisany, z których y ten wypis, pod pieczęcią ziemską województwa kijowskiego, jest wydany; pisany w Lublinie. U tego ekstrakty trybunalskiego, przy печати воеводства киевского приписанов, корректа и подлинныя руки писарское теми словы: Correxit Zbikowski. Antoni Franciszek Siennicki, sędzia ziemski kijowski, podstarości grodzki Łucki, deputat y pisarz województwa kijowskiego m. p. Kоторый же то экстракт з книгъ трибунальскихъ выданы, за подаемъ и очевидною пробою выше мпоказаное особомъ подающее, а за мномъ вдовоумъ приплатиємъ, з початку ажъ до конца, слово въ слово, якъ си в собе масть, для намети до книгъ писанныхъ, игродскихъ есть интроссованъ.

Книга городская киевская записовая и поточная 1716 г. № 32, листы 15 на обороты

II.

Подтвержденная грамота Сигизмунда III, данная на права и земли дворянъ Корчевскихъ 1600, марта 10. Въ грамотѣ этой приводятся двѣ сѣдующія, болѣе древнія грамоты, выданныя предкамъ Корчевскихъ.

1. Дарственная грамота короля Казимира Гримлу и Данилу Старичамъ на землю Хончинскую, бѣ обязаною служить господарскую службу 1478 Апрѣля 29.

2. Грамота Сигизмунда I, подтверждающая боярамъ оуручницъ: Ходору Корчушкѣ, Федору Турчину, Ивану Григоровичу и друг. освобожденіе ихъ отъ сечасной повинности и отъ недѣли Чернобыльской 1521 Марта 12.

Року тысяча семь сотъ пятигонадцать, мѣсеца Деценбра третегонадцать дня.

На ураде игродскомъ, въ мѣсто его королевской милости Оуручомъ, передомною Михаелемъ Сингаевскимъ, намѣсникомъ подвоеводства, ресентомъ игродскимъ генералу воеводства киевского и книгами писанными, игродскими, киевскими, comparans personaliter swobodni: Stefan, Jwan, bracia rodzeni i Jesyp, ich rodzony bratanicz, Fedorowicz Karpowiczowie Korczowscy, ziemianie, boiariowie jego królewskiey mości owrncey, dla wpisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, kyowskich, ekstrakt z metryk koronnych, z upisaniem w niem listow, przywilejow, od najjasnieyszich niegdy swiętej pamieci królów jeh mosciow polskich, szlachetnym ziemianom Korczewskim, ratione intro contentorum danyh, słuujących, z ruskiego pisma polskiemі literami pisany, per oblatam podali, prosząc, aby przyjęty i w xięgi wpisany był, a tak ja, urząd, affectacyi podawających annuendo, ekstrakt ten do xiągi przyniując, czytałem i tak sie w sobie, polskiemі słowami pisany ma: August wtory, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kłiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Jnflanski, Smoleński, Siewierski, i Czerniehowski, a dziecizny xiąże Saski i eklektor, Oznaymujemy ninieyszym listem naszym wszem wobec i koźdemu z osobna, komu o tym wiedzić należy, iż się znayduie w aktach metryki koronney potwierdzenie przez najjasnieyszego antecessora naszego, Zygmunta trzeciego, prawa, szlachetnym Korczewskim słuującego, językiem ruskim pisane, tenoris sequentis. Zygmunt treti. Oznaymuiem etc. nineszym i potom buduczym: bił nam czołom zemianyn nasz kijowski, szlachetny Ulasiy Korczewski, sam od sebe i od bratrey swoiey, szlachetnych: Iwana Iwanowicza, Lewona Hryszkowicza, Artema Dmitrowicza Haponowiczow Korczewskich i pokladał przed

nami listy dwa sławnoy pameti koroley ich miłostey, prodkow naszych, pod peczatiu welykoho kniazstwa Litowskoho; pierwszy korola Kazimira, kotorym zemlu Chomczynsku z uroczyszczem Carowszczyna prodkom ich: Hrydkowi, a Daniłowi Starczyczom dał, a drugi list Zygmunta korola, prodku też naszoho, kotorym Chodora Korkusku a Fedora Turczyna, prodkow ich, derzawcom toiei zemli od służby esiacznoy i storozy nedeli czornobylskoy wolnymi uczynił raczył. Za kotorymi to listami prodkow naszych, tych pomenenych gruntow, także i wyzwolenia od służby esiacznoy i od storozy nedeli czornobylskoy prodkowe ich i oni sami, czerez tyje wsi czasy, aż dotul byli i sut w spokojnym derżaniu i używaniu zemli Chomczynskoy, a inaczej Carowszczyny, i Hubarowszczyny, także i toie wołnasty; i prosili nas za tymi to Korczewskimi nekotory panowe rady nasz, abyśmy onych, wedłuh staroho zwyczaju, derżania, używania tych dobr i toiei wolnosti i teper, z łaski naszoy korolewskoy, pry tom wsim zostawiuency, listom naszym korolewskim stwardili i umocnili; kotorye my ohledawszy, a widiaczy cely i ni wezym nepodeyżranie, w tot list nasz słowo od słowa wpysaty esmo rozkazali: Pierwszy tedy tak sia w sobi malet: Kazimir, Bożoiu miłostiui korol Polski, weliki kniaz Litowski, Ruski, kniaz Pruski, Żmudski, i innych. Marszałku zemskomu, namisniku kłiowskiemu, panu Martynu Gaszłottowiczu. Bili nam czołom tyie Uryczane, na imia: Hrydko a Danił Starczyczy i prosili u nas zemli, na imia Chomczynskoy, na osobnuju służbu; i pewardił nam namesnik urucki, Włeczko Romanowicz, sztoż dey tuju zemlu derżył nini Jakow Owdeiewicz, a druhiui zemlu też derżył, oyczynui swoiu, a nemożet dey służby posłużyty spólna z tych oboich zeml, ino, koli tot Jakow derżył druhu zemlu, oyczynui swoiu, a z tych z zemli nemożet zpołna służby posłużyty, i my tiui zemlu Chomczynsku dali Hrydku a Daniłu Starczyczom, i oni maiut nam z toiei zemli służbu służyt, potomu, jak i perwei toho zdawna z toiei zemli służba szła; a maiut nam z toiei zemli osobnuju służbu służyt, krom innych zemel, kotory zemli oyczynyi derżat. Pisan w Lublinie, Aprila dwadcat dewiatoho dnia, indykta odynadcatoho; druhy list tym sposobom pisany: Zygmun, Bożoiu miłostiui korol Polski, Żmudski i innych: bili nam czołom boiare nasz owruckiie: Chodor Korkoszka a Fedor Turczyn

z bratiu swoieiu a Jwan Hryhorowicz, i powidili przed nami, szto-brat nasz słownoy pameti, Alexandro, korol jeho miłost wywołil ich z służby esiacznoy, nedeli Czornobylskoy sterczy ne kazał, i na to dey nam list swoj dał, także dey i my im na to list nasz byli dali, kotoryie iż oni listy nasz ukazywali przed starostoiu Horodelskim, panom Jurim Mikołajewiczem, w tot czas, jak on od nas Kijow derżał, i jeho miłost na to swoj list im dał, i to im w listie swoiem wypisał, kotory że oni list jeho miłosti przed nami ukazywali, i tyie dey listy nasze w nich poboryli, i bili nam czołom, iżbychmo, wodle tych perwszych listow naszych, im na to dali nasz list, ino my, wysłuchawszy toho listu pana Juriewa, koliż oni tyie listy nasze przed jeho miłostiui ukaziwali, a on to im w listie swoim wypisał, my im na to dali seś nasz list, iż oni wże nemaiut toiei służby esiacznoy służyt i nedeli czornobylskoy sterczy ne maiut, wedłuh listu pana Juriewa, niżli maiut nam służyt służboiu zemskoju konne i zbrojne pospołu z inszymi boiare uruckimi. Pisan w Horodne, marca wtorohonadcat dnia, indykt desiaty. Bohusz Usicz. A tak my, hospodar, z władzy i łaski naszoy korolewskoy, prychiliwysia prozbe toj, jako słusznoy, zostawiuency tych w werchu pisanych, osoby, potomkow ich pry toj zemli Chomczynskoy, uroczyszczom Carowszczyna i Hubarowszczyna, tak że pry wsich i wszelakich odtul dochodach, należnosciah i pożytkach, kotory by sobi wynalezty mohli i też pry wolnosti i wyzwoleniu od toiei służby esiacznoy i storozy nedeli czornobylskoy, w werchu pisanie listy, wo wsich członkach, artykułach i wyrozumieniu, tyli, ile nam toho prawo pospolitoie pozwołaet, utwierdzaem i umocniaem, chotiaczy miti to, aby ninesznij list nasz, usuda i zawždy był toiei mocy i ważnosti, ktoruiui słuszne, wedłuh prawa miti malet, mocoiu ninesznoho listu naszoho, kotory, dla lepszoj wiry i twardosti, rukoiu naszoiu podpisywszy, peczat koronnoiu k nemu przywisly esmo rozkazali. Pisan w Warszawie na seyme walnom koronnem, roku od narodzenia Syna Bożoho, tyseca szesotnego, miseca Marca desiatoho dnia, a panowania korolewstw naszych: polskoho trëtionadcat, a szwedzkoho semoho roku. Sigismundus Rex. Zacharyasz Jełowicki, ktore to, wyzey wyrażone potwierdzenie praw, charakterem ruskim pisane, my polskiemii literami z siąg przepisać i authenticzne stronie

potrzebujące wydać pozwoliliśmy i dla lepszej wiary pięczęć koronną przysięgę roszakaliśmy. Dan w Warszawie, we czwartek po święcie świętej Małgorzaty panny i męczenniczki, to jest dnia osmnastego, miesiąca Lipca, roku panskiego tysiąc siedmsetnego piętnastego, panowania naszego dziewiętnastego roku. У того екстрактъ, на папіре писаного, при печати коронной притресненной, подписи ругъ тими словами: Jan Szembek, kanclerz wielki koronny; Andrzej Franciszek Cichocki, sekretarz jego królewskiej mości m. p. Za sprawą i przełożeniem jasnie wielmożnego jego mości pana Jana na Słupowie Szembeka, kanclerza wielkiego koronnego, łomżyńskiego starosty. Которий же то екстрактъ, за поданемъ и прозбою именованныхъ особъ подавающихся, а за нимиъ градовымъ прина-
тємъ, до книгъ нынешнихъ, слово въ слово ость уписаний.

Книга городская киевская записывала и помочала, года 1714—1715, № 31; листъ 143.

III.

Дальшій листъ, выданный великимъ княземъ литовскимъ Александромъ, землеманъ киевскихъ: Сидору Юхновичу Васильовичу и Ивану Гапоновичу Удупу, подтверждающийъ дѣльскіе между ними земель, какъ выслуженныхъ ихъ предками у В. К. Витольда, такъ и отчужденныхъ, произведенный киевскими воеводою, Мартыномъ Гантовичемъ. 1494, Апрель 24.

Рокъ тысяча семь сотъ тринадцатого, мессца мая литого дня.

На леженію книгъ оескихъ, киевскихъ comparens persona-liter urodzeni ich mość panowie: Marcin Uszczapowski, i Stefan Chiniewicz-Waskowski; extractъ z metryki wielkiej wielkiego хієгства Литовского, authenticce wydany, zъ upisaniem в нін confirmaciej listu dzielezego, między ich mościami pany: Iwanem Haponowiczem Uszczapem a Sidorem Jochnowiczem Waskowiczem stalego, dla wpisania

do xiąg niniejszych ziemskich kijowskich per oblatam podali, de eo verborum, qui sequitur, tenore: Август вторы, zъ Божь taski krol Polski, wielki хієгъ Литовски, Руски, Пруски, Mazowiecki, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czernihowski, a dziedziczny хієгъ saski i elector. Oznaymujemy tym listem ekstraktem naszym, komu by o tym wiedzieć należało, iż suplikowali do нас przez panow rady i urzędnikow, przy boku naszym rezydujących urodzeni: Paweł Uszczapowski i Roman Chiniewicz-Waskowski, upraszając o wydanie per ekstraktem z metryki wielkiej wielkiego хієгства Литовского confirmaciej listu dzielezego, między Iwanem Haponowiczem Uszczapem a Sidorem Jochnowiczem Waskowiczem stalego, pod datą в неієже wyrażoną i в теієже metryce wielkiego хієгства Литовского oblatowanego, de tenore sequenti: Ja, Alexander, Bożą miłością wielki хієгъ Литовски, Руски, Żmudzki i innych: żałowałъ namъ ziemianin kijowski, Sidor Jochnowich Waskowicz на siabra swego Iwana Haponowicza Uszczapa, co oієy ich wysłuzyli две imienia: Bełowo на Złynie а Hoszowicze, niedaleko zamku owruckiego, z ostrowcem Zaleznickim u kniazia Witolta; а posli tego oni stoli в правіє о те две imienia i о trzecіє imienie, oієczyzny ich, на imie: Uszczapowicze i Waskowicze przed panem Marcinem Gosztołowiczem, jak od oієa naszego, krolа jego miłości Kijow trzymał, i pan Marcin wystal tam ich temi imionami dziełi: kniazia Fedora Glinskiego i ziemianina kijowskiego Ersza; i oієi tam wyiezdżali i temi imionami i wyslugą i oієczyznemi imionami napoł ich pedziłili i Iwanu Haponowiczu dostało się Bełowo на Złynie, а Sidorowi Jochnowiczu-Hoszowicze z ostrowcem Zaleznickim i pan Marcin, podługъ tychъ dzielezichъ listow, dzieł i listъ svojъ sądowy między ichъ на to даł, i temi razy те listy kniazia Witolta i listъ pana Marcina przedъ nami ukazywali i my, tym listemъ porozumіawszy tenъ dzieł imionъ Bełowa i Hoszowicze i imiona oієczyzste ichъ Uszczapowicze i Waskowicze, między rzekami Uszą i Zerewicą leżące, kazaliśmy po połowie trzymać, bezъ krzywdy obudwохъ, padługъ pierwszego dzieла i listu pana Marcina. А Haponowicz Uszczapu в Hoszowicze z ostrowcem Zaleznickim, wyslugą i oієczyznie Waskowicze; аni Jochnowicz Waskowiczu także в Bełowo на Złynie i oієczyзнъ Uszczapowicze—nie należały ni в czymъ wstepować wiecznemi czasy. А на тwardość tego i pieczęć нашу

kazalismy przyłożyć ku temu naszemu listu. Pisan w Wilniu. Apryla dwudziestego czwartego dnia, indikta dwunastego. My tedy, król, do pomenionej supliki łaskawie się skłoniwszy, tę confirmacyą listu dzielczego per extraktum z kancelaryej wielkiej wielkiego xiążstwa Litewskiego onym wydać i dla większej wagi, pieczęć wielką wielkiego xiążstwa litewskiego przycisnąć roskazalismy. Dan w kancelaryej naszej wielkiej wielkiego xiążstwa Litewskiego. Miesiąca kwietnia VII dnia, roku MDCCXIII, panowania naszego XVII roku. U tego ekstraktu, przy печати великое канцелярии великого княжества литовского, подписал рука тими словами: Karol Stanisław xiąże Radziwiłł, kanderz wielki wielkiego xiążstwa litewskiego m. p. Друга насъ подписалъ тими естъ написавъя словами: в небытности wielmożного xiędza regenta kancelaryej wielkiej wielkiego xiążstwa litewskiego, Grzegorz Jozef Rojkiewicz, jego królewskiej mosci sekretarz. Kоторый же то экстрактъ, за подаемъ в пробою вышъ менованныхъ ихъ милостей подючыхъ, слово в слово, даъ се в собѣ маеть, до книгъ нивенихъ, земскихъ, киевскихъ естъ упасанъ.

Книга земская киевская записовая, поточная и декретовая, годъ 1712-1716, № 135; листъ 147 на обор.

IV.

Жалованная грамота короля Александра Македону Павловичу Вручану на пустую землю Ремежовщину, съ обязанностью служить изъ нее земскую военную службу. 1506. Септября 10. Подтвержденная грамота короля Стефана на ту же землю оруженныи земанамъ Мартину и Богдану Павловичамъ Макаровичамъ. 1555. февраля 20. Подтвержденная грамота на ту же землю короля Сигизмунда III оруженныи земанамъ Мартину, Михаилу, Степану и Ивану Павловичамъ Макаровичамъ. 1600. Марта 8.

Рокъ тысяча семь сотъ чотиринадцатого, мѣсца Января тринадцатого дня.

На рокахъ судовыхъ земскихъ Киевскихъ, въ першій понедѣлокъ по новымъ лѣти принахъ и судное одираванатся начатыхъ, przed nami Antonim Franciszkiem на Wojutyne Siennickim, sędzią, Alexandrem на Olewsku Niemiryczem, podsejdmiem, urzędnikami sądowemi, ziemskimi, Kijowskiemi personaliter stanowszy wielbny oćcie Feodor Makarewicz, pzebiter cerkwi Owruckiej Świętego Mikołaja nahornego, confirmacyą przywieleiu naylascniejszego krola jego mosci Zygmunta trzeciego, na pergaminie, zamoczoną, z pieczęcią zawieszistą mniejszej kancelaryej на воку и з podpisem ręki tegoż naylascniejszego krola jegomosci, antecessorom wysz mianowanego podawającego, ratione introcontentorum, daną y miłosciwie conferowaną, dla wpisania do xiąg niniejszych, ziemskich, Kijowskich per oblatam podał, prosząc sądu niniejszego, aby przyjęta y w xięgi wpisana była, którą sąd niniejszy, ad acticandum przymując, czytać przed sobą kazał y tak się в sobie, руским писmem писана, ма: Zygmunt trzeci, Bożą miłością krol Polski, wielki xiąże Litowski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudski, Inflantski, Szwedski, Godski, Wandalski, dziedziczny krol. Oznaymujem tym listem naszymъ wszem wobec, każdemu z osobna, кому tego potrzeba będzie wiedzić, teraz y на potym będąчимъ: Біл nam czołem poddаны nasz, ziemianin Owrucki, Marcin Pawłowicz Makarowicz, sam od siebie y imieniem braci swojej rodzoney: Michała, Stefana a Iwana Pawłowiczow Makarowicza y pokładat przed nami list sławney, a swięticy pamięci krola iego mosci Stefana, przodka naszego, z podpisem ręki jego królewskiej mosci y за pieczęcią koronną, potwierdzenia listu krola jego mosci Alexandra, przodka też naszego, którym даł przodka ich Makaru Iwanowiczу Wruczaniну ziemię pusto в Owruczyni, на imię Remeżowszczyznę, której to ziemi Remeżowszczyznы przodek ich y oni sami, do czasu niemalego, в дзерженіи. I prosili насъ за temi to Makarowiczami niekatory panowie rady nasze, abyśmy то im y teraz з łaski naszej królewskiej osobliwym listem naszymъ potwierdzili y umocnili, który ogłondawszy, a widząc cały y niwczымъ nie podeyrany, в ten list nasz wpisac roskazalismy; y tak się в sobie ма: Stefan, Bożą miłością krol Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflantski y Siedmigródski. Oznaymujem tym listem naszymъ wszem wobec y każdemu z osobna, кому то wiedzić

należy, iż ukazywali przed nami poddani nasi, ziemianie Owruckie, na imie: Marcin, a Bohdan Pawłowicz Makarowicz list Alexandra krola jego mosci, wielkiego xięcia Litewskiego, przodka naszego, za pieczęcią wielkiego xięstwa Litewskiego, na papierze pisany, którym listem swoim opisuie, iż przodku ich Makaru Iwanowiczu Wruczaninu dali ziemie pustą w Owruczym, na imie Remezowszczyznę, ktorey to ziemi Remezowszczyznę, za tą daniną pomienioną, oni, od przodkow swoich w dzierzeniu będąc, bili nam czołem, abyśmy im tę ziemie Remezowszczyznę, według listu krola jego mosci Alexandra, przodka naszego, osobliwym listem potwierdzili y umocnili, ktory to list, słowo od słowa tak sie w sobie ma: Alexander, Bożą miłością krol Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, xiąże Pruskie, Żmudski y innych, namiesnikowi Owruckiemu, panu Sieniuszkowi Romanowiczowi: Bił nam czołem ten Wruczanin, na imie Makar Iwanowicz y prosił u nas ziemi pustowskiej, w Owruczym, na imie Remezowszczyznę y powiedział przed nami, coż ta ziemia dawno pusta leży y naśladkow niema, przetoż abyś o tym dowiedział się, iesli będzie ta ziemia pusta, a naśladkow nie będzie, y My iemu tę ziemie Remezowszczyznę dali, niechay on tę ziemie trzyma, a nam z niej służbę służy, po temu, jak y przedtym z tej ziemi służba szła; a uwiązać w tą ziemie posłalismy dworzanina Iwaszka Kryżyna. Pisan w Wilnie, Septembra dziesiątego dnia, indykta siódmego. A tak my, widząc prośbę ich być słuszną, y przychilaąc się w tym do confirmacyi naszej, wszem wobec na koronacyi naszej uczynionej, ten list, wysz opisany krola jego mosci Alexandra y tą ziemie, na nim opisaną, na imie Remezowszczyznę, za wszystkim na wszystko, iako się zdawna w sobie y w pożytkach swoich ma, tyle, ile nam przystoi, potwierdzamy y umacniamy tym listem naszym, chcąc to mieć, aby ten list, wyżej opisany, krola jego mosci Alexandra wszędzie, na każdym mieyscu był tej mocy y wagi, ktorey słuszonej, według prawa być ma, tak iż oni tą ziemie Remezowszczyznę, według listu krola jego mosci Alexandra, ze wszystkimi do niej należytościami, dochodami y pożytkami mają trzymać y wzywać, oni sami, żony, dzieci y potomkowie ich wiecznie czasy; a z tego nam, gospodaru służbę naszą ziemską wojenną służyć będą powinni, tak jako y przedtym z tej ziemi Remezowszczyznę przodkowie ich

służywali; a na umocnienie tej rzeczy ten list ręką naszą podpisałismy y pieczęć naszą koronną do niego przycisnąć rozkazalismy. Dan w Warszawie, na seymie walnym koronnym, dnia dwudziestego miesiąca Februarii, roku tysiąc pięćset osmdziesiąt piątego, a krolewstwa naszego roku dziewiątego. Stefanus rex. Ioachim Wysocki. A tak my, z władzy y łaski naszej krolewskiej, przychyliwszy się proźbie tej, zostawiając w wierchu pisanych osob y potomkow ich przy tej ziemi Remezowszczyźnie y wszystkich a wszelakich odtąd dochodach, należnościach y pożytkach, w wierchu pisanych, list we wszystkich jego członkach, artykułach y wyrozumieniu, tyle, ile nam tego prawo pospolite pozwala, utwierdzamy y umacniamy, chcąc to mieć, aby niniejszy list nasz wszędzie y zawždy był tej mocy y wagi, ktorey słuszonej według prawa mieć ma, mocą niniejszego listu naszego, ktory dla lepszej wiary y twardosci, ręką naszą podpisawszy pieczęć koronną do niego przywiesić rozkazalismy. Pisan w Warszawie, na seymie walnym koronnym; roku tysiąc sześćsetnego, miesiąca Marca osmego dnia, a panowania krolewstw naszych: Polskiego trzynastego, a Szwedzkiego siódmego roku. У тоє конфирмація, при печаті коронній завісастої, подписи рукъ тими слови. Sigismundus rex. Zacharyasz Jełowicki. Которажд то конфирмація, за поданемъ и прозьбою вышменованое особы поддочое, а за принятеемъ суду нынешнего, слово в слово до книгъ нынешнихъ есть утасана.

Книга земская кіевская записная, поповочная и дохрестовая № 135, годъ 1712—1716; листъ 340.

V.

Подтвердителная грамота Сигизмунда I, выданная кіевскимъ землемъ: Василію Гапоновичу Ущану, Копону Хиневичу-Васковцу, Нику Семеновичу Мотковцу, Федку Наимовичу Волковцу, Гарасиму Тереховичу Пашиничу, Прокону Антоновичу Болсуновичу и Степану Андреевичу Барановичу. Король Сигизмундъ, рассмотрѣвъ представленныи имъ грамоты: Книги Александра (Оскалы) Владимировича, В. К. Витольда, короля

Kazimira, także rozdany list, составлений воеводою: вилнєвскимъ, Юриємъ Никодимичемъ Радзивилловичемъ и кіевскимъ, Андреемъ Якубовичемъ Непровичемъ, подтверждающъ имъ право на потомственное владѣніе землями, съ обязанностію служить коному военную господарскую земскую службу, на разні съ другими землями кіевской земли и съ освобожденіемъ изъ отъ всякихъ другихъ повинностей. 1518, Іюля 6.

Рoku тисеча семсотъ чотырнадцатого, месеца Іануаря двадцать второго дня.

На рокахъ судовыхъ, земскихъ, кіевскихъ, въ первый повѣдокъ по новому лѣти припавшихъ, а судовые отправоуатися зачатыхъ, przed nami: Antonim Franciszkiem на Wojtyntje Siennickim sędzią, Alexandrem на Olewsku Niemiryczem, podsędkiem, Urzędnikami sądowemi, ziemskimi, kijowskimi, comparens personaliter urodzony imię pan Roman Chyniewicz Waskowski, ekstrakt z metryki wielkiej wielkiego księstwa *litewskiego, authenticie wydany, z upisaniem w nim confirmacyej przywileiów, na dobra Moszkowskie, Hoszowskie, Uszczapowskie, Waskowskie i inne służące, dla wpisania do ksiąg niniejszych, ziemskich, kijowskich, ratione introcontentorum, per oblatam podał, de serie verborum tali: Август wtory, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflański, Smolenski, Siewierski i Czernihowski, a dziedziczny książę saski i elector. Oznajmujemy tym listem ekstraktem naszym, komuby o tym wiedzieć należało, iż suplikowali do nas przez pany rady i urzędników urodzony Paweł Uszczapowski i Roman Chyniewicz Waskowski, upraszając nas o wydanie z metryki wielkiej wielkiego księstwa litewskiego potwierdzenia Wasylemu Haponowiczu Uszczapu, Konona Chyniewiczu Waskowiczu, Jacku Semenowiczu Moszkowiczu i innym ziemiom województwa kyowskiego, na grunta ich dziedziczne, pod datą w nieczy wyrażoną i w teyż metryce wielkiego księstwa Litewskiego oblatowaną, de tenore ejusmodi: Zygmont, Bożą miłością król Polski, książę Litewski, Ruski, Pruski, Żmudzki, Mazowiecki i ianych. Bili nam czołem ziemianie nasi ziemi kijowskiey: Wasyl Haponowicz Uszczap,

Konon Chyniewicz Waskowicz, Jacko Semenowicz Moszkowicz, sami od siebie i od Fedka Iwanowicza Wołkowicza, Harasima Terechowicza Paszynicza, Prokopa Antonowicza Bolsunowicza, Stefana Andrzejowicza Baranowicza i pokładali przed nami listy sądowe pana Juria Mikołajewicza Radziwiłowicza, wojewody wileńskiego, hetmana najwyższego wielkiego księcia i pana Andrzeja Jakubowicza Niemirowicza, wojewody kyowskiego, dzierżawcy swiętockiego, w których listach opisuje: iż oni zdawaa, z przadkow swoich, służbę ziemską, wojenną, przykładem iuszzych ziemian ziemi kyowskiej, służyli; a drugi list kniazia Alexandra Władymierowicza, na grunta ich ziemskie oyczyste dany, a trzeci list wielkiego kniazia Witolta; a czwarty list świętey i sławney pamięci króla imci Kazimirza, oycy naszego, potwierdzający; w których listach, także opisuje, iż Wasila Haponowicza Uszczapowicza grunt, przeżywaiemy Uszczapowszczyzna i Bełow na Żylnie; Konona Chyniewiczza Waskowicza grunt, przeżywaiomy Waskowski, na Hoszowie połowa z siedlisczem Bazarowką, z ostrowcem Podleźnickim, Uszczapowszczyzna i Waskowszczyzna, oyczynny ich między rzekami Żerewią i Uszą, po obapoł potoka Sestynia, za Uszą, gdzie dworzyszczca przadkow ich byli, a Bełow na Żylnie i połowa Hoszowicz z siedliskiem Bazarowką i z ostrowcem Podleźnickim, wysługa onych przadkow u wielkiego kniazia Witolta, według listu dziełczego, jego mości brata naszego Alexandra, który list dzieleży i przed nami ukazywali. Jacko Semenowicza Moszkowicza grunt, przeżywaiomy Moszkowski, między rzekami Norinią i Żerewią, Fedka Iwanowicza Wołkowicza i Harasima Terechowicza Paszynicza grunty ich, jedne przeżywaiome Łowieckie a drugie Czyhurowskie, podłe tego nad rzeką Uszą; Prokopa Antonowicza Bolsunowicza, grunt przeżywaiomy Bolsunowski, Czornohubowski; Stefana Andrzejowicza Baranowicza, grunt przeżywaiemy Baranowski, połowę Hoszowicz z ostrowcem Żeleznickim; i bili nam czołem pomienione ziemiane nasi, abysmy na to dali im ten nasz list; i ziemie ich dziedziczne i wysłużone: Uszczapowszczyzne i Waskowszczyznę, wyszey namienione, Moszkowskie, Wołkowskie, Paszynskie, Czornohubowskie, Bolsunowskie, a Baranowskie podwierdziłi tym naszym listem. Ino gdyż pan Wileński, najwyższy hetman, i pan Andrzej Jakubowicz Niemirowicz, wojewoda kyowski, podług listow starych wielkich kniazey litewskich i sławney świętey pamięci królów ich

mosciow: Kazimirza, oyc naszego, Alexandra, brata naszego, pomienionym ziemianom te ziemie na wieczne czasy przysadzili i My, wysłuchawszy tych listow i dostatecznie z nich wyrozumiawszy, na ich czołobnicie uczynili i na to dali ten nasz list; i te ziemie ich, w wierzchu opisane, ze wszystkimi pożytkami, jako się te ziemie u siebie mają, potwierdzamy tym naszym listem; mają ci ziemianie: Uszczap, Waskowiec i inne pomienione, i ich żony, i dzieci, i szczeradki onych, wyżej opisane ziemie trzymać i używać na wieczne czasy; a nam hojzodaru służbę ziemską wojenną koniem (służbę) powinni; jako inne ziemianie nasi w powiecie kyowskim, i wszystkich wolności zażywać, a inszych powinności niktorych nie mają pełnić. A na twardest tego i pieczęć naszą kazaliśmy przyłożyć ku temu naszemu listu. Pisan w Wilnie, pod lato Bożego narodzenia tysiąc pięćset osmnastego, miesiąca Iula zaszłego dnia, indyktu trzynastego. Ian Hornostay, podskarbi ziemski i pisarz. My tedy król, do pomienioney supliki łaskawie się skłoniwszy, te potwierdzenie per extractum z kancelaryi wielkiej wielkiego księstwa Litewskiego onym wydać i dla większej wagi pieczęć wielką wielkiego księstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w kancelaryi naszej wielkiego wielkiego księstwa Litewskiego, miesiąca kwietnia VII dnia, roku MDCCXIII, panowania naszego XVII roku. Na toż ekstrakta niechaj kancelarja wielkiej wielkiego księstwa Litewskiego jest przytoczona, a podpis ręką w two słowa: Karol Stanisław książę Radziwiłł, kanclerz wielki wielkiego księstwa litewskiego; w niebytności wielmożnego księdza regenta kancelaryi wielkiej wielkiego księstwa litewskiego—Gregor Josef Rojkiewicz, jego królewskiej miści sekretarz. m. p. Ktorij też to ekstrakta, za podaniem i próbowo wydać mienowanego jego miłosti podajowego, a za przyłączeń sądu niniejszego, do werbo aże wierzby, do книг niniejszych jest wpisany.

Книга земская киевская записная, починала и декретовая, годъ 1712—1716, № 135; листъ 359 на обор.

VI.

Рішення королівського суду по дѣлу о грабежахъ и насильствъ, причисленихъ киевскому земиню Ежику Беху оручснми старостою, Аврамомъ Мышкою зъ Варковичъ. Сигизмундъ III, розсмотрівъ документи представленні Бехомъ, признаєть за нимъ дворянскіи права и передаетъ дѣло въ киевскій градскій судъ. 1599, Октября 2.—Наъ числа документовъ, представленныхъ Бехомъ, внесена копія подтверждающей грамоты Сигизмунда I Василію Беху на право потомственного владѣнія землею Беховицкою, съ освобожденіемъ его отъ всякихъ повинностей, за исключеніемъ земской военной службы конемъ. Грамота эта выдана Василію Беху на основаніи представленныхъ имъ Сигизмунду I грамотъ: князя Владиміра Ольгердовича, В. К. Виталда, короля Казимира и князя княго воеводи Андрея Невкировича. 1521, Августа 8.

Рокъ тысяча шесть сотъ осмьдесятъ осмого, месеца Августа двадцать осмого дня.

В роцки судовне, ктродское, киевское, олъ дня девятнадцатого, месеца и року, вышъ на акте менованныхъ, въ мѣсто его королевской милости, Оручнми признае и судовне одправоватися значные, передомною Динитромъ на Якобкривахъ Якобкривцямъ, подчанимъ Валковирскимъ, подхоеводимъ судовнымъ генералу воеводства киевского и княгима киевскими, ктродскими, киевскими персонаliter становшью уродзены яго моѣ пан Alexander Bech, dla wpisania do xiąg minieyszych, grodzkich, kijowskich per oblatam podał extrakt z xiąg grodzkich łuckich, z corectą pieczęcią tegoż grodu i z podpisem ręki pisarskiej, z wpisaniem w niem także extracta z xiąg ziemskich woiewodstwa kijowskiego i wyrażeniem w niem dekretu

króla jego miłości Zygmunta trzeciego, między urodzonym panem Jewchymem Bechem, a jego mością panem Abramem Myszką z Warkowicz, starostą owruckim, w sprawie w tym ekstrakcie, niżej inserowanym, mianowicie wyrażoney, stałego i ferowanego i szczerzy w sobie obmawiającego, prosząc, aby przyjęty i do xiąg wpisany był, którego ja, urząd, ad acticandum przyjmując, czytałem i temi jest pisany słowy: Wypis z xiąg grodzkich zamku łuckiego; roku tysięcy sześćset osmdziesiątego, miesiąca januarii dwudziestego piątego, dnia, na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Mikołajem Obidzińskim, burgrabim łuckim i xięgami niniejszymi, grodzkimi łuckimi, personaliter comparens urodzony jego mość pan Alexander Bech, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich podał per oblatam extract z xiąg ziemskich województwa kijowskiego, z wpisaniem w nim dekretu króla jego mości Zygmunta trzeciego, między ziemianinem województwa kijowskiego, szlachetnym Jewchymem Bechem, a jego mościem panem Abramem Myszką z Warkowicz, starostą owruckim, w sprawie, w tym ekstrakcie, niżej inserowanym, mianowicie wyrażoney, stałego i uczynionego, z pomienionych xiąg, z pieczęciami i z podpisami rąk ich mościów panów: sędziego i podśpółka ziemskich kijowskich, także z podpisem ręki pisarskiej wydany, a o tym szczerzy w sobie obmawiający, prosząc, aby przyjęty i do xiąg wpisany był, którego ja, urząd dla wpisania do xiąg przyjmując, czytałem i tak się w sobie, piśmem ruskim pisany, ma: Wypis z xiąg ziemskich województwa kijowskiego, roku od narodzenia syna Bóżego tysięcy szescsetnego, miesiąca Oktobra szesnastego dnia. Na rokach ziemskich województwa kijowskiego, o świętym Michale, święcie rzymskim, w roku zwysz napisanym przypadłych i nazajutrz tego święta, na mieyscu zwykłym, w zamku jego królewskiej mości owruckim, sądownie odprawować zaczętych, przed nami, Janem Arakiem, sędzią, a Hatarasimem Surnem, podśpółkiem, urzędnikami sądowemi ziemskimi województwa kijowskiego, obliczne u sądu postanowiwszy się, ziemianin województwa kijowskiego, szlachetny Jewchym Bech, pokładał dekret króla jego mości, pana naszego miłościwego, pod pieczęcią koronną i z podpisem ręki podkanclerzego koronnego, pomienionemu Bechu dany, na wolność ziemską szlachecką, wyzwoleniem jego od powinności iurisdictioni wsze-

lakiej od starostwa owruckiego, jako też i o wolne czynienie z jego mością panem starostą owruckim, o zabranie majątności jego przez jego mości stałe, jako też szczerzy rzecz na tym dekreście króla jego mości oświadczey rozprawy w tej sprawie, między rzeczonym Bechem, a jego mością panem starostą owruckim uczynionym, opisana i wyrażona jest; i położwszy jego przed nami, prosił, aby, ku wiadomości naszej urzędowej, przyjęt i do xiąg ziemskich kijowskich wpisany był, którego dekretu my, sąd, ku wiadomości przyjmując, przed sobą czytnąć kazali i tak się w sobie ma: Zygmunt trzeci, Bóży miłością król Polski, wielkie xięże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzi, Inflanski, Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny król, oznaymujemy tym naszym listem wszem w obec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, iż gdy był pozwany przed nas i sąd nasz niniejszy, pozwem naszym, urodzony Abram Myska z Warkowicz, starosta nasz owrucki, od ziemianina naszego, województwa kyowskiego Jewchyma Becha, o zabranie gruntów jego dziedzicznych od imieniczka jego Bechowicz, które grunty, jakoby starosta owrucki do starostwa owruckiego zabrał i gwałtownie przywracać miał, a przym o naiażdy gwałtownie na dom jego, zadawanie ran, czynienie pochwałek, niebezpiecznoścuy na zdrowie jego i pobranie rzeczy ruchomych, za któremi to: gwałtownym posąganiem gruntów jego dziedzicznych Bechowskich, naiażdami i imieni dolegliwosciami swemi, Bech szacował sobie szkod na cztery tysiące kop groszy litewskich, jako szczyry ten pozew w sobie opisano i dołożono ma; na roku tedy niniejszym, za tym pozwem przypadłym, na trzecim wolaniu, jako na roku zawitym, to jest miesiąca octobra wtorego dnia, postanowiwszy się strona—powód, Jewchym Bech sam oblicznie u sądu naszego, według pozwu swego, pokazując protestacie urzędową, o zabranie gwałtownie gruntów swoich dziedzicznych Bechowskich, o pobranie majątności ruchomey i szkody innsze, za tymi najazdami poczynione, nadto pokazywał dekret nasz, u Malborku, miesiąca luty dwunastego dnia, w roku przeszłym, dziewięćdziesiąt osmym, między boiarami owruckimi, a tymże starostą owruckim uczyniony, którym dekretem, my, gospodar, nie widząc żadney Bechowej powinności ku zamku i starostom naszym owruckim, onegośmy z prawem jego na stronę odłożyli, które to prawo swoje on teraz pokrzepiając i przy

nim stojąc, pokazał przed nami list świętej pamięci króla jego mości Zygmunta, pod pieczęcią wielkiego xięstwa litewskiego w te słowa pisany: Zygmunt, Bożą miłością król Polski, wielkie xięstwo Litewskie, Ruski, Pruski, Mazowiecki i innych: bił nam czołem boiarzyn nasz Basil Bechowicz, i pokładał przed nami list sądowy pana Andrzeja Niemirowicza, wojewody kyowskiego, dzierżawcy swisłockiego, w którym liście opisuje, że iż boiarzyn owrucki Fedko Wesniak uprosił był u nas ziemią, za pastę, tego Wasila Bechowicza, a oyczyca tej ziemi niepowiedział; a drugi list kniazia Wołodymierow datum na te ziemię Bechowszczyznę, a trzeci list wielkiego kniazia Witowta, a czwarty list świętej i sławnej pamięci króla Kazimierza potwierdzony, i bił nam czołem boiarzyn nasz, Wasil Bechowicz, abyśmy jemu na to dali nasz list i ziemię Bechowską, potwierdzili naszym listem; ino gdyż pan Andrzej Niemirowicz, według listow starych wielkich kniaziei i świętej sławnej pamięci króla Kazimierza temu Wasilu Bechowiczu tę ziemię przysądził, na wieczne czasy, my, wysłuchawszy tych listow i dostatecznie z nich wyrozumiawszy na jego czołembicie uczynili; na to dali mu ten nasz list i tę ziemię Bechowską ze wszystkimi pożytkami, jako ta ziemia w sobie ma, leżąca przy rzeczce Uszy, potwierdzamy tym naszym listem; ma Wasil Bechowicz i jego żona, dzieci i potomki ich one ziemię, wierzchu pisana, trzymać i używać na wieczne czasy, a nam, hospodarz z tego służbę wojenną koniem służyć, potemu jako i insi boiariowie naszy w powiecie kyowskim i wszystkich wolnosciey zażywać; a inszych wolnosciey niektórych niemają pełnić, a na twardość tego i pieczęć nasze kazaliśmy przyłożyć k temu naszemu listu. Pisan w Wilnie, od lata Bożego narodzenia tysiąc pięćset dwudziestego pierwszego, miesiąca augusta osmego dnia, indikta piętnastego. Iwan Hornostaj, podskarbi ziemski i pisarz. Nadto nakazał dekret, pod datą w Owru czym, roku tysiąc pięćset pięćdziesiąt trzeciego, pod tytułem i pieczęcią wielmożnego Fredrika Hlebowicza, Pronskiego, wojewody kyowskiego, którym z oczewistew rozprawy, między Wasilem Bechem a dzierżawcą owruckim, Iosefem Michajłowiczem Chaleckim nakazał, aby ten dzierżawca owrucki, i po nim będące, Becha i potomkow jego, z gruntem ziemiey jego Bechowicz, do przysądu i żadnych powinnościey ku zamkowi i starostom owruckim nieczym nieprzynuszał, tylko, jako ta ziemia

Bechowiczy Fedorowi Bechowi i potomkom jego na służbie wojenney jest wielmożnością dana, tak, aby też z niej Becha i potomkow jego pod przysąd swoy nieprzywraćali, grabieżow nie czynili, ani do żadnych służeb niezwykłych nieprzyciągali, jeno to samo, iż mają służbę wojenną koniem służyć, a pod przysądem kijowskim być, co szerzey w sobie ten list opisany ma, prozając nas za tym Bech, abyśmy nakoniec onemu skuteczną sprawiedliwość dekretem naszym uczynili, na co, od pozwanej strony, starosty owruckiego, za mocą jego zupełną, szlachetny Stanisław Witowski, na zysk i stratę, z pieczęcią i z podpisem ręki własnej jego, jemu dana, powiedział, iż, nie przyznawając stronie powodowej i Bechowi żadnego zabierania gruntow i majątności jego, także niażdow, ran, pochwalek i inszych rzeczy, w pozwie mianowanych, które mieni mieć od starosty owruckiego, aby dobra które były, czego się nie przyznawają, tedy tu starosta o rzeczy takowe należności sądu, to jest forum nie ma i jemu, jako szlachcicowi, obywatelowi tamejszemu, tu się sprawować nie powinien, ale odesłania, jak o dobra ziemskie, także i o szkody, jeśli by jakie były, do sądu należnego prosił; a tak my, hospodar z pany, radami naszymi, przy nas na ten czas będącemi i prawnie nanczonemi, wysłuchawszy dostatecznie sporow i odporow obudwoch stron, a bacząc z dekretu Malborskiego, którym jest ten Bech z prawem swoim od boiar owruckich i powinności ich ku zamku i starostom owruckim na stronie odłożony, jako też i z te razniejszych wywodow, listow i innych praw jego, na ziemlice jego dziedziczną Bechowszczyznę, za którym enego Becha, jako szlachcica, wolnościom prawa pospolitego z dobrami jego podległego, o te rzeczy, w sprawie mianowane, do sądu należnego odsyłamy niniejszym dekretem naszym, do ktorego, dla lepszej wiary i świadectwa, pieczęć naszą koronną przycisnąć jesteśmy rozkazali. Pisan w Warszawie, roku tysiąc pięćset czterdzieściąt dziewiątego, miesiąca oktobra wtorego dnia, a panowania królestw naszych: polskiego dwunastego, a szwedzkiego szóstego roku. U tego dekretu króla jego mości pieczęć przycisniona, a podpis ręki podkanclerzego i pisarskiej temi słowy: Pe: Zyticki, episcopus Cui. R. P. vicecanc. Zacharyasz Jełowicki; który że to list, dekret jego królewskiej mości przerzeczony Becha pokładany, słowo w słowo do xiąg spraw sądowych ziemskich woie-

szych, привилеєм naszym potwierdzić rozkazali, zostawiając go przy wolnościach i swobodach, aby on sam, potomki i szczadki jego, nam konno służbę ziemską wespoł z inszemi ziemiany i z pany radą naszą, służyli; i my, poradziwszy się z pany radą naszą, na czołembicie jego, te wszystkie prawa i przezwileia, na danie jego służące stwierdziwszy i zmocniwszy, ten nasz list, z przycisnieniem pieczęci koronney i za podpisem ręki kancleżarza i pisarza naszego, daliśmy. Pisan w Krakowie, roku tysiąc pięćset trzydziestego pierwszego, miesiąca luni dnia siedmnastego, indicta czwartego; u tego listu pieczęć koronna jest przycisniona, a podpis rąk temi słowy: Valentius Dabiński, R. cancelerius; na własne roskazanie jego królewskiej mości—Zachariasz Iteżicki S. K. manu propria. Которий же то аистъ, за подаемъ вышъ меновано особы, а за приняемъ мнѣмъ урядовымъ, до книгъ вивнешнихъ игродскихъ оверуцкихъ естъ уписанъ, съ которыхъ и сей вышъ, под печатю игроду оверуцого естъ выданъ; писанъ въ Оверуцѣ, кориктовалъ Закусло. У того экстракту печать игродская оверуцкая естъ притесненная, а подписъ руки писарское тими словы: Семень Вактура, городничій кievскій, писарь игродскій оверуцкій. Который же то экстрактъ, за поданіемъ и прозбою вышъ меновано особы подающего, а за приняемъ мнѣмъ урядовымъ, до книгъ вивнешнихъ игродскихъ оверуцкихъ естъ уписанъ.

Книга игродская оверуцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; аистъ 591 на обор.

VIII.

Рѣшеніе суда, названного Сигизмундомъ Августомъ, для разсмотрѣнія дѣла объ обидѣхъ, причиненныхъ землянамъ кievскимъ: Мосkowичамъ, Болсуновичамъ и Барановичамъ оверуцкихъ староостою Крештономъ Кинтичемъ. Судъ, разсмотрѣвъ жалобу и, представленную истца, грамоту Сигизмунда I, приказалъ Кинтичу не принуждать истцевъ къ борской земской службѣ, считать ихъ землянами и уплатить имъ 20 рублей штрѣвъ

за то, что онъ самопровольно сазвалъ ихъ въ тиорну и причинилъ имъ потерю документовъ. 1546, Іюня 26. Сигизмундъ Августъ потвердилъ это рѣшеніе. 1547, Апрѣля 6. При дѣлѣ приложена копия грамоты Сигизмунда I, который освобождаетъ, на основаніи предъявленныхъ ему документовъ кievскихъ земль: Управовъ, Хиневичей—Васковскихъ, Памяничей, Волковичей и братію ихъ отъ повинностей путныхъ боръ оверуцкаго замка и приказываетъ оверуцкому староствъ, Тышу Гриковичу Козинскому считать ихъ землянами. 1535, Марта 13.

Рoku тисеча семь сотъ чотыриадцатого, месеца Іануаря десятигонадцатого дня.

На роказъ судовыхъ, земскихъ, киевскихъ, въ первый понедѣлокъ по новымъ лѣтамъ припавшихъ и судовые отправоватися зачатыхъ, przed nami: Antonim Franciszkіem на Wolutyne Sienickim, sędzią, Alexandrem на Olewsku Niemiryczu, podśędkiem, urzędnikami sądowemi ziemskimi kyowskimi, comparens personaliter, urodzeni ich mość panowie: Piotr Uszczapowski, skarbnik smoleński i Roman Chyniewicz-Waskowski, skarbnik brachawski, ekstrakt z metryki wielkiej wielkiego księstwa litewskiego, autentycznie wydany, z upisaniem w niem dekrety między zesłanemi niegdy ich mościami pany Moszkowskiemi, Bołsunowskiemi, Baranowskiemi i innemi, ratione introcententorum, stałego i ferowanego, dla wpisania do ksiąg niniejszych kijowskich per oblatam padali, de eo verborum, qui sequitur tenore: August, z Bożey łaski król Polski, wielki książe Litewski, Ruskі, Pruskі Mazowiecki, Zmudzki, Kyowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Siewierski, Smoleński, i Czernihowski, a dziedziczny książe Saski i elector. Oznajmujemy tym listem ekstraktem naszym, komu by o tym wiedzye należało: suplikowali do nas przez panow rady, urzędnikow, przy boku naszym rezydujących, urodzeni: Paweł Uszczapowski i Roman Chyniewicz-Waskowski, upraszając o wydanie per extractum z metryki wielkiej wielkiego księstwa litewskiego listu sądowego Iwana Moszkowicza, Filona Bołsunowicza, Fedka Baranowicza i innych ziemian kyowskich, pod datą niżej wyrażoną i w tey że metryce wielkiego księstwa litewskiego

oblatowanego, de tenore verborum tali: Zygmunt Awgust, Bożą miłością, król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski i dalecy; czyniemy znamię tym naszym listem niniejszym i na potom będącym, iż pokładali przed nami ziemianie powiatu kijowskiego: Iwan Moszkowicz, Filon Bolsunowicz, a Fedko Baranowicz list sądowy najwielebniejszego Iurja Chwalczewskiego, biskupa łuckiego i beresteckiego, a pana Iwana Jurewicza Hlebowicza, wojewody kijowskiego i bili nam czołem pomienieni ziemianie, abyśmy, do wiadomości naszej gospodarskiej przypuszczamy ten list sądowy, do ksiąg kancelaryj naszej wielkiego księstwa litewskiego wpisać kazali w ten nasz list; który list sądowy tak się w sobie ma: Wypis z ksiąg sądowych panów rad wielkiego księstwa litewskiego: Z rozkaszania króla jego mości i wielkiego księcia Zygmonta patrzyli tego dzieła księżęta: Iury Chwalczewicz, biskup łucki i berestecki i pan Iwan Jurewicz Hlebowicz, wojewoda kijowski, lata Bożego narodzenia tysiąc pięćset czterdziestego szóstego, miesiąca Iunia dwudziestego szóstego, dnia, indikta czwartego, w piątek, nazajutrz Bożego Ciała. Staneli w sprawie, oczywiście żalowali ziemianie hospodarscy powiatu kiowskiego: Iwan Moszkowicz, a Filon Bolsunowicz a Fedko Baranowicz i innych popleczników swoich imieniem na dzierżawce naszego owruckiego, pana Krzysztofa Kmitycy o tym, iż on bracią ich: Hregorego Moszkowicza, Iwana Baranowicza łapał i w więzienie sadzła, za którym łapaniem ich w ten czas pogineli listy króla jego mości Alexandra, w którym opisano było, że pan Marcin Gasztołtowicz wysyłał kniazia Fedora i ziemianina kijowskiego imionami ich oyczystemi i wysłuzonemi dzieł i inne listy ich mościow hospodarow rożni i wielkich ksiąg litewskich, przodkom ich na oyczynz własne dziedziczne dane, które teraz zażywają ciż ziemiane, szczadki ich i list pana Iurja Mikołajewicza i pana Andriea Niemirowicza, wojewod kijowskich sądowe, kteremi wyzwolili od stróż zamkowych i od innych powinności zamku Owruckiego tych ziemian: Pan Krzysztof, na żalobę odpirając się, mówił: powinni oni u wrot zamkowych strzec, ale jednak na stroży chodźć nie chcieli, ja za to bracią ich łapał y do więzienia sadzał. Ci: Iwan Moszkowicz, Filon Bolsunowicz i Fedko Baranowicz, stojąc oczywiście u prawa powiedzieli iż nie powinniśmy u zamkowych wrot strzec i niktrych pawinności

zamkowych pełnić; choć te listy ich mościow hospodarow i wielkich ksiąg litewskich i sądowe nam, za łapaniem twoim, pogineli, ale jednak list i drugi, u przyjaciela, na innym miejscu w schowaniu był, także starego Zygmonta: ten i teraz mamy, który pokładali; sprawy pisarza jego mości Michała; i korego panowie ich mość słowo od słowa raczyli tu wpisać, ten list tak się w sobie ma. Dzierżawcy naszemu owruckiemu panu Tychnu Hryukowiczowi Kozinskiemu i innym dzierżawcom Owruckim, którzy na potom będą ten zamek nasz od nas trzymać; żalowali nam ziemianie ziemi kijowskiej: Wasil Uszczap, Mikołaj Chyniewicz Waszkowski i Andrzej Paszycz i Tymofej Wołkowicz z bracią swoją, o tym: iż bojarie pentni Owruckie każą im powinności zamkowe odbywać, stroże u wrot zamku naszego Owruckiego pilnować, z listami lezdić; a oni z przodków swoich tych powinności nie odbywali i z listami nie jezdzi, stroży u wrot zamkowych nie pilnowali; także oni przed nami ukazywali listy sądowe i niektóre od hospodarow ich mościow braci naszych i wielkich ksiąg litewskich na oyczynz swoje dziedziczne i wysłuzone: Uszczapowiczy i Waszkowiczy, między rzekami Uszą i Zerewią; Czyhyrowską, a Łowieckie, nad rzeką Uszą leżące, Bełowo na Złynie i Hoszowicze, niedaleko zamku naszego owruckiego, z ostrowcem Zalesnickim, przodkom tych ziemian dane, jako to listy sądowe pana Wilenskiego, hetmana najwyższego wielkiego księcia, starosty grodzńskiego, morszałka naszego dwornego, dzierżawcy lidzkiego i bielickiego, pana Iurja Mikołajewicza Rodziwiłowicza, wojewody kijowskiego, dzierżawcy swisłockiego, pana Andriea Jakubowicza Niemirowicza, w którym jest opisano: iż te listy przodków ich z temi bojarami owruckiemu patrzyli, i w tym ich prawych znaleźli, i niekazali im tych powinności zamkowych pełnić, ale tylko kazali im wespoł z ziemianami z oyczynz swoich dziedzicznych i wysłuzonych na służbę ziemską wojenną lezdić; i bili nam czołem, abyśmy ich przy tych listach zostawili z oyczynzami ich; przed to, gdyż pan Wilenski i wojewoda Kijowski w tym prawych ich znaleźli, nam nie godzi się poddanym naszym nowin ustanawiać, a tak, żebyś tym bojarom putnym przykazał, żeby oni do powinności niktrych zamkowych z sobo niepociągali i dali im w tym pokoy; niech oni służbę ziemską wojenną z oyczynz swoich dziedzicznych i wy-

służonych nam gospodarom służyć, wspość z ziemianami kijowskimi, podług listow gospodarow, braci naszych, wielkich, xiążąt litewskich i podług listow sądowych pana Wilenskiego i pana wojewody kijowskiego, konieczne żeby nam o tym więcej nieżałowali. Pisan w Wilnie, pod lato Bożego narodzenia, tysiąc pięćset trzydziestego piątego, miesiąca Marca trzynastego dnia, indicta osmego. Panowie ich mość, żałoby i odporu tego listu gospodarskiego dostatecznie wysłuchawszy, widząc, iż hospodary ich mość, w listach swoich i wielkich xiążąt litewskich, raczyli pisać, że oni listu sądowego wojewod kijowskich, przed ich mości pokładali, któremi od stroż zamkowych i od innych powinności, od putnych boiar owruckich odcigali się i prawo w tym od nich nalezone, które listy umocniwszy hospodar imé swoim listem, z tych powinności wszystkich niezwykłych onych wyzwolić raczył, znaleźli ich mości, iż pan Krzysztof niesłusznie ich, jako szlachtę, z oyczynami ich dziedzicznymi i wysłużonemi (do powinności pociąga). Dwudziestu rublami groszy nawiązać i rok tej nawiązce zapłacić dołożyli ich mość od niniejszego dnia za niedziel cztery; a co się tycze stroży i innych powinności zamkowych, o tym oni, mając bydz zachowane z oyczynami swemi, podług listow gospodarskich i wielkich xiążąt litewskich; i nikotorego przemuszania nie mają czynić dzierżawcy owrucki nad one listy gospodarskie. Pisan w Wilnie. U tego listu pieczęci dwie, a podpis: Ostafi Wołowicz. Jakoż te listy, z wierzchu pisane, do xiąg kancelaryj naszej wielkiego xiążstwa litewskiego, z rozkazania naszego jest zapisane. Pisan w Warszawie, roku Bożego narodzenia tysiąc pięćset czterdziestego siódmego, miesiąca Apryla szóstego dnia, indicta piętego. Iermohem pisarz. My tedy, król, do pomienionej supplik i łaskawie się skłoniwszy ten list sądowy per ekstraktem z kancelaryj wielkiej wielkiego xiążstwa litewskiego onym wydać, i dla większej wagi pieczęć wielką wielkiego xiążstwa litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w kancelaryj naszej wielkiej wielkiego xiążstwa litewskiego, miesiąca kwietnia VII dnia, roku MDCCXIII, panowania naszego XVII roku. Na tomъ екстракту печати велика великого княства литовского есть приписана, а подъяиши руку тими слови: Karol Stanisław, xiąże Radziwiłł, kanclerz wielki wielkiego xiążstwa litewskiego, w niebytności wielmożnego xiądzia regenta kancelaryj

wielkiej wielkiego xiążstwa litewskiego—Gregorz Jozef Roykiewicz, jego królewskiej-mości sekretarz m. p. Принимая зась нижея печати тими же написаны слови: экстракт облагы listu sądowego, między Iwanem Moszkowiczem i innemi ziemianami kijowskimi, a panem Krzysztofem Kmiticzem, starostą owruckim ferowanego, na affektacyę urodzonych: Pawła Uszczapowskiego i Romana Waskowskiego jest wydany i de werbo ad verbum kottugowany. Kоторый же то екстракт, за подаиетъ в прозбою винитъ менованыхъ ихъ малостей подавающихъ, а за прииятиемъ суду вынешнего слово в слово, съ початку ажъ до конца до книги земскихъ земскихъ киевскихъ есть уписаны.

Книга земская киевская записован, поточная и декретовая, годъ 1712—1716, № 135; листы 357.

IX.

Решение королевского суда по делу между киевскими землянами: Хомою Мошковичемъ и Васильемъ Ушюномъ и овручскимъ старостою Криштофомъ Кмитичемъ. Король, рассмотрѣвъ предъявленные ему документы и собравъ показанія свидѣтелей, признавъ Мошковскихъ и Ушюновскихъ землянами и запретивъ овручскимъ старостамъ требовать съ нихъ боярской повинности и подчинять ихъ земскому суду. 1544, Августа 30.

Року тисеча шестисотъ осмидесятъ осмого, мѣсяца декабря тринадцатого дня,

На уряде кюродскихъ, в месте его королевской милости Овручскимъ, передомною, Станиславомъ Михайломъ Журавовскимъ, намесникомъ на тотъ часъ кюродскимъ епералу подвоисоводства киевского и книгами нинешними, кюродскими, киевскими comparens personaliter urodzony jeho mość pan Ian Moszkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, generału wojewodztwa kyewskiego

per oblatam extrakt, z xiąg grodzkich owruckich, z correctą, pieczęcią i z podpisem podstarostcinskim, z upisanem w nim przywileju świętej pamięci, króla jego mości Zygmunta, na rzecz, w tym że przywileju mianowicie wyrażoną, ich mościom panom Moszkowskim, dziedziom wsi Moszkow danego i służącego wydany (prae via facta manifestatione, że xięgi grodzkie owruckie dawniejsze, ob quem nescitur casum fortuitum, zgorzeli) podał, którego tenor sequitur talis: Wypis z xiąg grodzkich zamku owruckiego: Roku tysiąc szesćset szeszedziesiąt trzeciego, miesiąca Maja dzieńw następnego dnia, na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości owruckim, przedemną, Michałem Michalkiewiczem Konczakowskim, namiesnikiem podstarostwa owruckiego, postanowiwszy się oczewisto pan Fedor Moszkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich owruckich, podał per oblatam list, albo przywileju świętej pamięci króla jego mości Zygmunta, na rzecz, w tym przywileju mianowicie wyrażoną, panom Moszkowskim służący i dany, o czym ten przywilej szerzej w sobie opiewa, którego podawszy, prosił, aby przyjęty i w xięgi niniejsze wpisany był, a tak ja, urząd, przyjmując czytałem, który, ruskim piśmem pisany, tak się w sobie ma: Zygmunt trzeci, Bożą miłością król polski, wielkie xięże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflanski i Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny król. Oznauujemy tym naszym listem, wszystkim wobec i każdemu z osobna, komu by to wiedzieć należało, niniejszym i potym będącym. Bili nam czołem ziemianie województwa kyowskiego: szlachetne Josef Wasilewicz Uszczap i Hrygory Jaskewicz Moszkowski, sami od siebie i od inszych braci swej, ziemian naszych tegoż powiatu kyowskiego i pokładali przed nami list sądowy, króla jego mości Zygmunta Augusta, świętej pamięci wnia, przodka naszego, pod pieczęcią jego królewskiej mości, z podpisem Jana Hayka, pisarza króla jego mości, prosząc, abymy to do wiadomości naszej hospodarskiej przypusciwszy, onę w xięgi cancellaryey naszej koronney wpisać kazali, który słowo do słowa tak się w sobie ma: Zygmunt August, Bożą miłością król Polski, wielkie xięże Litewskie, Ruski, Pruski, Zmudzki, Mazowiecki i innych, potrzaliliśmy tey rzeczy z pany radami naszymi: stali przed nami oczewisto, żalowali nam ziemiane nasi powiatu kyowskiego: Choma Moszkowiec, Wasil Uszczap, sami

od siebie i od inszych braci swej, ziemian naszych tegoż powiatu kyowskiego, na derżawce naszego owruckiego, pana Krzystopha Kmiecica i powiedzieli przed nami, iż pan Krzystoph, przy biarach naszych putnych, owruckich, do strudy wrot zamku naszego owruckiego i do przysądu swego gwałtownie nas przymusza; a my i z przodków swoich, jak do tych żadnych powinności, tak i pod przysąd urzędu owruckiego niepodlegli, na coż oni przed nami: nieniało listow dawnych przodków naszych hospodarskich, na wolności swoje szlacheckie i na grunta imienia swego pokazywali, w których piśmie, iż oni nijakich powinności czynić nie powinni, tylko służbę ziemską wojenną koniem, zarówno z inszemi ziemianami naszymi: kiowskimi służyć powinni; pan Krzystoph Kmiecic, na tę žalobę ich odpor czyniąc, powiedział: iż ja żadnych krzywd im w tym nad wolność ich szlachecką nigdy, nie czynił, tylko nie wiem dla jakiej przyczyny to na mnie teraz żalują się; a jeśli oni w tym jaką krzywdę mają, to wszystko w niewiadomości mojej; i ja sam tego dobrze wiadom, że oni żadney powinności ku zamku owruckiemu czynić nie powinni, tylko służbę ziemską, zarówno z szlachtą powiatu kiowskiego, służyć, także i do przysądu swego ich nie ciągnę, jako i zdawna oni nie byli, tedy my, z panami radami naszymi, tey žaloby i odporu z oboch stron ich wystuchawszy, i tych też spraw ich listow oglądawszy, a ku temu ziemian naszych kiowskich, którzy na ten czas przy dworze naszym hospodarskim byli: Fedora Ielca, Sołtana Steckiewicza, Stasia i Niemira Surynow, pytaliśmy kazali, iesliby oni jako powinność ku zamku naszemu Owuckiemu czynić powinni byli, albo też pod przysądem dzierżawców naszych owruckich być miali, tedy te ziemiane nasi przed nami wyznali: iż świadomimy tego dobrze, że oni powinności nijakiej nieczyniwali, tylko służbę ziemską, koniem z nami służywali i teraz służą; my, namowiwszy się z pany radami naszymi, według tych listow ich i też według zeznania samego pana Krzystopha Kmiecica i ziemian naszych, zwysz pomienionych, tych to ziemian naszych: Choma Moszkowicza a Wasila Uszczapa z inszą bracią ich, przez sąd nasz hospodarski tym listem naszym zachowujemy przy wolnościach ich szlacheckich, ich samych i potomków ich wiecznymi czasy; a dla lepszej twardości tego listu naszego i pieczęć naszą przycisnąć roz-

karaliśmy. Pisan w Brzesciu, roku Bożego narodzenia tysiąc pięćset czterdziestego, czwartego, miesiąca Awgusta trzydziestego dnia, indicta wtorego. U tego listu pieczę jego królewskiej mości, a podpis pisarski temi słowy: Jan Hayko, pisarz; ktorey prozbie ich, jako słuszney i prawney, my gospodarz taskawie się przychyliwszy, ten, wierzchu pisany, list, a mając go we wszystkich za zupełny, cały i niepoderzany, do xiąg Kancellaryi naszej wpisał dla lepszey wiary, świadectwa i twardosci tej rzeczy pod pieczęcią koronną im wydaćmy rozkazali. Pisan w Warszawie, na seymie walnym koronnym, roku od narodzenia syna Bożego tysiąc sześćsetnego, miesiąca Marca osmnastego dnia, a panowania królewstw naszych polskiego trzynastego, a szwedzkiego siódmego roku. U tego listu, albo przywileju jego królewskiej mości pieczęć koronną jest przycisniona, a podpis ręki temi słowy: Pe Tylicky, Ep. Vair (sic) R. P. wicekancelarius. Sprawa wielebnego w Bozde jego mości xiędza Piotra Tylickiego, biskupa Chełmińskiego, podkanclerzego koronnego. Zacharjasz Jełowicki. Który że to list, albo przywilej jego królewskiej mości, za podaniem i prozbą zwysz mianowaney osoby, a za przycięciem moim urzędowym, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest upisany, z których i ten wypis, pod pieczęcią grodzką owrucką, w roku terazniejszym, tysiąc szcścset osmdziesiątym, miesiąca Nowembra dwudziestego dziewiątego dnia, jest wydany. Pisany w zamku owruckim m. p. Correxii Koneczakowsky. U togo oblatu ekstraktu печать акроу овруцкаго естъ приписана, а похпись руки его. милости нана подстаростого тамъ слогомъ Remian Sargun, łowczy nowogrodzki, подстарости гродзкой овруцкой. Которажи то облатъ экстракту того привезен, а за принятиемъ номъ урядовымъ менованное особы подавающее, а за принятиемъ номъ урядовымъ, до книгъ нынешнихъ игродскихъ вписанъ естъ уписана.

Книга игродская киевская записная, поточная и декретовая, № 3, годъ 1686—1688; листъ 180.

Въ 1686—1688 гг. в Киевской губернии, в то время, когда она принадлежала к Польше, существовала и была известна под названием «Книга игродская киевская записная, поточная и декретовая».

Въ 1686—1688 гг. в Киевской губернии, в то время, когда она принадлежала к Польше, существовала и была известна под названием «Книга игродская киевская записная, поточная и декретовая».

Омисъ окупного замка, съ включениемъ приписанныхъ къ нему имений, бояръ, крестьянъ и земель, а также съ включениемъ повинностей и даней приносимыхъ къ пользу замка. 1545 г.

Рокъ тысяча шесть сотъ осмидесятъ четвертого, мѣсяца марца шестого дня.

На уряде игродскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передоимомъ Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ игродскимъ подстаростамъ Овруцкому и князю имениями, игродскими, овруцкими персоналитеръ становушы уродzony рин Jan Mroczkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich per oblatamъ подавъ рѣвизію замку и всьего поволату овруцкаго, з метрикъ wielkiego xięzstwa litewskiego, рускимъ писемъ писано, która w sobie tak się ma: Жаннвонъ третій, Божією Милостію Король Польскій, великий Князь Литовскій, Русскій, Прускій, Жмудскій, Мазовецкій, Инфлянскій и Шведскій, Кюгскій, Вандальскій наследный король. Ознаймуемъ силъ листомъ нашимъ, изъ, за потребованіемъ уродного Станислава Крижана, велели есмо ему с книжъ канцелариі наше великого княжества литовского справу ниже меновану видиму-

Въ 1686—1688 гг. в Киевской губернии, в то время, когда она принадлежала к Польше, существовала и была известна под названием «Книга игродская киевская записная, поточная и декретовая».

сомъ выдати, которая по титулу воя нашего, короля его милости Жигятмонта Августа, слово до слова такъ се въ собѣ явилася: За державу пана Есифа Халецкаго. *Замокъ оруцкихъ* одъ пана Есифа Халецкаго, сирочно его, дерева соснового, люди господарскими, мешани и волошани и людьми княжими, панскими и боярскими зароблены; а то тымъ обычаемъ: вежи замковые; вежу, которую были выныи робити волость вся Озюская, люди княжские, панские и земские, надъ бывшими потапайникомъ къ воде, на томъ месте тепере заробили брану воротную и еще необлазилал, у три стены рублена, а углами шести сажокъ, а надъ ворота светлица, а надъ светлицею ксмахъ пожиточный лу стрельби, боронитъ усею мѣста, а надъ тымъ обливковане сподобителъ, а три вежи замковыхъ, за всегда яко и памяти людское знесутъ, робилвали дей волости господарские русские; то поведани суги путине, и мешане, и старды тамошние на язи: Грядко Плаский, Першко Василевичъ, Яковъ Артюховичъ, Хома Пашиничъ, Матвей Талерка; якожъ подуть розказана господарского, передъ нами справедливе повесади, на томъ и присигуды; а такъ на тотъ часъ во всемъ замку одна вежа, то есть брана воротна. А *городомъ* въ замку всихъ шестьдесятъ и одна; городи рядомъ, яко ихъ хто робитъ, ушедши у городъ, на лево одъ брони воротное: панев Дедковое две городи, пана Елцовъ две городи, пана Оникыны три городи, князе Демитревъ две городи, а поповъ всихъ оруцкихъ городи, панев Василево Семашковича две городи, пана Загоренкова а Василя Пацковича посолонихъ роботою две городи, пана Киселовъ две городи, землянина оруцкова Лашкова городи; землянина тамошнегожъ Колтакова городи, тая и недороблена, пана Солтановъ две городи, подъ него пустая городи одна, казали техъ, которые около се городи свои мають, се заробити, Ивана Ставцево городи, пяти мешанъ оруцкихъ: Першкова, а Пласкина, а Стяненкова, а Мошкова, а Крызена городи, подданныхъ господарскихъ Шарковичъ, а Дороничъ а Гасевичъ, людей волости Оруцкихъ городи, людей господарскихъ Чечеревъ городи. Землянина тамошнего Боггарникова городи, села Сиворидискаго пана Зверева городи, подъ тою городнею и потапайникъ бывалъ, людей господарскихъ Гоцеровъ, а Агуничъ городи, бояръ Кубилинскихъ городи, Пушковская пана Ющенкова,

изъставили людьми господарскими, городи, боярина тамошнегожъ Ядка Шийвича две городи, князя Канустана три городи, пана Семѣна Княтича три городи, бояръ тамошнихъ Корвошанъ изъ братею есть городи, Горловская городи, землянина тамошнегожъ Пана Матаровича и попочиниковъ его городи, Левковская городи, Данила Редича городи, землянина тамошнегожъ Радла две городи, пана Есифа Немрича две городи, Ударица и попочиниковъ его городи, землянина тамошнегожъ Павла а Доросини городи, Черноубовская городи, Кузницкая городи, козацкая городи, Мухомовская городи, пана Кристофа Княтича три городи, поповъ Стриновъ три городи, бояръ тамошнихъ Жмаки и попочиниковъ его городи, купцовъ оруцкихъ купчиниковъ городи; то есть остаточная за се до вежи воротное. Потребуетъ тотъ замокъ большеи вежи для всякое оборони. *Будоване въ замку:* у замку сътыкъ Кузаль Демьяна церковь; и та вже стара великая, згинала; *дворы земские въ замку:* пана Оникыевъ Горноставъ, Василя Дедковъ дворъ, пана Федора Ельцовъ дворъ, пана Солтановъ дворъ, пана Каселевъ дворъ, пана Раковъ дворъ, пана Немарица дворъ, князя Сенского (sic) дворъ, пана Павла дворъ, пана Кристофовъ дворъ, пана Страновъ дворъ; а иные плады землиские, и мѣстские, и поповские порожи; *старосиномъ мешане* одна светлица всего на вежи воротной, а сховане у городи. *Кромъ замкова:* сарнатинъ на колоде приправлений, шести падей; сарнатинъ на колоде приправлений, семи падей; сарнатинъ у колоде оловяный; осми падей, и вже се возисовалъ отъ огня, ажъ замонтъ горѣлъ; сарнатинъ осми падей, димный, две дери въ немъ; величиковъ до всихъ сарнатиновъ десяти; кули: кули до всихъ сарнатиновъ железныхъ, обливныхъ двадцать чотыри, а кули до всихъ тихъ сарнатиновъ въ одну мѣру, ажъ курчее ещѣ; еще туль сарнатина игорелого, штука одна лежить. Таковниці: таковницъ димныхъ семь, а меши нима три мешныхъ, а на тогъ часъ в сгару господарского приславо двадцать, то всихъ таковницъ двадцать семь. *Форми:* форми до нихъ одно дѣ, а кули и нима всихъ черови; кули таковничные; проту до таковницъ желаного, не обливаного триста семьдесятъ; а обливныхъ кули двѣсти и двадцать, а мешныхъ кули сивапо-

сомъ выдати, которая по титуле куя нашего, короля его милости Жигимонта Августа, слово до слова такъ се въ собѣ имеетъ: За держала пана Есифа Халецкого. *Замокъ оружнихъ* одъ пана Есифа Халецкого, справую его, дерева соснового, людьми господарскими, мещанами и волочащи и людьми князскими, панскими и боярскими зароблены; а то тымъ обычаемъ: вежи замковые; вежу, которую были выныи робити волости вся Олеськая, люди князские, панские и земские, надъ бывшимъ потайникомъ въ воде, на томъ месте тепере заробили брану воротную и еще необизанная, у три стены рублена, в углахъ шести саломъ, а надъ вороты светлица, а надъ светлицею кгдахъ пожаточный ку стрельбъ, боронитъ усею мѣста, а надъ тымъ обмѣноване сподсѣбитель, а три вежи замковыхъ, заисегда яко и памяти людское знесутъ, робнвали дей волости господарские русские; то похвѣдани слуги пѣтуе, и мѣшане, и старцы тамошние на имя: Гридко Плянский, Перико Васильевъ, Яковъ Артюховичъ, Хома Пашиничъ, Матвей Тазерка; якожъ подлугъ розказана господарского, перездъ нами справедливе поведани, на томъ и присагуду; а такъ на тотъ часъ во всемъ замку одна вежа, то есть брана воротна. А городомъ въ замку всихъ шестьдесятъ и одна; городня рядомъ, яко ихъ то робити, унесиди у городъ, на лево одъ брони воротное: наеве Дедковое две городни, пана Елишовъ две городни, пана Опыкневъ три городни, князя Демитрея две городни, а поновъ всихъ оружнихъ городня, наеве Васильеве Семашковича две городни, пана Заморенкова а Василья Падцовича посполныхъ роботою две городни, пана Киселеви две городни, земинна оружкого Лашкова городня; земинна тамошнегожъ Котлякова городня, тая и недороблена, пана - Солтановы две городни, подле него пустая городня одна, казала тисе, которые около се городни свои мають, се заробиты, Пана Ставецкого городня, пята мещанъ оружнихъ: Першковца, а Плянская, а Стиневича, а Мошкова, а Крыжева городня, подданныхъ господарскихъ Шарковца, а Дорошча а Гавичъ, людей волости Оружнихъ городня, людей господарскихъ Чешчеревъ городня. Земинна тамошнего Болгаривова городня, села Скоридневскаго городня, пана Зерена городни, подъ тоу городню и потайникъ бывалъ, людей господарскихъ Гошецовъ, а Авруничъ городня, бояръ Кубилинскихъ городня, Пушковская пана Ющенкова,

изъстанными людьми господарскими, городни, боярина тамошнегожъ Ядѣ Шайчѣ две городни, князя Калустия три городни, пана Семѣя Есифа три городни, бояръ таковыхъ Корюшня или братею естъ городня, Горловская городня, земинна тамошнегожъ Павла Макаровича и попечниковъ его городня, Левковская городня, Данила Редѣча городня, земинна тамошнегожъ Радѣа две городни, пана Есифа Неймарча две городни, Ущанова и помощниковъ его городни, земинна тамошнегожъ. Пашня а Дорожня городня, Черногубовская городня, Кузницкая городня, козачиши городня, Мухомовская городня, пана Криштофа Есифа три городни, пашовъ Оуриновъ три городни, бояръ тамошнихъ: Жяня и помощниковъ его городня, купцовъ оружнихъ: купчиниковъ городня; то есть остаточная на се до вежи воротное: Потребуеи тотъ замокъ болшей вежъ для живое оборона. *Городные въ замку:* у замку святыхъ Кузми Демяна церковь; и та вже стара велики, каменная; *дворы земские въ замку:* пана Опыкневъ Горноставецъ, Василья Дедковъ дворъ, пана Федора Ельшовъ дворъ, пана Солтановъ дворъ, пана Киселевъ дворъ, пана Равковъ дворъ, пана Неймарча дворъ, князя Сенского (sic) дворъ, пана Пашни дворъ, пана Криштофовъ дворъ, пана Оуриновъ дворъ а выше пѣлицъ: земляниские, и мѣстские, и поповские порожи; *старостино мѣшкане* одна светлица всего на вежи воротной, а сховане у городни. *Бронь замкова:* сарнатинъ на колоде приправлений, шести пѣдей; сарнатинъ на колоде приправлений, семи пѣдей; сарнатинъ, у колоде окований, осми пѣдей, и вже се возсавалъ отъ огня, якъ замокъ горѣлъ; сарнатинъ осми пѣдей, дришый, две дри въ пѣсть; железниковъ до всѣхъ сарнатиновъ десять; кули: кулъ до всѣхъ сарнатиновъ железныхъ, обмѣняныхъ двадцать чотыри, а кулъ до всѣхъ тихъ сарнатиновъ въ одну мѣру, якъ куречее яйцо; еще кулъ сарнатина игрового, штука одна зѣлѣтъ. Таковничи: таковничи данихъ семь, а вежи нѣмъ три меншихъ, а на тотъ часъ в снѣгу господарского прислано двѣдцать, то всѣхъ таковничи двѣдцать семь: Формы: формъ до нихъ одно дѣтъ, а кули и пѣкъ всѣмъ неровны; кули таковничные; шроту до таковничи желѣзного, не обмѣняного триста семьдесятъ, а обмѣняныхъ кулъ дѣбети и двѣдцать, а меншихъ кулъ сивцовъ

ыхъ до гаковницъ осидесати и осемъ. Порохованици: порохованицъ гаковничныхъ семь. Рушлицы: рушницъ замковыхъ чотири, а куля до нихъ три копы. Порохи: пороху пушечного фасонка, на хрому надъ непонная, а гаковничного пороху фасонца непонная, ручничного пороху решетю. Сера, серы три солонки. Салитра, сестри полторы солонки. Свинцы, свинцу две штуки, што ледве а нихъ одну отъ земли человекъ подыметь, камени, колы, джолотъ, корыть а волою, на замку и около замку, слонюкъ досить. *Пушкаръ*: Яковъ Семёновичъ пушкаръ данний, а старостинъ корчимъ чотиры копы грошей, а три локти сукна лунского, а зъ землянское и месцное корчимъ чотиры копы грошей, а три локти сукна лунского ть барать, а земли бодрская, конная подъ нимъ Чоголаевская и Черногубовская, непонные земли, одно обоимъ по четвертой части, а волость ему од подачекъ месчаныхъ, а быть вниче давати на годъ гаковинцу и ручницу, нжили дей староста вже пятый годъ, якъ ему датокъ свой загамовалъ, а то для того, якъ лучшего пушкаря на датку своєю ховасть, месчане тежъ повелили, нжъ не дають ему датку три годи земляне повелили, семь годъ вже аю не дають. Пушкаръ старостинъ, на имя Мойсей Чиженичъ; дасть ему староста шесть копъ грошей, а сукно лунское, а кожу хъ бараний, до воли господарское его держать, а слесарство ручницы и гаковницы робить. *Пространость* в замку: в должную замку шестьдесятъ сажонъ и шесть, а в ширину сорокъ три сажни. *Узводъ*: у броне добрый, лапцухи обада добрые, а подъ взводомъ, стрельба пожиточная ку оброне, мость передъ замкомъ на палехъ, винни робить его земане и боеве и месчане, на тотъ часть змылъ роуфъ подъ нимъ, досить дубовой. *Колодезь*: Колодезь в замку нетъ, але можеть быти, анокъ ся староста тамошний а земанымъ робить зновалъ, а передъ тими потайники бывалъ до реки Вручца, винни были робить волость вся Олевская, люде княжские и панские, которая речка идетъ тутъ же, подъ горою замковою, а зъ ручна река Нориня, которая, пралегла подъ замкомъ, джобимъ стрелбище отъ замку; около ее болото, лесомъ заросло на шесть миль и нить, аки до реки Уши, а сверху, откозь устала таа река, осемъ миль, обополь ее болота; нигде переезду нетъ, аки черезъ греблю подъ мостомъ. *Гора замковая*: а одною стороною, отъ вежи воротное, спереду шестнадцать сажонъ ее; а въ другое стороны, отъ реки Нориня ше-

стнадцать сажонъ, а въ задъ, отъ реки Вручца шестнадцать сажонъ; на той стороне у двоухъ местехъ гора ся возвышала, а места того, што поповзалася, гора, шесть сажонъ, поправити ее задню, але нешкаючи, потому ся и болшей развалилась, аки и до стени; а въ четвертое стороны гора отъ места десяти сажонъ. *Будоване передъ замкомъ*: Светлица полая чотирыохъ сажонъ; еще нешабита, ни печи, ни лавъ, а и сепъ нескрита, еще светлица мазалъ, противъ, портрета сажни, готовалъ на мещане, а изба черная и зъ сенни; пивница, кухня, стайня на сорокъ коней; поведать староста, нжъ то все накладомъ своимъ будовалъ. *Фолварки* *Остропожъ*: гунино а клучею, а изба черная, две кметы, одрина на бядло, своимъ же накладомъ староста будовалъ, пашню тежъ своимъ накладомъ засидълъ, тридцать ведеръ; поля тутъ же на фолваркомъ на замкомъ на двѣсти солонкохъ, а сенокать, за рекою Норинею, протаятъ замку на двѣсти копъ. *Винности мейская*: пашню пахати мещане и волондлане, которые слывуть службы поленицкое, орутъ на лето день оленъ, а жать тежъ день, а косить полтрети дня, и посушати, и попритата сено были винни, зать тежъ на двѣсти кончавале, кухню и стайню замковую робивали, а перестали были робить тыхъ отъ дванадцати летъ. Милъ на реке Норини, гать занятый. Мѣрки на замкомъ праходять въ годъ зъбожа солонкохъ двадцать, часомъ болшей, а часомъ меншей; — гатать греблю слуга ерадипские, и мещане тамошние, и волондлане подданне господарские, а сдѣлать греблю вся збожа землянские, а робить греблю не помагавать, а уложъ ес то и шестдесятъ сажней; подданние господарские угати не могутъ, и тые ся прочъ расходить и, в месте жинучи, за господаря ся не закладытъ. *Стороже* на замку. У замку сторожа дѣвъ у воротъ замковыхъ стерегутъ по человекъ, по тыжию, и зъ селъ пѣз мѣста подданние господарские, и некоторые и землянские, всѣхъ двадцать человекъ, которые чергою са по одному переменявають, а на ночь и клучку напьютъ; вся волость подданние господарские и землянские складють на него семдесятъ грошей, а староста самъ одинъ дасть тому жъ клучку две копе грошей, то всего на того клучку выходить три копы и десять грошей; а у воротъ сторожнихъ обонхъ по одному сторожу а подимичи напьютъ зъ места зо всѣхъ дворовъ, хтожъ козвекъ в мѣстѣ живеть, а дому

по грошу. *Сторожею* *мояма*. Сторожею возную держать на пози, отъ зауты у тридцати мыхах, за Ходорковымъ полемъ, у замени на Вили рецѣ, стерсугутъ по чотыри человека, отъ святаго Юрия свята въшнего, до Покровы святаго Богородицы, а дадутъ сторожахъ на годъ по сорокъ конь грошей, староста дасть двадцать конь грошей, а земские и мещане с кортми дадутъ двадцать конь грошей, а коли осень дождя, тогда даеъ стерсугутъ, а болшей теж беругутъ; *оповодема естесей*. Дм доведана вестей гдекъ долекъ, винни ехати боаре тамошние и слуги путные. На *мояма*: на, погону с старостомъ и его наместникомъ повинни ехати боаре тамошниеж и слуги путные и мещане, панове киевские, которые въ догѣ оруцкомъ имела свои и тому замку и въстѣ двори свои мають, сугъ под присудомъ воеводи киевского, винни ехати на посугу господарскую при воеводе киевскомъ, даъ ихъ обшестъ, а при старосте оруцкомъ ездити не винни, кроме свое доброе вози. *Мыто* *она* *купиное* *перееждожижъ*, хто бы, преехавши, скать и торговать, одъ кони по два гроши винны дати на замокъ, того мыта учинитъ на годъ тридцать конь грошей, часомъ болшей, а часомъ и меншей, а хто бы мимо ехалъ, тогда обвеста с него дасть, обвеста, яко отъ воза такъ и отъ пѣшого человека, хто приедетъ, а приедетъ до мѣста, або мимо дасть, и едетъ по грошу. *Помѣное*, хоти бы хто козко solitary вынесъ якогжъ волыскъ збожа на торгъ, тогда только пѣшны дадутъ. *Пожиники замковне*: вини, пресудм, дековани, выковани, *служиги*—веде статуту, а повинного три гроши, кунцимъ змерое двадцать грошей, кунцимъ сладкимъ: отъ удомъ—полкомъ грошей, а отъ деви двадцать грошей. *Кортми*: корчуа одна медова, старостая, не вынзываютъ и ней болшей *тридцати копей меу* на годъ, або яко часть несутъ; с кади врибиту с воскомъ, полтори кони грошей, с того ливентъ староста ховати, воздуть стародавнего, ливчю, тридцать копей ку службе господарской, а панове киевские, и боаре тамошние оруцкие, и слуги ордынские, и мещане другую корчму держать, у одной набе шидуютъ, и в одной погребѣ медъ ховаютъ; поведани на то в себя даинну, славное памяти Государи корода Алексеандра, а староста димоний поведати, изъ повинности ихъ стародавня бивала, за ту корчму ставили такъ же тридцать копей ку службѣ господар-

ское, якъ и староста; теперь неставлятъ одъ тридцати летъ; она поведани в себе на то виволене господарское. Корчуа горелчаная: корчму горелчаную запродаетъ староста на годъ за педеситъ конь грошей, воскобойно за пять конь грошей. *Подводи и станицы*: посломъ и гонцомъ винни давати слуги Ордынские, мещане Палеицкие и волоцкие господарские. И нѣжи отъ мало бо все рождено (*sic*), а воеводе киевскому, коли черель Оручий едетъ, также подводи и станицы винни давати вси урочасто, то естъ: яловичу, венря, а с дѣму по курци; овса, сѣна по потребу. *Дооры земские* *и болрские емысты*: князя Капустинъ, князя Дмитра Сепского, пана Ерштова Кмитча, пана Федоровъ Елцовъ, пана Есифа Немеича, Пашинъ, Каселевъ, палеое Олмаровое Волчювича, пана Немеичинъ Суринювича, пана Станислава, палеое Дидюкое, Ивана Филиновича, Василъ Палеювича, Михайла Корюкии, Опофрей Иванювича, Михайла Грычича, Рагозинъ, Ивана Шичича, Отмана Завялича, Ивана Григорювича, Василъ Малефеича, Грышка Тышювича, Крмжалювичевъ, Жмакитъ, Василеое Семашювича, Григорюое Непитущое; *Боаре* *и слуги замковне*: которые передъ тымъ были слугами ордынскими, повѣдаютъ себе виволенными отъ господарей ихъ милости с тое службы ордынской, и мѣичи, себе бити платятчи: Таракъ Кубылинскій иль себрани споним, димовъ, оситъ, службъ три; Богданъ Новоленскій—служба; Опофрей Иванювич—служба; Блажио Бонтоичъ, димъ одинъ, служба; Ланко Велденъ димъ одинъ, служба; Петръ Агаряинъ; Алеско, прозвищемъ Серницкай, димъ три, служба; Степанъ и Потанъ Захуславичи, димъ два, служба. Грышко Василеичъ, димъ одинъ, а землю его, того бы мыла служба ордынская бити, дадо его, Данило Редичъ за пусто у господаря его милости уприсагъ; Дмитроу Гапоновичъ, Тихю Корючичи, Иванъ Григорювичъ, Романъ Завяличъ, димъ чотыри службы; Фетистъ Федорювичъ, Грядю Тышесанъ, Степанъ Кожеювичъ, димъ три, служба; тотъ же Иванъ Григорювичъ дасть подъ собою Губаревщину, с которое вынесъ служить другую службу ордынскую, а теперь не служати. *Слуги ордынские*: слуги которые повинни при послахъ и гонцахъ господарскихъ ездити до ордъ, а живутъ у мѣстъ, а земли отчизные, даинные, а входы свое на то особливѣ мають и при старосте предъ на службу господарскую коню и зброя-

по ехати винны, а подводу и стацією дають, ямны пописанные: Першко Васильковичъ, а Исая Васильковичъ, дыми два, служба; Овсико Мешковичъ, дымъ одинъ, служба; Павелъ Макаровичъ, кузнецъ а Василь Поскреба, дыми два, служба, тотъ же Павелъ кузнецъ маєт особо землю Ковалевскую, с которой повинненъ робити на замокъ службу ковалевскую; Мышко Кобичъ, Данило Редичъ, Евхимъ Гинъ, Давило Микуча, Яковъ Колениковъ, дымовъ шесть, служба; Семень Иваненчикъ, Матвей Талерка, Петръ Матвеевичъ, дыми три, служба; Иванъ и Семень Василевичъ, Васко Беличъ, дыми три, служба; Федоръ Боласуновичъ, дымъ одинъ, служба. *Мещане Поленничие*, што мещане некоторые службу служатъ поленничую, то есть и сепа косать на замокъ, яко вышней и томъ описано о томъ, а подводу и стацію посылаетъ за ямными дають, и ставъ гатятъ, князи яко уверху поменено, отъ двадцати летъ винности тигнути неперестали, а передъ со въз старостю, и в наместничю на службу господарскую сядятъ: Игнатъ Неленовичъ, Андрей Усовичъ, Лукиъ Неленовичъ, дыми три, служба; Федко Мелешко, Тышко Кучичъ, дыми три, служба; Федко а Гридко Жилачъ дыми два, служба; тотъ же Матвей Тарелка, который написанъ у службе ординской, маєт под собою землю поленничскую; Панукъ Тивеевичъ, дымъ одинъ, служба; Борисъ, Гаврило, Миволо, Сенко, Трухотъ Черничъ, а Фалелей Бесидевичъ, дымовъ шесть, служба; Меринъ Казей дымъ одинъ, служба; Власъ Грипенчикъ, Федоръ Жмака, Яковъ Пункарь, Митко Гришневичъ, а Назаръ Побруевичъ дымовъ пять, служба; Мышко Михлой, Мартюхъ Михайловичъ, дыми три, служба; Мартинъ Полуничъ, дымъ одна служба, а другую половину тое земли держатъ панъ Елець, поведиъ давину господарскую; Иванъ, а Степанъ, Сидоръ Печончикъ, дымовъ три, служба; Стефанъ Жукова, дымъ одинъ, служба; Василь Седелничъ, тотъ служатъ службою седелничною; Дозматъ Грозъ из невесткою своею, Савиною, служба платнерская. А то мещане тежъ, которые жадного повинностиа в службахъ ординскими, из мещанами поленничии не держатъ, а иные и на земляхъ князичъ, панскихъ и землянскихъ, боярскихъ, поповскихъ и мещанскихъ сядятъ; на чей земли кунчи наюмъ по двоядцать грошей дають, а предъ се в присуде замковомъ суть, а повинности жадное в нихъ на замокъ итъ: Матвей Золотаръ, Лукианъ Золотаръ,

Матвей Седелничъ, Ованастъ Чоботаръ, Степанъ Чоботаръ, Гринъ Меули, Проккопъ Суюсартъ, Василь Плзсунъ, Василь Прихожий, Павелъ Ревута, Семень Ковакъ, Олзаръ Прихожий, Антонъ Прихожий, Борисъ Прихожий, Федко Прихожий, Сила Прихожий, Гаврило Дозаниковичъ, Стефанъ Ходороничъ, Матвей Загадичъ, Гринъ Литвинъ, Овдей Прихожий, Зиневла удова, Окуно Савосвичъ, Андрей Савосвичъ, Малко Савосвичъ, Градко Шулунъ, Годовничковъ удова, Шамко Прихожий, Герасимъ Приблывничъ, Лаворъ Прихожий, Гришко Ревникъ, Петръ Прихожий, Гринъ Рудничъ, Проккопъ, который Мавнуевичу служилъ, темеръ на замокъ приверненъ а солонкомъ, виненъ давати будетъ на замокъ дваядцать грошей. *Люде землянские*, которые в мѣстъ сядятъ на ихъ земляхъ и в ихъ послушности: пана Горностаевъ: Семень Цицаха, Мартинъ Корытовъ, пана Солтановъ: Сокоръ Гимаръ, Ила Чоботаръ, Немиро Чоботаръ; повинни люди: Стофанъ Фалузеевичъ, Катюша удова: люди пана Криштофовъ: Гринко слуга путный, Федко Воскобыничъ; люди пана Немича: Овдей а Кондратъ Прихожий; люди Коркоцкимъ: Микита, Кононъ, Иванъ, Мойсей, Кондратъ Прихожие, Павелъ Крадебача; люди пана Олесарий: Микла Прихожий, Мардокъ Прихожий, Микла Прихожий же; князи Прунсково, воеводи киевскаго: слуга путный, висемъ Хома, а на земли сядятъ боярина талонниговъ Даматоне. *Помъ з людьми своимъ*: Сидоръ, повъ Илинскій, а маєт на земли кунчинни: Петра Захаричъ, а Степана Плзсунова; повъ церкви святыхъ Иоакимъ и Анни—Сава, а маєт на своей земли, а надана господарского, холопка тиглого, Федка Курочина, кунчинниковъ: Радко и Ермакъ Прихожие; повъ Николаский—Александръ, а маєт на земли своей даяничковъ: Хома Чорый, Иванъ Морачъ, а кунчинниковъ: Яковъ Юхатерейко Прихожий, Василь Литвинъ; повъ Патинций, Игнатъ, а маєт на своей земли кунчинни: Дмитръ Яшолца, Ила Прихожий, Есеей Прихожий; повъ Михайловский, Иванъ маєт на своей земли даяничковъ: Ивашка, а кунчинниковъ: Грашъ, Андрей, Данило а Сеуртъ Прихожие; повъ Василевский, Григорий—домъ; повъ Кузьмо-Деманский, Лука—домъ; поподи Василевское, домъ: Игуменъ Пречистенский Филаретъ, люди кунчие церковные: Ила Вишневичъ, Невгодъ Прихожий, Ялко Литвинъ, Жукъ Прихожий, Хоритонъ Прихожий, Петръ Мелиникъ, Федко Колесничъ, Корсанъ Дуботовъ, Олекъ

сей Прихожий, Сидоръ Колесниковичъ; Игуменъ Спаский, Деонисей маетъ на земли своей купчиники: Каренца Прихожий, Кондратъ Прихожий; люди новостроителя Пустынского: Семенъ Колоша, Яковъ Семеновичъ, Ходоръ братъ его, Павелъ Прихожий, Данило Прихожий, Артемъ Прихожий, Желнинъ, Кузана Прихожий, Илья Прихожий, Пелювая вдова, Андрей Захарычъ, Петръ Калачиничъ. Понъ Воскресенскій, Иванъ изъ соборныхъ своихъ, Отропихъ на земли господарской седаютъ, даютъ на замокъ купинцы дванадцать грошей. *Слуги Орьдинские:* то слуги орьдинские жъ сами на влости живутъ, ужоуж службу в тагъ тавутъ, што и тые слуги орьдинские, которые при мѣсте живутъ. Село *Михалковичи* отъ замку пять миль: Хома Паниничъ и Мартинъ братъ его, Иванъ Волковичъ, Тимко Волковичъ, дими чотыри, служба; село *Беховичи:* Василь Беховичъ, димъ одинъ, служба, Василь Беховичъ, димъ одинъ, служба; село *Минковичи*, отъ замку миль: Данило Колодковичъ димъ, одна служба; Тимошъ а Олешко Хисевичъ, дими два, служба; село *Васковичи*, Меленъ Мацковичъ, Кузана а Яковъ, Устинъ а Богданъ Мицковичъ, димовъ пять, служба, Яковъ а Максимъ Хисевичъ, дими два, служба, Василь Уицалъ, димъ одинъ, служба. Село *Мошкы:* Яковъ Артюховичъ, Антонъ Андреевичъ, Харитонъ, Манаръ, Антонъ Яковичъ, Василь Василевичъ, димовъ шесть, служба; село *Чорноубовское:* Федоръ Желениковичъ, димъ одинъ, служба, Федоръ Болсуиъ, димъ одинъ, служба. А то службы поленищныи, которые на волости живутъ, тагъ туюжъ тавутъ, которые и в мѣсте живутъ поленищныи: на селу въ Рупичахъ: Гридко Семеновичъ, димъ одинъ, служба; у Широчахъ: Карпъ Мишковичъ, димъ одинъ, служба; у Сталовищныи: Якимъ Юсуповичъ, димъ одинъ, служба; пустоину, именемъ Мелеховщину, держитъ тамошная вдова Рацинцкая, на дети свои, на тотъ часть жадное службы, ани тагъ а ней нѣтъ. А се волости княжии и панские и земские, яко отчинные, такъ и выслуга въ повѣсти оуруцкомъ: Князь Дмитра Сенскаго, село *Гладковичи* выслуга, у томъ село потуговъ одинадцать, димовъ дванадцать два, плати з нихъ две копе и десять грошей, меду дванадцать пядь ведеръ, а в томъ же селе *пустовщина* на Фосиничи, димовъ три, служба, подачки петнадцать грошей, меду две ведръ; такъ же въ томъ селе *пустоты*, на Ями

Забинцкая, замочокъ, выслуга. Замочки, *Хобное само*, повѣсти княжеский, але приближиде къ Оуручному мѣсту, бо од Оуручного одно в осми милахъ, потуговъ чотыриваццать, димовъ дванадцать пять, подачки з нихъ идеть девять копъ и дванадцать грошей, меду дванадцать кадей и ведро, а волнихъ людей, которые осидеть около того замку, дванадцать человѣка. Село *Патечи*, выслуга, потуговъ два, димовъ девять, подачки з нихъ девять копъ грошей, а с пустошцыи копа грошей, дворецъ и пашня над Вручаемъ, на Ями *Беловичи.* Солтана Степковича село *Виступовичи*, димовъ осмъ, служба; дѣ, дани з нихъ пять кадей меду а чотыри копы грошей; село *Белокоровичи*, выслуга отъ двадцати лѣтъ, пять службъ людей орьдинскихъ, а шостая служба поленищная, плати з нихъ чотыри копы грошей, а чотыри кади меду; пустошина въ Черниговщине, пашня *Давидковская*, у миль отъ замку Оуруцкого, а тому дворище и огородъ у мѣсте, то тежъ все выслуга отъ двадцати лѣтъ, а перед тымъ была на той пустошинѣ служба поленищная; село *Валаско*, выслуга, дими два, ноа службы, даеть шесть ведеръ меду, село *Давидковичи*, дими три, служба, даеть три кади меду, пустошина *Романовская*, приходитъ а нее чотыри ведръ меду; пустошина *Холмнская*, приходитъ а нее шесть ведеръ меду; Ивана Олехновича село *Ласки*, выслуга, димовъ осмъ, а службы осмъ, дани не дуютъ одво толокн слугать, село *Скороденское*, димовъ два, служба, дають кадь меду, тамъ же служба пашня конная; пустошина у за Уши *Крутинковская*, приходитъ а нее ведро меду; Богдана Степановича село *Белокоровичи*, выслуга, две службы людей, подачки дають осмъ копъ грошей; село *Велоско*, выслуга, полторы службы людей; а димовъ дванадцать, подачки дають три копы грошей, а чотыри кади меду; Станислава а Немеца Суринковичъ село *Соколовичи*, людей десеть службъ, подачки з нихъ познеты копы грошей, а семь кадей меду, село *Бѣлы Берси*, людей три службы, дани з нихъ шесть кадей меду; земля *Пустовская*, именемъ *Дрочиловская*, приходитъ а нее кадь меду а пятьдесятъ грошей и бобрыве гони на ней ест; село *Ровочина*, выслуга, людей служба, дани кадь меду; село *Шиньковичи*, людей служба, подачки дають пятьдесятъ два гроши а дѣь ведръ меду; *Ниличи*, выслуга, людей десеть службъ, а подачки з нихъ познеты копы грошей, а пол-

секи кадей меду; село *Варени*, людей шесть служб, подачи з нихъ полторы кони грошей, а меду осьм кадей; село *Вонляковщина*, выслуга отда ихъ, людей служба, даней з нихъ пять ведеръ меду, то была передъ тымъ служба орядинская; село *Ремезовичи*, людей служба, дани даютъ кадь меду; земля пустовская *Чернышевская*, хто ходитъ ее, подачи дасть тридцать грошей, а три кади меду; село *Гаврылково*, служба людей, подачи даютъ полторы кони грошей, а полторы кади меду. Соловевичъ а Синижевъ, дани полторы кади меду. Дворецъ *Гуничи*, пашни двора, а людей двѣ службы конныхъ; земля пустовская именемъ *Зайковская*, с тое пашти теисеръ жадное нѣтъ; Михайла Воронежскаго село *Горлаовичина*, службу отчизныхъ, и возныхъ девять, а десятая служба конная, с тыхъ, верхъ писаныхъ, людей подачи приходитъ три кони грошей, дворное пашни все девятьдесятъ ведеръ врудныхъ, к тому борная земля нисполь з Пенатущею, приходитъ на его часть три ведръ меду, Ивана и Гиевона Граньковичевъ село *Собечиново*, димовъ двадцать, а службу чотыри, подачи з нихъ двадцать конь грошей; село *Веласко*, димовъ одиннадцать, службе двѣ, подачи з нихъ десять конь и тридцать грошей; село *Давидковичи*, димовъ три, пол службы, дани з нихъ три кади и ведро; тамъ же жеребей впусе лежить; Онофрей Ивановича, дворецъ по *Вруничамъ* и пашня заруная на двѣ сохи земли, наймомъ ее пашеть, сенище *Тимофеево* людей две службе, дани з нихъ двѣ кади меду; тамъ же земля в пусе лежить, земля на *Жереве* пустовская, прозивающъ *Тиморовская*, в пусе лежить; Василевское *Давидовское* село *Кючки*, службу чотыри, подачи двѣ конѣ двадцать два грошей, меду пять кадей, село *Сидоровичи*, людей двѣ службе, даней з нихъ пять ведеръ меду, а бобровые гони, село *Анчиковичи*, службу двѣ, подачи чотыри кони грошей а двѣ кади меду; Василъ Панковича дворецъ в Нешковцахъ, одна пашня наймомъ пашеть, тамъ же бобровые гони; въ селе *Сидоровичахъ* полторы службы людей, подачи з нихъ сорокъ пять грошей, а кадь меду. Въ селе *Гушиковскомъ* служба людей, подачи з нихъ полторы кони грошей, у *Жереве* людей служба, дани даютъ кадь меду и бобровые гони есть; село *Булаковское*, выслуга, служба чотыри, дани з нихъ чотыри кади меду, бобровые гони есть, а жеребей в пусе лежить; земля

пустовская, именемъ *Чуриловская* в пусе лежить, Орепы Костютиконны дворичи в месте Оврудномъ, на которомъ сама живетъ, дворецъ у Мешковцахъ, пашня, наймомъ пашеть, на Норини чотыри человека, подачи, ани службы жадное з нихъ есть, бобровые гони есть; въ селе *Скороденскомъ* службы чотыри, подачи тридцать грошей, пол кади меду; земля борная, именемъ *Лада*, наймомъ ее ходитъ. Пашинно село *Дорогичи*, выслуга, димовъ три, служба, дани з нихъ три кади меду; на Подрини димъ одинъ, пол службы, подачи з нихъ пять ведеръ меду а чотыри гроши; Федора Елца в селе *Народичахъ* димы два, служба, подачи тридцать грошей, а кадь меду, в томъ же селе другая служба, димовъ два, подачи з нихъ двадцать грошей, а кадь меду; въ селе *Ремезовичахъ* димовъ чотыри, служба двѣ, подачи з нихъ полторы кони грошей, меду чотыри кади; въ *Селмы* служба одна, дани з нее три ведръ меду; у *Малингахъ* димы два, служба, подачи даютъ осмдесятъ грошей, а две кади меду; тамъ же земля куненная в Писаврута, димъ, одна служба, подачи дасть сорокъ грошей, а кадь меду; тамъ же служба, на церковь даная, димъ одинъ, служба, дана три ведръ; на земли Навитенской, димъ, одна служба, на земли Чаплинской димъ, одна служба, на земли Пригородной димъ, одна служба; в *Ходотичахъ* димъ, одна служба; с тыхъ людей, верхъ писаныхъ, приходитъ полдесята ведра меду, а пидесять грошей, з тогожъ села *Ходотовского* приходитъ кадь меду дани. Село *Сухоревичи*, димы чотыри, служба и выслуга есть, на господара его милость подачи даютъ осмдесятъ грошей а три кади меду, на службу по одному на неделю ходитъ, а три земля пустовскихъ, именемъ: Огнновская, Меконшинская, Михалковская, в пусе лежить; Проклова Угрюновского село *Котвичи*, димовъ шесть, служба двѣ, подачи з нихъ приходитъ двѣ коне и сорокъ грошей, а три кади меду; у Велиску димъ одинъ, служба, подачи тридцать грошей; з людей застаныхъ отъ Заморена в Шарине подачи приходитъ осмдесятъ грошей. Михалъ Корюшки и брати его пустовщина *Губаревская*, приходитъ з нее кадь меду; в *Уширевичихъ* димъ, одна служба, дани шесть ведеръ меду. Иванъ Философа на Подрини димы три, служба, дани з нихъ две кади меду; а земля борная в Черневичихъ, мила отъ замку, на которыхъ самъ живетъ; Федора Владки в селе

Вареничъ димовъ пять, служба, подати с нихъ две копе грошей а полеты кади меду, а окромъ того подати ани службъ с нихъ жадное нетъ. Рована Госого селце, прозванье *Гоское жъ*, вислуга, димъ три, служба, с чего была служба ордынская; Тома Посоговского селца именемъ: *Контющина* а *Ковское*, вислуга отъ двадцати летъ, на тяхъ селцахъ димовъ осмь, служба дѣй, путовщину тежъ наймче; *Вощичину* держитъ земляка тамошняа, именъ Крижановская на дети своя. То тежъ волости и села, даина господарская отъ замку оуруцного, нилъ пановъ самихъ при тяхъ именяхъ не было, люди в луту господарскому немши, о мож-постяхъ и политяхъ доведатъ было не в кого. *Волость Собор-тская*, одана на бискупство Виленское, поведати, во всяхъ селэхъ тое волости осмь сотъ человека. *Волость Каменницкая*, которая отдана на канитулу костела Виленского: село *Духария*, *Можари*, *Листвинъ*, *Бегувъ* и иные села, также осмь сотъ человека повед-аютъ. *Село Мойсейковичъ* землянина, именъ Браславского, даина господарская, село *Исайки* монастыря Пустинного, село *Кузичи* Ивана Служично, село *Котичи*, *Тыши*—*Биковского* и иныхъ зе-млячъ, село *Вербиковичъ*, а *Узланъ*, а *Шарина* *Замореньковы*, село *Мухосовичи* *Макаровичовъ* *Иваценцевича*, село на *Поздрили* *Ва-силево* *Семашковича*; село *Сидоровичъ*, *Василъ* *Котомевича*; село *Фосинца* *Полозовича*; село *Каменное* а *Лесичи* *Бабинского*, село *Боровое* а *Ирово* князния *Володимирово* *Пуваское* (sic), село *Хини-мы*, *Рокитная*, *Селосежъ* а *Радова*, *Горловича* а *Замисловичи* князя *Капустине*, село *Жербовичи* пещерского монастыря, село *Жуб-ковичъ*, пустынного монастыря; *Сновидовичъ*, а *Довоселе*, а *Кабанчи*, *Новоселки* *Есифа* *Немирича*, село *Кабаны* а *Максимовичъ*, а *Усту-новичи* его милости пана воевода Новгородского; село *Глушкови* *Оливарово* *Волчковича*, село *Лесичи* *Треское*, земля дворяна, по-знавая, приходитъ кади меду, а часомъ и меньше, земля ползна-ая другая, подъ местомъ Оуруцкимъ, хто ходитъ туо землю, даи кади меду дасть, на *Жерве* димъ одинъ, служба даи, кади меду дасть; *Криштофа* *Кынтча*: село *Веледимковичи* вислуга, людей три потуги, подати дають копу грошей а чотири кади меду, село *Го-лубовичи*, служба одна, подати дають чотири кони грошей, село *Тетеровичи*, служба одна, подати три кони грошей; село *Суцане*,

людей две службе, подати дають чотири кони грошей, село *Сер-новичи*, служба одна, даи дають двѣ кади меду, село *Замисловичи*, служба одна, подати дають чотири кони грошей; село *Томислѣ*, вислуга, полтрета службы людей, подати дають копу гро-шей, меду пять кадей; село *Аннлами*, служба людей, подати копа грошей, меду двѣ кади, село *Смолыновичи*, вислуга, людей служба, а въ *Терешковичахъ* другая, в тяхъ двохъ службъ подати дають копу грошей, а даи три кади меду; село *Зрековичи*, людей служ-ба, даи дають кади меду, въ *Терешковичахъ* служба людей, подати дають сто грошей, меду три кади, въ *Сковичахъ* служба людей, подати дають два гроши а двѣ кади меду, а половина тое земли в нусте лежить; село *Новоселки*, служба людей, подати дають три копе грошей, *Звѣра* (sic) *Тышковича* село *Хочени*, двадцать чотири человека, подати дають двадцать копъ, а шестнадцать грошей; село *Скородное*, вислуга отъа его, человека двадцать одинъ, по-дати дають осминадцать копъ грошей; в томъ же селе три чело-вѣки записане на монастырь пустинскій; *Григоръ* *Овсакова* село *Норинское*, димовъ осмь, а служба осмь, подати дають полсемъ кони грошей, а кади меду: село *Путисковичъ*, службу три, подати дають три кони грошей а кади меду. *Олесахдра* *Киселя* село *Но-ринское* жъ, службъ чотири, подати дають три кони а двадцать грошей. Которая справа, за потребоваемъ урокового *Станислава* *Крижана*, а книга канцелярии нашо, подъ печатъ великого княз-та *Литовского* видимомъ есть видана. Писать у *Варнаве*, а лѣта Божого народжени тисеча шесть сотъ семнадцатого, месеца мая тринадцатого дня. У тое ревизии подписъ рукъ тыхъ слови: *Лень* *Савига*, канцлеръ великого князѣа *Литовского*, *Литъ* *Дукыля*. Котора то ревизия, за податемъ и пробойю вины менованое осо-бы, а за приимтемъ монны урядовымъ, до книги нынешнихъ, втрод-скихъ, оуруцкихъ слово в слово есть унисана.

Книга городская оуруцкая записовая и подсечная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 445.

XI.

Вышли изъ книги метрики коронной, заключающая въ себѣ: 1) Дѣя подтвердительныя грамоты короля Сигизмунда Августа, пожалованныя Федору Швабвичу на землю Берцовицкую, данную Швабвичу оуручникъ державномъ Іосифомъ Халецкимъ. 1551. Ноября 28 и 1570. Ноября 10. 2) Подтвердительную грамоту короля Сигизмунда III Федору Швабвичу (внуку перваго) на ту же землю. 1595. Марта 8. 3) Рѣшеніе королевскаго суда по дѣлу о захватѣ у Швабвичей земли Берцовицкой Адамомъ Рабштинскимъ. 1599. Августа 27.

Росу тасеча семь сотъ четырнадцатого, мѣсяца Іануари тринадцатого дня.

На рокахъ судовыхъ, земскихъ, киевскихъ, в перші понедѣлюе по новымъ лѣти принашихъ в судове одираюнатся зачатыхъ. Предъ нами: Antonim Franciszkim на Wojutynie Sienickim, sędzią; Alexandrem на Olewsku Niemiriczem, podsejdnikiem, urzędnikami sądowymi, ziemskimi, kijowskimi oczewisto stanowszy swobodni: Jusko y Oleś Szwabowscy, boiarowie jego krolewskiej mości miasta Owruca, ekstrakt z metryki koronnej, autentycznie wydany, z upisaniem w nim przywilejow konfirmacyjnych y dekretn najasniejszych krolów ich mości, na dobra Borcowszczyznę, tymże podawaiącym danych y miłosciwie conferowanych, dla upisania do xiąg niniejszych, ziemskich, kijowskich per oblatam podali, prosząc sądu niniejszego, aby ten ekstrakt przyjęty y w xięgi wpisany był, który, sąd niniejszy, ziemski, kijowski, ad actandum przyniując, czytał przed sobą kazał, którego tenor sequitur ejus modi: Awgust wtory, z Bożej łaski krol Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski,

Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski Wołyński, Podolski, Podlaski, Smolenski, Siewierski y Czernihowski, a dziedziczny książę Saski y elektor. Oznaymujemy tym listem naszym wszem wobec, komu to wiedzieć należy, iż się znajdui w aktach dekretoy, spraw y przywiejow woiewodstw: Kijowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego y Czernihowskiego, w metryce koronnej zostających, listy przywieje dwa: jeden od świętej pamięci najjasniejszego Zygmunta Augusta, drugi od świętej pamięci najasniejszego Zygmunta trzeciego, krolow Polskich, przodkow naszych, konfirmacyne prawa szlachtetnemu Fedorowi Szwabowiczowi na grunta puste—Borcowszczina, w starostwie naszym owruckim leżące, także dekret najasniejszego Zygmunta trzeciego, między pomienionym Szwabowiczem y bracią jego z iedney, a szlachtetnym Adamem Rapsztynskim z drugiej strony ferowany; y supplikowano nam iest, abysmy te przywieje y dekret z tych że xiąg wydać rozkazali, które z ruskiego pisma na polskie, ruskimi słowy wiernie przetłumaczone; a naprzod przywiejow confirmacyi od najasniejszego Zygmunta Augusta, słowo w słowo tak się w sobie ma: Zygmont August, Bożiоu miłostiю krol Polski, wielki kniaz Litowski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflantski pan y diiedz. Oznaymujemy tym listom naszym wsim wobec y każdemu z osobna, komu toho widati, albo słyszati należyт, niniejszym y na potom buduczym, iż ukazował przed nami szlachtetny Fedor Szwabowicz, sługa nasz zamku owruckoho, list nasz, z печати wielikoho kniaztwа Litowskoho, ktorym listom naszym daliśmy jemu na służbi naszoj zemi pustowskuju, tam, w Owruczom, na imia Borcowszczyna, w zastawiu, ktoraiа przed tym zdawna wpuste leżała, a służby z nei nam hospodarу nebywało, iako to syzyre a dostateczney na tym liście naszom, od nas jemu danom, opysano jest, kotory słowo od słowa tak sie w sobi maiet: Zygmont August, Bożiоu miłostiю krol Polski, wielki kniaz Litowski, Ruski, Pruski, Mazowiecki y innych: Bił nam czołom słuha nasz zamku owruckoho, Fedor Szwabowicz y powiadał przed nami, szczoż dey derżawca Owrucki, pan Іосіf Michajłowicz Chalecki dał jemu na służbie naszoj zemi pustowskuju tam, w Owruczom, na imia Borcowszczyna w zastawiu, ktoraiа dey zemi nże z dawnych czasow wpuste leżała, a służby nikotory nam hospodarу z neie ne

bywało, na szto y list pod peczatiu swoieiu iemu dał, który on przed nami pokładał y bił nam czołom, abychmo, joho pri toj zemli, wedłuł derżawcy Owruckoho, pana Jeyzfa Chaleckoho zostawili y na to list nasz hospodarski iemu dali, ktoroho my listu ohladawszy, z łaski naszoj, na ieho czołobitie uczynili y pri toj zemli, wyżey pisanoi, ieho zostawili; malet on tuu zemlu pustowskuu, Borcowszczynu, w zastawi, na sebo derżati y używati, a ku zamku naszomu owruckomu służbu naszą hospodarskuu konem służiti y na to iesmo iemu dali sey nasz list z naszoju peczatiu. Pisan w Wilni, lita Bożoho narożenia tysiacza piatsot piasdesiat perszoho, misiaca noiawra dwadcat osmoho dnia, indykta desiatoho. Ermohen pisar; y bił nam czołom přerečeny Fedor Szwabowicz, abychmo tuu zemlu, wyżey opisanuu, wedłuł toho listu naszoj, od nas jemu danoho, potwerditi y umocnili; y na to jemu osobliwy list dali: My tedy, prožbi joho łaskawo sia prychiliwszy, wideczy toho recz słusznuu y obaczwszy tot list nasz, od nas jemu dany, słuszny, poradny, a niwczem ne naruszony y peczat celaju toho listu, z łaski naszoj korolewskoy, to iemu tym niniesznim listom naszym potwierżajemy y umocniajemy; malet on sam, żona, dity y potomkowe ieho muskoho stanu tuu zemlu, przywaiemuiu Borcowszczynu, w zastawi, wedłuł perszoho listu naszoj, w tym listie naszym opisanoho, zo wsim na vse, iako sie taia zemla sama w sobi y wo wsich pożytkach y obychodech swoich malet, derżati y iele używati, z toho nam hospodaru służbu naszą zemskuu woiennuu konem służiti przy zamku naszym tamosznom owruckom, a inszych nijakych powinnostry, robot y podatkow z toj zemli pobłiti y dawati ne budut powinni; a na świadectwo toho wscho, wyżey pisanoho, y peczat naszu koronnui do toho listu naszoj przytisnućmo roskazali: Pisan w Warzawi, dnia desiatoho Noiawra misiaca, roku Bożoho narożenia tysiacza piatsot siemdesiatoho, a panowania naszoj sorok perwoho. Relacya welmożnoho Walentoho Dembianskoho z Dembian, kancelara korony Polskoj. Walenty Dembianski, rzeczy pospolity kancelarz. Drugi przywilej confirmacyi od najnijszego Zygmunta trzeciego tak się w sobie ma: Zygmont tretci etc. Oznajnujem tym listem naszym, iż był pokladan y ukazowan przed nami list potwierżenia korola joho miłosti Zygmunta Auhusta, z peczatiu koronnou

y z podpisem ruki welmożnoho Walentoho Dembianskoho z Dembian, na on czas kancelara koronnoho, ktorym ioho korolewskaia miłost list swoj zemianowy zamku Owruckoho, Fedorowi Szwabowiczowi, na zemlu pustowskuu, przywaiemuiu Borcowszczynu, w zastawi dany, jemu samomu, żoni y ditiu joho muskoho rożaju potwerdit raczył na wiecznyie czasy; y proszeni jestechmo, abychmo, y my z łaski naszoj hospodarskoy, teperosznio Fedora Szwabowicza przy używaniu toho hruntu, wedłuł listu pomenenoho produk naszoj, zachowawszy, to wse; szto w tem listie opisano, zwerditi y umocnili na wiecznyie czasy; który to list od słowa do słowa tak sia w sobi malet: Zygmont August, Bożuiu miłostiu korol Polski, wielki kniaz Litowski, Ruskii, Pruski, Mazowiecki, Zmudski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflantski, a pan y kiedcz oznajnujem tym listom naszym wsim wobec y każdomu z osobna, komu toho widati należy, niniesznim y na potom buduczym, iż ukazywał przed nami szlachetny Fedor Szwabowicz, zemeniu nasz zamku Owruckoho, list nasz, z peczatiu wielikoho kniazstwa Litowskoho, ktorym listem naszym daliśmo na służbe naszoj zemlu pustowskuu, przy zamku naszym Owruczym, na imia Borcowszczynu w zastawi, ktoraiia przed tym wpuste leżała, a służby z nieie nam nikotoroy nebywało, jako to szyre y dostatecznie na tem listie naszym jest upisano, który słowo od słowa tak sie w sobi malet: Zygmont August, Bożuiu miłostiu korol Polski, wielki kniaz Litowski, Ruskii, Mazowiecki, Zmudski y innych. Bił nam czołom służa nasz zamku Owruckoho, Fedor Szwabowicz y powedył przed nami, sztoż dey derżawca owrucki, pan Jeyzף Michajłowicz Chalecki dał iemu na służbi naszoj zemlu pustowskuu, tam w Owruczom, na imia Borcowszczynu w zastawi, ktoraiia dey zemla uże z dawnych czasow wpuste leżała, a służby ni ktoroy nam hospodaru z nieie nebuwało, na szto y list, pod peczatiu swoieiu jemu dał, który on przed nami pokładał y bił nam czołom, abychmo ieho pri toj zemli, wedłuł listu derżawcy owruckoho, pana Jeyzfa Chaleckoho zostawili y na to list hospodarski iemu dali, ktoroho to listu my ohladawszy, z łaski naszoj na ieho czołobitie uczynili y przy toj zemli, wyżey opisanoy, ieho zostawili; malet on tuu zemlu pustowskuu, Borcowszczynu w zastawi derżaty y używaty, a zamku naszomu owruckomu służbu

nasza hospodarskuin konem służyć; y na to ićsmo dali iemu sey nasz list z naszoim peczatiu. Pisan w Wilni, lita Bożoho narożenia tysiacza piątsot piątdesiat perszoho, misiaca Noiabra dwadcat osmoho. Jermohen pisar. I bił nam czołom prerczony Fedor Szwabowicz, abyśmo tuiu zemlu ieho, wyżey opisanuiu, wedłuł toho listu naszoho, od nas iemu danoho, potwierdili y umocnili y na to iemu osobliwy list nasz konfirmacyiu, z peczatiu naszoim koronnoin, dali; my, widieci toho rzecz słuźninnu y obaczyszy tot list nasz, od nas iemu dany, słuźny, poradny y niwczom niennaruszony y peczat celuiu w toho listu; z łaski naszoy korolewskoy to iemu tym listom naszym niniesznim potwierdzaiem y umocniaiem na wiecznyie czasy; maiet on sam, żona, dity y potomkowe ieho mużskoho stanu tuiu zemlu, prozywaiemniu Borcowszynu, w zastawi, wedłuł perszoho listu naszoho, w tom listie naszom opisanoho, zo wsim, iako sia taia zemla sama w sobi, w pożytkach y obychodech swoich maiet, używaty y derżaty; a z toho nam, hospodaru słuźbu naszu konem służyty maiet y budet powinen; ne buduczny powinen z toiey zemli in-szych nikotorych powinnoŝty y podatkov polniti y dawati on sam, żona, diti y potomkowe ieho; a na świadectwo toho wscho, wyżey-pisanoho, roskazalimo do toho listu naszoho y peczat naszu koronnoinu przytysnuti. Dan w Warszawi dnia desiatoho Noiabra misiaca, roku Bożoho narożenia tysiacza piątsot smedesiatoho, a panowania naszoho roku czterdesiatoho. Walentius Dombianski R. P. kanclerz S. B. majestatis; relacyia welmożnoho Walentoho Dembianskoho z Dembian, korony polskoi kanclera. Ino my, hospodar, łaskawe sia pryhlyaienci prošbi pomenenoi, tot list prodka naszoho, korola ieho miłosti Zygmunta Awhusta, wo wsich punktach, kondycyach y artykułach, hdeby to prawu protiwno ne było, potwierdzaiem y umocniaiem; maiet y budet wprod menowany Fedor Szwabowicz tuiu zemlu Borcowszczynu, w zastawi, wedłuł listu prodka naszoho, didu ieho Fedorowi Szwabowiczowi danoho, on sam, żona y potomkowe ieho mużskoho stanu, zo wsim, iako sie sama w sobi zdawna y te-per maiet, derżaty y używaty na wicnyie czasy, oddaiuczny powinnoŝt w tomże listie opisanuiu; y na to ićsmo dali Fedorowi Szwabowiczowi sey nasz list, z podpisem ruki naszoj y pod peczatiu koronnoin. Pisan w Krakowi, na seymj walhom koronnem, misiaca Marca

osmoho dnia, roku Bożoho tysiacza piątsot dewetdesiat piątaho, a panowania korolewstw naszych: Polskoho osmoho, a Szwedzkoho wtoro-ro roku. Sigismundus rex. Jan Nowosiłski. Dekret między Szwabowiczem a Rapsztynskim, wyżey namieniony, tak sie w sobie ma. Zygmunt trety etc. Oznaymuiem etc, iż hdy sia prytoczyła przed nas y sud nasz ninieszynj sprawa, za pozwom naszym, między boiarami naszymi: Fedorem Szwabowiczem y bratiu ieho, powodami z odnoiey; a szlachetnym Adamom Rapsztynskim, iako pozwanym z druheie storony o zabranie gwałtowne gruntow ich oyczystych, reczonych Borcowszczyna o pobranie maietności ich ruchomych, jako szzyrey tot pozow w sobi obmowlaiet, na roku tohdy niniesznim, za tym pozwom, na tretim wołaniu. misiaca Awhusta dwadcat semoho dnia przypalył, postanowiwszysia obliczne oboia strona, czerez umocowanyie swoi, w toi spawie między soboiu takowy spor meli: naprod od powodowoy strony, wedłuł pozwu, domawianosia o przywernenie gruntow zabranych, do Borcowszczyny należacych, y nahorożenie szkod, w pozwe menowanych, na szto pozwanina strona, Adam Rapsztynski powedił iż on, iako toiey Borcowszczyny ne derżyt y nikoli iene nieodymował, tak też żadnych gruntow od nieie neodymował, ani ich te-per derżyt y także najeżdow żadnych na grunty y domy ich nieczynił. My, hospodar z pany radami naszymi, pry nas na tot czas buduczny, wysłuchawszy sporow y odporow, a pryhlyaiuczysia do prawa pospolitoho, iż pozwanina storona o toi pomeneney grunt Borcowszczyny, o kotory była pozwana, aby ieho mił odnati, neznaiet sia, żadnoho prawa na tot czas nepokazuieł, tohdy ieho od toho wolnym czynimo, a o najezdy y poczynienie szkod, w pozwe pomenenych, kotoryie sobi od Adama Rapsztynskoho menniet, tohdy do należnoho sudu odsyłajem niniesznim dekretem naszym, do ktoroho, dla lipszoi wiry y twerdosti, peczat koronnuiu przytysnutysmo roskazali. Pisan w Warszawi, roku tysiacza piątsot dewetdesiat dewiatoho, misiaca Awhusta dwadcat semoho dnia, a panowania krolewstw naszych: polskoho wtorohonadcat, a Szwedzkoho szostoho roku. Sprawa tohdy. Petrus Tylecki, eppus culmensis, R. P. wicekancellarius. Zachariasz Jełowicki. Do kotoryj supliki, jako słuźnoy, My krol łaskawe sia skłoniwszy, listy, prywileie confirmacyine y dekret z pomienionych, po rusku pisanych, xiąg, polskim cha-

rakterem wypisane, stronie potrzebującej, in forma wydać pozwolimy y na to pieczęć koronną przytysnąć rozkazaliśmy. Działo się w Warszawie, w sobotę, po święcie świętego Macieja apostoła najbliższą, to jest dnia dwudziestego piątego miesiąca Lutego, roku pańskiego tysiąc siedemset trzynastego, panowania naszego roku szesnastego. Ioannes Szembek, supremas regni cancellarius. Za sprawą y przełożeniem jasnie wielmożnego jego mości pana Jana na Słupowie Szembeka, kanclerza wielkiego koronnego, Łomżyńskiego Grudziądzkiego etc starosty, Antoni Kolinski, sekretarz jego krolewskiej mości. Locus sigilli loci illius. Kотори же то екстрактъ, за подавнъ и пробую вышменованныхъ особъ подающихъ, а за принятель суду нынешного, слово в слово, як се в себе маетъ, до книгъ нынешнихъ, земскихъ, киевскихъ есть уписаннымъ.

Книга земская киевская записовалъ, поточная и декретовалъ, № 135, годъ 1712—1716; листъ 342.

XLII.

Ратование оверцкаго старосты, Иосифа Михайловича Халецкого о rozdziełъ земель и угодій между господарскими землями: Солуньомъ Сидоровичемъ, Гридиномъ и Овручьемъ Сидковичами и Федоромъ и Андреемъ Гридиновичами Невмирничкини. 1552, Юна 24.

Року тисеча шесть сотъ деветдесатого, месеца Сентября одиннадцатого дня.

На уряде кгородскомъ, в месте его королевской милости Овруччю, передною Казимиромъ Поедкимъ, наместникомъ кгородскихъ енералу подвоеводства киевского и книгами нынешними, кгородскими, киевскими comparens personaliter urodzony jego mość pan Alexander Lewkowski, swym i urodzonych ich mościow panow Niewmirnychich, braci i sąsiad swych wszystkich, dla wpisania do ksiąg

nineyszych, grodzkich, kijowskich per oblatam podał list dzielezy, lubo raczej graniczny niegdy wielmożnego jego mości pana Iosepha Michajłowicza Chaleckiego, dzierzawcy owruckiego. stary, zbutwiały, z pieczęcią małą, jedwabiem czerwonym przypieczetowany, między niegdy zesłaniem urodzonym ich mościami panu Niewmirzyckiemu stały, korego ja, urząd, dla wpisania do ksiąg przyjmując, czytać przed sobą kazałem i tak się w sobie, ruskim piśmem pisanu, ma. Я Іосифъ Михайловичъ Халецкій, державца Овруцкия, смотрѣль есмы того дѣла на року азовономъ очевистого мовени, становившихъ на крутохъ, въ острогу, на селени въ Коннорога, гдѣ собѣ кривду быти менилъ землянигъ господарскыи Невмирничий Солунъ Сидоровичъ з сынами своими: Дмитромъ и Яковомъ, од тихъ же вменяюгъ господарскыи Невмирничыи, себровъ своихъ: одъ Гриндіа, а Оникия Сидковичовъ, а одъ Федора и Андрея и одъ брати ихъ Гриндиовичовъ, въ забраню земли своей власное папешное и дубровы, засековъ, сяножатей и о дерево бортное, старое, въ земли сплоченой з ними, которое подъ его знаменемъ подъ себе забрала и въ свой подвадь подписала; жаловалъ землянигъ господарскій, Солунъ Сидоровичъ на Гриндіа и на Оникия Сидковичовъ тымъ обычаемъ: то есть нина, на которой вапа милость теперь стоите, власная моя, жереба Несторовского, дядка моего, который жеребей его в ихъ рукахъ былъ, который жеребей тое зими прошлое, на великомъ валномъ сейме. у Валне, будучи намъ при господарю его милости, мы поступили и листъ свой на то мы, по сведому и печати нашей милости данъ, шлѣ ся вже в той острогъ по мели: николи вступати, который передною оказовалъ и былъ читаний, въ которомъ то листе обмолвилъ такъ: ижи Гринъ Сидковичъ, маючи зуполную моць и поручене отъ брата своей, Оникия, вподу и заданне з нимъ приналъ, жеребей Несторовскій, дядковичину его, ему поступити на вечность и зарукани обещался на господаря короля его милости пятьдесятъ копъ литовскихъ, а на сторону скриничную тридцать копъ грошей литовскихъ платити, есмы чымъ у той жеребей Несторовскій вступати мели; а такъ теперь через тотъ листъ и поступене свое, и заруки тую нину мою Несторовскую пашуть и оную моцно на себе всю поселиа, а тотъ есть острогъ мой обрубный, нини и сяножатини нини в томъ остроге нини, одно

бортю входят, и в сударши мнѣ во всемъ однихъ половина, такъ в земли пашенной, якъ в бортной, в дубровахъ и в сенокатахъ. А Гринъ и Оникей Сидковичъ с саблями своими Гридковичамъ, одираючи на жалобу его, поведишь то есть поле наше, отъзное а не Нестеровское, бо намъ в томъ тутъ острове половина од него во всемъ. А Солуанъ противно тому мовишь: не маєте вы ничего в томъ острове, одно ходишь в бортю, бо вы напротиво тому острову маєте тежъ обрубный островъ, на имя Самшовъ. Я, выслушавши словы ихъ, обохъ сторонъ, пытаю Гридия и Оникей и сабровъ ихъ Гридковичовъ, которую часть земли Солуанъ од нихъ маєтъ, и в томъ тежъ острове ихъ Самшове, чи маєтъ в пашни входят нивую, сенокатами и бортничъ деревомъ? А они поведиши, якъ во всемъ отъ нихъ половину маєтъ, яко бортничъ деревомъ в бору, такъ пашнями и дубровами и сенокатами, бо еще продкове пашни в его продажахъ въ ровный дель поделили пашни, дубровы, сенокатами и службу господарскую по половине с пашни служатъ, а в островъ пашни Максимовский и Самшовъ одно бортю входят маєтъ, а нивую и сенокату ничего немаюъ ему в томъ острове пашномъ; а намъ тутъ половина одъ него во всемъ. А Солуанъ и повторе на противно нимъ мовишь: якъ изъ только в томъ острове его только бортю тежъ ходишь есть, а нивую и сенокатами ихъ неповедитъ, входятъ ити, гдѣ поведаетъ и свои знаки владѣти в томъ острове моемъ, в куле, межи нивнижи, яко отецъ мой изъ своею братею, а Ешутю и зъ Нестеромъ деланъ той островъ, и грани тежъ слушние того острова могу у вободъ передъ вашю милостию видѣти и обвести готовъ; и напервей знакъ указати в томъ острове ниву, селѣще отца своего, отъ рубежа земли Матеевское, паша Криптофовъ, а близко тое другу Ешутину, а подле Ешутини третю пашу Нестеровскую, дядювъ своихъ; уси три за межами, а одъ Нестеровское нивы, попереки, ну долине указати также три нивы, взрослыхъ за межами, и поведишь: якъ тѣе межи кладены в той часъ, коли отецъ его с братею своєю: с Ешутю и Нестеромъ той островъ деланъ на трое, якъ се имъ одъ продковъ ихъ в деле досталъ, противъ того острова ихъ Самшова, который они и теперь сама одни на себе держати; и указавши знаки в томъ острове, засъ повелъ насъ границами того острова: напервей привелъ до речки Коннорога.

къ дороге, которая одъ замку идетъ до Каменида, то есть пета, а отъ дороги речкою внизъ привелъ, где впадалъ въ болото, которое наывають Конноровое, а одъ болота сенокату къ лозѣ конноровой, а лозою къ леску Борковому, а лескомъ до болота Боркового, а болотомъ въ лесъ Есенецкій, въ речку Есенецъ, а речкою Есенецъ у верхъ, до дороги Каменицкое, а дорогою до болотца, которое подъ конноровымъ полемъ, а зъ болотца долиною, а зъ долины на гурку, межою, до рубежа земли Матеевское, паша Криптофовъ, и поведишь: какъ той островъ авданъ такъ се в собѣ маєтъ и в такъ границахъ своихъ, и на томъ я хочу с вами своими: Дмитромъ и Яковомъ права подвести, дажемъ того острова граи справедливое обвезъ, иже в тотъ островъ низкою нивною входу ити, только бортю; а Гринъ и Оникей с Федоромъ и Андреемъ и братю ихъ Солуана с вами его на томъ къ присяге допустили и ку пригледану тое присяги даюмъ имъ вѣжа, служебника моего, Гаврила Кудрицкого, который поведишь передомною: ижи Гринъ, Оникей Сидковичъ и ихъ сабровъ: Федоръ и Андрей Гридковичъ с братею своею Солуана и с вами его къ присягѣ неповели и того острова в границахъ вышедъ менованныхъ, подлугъ заведеня его, поступиши имъ на вѣчность, а собѣ на противно того взяли островъ Максимовщину, на имя Самшовъ, итолъ они и сама, стороны передомною выехали, ижъ на томъ постоянное межи собою учинали, в которой то поведаетъ дуброве и пашни пашни деленые в межахъ, то и теперь маемъ по половине держати, подлугъ стародавнего обичаю, за тимижъ межами стародавними, а я, въ томъ проумевши, якъ Гринъ и Оникей Сидковичъ, и с саблями, Федоромъ и Андреемъ, братею своею Гридковичъ Солуана Сидоровича и с вами его до присяги неповели, и того острова в тѣхъ границахъ, подлугъ заведеня его ему поступиши на вѣчность, а собѣ на противно того взяли островъ Максимовщину, на имя Самшовъ, выехалимъ тѣди Софiana Сидоровича, зъ с вами его, Дмитромъ и Яковомъ и всказалъ еси имъ тотъ островъ держати на вѣчность; и уже Гринъ и Оникей Сидковичъ, Федоръ и Андрей, Иванъ и Сахно и Степанъ Гридковичъ, въ тотъ ихъ островъ Коннорога несають ничимъ са аступовати часъ вѣчними; одно бортю мають входить моти; а Солуанъ Сидоровичъ с вами его въ островъ ихъ Самшовской, также несають ничимъ са асту-

поваты, одно также борюте мають входи мети. А що ся зась до-
тычеть добровъ и иншихъ ихъ неделеныхъ нивъ, то маєть Солуанъ,
зъ сынами своими, зъ ними по половици держати, за межами стари-
ми, подлугъ стародавнього обычая, на вѣчные часы. Ко тому тежъ
Солуанъ зъ сынами своими, а Гринъ и Оникей зъ сабрами своими,
Федоромъ, Андреемъ и братею ихъ привели насъ на Селіще на-
званное, на которомъ домами своими сидѣть, а за Солуановымъ до-
момъ, почавши одъ ровка, поправляди насъ межею старою ко дороги
Ровника и поведили; ижъ по левой стороне Солуаново зъ сынами
его, а по правой ихъ, по долину, а одъ долины дорогою Ровникомъ
до курганца, а одъ курганца старою межею Ровникомъ уъ островъ
Самшовский, до лѣса, который съветаеть Коловъ, по туужъ долину,
вынѣ менованую дуброву солуановскую поведили быти; а который
выгонъ завоеу (sic) передъ домъ ихъ, тотъ выгонъ, освоилилися
обеде стороне, передомою поделили на поля, и рубежи казали
есми зарубати: по левой рудѣ Солуаново зъ сынами къ полю ихъ,
а по правой Гриню и Оникію Сидковичомъ, а Федору и Андрею
зъ братею ихъ Гривковичомъ; отъ домовъ ихъ мають они обеде
стороне той выгонъ держати и его уживати, подлугъ дѣлу и зару-
баня и рубежовъ на вѣчные часы. Тотъ же Солуанъ Сидоровичъ,
зъ сынами своими, жаловалсе мѣъ на Федора и Андрея и братю
ихъ Гривковичовъ о сосну, которая подле нивъ его в завою, по-
ведати, же то есть сосна моя дидковская, жереба нестеровского,
нижили они подъ себе забрали и подхотъ свой ною на ней назо-
жили, и поступити мѣъ оное не хотять. Федоръ и Андрей зъ бра-
тею своєю, на то одповедили: то есть сосна наша, отецъ нашъ ее
держалъ, а по смерти отца своего, мы ее держимо теперъ и по-
велили подхотъ свой в той сосни старший и урослейший, нижи
Солуановъ, которые си освоилися выхолотъ и коли оную сосну за-
кололи, где менши быти подхотъ свой, знаку жадного неваши; и я,
в томъ зрозумевши, ижъ они въ той сосни знаку своєю ви-
которого неваши, и наполю есми Солуанъ Сидоровича зъ сынами его
правихъ, и всказалъ есми онымъ тую сосну къ своей рудѣ мѣъ и
оное уживати на вѣчності, и на то есми Андрею а Оникію Сид-
ковичомъ, а Федоровъ, Андрѣеви зъ братею ихъ дати сесь мой листъ,
зъ моею печатю. А зъ мною на тотъ часъ были женеи господарские:

Онофрей Ивановичъ а Тихво Михайловичъ Кирюшн. Писанъ въ
Немирицкихъ, подъ лѣта Божого нароженя тисеча пѣтисотъ пѣ-
десѣти второго, месеца Юля двадцѣть четвертого дня, индикта де-
сятото. У того листу дельного, граничного, печать малая есть при-
тѣсенная. А такъ тотъ листъ граничный, за поданемъ и прозбою
вынѣ меноване особы подающее, а за принятемъ номъ уридовымъ
до книгъ инвентарныхъ, вгродскихъ, насевскихъ, слово въ слово есть
уписавши.

Книга городская, киевская, записочная и пошочная, № 4, годъ
1689—1690; листъ 286.

XIII.

Деревенскій записъ отъ дворянина Андрея Малюшиного, Сятов-
польскому Лѣвовскому монастырю на суму 85 злотыхъ, обесеченую
на Шеневскомъ островѣ. 46...

Roku tysiąc siednset trzydziestego piątego, miesiąca Ianuay
trzynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Ow-
ruczu, przedemną Wawrzyńcem Walewskim—Lewkowskim, namiesni-
kiem na ten czas podwojewództwa grodzkim generału województwa
Kijowskiego i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, kijowskimi comparens
personaliter przewielebny w Bogu imię xiaźdz Antoni Sitnicki, ihumen
monasteru Lewkowskiego, reguły świętego Bazylego wielkiego, prac
via manifestacione, jak prętko transakcyja, niżej wyrażona, ad manus
dostafa się, alias oryginal list, zapisu zatyfkowego, od niegdy urodzo-
nego imię pana Andrzeja Maluszyckiego, z podpisem ręki tegoż jego
mości i ich mościow panow przyjaciół, przy czterech pieczęciach, mo-
nasterowi Świętomikulskiemu Lewkowskianu danego i służącego, ra-
tione intro contentorum, dla wpisania do xiąg niniejszych, per oblatam

пoдaл, кoтoрoй рyсским писмен писаны, так сeбe ма: List oдем-
 nie, Andrzeja Maluszeckiego, данy jest ocy Ieremijowi Gdyszyn-
 skiemu, ihumenowi monastera swiętego Mikołaja, w siele Niewm-
 ryczach nowo fundującego się i braci jego, na summe pieniędzy, na
 osmdziesiąt i pięć złotych polskich, w ktorey summe, postapiłem
 jemu ostrow moją, na gruntach Kobylinskiich, nazwany Szepelewski,
 mnie w teyże summe od pana Jerzego Wyhowskiego zastawiony i
 zapisany, i prawo swoje, od pana Wyhowskiego miue dane, ocy
 ihumenowi i braci jego wyżej mianowanego monastera tym listem,
 zapisem swoim wlewam i do rąk ocy ihumenowi i braci jego odda-
 łem, i w dzierżaniu tego ostrowa, na ten ostrow dane monasterowi
 swiętego Mikołaja, przeszkody czynić niemam, pod wszystkimi
 kondycjami i obowiązkami, w tym liście w szredzinie opisanemi. U
 tego zapisu podpisy rąk temi słowy: Andrzej Maluszycki, własną
 ręką; oczewisto proszony do tego listu pieczętarsz od pana Andrzeja
 Maluszeckiego, Hipolit Rodkiewicz, miecznyk ziemi kijowskiej,
 własną ręką. Pieczętarsz, ustnie proszony od imię pana Maluszyckiego,
 do tego listu pieczęć przyłożyłem i ręką podpisał Iwan Niewmier-
 zychy, ręką własną; oczewisto proszony do tego listu pieczętarsz od
 pana Andrzeja Maluszyckiego, Michał Lewkowski, ręką własną,
 wozny. Ktoży że to oryginal zapisu, za podaniem i prośbą wysz
 mianowanego imci podawającego, a za moim urzędowym przyjęciem,
 wszystek, z początku aż do końca, słowo w słowo, jak się w sobie
 ma, do xiąg niniejszych jest ingrossowany.

Книга гродская киевская записовая, поимочная и осквернованная,
 1680—1735, № 46; листы 351 на обороте.

XIV.

Изъясненіе нѣхъ лiustraciа кiевскаго воеводства, подтверждающее
 право на земли и на дворянское званіе дворянъ Ущановскихъ и Васко-
 вскихъ и свидѣтельствующее о томъ, что у нѣхъ лiustrаторы видѣли гра-
 моты, данныя нѣхъ предкамъ, всѣми великими князьями литовскими и коро-

лями польскими, начиная съ В. К. Витолды и до Сигизмунда III, 1615,
 Февраля 20.

Рoku тисеца шесть сотъ девятдесать четвертого, месеца Де-
 кабра двадцать четвертого дня.

На уряде кгродскомъ, в замку его королевской милости Ов-
 рудкомъ, передомною Михаиломъ Ставцкимъ, хоронимъ житомер-
 скимъ, подстаростымъ кгродскимъ оvrудкимъ и кнѣгами пишешни-
 ми, кгродскими, оvrудками comparsens personaliter urodzony jego
 mość pan Stephan Waskowski, ten ekstrakt z xiąg grodzkich, ovruc-
 skich, authenticie wydany, z upisaniem w nim lustracyey ich mościow
 panow lustratorow, ich mościom panom Waskowskim i Uszczapow-
 skim służącey, ratione introcontentorum, dla zapisania do xiąg ni-
 niejszych, grodzkich, ovruckich per oblatam podał, prosząc mnie,
 urzędu, aby ten ekstrakt do xiąg niniejszych przyjęty i wpisany był,
 który ja urząd, ad acticandum przyjmując, czytałem i temi jest in-
 serowany słowy: Wypis z xiąg grodzkich zamku ovruckiego, roku
 tysiąc szesceset szescdziesiąt wtorego, miesiaca Marca jedynastego
 dnia. Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości ovruc-
 kima, przedemną Michałem Michałkiewiczem Koneczakowskim, na-
 miesnikiem podstarostwa i regentem grodzkim ovruckim i xiegami
 niniejszemi, grodzkimi, ovruckimi, stanowszy oczewisto szlachetny
 Terech Chiniewicz—Waskowski, dla zapisania do xiąg niniejszych,
 grodzkich, ovruckich per oblatam podał lustracyą liberatęy, w kil-
 ku miescach dla zleżenia predarto, panom Uszczapowskim i Was-
 kowskim, braci swey, służącey, z pieczęciami i z podpisami ręki ich
 mościow panow lustratorow, jako obszerniey ta lustracya w sobie
 obmawia, który, podawszy, prosił, aby była przyjęta i do xiąg ni-
 niejszych wpisana, a tak ja, urząd, na affectatią podawającego,
 pomienioną lustratyą do xiąg przyjmując czytałem i temi jest pisana
 słowy: Uszczapowsczyzna i Bełowo nad Złutnią, Waskowszczyzna,
 Bazarówka, Hoszow, pomienionych wsi i Uscia, po obopol rzeczki
 Systynia, dziedzicowie i possessorowie: Uszczapowsczyzny, Bełowa
 nad Złutnią—szlachetny Jesip Uszczap; Waskowszczyzny, Bazarówki,

Hoszowa—szlachetny Jasko Chiniewicz Waskowski i inni bracia, uczęsnicy jego, ziemianie ziemi kijowskiej, na które wsi i dobra pokazywali prawa wieczne, od świętej pamięci królów ich mosciów: Kazimierza, Alexandra, jako i od xiążąt: Witolta i Alexandra Wołodimerowicza, tak też i od Zygmonta starego i Zygmonta Awgusta; dekret z panem starostą owruckim, Kmito, którym dekretem nawiązką nakazano, aby pan starosta owrucki pomienionym ziemianom zapłacił, także i od Zygmonta trzeciego i quity poborowe różne, od różnych ich mosciów panów poborow, że z tych dobr i oddanych swych przerzeczoni ziemianie płacili do skarbu, jeszcze dobrze przed unią, których gdy w dobrach byli trudnieni od panów starostów owruckich, tedy, za temi wszystkimi dowodami i różnemi dokumentami, od świętej pamięci królów ich mosciów: Kazimierza, Alexandra, jako i xiążąt: Witolta y Alexandra Wołodimerowicza i innych ich mosciów, im nadanemi i potwierdzonemi, wolne byli, które wszystkie dokumenta i inne dyspositie dostatecznie pokazali; znaydujemy te dobra lustracją naszą żadney powinności i jurisdictey zamku owruckiego bydz niepodległe. Działo cię w Owruču, przy odprawowanej lustraciy wojewodztwa kijowskiego, dnia dwudziestego miesiąca lutego, roku pańskiego tysiąc szeszesć szesnastego. U tey lustraciy, przy pieczęciach przycisnionych, podpisy ręki temi słowy: Wowiech Humiecki z Rycht, kasztelan kamieniecki i lustrator, ręką własną Zachariasz Jałowicki, woyski kijowski, R. P. j. Skr. Stanisław z Głoszowy Kosowski P. L. S. skarbowy Ktorażo lustracya libertacyej, za podaniem i prozbą jego mości podawałacego, a za przyjęciem moim urzędowym, do xiąg niniejszych jest wpisana; z których i ten wpis, pod pieczęcią grodzką owrucką jest wydany. Pisan w zamku owruckim. Correxit Konczacowski. U tego ektrakty, przy печати притесневной, подписи рука писарское темины слова: Марсін Сурян, писарз grodzki. Который же то ектракты, за поданемъ и прозбою вышнъ менованое особы подавающее, а за моимъ урадоумъ приимтеи, твеса, з початку ажъ до конца есть слово в слово уписани.

Книга городская оверуцкая записована и помочена, № 3218, годъ 1694—1696; листъ 137 на оборотѣ.

XV.

Изъясненіе изъ люстраціи киевскаго воеводства, подтверждающее право на дворянское званіе дворянъмъ Бехамъ, выданное имъ люстраторамъ на основаніи, представленныхъ Бехами, грамоты: В. К. Витолта и королей: Казимира, Сигизмунда I и Сигизмунда III, 1616, Февраля 29, 1644, 1648, 1654, 1656, 1658, 1660, 1662, 1664, 1666, 1668, 1670, 1672, 1674, 1676, 1678, 1680, 1682, 1684, 1686, 1688, 1690, 1692, 1694, 1696, 1698, 1700, 1702, 1704, 1706, 1708, 1710, 1712, 1714, 1716, 1718, 1720, 1722, 1724, 1726, 1728, 1730, 1732, 1734, 1736, 1738, 1740, 1742, 1744, 1746, 1748, 1750, 1752, 1754, 1756, 1758, 1760, 1762, 1764, 1766, 1768, 1770, 1772, 1774, 1776, 1778, 1780, 1782, 1784, 1786, 1788, 1790, 1792, 1794, 1796, 1798, 1800, 1802, 1804, 1806, 1808, 1810, 1812, 1814, 1816, 1818, 1820, 1822, 1824, 1826, 1828, 1830, 1832, 1834, 1836, 1838, 1840, 1842, 1844, 1846, 1848, 1850, 1852, 1854, 1856, 1858, 1860, 1862, 1864, 1866, 1868, 1870, 1872, 1874, 1876, 1878, 1880, 1882, 1884, 1886, 1888, 1890, 1892, 1894, 1896, 1898, 1900, 1902, 1904, 1906, 1908, 1910, 1912, 1914, 1916, 1918, 1920, 1922, 1924, 1926, 1928, 1930, 1932, 1934, 1936, 1938, 1940, 1942, 1944, 1946, 1948, 1950, 1952, 1954, 1956, 1958, 1960, 1962, 1964, 1966, 1968, 1970, 1972, 1974, 1976, 1978, 1980, 1982, 1984, 1986, 1988, 1990, 1992, 1994, 1996, 1998, 2000, 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020, 2022, 2024, 2026, 2028, 2030, 2032, 2034, 2036, 2038, 2040, 2042, 2044, 2046, 2048, 2050, 2052, 2054, 2056, 2058, 2060, 2062, 2064, 2066, 2068, 2070, 2072, 2074, 2076, 2078, 2080, 2082, 2084, 2086, 2088, 2090, 2092, 2094, 2096, 2098, 2100, 2102, 2104, 2106, 2108, 2110, 2112, 2114, 2116, 2118, 2120, 2122, 2124, 2126, 2128, 2130, 2132, 2134, 2136, 2138, 2140, 2142, 2144, 2146, 2148, 2150, 2152, 2154, 2156, 2158, 2160, 2162, 2164, 2166, 2168, 2170, 2172, 2174, 2176, 2178, 2180, 2182, 2184, 2186, 2188, 2190, 2192, 2194, 2196, 2198, 2200, 2202, 2204, 2206, 2208, 2210, 2212, 2214, 2216, 2218, 2220, 2222, 2224, 2226, 2228, 2230, 2232, 2234, 2236, 2238, 2240, 2242, 2244, 2246, 2248, 2250, 2252, 2254, 2256, 2258, 2260, 2262, 2264, 2266, 2268, 2270, 2272, 2274, 2276, 2278, 2280, 2282, 2284, 2286, 2288, 2290, 2292, 2294, 2296, 2298, 2300, 2302, 2304, 2306, 2308, 2310, 2312, 2314, 2316, 2318, 2320, 2322, 2324, 2326, 2328, 2330, 2332, 2334, 2336, 2338, 2340, 2342, 2344, 2346, 2348, 2350, 2352, 2354, 2356, 2358, 2360, 2362, 2364, 2366, 2368, 2370, 2372, 2374, 2376, 2378, 2380, 2382, 2384, 2386, 2388, 2390, 2392, 2394, 2396, 2398, 2400, 2402, 2404, 2406, 2408, 2410, 2412, 2414, 2416, 2418, 2420, 2422, 2424, 2426, 2428, 2430, 2432, 2434, 2436, 2438, 2440, 2442, 2444, 2446, 2448, 2450, 2452, 2454, 2456, 2458, 2460, 2462, 2464, 2466, 2468, 2470, 2472, 2474, 2476, 2478, 2480, 2482, 2484, 2486, 2488, 2490, 2492, 2494, 2496, 2498, 2500, 2502, 2504, 2506, 2508, 2510, 2512, 2514, 2516, 2518, 2520, 2522, 2524, 2526, 2528, 2530, 2532, 2534, 2536, 2538, 2540, 2542, 2544, 2546, 2548, 2550, 2552, 2554, 2556, 2558, 2560, 2562, 2564, 2566, 2568, 2570, 2572, 2574, 2576, 2578, 2580, 2582, 2584, 2586, 2588, 2590, 2592, 2594, 2596, 2598, 2600, 2602, 2604, 2606, 2608, 2610, 2612, 2614, 2616, 2618, 2620, 2622, 2624, 2626, 2628, 2630, 2632, 2634, 2636, 2638, 2640, 2642, 2644, 2646, 2648, 2650, 2652, 2654, 2656, 2658, 2660, 2662, 2664, 2666, 2668, 2670, 2672, 2674, 2676, 2678, 2680, 2682, 2684, 2686, 2688, 2690, 2692, 2694, 2696, 2698, 2700, 2702, 2704, 2706, 2708, 2710, 2712, 2714, 2716, 2718, 2720, 2722, 2724, 2726, 2728, 2730, 2732, 2734, 2736, 2738, 2740, 2742, 2744, 2746, 2748, 2750, 2752, 2754, 2756, 2758, 2760, 2762, 2764, 2766, 2768, 2770, 2772, 2774, 2776, 2778, 2780, 2782, 2784, 2786, 2788, 2790, 2792, 2794, 2796, 2798, 2800, 2802, 2804, 2806, 2808, 2810, 2812, 2814, 2816, 2818, 2820, 2822, 2824, 2826, 2828, 2830, 2832, 2834, 2836, 2838, 2840, 2842, 2844, 2846, 2848, 2850, 2852, 2854, 2856, 2858, 2860, 2862, 2864, 2866, 2868, 2870, 2872, 2874, 2876, 2878, 2880, 2882, 2884, 2886, 2888, 2890, 2892, 2894, 2896, 2898, 2900, 2902, 2904, 2906, 2908, 2910, 2912, 2914, 2916, 2918, 2920, 2922, 2924, 2926, 2928, 2930, 2932, 2934, 2936, 2938, 2940, 2942, 2944, 2946, 2948, 2950, 2952, 2954, 2956, 2958, 2960, 2962, 2964, 2966, 2968, 2970, 2972, 2974, 2976, 2978, 2980, 2982, 2984, 2986, 2988, 2990, 2992, 2994, 2996, 2998, 3000, 3002, 3004, 3006, 3008, 3010, 3012, 3014, 3016, 3018, 3020, 3022, 3024, 3026, 3028, 3030, 3032, 3034, 3036, 3038, 3040, 3042, 3044, 3046, 3048, 3050, 3052, 3054, 3056, 3058, 3060, 3062, 3064, 3066, 3068, 3070, 3072, 3074, 3076, 3078, 3080, 3082, 3084, 3086, 3088, 3090, 3092, 3094, 3096, 3098, 3100, 3102, 3104, 3106, 3108, 3110, 3112, 3114, 3116, 3118, 3120, 3122, 3124, 3126, 3128, 3130, 3132, 3134, 3136, 3138, 3140, 3142, 3144, 3146, 3148, 3150, 3152, 3154, 3156, 3158, 3160, 3162, 3164, 3166, 3168, 3170, 3172, 3174, 3176, 3178, 3180, 3182, 3184, 3186, 3188, 3190, 3192, 3194, 3196, 3198, 3200, 3202, 3204, 3206, 3208, 3210, 3212, 3214, 3216, 3218, 3220, 3222, 3224, 3226, 3228, 3230, 3232, 3234, 3236, 3238, 3240, 3242, 3244, 3246, 3248, 3250, 3252, 3254, 3256, 3258, 3260, 3262, 3264, 3266, 3268, 3270, 3272, 3274, 3276, 3278, 3280, 3282, 3284, 3286, 3288, 3290, 3292, 3294, 3296, 3298, 3300, 3302, 3304, 3306, 3308, 3310, 3312, 3314, 3316, 3318, 3320, 3322, 3324, 3326, 3328, 3330, 3332, 3334, 3336, 3338, 3340, 3342, 3344, 3346, 3348, 3350, 3352, 3354, 3356, 3358, 3360, 3362, 3364, 3366, 3368, 3370, 3372, 3374, 3376, 3378, 3380, 3382, 3384, 3386, 3388, 3390, 3392, 3394, 3396, 3398, 3400, 3402, 3404, 3406, 3408, 3410, 3412, 3414, 3416, 3418, 3420, 3422, 3424, 3426, 3428, 3430, 3432, 3434, 3436, 3438, 3440, 3442, 3444, 3446, 3448, 3450, 3452, 3454, 3456, 3458, 3460, 3462, 3464, 3466, 3468, 3470, 3472, 3474, 3476, 3478, 3480, 3482, 3484, 3486, 3488, 3490, 3492, 3494, 3496, 3498, 3500, 3502, 3504, 3506, 3508, 3510, 3512, 3514, 3516, 3518, 3520, 3522, 3524, 3526, 3528, 3530, 3532, 3534, 3536, 3538, 3540, 3542, 3544, 3546, 3548, 3550, 3552, 3554, 3556, 3558, 3560, 3562, 3564, 3566, 3568, 3570, 3572, 3574, 3576, 3578, 3580, 3582, 3584, 3586, 3588, 3590, 3592, 3594, 3596, 3598, 3600, 3602, 3604, 3606, 3608, 3610, 3612, 3614, 3616, 3618, 3620, 3622, 3624, 3626, 3628, 3630, 3632, 3634, 3636, 3638, 3640, 3642, 3644, 3646, 3648, 3650, 3652, 3654, 3656, 3658, 3660, 3662, 3664, 3666, 3668, 3670, 3672, 3674, 3676, 3678, 3680, 3682, 3684, 3686, 3688, 3690, 3692, 3694, 3696, 3698, 3700, 3702, 3704, 3706, 3708, 3710, 3712, 3714, 3716, 3718, 3720, 3722, 3724, 3726, 3728, 3730, 3732, 3734, 3736, 3738, 3740, 3742, 3744, 3746, 3748, 3750, 3752, 3754, 3756, 3758, 3760, 3762, 3764, 3766, 3768, 3770, 3772, 3774, 3776, 3778, 3780, 3782, 3784, 3786, 3788, 3790, 3792, 3794, 3796, 3798, 3800, 3802, 3804, 3806, 3808, 3810, 3812, 3814, 3816, 3818, 3820, 3822, 3824, 3826, 3828, 3830, 3832, 3834, 3836, 3838, 3840, 3842, 3844, 3846, 3848, 3850, 3852, 3854, 3856, 3858, 3860, 3862, 3864, 3866, 3868, 3870, 3872, 3874, 3876, 3878, 3880, 3882, 3884, 3886, 3888, 3890, 3892, 3894, 3896, 3898, 3900, 3902, 3904, 3906, 3908, 3910, 3912, 3914, 3916, 3918, 3920, 3922, 3924, 3926, 3928, 3930, 3932, 3934, 3936, 3938, 3940, 3942, 3944, 3946, 3948, 3950, 3952, 3954, 3956, 3958, 3960, 3962, 3964, 3966, 3968, 3970, 3972, 3974, 3976, 3978, 3980, 3982, 3984, 3986, 3988, 3990, 3992, 3994, 3996, 3998, 4000, 4002, 4004, 4006, 4008, 4010, 4012, 4014, 4016, 4018, 4020, 4022, 4024, 4026, 4028, 4030, 4032, 4034, 4036, 4038, 4040, 4042, 4044, 4046, 4048, 4050, 4052, 4054, 4056, 4058, 4060, 4062, 4064, 4066, 4068, 4070, 4072, 4074, 4076, 4078, 4080, 4082, 4084, 4086, 4088, 4090, 4092, 4094, 4096, 4098, 4100, 4102, 4104, 4106, 4108, 4110, 4112, 4114, 4116, 4118, 4120, 4122, 4124, 4126, 4128, 4130, 4132, 4134, 4136, 4138, 4140, 4142, 4144, 4146, 4148, 4150, 4152, 4154, 4156, 4158, 4160, 4162, 4164, 4166, 4168, 4170, 4172, 4174, 4176, 4178, 4180, 4182, 4184, 4186, 4188, 4190, 4192, 4194, 4196, 4198, 4200, 4202, 4204, 4206, 4208, 4210, 4212, 4214, 4216, 4218, 4220, 4222, 4224, 4226, 4228, 4230, 4232, 4234, 4236, 4238, 4240, 4242, 4244, 4246, 4248, 4250, 4252, 4254, 4256, 4258, 4260, 4262, 4264, 4266, 4268, 4270, 4272, 4274, 4276, 4278, 4280, 4282, 4284, 4286, 4288, 4290, 4292, 4294, 4296, 4298, 4300, 4302, 4304, 4306, 4308, 4310, 4312, 4314, 4316, 4318, 4320, 4322, 4324, 4326, 4328, 4330, 4332, 4334, 4336, 4338, 4340, 4342, 4344, 4346, 4348, 4350, 4352, 4354, 4356, 4358, 4360, 4362, 4364, 4366, 4368, 4370, 4372, 4374, 4376, 4378, 4380, 4382, 4384, 4386, 4388, 4390, 4392, 4394, 4396, 4398, 4400, 4402, 4404, 4406, 4408, 4410, 4412, 4414, 4416, 4418, 4420, 4422, 4424, 4426, 4428, 4430, 4432, 4434, 4436, 4438, 4440, 4442, 4444, 4446, 4448, 4450, 4452, 4454, 4456, 4458, 4460, 4462, 4464, 4466, 4468, 4470, 4472, 4474, 4476, 4478, 4480, 4482, 4484, 4486, 4488, 4490, 4492, 4494, 4496, 4498, 4500, 4502, 4504, 4506, 4508, 4510, 4512, 4514, 4516, 4518, 4520, 4522, 4524, 4526, 4528, 4530, 4532, 4534, 4536, 4538, 4540, 4542, 4544, 4546, 4548, 4550, 4552, 4554, 4556, 4558, 4560, 4562, 4564, 4566, 4568, 4570, 4572, 4574, 4576, 4578, 4580, 4582, 4584, 4586, 4588, 4590, 4592, 4594, 4596, 4598, 4600, 4602, 4604, 4606, 4608, 4610, 4612, 4614, 4616, 4618, 4620, 4622, 4624, 4626, 4628, 4630, 4632, 4634, 4636, 4638, 4640, 4642, 4644, 4646, 4648, 4650, 4652, 4654, 4656, 4658, 4660, 4662, 4664, 4666, 4668, 4670, 4672, 4674, 4676, 4678, 4680, 4682, 4684, 4686, 4688, 4690, 4692, 4694, 4696, 4698, 4700, 4702, 4704, 4706, 4708, 4710, 4712, 4714, 4716, 4718, 4720, 4722, 4724, 4726, 4728, 4730, 4732, 4734, 4736, 4738, 4740, 4742, 4744, 4746, 4748, 4750, 4752, 4754, 4756, 4758, 4760, 4762, 4764, 4766, 4768, 4770, 4772, 4774, 4776, 4778, 4780, 4782, 4784, 4786, 4788, 4790, 4792, 4794, 4796, 4798, 4800, 4802, 4804, 4806, 4808, 4810, 4812, 4814, 4816, 4818, 4820, 4822, 4824, 4826, 4828, 4830, 4832, 4834, 4836, 4838, 4840, 4842, 4844, 4846, 4848, 4850, 4852, 4854, 4856, 4858, 4860, 4862, 4864, 4866, 4868, 4870, 4872, 4874, 4876, 4878, 4880, 4882, 4884, 4886, 4888, 4890, 4892, 4894, 4896, 4898, 4900, 4902, 4904, 4906, 4908, 4910, 4912, 4914, 4916, 4918, 4920, 4922, 4924, 4926, 4928, 4930, 4932, 4934, 4936, 4938, 4940, 4942, 4944, 4946, 4948, 4950, 4952, 4954, 4956, 4958, 4960, 4962, 4964, 4966, 4968, 4970, 4972, 4974, 4976, 4978, 4980, 4982, 4984, 4986, 4988, 4990, 4992, 4994, 4996, 4998, 5000, 5002, 5004, 5006, 5008, 5010, 5012, 5014, 5016, 5018, 5020, 5022, 5024, 5026, 5028, 5030, 5032, 5034, 5036, 5038, 5040, 5042, 5044, 5046, 5048, 5050, 5052, 5054, 5056, 5058, 5060, 5062, 5064, 5066, 5068, 5070, 5072, 5074, 5076, 5078, 5080, 5082, 5084, 5086, 5088, 5090, 5092, 5094, 5096, 5098, 5100, 5102, 5104, 5106, 5108, 5110, 5112, 5114, 5116, 5118, 5120, 5122, 5124, 5126, 5128, 5130, 5132, 5134, 5136, 5138, 5140, 5142, 5144, 5146, 5148, 5150, 5152, 5154, 5156, 5158, 5160, 5162, 5164, 5166, 5168, 5170, 5172, 5174, 5176, 5178, 5180, 5182, 5184, 5186, 5188, 5190, 5192, 5194, 5196, 5198, 5200, 5202, 5204, 5206, 5208, 5210, 5212, 5214, 5216, 5218, 5220, 5222, 5224, 5226, 5228, 5230, 5232, 5234, 5236, 5238, 5240, 5242, 5244, 5246, 5248, 5250, 5252, 5254, 5256, 5258, 5260, 5262, 5264, 5266, 5268, 5270, 5272, 5274, 5276, 5278, 5280, 5282, 5284, 5286, 5288, 5290, 5292, 5294, 5296, 5298, 5300, 5302, 5304, 5306, 5308, 5310, 5312, 5314, 5316, 5318, 5320, 5322, 5324, 5326, 5328, 5330, 5332, 5334, 5336, 5338, 5340, 5342, 5344, 5346, 5348, 5350, 5352, 5354, 5356, 5358, 5360, 5362, 5364, 5366, 5368, 5370, 5372, 5374, 5376, 5378, 5380, 5382, 5384, 5386, 5388, 5390, 5392, 5394, 5396, 5398, 5400, 5402, 5404, 5406, 5408, 5410, 5412, 5414, 5416, 5418, 5

намъ землиннѣ нашъ воеводства киевскаго, шляхетный Есифъ Ушанъ, о то: ижъ верность твою, не огледаючи на свободу и волюности шляхецкаго, которыхъ преретонный Ушанъ с продковъ своихъ, яко намъ справу дать, закупасть и заживасть, и ровню с лишними обывателями воеводства киевскаго, въ праве земскомъ будучи, службу земскую военную отправлять, и жалованье оною под присудъ и юрисдикцию замку оверцуюго приворотача и примушаеиъ, ку великой кринде и нарушеню права его шляхецкаго; протю будетъ ли такъ, яко онъ, нашъ жалованъ, и если онъ самъ и продковъ его, с тою землю своею права и волюностей шляхецкихъ заживали, а подъ присудомъ замку оверцуюго не бывали, напоминаясь верность твою и росказуемъ, абись того то Ушана под присудъ замковый не приворотачъ и некоторого агвалту и безпаладъ ему в томъ нечинялъ, и оишемъ, при праве его данномъ и при волюностяхъ шляхецкихъ заховасть, иначе того нечинячи с поиняности своею и для заски намое королевское. Писанъ у Варшаве; лета Божого нароженя тысяча шесть сотъ шостоюнацдцать, месеца Мал сегомоунацдцать дия, а панования королевствъ нашихъ: польскаго двадцать девятаго, а шведскаго двадцать второго року. У того ласту его королевской милости напоминального печатъ коронная есть притесненая, а подлисъ руки секретарское тими словами: на власное; его королевской милости росказане, Florian Oleszko sekretarz i pisarz m. p. Той ластъ его королевской милости упоминальный, за подаемъ и пробою вынъ менованныхъ особъ подавающихъ, за приплатемъ номъ урядовымъ, до книгъ нивешнихъ, игродскихъ, киевскихъ слово въ слово есть уписанымъ.

Книга гродская киевская записовалъ и поточная, № 4, году 1689—1690; листъ 255.

Книга гродская киевская записовалъ и поточная, № 4, году 1689—1690; листъ 255.

XVII.

Рѣшеніе киевскаго земскаго суда по дѣлу между оверцуюми старостою Павломъ Ручицкымъ и дворянами: Васильевскими, Ушановичами, Барановскими, Гоповскими, Болдуновскими, Черногубовскими и Мошковскими, о томъ, что оверцую староста, желая принудить упомянутыхъ дворянъ къ отправленію службы замковой и къ признанію надъ собою власти и суда старосты, посылалъ въ засѣсанныя ими села отрядъ слугъ своихъ, которыми приказалъ разогнать ихъ и забрать ихъ скотъ. Киевскій земскій судъ, на основаніи, представленныхъ ему истцами, документовъ, признаеть ихъ дворянами, свободными отъ зависимости отъ оверцую старосты и обиданными только отпрекать земскую военную службу и равнѣ съ другими дворянами киевскаго воеводства. Староста-же по приговору суда долженъ уплатить истцамъ, подъ опасеніемъ баницинъ, стоимость забранныхъ скота и штрафъ за насиле. 1617. Января 19.

Року тысяча шесть сотъ девятьдесять осмого, месеца Сентября цервоу дню.

На урядѣ игродскомъ, в мѣсте его королевское милости Оверцуюмъ, передомовъ Михаѣлемъ Сингаевскимъ, намѣстникомъ на тотъ часть подвоеводства, виде реентомъ игродскимъ евералу воеводства киевскаго и книгами нивешними, игродскими, киевскими сопратенъ персоналитер уродзону імѣ пан Jan Moszkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich ekstrakt dekrety, z xiąg ziemskich kijowskich, z pieczęcią i korektką wydane, między urodzonymi ich mość pany Waskowskiemi, Uszczapowskiemi, Baranowskiemi i Moszkowskiemi, a wielmożnym jego mością panem Ruckim, starostą owruckim ferowanego, per oblatam podał, prosząc, aby do xiąg ni-

niejszych przyjęty i wpisany był, którego ja, na ten czas urząd, ad hugrossandum do akt przymiuję, czytałem i tak się w sobie, ruskim piśmie pisany, ma: Wypis z ksiąg ziemskich województwa kijowskiego spraw sądowych, na ten czas w świętej Sofii, cerkwie katedralnej kijowskiej, leżących. Roku tysiąc sześćset siedemnastego, miesiąca January dziesiątego dnia. Na rokach sądowych ziemskich kijowskich, na dzień trzech królów, rzymskiego święta, w roku na dzień wysz pomienionym przypadłych i na za jutrz tego święta sądownie odprawować zaczętych, przed nami: Janem Aksakiem, sędzią, a Piotrem Złotopolskim, podśędkiem, urzędnikami sądownymi, ziemskimi, kijowskimi, gdy przytoczyła się sprawa z rejestru sądowego, między szlachetnymi panami: Janem, Pocięjem, Chyłkiem Chyniewiczami-Waskowskimi, Jackiem i Moysiakiem Haponowiczem Uszczapowiczami, Janem Baranowiczem-Hoszowskim, Matwieiem Bołsunowiczem, Janem Czornohubowskim, Pawłem i Janem Moszkowskimi, onemi samymi i drugimi braćmi, sąsiadami, siabrami i uczęszcznikami ich, w tych siołach: Waskowiczach, Uszczapach, Bołsunach, Hoszowie i w Moszkach mieszkającymi, w protestacyi mianowanemi i wyrażonemi, ziemiani powiatu kijowskiego; powodami; a urodzonym jego mości panem Pawłem z wielkich Rud Ruckim, starostą owruckim, jako rozkazującym i urodzonym panem Janem Wierzbickim, namiesnikiem zamkowym starostwa owruckiego i innymi pomocnikami jego, pozwanemi, a to za pozwem ziemskim kijowskim, od powodów popozwanych na rok terazniejsze wydany; tedy, stanowiący oczewisto u sądu strona powodowa, imieniem swoim i imieniem wszystkich swoich popieczników, braci i sąsiadów, pozwanych do prawa przez woźnego, Pawła Hutorowicza przywołać dawszy, podnieśli pozew: żaloby swojej w te słowa pisany: Zygmunt trzeci, Bożą miłością król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflanski, a Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny król. Urodzonemu panu Pawłowi z wielkich Rud Ruckiemu, staroscie naszemu zamku owruckiego, jako rozkazującemu, ze wszystkich dobr wierności twojej leżących i ruchomych, przykazujemy, żeby wierność twoją; za tym pozwem ziemskim kijowskim, na rokach przyszłych, ziemskich, kijowskich, które na dzień trzech królów, święta rzymskiego przypadają, i na za jutrz tego święta sędzić się

zacząć, w roku przyszłym, tysiąc sześćset siedemnastym, na miejscu zwykłym, w Kijowie, oblicznie i zawzięcie sam stanąć i uczciwie szlachetnych: Jana Wierzbickiego, namiesnika swego zamkowego owruckiego, Krzysztofa Sokolinskiego, Kazimirza Jasinskiego, Stephana Niepohojowskiego, Jana Czerkaskiego, sług i inszą czeładź służącą, kozaków, prostego narodu, strzelców, człowieka więcej dwudziestu, uczyniek niżej opisany, z rozkazania wierności twojej wykonywających, przed tymże sądem ziemskim kijowskim, dla usprawiedliwienia, stawil, na żalobę i prawne poparcie szlachetnych: Jana, Pocięja, Chyłki Chyniewiczów-Waskowskich, Jaska i Moysia Haponowicza Uszczapowiczów, Jana Baranowicza-Hoszowskiego, Matwieia Bołsunowicza, Jana Czornohubowskiego, Pawła, Jana Moszkowskich i innych braci, sąsiadów i uczęszczników ich, w siołach: Waskiewiczach, Uszczapach, Bołsunach, Hoszowie i w Moszkach mieszkających, powodów, którzy wierność waszą pozywają oto: iż wierność twoja, panie Rucki, lekce sobie poważywszy prawo pospolite i na winy, w niem, na seymach walnych, w konstytucjach i statutach opisane, nie dbając, a wzruszając pokoy pospolity sąsiedzki, i nie mając żadney przyczyny, przystępu i interessu do ziemian ubogich powiatu kijowskiego, to jest do powodów terazniejszych, jako do ludzi spokojnych, prawem, pokojem, wolnościami szlacheckimi i przywilejami najjasniejszych antecessorów naszych, świętobliwej pamięci królów Polskich i wielkich książę Litewskich obwarowanych, i mocno utwierdzonych, śmiało i ważyłeś się w roku terazniejszym, tysiąc sześćset szesnastym, miesiąca Iuly i Augusta roznych dni, pomienionych sług i czeładź swoich kupami nasyłać niemalymi na dobra powodów dziedziczne i mieszkania onych, do usług swoich i zamku owruckiego roznymi sposobami nienależnie i bezprawnie przymuszać i straszyć, z domów rozganiać, grabieży gwałtem w nich brać, a mianowicie: w siele Waskowiczach kony troje; jednego myszatego, drugiego gniadego, trzeciego płowego, wołów par dwie, w siele Uszczapach, koniey dwie: gniadego i białego, wołów trzy; w siele Hoszowie, kony dwie, wołów trzy i jałowięc ruzney szyrści; w siele Bołsunach, wołów trzy, kony czworo ruzney szyrści; w siele Moszkach, wołów cztery, koniey troje, jałowięc dwie ruzney szyrści, gwałtownie zabrawszy i zagrabiewszy, do zamku owruckiego, do

wiernosci twojej przyprowadzili, a wierność twoja, wszystkie te konie, woły i jałowicy odebrawszy, powodem, za trzykrotną rekwizycją przez przyjaciół, obywatelów województwa kijowskiego, nieprzywróciłeś, co lepsze na pożytek swoj obrocileś, a insze w pay między sługi pomienionych i czeladź swoją rozdałeś, za czym wierność twoja winy prawne na dobra i osobę swoją i pomocników swoich zaciągnoleś, a powodem do szkód, niż na tysiąc złotych przyprowadziłeś i przypawił, jako obszerniej i wyrazniej protestacja, oto w zamku hospodarskim, Zytomirskim, od powodu na wierność twoją zaniesiona, świadczy, o co wszystko wierność waszą powodomie na termin i rok, wysz mianowane, pozywając; przeto, abyś wierność twoja sam stanął i pomocników, sług i czeladź swoją i strzelców stawiał, a w niestawieniu, sam za nich odpowiadał, powodem grabież z sowitością wszystek w całe powrocił, za takowy postępek winom prawnym, na sobie wskazanym, przysłuchał się i we wszystkim na ten pozew directe odpowiadając, skutecznie się usprawiedliwił. Pisan w Kijowie, roku tysiąc szesćset szesn stego, miesiąca Oktobra, dwudziestego piątego dnia. Fedor Suszczanski-Proskura, pisarz. A po wyczytaniu tego pozwu, strona powodowa, oczewisto dowiodszy roku szesnsetnego, za tym pozwem przypadłego, według prawa prosiła, aby pozwanej stronie na pozew usprawiedliwić się było nakazano. Gdzie tuż odezwawszy się, u sądu niniejszego oczewisto stanowszy, od pozwanej strony umocowany, urodzony pan Andrzej Ciołek, za mocą zupełną, jemu w tej sprawie daną, zachowawszy sobie wszystkie obrony prawne wcale, ukazywał, z prawa pospolitego być nienależną akcją, iż niesłusznie tę mniemaną krzywdę popierają i trudnią jego mość pana starostę Owruckiego, jako by miał rozkazywać pan starosta powodom terazniejszych grabieżami infektować i do postug niezwyuczaynych przymuszać; a jeśli by i tak było, tedy nie tu, przed sąd ziemski, ale na sejm, albo do sądu zadwornego, mandatem krolowskim o to mogli by jego mość pana starostę pozywać; a iż sobie nieprawie postąpili, tedy od tej nienależnej akcji i nienależnie czyniących aktorów wolności prosił. A strona powodowa, zachowawszy sobie wszelkie obrony prawne wcale, i dla podpory sprawy swojej używszy sobie na pomoc, za przydaniem naszym sądowym, patrona, urodzonego pana Adama

Jerzego Długoborskiego, powiedziała: że to jest należąca akcja, albowiem, co pozwana strona proponie mniemaną krzywdę trudnieniem o grabież niesłusznym, jako by całe w niewinności ekskuzując się i domawiając się wolności od terminu i na sejm, albo do sądu zadwornego tę sprawę z jego mością panem starostą promowuje, i dla tego, przeczytawszy sobie barziej za uszczerbek honorów swoich szlacheckich, że nie tylko, iż taką ciężką oppressję, niażdżąc grabież cierpiała, niby jakimś posłuszeństwu zamku owruckiego podległa, ale i tu, przed sądem, terminu nieuznała, tody strona powodowa oraz różne dispositive starodawne na wolności i dobra swoje dziedziczne szlacheckie przed sądem produkowała; mianowicie: przywileja, daniny najjasniejszych królów ich mościow i wielkich książczy litewskich: Króla jego mości Alexandra, oktobra piętnastego, indikta pierwszego, kniazia jego mości Semena Alexandrowicza, króla jego mości Zygmunta, tyjąc pięć set czterdziestego roku, indikta trzeciego, króla jego mości Kazimirza, data w Wilnie dwudziestego siódmeo (sic), indikta piętnastego, króla jego mości Stefana, tyjąc pięć set osmdziesiąt pierwszego roku; dnia piętnastego februraj i konfirmacie terażniejszego króla jego mości Zygmunta trzeciego, szczęśliwie nam panującego, i insze dowody, zapisy, possessionie szlacheckie i attestacie obozowe, rużnych rokow, miesięcy i dni pisane, w których jawnie i wyraznie opisuje, iż, jako prodkowio, oycowie powodom, tak i oni sami do żadnej prywatnej usługi i powinności zamku owruckiego nienależeli i nienależą, tylko na służbę ziemską, hospodarską, woiczną, wespół z inszemi ich mościami pany dygnitarzy, szlachtą, ziemian, obywatelami województwa kijowskiego i powiatu, ku obronie i całosci rzeczy pospolitey exire i służyć powinni, gdy tego potrzeba ukazuje; a tak, po produkowaniu pomienionych wszystkich przywilejow i dyspozytji, strona powodowa dalszego postępku prawnego od strony pozwanej, jako i o przywrócenie grabieżow mianowanych, nagrodzenia szkód, chcą i poprzysięgnąć one, prosiła i domawiała się. Sąd niniejszy ziemski kijowski, kontrowersji stron obudwuch wysłuchawszy, i z onych jako i z dyspozycji wszystkich powodomych dobrze się informowawszy, a widząc to, iż dano winę directe, że za roszkaniem jego mość pana starosty owruckiego nieomylnie to grabieży

i niaizdy stronie powodowej niesłusznie byli popełnione, przeto sąd niniejszy, ile przy takich dyspozyciach iasnych i prawnych i starożytnych prawach wyraźnych strony powodowej, należną akcją stronie pozwanej uznawszy, postępować nakazuje. A w postępowaniu dalszym umocowany strony pozwanej, tę sprawę na ugode do przyszłych rokov ziemskich, albo roczkow grodzkich zabierał, i, tey sprawy daley nie promiując, odstąpił, i daley attentow niechciał, i nikomu inszemu nie zlecił, a strona powodowa, sprawy swojej popierając daley, prosiła i domawiała się, aby, jako przy honorach swoich szlacheckich, przy prawach, przywileiach i dyspozyciach, tak i szkodach przywroconych, według prawa z sowitoscą wcale zostawali, przeto sąd niniejszy ziemski kijowski, widząc pilność sprawy swojej i prawne postęпки strony powodowej, przy wszystkich starożytnych prawach, przywileiach nayiasniejszych królów ich mosciow polskich i wielkich kniaziei litewskich, zapisach i attestaciach, jako słusznych i prawdziwych, przy dobrach i majątnosciach ich, przy wolnoscich i swobodach szlacheckich stronę powodową wcale, według praw, ich szczadkow i potomkow ich, czasy wiecznymi zachowujemy i, zostawiamy; a co się tknie grabieżyw i szkod, przez pozwanego sług i czeladz jego powodom naczynionych, sąd niniejszy ziemski kijowski nakazuje, aby od daty dekretu niniejszego po wyscin niedziel szesciu, na pierwszych roczkach grodzkich kijowskich przypadających, przed sądem grodzkim kijowskim strona pozwana powodom grabieży z nawiązko, według statutu, wszystkie przywrociła, szkody wszystkie, na czym aktorowie przysięga, nieodchodząc od sądu i prawa, nagrodziła i za wszystko in toto skutecznie dość uczyniła, a to pod winą wieczney baniciey i tey publikaciey, na którą w niedość uczynieniu, bez przypozwu sąd niniejszy ziemski kijowski do sądu grodzkiego kijowskiego odsyła; a po obwołaniu i publicowaniu tey baniciey wieczney, tenże sąd grodzki kijowski, po skończeniu roczkow, na mocną i skuteczną exekucją zjechać i ona, nie czasu nie odwiekając, na wszelakich dobrach leżących i ruchomych pozwanego, gdziekolwiek mających, skutecznie, za pierwszą requizycją strony powodowej odprawić ma; a to pod winami na nieposłusznych urzędnikow w konstytucjach i statutach wyraźnie opisanimi i dołożonemi, co wszystko dla pamięci do xiąg ziemskich kijowskich jest zapisano.

Z korych to xiąg i ten wypis, na affectacją strony potrzebującey, roku niniejszego, tysiąc szesc set dziewięćdziesiąt trzeciego, miesiąca Iulija dwudziestego dnia jest wydany. Pisany w Kijowie. У зоро декрету, і при печері еро милости оуца иже мена межигорского приточеной, коректа тими слови: Кorigовав Thómasz Baranowski m. p. A подпись есть таково: Theodor Waszkowski, yhumen mezhghorski kijowski, z rozkazania imsci oуca Iasinskogo, metropolity kijowskiego, pana i pasterza mego, podpisalem się i печатьку swoją przyložylem. Kоторый же то декретъ, за подниметъ и пробою вышъ менованое особы подающее, а за моими припятъемъ, до книгъ и книженихъ игородскихъ кассенихъ, слово в слово, такъ, яко се в собѣ имеетъ, есть уписанъ.

Книга гродская кіевская записовая и помочная, № 7, годъ 1697—1699; листъ 184.

XVIII

Приговоръ кунного суда, состоявшего изъ дворян Ходковскихъ и Каленскихъ, а также изъ крестьянъ соседнихъ селъ, по дѣлу о покражѣ меда изъ бортей, принадлежавшихъ крестьянамъ села Липинскаго, а также дворянамъ Григорію Ходковскому, Кодрату и Сашѣ Каленскимъ. Книга собиралась три раза; свидѣтели доказали, что покража учинена дворянами: Янкомъ, Давидомъ, Меленкомъ и Миникомъ Каленскими, вслѣдствіе чего книга-приговора, чтобы виновные утратили истину по дѣлу коны грошей литовскихъ за каждую выдранную борть и кровъ того предоставлялъ истцамъ право требовать уголовного наказанія виновныхъ 1629 г. ноября 2.

Року тисеча шестисотъ осмидесятъ девятого, месеца Января чотыринадцатого дня.

На уряде игородскомъ, въ мѣсте его королевсей милости Овручъ, передонною, Стефаномъ на Дѣдовнахъ Дѣдовскими, намесни-

комъ на тотъ часъ и реентомъ игродскимъ енералу воеводства киевскаго, и кнѣзѣми нѣнешними, игродскими, и киевскими comparentis personaliter urodzony jego mość pan Stanisław Michał Żurkowski, imieniem urodzoney jej mości paniey Barbary Heleny z wielkiego Rylska Żurakowskiej, małżonki swej, de Anastazya Liplańska spłodzonej, (quam primum między munimentami mógł się przyczec / tak zarząd praee via facta manifestatione, że księgi grodzkie owruckie dawniejsze, nescitur ob quem casum fortuitum, zgrozeli) dla wpisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich ten extract, z wpisaniem w niem dekrety kupnego, z ksiąg grodzkich owruckich, piśmem ruskim, z correctą, pieczęcią i z podpisem pisarskim podanego, między zeszłym urodzonym jego mością panem Hrehorym Liplanskim i innemi a urodzonymi ich mościami panu Kalenskimi, stron oboch, o rzecz, w tymże dekrete ferowaną, wydany, per oblatam podał, tenoris sequentis: Wyписи в книгу игродскихъ замку оруцкогго, лѣта Божьего нароженія тысяча шесть сотъ тридцать второго, мѣсяца Априла осмого дня. На уряде ея королевской милости игродскомъ, в замку оруцкомъ, передомномъ, Яномъ Лукьянскимъ, намѣстникомъ подстарства оруцкогго постановившимъ очевидно шлѣхетный Лукашъ Вальковский, ку записанию до книгъ нѣнешнихъ подаль листъ суду купного, под печатями сторонъ обихъ, на той купе будущиъ, въ шкѣде о подравно ичѣль въ подданныхъ его милости пана Григора Липлянского и пановъ Ходаловскихъ, в тому чисте помененихъ, за приложениемъ тое шкѣды черезъ купили до Яцка Есиповича и сына его Мышля и до Давида Ивановича и сына его Мелеша Каленскихъ присуждено, яко о томъ ширей тотъ листъ купный, нижегъ выписанный в собѣ описуе, которого на уряде положивши, проситъ, абы въ акти нѣнешние выписаны бытъ; такъ и а, урядъ, а повшности своее принявши, до книгъ нѣнешнихъ, игродскихъ, оруцкихъ увастъ казати который слово отъ слова такъ се въ собе иметъ: Мы: Кирикъ Демидовичъ, Семень Гордичевичъ, Ралимонъ Григоревичъ, Иванъ Олпассовичъ, Григорій, Романъ, Сунуритъ Федоровичъ, Нестратъ, Иванъ Олпассовичъ, Степанъ, Василей Наумовичъ, Опофрей Федоровичъ, Григорей Ивановичъ Ходаловские; Ралимонъ, Мартинъ Давыловичъ, Михайло, Наумъ, Пилипъ Романовичъ, Григорей, Федоръ Есиповичъ, Игнатъ Федоровичъ, Ничипоръ, Василей Михайловичъ, Автѣмъ

Борисовичъ Исасевичъ Каленские; Корней Зивевскій, Яцко Дешиловичъ, Трохимъ, Кирикъ Богдановичъ, Еско и Василей Трохимовичъ Есиковичъ Каленские, шлѣхта, земляне ея королевской милости воеводства киевскаго; а мы, з рошыхъ селъ и мѣстечокъ подданные ихъ милостей пановъ своихъ: въ мѣстечка и з громады Хотиновское: Малювъ войтъ хотиновскій, Василь Рохъ, Малю, Андрей Гривенко; з селъ и з громады Улановское: Аврамъ, Андрей и Романъ, подданные его милости пана Стефана Немича, подкоморого киевскаго, старости оруцкогго; з мѣстечка Каменки, з громады наменецкое: Яцко Охесевъ, Федоръ Малуца и Федоръ Пукало; з селъ Красилонки, з громады красимовское: Гришко Чорный, Василь, а Костюкъ, подданные лѣве возможное ея милости кнѣжны Левоний з Корца Явеное Олбрыхтове Радивилове; з мѣстечка Сарнополь, з громады сарнопольское, з маѣстости его милости пана Юра Ясоти: Григорій Яблонский, войтъ сарнопольскій изъ подданными его милости пана моего сарнопольскими: Климомъ Турашочкомъ, Иваномъ Крайчевымъ, а Сидоромъ; з селъ Чоповичъ, з громады Чоповское: Равно Макаровичъ, а Борисъ, бояре монастыря Святон Пречистое Петерского киевскаго; з селъ Татаривовичъ, з громады татаривовское: Ермакъ Отоманъ, Петръ Томило, а Гришко Короткій, подданные его милости пана Миколая Сурина; кунини, а при насъ в тотъ часъ, на той купе были: два возникъ снераловъ воеводства киевскаго, шляхетные: панъ Игнатъ Каленскій а панъ Микѣла Скотинскій и сторона шлѣхты, люде добрые: панъ Василей Искоростинскій, панъ Василей Прабурій, панъ Елохъ и панъ Севостянъ Сингаевские. Чинимъ яно и ошайнуемо тымъ нашимъ згоднымъ кунимъ, судовымъ листомъ до вѣждога суду и права, кому то ведати належитъ, вѣтъ в року теперешнемъ, тысяча шесть сотъ двадцать девятомъ, мѣсяца Октобра двадцать осмого дня, будучи панъ, особамъ змыли помененимъ, всимъ везванымъ и збранымъ, воддугъ стародавняго права, звычайу купного од подданныхъ его милости пана Григора Липлянского, Липлянскихъ, на полицѣ, тое естъ на судъ воинный, албо то на невое и skuteczne выведоване се, о починеню починимъ, злодейскимъ способомъ шкѣду подданнымъ его милости пана Липлянского, то естъ о подране въ пущи ичѣль ихъ, в игрунѣ пана Липлянского сударевнымъ, у в островѣхъ лѣсныхъ: в Залѣстѣне, в

Темномъ бору, в Крушникахъ; а такъ року и дня звышъ помененого, когда мы, вся копа, особы вышъ поменены, водугъ звычаю давнего кунного захавиши на кону в игрунтъ пана Липзенского судеревный, на островъ Крушники, тамъ же в томъ острове подъ сосною, гдѣ пчолы пана Липзенского подданныхъ суть выдраны, звычаемъ давнымъ коннымъ, на судъ конный заселася, тогда, поставивши подданное его милости пана Липзенского, да ими: Опанастъ Оселювичъ, а Мишка Кононовичъ, передъ нами, копою, возными и стороною оповедали и жалобу свою теми словы преложили: „Ижъ, поведаетъ, панове конники! не поодвокротъ од кизка зель становяся намъ шкоды въ подраню злодейскимъ способомъ пчолъ нашихъ, въ игрунтъ пана нашего, о што есмо и не поодвокротъ кону обирали и о тыхъ шкодахъ своихъ омытъ чинили, толкови не могли есмо; шкюдника своего в до сего часу знаеши; однакъ же каждое кони, за- позволенствъ коннымъ, одлогоу на прослухане о тыхъ шкодахъ свои и дилации зажавали есмо; а ижъ и теперь свежо, в року теперешнемъ, звышъ помененомъ, сее осени, передъ святою Покровою подрано в насъ злодейскимъ способомъ пчолы: у мене Опанаста шесть росей неподбиранныхъ, а въ мене Мишка три рои пчолъ такъ же неподбиранныхъ, о которомъ подраню тыхъ пчолъ своихъ жаднымъ способомъ безъ кони и безъ омыту конного ведомости жадное взяти не могли есмо; ижъ и теперь о тыхъ шкодахъ, о подране пчолъ своихъ, зобрали есмо нашу милость, людей добрыхъ, на кону, хотещи омытъ и въведоване якое певное в тыхъ шкодахъ своихъ учинити“. Где тутъ же зарали, на конѣ будучи, и ошавиши, панъ Григорей Марциановичъ Ходаковский, а панъ Кондрать и Сила Есконичи Каленские, такими же способомъ жаловали и оповедали передъ нами, копою: „Ижъ, поведаетъ, панове конники! и намъ такъ же розными часы, яко и теперь сѣбно, въ теперешнемъ же вышъ помененомъ року, сее осени, тымижъ явасе часы, яко подданнымъ его милости пана Липзенского сталася шкоды в подраню злодейскимъ обычаемъ пчолы, у мене, поведаетъ, Григоря Ходаковского, в тыхъ же островехъ, судеревныхъ а паномъ Липлянскимъ: в Темномъ бору, въ Крушникахъ и у в срубе ходаковскомъ выдраво пчолы старихъ, неподбиранныхъ росей шестладцатъ“. А панове Кондрать и Сила Каленские менили въ себе, въ игрунтъ своимъ Кален-

скомъ, тутъ же неподалеку, о границу в игрунтъ судеревнымъ пана Липлянского и паномъ Ходаковскимъ, на острове Кругонскомъ пчолы старихъ, неподбиранныхъ росей: выдраныхъ; и просили насъ, конниковъ и тыхъ подданныхъ его милости пана Липзенского, абы и ижъ было позволено на теперешней же конѣ, восполъ въ подданнымъ пана Липлянского омытъ о подраню тыхъ пчолъ ихъ чинити, шкюдника своего шувати. Мы теми, копа, видечи, ижъ такъ пану Ходаковскому, яко и паномъ Каленскимъ одыми часомъ и не подалеку себе шкоды ижъ въ подраню пчолъ ихъ сталася, а за позволенемъ и добровольною згодою подданныхъ пана Липлянского, позволили есмо такъ пану Ходаковскому и паномъ Каленскимъ заронно о тую подерету пчолъ ихъ омытъ чинити и виновного коннымъ давнымъ звычаемъ шувати, однакъ же мы, конники впередъ стороне поведовое, которые себе шкоды таковыми менати быти, казали есмо, абы они знали певное о деревъ тыхъ пчолъ передъ нами, копою явие то оказали, а жалучие просали насъ кунниковъ, абысо ижъ з кони вышко человека, на огледане тое подеречи пчолъ ихъ, придали; а такъ мы, конники а посподку себе, з кони придали и вприсилисмо Разка Чеповского, а Клыма Туршича з Сарнополъ, а при нихъ тыхъ же возныхъ и стороною шлахты, имены звышъ помененныхъ, которые то особы, тамъ бывши и за обвоженемъ жалучихся подраны тыхъ пчолъ ихъ огледавши, передъ нами всеми конниками очевидно сознали: „ижъ по рознымъ мѣстахъ и прочинахъ, такъ в игрунтъ судеревномъ пана Липлянского и Ходаковского: въ Залесчанье, в Темномъ бору и в Крушникахъ, а въ игрунтъ паномъ Каленскихъ, на острове Кругонскомъ видили есмо, поведаетъ, подране пчолы, такъ в соснахъ, яко и в дубѣ; знать же сѣбно пчолы подрано, яко тежъ и знали тыхъ сдоромъ, то естъ подраня пчолы: захоронъ (sic), дожи (sic), береста з воскамъ; знать же сѣбно пчолы подранъ“. Передъ нами всеми конниками оказывали и освѣдчали. Мы теми, конники вси, припатрившии таковыми знакомъ подраню тыхъ пчолъ ихъ, а промѣжъ собою тихость и мелче учинивши, казали есмо, абы сторона поведовали, звычаемъ и трибзѣ стародавнимъ, кому ся шкоды стали, омытъ чинили и каждого з особа, поединкомъ питали, обовесавши еднакъ каждого сумненемъ, ослаби хто о подраню тыхъ пчолъ ведомъ: самъ былъ, або одъ людей слышалъ, абы того не

таить и на коне правдиве всзнавать. Заразъ теде становши передъ нами копою стороны жалобныи, а захочушисъ водлугъ стародавняго зачѣю копоного, учиняши впередъ такуюю обмову: „если бы, поведаетъ, хто кого засталъ, албо видѣтъ на чинѣхъ козвекъ пчолохъ, либо то в ночи, албо въ день, албо што козвекъ о той шлоде ихъ отъ людей слышалъ, албы того передъ ковою не таить, а въ речи, въ жалобе ихъ нѣхъ ничего не перешамакъ, посарвокъ и завоковъ жадныхъ ниhto вискимъ не чиналъ, асе во всемъ мовамъ и жалоби отъ жалуюншихъ спокойне и статечне слушалъ“¹⁴. А по такой обмове сторона поведовала, такъ подданне его милости пана Липидского, яко таекъ павъ Григорей Ходаковский и панове Кондратъ и Сила Каленские, порядкомъ чинечи омытъ, водлугъ стародавняго зачѣю копоного, впередъ штыли пана Михайла Романовича Каленского, еслабѣ од кого козвекъ о той шлоде ихъ слышалъ, албо самъ сведомъ былъ, албы того не таить; и передъ нами копкиками поведать. Поминений теде павъ Михайло Каленский, въ голось, передъ нами всеми копкиками, передъ воиннымъ и стороною, повставши з мѣста своего, подъ сумненемъ своимъ поведѣлъ и призвалъ то тими словы: „правда поведаетъ, панове кунники! часу недавно прошлаго, сее осени, праве передъ Святою Покровою, з авторку на середу, в первоспи, на подстереженемъ и данемъ мне знать черезъ суседа моего, пана Раливона Мартыновича Каленского, который, пришедши до мене в доми, поведѣтъ мне тими словы: „подбачилъ есми, поведаетъ, теперь снего, у вечерю, только што спать асегли, дан, поведаетъ, Яцко Есиповичъ з сивомъ своимъ Мишкомъ, а Давидъ Исаповичъ з сивомъ своимъ Мелешкомъ Каленские, суседи наши з есипомъ и з коробами въ ночи пошли въ боръ, знать же што они не спов, а чужие пчолы драги хочутъ, а такъ обсермоса, поведаетъ, зъякъ насъ, а пойдѣмъ за ними стечени, албы то они не наннѣхъ пчолъ драги пошли, кгдажъ я, поведаетъ, все и всимъ сусedomъ своимъ о томъ знати далъ“. И теде, вставши, а вбравшишисъ, вышомъ есми на село, гдѣмъ засталъ суседъ своихъ Каленскихъ нѣданадцати человѣка, кнуге стоить, до которыхъ кгдажъ я припчохъ, гдѣжъ заралъ учинили есмо промежъ собою обмову, а, порасховавшишисъ, по кляка насъ человѣка поили есмо въ боръ, въ пущу свою, по рознѣхъ островахъ, остерегаючи пчолъ своихъ; и з Гри-

горемъ Есиповичемъ, братомъ рожинымъ того Яцка, а з Ничипоромъ Михайловичемъ, а з Раливonomъ Мартыновичемъ Каленскими, чотыри насъ, поили есмо у востровъ свой судеревый з паномъ Липленскимъ, в Залесчину, шукаючи гдѣ козвекъ бы и на чинѣхъ козвекъ пчолохъ тѣхъ людей могли засталъ, однакже либо омытъ на пчолохъ заставемъ, албо и не заставемъ, ачинали есмо промежъ собою з тими суседми и товарищами своими, которые од насъ на нѣшние острова пошли, зрѣвъ и мѣстце, гдѣ ся знову здиймовати наемъ; а такъ, гдѣ насъ чотыри: я, Михайло, з Грагоремъ, братомъ рожинымъ того Яцка, з Ничипоромъ Михайловичемъ и Раливonomъ Мартыновичемъ Каленскими и въ островъ Залесчину увѣшли, и толко што зесь великій перешли, заралъ обачилисьми въ зевомъ боку з дороги, в пущи огонь горѣтъ; мы заралъ, засерувши з дороги, а не даючисъ знати, помалу, въ томъ огню водчимъ, тамъ же застали есмо на пчолохъ подранихъ пана Липленского, на сучерхой сосне Давида Исаповича Каленского, который з тое сосны медъ выбираетъ, а Яцко Каленский тутъ же подъ тою сосною на колоде сидѣтъ и медъ отероблаваетъ, частый особю, а з пчоломи особю отбираючи, коимъ то третъ, а тие помененные сны ихъ обдова поготовоу з ручницами подъ тоюжъ сосною стоить; а по томъ тотъ Давидъ Каленский, выбравши медъ, коробы полные меду с тое сосны спустѣлъ и самъ з оной сосны азеши, и тотъ медъ ести почали, которыхъ то мы на томъ мѣстцѣ аразъ поймать неслили з тѣхъ мѣрь, же они з ручницами поготовоу были, а мы бзбронные будучи, пилновалисьми однакъ того, гдѣ бы они з тѣмъ медомъ, если до домоу своихъ, албо еще гдѣ на чѣхъ нѣшние пчолы найти могли; которые то, забравши весь тотъ медъ в коробы, а нѣжъ болшей жукъ занести не могли, теде з тѣмъ медомъ своимъ и до села нашего Исаевичъ Каленскихъ мыпопчали, пущами поили, а мы з ними тужъ, неподалеку ихъ в тропи, неопалуучисъ ниъ, шлѣсно; и кгда жѣжъ неподалеку села нашего было, непоходечи клядоуицъ, тедыхносъ и з тими суседми, з товарищами своими, з которыми есмо з домоу своихъ и зареноу вышли, засъ на томъ мѣстцѣ, гдѣ есмо промежъ собою были зрѣвъ выгнѣтисъ учинили, тавѣхносъ лси въ кпу зышли, и межи собою обрадывались, хотѣли есмо омытъ, яко алоуицѣтъ, з тѣмъ медомъ и з есипомъ, яко з лѣнѣмъ дѣнѣмъ,

недопуская до села, поймать, а возмизм и шикстою, люди оо-
лучными, посторонними тое все осидивши, из тыхх лицем на
урадь его королевскй милости замковй одести хотели есмо; лечь
брати роконал того Яцка Каленского: Григорей а Федоръ Кален-
ские намъ до поймана оныхх помощники быти нехотели, але и ои-
шемъ просили за тыхх братомъ своимъ, Яцкомъ, обычно ихъ не-
мали и людямъ постороннимъ такового злого учинку ихъ до недо-
мости не отпосила, али передъ кимъ того не обавляли, а межи со-
бою то закрили, еднать же мы, не хотечи того узнать и таковое
заванъ на потомъ на собѣ односить, и хотечи оныхх поманати до
нихх мося рушили и окрикт на нихх учинили, а ихъ почъ была
темная, темъ мепованне Яцко и Давидъ Каленские а помеченныи
сынами своими, яко то в ночи, а але в березнику, до пуши потге-
кали и тамъ се покрыли; и такомо ихъ помяти и поймать не могли;
еднать же такового ихъ злого учинку зааврты и втанти межи со-
бою нехотели, зарав назаутрь же людямъ ооколичнымъ, такъ паномъ
Ходаковскимъ, яко и подданнымъ его милости пана подкоморего киев-
ского Улавоискимъ и ишимъ людямъ добрымъ, копуса трафить могло,
таковий ихъ злой учинокъ оноведалисмо. Што усе подданне его ми-
лости пана Липянского и павъ Григорей Ходаковский, также па-
новъ Кондрать и Сала Каленские, вани коною, вошмыт стороною
осведчивши, а далее ошты чинечи, питали порядкомъ пана Нача-
нора Каленского, о томъ покраю тыхх пчолъ своихъ, который
власне а не отлеге, подъ сумненемъ своимъ, также слово въ сло-
во, якъ и павъ Михайло Каленский сознал оны тожъ, на тыхх
же призналъ. Потому, за оштомъ черехъ тыхх же жалуючихъ,
павъ Григорей Каленский, братъ роконый того то Яцка Кален-
ского, под сумненемъ своимъ, тожъ власне, слово въ слово, што и
первый сведокъ, сознал и оны также власне призналъ. Павъ Фе-
доръ Каленский, братъ роконый тогожъ Яцка Каленского под сум-
ненемъ своимъ тожъ власне признал. Павъ Равионъ Мартиновичъ
Каленский, под сумненемъ своимъ, на тыхх же Яцка и Давида и
на сыновъ ихъ Каленскихъ тожъ власне призналъ. Павъ Андрей
Равионовичъ Каленский, под сумненемъ своимъ тожъ власне при-
знал. Павъ Наумъ Каленский тожъ власне призналъ. Павъ Пи-
липъ Каленский, за оштомъ, под сумненемъ своимъ тожъ призналъ.

Павъ Игнатъ Федоровичъ Каленский под сумненемъ своимъ т же
власне призналъ. Павъ Василей Михайловичъ Каленский под сумне-
немъ своимъ тожъ и на тыхх же призналъ. Павъ Мартинъ Кален-
ский также власне под сумненемъ своимъ призналъ. Павъ Андрей
Давидовичъ Каленский под сумненемъ своимъ тожъ власне призналъ.
Павъ Антонъ Борисовичъ Каленский под сумненемъ своимъ тожъ
власне призналъ. Павъ Яцко Денисовичъ, втмъ же селе Исаеви-
чыхъ Каленскихъ мешающий, под сумненемъ на тыхх же, венихъ
помеченныхъ: на Яцка и на Давида Каленскихъ и на сыновъ ихъ:
на Мишка Яцковича и на Мелешка Давидовича Каленскихъ, сло-
во въ слово, што и вси сведки, ошцавали, оны тожъ власне при-
зналъ. А по выданю черехъ вышъ помеченныхъ пановъ Исаевичовъ
Каленскихъ такового ихъ сведенатъ, егда порядкомъ, а розки ко-
ное пришло вытати пановъ Ходаковскихъ, тогды вси панове Хо-
даковские, на той часъ на той куле будучие, и подданние его милости
пана подкоморего Улавоиское, передъ нами, вопивали признаи
то, же одъ пановъ Исаевичовъ Каленскихъ, которые тутъ передъ
судомъ вопивыт на того Яцка и на Давида Каленскихъ таковое
свидетство выдали, же зарав по таковоу учинку, ихъ оноведане
смыслили, якъ ихъ на сосне подданныхъ пана Липянского, в Зале-
чине, в ночи, деручи пчолы застави. Где власне тутъ же будучи
очевисто на коие одинъ а тыхх, на которыхъ си таковые сведенатъ
оказали, Яцко Есиповичъ Каленский, который заровно а нами на
копу вышедши, и расудкомъ суду купного, подугутъ вымачо старо-
давнего поддегати оформовале, а выступивши прошехъ настъ, в ко-
ло копное и справуючися того, яко ашчай естъ, передъ нами, су-
домъ коиннымъ, до видрала тыхх пчолъ, в Залечиние подданныхъ,
его милости пана Липянского не зналъ се, толкося призналъ самъ
добровольно до видрала трохъ пчолъ пановъ Ходаковскихъ; «видра-
земъ я, поведаетъ, а товаришомъ и а суседамъ своимъ, а Давидомъ
Каленскимъ тое ночи трое пчолы ходаковские, а то по части не-
вестки своее Климовны Ходаковской, а не подданныхъ пана Липя-
нского и не в той сосне, где на кеше и на Давида и на сыновъ на-
шихъ суседи, брати мои, панове Исаевичи Каленские признають.»
Которое таковое добровольное признаве его, якъ си до видрала пот-
нымъ обычаемъ трохъ пчолъ пановъ Ходаковскихъ самъ призналъ,

явля Григорей Хозаковский, нами купцами возными и стороною осведчивши, и наметное на томъ далъ; а звать поименныя особы: панове Михайло, а Григорей, брать роковой того Яцъка, Ничипоръ, и Равнонъ Каленские, которые ихъ на той сосне на пчоллахъ подравниъ пана Липленского застали, хочати того всего на ихъ, нами, всю купую яснѣ и явне довести и показати, насъ, всю купу с места того, гдѣ есмо на судъ конный засени были, до той сосны, гдѣ ихъ застали, просили потолоки, и тыхъ знаковъ подъ тою сосною сами вси мы обачали; а понавсая ижъ было отъ тамътоль не беру далеко, мы теди вси конники, днѣ лепное гйры, до той сосны понавсмы, и кгда подъ сосну тую пришли, тамъ же заравъ поименные сведки: Михайло, Григорей, брать того Яцъка, а Ничипоръ и Равнонъ Каленские, очевидно тому Яцъку Каленскому указавъ ему самому тое место подъ тою сосною, гдѣ онъ, седевъ на колоде, медъ въ коробы одбираючи, коннство теръ, а Давидъ на сосне былъ и гдѣ сини ихъ поготовоу с ручницами стояли; ажкожъ и мы, вси коня, с возными и стороною добре тому припатрилахмося; а ижъ тамъ потолока подъ тою сосною есть, знати гдѣ и коробы подъ тое колоды стояли. Въ тотъ же теди часть поименный Яцъко Каленский, батечи, же сего южъ правне, яснѣ и явне на его, за таковыми очевидными сведцями тыхъ сведкоу показавъ и яснѣ есть доведено, теди ся южъ в самъ добровольно, безъ жадного примущени, до такового злого учинку своего признае: «правда, поведаетъ, панове конъники! жесми и тие пчолы подавнихъ его жистота пана Липлянского а Давидомъ и с сынами нашими выдрасисмы, азе се то омылкоу стало, роумелася, жесми и то ходоковске пчолы были». Што все сторона жалуючалася, таковое признае самого того Яцъка Каленского нами всеми конниками, возными и стороною осведчивши, просили насъ, коня, абысмо декретъ суду своего конного в той справе, який с права, звычайъ стародавнего конного належати будетъ, выдали! А такъ мы вси конники, парадивши с возными и стороною, а прихилихчися в томъ до права звычайъ стародавнего конного, сию теперешнюю кону одюжилисмо на другую часть, на день отворковий, то есть на день тридцатый тогожъ мѣсяца октобра, а то изгладомъ того, же Давида Каленского, и сына его Мелецка, и Яцкового сына Мишка Каленскихъ на коне теперешней не было,

наказавши стороне поведовой, абы и тыхъ черезъ возного и сторопу на кону авали; а мы конники в воимыи и стороною и с поименнымъ Яцкомъ Каленскимъ до двора пана Липленского понавсмы, и тамъ, до пана Липленского пришедши, все то, што на коне, за сведцествомъ и на кого с подране тыхъ пчолъ оказалась, тосмы пану Липленскому оповедали и другую кону, черезъ насъ злоконую и назначеную, ознаимавши, до домовъ своихъ роумилихмося; однакъ же обмову и указъ такий учинилисмы, абы каждый изъ насъ на той другой коне становилисмы, ажкожъ и поименный Яцъко Каленский передъ нами с всеми конниками, передъ возными и стороною обедалъ и субмитовывалася, на той другой коне, аю самъ стати, также и того товарища своего Давида, а сыномъ его Мелецкомъ и св-его сына Мишка тутъ, в маености его милости пана Липлянского, в селе Липлянехъ на кону становити. А такъ, кгда тотъ день отворковий, то есть днѣ тридцатого мѣсяца октобра приналъ, тогды мы вси конники, на теперешней, на другой коне, в маености его милости пана Липленского, в селе Липлянехъ, въ способъ права называеиой, для склочени тое справы станулисмы; ажкожъ и тотъ Яцъко Каленский самъ одинъ становитъ, а того Давида и сына его Мелецка, и своего сына Мишка, подлугъ субмисей своею, на кону не становилъ и жадное справы с нестаню ихъ насъ, коне и стороу поведовой недали; мы теди вся коня, черезъ той весь день на той коне будучи, ажъ до самого вѣчера, на праходъ поименного Давида и сына его Мелецка и Яцкового сына Мишка, которыхъ сторона поведовая черезъ возного и сторопу на кону авала, ченалисмы; а ижъ оныхъ дотечекъ не могли, тогды туюжъ кону мы вси, конники згодне, подлугъ права звычайъ стародавнего конного, третй разъ, до пятницы, то есть на день второй мѣсяца ноябра, аю на рокъ завитий, одюжилисмо и место певное, гдѣ се становитъ жаситъ, то есть в Залемизне, подъ тоюжъ сосною, гдѣ тыхъ, зывши меловавыхъ людей: Яцъка и Давида Каленскихъ и сыновъ ихъ на пчоллахъ застало, собе наичалисмы, учинивши прожежъ собою таковой указъ: хтобы южъ на третей южне, аю на року завитомъ не стати, то южъ таковые под заплочене тыхъ всихъ шкодъ и под вси вини правные подлетати мають: а что ся дотичеть Яцъка Каленского, того мы, вся коня стороне поведовой, не вѣрчи южъ оному далей, же подлугъ субмис-

сын своею того Давида, а сыномъ его Мелешикомъ и своего сына Мишка на теперешней коне ку росправе не поставили, а тѣхъ тѣмъ мѣръ, стороне жалобливой до третей кони и себе мѣтъ, и его цѣловати наказали есмо; а ижъ тотъ то Ицѣю Каленский самъ черезъ себе и вполнѣ а прителемъ своимъ, а паномъ Даниелемъ Пашинскимъ просилъ стороны поводовое и насъ кони, абы до третей кони до дому своего отйтии волѣтъ бытъ, обещуясь, яко и первой, южъ под стратенемъ усеи речи, на третей коне, яко на року завитымъ, самъ до skutеное росправы стать и сына своего Мишка, также Давида и сына его Мелешика Каленскихъ, яко товарищомъ своихъ ставонитъ; а южъ за того то помененого Ицѣю Каленского поводовой и намъ коне помененный панъ Даниель Пашинский, яко притель его ручилъ, и обещовалсе того Ицѣю Каленского зася на третей коне ку дальней росправе ставонитъ, на котораго рукоуство и за субмиссией самого того Ицѣю Каленского, а поволѣния стороны поводовое и насъ усеи кони волно ему естъ на тотъ часъ до дому своего отйтии. А ижъ южъ терминъ третей кони, то естъ яко то, дѣя сегоднѣшняго, а пятницѣ, мѣсеца Ноябра втораго дня, приналъ, тогда мы вси, звышъ помененные особы, копники, такъ тежъ и тѣе возни и сторона на той третей коне, яко на року завитый станулисемъ и, засѣдѣна на судъ конный спораки, черезъ весь день тотъ ажъ до самого вечера тѣхъ людей: Ицѣю и Давида Каленскихъ и помененныхъ сыновъ ихъ, на которыхъ се свидѣства на первой коне асе оказали, очекивали есмы; а ижъ помененный Ицѣю Каленский: яко южъ на поруку черезъ вышъ помененого пана Даниеля Пашинского клятый, на теперешней коне, яко на року завитымъ, самъ не сталъ, сына своего Мишка, также Давида и сына его Мелешика Каленскихъ, будучи южъ доводами правными, черезъ свидѣства людей зацнихъ в подраню злодейскаимъ способомъ тѣхъ пчолъ равно а собою облаженыхъ, водугъ субмиссии своею ку дальней очельстой росправе правовой на кону не поставилъ, и о таковыи не стало своимъ намъ конѣ, и стороне поводовой жаждное ведомости не дали и не ознакомили, и справитыся того не хотели и не справили; и сторона поводоваго дальшаго поступку, водугъ стародавняго звычаю права конного, на нихъ доволались; про то мы вси, копники, агодне и одностайне промежъ со-

бою а возними и стороною достаточне нарядившись, а прихлѣбляясь в томъ до звычаю стародавняго права конного, за слѣдующими поступками стороны поводовое, на звышъ помененныхъ: на Ицѣю Есиповичу и на сыну его Мишку, также и на Давидѣ Ивановичу и на сыне его Мелешику Каленскихъ, яко то южъ доводами певными, черезъ свидѣства людей добрыхъ, асе и асе переконаныхъ, а подране злодейскимъ вычымъ обычаемъ пчолъ стороны поводовое, то естъ: подданнымъ его милости пана Липавскаго: Ованасу и Мишку, а выдране девети роствъ пчолъ ихъ неподбярныхъ, водугъ статуту за каждыи пчолы по две коне грошей, паву Григорю Ходаловскому за подране шеснацати роствъ пчолъ его не неподбярныхъ, также по две коне грошей, а панамъ Кондрату и Силѣ Каленскимъ за выдране роствъ пчолъ ихъ также неподбярныхъ по двѣ коне грошей литовскихъ; всею сумою всимъ жалучинымъ копъ грошей литовскихъ, в способъ выску на ихъ самихъ и на вшедшихъ добрахъ ихъ лежачихъ и рѣхмыхъ, симъ нанимъ копнымъ судовымъ листомъ, всказали и присудили есмо. А што ся дотичетъ, ижъ помененные Ицѣю и Давидъ Каленские и тѣе вышъ мнованые сынове ихъ в винѣ горловой злодѣйствомъ черезъ доводы и свидѣства певные отъ стороны поводовое суть переконанными, тогда на дальное оставленіе и до наказания на нихъ асехъ винъ, в правѣ послѣдующимъ описанныхъ, за таковыи черезъ ихъ азий выступокъ попеленіи, стороне поводовой а оными волно право в суде наслѣжкомъ, аже ижъ а права послѣдующаго наслѣжати будеть, судъ вышедшей конный заховуетъ. И на то все стороне поводовой дальними себъ панъ конный судовой листъ подъ нашими печатини, которые а насъ печати свои мели, и а подписомъ рукъ нашихъ, а насъ писать умеющихъ; а для лѣшого веры, которые а насъ печатей своихъ не мають, и писати не умеющихъ, тогда, за просбою нашою очевидною, тѣежъ возни: панъ Игнатъ Каленский и Панъ Никола Сючнинский на мѣстѣ наше и вместо себе самихъ до сего нашего купного листу печати приложитъ и рука свои подписать рачили. Писать и Липавскихъ, року тисеча шестъ сотъ двадцать девятаго, мѣсеца Ноябра втораго дня. У того десрету купного печатей притесненыхъ оскаднати безъ подпису рукъ. При которомъ подано того десрету суду купного, звышъ мнованая особа просилъ, абы прѣнять и въ книги уписавъ, котораго а урядъ

записати вестелонъ; и есть записати, з которыхъ и сей выписъ з книги, под печатомъ игродскою замку оверуцкою есть виданъ. Пишанъ уи Оверуцкомъ. Кориковать Дуианский. У того екстрактъ декрету конного печать игродская оверуцкая есть притесненная, а подпись руки писарского теми слови: Вацлавъ Стербина, писаръ игродский оверуцкий т. р. Который же то екстрактъ декрету конного, за подачею и пробою выиш менованное особы подаюоче, а за принадежъ моишъ урядовишъ до книги нинешнихъ, игродскихъ, киевскихъ увесъ слово въ слово есть унписать.

Книга игродская Киевская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 4—14.

XIX.

Приговоръ киевскаго игродскаго суда по дѣлу о владѣннхъ Ходковскою землею, оспариваемою киевскими хорунжими Ремизовъ Еяповъ у дворянъ Ходковскихъ. Судъ, разсмотрѣвши документы, представленныя Ходковскими и восстановишъ ихъ генераловъ, признавъ Еяму право только на пятую часть Ходковской земли, четыре же части ея признавъ собственностію Ходковскихъ. 1646, Мая 18.

Рoku тысячъ сѣмидесятъ тридцестого пѣтого, мѣсяца Децембра осмнадцатого дня.

На урядѣе гродзкимъ, в мѣсיעе его крѣлевскіеи мосци Жытомьеру, прѣдемна, Ваврзынемъ Валевскимъ-Левковскимъ, намѣстникомъ протунц гродзкимъ генералу воєводствъ кижовского і хиггами нинѣйсьземі, гродзкими, кижовскими comparsens personaliter уродzony імѣ пан Андрей Кобылinski, ten декретъ урядниковъ сѣдовъ, гродзкихъ, кижовскихъ, в справіе уродzonych Чодаковскихъ ферованы, з suscepтѣ гроду оверуцкогo на бoku записана, до акт нинѣйсьzych гродзкихъ кижовскихъ пер облатамъ податъ, в tych словачъ: Roku тисеча шестсотъ сѣотырдѣсiатъ зѣстotho, мiлiаца Маia осмнадцатого дня. My Jan Wytowski, podwoєwoda, а Fedor Humieniecki, судiа гродське кижовське, Fedor Suszczanski—Proskura, писаръ

zemski kijowski а Zachariasz Krukowski, woznyj генералъ воєводства кижовского, маючы заєчєненіе пана воєводи кижовского, абычмо учынишъ слущнују справу і розсудокъ мѣжъ сторонами, уродзonymъ ихъ милостъ паны: Remijanомъ Jelcom, chorunzymъ кижовскимъ і Sylwestroju Zamoyskoho Remijanowojу Jelcowojу, małzonkami, Jelcami, а паны ziemiанами оверуцкими, уродзonymи Чодаковськими, прыбыли іѣсно нынѣшного дня на кхрuntъ Чодаковське землі, кхде постановывысьєе оцѣвисто панове Jeley і Chodakowskye, пры бытносьи насзоу, урядныковъ і przyzwanychъ нами, а тују справу достатечне видаючысь, пановъ ziemiанъ powetu оверуцкогo, уродzonych: Jana Kalenskoho, Maxima Kalenskoho, Opanasa Kalenskoho, Hryszka Neumerickoho, Stefana Białoszyckoho, Mikołaja Jskorostynskoho, Hryszka Kobylinskoho, Mykity Kobylinskoho, Michajła Kobylinskoho, Nauma Kobylinskoho, Raliwona Lewkowskoho а Hnata Lewkowskoho, панове Jeley оповѣдали: іъ небозчыкъ уродzony пан Wasyl Wasylewicz Małkiewicz Chodakowski, маючы отъ sławnоie паметы короля Polskoho Zykhmonta Augusta за воєнну службу lystъ, przywilej, тисеча пѣтсотъ семдѣсiатого року конферованы, на Чодакowskiу землю, зѣсотъ з тобо swetu безпотомно, а, заведшы тују землю паней Remijanowojъ Jelcowoj, уродzonому пану Ostafiju Zamoyskomu на сумну пiатсотъ тысьовъ, wedłаhъ własnego pomerkowania, продатъ пререценію землю томъу уродzonому Ostafiju Zamoyskomu і на то покладашъ передъ урядныки lystъ продашъ тисеча пѣтсотъ семдѣсiатого пiатого року, мiсiаца Augusta шѣстotho дня, а замку оверуцкомъ upysany; а поведатъ, іъ dey панове Чодаковське, мѣннужыє себе за potomki тобо пана Wasyleja Wasylewycza Małkiewicza—Chodakowskoho, не jestъ Чодаковськеи, а пан Wasyley Wasylewicz Chodakowski не jestъ ихъ prodkom, кхдыъ онъ зѣсотъ з тобо sweta sterlisъ і co sia Чодаковськая земля і majetnostъ належытъ се tymъ же панамъ Jelcam. А панове Чодаковське, поведиучы передъ нами wradnyki, іъ dey totъ пан Wasyley Wasylewicz Małkiewicz—Chodakowski не меѣ nikakoho listu przywileju отъ sławnоie паметы короля Zykhmonta Augusta, а wysta-зылъ sobe totъ lystъ otecъ тобо пана Wasyla Małkiewicza—Chodakowskoho, пан Wasyl Chodakowski—Małkiewicz, ktoromy to Wasyl, okromъ, зѣсotъ z тобо sweta bezpotomne, пана Wasyla Wasylew-

cza Chodakowskohe, meł drubich potomkow, kotorije to potomki, jako protoplasty stawajuczich, meli okrom czasty zemli Chodakowskoj, należaczoy do prereczonoho pana Wasyla Wasylewicz Chodakowskohe, drubije czasty, na nych upawazyie, do kotorych panowe Jeley żadnoho prawa ne maint, khdyj tie czasty upadajut na nych, stawajuczich; y podkladały pred nami lyst prywilej sławnoie pamety korola polskoho Zykhnonta Augusta, tysecza petsot semdesiatioho roku, mysiaa Fewrala czetwertoho dnia, urozonomu panu Wasylu Małkiewicz—Chodakowskomu za wolennuju hospodarskuju zemskuju službu, na Chodakowskuu zemlu, ionu samomu, potomkam, y szczadkam ieho, weczyste konferowanyj; zapis toho że pana Wasyla Małkiewicza—Chodakowskohe, z rozdełkom tie Chodakowskoie z podannymi zemli mezy braty, synow swoich: Wasyla perwoho, Pawła—Miruka, Wasyla druboho, a Demyda—Daniela Chodakowskich, tysecza petsot semdesiat tretioho roku, Noiawra osmoho, w knyhi owruckoho zamku upysanyi; manifest Wasyla Wasylewicz Chodakowskohe, swoim i synow swoich: Markjana, Fedora, Iwana, Opanasa, Nauma, Michajła; y Pawła—Miruka Wasylewicz swoim i synów swoich: Wasyla i Hawryła y Demyda—Daniela Wasylewicz swoim, i synow swoich: Semena i Hryhorya imenem, Chodakowskich tysecza petsot osmdesiatoho roku, misiacu Maja dwadcatoho dnia, w owruckom zamku uczynenyj, na rożonoho brata swioiego Wasyla Wasylewicz Chodakowskohe, za to, iż dey on. prodaluczy w roku tysecza petsot semydesiatoho urozonomu Ostafiu Zamoysskomu należaczemu jemu khrunt, piatnin czast Chodakowskoie zemli, pryswoił sobi czast senożaty, na nych, żaluczich se przypadczu. Zapis pana Semena Chodakowskohe, syna Demida—Daniela, a wnuka Wasyla, s perekazom dla synow swoich: Bohdana, Hryhorya y Kyrka—Kornija, prypałoy na neho, Chodakowskoie zemli z poddannymi, tysecza szestsot perwoho roku, misiaca Janwara dwadcat piatioho dnia, u knyhy owruckoho zamku upysanyj. Zapis pana Hawryła Chodakowskohe, syna Miruka, a wnuka Wasyla na recz synow swoich: Hordieja i Hryhorya dedycznoie swoioje Chodskowskoie zemli z poddannymi, tysecza szestsot tretioho roku, misiaca Noiabra desiatoho dnia, w knyhy owruckoho zamka upisanyj. Zapis pana Hryhorya Chodakowskohe, syna Demida—Daniela, a wnuka Wasyla, z perekazom

na recz synow swoich: Fedora, Iwana, Bohdana y Romana, upałoje na neho, Chodakowskoji zemli z podannymi. Rozdełok khruntow wsiakich Chodakowskie zemli i poddanych desiatoho Marca, mezy panami Chodakowskimi, a menowite: panom Markijanom, synom Wasyla Wasylewicz a synami jeho pany: Fedorom, Korniem, Romanem, Jozefom, Hryhoryem a Iwanom; panom Fedorom, synom Wasyla Wasylewicz, a synami jeho Hryszkom, Petrom, Jozefom, Herasymom, Iwanom, Romanom, Suprunom, Maksymom a Meleszkom; panom Opanasem, synom Wasyla Wasylewicz a synami jeho, pany: Jacentym, Nestratom, Haponom, Iwanom, Opanasom i Demianom; panom Naumom, synom Wasyla Wasylewicz, a synami jeho, pany: Stefanom, Oleksym, Wasylem i Steckom—Stefanom; panom Pawłom, synom Wasyla Wasylewicz, a synami jeho, pany: Kuzmianom a Thomasom, Tymofieiom; pany Hordejem a Hryhorym, synami Hawryła Mirukowicz; pany Bohdanom, synom jeho, Fedorom, Hryhorym i Kyrkom—Kornijem, synami Semena Demidowicz i pany: Fedorom, Iwanom, Bohdanom i Romanom, synami Hryhorya Demidowicz, uczynienyi i osmnatcatoho Iunia, tysiac szescesat osmnasteho roku, w knyhy owruckoho zamku upisanyi. My dey, wradnyki, tie dokumenty rozhladywszy, a od swiadkow i postoronych ludej majuczey nenaruszenie prekananie, iż urozonie pany: Fedor, Markiana Wasylewicz syn, z synom Onufrym, Korniej, syn Markiana Wasylewicz, Roman, syn Markiana Wasylewicz, Jozef, syn Markiana Wasylewicz, z synami: Raliwonom, Weremiejem, Leonom i Nikiforom; Iwan syn Markiana Wasylewicz, z synami Iwanom i Hryhorym; Hryhory syn Fedora Wasylewicz, Petro syn Fedora Wasylewicz, z synom Kondratom—Pawłom; Josef syn Fedora Wasylewicz, z synom Michalom; Harasym syn Fedora Wasylewicz; Iwan syn Fedora Wasylewicz, z synami: Hryhorym, Iwanom i Andrejem; Roman syn Fedora Wasylewicz, z synami: Wasylem i Michalem; Suprun z synami: Tymofieiem i Michalom; Maksym, syn Fedora Wasylewicz; Meleszko syn Fedora Wasylewicz; Jacenty syn Opanasa Wasylewicz, z synom Iwanom; Nestrat, syn Opanasa Wasylewicz, z synami: Mikolaiejem i Aleksandrom; Hapon, syn Opanasa Wasylewicz; Iwan syn Opanasa Wasylewicz; Opanas, syn Opanasa Wasylewicz, z synami: Ewstratom i Iwanom; Demian, syn

Opanasa Wasylewicz; Stefan, Alexy, Wasyl'yi i Stecko—Stefan, syn Nauma Wasylewicz; Kuzmian, syn Pawła Wasylewicz, z synom Francom; Tomasz, Tymofey, syn Pawła Wasylewicz, z synami: Samuilom, Pocijem i Inokom Jackom; Hordey, syn Hawryła Mirukowicz; Bohdan, syn Semena Demidowicz, z synom Fedorom i wnukami: Swirydom i Tymosom—Tymoftejem Fedorowiczami; Hryhory, syn Semena Dawidowicz, Kyrk—Korniej, syn Semena Demydowicz, z synami: Ihnatom i Kłymom; Fedor, Iwan, Bohdan i Roman, syny Semena Demidowicz, z druhoju bratieu swoieiu Chodakowskyie, tuż z zemlu Chodakowskuju teper maiut dedeczne, jako prodky ich z dawen dawnych meły i derżały, menym byty tuju sprawu sluszuju urożonych Chodakowskich, a pany Jeley, jako dedeczy piateio czasty Chodakowskoie zemli, z przykupu od, bezpottomno zoszłoho, urożonoho Wasyla Wasylewicz Chodakowskoho, na nych upaľaiu, ne maiut ni jakoho do druhych czastey Chodakowskoho khrunta prawa, naleznostej; i na to daly Jeśmo sey nasz list, za podpisom ruk nas, wradnykow i, przyzwanych do toho dela, urożonych zemian powetu owruckoho. Datum ut supra. Jan Wytynski, podwoiewoda khrodzki kijewskij, Fedor Hamieniecki, sudyia khrodzki kijewsky, Fedor Suszczanski—Proskura, pisar zemskij kyewskij, Zacharyasz Krukowskij, woznyi general wojewodztwa kijewskoho, Jan Kalenski, +, Maxym Kalenski +, Opanas Kalenski +, Hryszko Newmericki +, Stefan Białozyrskij m. p. Miłkołay Jakorostynski m. p. Hryszko Kobylinski +, Mikola Kobylinski + Michayło Kobylinski + Naum Kobylinski, Raliwon Lewkowski m. p. Hnat Lewkowski m. p. Roku tysiąc szeszeset czterdziestego szostego, miesiaca Maja dwudziestego osmego dnia, postanowywszy se oczewisto urożony pan Bohdan Semenowicz Chodakowski, ten dekret, dla wpisania w knyhy khrodzkię owruckye podať i jest wpisane. Jgnacy Jskorostynski V. S. S. O. m. p. ktory że to dekret, od słowa do słowa, jak się w sobie ma, do xigw niniejszych grodzkich kijowskich jest wpisany.

Книга городская киеская записовая, поточная и декретовая, год 1680—1735, № 46; лист 454 на обороте.

XX.

Духовное завѣщаніе дворянина Палагія Федоровна Немирищой; завѣщательница отказываетъ свое имѣніе зятю своему, дворянину Палаю Максимовичу Левскому и требуетъ, чтобы онъ похоронилъ ея останки въ монастырѣ Свѣтоноиловскомъ Левковскомъ. 1647. Октября 7.

Року тисеча шестьсотъ семьдесятъ д. вѣного, месеца Сентябрю двадцатого дня.

На урядѣ игродскомъ, въ замку ево королевской милости орудничомъ, передо мною, Андреемъ Редичомъ, палистиновомъ подстаростомъ орудничого и книгамъ нинѣшнимъ, игродскимъ, орудничимъ персонализиреть становнымъ уроковымъ палъ Андрей Левковский, для вписанія до книгъ нинѣшнихъ подалъ перъ облыгаѣ testamentъ оставшее воли пали Палагія Федоровна Немирищого, на речъ въ томъ testamentѣ, ниже иссероваломъ, мисовитѣ выражовую, даный, списанный и служачий, о чомъ тотъ testamentъ ширѣ въ себе описуетъ, которого подавни, просилъ, абы приймѣ и въ книги нинѣшние уписанъ былъ, который, русскимъ писмомъ писанный; такъ се въ себе маєт: Во имя Отца, и Сына, и Свѣтого Духа, Свѣтля Троицы Живоначальной стаюсе ку вечной памяти аминь. Я, Палагія Федоровна Немирищого, будучи навсегона зъ воли и прейзрена отъ папа Бога, въ Троицы Единного, злымъ здоровенъ, еднакъ еще будучи при добрымъ баченю и зуполнимъ разумѣ, и бачивши тежъ то, нѣтъ все речи на свѣтѣ у друкой однемо и на паметене приходитъ, а зялсца которые не естъ пискомъ объяснени и обьярванѣ, прето я, будучи хира, а паметаючи и то, же каждый

человек хорый быва близкий смерти, надъ которую ничого ни махъ невнейшего каждому человеку, а хотица я порядокъ учинити, а часть мастиности моей статичне распорядити дедичной, въ посводсте киевскомъ, а повете оврудкомъ лежачую, мне по небожничку пану Федору Швабовичу Невмирицкиѣ, славнои памяти отцу и добродию моемъ, правомъ призожнаниѣ zostалой и оной, межи ихъ милостами приатели и суседи моиѣ слушнѣ деспоновати, такъ, яко бы по животе моемъ жадныхъ турбаций, трудности и розгирковъ не было, межи затемъ моимъ, панемъ Илею Максимовичемъ Левковскимъ и потомками его одъ повинныхъ моихъ, то есть одъ сестеръ и брати стрелчой моей и нижними близкими крвными и повинными моими обоимъ плати, поневажъ право послозите каждому человеку ведуть кондиции и уподобала за живота своего мастиности всюю своею шафоваи и деспоновати позволана, прето я онаямую и чиню видому каждому, кому бы о темъ ведати потреба было, теперъ и на потомъ и тимъ testamentомъ ostatnej воли моей такъ мити хоту, ажъ, еслибы павъ Богъ въ Троици Единой, въ воли и презрениа своего святого, смерти на мене допуститъ, а душу мою въ тиломъ розлучитъ разилъ, которую вироудъ пану Богу въ Троици Единому, а тило мое грешное земли, въ которой есть сотворено, поручаю, которое ведуть звычайо хрестянского аятъ мой, павъ Илья Максимовичъ Левковский поховати и погребъ учинити повиненъ будетъ при церкви Светого Николаи у монастыру Левковскомъ Невмирицкомъ; а што ся тыче мастиности моей лежачой и рухомой, теда я, Палага Федоровна Невмирицкая, памятаючи на браце и стараниа аята моего, которую онъ о мнѣ малъ и чинилъ, также и на пошановане, которомъ одъ него дознавала завше, мешкаючи при немъ презъ лѣтъ килконадцать, ажъ до того часу, а хотица ему за его все стараниа и працу, которую презъ такъ часть не малый для мене значине подеймовалъ, нагородити, такъ яко бы аятъ мой и потомки его по животе моемъ мешканиа спокойне и живованиа слушнѣ, безъ вниелкого турбация, презъ вышестъ частъ живота своего и по животи потомки его и тому, кому бы онъ занавати милъ жадно прешкоди не поносили, а прето я затемъ моему, пану Илю Максимовичю Левковскому часть мою дедичну, Невмирицку, по небожничку пану Федору Швабовичу Невмирицкомъ, отцу

а добродию моемъ, мнѣ правомъ призожнаниѣ въ сестрою моею роковою, небожкою славнои памяти паней Ориною Федоровною Невмирицкою Иллиною Левковскою zostалу и сназу, до спокойного держаниа и уживаниа, за всеми принадлежностями и пожитками, до той части въ селѣ Невмирицкомъ належачими, заравенъ пущаю и поступую въ кругидами, полни, савожатами и за всеми нижними пожитками, такъ яко ся тычати и здавна мила и теперъ масть, што запавъ, одъ зошлого небожничка, славнои памяти отца, а добродия нашего даный затемъ моему на то освидчае, которая часть, што на мене принадлежала, теда те часть за живота своего сичне небожчикъ отецъ мой признавъ и въ посесие пустилъ затемъ моему вышъ менованому, теда я тимъ testamentомъ ostatnej воли моей ствержаю и нижними часи дарую и запасаю часть мою власную, дедичную, которая на мене принадлежала одъ сестри моей роковой, небожнички славнои памяти паней Орины Иллины Левковской, а повинными мои, близкими крвными жадного выпедименту затемъ моему и потомкомъ его чинити не мають и не будутъ могли въ той части, вышъ менованой, ажъ до живота его, а по животе его также каждому держачому, кому бы онъ ту часть запустилъ и даровалъ, жаднымъ способомъ въ те мастиности уступовати ничто, въ руцъ и держала его оджимовати не маеть и не будетъ могли, а для липной вири и певности, жеби ся доситъ ведуть того testamentу ostatnej воли моей даяло, хоту такъ мити, а неначей, аби при всѣхъ пунктахъ, ведуть вышъ въ тимъ testamentу ostatnej воли, описанныхъ и выражонныхъ аятъ мой, павъ Илья Максимовичъ Левковский былъ захованый и zostавлений; упросилъ устие и очевисте ихъ милость павомъ приятель моихъ, на тотъ часъ будучихъ, нижеи вична и презвиска ихъ милости на подписехъ выражонны, же би ся руками своими власними до того testamentу подписали и печать свою притиснути рачили. Даяло въ силѣ Невмирицкомъ, року тысяча шестысотъ четырдесать семого, месеца Октобра семого дня. У того testamentу, при печати, подписи руцъ теми слови: Еромовахъ Зосима Тышневичъ, нежмъ Невмирицкый и Левковский рукою власною, очевисте прошонный печатаръ одъ панни Палаги Федоровны Невмирицкой, яко писати и чатати не вичночя, до того testamentу Федоръ Невмирицкый рукою; ustnie

proszony pieczętarz od pany Palahy Fedorowny Niewmirykiego, Ian Lewkowsky ręką. Kоторый же то тестаментъ, за подавнемъ змѣни менованое особы, и за прозбою, а за моимъ урядовимъ принаишемъ до книгъ пишмихъ игродскихъ оверуцныхъ есть уписаный.

Книга оверуцкая игродская занисована и помочена, 1678—1680 года, № 3209, листа 230.

XXI.

Объявиемъ дворянъ Левковскихъ о томъ, что, во время войны, козани сохранили документы, хранящиеся у Степана Левковского, заключающие доказательства о дворянскомъ происхождении и о правахъ на земли дворянъ: Левковскихъ, Булгаковскихъ, Верповскихъ и Гоевскихъ. Такъ какъ мысли сохранили и книги игродскихъ оверуцныхъ, въ которые документы эти были внесены, то Левковские представляютъ излустный ихъ перечень. 1649. Декабря 18.

Року тисоча шестсотъ осмидесятъ девятого, месеца марца двадцать шестого дня.

На уряде игродскомъ, в мѣстѣ его королевское милости Оверуцномъ, передомномъ Казимиромъ Посяцкимъ, намѣстникомъ игродскимъ, севралу поднововства князьского в книгамъ пишмихъ, игродскимъ, власкимъ comparans personaliter уродzony jegomoscъ панъ Konstanty na Werpej Bułhakowski—Bielawski, swym y innych braci swej imieniem, ten ekstrakt, z wpisaniem w nim manifestaciej, z ksiąg grodzkich włódimirskich an hentecze wydany, w rzeczy niżej mianowanej, per oblatam подаѣ, которѣго я, урядъ, до хіагъ нинѣйшихъ przyjmując, czytałem, sequentis tenoris: Wypis z хіагъ grodzkich zamku włódimirskiego, roku tysiąc sześćset czterdziestego dziewiątego, miesiąca decembra osmnastego dnia. Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości włódimirskim, przedemną

Andrzejem Abramowiczem Bureczakiem, namiestnikiem; podstarostwa włódimirskiego y хіагъми нинѣйшими, grodzkimi, starostwiskimi stanawszy; ooczewiscie urodzony pan Stephan Lewkowski, swoim y urodzonych panów wszystkich braci swojej rodzonej, co jego ich jest, Lewkowskich, imieniem, załosnie się swiadczы, opowiadał, protestował y manifestacią czynił, w ten sposób: iż co pan Bóg wszechmogący, z przejrzenia (swego świętego, w roku świeżо przeszłym, tysiąc sześćset czterdziestym osmym, przez podniesienie rebellij wojska jego królewskiej mości Zaporoskiego, wspoł z orzą tatarską złączoną, się, przeciwko: wszytskiej rzeczypospolitej korony polskiej, gdzie nietylko na Ukrainie, na Podolu, na Wołyniu, ale aż y w Poleskie wtargnąwszy się kraje, nietylko dobra szlacheckie, z których pożytek jaki mieć mogący, ale i z których y żadnego pożytku niemający, dwory palili, sprawy, w zakopaniach będące, nachodząc y odkopуwając, szarpali, palili y w niwec obracali; groby, gdzie ciała umarłych odpoczywają, szukając sobie czego do pożytku, otwierali, osoby szlacheckie, gdzie kogo zaskoczyć mogli, sciłali, gubili; też panu Stephanowi Lewkowskiemu, protestującemu y braci jego rodzonej uczynili; gdy pomieniony protestans skrzyніę swą dostąpił, tak z ochędostwem swoim, jako też y sprawami różnemi, tak sobie, jako y braciej swojej, panom Lewkovskim, służącemi, należącemi, to jest mianowicie, które się mogą pamiętać, mianują się: Naprzód starych różnych przywilejów, na pargaminach pisanych, z pieczęciami: zawieszistemi, królewskimi, od najjasniejszych królów: ich mościoci: Gaszolta, Kazimierza y Alexandra, tak na szlachectwo, jako y na dobra Lewkowskie służących, nadanych; dział przodków Lewkowskich, Bułhakowskich, Werpowskich, Hejgowskich; panów Lewkowskich, a dobre Werpowskich, Bułhakowskich, ziemi Smoleżyńskiej, gdzie dzielił się przed panem Iosiphem, Michajłowiczem Chaleckim, dzierżawcą oверуцким, który dział był spisany pod datą: w roku tysiąc pięćset czterdziestym osmym, Iulij piętnastego dnia, indykta szóstego; drugi dział na kamieniu Ostrowie, między gruntami ich mościoci: хіагъ каноників wileńskich, panom Lewkovskim służące, które ostrowy, w swoich mieczach, tak się graniczą: z kamiennoj (sic) Іагъ Niwieński, ostrow Truniew, z Truniewa ostrowa przez rzekę Słowieszną do Błota Zeremni, do rzeki Zydów, oba: po rzeki Zydowej do Peredita, z Peredita do Ław, z Ław do Per-

retymłaia, z Peretymła Michaczem błotem, z Michacza w błoto Tywrow, do Czarnego—Ostrowa, do rzeki Słowiesnej graniczą z gruntami Niewmirzyckimi, rzeczką Rohowka, leskami i popłuskami idą do włoki Kisina, a Kisinią graniczą do Ociętych, dzielą y kończą się. W tem że dziele byli mianowane, położone y panom Lewkowskim są wydzielone ostrowy: Spaski y Kryszyna nazwane, które się graniczą do błota Lublińskiego mcha, do Desnowego, do Sawińca, z Sawincy w Wielki las, z Wielkiego lasu w włokę do Ułasowa Sieliszcza graniczą się; który to dział do xiąg grodzkich owruckich był podany, a iż te xięgi grodzkie owruckie przez też wojsko kozackie są spalone y funditus zniesione, gdzie y ten dział jest zniesiony y spalony, a te wszystkie, niżej mianowane, ostrowy w województwie kijowskim leżą y zostają; także lustracye ich mściów panów lustratorów: jedna pod datą w roku tysiąc sześćset dwudziestym wtórym, a druga pod datą w roku tysiąc sześćset dwudziestym ósmym, rewizję ich mściów panów rewizorów; także różne zapisy wieczyste, długowe, dispositive, kwity stare poborowe z różnych długów y processow, processa różne z różnemi osobami y sąsiadami y innych różnych y rozmaitych bardzo wiele spraw, gdy pomienione wojsko zaporozkie w tutejsze kraje szło y czata pułku kaniowskiego w tamtych krajach będąc, tę skrzynię pomienionego pana Stephana Lewkowskiego, w zakopaniu, w ostrowie w Morowinie będąc; naszedszy y onę wykopawszy, dobra y ochędzostwa pobrawszy, a te wszystkie sprawy popalili y w popiół obrócili. Postrzegając tedy pomieniony pan Stephan Lewkowski całości całą swojej, jako y panów braci swojej, o spaleniu y zniesieniu tych wszystkich spraw, aby to w czym na potom onym nie szkodziło y nie ubliżało, tę takową protestacyą y manifestacyą uczyniwszy y zaniosszy, zostawując jednak wolną onej melioratji, jeśli tego potrzeba będzie, na ten czas prosząc, aby ta do xiąg zapisana była, która jest przyjęta y zapisana, z których y ten wypis, pod pieczęcią włodzińską jest wydany; pisany w zamku włodzińskim. Correxī Lebedowicz. У того екстракту, при печати крподекой, володимирской, притисненой, подпись бурграбское в тие слова: Stephan Wyszpolski, komornik graniczny kijowski, burgrabia włodziński, in absentia generosi notarii m. p. Который же то екстрактъ манифестаций, за поданемъ вынѣ

менованое особѣ, а за конемъ урядовымъ правителѣмъ, уеся, а по чату ажъ до конца, слово въ слово, до книгъ писанныхъ крподекихъ епералу коведства киевского есть уписаний.

Книга троцкая киевская записовая и пописовая, № 4, 1005 1689—1690; листы 46.

XVII.

Подтвердительная грамота короля Иоанна Казимира дворянамъ Кобылинскимъ на владѣніе землею Кобылинскою и островами Круковскимъ подѣ условіемъ служить земскую господарскую службу. Грамота эта выдана на основаніи, представленной Кобылинскими грамоты Сигизмунда Августа, обескуражившей ихъ дворянскія права, въ замятъ потерянныхъ ими, во время кошачей войны, всѣхъ другихъ документовъ. 1650. Генвара 10.

Рoku tisíc siedmset piętnastego, miesiąca Marca piętnastego dnia.

W roku sądowe ziemskie, kyowskie, ex prorogatione die wigesima quinta Februarii w Owrucku przypadłe i sądownie odprawować się zaczęte, comparantes personaliter ichi mści panowie Jan Korolenko i Trochym Hodulenko Kobylinscy, oryginał przywilej od najyśniejszego króla jego mści Iana Kazimierza, z podpisem ręki własney na pergaminie pisany, z pieczęcią koronną zawieszistą, sobie podawaiałym i drugim ichi mściom panom Kobylińskim, braci i sąsiadom ichi mściow, na dobra Kobylińskie, to, w województwie kiowskiem, a powiecie owruckim leżące, dany, służący i miłosciwie conferowany, dla wpisania do xiąg niniejszych, ziemskich, kyowskich per oblatam podali, prosząc, aby przyjęty i w xięgi upisany był, których affectacyi sąd niniejszy, ziemski, kyowski anuendo, pomieniony przywilej ad acticum przyjmiając, czytał przed sobą kazawszy, de verbo ad verbum, tak jak się w sobie piśmem polskim ma, do xiąg ingrossować kazał, którego tenor sequitur ejusmodi:

Ian Kazimierz, z Bożej łaski król Polski, wielkie księże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Zmudzkie, Inflanskie, Smolenskie, Czernichowskie i Szwedzki, Gothski, Wandalski dziedziczny król. Oznajmiemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy: przełożono nam jest na ten czas przez poważne osoby, imieniem szlachetnych: Mikołaja Artemowicza, Prochora Hrehorowicza, Bogdana Timofiejowicza, Kornia Artemowicza Kobylinskiich, braci, także i innych Kobylinskiich i sąsiadów ichże, obywatelów i ziemian woiewodztwa kyowskiego, jako pod terazniejszą rebelią kozacką, przez spustoszenie i porabowanie wszystkich dóbr i woiewodstw tamecznych ruskich, oraz przywilejów starodawne, oryginalne, od świętobliwych królów polskich, przodków ich, na ziemię Kobylinską, także i na ostrow nazwany Krukowski, w tych że gruntach i ograniczeniu Kobylinskiim też, nadane, za któremi to prawami wyżej przerzeczona szlachta, też dobra i imiona, szlacheckie prawem ziemskim, wieczystym, jako własni successorowie dotąd trzymają, przez kozaki są zabrane i wniwec obrocone, tak iż tylko przy jednym i szczególnym liście otworzystym króla jego mości świętej pamięci Zygmunta Awgusta, dziada naszego, do urodzonego niegdy Michała Myski Warkowskiego, na on czas owruckiego starosty, na instancją i żalobę przodków ich że, szlachetnych Kobylinskiich dany, a wypisem z ksiąg grodzkich kyowskich, pod datą roku tysiącznego pięćsetnego siedmiedziiesiątego trzeciego, dnia trzynastego Oktobra przed nami prodkowanym zostali się, którym to listem: tenże król imię Zygmont Awgust tegoż starostę napomina, aby szlachtę Kobylinskiich za boiary putne nie poczytał, zwłaszcza że się zdawna, z przodków swoich prawem ziemskim, w ziemstwie i grodzie kyowskim sądzili, a z tych że dobr służbę ziemską, konną, wojenną, zarówno z szlachtą tameczną służyli, wniesiona jest do nas na ten czas upiżona prośba za szlachetnemi Kobylinskiimi także i bracią ich, na spół tę ziemię i ostrow dzierżącemi, zwłaszcza jako by dla praw autentycznych i oryginalnych, od nieprziaciela świeżo zabranych, w potomnym wieku successorom i potomkom ich jaka ztąd trudność niebyła, abyśmy za takowym documentem ich, przed nami autentycznie produkowanym, onych samych i potomków ich przy prawach starodawnych i wieczystych, tudzież przy

spokojnym dzierzeniu i zażywaniu teżże ziemi Kobylinskiiej i ostrowie zachować raczyli, do której my takowej prośby imieniem szlachetnych Kobylinskiich i braci teżże ich, nam daniesionej, ile słusznej, chętnie skłoniwszy się, jako prawa ich starodawne i wieczyste, świeżo złupione i zabrane, zwłaszcza że z tych imion i dóbr ziemskich, Kobylinskiie rzeczonych, siedząc pod prawem szlacheckim; służbę konną, wojenną zdawna przodkowie ich służyli, i oni zarówno z szlachtą woiewodzwa kyowskiego służy i odprawiają, wiecznie i nieodzownie im samym Kuhlinskiim i braci ichże, spólnie też dobra trzymającymi, także i potomkom ich ztwierdzamy i zmocniamy, tak też przy spokojnym dzierzeniu i używaniu dóbr przerzeczonych, to jest: ziemi Kobylinskiiej, na które to dobra przerzeczono, także i prawa oryginalne, sobie zabrane, jurament w grodzie warszawskim uczyniony, przed nami kładli, w gruntach Kobylinskiich zawierające się, ze wszystkimi i wszelakimi należnościami, przynależnościami, tamże należąciami, i jako te dobra w swym ograniczeniu zdawna są, przerzeczono szlachtę z ich potomkami na dawniej wolności szlacheckiej i powinności ziemskiej, prawem wieczystym i nieodzownym, tym listem naszym zachowujemy, prawa nasze, koscielne i rzeczy pospolitej wcale zachowując, na co, dla lepszej wiary, ten list ręką naszą podpisałimy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia dziesiątego miesiąca stycznia, roku pńskiego MDCL, panowania królestw naszych: polskiego i a Szwedzkiego II roku. U tego przywileju, przy pieczęci zawieszony koronny, podpis ręki jego królewskiej mości w te słowa: Ian Kazimierz, król, a z drugiej strony pieczęci podpis drugi temi słowy: Ian Bederman. Przypisek zaś na tymże przywileju temi jest napisany słowy: konserwacya Kobylinskiich, szlachty, przy ziemi Kobylinskiiej, w woiewodstwie kyowskim, za zabraniami praw i przywilejów dawnych przez kozaki, świeżo na też dobra służącą. Ktoryż to przywilej, za oczewistym podaniem i prośbą wysz mianowanych ich mościów podawających, słowo w słowo, jak się w sobie ma, do ksiąg niniejszych, ziemskich, kyowskich jest wpisany.

Князь польский и великий литовский, руский, пруский, мажовицкый, змудзкий, инфлянскый, смоленскый, черниговскый и шведскый, готскый, вандалскый, наследственный король. Означаемъ этимъ листомъ нашимъ всему и каждому по особому, кому то вѣдѣть слѣдуетъ: предложено намъ было на это время отъ важныхъ людей, именомъ благородныхъ: Миколая Артемовича, Прохора Грегоровича, Богдана Тимофеевича, Корни Артемовича Кобылинскихъ, братьевъ, также и другихъ Кобылинскихъ и сосѣдей ихъ, гражданъ и землевладѣльцевъ воеводствъ кыевскихъ, какъ по нынѣшней бѣдѣ козацкой, чрезъ опустошеніе и разореніе всѣхъ добръ и воеводствъ тамечныхъ рускихъ, также и привилегій стародавнихъ, оригинальныхъ, отъ святыхъ королей польскихъ, предковъ ихъ, на землю Кобылинскую, также и на островъ называемый Круковскій, въ этихъ же мѣстахъ и ограниченіи Кобылинскомъ также, даны, за которыми то правами выше перечекрыя шляхта, также и имена, шляхетскыя правомъ земскимъ, вѣчнымъ, какъ свои послѣдователи до сего держатъ, чрезъ козакъ захвачены и вничто обращены, такъ что только по одному и особому листу отъ короля его величества Зигмунта Августа, деда нашего, къ родившемуся некогда Михаилу Мысли Варковскому, на то время овручскому старостѣ, на инстанцію и жалобу предковъ ихъ, шляхетныхъ Кобылинскихъ данъ, а выписанъ изъ книгъ гродскихъ кыевскихъ, подъ датой года тысящного пятисотого семидесятого третьяго, дня тринадцатаго Октября предъ нами предъложенъ, которымъ то листомъ: тотъ же король имя Зигмунтъ Августъ того же старосту напоминаетъ, чтобы шляхту Кобылинскихъ за бояры почитать не смѣлъ, особливо что они издавна, отъ предковъ своихъ правомъ земскимъ, въ земствѣ и гродѣ кыевскомъ судили, а изъ этихъ же добръ службу земскую, конную, военную, также и со шляхтою тамечною служили, внесена же до насъ на это время упрежденная просьба за благородными Кобылинскими также и братьями ихъ, на споль эту землю и островъ держачими, особливо какъ бы для правъ аутентическихъ и оригинальныхъ, отъ непріятеля недавно захваченныхъ, въ будущемъ вѣкѣ послѣдователямъ и потомкамъ ихъ какая зтѣдъ трудность не была, чтобы мы за такимъ документомъ ихъ, предъ нами аутентически производимымъ, оныхъ самихъ и потомковъ ихъ при правахъ стародавнихъ и вѣчныхъ, также и при

XXIII.

Якоба дворянина Ивана Сидерского, о том, что во время козацкого восстания погибли документы Сидерского, бывшие на сохранении у дворянина Ивана Педашковского и что, получив ссудами, дворяне Иван, Андрей и Михаил Педашковские захватили земли, принадлежащие Сидерскому. 1651. Готтара 23.

Рoku tysiąc szesześć pięćdziesiąt pierwszego, miesiąca january dwudziestego trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości żytomirskim, przede mną Marcinem Karwowskim, podstarościm żytomirskim, stanowiący szlachetny Marcin Gośnowski, imieniem szlachetnego pana Iana Swiderskiego soleniter się świadczył i protestował, a to pracawendo indemnitati spraw różnych i zapisów, onemu od różnych osób, mianowicie panów Niedaszkowskich i innych, na różne summy i długi, tudzież na wyrobienie i wystawienie potaszków danych, które zapisy, per oblatam do xiąg żytomierskich i owruckich różniemi czasy podane byli, jedne u innych osób zostawali, a drugie u szlachetnego pana Iana Niedaszkowskiego, większą część ich, ad fidelem depositum do wiernych rąk, oryginały same, z xiąg różnych autentice wyjęte, wespół i z substancją jego, której było w srybrze, złocie i innym sprzężeniu na tysiąc złotych polskich, także gotowych pieniędzy w ortach i talarach złotych pułtorasta, pod czas tej swjewoli i buntow chłopskich są zabrane, zeposowane i w niwecz obrócone, wespół z substancją jego; niektóre pieniądze jednak gotowe i część substanczynej albo majetności jego,

tenże pan Iwan Niedaszkowski na swoją potrzebę obrócił; a xięgi zaś żytomierskie i owruckie i insze przez to swowoleństwo są poposowane w niemalem czasie, w czym, zabiegając, aby to nieprawnym zapisom jego nie prejudikowało i powtórnie nie oswiadczał, a przy tem ten że podawca protestacyi, imieniem tegoż pana Swiderskiego z osobna się oswiadczał i protestował przeciwko szlachetnym panom: Jackowi Hawryłowiczowi, także Iwanowi i Andrzejowi Miszkowiczom Niedaszkowskim, którzy, nie oglądając się nie na prawo popospolite i winy, w nim opisane, a nawet i zapisy na dobra i grunty pewne wszelkie, koło siola Niedaszek temuż panu Swiderskiemu służące, po transakcji już z wojskiem kozackiem, w roku tysiąc szesześć pięćdziesiątym, w miesiącach Iuli, Augustie i Septembrze, z pół jego własnych, sianożęci i drzewa bartnego, co wszystko w pozwach specyficono i dołożono będzie, w siele i koło siola Niedaszków będących, tegoż pana Swiderskiego wybili, wycisnęli i do swego gruntu to wszystko przywrócili, a z tym do szkód, których sobie, gruntu samego, dobr i drzewa, bartnego, także zboż zabranych w to nie including, ani wkładając, tylko z samego nieużywania tego gruntu, na ośmset złotych polskich rachuje być stałych, przyprawili, o co wszystko ofiarował z nimi i z kim prawo droge ukazać pana Swiderskiego imieniem prawnie czynić, zostawwszy jednak we wszystkim wolną poprawę protestacyi tych, in quantum de jure venerit, jusque poposcerit, prosił za tym o przyjęcie tego wszystkiego; co otrzymał.

Книга городская житомирская записовая и ноточная, № 20, тода 1651—1652; листы 56.

XXIV.

Якоба отъ имени королевскаго ротмистра, Готислава Горана на дорянъ Виговскихъ и Васковскихъ о томъ, что они составили козачий отрядъ подъ начальствомъ Самуила Лазаревича Виговскаго, напали на село Горанинъ—Карачачинъ и ограбили оное, когда-же слуги Горанина, доряне Самуилъ Лозинскій и Иванъ Туръ достигли къ месту, гдѣ требовали возврата добычи, то обвиняемые, не только, оное не возвратили, но убили Тура. 1651. Сентября 20.

Рoku panskiego tysiąc sześćset pięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Septembra dwudziestego dnia.

Do urzędu i aktów niniejszych, grodzkich, żytomirskich, do mnie Mikołaja Koturzyńskiego, podstarościego żytomirskiego, obliczenie przyszedłszy szlachetny pan Samuel Łoziński, sługa urodzonego jegomości pana Bohusława Horaina, rotmistrza jego królewskiej mości, imieniem pana swego protestował się i zażebliwie uskarżał, a to w sposób aktu, na przeciwko urodzonemu panu Samuelowi Łazarowiczowi Wyhowskiemu, jako principałowi uczynku niżej mianowanego i innszemu panom Wyhowskim, także i przeciwko panom Iwaszkowskim, jako pomocnikom i uczynek niżej mianowany do skutku przywódczym, o to, iż pomienieni panowie Wyhowscy z pany Iwaszkowskimi, których imiona i nazwiska w dalszym procesie prawnym, za wzięciem o nich wiadomości, będą specificowani, za przywodem pana Samuela Wyhowskiego, przynęcała swego, nie respektując na winy, w prawie pospolitém przeciwko takowemu surowo opisane, w roku niniejszym, tysiąc sześćset pięćdziesiąt pierwszym, miesiącu Sep-

temwra piętnastego dnia, przybrawszy się ich koni do trzydziestu, armatnie, z różnym orężem, na siolo Karabaczyn; majątność własną pomienionego jegomości pana Horaina, najechawszy, poddanym tamecznym krzywdy i szkody nieznosne poczynili, a osobliwie, skrzytnie odbiwszy, fantą różne gwałtownie u poddanych pobrali i pożakowali, za któremi gdy mianowany, opowiadający, pan Łoziński, z nieboszczykiem, świeżo zabitym, szlachetnym panem Janem Turem, dla odyskania takowych zabranych fantów jechali i, onych pod miasteczkiem Willą w folwarkach nadjechawszy, o te fanty tych poddanych pańskich upominali się, tam, miasto oddania zabranych rzeczy i fantów, porwawszy się wszyscy, za przywodem pomienionego pana Samuela Wyhowskiego Łazarowicza, okrutnie i niemiloserdnie nieboszczyka pana Jana Turę kijami zabili i zamordowali i tam, na tym że miejscu, na ziemi zabitego i zamordowanego porzućwszy, z takową zdobyczą nieprzystojną uciekali, przeciw którym to panom Wyhowskim i panom Iwaszkowskim pomieniony sługa i powtore oświadczywszy się i soleniter protestując, ofiarując się o to pana swego imieniem, komu będzie należało, prawnie czynić; gdzie tuż, zarazem przy swoim opowiadaniu, przegował przed urzędem niniejszym w trunie ciało zabitego, wyszmarowanego, szlachetnego nieboszczyka, pana Turę, kturę prezentując, prosił o przydanie woznego na oglądanie trupa i na proklamacyą onego, któremu ja, urząd przydałem woznego generała województwa kijowskiego, szlachetnego Iwana Waniewskiego. A tak mianowany wozny, przy wielu szlachcie, tu, w Żytomierzu, przed zamkiem, in facie officii prezentując na ciełe zabitego, to jest: głowę bardzo zbitą, zdruzgotaną i po inszych różnych członkach bardzo wiele razów siniych, spuchłych, krwią nabrzmiałych, szkodliwych, śmiertelnych oglądawszy, z rozkazaniam urzędu niniejszego i powinności swojej woznowskiej trzykroć, ut juris et moris est, dwa razy przed zamkiem, a trzeci raz w rynku, przy wielu szlachcie i zgromadzonych ludzi pospolistwa, głosem wyniosłym obwołał i do wiadomości przywołał, iż szlachetny nieboszczyk, pan Jan Tur, od panów Wyhowskich i panów Iwaszkowskich, sposobem, jako się wysz opisało, okrutnie kijami jest zabity i zamordowany; o czem, po obwołaniu relacyą tak obductey, jako i proklamacyi dostateczną uczynił; prosił mianowany sługa,

wespoł z woznym, aby to jego opowiadanie z presentacją i proclamacją do xiąg było przyjęto i zapisano; co otrzymał.

Книга іродская житомирская записовая и поточная, № 20, тобѣ 1651—1652, листа 177.

XXV.

Жалоба дворянина Павла Искоростынского на дворянъ Выговскихъ, Васковскихъ, и другихъ, о томъ, что они напалии вооруженные на Искоростенского и поранили его. 1651. Октября 10.

Рoku тисѣсць шесцѣтъ пѣдѣсѣтъ пѣрвѣшого, мѣсяца октобра дѣсѣтѣго дня,

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości żytomirskim, przede mną Mikołajem Kotużyńskim, podstarościm żytomirskim oczwisto stanąwszy urodzony pan Ian Iskorostyński, skoro jeno trochę do zdrowia przyszedłszy po zбици i zranieniu niżej mianowanym, świadczył i soleniter się protestował przeciwko urodzonym panom: Samuelowi Nabornenkowi, Alexandrowi Ralczenkowi Wyhowskim, Mikołajowi Iwaszkowskiemu, Jakiemuś Złotce, Fedorowi Bliszczanowiczowi, principałom; Alexandrowi Iadenkowi, Iaronowi, Samuelowi Semenienkom, Ostapowi Omeljanowiczowi, Dunitrowi Wasilewiczowi Wyhowskim, pomocnikom uczynku niżej mianowanego, o to, iż oni w roku terazniejszym, тисѣсць шесцѣтъ пѣдѣсѣтъ пѣрвѣшым, мѣсяца септембра dwudziestego pierwszego dnia, nie dbając nic na prawo pospolite i winy, w niém na wzruszających pokój pospolity sąsiedzki opisane, a mając snąc jakiś rankor skryty na protestujących, upatrzywszy czas a pilnując nań (aby) zaciągnąć jadącego, gdy jechał z Dawidek do Doroszyusza, do poddanych swoich, tam że pomienionego protestującego z pomienioną kupą u poddanego, «bij, zabij» napadłszy, okrzyk uczynili, strzelać się poczęli, w głowę razy dwa

szkodliwie zacieli, trzeci raz nad uchem, czwarty w głowę, nie dosyć na tym, gdy już protestujący siedł, tamże kijami wszystkiego okrutnie a miłościwie zбили i za umartego porzucili, przy którym to zбици i zranieniu mianowanego tegoż protestującego, z mieszkami złych trzydzieście wzięli, szablę, bandolet odpasli, czapkę sobolową aksamitną, pas jedwabny, bawelnicę, to wszystko podbierawszy, na użytek swój obrócili i przywłaszczyli, o co wszystko protesujący ofiarował się z nimi, jako prawo drogę ukazać, prawnie czynić, a na weryficatję tego wszystkiego, stawił woźnego generała województwa kijowskiego, wołyńskiego, bractawskiego i czernihowskiego, Iwana Waniewskiego, iż te wszystkie razy, wyżej specyfikowane, ciężkie i zbite kijami widział, i oglądał, i przede mną urzędem, w moc prawdziwej swej relacji obductij zeznał, iż tak, a nie inaczej było, prosząc, aby ta protestacja y obductja do akt nineyszych były przyjęte i zapisane; co otrzymał.

Книга іродская житомирская записовая и поточная, № 20, тобѣ 1651—1652, листа 208.

XXVI.

Жалоба дворянина Степана Ласка на дворянина Криштофа Выговского, о томъ, что онъ, поступивъ въ званіи сотника въ козацкое войско, захватилъ въ Овручѣ сестру истца, Марыну Ласкову и заставлялъ ее насильно похитаться съ собою. 1651. Октября 16.

Рoku тисѣсць шесцѣтъ пѣдѣсѣтъ пѣрвѣшого, мѣсяца октобра шеснастого дня.

Do urzędu i akt nineyszych, grodzkich, żytomirskich, do mnie Mikołaja Kotużyńskiego, podstarościego kijowskiego personaliter przyszedłszy urodzony pan Stefan Lasko, syn i potomek własny zesze-

go z tego świata urodzonego pana Theodora Łaska, wojskiego braskawskiego, opowiadał się soleniter i załobliwie protestował po szlachetnego pana Krzysztofa Wyhowskiego o to, i w ten sposób, iż pomieniony pan Wyhowski, w roku niedawno przeszłym, tysiąc sześćset czterdziestym ósmym, pod czas wojny kozackiej i rebelliej chłopskiej, nie pominąć na stan szlachecki, ani też obawiając się win prawnych, na wszelakich występniów, osobliwie raptorów surowo opisanych, ani też mając wzgląd i respekt na ucisk; wielkie utrapienie, które podczas takowej wielkiej swewoli chłopskiej urodzona panna Maryna Łaskówna, siostra protestantis, uchraniając się przed niebezpieczeństwem ponosić musiała, śmiał i ważył się, pod ten czas rebelliej, poddawszy się w takową swowolę kozacką, i uczynwszy się starszym i setnikiem między swowolnemi, w mieście Owruczem, przy urodzonej pauię Bogumiley Feodorowej Trypolskiej, pomienioną urodzoną Marynę Łaskównę zostającą, gwałtownie najechawszy, porwać i rapt, na ten czas oncy biedy, gdy bardziej o całość zdrowia swego, a niżeli o małżeństwo myśliła, popełnić, jakoż zbraniając się, i na żadne małżeństwo, na ten czas nie zezwalając za siebie gwałtownie i za małżankę sobie wziął, i kozakiem prawem porwał, przez co winy prawne, na takowych surowo opisane, zaśluszył, przeciwko któremu to panu Wyhowskiemu protestując i powtore opowiada się i oświadcza, ofiarując się o to prawnie czy nie jako sprawa przyjdzie, a na ten czas prosił, aby to jego opowiadanie, zostawiwszy jednak wolną poprawę tej protestacyi, lubo inuszej uczynienie, jeżeli by tego potrzeba była, aby do xiąg było przyjęto i zapisano, co otrzymał.

Книга городская житомирская записовая и поточная, № 20, годъ 1651—1652; листъ 218.

XXVII.

Притоворъ купнаго суда, собравшагося по требованню дворянъ Мошковскихъ, приговоривши дворянъ: Павла и Матвея Кузьменковъ Мошковскихъ къ уплаты другимъ Мошковскимъ стоимости пчелъ, выданныхъ подслужными. 1637. Февраля 1.

Року тысяча шесть сотъ осмъ десятъ третего, мѣсца Іюня тридцатого дня.

На уряде городскомъ, въ замку его королевской милости орудкомъ передомію Теодоромъ Ленковичемъ, намѣстникомъ городскимъ подстаросты орудному и вынати папешеними, городскими орудками персоналитеръ становуиъ szlachetny pan Nikon Naumenko Moszkowski, dla wpisania do xiąg niniejszychъ, grodzkich, owruckichъ podał per oblatamъ dekretъ kupny, w sprawie i w szkodzi, w tymъ dekrecie mianowicie wyrażoney, który dekretъ ruskimъ piśmemъ jestъ pisany i takъ sie wъ sobie ma: Мы купили, особа нижей менованные: Савосно Заиняка, Петръ Лидковецъ, Мико Юха, Давидъ, Трохимъ Хвойницкіе, Антонъ Закусало, Пилипъ Остроушъ, будучи намъ упрощеними, презъ Василѣя Сериниу, Дмитра Корниенку, Богдана Науменку, Васка Хандоченку, Кондрата Ховаленку Мошковскихъ, на справу нижей выражому, то есть о похране пчолъ въ агрунте ихъ, въ року прошломъ, тысяча шесть сотъ пятадесять шостомъ, въ осени, у Василѣя Сериниу пчолъ трое не глаженыхъ, у Дмитра Корниенку однимъ неглажене у Богдана Науменку двое, у Васка Хандоченку однимъ, у Кондрата Ховаленку двое, которые, кгда настъ упростили, тамъ же во-

длугъ зыччаю купного, чинили опись межъ собою и межъ околичными суседами, гдѣи кто чи неучуъ, чи невидѣлъ зычницы нашего? гдѣи, стоечи тамъ же, поведѣлъ Богданъ Науменко, же Иванъ и Матвій Кузьменки были у насъ въ Мошѣяхъ и стали собе особо у поля, до насъ не бываючи, до сусѣдъ, где хлопецъ Дмитра Корниенко знають медъ у коробе, похъ островомъ скованый, и оповѣдалъ то отцу, а отецъ его людемъ; тамъ же пильновали, чий бы то медъ былъ? и хто его ометъ? тотъ же хлопецъ Корниенковъ ехалъ по дрова и обачилъ, ажъ Матвій Кузьменко увиль той медъ и на того хлопца мовилъ: «колибъ я тутъ у Мошѣяхъ былъ, тобъ я тебе шню надѣлалъ за тотъ часъ»; а еще тогда нхто цюлъ негладилъ и тие Кузьменки своихъ не глядили. Богданъ Науменко поведѣлъ, же ехалъ у боръ цюлъ своихъ кутать, тамъ обачилъ следъ по морозу, же тие Кузьменки ехали и мели сѣно возить; тамъ ихъ у сѣна не засталъ; ажъ они куды людей одиваули слѣдъ, и чрезъ день и ночь где были, ажъ на застрей ихъ тамъ засталъ; и пыталъ ихъ: где почовались?, они вивоу слухного на тое не дали, а потомъ, пришедши до дому тогожъ Богдана, пытали: где Богданъ почевались? у жоны его, которая поведѣла, же завтра буде дома; а намъ было треба зинимъ бачитися; и того часу еще а вечера а села нашего поехали; и гдѣ жона Богданова почела ихъ напомнимати, же: «лише люде, не чините шкоды людемъ, поневажъ хочете тутъ прейти жить»; ажъ Матвій Кузьменко такъ рекъ: «еще не то драли, ось нхто пощупается по нашомъ одъезде»; ажъ она рекла: чи и навижъ будетъ драть? ажъ онъ рекъ: наші на початокъ выдеремъ; и такъ а села нашего неоповѣде одехали. Мы тѣмъ, особы вишей менованые, прослухавши тое все сирами, а не видѣчи жадного одводу слухного презъ Ивана Кузьменка въ той сирави зини менованой, що на ихъ поведано, тие вси шкоды, аже ихъ вишей се поменено, до нихъ обоихъ: Ивана и Матвія Кузьменковъ прикладали, абы за кожиде цюлы по две доми заплатили; о што все волюе, нинъ право передъ судомъ вишлякимъ заховуемъ; на што все, для дешное певности, выдаемъ сей нашъ декретъ купний. Дѣлоса въ селе Мошѣяхъ, року тысяща шесть сотъ пятьдесятъ сегого, мѣсица Феврала первого дня. За отказомъ презъ людей, въ декрете вишей менованыхъ, очеви-

стимъ, тотъ декретъ купний ствержючи, наказыуемъ, абы тие вси шкоды онымъ людемъ тие Кузьменки, одъ даты сего писавия, за неделю двѣ поплатили и шкоды, за тими походячыє. У того декрету купного печать притисеная одна, а подписи рукъ тими словы: Дмитрей Дубѣйскій, намѣстникъ наказный оверуцкій, Мартинъ Михалевичъ писарь оверуцкій; на мѣсцу, аже писати неумяжкого, Антонтъ Закусиско; на мѣсцу подписусе Anton Zakusko (sic). Который же то декретъ, за поданемъ и прозбою зинитъ менованое особы подающего, а за притисѣмъ моимъ урадовимъ, до книгъ инвентарныхъ есть уписавый.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 190 на оборотѣ.

XVIII.

Духовное завѣщаніе дворянина Тимофея Лойновича Ермаковича—Мошкowsкого; между прочимъ онъ предписываетъ наследникамъ похоронить его останки при церкви св. Николая въ селѣ Мошѣяхъ. 1660. Мая 6.
Року тысяща шесть сотъ осмидесятъ второго месеца Феврала двадцать третьего дня.

На ярде кгродскомъ, въ замку его королевской милости оверуцкомъ, передомною Теодоромъ Лешковскимъ, намѣстникомъ кгродскимъ подстароства оверуцкаго и книгами инвентарными, кгродскими, оверуцкими очевисто становъни павъ Никонъ Мошкowsкій, для вписана до книгъ инвентарныхъ, кгродскихъ, оверуцкихъ податъ пер облатъзъ testamentънъ остатней волнъ вошлого с того света павъ Тимѣя Лойновича Ермаковича Мошкowsкого, на речъ, в томъ testamentѣ выражоную, о чомъ тотъ testamentъ ширей в себе описуетъ и такъ се в себе маетъ: Во имя Отца и Сына и Святого Духа Живоначальной, и Неразделной Троицы нехай стане ку ве-

чной памяти амень. Я раба Божий Тинко Лойкович Ермакович Мошковский, памятуя на то, как каждый человек одъ пана Бога створеный, будучи здоровый, подпадает хороби, а хорый смерти, каждого человека будущего, хто пискомъ своимъ не обведетъ, межи детками и покреними рстарки немале бывають, а такъ я, достерегаючи того, абы жадыне рстарки межи малжонкою, детками и креними жонки по смерти не были, тымъ testamentомъ остатнее воли моее малжонку, дети и всю маестность мою лежачую и руконую такъ распоражую: имети хочу напрохъ, если мене пать Богъ всемогущий до хвалы свое святой поволать рачить, теди душу мою в опатрность, в руки и милосердие его святое панское поручаю и отдаю, а тело мое грешное, яко земля земли отдано быти маеть, и при деревни святого Николы, в селе Мошкахъ, подлугъ зычаю христьянского поховать маеть Богданъ Наумовичъ Мошковский, который по мне и по жоне моей повиненъ будетъ, подлугъ преложеня, паметки зычайные одправити по души моей; а што се тычетъ убогое маестности моее, прерокопнымъ правомъ добръ мне належачихъ в кгрунте Мошковскомъ, такъ отъчистого, яко и купленного, тое все никому низшому, такъ тожъ и рухоние речи, толко Богдану Наумовичу и братомъ его: Никону и Гараску и потомкомъ ихъ вестинми часы тымъ testamentомъ, жонимъ остатнее воли моее оддаваю и однесую, и то докладаю, где бы коленъ в части моее въ кгрунте Мошковскомъ, в заставе у кого бы коленъ было тымъ же вышъ помененымъ Наумовичомъ окунуть и з оныхъ себе пожитковати, въ которой части аны жона моя, аны потомки мои, такъ крениые, яко и суседи ближние и сабры перешкоды жадное чинити не мають и мочи не будутъ; што се зась дотычетъ жоня мое и сына моего, оныхъ завещаю на части той, которая по жоне моей в селе Сергивиняхъ; волю тымъ диспозовати и оную в опеку Господу Богу поручаю; а такъ тую речь спорадичныи, и хто бы хотедъ тотъ testamentъ остатнее воли моее по смерти моей нарушити и оному се спротивити, на такового каждого закладу на судъ княвский конъ тридцать закладу, а на сторону укрывающую тотъ же закладъ повиненъ будетъ заплатити, и в остатку на страшний судъ панский его вываю; а на то даю тотъ мой testamentъ остатнее воли моее с подписомъ руки моее, а понегажъ сать писать не умеи, теди

на мѣстѣ моемъ уприсломъ пана Мартина Михалевича о подписъ руки, такъ тожъ и паволя прителей моихъ уприсломъ, на подписъ ниже менованныхъ, абы се рачили подписати, особливе духовного моего, чесного господина отца Юапа Мудовича, священника Мошковского, о подписъ руки, абы се рачили подписати и печати притиснуть. Писанъ в Овручомъ, року тисеча шесть сотъ шестидесяти, месеца Мая шестого дня. У того testamentу, при печати подлугъ руки тими словы: На мѣстѣ Тинька Лойковича, яко писатъ не умючого, за уприменемъ его, до того testamentу подписуюся Мартинъ Михалевичъ, Иванъ Мудовичъ, священникъ Мошковский милосеный, Федоръ Михалевский, евералъ, рукою; устие прошоний одъ пана Тинька Ермаковича Лойковича Мошковского, на тотъ часъ будущего при остатней воли того testamentу его, подписуюся, Александръ Мудовичъ рукою; при остатной того просьбе подписуюся Андрей Печипоренко Лойковичъ Мошковский. Который же то testamentъ, на подаемъ и пробою звышъ менованое особы, а за пранителъ моихъ урядовымъ, до княжъ нынешнихъ игродскихъ оуручавыхъ слово въ слово есть уписанъ.

Книга игродская княская записовала и потвердила, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 284.

XXX.

Объявление дворянъ: Давиана и Григорія Мелесневскихъ о томъ, что, проходяща черезъ Полѣсье, русскія в козацки войска, изшли, спрятанные въ бертьномъ дерѣвѣ, документи Мелесневскихъ и унесли ихъ съ собою. 1663. Декабря 12.

Року тисеча семисотъ семого, месеца юля двадцать осьмого дня

На уряде игродскомъ, въ замку егô королевское милости жл: томарскимъ, przedemni Bazyliu z Wyhowa Wyhowskim, skarbnik-

kiem ziemskim, namiestnikiem starostwa, regentem grodzkim żytomirskim i xiegami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi comparenis personaliter urodzony imię pan Andrzej Mielniewski, syn niegdy urodzonego imię pana Hrehorego Mielniewskiego, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich, extract manifestatij, z podpisem ręki pisarskiej, pieczęcią y correctą z xiąg grodzkich owruckich, przez pomienionego nieboszczyka rodzica swego, o rzecz w tej, niżej inserowanej, manifestatij uczynionej (prae via manifestatijonie przeciwko urodzonemu imię panu Mikołajowi Mielniewskiemu, że dotychczas, nie podawszy ad acta, u siebie zatrzymał) per oblatam podań, prosząc mnie, urząd, aby ten extract manifestatij do act niniejszych przyjęty y wpisany był, którego ja, urząd, affectationi annuendo, pomienionej, niżej inserowanej, manifestatij extract ad acticandum przyjmując, czytałem, który jest tenoris sequentis: Wypis z xiąg grodzkich zamku owruckiego: roku tysiąc szesćset szesćdziesiąt trzeciego, miesiąca decembra dwunastego dnia, na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości owruckim, przedemną, Michałem Michalkiewiczem Konczakowskim, namiestnikiem podstarostwa owruckiego y xiegami niniejszemi, grodzkimi, owruckimi personaliter stanowią urodzony pan Hrehory Demianowicz Mielniewski, swym imieniem y imieniem ojca swego, pana Demiana Mielniewskiego, solennem manifestationem czynił y z wielkim żalem opowiadał w ten sposób: iż za nastąpieniem swywoli chłopskiej y rebellij kozackiej, w roku, niedawno przeszłym, tysiąc szesćset pięćdziesiąt osmym, gdy manifestans niektóre sprawy swoje, dla następującego nieprzyjaciela, w schowaniu miał, w puszczy, albo raczej w barciach, tedy gdy Moskwa, z Kijowa wpadłszy w kraje poleskie, a mianowicie w powiat owrucki, idąc traktem po za Uszą y powracając nazad ku Kijowu, miasta, miasteczka, wsi, pospołu z kozakami, ogniem y mieczem funditus znosząc, ludzi niewinnych tiranizowali, pytając się o skarbach y dostatkach ich, nawet drzewo bartne, ze pszczołami y bez pszczoł po puszczech rąbali, gdzie y manifestującego sosnę, w puszczy mieleniewskiej, na uroczysku pod Złobyczą, rąbali; w której byli sprawy różne w schowaniu, to jest: przywileja najjasniejszych królów, ich moscim na dobra Meleńskie nadane, dekreta sejmowe, assessorskie y zadworne, główne trybuna-

skie, ziemskie, grodzkie, podkomorskie, działy graniczne, protestacye, relacye woznych, zapisy różne na różne summy y na dobra, rodzicowi manifestującego służące, y do nich possessys, kwity różne z różnych summ, także y poborowe; pomienioną sosnę zrabawszy, po-brali, między ktemi sprawami: oryginał zapisu pierwszy od Markiana Iwanowicza Wyhowskiego y possessys do tego zapisu na połowie dóbr ojczystych, we wsi Dawidkach leżących, panu Michałowi Wasianowiczowi Mielniewskiemu służące; drugi oryginał zapisu od pana Tymofieja Synhajewskiego, na sprzedaż dóbr macierzystych temuż panu Michałowi Wasianowiczowi y Kozmie Mielniewskiemu służące; trzeci oryginał zapisu od lewchyma Iwanowicza Mielniewskiego rodzicowi manifestującego na zastawie części jego wszystkiej, w summie trzynastu kopach groszy litewskich; czwarty y piąty zapis, same oryginały, od wielebnego ojca Ioanna Tyszkowicza na złotych czterysta, rodzicowi manifestującego służące; szósty zapis zrzeczenia z dóbr ojczystych y macierzystych, od pańiej Rayny Jackowej Paszyńskiej y od Maryi Lukianowej Babrynowskiej, rodzicowi manifestującego służące. J tak te sprawy wyszczemione, pomienioną sosnę zrabawszy, z barci powybiali y niewiedzieć gdzie ich podzieli, czyli poszarparli, czyli też ich ogniem popalili; przeto manifestujący, ostrzegając całosci swej, aby na potom jakiej szkody y ujmy nie poniosł, tę swoją manifestatiją zanosząc, ofiarował, jestli by tego potrzeba ukazowała, juramentem poprawić u każdego prawa sądu; a na ten czas prosił, aby ta manifestacya do xiąg niniejszych była przyjęta y zapisana, co y otrzymał, z których y ten wypis, pod pieczęcią grodu owruckiego jest wydany, pisan w zamku owruckim m. p. U tego extractu manifestatij, przy pieczęci grodzkiej, owruckiej; przyeisionej, podpis ręki jego mość pana pisarza y correctą w te słowa: Marcin Suryn, pisarz grodzki owrucki m. p. Correxit Konczakowski m. p. Który to extract manifestatij, za podaniem y prośbą wysznanowanej osoby podawającej, a za mości urzędowicz przywilejem, słowo w słowo, jak se w sobi miał, do knihy niniejsz jest wpisane.

Книга гротдкая житомирская записовая, № 209, год 1701—1713; лист 528.

XXX.

Подтвердительная грамота короля Михаила дворянам Московским на участки поля в сел. Мошкати. Так как Мошкские потеряли во время козацкой войны документы на право владения этими участками, то король Михаил восстанавливает права их, так и обязанность доставлять с этой земли им воину в королевское войско одного садовника в полном вооружении 1671. Марта 27.

Грамоту эту подтвердили короли: Иоанн III 1678. Февраля 20 и Август II 1698 Июня 10.

Рокъ тысяча шесть сотъ девятьдесят осмого, месеца сентаврия первого дня.

На уряде кюрокским, в месте его королевское милости Овручю, передомною, Михаісамъ Сингаескимъ, намесникомъ на тотъ часъ подвоеводства, вице-реенту кюрокскимъ генералу воеводства киевского и кнѣгамъ пилешскимъ, кюрокскимъ, киевскими сопрантес personalliter уродени ихъ моіе панowie: Jan Moszkowski i Trochym Duchowski, konfirmacja przywileju, ratione intro contentorum, od najyasniejszego króla jego mości polskiego, teraz szczególnie panującego, z pieczęcią wielką koronną i z podpisem ręki tegoż króla jego mości, tudzież z podpisem ręki sekretarskiej, sobie podawającym i drugiego braci ich mościow, паномъ Moszkowskim, на добра вість Moszki, tu, w wojewodztwie kijowskim, а повиеcio owruckim leżącą, benigniter даного i konferowanego, о czymъ ten przywilej, niżej inserowany, szerzej в sobie обмawiał, dla wpisania до хіагъ niniejszych, grodzkich generała wojewodztwa kijowskiego,

per oblatam podali, prosząc, aby przyjęty i w siegry wpisany był, których ja, на ten czas урядъ, affektacyj annuendo, pomienioną konfirmacją przywileju ad ingrossandum do akt przyjmując, czytalem, i tak się в sobie ма: August wtory, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smoleński, Siewierski, Czernihowski, а dziedziczny książę Saski i elektor etc. etc. Oznaymuinemy tym listem przywilejem naszymъ wszemъ wobec i każdemu z osobna, кому о tymъ wiedzić należy, iż produkowany namъ byłъ przywilej odnowienia praw, на niżej specificowane grunta, świętey pamięci najyasniejszego Jana trzeciego, antecessora naszego, на pargaminie ręką podpisany i pieczęcią mniejszey kancellarijey koronney stwierdzony, уродzonyмъ Moszkowskimъ на grunta, в Niemъ wyrażone, służący, oraz suplikowali do насъ уродzeni: Nikodem, Jan, Wasil Moszkowcy, swoim i braci swychъ imieniem, successorowie niżej wyrażonychъ Moszkowskich, abyśmy imъ tenże przywilej, powagą naszą krolewską stwierdzili i umocnili, i przy possessijey gruntu tegożъ zachowali, który to przywilej następuje taki: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflanski, Smoleński, Siewierski, i Czernihowski: oznaymuemy niniejszymъ listemъ naszymъ wszemъ wobec i każdemu z osobna, кому о tymъ wiedzić należy, iż produkowany namъ byłъ przywilej odnowienia prawa на pewne, niżej wyrażone, grunta świętey pamięci najyasniejszego Michała, antecessora naszego, на pargaminie pisany, ręką podpisany i pieczęcią mniejszey kancellarijey koronney stwierdzony, уродzonyмъ Moszkowskimъ на grunta, в Niemъ wyrażone, służący; а oraz suplikowano namъ, imieniemъ tychъ że Moszkowskich, abyśmy imъ tenże przywilej powagą naszą krolewską stwierdzili i umocnili i przy possessijey spokojney gruntu tego zachowali, которого to przywileju context takowy iest: Michał, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflanski, Kijowski, Wołyński, Smoleński i Czernihowski. Oznaymuemy niniejszymъ listemъ naszymъ wszemъ wobec i każdemu z osobna, кому то wiedzić należy, chcącъ, aby sie в людзяхъ rycerskichъ до wysługъ naszychъ i caley речейъ pospolitey nieustająca zawsze znajdowała ochota, mającъ

do tego zalecone sobie dobrze cnoty i nieodmienną, jako ku antecessorom naszym, tak nam samym i wszystkiemu oyczynie wiarg i życzliwość znaczną, przytym w różnych okazjach i expediach wojennych przysługi urodzonych Moszkowskich, niżey specifickowanych, na pokorną suplikę, za nimi do nas wniesioną, umysliłmy ich, to jest: Matwia Artuichowicza, Dimitra Wasilewicza Nasumenka, Worobia, Oheia, Iwana, Chwedora, Wasila Samelowicza Moszkowskich przy pewnym łanie pola, we wsi Moszkach, w woiewodztwie i powiecie kijowskim leżącego, (w którego rzetelney i nierozzerwany possessji z przodków swoich i dawnych czasow zostają) zachować i zostawić, prawa wszystkie, do tego łanu onym należące, pod czas zamieszkania i wojen przeszłych, częścią od nieprzyniciela zabrane, częścią różnemi przypadkami pogubione, odnowić; jakoż odnawiamy, urodzonych Moszkowskich, zwysz specifickowanych, także wszystkich potomków i successorow ich przy wolnym używaniu i spokojney possessji tego łanu zachowujemy i zostawujemy tym listem naszym, mocą którego odnowienia i zachowania naszego, iż urodzeni Moszkowcy, ten łan pola, ze wszystkiemi gruntami, polami, sianożęciami, pasiekami, młynami i wszelkiemi innemi przyległościami i przynależnościami, zdawna do tego łanu należącemi, ze wszystkiemi nadto wolnościami, sobie według prawa dawnego i zwyczaju służącemi, trzymać, i spokojnie ze wszystkiemi potomkami i successorami swemi zażywać będą, obiecując, że ich od wolnego używania spokojney possessji tego łanu nie oddalimy, ani oddalania komu mocy damy, ale ich cale i nienaruszenie przy prawie, sobie z dawnych czasow i przodków swoich służącym, zachowamy, co i nayiasniejszy successorowie nasi uczynią, z tego jednak łanu ciż urodzeni Moszkowcy żołnierza konnego, w panczer i insze oręża wojenne opatrzonego, na każdą rzeczy pospolitey expedycją, zwyciężem dawnym, wyprawiać powinni będą, nadto zaś do żadnych inszych ciężarów ani exakcji od nikogo nie mają być pociągani, na co, dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy: Dan w Warszawie, dnia XXVII miesiąca Marca, roku pańskiego MDCLXXI, panowania naszego roku II. Michał król. (Miejsce pieczęci koronney wiążącej). Stefanus Hankiewicz S. R. majestatis sekretarius. My tedy, Jan król, do prośby i słuszności samey przychylając się, wyżej mia-

nowany przywilej, we wszystkich jego punktach, klawzulach, artykułach i ligamentach stwierdzić, zmocnić i przerzeczonych urodzonych Moszkowskich, potomków i successorow ich, przy spokojney possessji tego łanu, ze wszystkiemi przynależnościami, cale zachować umysliłmy, jakoż i stwierdzamy, zmocniamy i zachowujemy powagą królewską, prawom naszym i rzeczy pospolitey nie nie derogując, na co, dla lepszey wiary, ręką naszą podpisawszy się, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XX miesiąca Lutego, anno MDCLXXVIII, panowania naszego IV Jan król. (Miejsce pieczęci małej kancellaryey koronney) X. Jan Witwicki, opat płocki, regent kancellarji koronney. My tedy August król, stosując się do prośby i suppliki przerzeczonych urodzonych Moszkowskich, do nas wniesionej, wyżej specifickowany przywilej, we wszystkich punktach jego, klawzulach, artykułach stwierdzić, zmocnić i przerzeczonych urodzonych Moszkowskich, potomków i successorow ich przy spokojney possessji tego łanu ze wszystkiemi przynależnościami cale zachować umysliłmy; jakoż ztwierdzamy, zmocniamy i zachowujemy powagą naszą królewską, prawom naszym i rzeczy pospolitey nie nie derogując. Na co dla lepszey wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, miesiąca Czerwca X. d., roku pańskiego MDCXCVIII, panowania naszego anno I. У тоє конфирмацїєй привилєю печать великая коронная прѣписанная, а подписи рука короля ево милости тѣмъ словы: Augustus rex. Confirmacia przywileju na łan pola we wsi Moszkach, w woiewodztwie kijowskim leżący, urodzonych Moszkowskim. А другий подписъ есть таковий: М. де Тещин Оссолински V. D. sigilli M. R. S. m. p. Котораажь конфирмацїя привилєю, за поданїемъ а пробою вышъ именованныхъ особъ подаванчїяхъ, а за мовѣю урядовыхъ приватевъ, слово в слово, такъ яко се в себе маеть, до книгъ напечатанныхъ городовыхъ генералу воеводства киевскаго есть винсаны.

Книга тродекая Киевская записовая и поточная, № 7, год 1697—1699; листы 187 на обороту.

XXXL

Жалоба дворян Степана Вышольского и Андрея Редича на дворян Ушаповских о том, что они, во время козачьей войны, находясь из-за связей с козаками, захватили земли, принадлежавшие истцам, пользуются отсутствием последних, которые принуждены были бежать от козаков, к их своим изгнанным. 1679. Февраля 3.

Рокѣ тысячѣ шестьсотѣ сѣмидесятѣ девятомѣ, мѣсяца февралѣ
третяго дня.

Na wraide i grodzkomu, w zamku jego korolewskiej miłości obrudnikom, przedemkom, Demalom Surynow, zowami powtorodnikom, podostarostym i grodzkim obrudnikom i kintami wnieksimim, i grodzkimi, obrudnikami stanawszy oczewiscie urodzony jego mość pan Stephan Wyszpolski, komornik graniczny kiowski, pisarz grodzki owrucki, swym i urodzonego pana Andrzeja Redczyca nomine, jako tylko acta tutejsze, za wykonaniem juramentu przez wielmożnego jego mości pana starosty owruckiego, otwarte zostały, tak zaraz przeciwko szlachetnym panom: Trochimowi, Serhliowi, Abramowi, Michałowi Uszczapowskim i innym też Uszczapowskim, których nomina, za wzięciem wiadomości, w pozwach exprimowane będą, opowiadat i protestował się o to, iż pomienieni panowie Uszczapowscy, od złączenia wojny kozackiej i rebelii chłopiackiej, przez wszystkich czas tego niepokoiu, z domów swoich nie wyjeżdżając; i owszem z tem rebelizantami przestając, różnym obywatelom krzywdy i spustoszenia dolas czynili, jakoż i dobra protestujących, nazwane Jerlikowszczyzna, albas Iwankowszczyzna, obapol rzeki Zerewileżacz, antecessorom

protestujących oś wiągał ruskich nadane i od najjaśniejszych królów polskich confirmowane, in absentia protestujących, którzy przed takowym nieprzyjacielem z tego wojewódstwa unosząc zdrowie swoje, rozno residując i usługę Rzeczypospolitej tractując, zostawali, pomienieni obżalowani te dobra pomienione, violento modo do posesiej swojej nieprawnej przylączywszy, z tych ostrowów miody, z półercientes, z stawów, jezior ryby i wszelakich pożytków z tych grun-
tów zażywali, protestujących violenter z tych dóbr wygnali i huc-
susque tych dóbr zażywanie protestującym, jako ich własnych, oddać i przywrócić nie chcą; a za tym protestujących do sąków nie ma-
łych, których sobie, dóbr w to samych nie including, na pięć ty-
sięcy złotych polskich być mienia, przyprawili; o co wszystko in
foro competenti z obżalowaniami prawnie czynić deklarowawszy, wol-
ną melioratę, lubo przez uczynienie innej protestacji, lubo też
przez pozew, sobie zostawisz, na ten czas prosit o przyjęcie;
co otrzymał.

Книга торговая огуцкая записная и пошочная, № 3209,
годъ 1678—1880; листовъ 81 на обороты.

XXVII.

Жалоба дворянина Луки Дубинского на дворян: Ходовских, Диковского и других, о том, что они напали на него на дороге, сбили с лошади и угрожают приговорить его к смерти публичным судом, утверждая, что они причастны к его ранению лошади, украденной Назимом Османовичем Ходовским у козлаки Назина Сатанова 1679. Апрель 24.

Року тысяча шестсотъ семьдесятъ девятого, мѣсяца апрѣля
двадцать четвертого дня.

На вриде кгородскомъ, въ замку его королевской милости оружкомъ, передомною, Андрей Редичомъ, наместникомъ подста-

postwa oprutkiego i kpinami piwecznymi, krodziami, oprutkami personaliter stanowczy urodzony jego moć pan Zakasz Dubiski, jako skoro przyszedzy trochę do zdrowia po okrutnym tyrańskim mordowaniu od osób, niżej mianowanych, świadczył i soleniter z wielkim żalem swoim protestował na przeciwko szlachetnym panom: Pawłowi Lazarenkowi Didkowskiemu, Janowi Sieleckiemu, Tyszkowi Kuliszowi Chodakowskiemu, Hryszkowi Czulańskiemu, Jwanowi Satanowcowi, kozakowi zadnieprskiemu, pryncypałom samym, także i pomocnikom ich: Iwanowi Szuplatce, Hregoremu Iwaneczenkowi, Iwanowi Kizilenkowi, Zacharu i Andrzejowi Unneckowi Chodakowskim, do uczynku niżej mianowanego, o to i w ten sposób: iż gdy roku terażniejszego, tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątego, powracając z za Dniepra szlachetny Jan Osmaczko Chodakowski z wyspomienionym Iwanem Satanowcem, kozakiem zadnieprskim, zszedzy się w drodze i będąc w jednej kompanji z sobą, u tegoż Iwana Satanowca, kozaka zadnieprskiego sposobem niezwyčajnym, złodziejskim, w siele Tarasach, do Chabna należącym, na noclegu konia zawziół i z tym koniem tu, da siola Chodakow ujechał i czas nie mały, tak w Chodakach, jako i po innych miejscach tułający się, przechowywał, o którego konia gdy był opyt, protestantowi tegoż Chodakowskiego z koniem pojmać przytrafiło się, którego to Jana Chodakowskiego, iako krewnego swego, ci, wysz mianowani principałowie i komprincipałowie, chcąc z tym że koniem od protestującego wydzignąć, a mając dawne gniewy i przyczyny, jako to w sąsiedstwie, do protestującego, upatrzywszy tę okazję, w roku terażniejszym, tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątym, miesiąca aprila szóstego dnia, gdy protestujący, jako człowiek spokojny, nikomu ni w czym nie będąc winny, i czasu wysz mianowanego iechał z domu swego Czerniawki do siola Chodaków, dla opowiadania o tym złodzieju i o koniu, tedy ci, wysz pomienieni principałowie, mając już pewną wiadomość i szpiegi o protestującym, na dobrowolnej drodze, na gościńcu, idącym z Czerniawki do Chodaków, przeciwko siedlisku starego Gowarzewskiego, w gaju gęstym zasadzkę uczyniwszy, nie dbając nie na prawo pospolite i winy, w niem opisane, i niemając boiaźni Bożej, tegoż protestującego, na koniu siedzącego, oskoczwszy, bić, strzelać, gonić po chustach, tamże protestującego z konia zbawszy, strzelbę i szablę odebrawszy, za

szję wzięwszy, powiadać być takimże złodziejem, jako ten Jan Chodakowski, który tego konia u kozaka sposobem złodziejskim zabrał, związał, a związawszy, okrutnie a nielitościwie tak rucznymi, dułani, pięściami mordując, zbili, a mianowicie: zgóbów dwa rucznicy wybili, że zaraz i wypadli i innych razów sinych, krwią nabiegłych, rucznicznych po obu dwóch bokach dwadzieścia zadali, że protestans musiał obumierać, tamże, widząc cię principałowie, że protestans już bliższy miał być śmierci, aniżeli żywota, związanego tegoż protestanta, przy koniu, w las gęsty zawiódłszy, wieszać i tracić potajemnie chcieli, a potem, z przejrzenia Bożego, jeden s principałow, Tyszo Kulisz Chodakowski, opamiętawszy się, jakości drugich odwiódł od tego i, wziwszy z lasa, do wsi Chodakow protestującego, już barzo chorego, zaprowadził; tam że we wsi, kupę rzekomo zabrawszy, do siebie tychże mianowanych comprincipałow i innych wiele, protestującego sądzić na śmierć, różne czyniąc strachy, pasterwili; z strzelby ręcznej strzelając, broń osmalili, i poty się zbytkowali, aże, za daniem znać, żona protestującego z domu swego przyjechała, żałośnie płacząc i prosząc onych, aby już bić, mordować i zbytkować poniechali i dopiero, widząc barzo chorego, że już mowę zamknął i gadać protestans nie mógł, uląkszy się, poprzestali; przy którym takowym morderstwie i pieniądze protestantowe, co miał przy sobie złotych sześć dobrej monety nie zwyczajnie cię principałowie zawzieli; widząc tedy żona protestującego barzo chorego a mało nie umarłego męża swego, na sanie wzięwszy, do domu swego zaprowadziła, gdzie i sama taż żona protestującego, z wielkiego żalu i frasunku, jako i turbaczej po tym takowym uczynku w chorobę wpadła i Bóg wie, co z nią teraz będzie, bo i teraz chora; o co to wszystko pomieniony protestans na wysz mianowanych panów: Didkowskiego, Chodakowskich, Czulańskowego i innych świadczył i solesaiter protestował, ofiarując o to prawnie, jako z prawa przyjdzie, s pomienionemi panami: Didkowskim, Chodakowskimi i innymi czynić, zostawiwszy jednak wolną melioratię tej protestaczej, albo uczynienie inszej, jeżeli by tego potrzeba ukazywała, a teraz, na dowód tego wszystkiego, stawil woźnego generała województwa kilińskiego, wołyńskiego, bractawskiego i czernigowskiego, szlachetnego Iana Simka, który to woźny, w moc prawdziwej relacj swojej,

zecznał temi słowy: iż on roku terażniejszego, tysiąc sześć set siedmdziesiąt dziewiątego, miesiąca aprila dwunastego dnia, mając przy sobie dwóch szlachciców, ludzi dobrych, szlachetnych panów: Andrzeja Zawalskiego i Wojciecha Osmólskiego, był na sprawie i potrzebie urodzonego pana Łukasza Dubiskiego, w domu onego, w Czerniawce; tamże tegoż pana Dubiskiego widział barzo chorego, zbitego i zmordowanego i, za okazaniem, widział zębów dwa wybitych i pod obiema bokami widział na ciele razów sinych, bitych dwadzieścia; szyję i twarz barzo opuchłe, które zbitcie powiadał od panów: Didkowskiego, Chodakowskich i innych być stałe, tamże i wzięcie pieniędzy przez tych że osób słyszał; co iż wszystko tak a nie inaczej było, prawdziwie pomieniony woźny zeznawszy, prosili, tak protestans o przyjęcie tej protestacji, jako i woźny swojej relacji do xiąg niniejszych; co otrzymali.

Книга городская оверукая записовая и поточная, № 3209, годъ 1678—1680, листъ 113.

XXXIII.

Жалоба отъ имени дворянина Франциска Потockкого на дворян: Ивана и Каленика Кубилинскихъ о томъ, что они, принявъ участие въ козацкомъ возстаніи, не допускали Потockкого къ пользованію участкомъ земли, принадлежавшимъ ему въ селѣ Кубилинѣ; они сожгли его хозяйственныя постройки и убили крестьянина Потockкого, посланнаго имъ для взысканія его поля. 1679. Августа 20.

Рокъ тысяча шесть сотъ семьдесятъ девятого, мѣсяца Августа двадцатого дня.

На вриде игродскомъ, в замку его королевской милости оверукомъ, передомною, Андриемъ Реднапомъ, намѣстникомъ подстароства оверуцкого и книгами напешенима, игродскими, оверуки-

не, станавшы personaliter уродzony пан Федор Лекowski, слуга уродzoneго его моści пана Franciszka на Potoku Potockiego, именемъ tegoż пана swego swiadczył i soleniter protestował на przeciwo szlachetnemu panu Iwanowi Kubilińskiemu, Żukowi i innym, z imien i przezvisk temuż mianowanemu panu Kubilińskiemu wiadomym, których, за wzięciem wiadomości, w pozwie wyrazić declaruje, o to i w ten sposób: iż mianowany pan Kubiliński, pospolu z nieboszczkiem bratem swoim, Kalenikiem Kubilińskim, nie dbając nie на право pospolite и winy, в niem opisane, и przepominawszy bojaźni Bożej, przysposobiwszy do siebie różnych ludzi, człowieka z kilkanaście, в roku przeszłym, tysiąc sześćset piędziesiąt czwartym, podczas swejwoli kozackiej i chłopskiej i zostając в onej, gdy poddany jego моści пана protestującego dziedziczny z sioła Helewicz, на imnie . . . , do sioła Kubilina, dla orania pola на części dziedzicznej jego моści пана protestantis, в siele Kubilinie będącej, и на noc tamże, в tym siele, в gumnie będący, składił się, wysz mianowany pan Kubiliński, mając spięgi, и wziawszy wiadomość, że ten mianowany poddany zanocował, jako prędko usnął, przyszedszy, albo naszedszy, gumno słomo obleszsy, jako nieprzyjacieli ogniem zapalili и, gdy з огня tenże poddany uciekał, onemu siekiero, zlapawszy, szyje ucieli и trupa в tenże ogień wrzucili и spalili, tam же temuż poddanemu и wolów pare, kosztujących złotych sześćdziesiąt, spalili, о co wszystko pomienioney sluga jego моści пана Potockiego, imieniem jego моści, swiadczył i soleniter przeciwo wysz mienowanemu panu Kubilińskiemu protestował, ofiarując jego моści о to правни, jako з права przydzie, czynić, zostawivszy jednak wolną melioratją tej protestatij, albo uczynienie inszej szerszej, jeżeli в tego potrzeba ukazywała, prosząc на ten czas, aby та protestatja до xiąg niniejszych была przyjęта и zapisana; co otrzymал.

Книга городская оверукая поточная и записовая, № 3209, годъ 1678—1680, листъ 188.

XXIV.

Жалоба отъ имени дворянина Франциска Потоцкого на дворянъ Александра, Андрея, и Тимоша Харченковъ—Белоцкихъ о томъ, что они болѣе 20 лѣтъ находившя въ рядахъ козацкихъ и что въ теченіи этого времени они истребили бѣловъ и лесъ въ лѣсахъ Потоцкого, присвоили себѣ его борти и захватили, принадлежавшія ему, земли въ селѣ Гесевичахъ, разрушили, отдѣлившія ихъ, межевыя знаки. 1679. Августа 28.

Рoku тысяча шесть сотъ семидесять деятого, мѣсяца Августа двадцать осмога дня.

На урядѣ игородскомъ, въ замку его короневской милости овруцкомъ, передомною, Андреемъ Редчиномъ, наместникомъ подстароства овруцкого, и книгами внѣшними, игородскими, овруцкими, станавшью personaliter уродzony пан Федоръ Левковский, слуга уродzoneго его моѣи пана Franciszka на Potoku Potockiego, imieniem jego моѣи пана swego, świadczył i soleniter protestował на przeciwko szlachetnym паномъ: Alexandrowi, Andrzejowi i Tymoszowi Charczenom Hejewskim, albo Bełockim, boiarom jego królewskiej моѣи, do starostwa owruckiego przynależącym, o to i w ten sposób: iż mianowani panowie Charczenki Bełocy, nie dbając nie na prawo pospolite i winy, w niem opisane, różnychъ латъ przeszłych, od latъ dwudziestu, podczas swejwoli kozackiej i chłopskiej, pokozaczywszy sie, na on czas i roku terazniejszego, tysiąc szest

set siedmdziesiąt dziewiętego, także różnychъ czasow, i miesięcy, i dni, przybierając zъ sobą i inszychъ różnej konduity ludzi, gwałtownie nachodząc на część gruntu dziedziczo jego моѣи пана protestantis, в селѣ Hejewiczachъ leżącą, takъ pole, jako i puszczą, zwierzъ wszelaki biłąc, osobliwie łosie, których piętnaście różnemi dniami i czasы zabili i на свой pożytekъ własny obrucili, pszczoł, po drzewachъ, в ostrowachъ będącychъ, do tej części Hejewskiej należącychъ, trzydziści powydzielali, szacującъ każde pszczołъ po trzy kopy litewskie, в polachъ, на wszystkichъ trzechъ politkachъ, między popsuwawszy, ku swoimъ polomъ poprzywłaszczali, i zъ tego, od latъ dwudziestu zażywawszy, pożytkи sobie przywłaszczali, także i bobry, części teje Hejewskiej jego моѣи пана protestantis, в rzece Jasieniu, co rokъ od latъ dwudziestu bijali, i to wszystko на свой pożytekъ obracali, за czymъ jego моѣи пана protestantis do szkodъ nie małychъ, których sobie, nie wkładającъ в to gruntow, на osmeset złotychъ polskichъ (rachuje) przyprawili, o co wszystko wyszъ mianowany sluga jego моѣи пана Potockiego, imieniem jego моѣи iterum atque iterum świadczył i soleniter protestował, ofiarującъ jego моѣи пана swego (imieniemъ) o to правнне, jako зъ prawa pospolitego przyjdzie, czynić, zostawivszy iednakъ wolno melioratio tej protestacie, albo uczynienie inszej, albo też przezъ pozew poprawienie, jeżeli by tego potrzeba ukazywała, на ten czasъ stawilъ woźnego generała woiewodstwa kijowskiego, wołyńskiego, bractawskiego, i czernigowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który, в mocъ prawdziwej swej relatacie, zeznałъ temi słowy: iż on roku terazniejszego, tysiącъ sześćsetъ siedmdziesiątъ dziewiętego, mѣсяца Augusta dwudziestego piątego dnia, mającъ przy sobie stronę szlachtę, dwóchъ szlachcicówъ: szlachetnychъ: пана Jana Osmolskiego i Wojciecha Zawackiego, byłъ на sprawie i potrzebie urodzoneго его моѣи пана Franciszka на Potoku Potockiego в селѣ Hejewiczachъ, części dziedzicznej tegożъ wyszъ mianowanego jego моѣи пана Potockiego, за оповидаaniemъ przezъ jego моѣи, słyszałъ od różnychъ ludzi i szlachty, że wyszъ pomienieni Bełocy Charczenki, różnie, różnemi czasы на grunta i puszczą jego моѣи пана Potockiego, do części в селѣ Hejewiczachъ leżące, nachodzącъ, zwierzъ wszelaki ławiali i bili, pszczołъ po różnychъ ostrowachъ powydzielali, między в polachъ popsuwawszy, ku swoimъ polomъ poprzywłaszczali i wszelakichъ przezъ latъ dwadzieścia po-

żytkow zażywali, co iż tak, a nie inaczej było, pomieniony woźny prawdziwie zeznawszy, prosili, tak protestans o przyjęcie tej swojej protestacji, jako i woźny swojej relacji do xiąg niniejszych; co otrzymali.

Книга городская оверцкая занисована и поточена, № 3209, тожд 1678—1680, листы 193.

XXXV.

Жалоба отъ имени дворянина Франциска Потоцкого на дворян Михаила, Петра и Реміяна Лековскихъ о томъ, что они въ продолженіи долгаго времени принимали участіе въ козацкомъ востаніи, грабили шляхетскія имения и умерщвляли шляхетчей; они нападая ибколько разъ съ вооруженнымъ отрядомъ на мѣстечко Потоцкаго—Віеледники, били и грабили шляхетчей, бившихъ тамъ на ярмаркѣ, истребляли добрыхъ въ дѣлахъ Потоцкаго и отнимали у него бортн. 1679. Августа 28.

Рокъ тысяча шестсотъ семдесятъ девятого, мѣсяца августа двадцать осьмого дня.

На браде кгородской, въ замку его королевской милости оверцкомъ, передомою, Андреємъ Редциномъ, наместникомъ подстароства оверцкого и книгами нинешними, кгородскими, оверцкими становяшы personaliter уродzony пан Федор Лекowski, слуга уродzoneго его моѣи пана Франциска на Потoku Потоцкого, имениемъ его моѣи пана swego, świadczył i soleniter protestował на przeciwko уродzonym паномъ: Michałowi, ojcowi, Piotrowi i Remianowi, synom, Lewkowskimъ о то i в ten sposóbъ: iż прерзечени панowie Lewkowscy, nie dbającъ nic на право pospolite i winy, в niemъ opisane, zostającъ czasy przeszłemi в козацкjej swjejwoli czasъ nie mały, i różnychъ czasówъ różnego stanu ludzi мѣującъ i piekącъ, добра i różne chudoby zabierającъ, i wespółъ з nieprzyjacielemъ rzeczpospolitej szlacheckiej добра plądrowali i pustoszyli, gdzie i teraz, в tej swjej zasmakowawszy swjejwoli, nie ustającъ, przybrawszy do

siebie różnej kondiciei ludzi człowieka kilkanaście, в року terazniejszymъ, tysiąc sześć set siedm dziesiąt dziewiątymъ, najechawszy gwałtownie на добра jego моѣи пана protestantis, miasteczko Віеледники pod czasъ targu, уродzoneго пана Іана Skipora mało на śmierć nie zabili; i drugi raz, tegoż року terazniejszego, także pod czasъ targu, najechawszy на też miasteczko Віеледники, уродzoneго пана Andrzeja Niewmirzyckiego tyrańsko posiekli i mało także на śmierć nie zabili, i różnie, różnemi czasы, ludzi, jącychъ i idącychъ з targu, на drodze, на gruncie jego mości пана protestantis, за границą wielednicką zastępującъ, biącъ, mordującъ i obdzierającъ, а osobliwie bobry jego mości пана protestantis в rzekachъ; lasiencu, Zwonkowej, od latъ kilkunastu nie zwyczajnymъ sposobemъ, to jest kradzionymъ, powybiali, barię, do dubrъ dziedzicznychъ jego mości пана protestantis, siolъ: Stahowszczyzny i Chłuplan należące, doswego używania poprzywłaszczali, а z tymъ i do szkódъ nie małychъ jego mości пана protestantis, których sobie на tysiącъ złotychъ polskichъ być mianuie, przyprawili, о cо wszystko mianowany слуга, именемъ его моѣи пана swego, soleniter świadczył i protestował, ofiarującъ tegoż jego моѣи пана swego именемъ о то правне, jako з права przydzie, czynić, zostawiszъ jednakъ wolną melioracjąъ tej protestacji, albo uczynienie inszej, jeżeli by tego potrzeba okazywała; на ten czasъ, на dowódъ tego wszystkiego, stawilъ woźnego generała województwa kilowskiego, wołyńskiego, bractawskiego i czernihowskiego, szlacheznego Stephana Karaczewskiego, który to woźny, в mocъ prawdziwej swjej relacji zeznałъ temi słowy: iż он, року terazniejszego, tysiącъ sześć set siedm dziesiąt dziewiątego, miesiąca Augusta dwudziestego szóstego dnia, mającъ przy sobie dwóchъ szlachcicówъ, szlachečnýchъ panówъ: Іана Osmolskiego i Wojciecha Zubowskiego, byłъ на справie i potrzebie уродzoneго его моѣи пана Франциска на Потoku Потоцкого, в dobrachъ, miasteczku Віеледникахъ, тамъ, за okazaniemъ tegoż jego моѣи пана Потоцкого, słyсzałъ od różnychъ ludzi, że панowie Lewkowscy, wyszъ mianowani, różnie, różnemi czasы, najężdżającъ pod czasъ targu на miasteczko Віеледники, różne czynili excessa, ludzi biącъ i zabijającъ, także po drodze różne czynią różnymъ ludziomъ trudności, biącъ, obdzierającъ, także i bobrówъ przezъ latъ kilkanaście bicie i łowienie przezъ tychъ wyszъ mianowanychъ panówъ Lewkowskichъ, co iż takъ, а не inaczej

было, поминионъ воынъ правдѣиъ зекнавшы, просили, такъ протестансы о пригнѣіе той протестали, jako i воынъ swej релатіеі до хіагнинѣиъ, гроділких, оуручких; со отримали. *№ 3209, годъ 1678—1680; листа 194.*

XXXVI.

Жалоба дворянина Павла Блоцкого и жены его, Анны, на са братья: Реміана и Павла Меленевскихъ и на жены ихъ о томъ, что они, долго живя съ Блоцкими миролюбиво, и мирно раздѣлялись имуществомъ, разсормились съ ними во время крещенія ребенка Блоцкого, на-несли Блоцкимъ побой, устранили ихъ угрозами и хотѣли выбросить ребенка на сѣденье собакамъ, чтобы предостатить, какъ они выража-лись, разномыслие въ своей землѣ «царского народа» 1680. Сентября 2.

Рокъ тысяча шестеотъ осемнадцатого, мѣсяца сентебра вто-рого днѣ.

На градѣ вгродскомъ, въ замку его королевской милости оуруч-номъ, передомню, Теодоромъ Левтовскомъ, намѣстникомъ подста-роства оуручнотого становшы персоналіеі уродzony jego моіе пан Іан Блоскі, swym i имениемъ уродzoneй jej моіеі паніеі Анны Меленевскаго Јановеі Блоскеі, маізонки sweі, на ten czas тыраіско преез особъ нѣже мланованыхъ збитей i змородованей, свидѣчилъ i со-ленітер протестовалъ на преевику уродzony паномъ: Реміанові i Іванові, брати родзonym i маізонкомъ ихъ моіеиъ: паніи Марыне Блос-зичкеіго i паніи Парасі Мосзковскаго Меленевскимъ, маізонкомъ, principalom, jego моіеі пану Базилему—Андржевоі, брату стріецъ-

не родзонему i маізонце jego. моіеі, паніи Настазіеі Каленскаго Меленевскимъ, маізонкомъ, comprincipalom, рады i pomocy we wszы-сткіемъ wysz поминионымъ обѣлаowanymъ додаіцымъ, о то i в ten нѣ-жеіеі описаны способѣ ізъ gdy протестансы тераніеиъ, трактуіае войнѣ преез лат кілканасіе подъ знаkiemъ wielмоіеіго его моіеі пану Чарнаіевскимъ, старосты морнавскаго, в войску jego [королевскіеі] моіеі Великаго Хіагства Литевскаго, подчасъ expeditieі з Турчы-немъ подъ Журавнемъ быі змыты до niewoli турецкеі, i до Stambu-лу быі запровадзены, i в той niewoli zostawaі полчварта лата, а потымъ, за провіденіаі пану найвышшеіго, а за стараніемъ jego кро-левскіеі моіеі, пану нашего миіосіеиъ, преез посла jego коро-левскіеі моіеі, пану Spondowsкаго з той niewoli рекуперованы зо-стаі współ з маізонкаі своіаі, gdzie по wysіеіу з той niewoli маі-зонка протестуіаеіго змiewoliла до крєwnыхъ swoich в powiat оу-ручкы, до wsi Мелєі на czwartą część, од обѣлаowanychъ маізонце, протестуіаеіго правомъ przyrodzonymъ, по nieгды зeszłymъ Моісеіу Меленевскимъ, родзичу jej, правомъ przyrodzonymъ spadлi i należаа а gdy протестансы, в року тераніеиъ, тысяіе szeісет osmdzie-сігымъ до wsi Мелєі прееіеіали, tandemъ wysz поминиеніи обѣлао-ваны, pokazawszy przyziaoі своіаі przyjacielską, jako браіа родзени преевику протестуіаеіму, в домъ своі протестуіаеіго зє wyszткiа substantiа прееіи, з добрей воли своіеі часть czwartą, до oddania posagu протестуіаеіму postąпили i wydzieliли, а протестуіаеі, бѣае в tymъ од обѣлаowanychъ aserurowаны, bezpiecznie на tychъ dobrach, на czwartей чєіси огородніеі jako теі i zboіе јаре, według potrzeby своіеі, zasiaі i juі быі некітєрє з pola zebraі i до stodolъ, до обѣ-лаowanychъ спровадзиі; а gdy пан найвышшій маізонкѣ протестуіаеіго, ктєра била ciężarna, rozwiązałъ i synemъ obdarzył, tedy протестуіаеі, według powinności i zwyczaіу chrześciaіnskаго на krzcinъ ludzi znacznych, sąsiadów okolicznychъ i przyjaciół swoichъ в домъ wysz по-минионыхъ обѣлаowanychъ, szwagrów swoichъ, uprosiі, tamіе wysz по-миниеніи обѣлаowanychъ, року тераніеиъ, тысяіе szeісет set osmdzieіа-іеіго, мѣсяца Augusta днѣ dwudziestego piątego, з instinctu wysz поминионыхъ comprincipalom, преез бытіеіи ludzi znacznych, маіае okazіе до nieprzyziaoі i до niechęci przyjacielskieі, aby mogli протестуіаеіго i маізонкѣ jego в domu swoimъ udespectowaі i од wyszт-

kiej substantij wyzuć, jakoż, czyniąc dosyć woli, zamysłowi swemu złemu, przeciwko protestantom zawzię temu, a przepomniawszy wpród bojaźni Bożej i win, w prawie pospolitem na takowych surowie opisanych, porwawszy niewinątko z kołbyką, na podwórze wyrzucili w godzinę po krztu świętym, a zawoławszy psów i mówiąc te słowa: «niech psi naród ludzki nie rozmnaża się między nami, niechaj go psy zjedzą», a małżonkę, porwawszy za warkocz, z łózka, w położu leżącą, w kark z izby wypchneli, tamże bez miłosierdzia, na ziemi leżącą, noscami zabiili, koszule na niej poszarпали, a gdy wypadli szlachcianki z izby podnieść małżonkę protestującego z ziemi, prawie już za umarłą, tedy, tym się nie kontentując, storsami, rucznicami, i czym ieno zarwawszy, tak sami i małżonki ich mościów zbili, a protestujący, zrozumiawszy, że już to gaz na niego, obronną ręką do komory uszedł, tamże ciż obżałowani, przybrawszy do siebie pomocników do kilkudziesiąt człowieka, a mianowicie parobków stryckiego swego, wysz mianowanego, obżałowany imiona i nazwiska ich lepiej wiadome i znaiome, tamże protestującego szturmem dobywali; a gdy, posłyszawszy inst sąsiedzi, na ten okrzyk i strzelanie zbiegli i protestującego, z tej komory salwowali, i w dom pana Bahrynowskiego zaprowadzili, i tym się jeszcze nie kontentując, i nie dosyć na tym mając, kilku godzin już w noc, prawie gdy już ludzie usnęli, z temiż pomocnikami swemi naszli na dom pana Bahrynowskiego, cale chcąc protestujących zdrowia pozbawić i do śmierci przyprowadzić, wyzywając protestującego na poiedynck, postawiwszy około dwora zasadzki, z rucznicami, z kijami, rogatynami i innym orężem, do wojny należącym, i kto jeno, posłyszawszy ten okrzyk i góste strzelanie; do protestującego na ratunek biegli, aby protestujących mogli ratować, tedy i tych tyrańsko też straż i zasadzki obżałowanych bili i ratować nie dopuszczali, gdzie jednego z panów Meleniewskich, a mianowicie pana Teodora Meleniewskiego z tytuł kołem w kark zbili, który na tym miejscu za umarłego do dnia samego za zabitego leżał, a gdy, widząc, że już protestującego wziąć nie mogą, tedy zaś w drugi raz, wyszepomnioną małżonkę protestującego, a rodzoną siostrę swoją, wzięwszy z domu pana Bahrynowskiego, obżałowani, jakoby żalując tego, pod rękę, a drugi w kark biłąc, do domu swego znowu zaprowadzili i do samego dnia

wartowali, aby nie uciekła, mówiąc te słowa do niej: «gdy nam tego skarbu, żeście z mężem swoim z Turku wywiezli, nie oddasz, pewnie i sama nie będziesz żywa, bo już jesteś w ręku naszych i małżonek twój, taka owaka, ręku naszych nie ujdzie, bo będziemy mieć na pilnym oku, że on od nas tyrańską śmiercią będzie dzisiaj zabity». Przez który takowy swój postępek prawo pospolite wzruszyli i winy prawne na osoby swoje, uczynkowi godne, zaciągnęli i expulsią uczynili, a w sposób łupu zboża, tak w stodole, jako i w polu, w kopach stoiące, od mała i do wiela, zabrali i na pożytek swój obrócili, a protestujących do szkód nie małych przypawili, których sobie szacują być stałych na tysiąc złotych polskich, dobr samych w to, części czwartej, jako też i zbiecia, nie ineludując, o co wszystko protestantes z pomienionemi obżałowanemi w sądzie należnym prawnie czynić ofiarowali, zostawwszy jednak sobie salve do czynienia innszej szerszej protestacji, jeśli by tego potrzeba była, a na verificatję tego wszystkiego, stawili woźnego generała wojewódstwa kiowskiego, wołyńskiego, bractawskiego i czernihowskiego, szlachetnego Iana Simka, który w moc prawdziwej relacji swej zeznał temi słowy: iż on roku terażniejszego, miesiąca Augusta, a dnia dwudziestego osmego, za przydaniem urzędu grodzkiego owruckiego, a za użyciem wyżej pomienionego protestującego, był we wsi Meleniach, w domu pana Pawła Bahrynowskiego, mając przy sobie stronę szlachtę: szlachetnych panów Mikołaja Lemiesza i pana Iana Młodzianowskiego, tamże widział panią małżonkę Blockiego, w położu leżącą, wszystkie w krwi, znać że noscami i storsami zbitą, i koszule na niej poszarpano, i warkocz wyrwano, i u dziecięcia, które w powitku zostaje, a gdy sama jej mój pan Blocka z powitku wywinęła i pokazała plecy dziecięcia swego, widział sinie, spuchłe, znać o ziemię uderzone, ledwie znać co duch w nim zostaje; a gdy on, woźny, z powinności urzędu swego, pytał samego i samej pani Blockiej, od kogo by te sobie zbiecia miała? która pod summieniem swoim, przy bytności ludzi znacznych i przy wysz pomienionej szlachcie, «że ja te zbiecia mam od panów: Remiana, Iwana Meleniewskich, braci swoich rodzonych»; tedy on woźny, co widział i od ludzi znacznych słyszał, i co jest w tej protestacji dołożono, toż stronę szlachtę, przy nim będącą, oświadczył i o tym tę relację

swoją uczynił i zeznał i prosił protestans, aby ta protestacja, jako i wozy, aby jego rellatia do xiąg byli przyjęte i zapisane; co otrzymali, Ian Błocki sam od siebie i imieniem małżonki swej.

Книга гротская оверуцкая записывал и поточная, № 3209, года 1678—1680; листа 357.

XXXVII.

Духовное завещание дворянина Семена Мартыновича Левковского, по которому онъ распределяет имущество между родственниками, и излагается желание, чтобы останки его были похоронены въ Свѣтлинскомъ Левковскомъ монастырѣ. 1680. Октября 30.

Року тисеча шесть сотъ осмьдесятъ первого, месеца Априля патого дня,

На граде кротскомъ, въ замку его королевское милости оверуцкомъ, передомню, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ подстаростомъ оверуцко и книжникомъ нинешнимъ, кротскимъ, оверуцкимъ становшымъ озовисто вродzony пан Стефан Нiewмиерскы, для wpisania do xiąg нинешныхъ, гродзкихъ, оверуцкихъ, подał per oblatin testament ostatniej woli zesłego pana Semenа Мартыновича Левковского, на rzecz, в tym testamentie мianовице wyraжонъ, справiony, о czym ten testament szyrzyє в sobie opisnie, ktoєго подawшы, prosił, aby przyjęte i в xięgi wpisany był; ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przymuając, czytałem i tak się в sobie ма: W imie Oyca, i Syna, i Ducha świętego, i nierozdzielney іedności Trojcy świętej, ku wieczney pamięci niżej opisanej rzeczy, amen. Ję wszystkie rzeczy, в памяти ludzkiej spywają i за czasem в забытности przychodzą, dla tego bywają objaśnione pismem, aby в памяти ludzkiej на potomne czasy zostawali, а tak ja, Semen Martynowicz Lewkowsky, będąc od pana Boga wszechmogącego nawiedzo-

ny, а widząc to; iż każdy człowiek в здровіu spodziewa się choroby, а в chorobie śmierci, ktoєy i ia pewien, iż mnie, jako i każdego człowieka nie minie, choć на ciele zchorzałъ, jednak на umyśle zdrowy, całego i zupełnego rozumu będący, chcący to по żywocie swoym, aby te moje ubogie ostatki, rzeczy ruchome, kote по żywocie moym pozostaną, на szarpanie nie przyszło, chcący ja, to porządnie rozporządzić, oprócz ojezyny, kora dekretem trybunalskim lubelskim Piotrowi Michałowiczowi Lewkowskiemu nakazana, czynie wiadomo tym testamentem moym, в доброй воли moiej, а ние в прzymuszenia żadnego, wszystkim wobec i każdemу в osobną, кому by jeno о tym wiedzieć potrzeba będzie, u każdego prawa i sądu grodzkiego, teraz i на potom: iż gły pan Bóg wszechmogący imie в tego mizernego świata do chwały swojej świętej wziąć będzie raczył, naprzód polecam dusze moję panu Bogu, а cialo moje grzeszne ziemi, в ktoєy wzięto jest, kotoє kosztem i staraniem swoim zwysz pomeniony pan Piotr Michałowicz Lewkowsky, jako opiekun moy, i ktoєmu wszystkie dobra moie за żywota mego правне zleciłem, ten ма по śmierci moiej cialo moie в монастырзе свягтого Миколаја Левковским i Niewmiерским поchować в ceremoniach należnymi chrześciańskimi, jako cialu grzesznemu należy przy pogrzebie, także i sorokounsta żeby się odprawowali, pamięti rokowe, aż до roku żeby się czynili; а ієслибы wyspomieniony Piotr Lewkowsky sprzeciwił się ostatniej woli moiej i niemiał dosić temu uczynić, tedy zlecam krewnym i blizkim moym: Stepanowi Niewmiерskiemu Іакимовiczowi i małżonce jego Domnie, а bratannie moiej, aby tego doyrzeli, а ієслибы пан Piotr Lewkowsky ostatniej woli moiej nie miał dosić testamentowi memu uczynić, tedy onego pozynam на sąd panski; kocioł, kotoє kupilem за swoje pieniądze własne, także i krowę i paszoł dwoie в ulach, leguię i odkazuję bratannie moiej, Domnie Stefanowej Niewmiерskiej, także з ruchomych rzeczy, kotoє pozostali в domu moym własnym, dziedzicznym, на siedlisku Hezowie, kotoє wszystkie gospodarskie rzeczy, zabrawszy bezprawnie, teute pan Piotr i pan Roman Michałowiczowie Lewkowskie, bracia rozeni, kotoє to rzeczy wszystkie, moie własne, leguię i odkazuję teoye bratannie moiej, Domnie Stefanowej Niewmiерskiej, aby przy nioє zostawały, także summy pieniężne, kotoє zabrali wysz-

дзевятым jeziora własne collegium xawerskiego, pod Nowym Xawerowem, na rzece Uszy złowili; gdzie nie tylko ryby, ale i bobry sieciami połowili, w pustyni grunty obracając, o co wszystko ofiarując się prawnie czynić, wielebny xiądz Marcin Tyrawski, prosił, aby ta protestatia była przyjęta i zapisana, salva melioratione, jeśli by potrzeba było, inszy protestacy; co i otrzymał.

Книга городская оспущена записовая и пономочная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 25.

XXXIX.

Жалоба езуитской хаверовской коллегии на дворянъ Московскихъ о томъ, что они захватили земли, отказанныя Игнатіемъ-Александромъ Емичемъ въ пользу коллегии, пользовались ими въ продолженіи 12 лѣтъ и отказались возвратитъ ихъ езуитамъ. 1681. Генваря 28.

Рoku тисеча шесть сотъ осьмьдесятъ первого, месеца генваря двадцать осмого днѣ.

На пріеде кгродскихъ, въ замку его королевское милости оспущкомъ, передомово, Реминкомъ Суринкомъ, лочнымъ новогородскимъ, подстаростамъ кгродскимъ оспущнымъ и книгамъ именнымъ, кгродскимъ, оспущнымъ становшы оцевісше wielebny xiądz Marcin Tyrawsky, superior collegium xawerowskiego societatis Iesu, своуи і totius communitatіs imieniem opowiadał і świadczył się przeciwko szlachetnym паномъ Moszkowskimъ Bohdanowi, Nikonowi, Narasimowi Naumenkom, Fedorowi і Michałowi Ostapiczennom, Iwanowi, і JH Sokołowski, alias Duchowski, Piotrowi Juszenkowi, Semenowi Klimenkowi, Jhnatenkowi, Semenowi, Dmitrowi Krawczekom, o to: iż oni, grunty, od fundatora collegium xawerowskiego, świętey pamieci przewielebnego jego mości xiędza Ignacego-Alexandra Ielca nabyte і collegium xawerowskiemu societatis Iesu in he-

reditatem dane, occuparunt, budynki sobie na nich pobudowali, soony z barciami między się rozebrali, przez dwanaście lat nawozow, pognojow, przysad, ogrodow, pól, sianożęci żazywali, poztyki z pszczół, z stawu, z ról wszelakie brali in praedjuditum et dampnum collegii xawerowiensis, nie dawaąc się osadzać ludzior przychodzącym на gruntach pomienionych, pod się wszystko podgarnowszy, za nie sobie uważając wszelakie prozby і napominania, ale і оwszem самопатами гроząc, o co wszystko ofiarując się prawnie czynić, wielebny xiądz Marcin Tyrawski prosił, aby ta protestatia była przyjęta і zapisana, salva melioratione, jeśli by potrzeba było, inszy protestacy; co і otrzymał.

Книга городская оспущена записовая и пономочная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 25 на оборотѣ.

XL.

Жалоба дворянина Ивана Александровича Закусилъ на дворянъ Григорія і Антона Закусилъхъ і на синошей ихъ, о томъ, что обвиненные, похолоди въ свѣзлахъ съ козаками, выгнали изъ села Закусилъ отца истна, а когда, воешь тридцатилѣтнего отсутствія, вступъ возвратился въ Закусилъ, чтобы принятъ во владѣне, принадлежашую его отцу і дать землю то обвиненные стали заносить побой ему і его жень і захватили въ свое пользованіе всѣ принадлежашія истпу угодіе. 1681. Генваря 28.

Рoku тисеча шесть сотъ осьмьдесятъ первого, месеца генваря двадцать осмого днѣ.

На пріеде кгродскихъ, въ замку его королевское милости оспущкомъ, передомово, Реминкомъ Суринкомъ, лочнымъ новогородскимъ, подстаростамъ кгродскимъ оспущнымъ і книгамъ именнымъ, кгродскимъ, оспущнымъ personaliter ad acta становшы уроджъ

ny pan Jan Alexandrowicz Zakusiło, opowiadając, żałował i soleniter protestował swym i małżąki swej imieniem przeciwko urodzonym panom: Hrehoremu Zarozkiewiczowi, oycowi, Prokopowi, synowi, Zakusiłom, Antonowi i dwóm synom jego Zakusiłom, principalom, uczyniek niżej mianowany pełniącym, i innym compriaciłom i pomocnikom, których czasu prawa, za powzięciem o imionach i przezwiskach wiadomości, w pozwie protestans pomienić declaruje, o to i w ten sposób: iż pomienieni obwinieni, legco sobie považając prawo poposlitie na na winy, w nim surowie opisane, nie nie dbając, gdy nastąpiła w roku tysiąc sześć set czterdziestym ósmym rebellia kozacka i swowola chłopska, rodzic protestanta, zeszy pan Alexander Zakusiło z synem swym, terazniejszym protestantem, z domu i z dobr swych, ze wsi Zakusiłow, zdrowie swoje unosząc, uciekał i w wojsku corononym czas niemają zostawał, i gdy był przez nieprzyjaciela w wojsku posieczony, a dowiedziawszy się, że panowie Zakusiłowie, w Zakusiłach, w domach swych mieszkają bezpiecznie, do domu swego, do Zakusił przyjechał, rozumienia tego będąc, że między bracią szlachecką i sąsiadami swymi czas jaki zamieszka i z tego posieczenia może przysię do zdrowia; a terazniejszy protestans w wojsku został. Tamże gdy przyjechał rodzic protestanta do domu swego, tedy przereczony pan Hrehory Zarozczko Zakusiło z kozakami gwałtownie rodzica protestanta do dobr jego własnych nie dopuścił, zabiciem i w rzece Żerewi utopieniem straszając, gdzie na ten czas, zadając strachy, przez gwałt od rodzica protestanta i sprawy odebrali, tak disposicie na dobra leżące, jako zapisy różne i różne processa z różnymi osobami, co musiał oddać, zdrowie swoje ochraniając, a gdy teraz, prawie w lat trzydziestu, protestans z małżąką swą do dobr, po rodzicu jego pozostałych, do wsi Zakusiłow, jako dziedzic, przyjechał, chcąc onych zażywać i mieszkając, jako na swej własności; tedy wszystkie wyszianowani obwinieni, tak pan Hrehory Zakusiło z synem swoim, jako i pan Anton Zakusiło z dwiema synami swymi i innymi, do siebie na to przysposobionemi, protestanta we wsi Zakusiłach, bez dania przyczyny, po kilkakroć zbili, że ledwie żywego zostawili, drogi pozagrodzili, aby nie miał kturedy z domu swego ani wyjechać ani wynieść, przechwałki na zdrowie czyniąc, małżąkę pro-

testanta, gdy we młynie była, chcąc wiedzieć o pożytku, na częst ich przychodzącym, tedy tenże pan Hrehory Zakusiło pięściami zbił i kaliczył i przez prog ze młyna wypchnął, która gdy na ziemi padła, nogamy bił, deptał i za umarłą porzucił, siana, budynki popalili i cale ze wszystkich dobr, tak dziedzicznych, jako spadkowych, tamże w Zakusiłach będących, po stryju protestantowi, po panu Filonie Zakusiłu, bezpotomnie zeszył, spadłych, gwałtowną expulsią uczynili i z tych wszystkich pomienionych dobr wszelakie pożytki: miody z ostrowow hartnych biorą, drzewa hartne ze pszczołami rąbają, i ule do domow wożą, w stawie i w rzece Żerewi ryby, bobry i wydry łowią, ze młyna pożytki biorą, pola, ogrody, siedliska, pognoće, sianożęci zarywiają i onemi pożytkują, budynki palą, odpowiedzi i przechwałki na zdrowie protestanta przed różnymi ludźmi czynią, i tak protestanta z pomienionych dobr jego własnych, dziedzicznych, jako i po stryju wyszpanionym spadłych, wygnali i gwałtowną expulsią uczynili, i przez lat trzydziestu w nieprawnej swej possessii trzymają i zażywają, a protestans, expulsus będąc, po domach i majątnościach cudzych z małżąką swoją poniewierać się musi; i takowym swym niesłusznym i nieprawym postępkem prawu poposlitemu sprzeciwili się, winy na osoby i na dobra swoje, uczynkowi godnie zaciągneli i do szkód protestanta, dobr w to nie including, niemających przywiedli i przyprawili; które szkody, czasu prawa, pozwem liquidowane będą. O co wszystko protestans, iterum atque iterum przeciwko obwinionym protestowawszy, prawie, jako prawo każe, czynić deklarował, salve jednak zostawiwszy tey protestacyi, albo inszey szyrzszey uczynienie, lubo przez pozew ony rozszczylenie, jeśliby tego potrzeba ukazywała; a na ten czas o przyjęcie tey terazniejszey do xiąg prosił, co i otrzymał.

Книга продская описанная записована и помочена, № 3210, годъ 1681—1682, августа 26 на оборотном.

Духовное заступление дворянина Анны Садовской, урожденной Пашковской. Она благодарит Бога за то, что Господь дозволил ей возвратиться въ Православие, послѣ того, какъ она, при жизни своего мужа, перешла въ католичество, дабы она распредѣлять имущество между детьми своими и назначать имъ опекуновъ. 1681. Мая 15.

Рокъ тысяча шестсотъ сорока третьего, месеца генваря тринадцатаго дня, в...

На ураде кигредскомъ, къ замку его королевское милости оверцкомъ, передо мною, Михаиломъ Кончановскимъ, на тотъ часъ наместникомъ подстарства оверцкаго и кнѣзю наместникомъ, кигредскимъ, оверцкими personaliter stanowszy urodzony jego mość pan Jan Konarski, manifestował o to, iż ten testament zeszytej z tego świata jej mości paniey Anny Paszkowskiej Sadowskiej, niżej indukowany, nie był dotąd według prawa do żadnych xiaq podany i aktykowany, teraz tedy, jako przedko z Kijowa oddany, tak zaraz ten testament, jako jest napisany, z pieczęciami i z podpisami rąk niżej wyrażonych osób, на tym testamentemъ подписующихъ się, dla wpisania do xiaq niniejszych, per oblatamъ подавшы, просилъ, aby był przyjęty i do xiaq wpisany. Ja tedy, urząd, do xiaq przyjmując, szczeremъ, który рускимъ писmemъ теми słowy jest писанъ: Во имя Отца и Сына и Святого Духа, живоначалное а не раздельное Святое Троицы, стаैसे та речъ къ вечное памяти аминь. Егдажъ вси речи, которые не суть писемъ обварованы, на тымъ свите звыкли съ памяти людское выплывати и въ забите приходити, при томъ зъ опатриости людей мудрыхъ выпайдено, ижъ каждую речъ

выкли, писемъ варуючи, памяти потомнымъ людикъ приводити, а темъ, Анна Садовская, зъ дому Пашковская, будучи я на тотъ часъ отъ пана Бога хоробою наележная обузкоюю, а наминаючи, же въ писме святомъ написано: «будте готовыми, бо не ведаете часу и години смерти», что я сама, презъ очима будучи (смерти), однакъ въ зпупомъ роуде и при доброе памяти, зъ доброе воли своею, а не съ чие намоу, безъ жадного примужена, зиню зълю симъ моимъ testamentомъ остатнее воли моею, доносечи до ведомости каждого суду и ураду и права, кому о томъ велати будетъ належати, вынешнымъ и на потомъ будущимъ людикъ, ижъ гды мене панъ Богъ до хвалы свое Святое позовати будетъ рачиль, поручаю впродъ в моцнымъ руци Господу Богу Всемогущему, сотворителю моему, душу мою, а тело грешное, ижъ естъ изъ земли змыто, въ землю пойдети. Што тежъ я, звыщи мсвованая Анна Садовская, благодарю Творца моего, была еси зостала католичкою, за малжонка славное памяти, пана Садовского, а теперь знову на свою рускую релиию приступила, возлугъ продолжъ своихъ; сподѣи Светую и сакраментъ припала есми. Что тежъ я, хотечи распредати убогую мастиастку мою, которую маю: у Голыхъ мне часть принадлежача одъ родичовъ моихъ, аю право описуетъ, на Голыхъ тисечу золотыхъ мне и деткамъ моимъ, сиротомъ, — въ вѣчность ивъ принадлежитъ. А же я теперь, не маючи никого близного приятеля, кромъ пана Юварского и сестры моею, Зофинъ Конарское, прошу, абы, въ ласки своею, детки мои убогие въ опеце своей затрималъ и мастиастку онымъ заховалъ, нимъ онымъ сиротамъ Господъ Богъ путь покажетъ, а особливе прошу, абы на душу мою Господа Бога у Престола Божего не препоминали, ижъ тому належитъ, презъ дальи рокъ, а по смерти моею деткамъ моимъ: сыну моему Иоану, дочкамъ моимъ: Марціане, Терентей и сыну моему меньшему Казимйру, въ той убогой мастиасти моею рожденны мети будутъ черель опекуновъ моихъ, ижъ звыщи описалосе, абы жаденъ не важилсе детокъ моихъ турбовати ни зъ близкихъ, ни кривныхъ моихъ. Хтошькозвекъ бы сей мой testamentъ остатнее воли мое нарушити смель, темъ оного на страшный судъ Божий его започинаю, а такъ не иначе мнѣ хочю; и на томъ я выписала сей мой testamentъ остатнее воли моею при отцу Алексію

Баролевскомъ, свѣщенику Свѣтѣго Спаса, духовному моему и тебѣ за упрощеніемъ отъ мене особы зацѣнныхъ: Пана Григорія Булавскаго и пановъ Сенчиловъ: Тита и Харка, розжовыхъ братьевъ, на той часъ будущихъ и добре того тестаменту моего сведомихъ, ниже на подпискахъ менованныхъ и подписанныхъ. Писать въ мѣсяцѣхъ Петерскомъ, Киевскомъ, року тысяча шестьсотъ осмьдесятъ первого, Мая пятнадцатаго дня. У того тестаменту, при печати, подиши рукъ тѣми словами: Устие отчизно прощонай о подиши руки отъ вышеменованой особы, до того тестаменту подписавомсе— Григорей Булавскій. Я, Алексей Борзавскій, пошъ Спасій, упрощонный одъ паневъ Англия Садовское о подиши руки до того тестаменту. Мы, братія розжовые, Захарій и Титъ Сенчиловые до того тестаменту моего одъ мене, вышеменованой особы, руки свое подписали. Который же то тестаменту, за подаемъ и просьбою свѣшъменованой особы, а за приматемъ мовиъ урядовиымъ, до книгъ нинѣшнихъ есть уписанъ.

Книга городская овернукая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—6184; листа 24.

Жалоба дворянина Михаила Кузьменко Дидковского на дворянъ: Ому, Луку, Василиа и Федора Дидковскихъ, о томъ, что они въ отсутствіи исти, служившаго во время козацкихъ войнъ въ коронномъ войскѣ, захватили его имущество и выгнали изъ его дома его жену и дочь.

1681. Июля 30.

Року тысяча шестьсотъ осмьдесятъ первого, мѣсяца Июля тринадцатаго дня.

На прадѣ кгородскомъ, въ замку его королевской милости овердукомъ, передомному, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ кгородскимъ подстарства овердукого и книгами писанными, кгородскими,

овердукими, personaliter ad acta становшы уродzony пан Michajła Kuzmienko Didskowskij, przeciwko urodzonym panom: Łukaszowi, Bazylemu i Teodorowi Didskowskim, synom zeszałego pana Tomasza Didskowskiego, sąsiadom swoim, opowiadał i soleniter protestował się o to, iż, jako następowała rebelia kozacka i bunt chłopie w powiecie owruckim, noviter po wojnie beresteckiej, rokiem przed wojną czudnowską, protestans, nie mogąc się osiedzić w domu swym, we wsi Didskowicach, przed insolentią hultajską, musiał małżonkę swoją, urodzoną panią Owdotiā Chodakowskiego z curką swoją, Marynā, w domu swym własnym, we wsi Didskowiczach, zostawiwszy, sam usługą rzeczpospolitej z różnemi rotmistrzami przez czas nie mały zabawiając się, gdzie pod ten czas, w niebytności protestanta w domu, pomienieni panowie: Łukasz i Bazyl Didskowscy z zeszałym rodzicem swoim, panem Tomaszem Didskowskim, nie tylko, żeby mieli mieć respect na pokrewność, sąsiedztwo z małżonką protestującego, ani też na boiaźń Bożą, nie oglądając się, wprzód małżonkę z córką protestanta z domu ich własnego wygnali i mieszkanie onych do swojej władzy przygarneli, a potom, gdy już małżonka protestującego z córką swoją zbici, zcontemptowani i z mieszkani swego wygnani, po różnych postronnych miejscach tułali się, pomienieni protestantes i dalej w przedsięwziętym złym affeccie swoim postępując, wszystkie należności protestującego, to jest grunta, pola, sianożęci, drzewa hartne ze pszczołami i bez pszczoł, ile na część protestanta należało, gwałtownym sposobem do swojej władzy, dispositiej i posesiej odebrawszy, tym wszystkim disponowali, rozdzielili, pożytki wszelkie, tak miodowe, jako i inne na siebie brali i, przez czas nie mały zadywając tych dóbr, na dwa tysięcy złotych szkód protestującemu uczynili, a gdy protestans, chcąc się dowiedzieć o pożytku małżonki swojej, od znaku wielmożnego jego mości pana obożnego koronnego, pod którym na on czas zostawał, do wsi Didskowicz w roku przeszłym, tysiąc szeszt set szesćdziesiątym wtórym, przyjechał; gdzie małżonki swojej ani córki w domu nie zastawszy, do pomienionego pana Tomasza Didskowskiego, rodzica terazniejszych obżałowanych, zajaechał z czeladzią i poczem swoim, tamże po obszernych rozmowach i udaniu takowym, że małżonka protestującego, sama dobrowolnie, niechając tu mieszkąć w jej

conditej, w insze spokojniejsze poszła kraie; protestans, dawszy temu wiare, sam też, jako żołnierz, nie chcąc się tam dłużej bawić, nazad do chorągwi pospieszać umyślał, co rodzic obżałowanych, jako i sami obżałowani, panowie: Łukasz i Bazyl Didkowski, intencją protestanta wyrozumiawszy, łagodnemi słowy i prośbą swoją protestanta dewinując, uprosili, aby on konia nażyczył, albo raczej onym zaborgował, jakoż protestans, na takowe onych prośbę uczynić musiał, konia—rumaka, kosztującego złotych półtorasta, onym targiem w tej summie wygodził, a obżałowani słowem swoim submtowali się, za powrotem protestanta znowu ku domowi od wojska, za tego konia zapłacić i jego substantią, to jest część ojczyzny onego w drzewach bartnych w cale dotrzymać i ni w czym nie uszkodzić, czemu wszystkiemu obżałowani nie uczynili dość, nie tylko za konia, wziętego targiem, nie zapłacili, ale też wszystkie barci ze pszczołami i bez pszczół, na części protestującego będące, na swój pożytek obrócili, znamiona i klejma, na barciach protestującego będące, popsowali i na ten czas ustawicznie wielką krzywdę i ujmę w barciach swoich protestans od obżałowanych ponosi, czym się nie kontentując, jeden z obwinionych, na imie Bazyl Didkowski, przybrawszy do siebie complicem facti, pana Raliona Skuratowskiego, roku terażniejszego, tysiąc sześć set osmdziesiąt pierwszego, miesiąca Iuli dwudziestego osmego dnia, armatnie, ex inito odlo, napadszy na dom protestantów, cale chcąc protestanta z ziemiem jego nieżywić, na poiedynek cum armis wyzywał, i pewnie by w niedrobie protestanta i pana Iakowowicza Didkowskiego, zię cia protestującego, przyprawił, gdyby był, unosząc zdrowie swoje, nie uchronił się protestans, przez co wszystko pomienieni obżałowani bezbezpieczeństwo sąsiadzkie zgwałcili, prawo pospolite znieważyli, a w zapłacenie szkód pomienionych i w winy prawne popadli, co co wszystko mianowany protestans iterum atque iterum protestowawszy, wolną melioratją tej protestaciej, lubo przez uczynienie inszej protestaciej, lubo też przez pozwy poprawienie sobie zachowawszy, na ten czas o przyjęcie tej protestaciej prosił; co otrzymał.

Книга городская оверуцкая записанная и помочная, № 3210, года 1681—1682, листы 114.

XLIII.

Духовное завещание дворянина Илии Кубилинского, по которому он переляет свое имущество жён и изъявляет желание, чтобы останки его были похоронены в церкви, во имя Св. Архистратига Михаила, в сел. Меленях. Отказывая на пользу этой церкви часть имущества, завещателя желает, чтобы по немъ отслуженъ былъ сорокоусть 1682. Марта 26.

Рокъ тысяча шесть сотъ осмьдесятъ второго, мѣсяца Мая двадцать пятого дня.

На уряде игородскомъ, въ замку его королевской милости оверуцкомъ, передомною, Теодоромъ Лешковскимъ, намѣстникомъ игородскими подстаростом оверуцкого и кинтами нинешними, игородскими, оверуцкими, персонаliter становшью пані Настасіа Миленіовскаго Хелиасзова Кубилінска, для wpisania до xіаг нинієсzych, grodzkich, oweruckich, testament ostatniej woli zesznego pana Хелиасза Кубилінскаго, małżonka swego, per oblatam podala, na rzecz, w tym testamentencie mianowicie wyrażoną, co czem ten testament szyrzej w sobie opisiue, którego podawszy, prosiła, aby przyjęty i w xіаг нинієсше wpisany był; ja tedy, urzadz, dla wpisania do xіаг przymiуаю, czytałem i tymi słowy iest pisany: W imie Ojca, i Syna, i Duchа Świętego niech będzie ku wiecznej pamięci amen. Ja, Хелиасз Кубилінски czynie wiadomo i zeznamam tym testamentem ostatniej woli moiej, teraz i na potem, komu by o tem wiedzieć należało, iż ja, będąc od pana Boga chorobą nawiedzony, a będąc przy rozumie i przy pamięci moiej dobrej, uważwszy to sobie dobrze, że nie masz

pewniejszej rzeczy nad śmierć, a każdy człowiek podlegać jej musi, za czym i ja, będąc chorym, jestem bliższym do śmierci niż do żywota, umyśliłem to do siebie i, chcąc rozporządzić za żywota mego ubogą majątnością moją, po mnie pozostałą, tak leżącą, jako i ruchomą, aby po śmierci mojej rostirków jakich nie było między miłą małżonką moją, urodzoną panią Nastasią Mieleniowskiego, a bracią moją stryjeczną i innymi pokrewnymi memi, jeżeli pan Bog zabierze duszę moją do fały swej świętej, tedy duszę moją oddaę panu najwyższemu, w Trojcy Świętej jednemu, a ciało moje ziemi; naprzód, gdy zabierze pan Bóg duszę moją, ma miła małżonka moja ciało moje grzeszne pochować według trybny i zwyczaju chrześcijańskiego przy domie Bożym, u świętego Michała, cerkwie panów Meleniewskich i pamiątki po duszy mojej też miła małżonka moja ma odprawić, jako temu jest zwyczaj, sorokoust, służeb czterdzieście, tenże swieszcznik cerkwie Meleniewskiej za duszę moją grzeszną odprawić ma, a miła małżonka moja onemu z teje majątności mojej, po mnie pozostałej, nagrodzić ma według wynalazku przyjacielskiego, a majątność moją leżącą, na mnie prawem przyrodzonym po niebożce rodzicielce mojej, paniej Bohdanie Wyhowskiego, Danielowej Kubilińskiej na mnie spadać i należąca, także i kupne, leżące w wojewódstwie kijowskim, a w powiecie owruckim, we wsi Wyhowie, alias Dawydkach, między ich mościami pany Wyhowskimi; ze wszystkimi generaliter pożytkami, do tej części należąciami, na których to dobrach miły małżonek mojej, Nastasiej Meleniewskiego, tym testamentem ostatniej woli mojej leguję i zapisuję dożywocie i sumę złotych trzysta i wolna będzie miła małżonka moja tych dóbr i pożytków z nich wszelakich zażywać i, komu chce, prawem swoim, według tego testamentu ostatniej woli mojej, puścić, albo także tę sumę testamentem swoim, komu chce, legować i zapisać, przeciwko któremu to testamentowi memu ich mości panowie Kubilinscy, bracia moje stryjecznie rodzone i inne bliźy i dalsze krewni moje ni w czym kontradycować i przeczć nie mogą u każdego prawa i sądu i na kóždy miejscu; a ruchome rzeczy, to jest bydło, i konia, i zboże zasiane, tak młócone, jako i nie młócone, które jest u pana Wasila Kubilińskiego, tak jare, jako i ozime i długi moje, na które i zapisy nam, teje miłej małżonce mojej zapisuie

i te zapisy wszystkie, tak zeznane, jako i ręczne, na też małżonkę moją wlewam i tym testamentem moim jej zapisuie i wolów pare, która jest u pana Wasila Kubilińskiego, którą małżonka moja ma odszukać, a odszukawszy którego kolwiek z tych wolów, swieszcznikowi cerkwie Meleniewskiej oddać ma; i to też warnie tym testamentem moim ostatniej woli mojej, jeżeli by ktokolwiek z blizkich, krewnych i powynnych moich temu testamentowi ostatniej woli mojej sprzeciwić się w czym kolwiek miał i ten testament moją naruszyć i w czym by ino kolwiek jaką wątpliwość temu testamentowi memu zadawać miał, tedy ja kóždego, ten testament moją ostatniej woli mojej naruszającego, pozywam na straszny sąd Boski, przed samego Pana i Zbawiciela naszego, Jezusa Chrystusa, i to też upraszam i chcę mieć, aby ten testament moją kóždego prawa i sądu i na kóždym miejscu przy swojej mocy i wadze zachowany był, na co, dla dania wiary i pewności, dałem ten testament moją małżonce mojej. Iż ja sam pisać nie umiem, tedy uprosłem przyjaciela mego, jego mości pana Jerzego Jana Blockiego, który z łaski swej na miejscu moim rękę swoją, za ustną i oczewistą prozbą moją, do tego testamentu mego podpisać się z łaski swej raczył, także z podpisami rąk ludzi znacznych, odmemie ustnie i oczewiście uproszonych, na podpisach rąk niżej mianowanych. Pisan we wsi Meleniach, w domie pana Jana Meleniewskiego, roku pańskiego tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórego, miesiaca Marca dnia dwudziestego szóstego. U tego testamentu, przy печатехъ притесненныхъ, подписахъ рукъ моихъ словомъ: на miejscu pana Heliasza Kubilińskiego, jako pisać nie umiejącego, za oczewistą prozbą jego, podpisał się do tego testamentu Ierzy Jan Blocki ręką swą. Bazyli, swieszcznik na ten czas zostający na Umelanach podpisał się do tegoż testamentu ręką swoją własną. Ustnie proszony pieczętarz od pana Heliasza Kubilińskiego podpisał się do tego testamentu Szymon Meleniewski. Proszony pieczętarz od osoby wysz mianowanej, Jan Meleniewski. Koropajk to obanta tego testamentu, na podaniemъ i prozbomъ звышнихъ менованое особы, а за принятиемъ моихъ урядовыхъ, до книгъ ивменныхъ игородскихъ орудныхъ естъ уписана.

Книга гродская орудная записывала и поточила, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 365.

Разводный лист, выданный Оришкою Федоровичною, урожденною Мошкосою, ее мужу Федору Сквирипе от том, что, вследствие невозможности ужиться, испросил разрешение родственников, они по обоюдному согласию рѣшились разойтись. Жена разрешить мужу вступить во вторичный брак. 1682. Февраля 19.

Рoku тисача шестьсотъ восемьдесятъ четвертого, месеца генваря двадцать шестого днѣ.

На урядѣ игородскомъ, въ замку его королевское милости оверцныхъ, передошюю, Михайломъ Кончакоскинымъ, реентомъ и наместникомъ на тотъ часъ игородскихъ подстароста оверцного и кнѣгами нинешними, игородскими, оверцными personaliter станавшы Федоръ Скирпа, для wpisania до хіаг нинѣшнихъ, гродскихъ, оверцныхъ, per oblatam подаѣ list разводный, одъ жоны своей прешзлей, Орышки Федоровичовны, з подписаніемъ рѣкъ ичмошчѣмъ паномъ слзачты, на подписахъ нѣжъ мianowanych, собѣ даны и слзачты і теми слѣвы jest pisany. Іа, Орышка Федоровичовна, czynię wiadomo tymъ listemъ moimъ, добровольнымъ записемъ rozłączajęcъ się zъ małżeństwa zъ бывшымъ małżonkiemъ moimъ, Fedoremъ Skwirypą, а то względemъ іадаяkiego wъ małżeństwie pożycia naszego, до которого, przyrznamъ się, że ja sama przyczyną byłamъ, przezъ różne występki moje straciłamъ ku sobie miłość małżonka moiego, а jużъ widzącъ cale, że nie będzie między nami pożycia dobrego, padłamъ na nogi jego mości panu ojczymowi memu, panu Iwanowi Moszkowskiemu i imię paniej matce dobrodziejce mojej, такъ теъ ичмошчѣмъ паномъ stryjdomъ moimъ,

ичмошчѣмъ паномъ Moszkowskiemъ, żeby, ulitowawszy się іадаяkiego pożycia naszego, namawiali małżonka mego o rozpustъ zъ małżeństwa zъ mną, за которыхъ prozbą i namową, bywszy małżonekъ mójъ jednostajnie ze mną, zъ małżeństwa rozpustъ uczynićъ zezwolitъ; ја, wyszmielowana, uwalniamъ zъ małżeństwa Fedora Skwirypę, bywшого małżonka mego, tymъ listemъ moimъ, że jużъ nie jestemъ żoną jego, а onъ małżankiemъ moimъ, pozwalamъ onemu żenićъ się, niechъ zdrówъ zъ drugąъ żenićъ się, а неchъ onego Bug błogosławi zъ drugąъ wъ lepsze pożycie wъ małżeństwie, niżeli ze mną, а ја jużъ такъ będę stradać, jakъ mi pan Bógъ dałъ, а zaś, co dała była pani matka na wspomnienie na byczka, ichmoście panowie przyjaciele oszczacowali złotychъ szęć, за которого byczka pieniądze odebrałamъ i ze wszystkiego tymъ же listemъ moimъ kwitowałamъ, на co, dla lepszej wiary i dla wiadomości każdemu, dałamъ jemu tenъ мой listъ, zъ podpisemъ rѣкъ ичмошчѣмъ паномъ przyjaciół, ustnie i oczewisto odemnie uproszonych, нѣжъ на подписяхъ рѣкъ ичмошчѣмъ mianowanych. Działo się wъ Bobyniczachъ, roku pańskiego tysiącъ szćcisestъ osmъdziesiątъ wtórego, wъ niedzielę maśną przedъ zapustami wielkimi. У toro listu разводного подписа pykъ tymiъ słowy: За usną i oczewistą prozbą odъ Орышъ подписује się до теъ karty, jako писаѣ nie umiejącej, Іаn Moszkowski; за usną i oczewistą prozbą pana Iwana Moszkowskiego подписује się Michał Skalkowski, за usną i oczewistą prozbą pana Iwana Kaweckiego, wójtа Marhowskiego, jako писаѣ nieumiejącego, до тего listuъ подписалъ rѣkąъ swoją Samuel Domaszewski. Kотору же то listъъ разводный, за подаиенъ и прозбою вышъ mianowane oszby, а за приятельхъ моимъ урядовымъ, увесъ, слово въ слово до кнѣгъ нинешнихъ, игородскихъ, оверцныхъхъ есть wpisany.

Книга продская оверцная записана и поимована, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 385 на оборотѣ.

XLV.

Жакоба дворян: Иова, Василия и другого Василия Серпижковъ и Василия Лазаренка Дидковскихъ на дворянъ: Станислава Липлянского, Луку, Василия и Федора Хоменковъ Дидковскихъ, о томъ, что они напослали истинныя разныя обиды и напослали на нихъ на улицѣ, побили ихъ и поранили. Въ числѣ обидъ, истинъ заявляютъ, что Липлянский напалъ на маляра, нанятаго ими для возобновленія живописи въ церкви села Дядковецъ, и отнялъ у него сорочку золотыхъ, данные ему вѣдями на покупку красокъ и на другія церковныя надобности. 1682. Апрѣля 29.

Рокъ тысяча шестъ сотъ осмидесятъ второго, мѣсяца Апрѣля двадцать девятаго дня.

На граде кгородскомъ, въ замку его королевской милости овердкомъ, передомою, Теодоромъ Ленковскимъ, наместникомъ кгородскимъ подстаростомъ овердкомъ и выганами напешеними, кгородскими, овердчинни персоналітеръ станновъшій уродzony панъ Якубъ Дидковский, свѣтъ и уродzonych пановъ: Базылего и другого Базылего Serbhenkôw, braci родzonych и третичего Базылего Лазаренка Дидковскихъ, прѣзъ вышѣ мianowanych особъ тыранско збитыхъ и посеченныхъ, иміеніемъ, прѣцивко уродzony паномъ: Константумъ и Станиславови Липлянскимъ и Лукланови, Базылену и Федорови Хоменкомъ Дидковскимъ, principałomъ и Marcinowi Popławskiemu и innymъ comprincipałomъ и pomoenikomъ, imъ samymъ иміоны и прѣзъwisłi, которыхъ было человека до двудзiesiątu и więcej, лепѣй wiadomymъ и знаjomymъ, które, за powzięciemъ wiadomości, в позовіе и в далшымъ procederze prawnymъ, de nomine et cognomine exprimowane бѣда, заłośно оро-

вѣдалъ и sollemniter protestowałъ сѣ о то и в ten способъ, iżъ поміеніемъ обвиніені, не contentującъ сѣ pierwszymъ krzywdami dawniejszemi, które różnychъ czasówъ protestującymъ czynili и задалали и до ruiny substantie przywozdzili, в прѣchwalkami rozmaitemi и odpowiedzią на zdrowie и grabieżemъ, а mianowicie в року przeszłymъ, тисячъ шестъ set osmъdziesiątymъ, місяца septembra dwunastego dnia, gdy protestantowie, dla zdobyci domu Bożego, zaciagnowszy в strony malarza, и upewniwszy onego pewnymъ contractemъ do malowania obrazówъ do cerkwie didkowskiej, и dawszy mu zadatek и в матеріе osobiwіе złotychъ czterdzieście, monetą dobrą, srebrną, wyprawili byli onego dla kupienia farb malarskichъ в теми pieniędzmi до Kijowa, tedy обвиніony панъ Konstanty Liplański, skoro сѣ tylko довідziałъ о tymъ, zarazъ бѣжалъ за tymъ malarzemъ в pogonіа и, dogonivszy we wsi Zakusiatkachъ, те pieniędze, złotychъ czterdzieście, на cerkiewną potrzebę dane, ku szkodzie protestantówъ а krzywdzie domu Bożego, в способъ jakowegosci niesławsznego grabieżu, gwałtownie wydarszy, на свой pożytekъ obróciłъ, а protestantomъ, за częstokrotną requisitą, ku ukontentowaniu domu Bożego, przywrócić nie chciałъ и todądъ nie wraca. Tymъ сѣ niekontentującъ, а mającъ jakiśъ dawny rankorъ прѣциво protestującymъ, в року przeszłymъ, тисячъ шестъ set osmъdziesiątъ pierwszymъ, місяца Januarii osmego dnia, gdy protestujący, панъ Jakubъ Didkowski, бѣдучъ запрошzony в домъ уродzoneго pana Jana Didkowskiego на ucztę, tamże и панъ Konstanty Liplański, szukaючи różnychъ sposobówъ, aby protestanta zdrowia pozabawić, и gdzie indziej chmielemъ głowę obłożysz, umyślnie przyszedszy в домъ szlachecki, bezъ dania żadnej przyczyny, znienacka protestującemu в гбѣ пієсціа даł и, porwawszy сѣ до szabli, ciаć chciałъ, lecz iżъ ludzie в ten czasъ różni, goście бѣдуче, protestanta dłuży oprimować не dali и kaleczyłъ, lubo przy wielkiej oppressie protestanta, który wszystko tо на perswazią ludzką cierpliwie zniosłъ, panu Bogu tutti krzywdę swoią poruczywszy, не ukontentowawszy сѣ и tymъ и не mogącъ сѣ jużъ lepiej pomsić nad samymъ protestantemъ, tedy в tymże roku, місяца augusta czterнаstego dnia, postrzegszy на ulicy charta protestującego, dobywszy szabli, wprzódъ ciаć, а po tymъ sztychemъ pchnąłъ, takъ szkaradnie, аżъ zdechnąć musiałъ, те слова mówiącъ: «że и panu twemu takъ бѣ-

dział». W roku zaś terazniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórym, różnych miesięcy i dniów, pomienieni obwinieni, panowie Chomiczowie Didkowcy, za radą i subordinacją pana Konstantego Liplañskiego, nie sprawując się po bratersku, a wzruszając pokój i mieszkanie sąsiedzkie, ile w jednej wsi z protestującymi mieszkającymi, różne do niechęci dawać okazie, czeladnika i parobka na rok zupełny najętego, na imię Marcina Popławskiego, który na ręku swych i w powierzeniu od pana Jakuba Didkowskiego miał klucze do gumna i od spichlerza i inne rzeczy gospodarskie pomienionego Popławskiego, różnemi sposobami potajemnie, przez czas nie mały mając z onym jakowś porozumieniem, tak długo odmawiali, aż go dnia dziewiętnastego miesiąca kwietnia do siebie odmówili i przewabili, ku szkodzie nie małej i niewygodzie protestującego, w czas pilnej roboty, który parobek nie mało zaszkodził, mianowicie wziął wtarg różnych kolorów jedwabnych łokci pięćdziesiąt, kosztujący każdy łokieć po groszy sześć, sznurka jedwabnego łokci dwadzieścia, kupiony każdy łokieć po groszy cztery i innych wiele rzeczy, jako to: siekiery, swidry, dłota, kosy, wory i różne naczyńne gospodarskie gdzieś, czyli pozatracał, czyli też z sobą potajemnie zabrał i, nie zdawszy z rąk swych żadnej rzeczy, nie opowiednie od protestującego odszedłszy, i dotąd przy obwinionych zostaje, o którego to parobka wydanie, gdy protestujący po przyjacielsku i przez ludzi godnych szlachty i przez wodzonego urzędownie upominał się, wydać żadną miarą nie chcieli i nie wydali, a jeszcze i na samych protestujących przechwalać się, z domu poiedynkiem wywieść i zabijać odpowiadają; przez co teraz i w robocie gospodarskiej wielką szkodę i omieszkanie protestantes ponosić muszą i dla takowych odpowiedzi i przechwałek ustawicznych w zdrowiu swym nie będąc bezpieczni, cierpliwie i modeste wszystko to na sobie znosili, oczekiwający, azali się upamiętają i od takowych złości poprzestaną, ale miasto reflectiej w swym złym przedsięwzięciu, teraz świeżo, chcąc już do skutku przedsięwzięty swój nieprzystojny umysł przywieść, w roku terazniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórym, miesiąca kwietnia dwudziestego siódmego dnia, w poniedziałek, nazajutrz uroczystości święta ruskiego, to jest zmarłych chwastania pańskiego, upatrzwszy czas sposobny, gdy protestujące, jako zwyczaj chrześ-

ciański naucza, nabożeństwem się zabawiali, pomienieni obwinieni, panowie Liplañscy, zmówiwszy się zawczasu z tymiż pany Didkowskimi Chomiczami, siostrzeńcami swymi i z tymże, odmówionym od protestującego, parobkiem, Popławskim i innemi pomocnikami, ku wzruszeniu pokoju pospolitego i prawa świątobliwego tudzież i miłości sąsiedzkiej, a ku wielkiemu zatrudnieniu i niewygodzie wszystkich sąsiad i podróżnych ludzi, nagotowawszy przedtem wcześniej kołów i chrostu, ulicę starodawną, publiczną i gościniec wieczysty zagradzać plotem począł i już nie mało zagroził, nie chcąc nikogo przez wieś przepuszczać, co gdy protestujące, jako i inni sąsiedzi obaczyli, iż niesłusznie czyni, poczęli prosić słowy łagodnemi, aby tego poniechał, a drogi i ulicy ludziom wszystkim nie zagradzał, dopieroż pomienieni panowie Liplañscy z tymiż siostrzeńcami swymi, pany Didkowskimi, obwinionymi, z Popławskim i innemi pomocnikami, wśród słowami uszczypliwymi, honorowi szlacheckiemu i sławie dobrej szkodliwymi, lżyć i sromocić poczęli, a potem, bez wszelkiego respektu, wszyscy, rzuciwszy się jedni do kołów, tamże na ulicy na to już umyślnie nagotowanych, drudzy do siekier, a pan Konstanty Liplañski do szabli, terazniejszych protestujących, ubezpieczonych pokojem prawa pospolitego, owarowanych, ile pod czas takowych zachnych i chwalebnych świąt, nie złego na ten czas na siebie niespodziewających się, bezbronych, tamże na ulicy zaraz niemilosierdnie, kto jeno co w ręku miał: kołami, siekierami, obuchami a pan Liplañski szabłą, sam przywódcą będąc, (i te słowy mówiąc: «teraz mamy czas pomsty naszej nad takimi owakimi synami») obces rzuciwszy się, protestujących tak opprimować poczęli, że aż na ziemię każdy od takowego impetu i ogłuszenia upaść musiał, tamże, już na ziemi leżących, siekili, bili, tłukili, jako się im podobowało, nie tylko kołami, obuchami, szabłą, ale na ostatek stusami, rękoma i nogami deptali, za czupryny targać, włosy, kołtuny powyrwali, całe chcąc ich nieżywić, jakoż pewnie by byli nieżywi, gdyby nie sąsiedzi na ten czas odratowali i na śmierć zabić nie dali i tak, ledwie co żywych, z dalszą jeszcze odpowiedzią na ostatek zdrowia protestujących, odeszli; których z miejsc na ten czas jednych aż poniesiono, a drudzy, sami zwlokąwszy się, do domów swych pobite, posieczone, poranione i pokrwawione przy-

wlekli się, z ranami zadanimi takimi: panu Jakubowi Didkowskiemu raz obuchem na róg głowy, czuprynę wyrwano, a na plecach, na bokach i na nogach ran sinych, spuchłych, krwią naciekłych, kołowych i obuchowych dziesięć; panu Bazylemu Serhienkowi Didkowskiemu ran, także kołami bitych, sinych, i obuchowych, spuchłych, krwio naciekłych, na plecach, na bokach, co znaczniejszych, siedmnaście a mniejszych po wszystkich prawie ciele i bez liczby, który na śmiertelnej pościeli chorując, Pan Bóg wie, jeśli się od takowego zbitia niemilosierdnego wyleczy; drugiemu panu Bazylemu Serhienkowi Didkowskiemu raz kołem w kark szkaradny, na głowie kołtuny wyrwali, na plecach, na rękę obuchowych razów sześć bitych, sinych, spuchłych, krwią naciekłych, szkodliwych, z naruszeniem kości, a inszych po wszdtkim ciele i zliczyć trudno dla spuchłości ciała; panu Bazylemu Łazarenkowi Didkowskiemu na prawym plec raz cięty szabłą, na lewej ręce, wyżej łokcia, także szabłą, także ciętych, szkodliwych razów dwa, na łbie kołem uderzony raz spuchły, siny, barzo szkodliwy, owo zgłoa wszystkiego, na ziemi-łęczącego, zbili złłukli, tak, że wszystko ciało czerniało, na twarzy zaś oczy wszystkim znacznie nogami i pięściami popodbiłano. Ktorem to takowym swoim niesłusznym i nieprawym postępkem prawo popolite obwinieni violarunt, winy prawne, pro qualitate facti, na osoby i dobra swoje zaciagnęli, a protestantów, dla takowych: zbitia, bólu i omieszkania, w robocie gospodarskiej, do szkód niezmiernych, które czasu prawa przez pozew verificowane będą, przywiedli i przypawili; o co wszystko, jako się wyżej pomieniło, protestujący, swym i imieniem wysz mianowanych panów Didkowskich, iterum atque iterum protestowawszy, ofiarował z obwinieniem prawnie, jako prawo będzie kazało, postępować, salve jednak do poprawy tej protestatij, albo pozwem czasu prawa onej rozszyrzenie, jeśliby tego potrzeba ukazywała, zostawiwszy; a na verificatij tego wszystkiego, stawil woznego generała wojewódstwa kijowskiego, wołyńskiego, bractawskiego i czerniobowskiego, szlachetnego Jana Simka, który, za przydaniem urzędowym i z powinności swojej woznowskiej, roku tysiąc sześć set osmdzieśiat wtorego, miesiąca, kwietnia dwudziestego ósmego dnia, in praesentia dwóch szlachty, ludzi wiary godnych, panów Jana i Pawła Didkowskich, był we wsi Didkowcach, w domach każdego osobno, mianowicie:

Jakuba, panów Bazylego i drugiego Bazylego Serhienkow i pana Bazylego Łazarenka Didkowskich, których widział pobitych, potłuczonych a jednego i posieczonego, po głowach, po plecach, po grzbiecie, po rękę, po nogach, wszystkich spuchłych, sinych, krwawych, rannych, czupryny i kołtuny powyrwane, mianowicie: pana Bazylego Serhienka barzo chorego, na śmiertelnej pościeli leżącego, Pan Bóg to wie jeśli i żyw będzie, i wszystkie te rany na nich, jako się wyżej w protestatij pomieniło. Ktore to takowe pobicie, i posieczenie, i dalszą odpowiedź na zdrowie powiedali być stałe panowie Didkowscy, wysz pomienieni, od panów: Liplanskich i panów Chomiczew Didkowskich na ulicy, bez dania żadnej przyczyny. Tegoż roku, miesiąca i dnia i z tąż pomienioną szlachtą, za affectatij pana Jakuba Didkowskiego, był użyty do panów: Łukasza, Bazylego i Fedora Chomenkow Didkowskich, których wszystkich, w jednym domu zastawszy, a przy nich i szlachetnego Marcina Popławskiego, który pierwiej u pana Jakuba Didkowskiego służył, i nie dosłużywszy roku, a wzięwszy zupełną zapłatę, a mając klucze w rękę swych i wiele zaszkodziwszy, nie opowiednie od pana Didkowskiego Jakuba odszedł, i przy tychże panach Chomiczach Didkowskich, jako przy szwagrach swych, loznie się bawi, u których urzędownie requirował, imieniem pomienionego pana Jakuba Didkowskiego, o wydanie tego Popławskiego i rzeczy przez niego zabranych, w protestatij mianowanych, gdzie panowie Didkowscy Chomiczowie odpowiedzieli: że my go żadną miarą nie wydamy i nieodstąpimy; tedy tego Popławskiego Marcina, według prawa, w tysiąku grzywien do rosprawy prawnej przyaresztował, i przyporęczył, który areoszt panowie: Bazili, Fedor i Łukasz Didkowscy, benewole przyjąwszy, do prawa onego stawili, gdzie tego potrzeba ukaze, submitowali się. Co wszystko, iż tak a nie inaczej było, jako widział i słyszał mianowany wozny, tąż szlachtą, przy sobie będąc, oswiadczywszy, ztamtąd odiechał i o tym tę swoją prawdziwą przedemną urzędem czyni i uznaie rellatij, prosząc wespół z protestantem, aby tak protestatij, jako i ta rellatij do ksiąg niniejszych, grodzkich, ewruckich przyjęte i zapisane byli, co otrzymali. Jakub Didkowski.

Книга предская верукала записовая и пошочная, № 3210, годъ 1681—1682, листъ 344 на оборотѣ.

XLVI

Жабоба дворянина Андрея Матиашкевича на дворянъ Мошковскихъ о томъ, что они отняли у него деньги и коня, нанесли побой его женѣ и пачерницъ и уговорили козаковъ, кзартированныхъ въ Овручѣ, взять его въ плѣнъ и разными лишениями принудить къ уплатѣ выкупа; они подстрекали козаковъ, указывая на то обстоятельство, что, послѣдній среди нихъ, Матиашкевичъ.—Ляхъ. 1682. Апрѣля 30.

Року тислача шестсого омыдсѣдѣ второго, месеца Априля тридцатого дни.

На граде кгородскомъ, въ замку его королевское милости Овруцкомъ, передо мною Теодоромъ Левковскимъ, намѣстникомъ кгородскимъ подстаростомъ овруцкомъ и кнѣгами нашенскими, кгородскими, овруцкими, персоналітеръ становащю уродзону панъ Андрей Матиашкевичъ, свымъ и уродзонею паней Маргнѣ Выховского, маѣлонки swey имениемъ, также именіемъ пані Оксиной Сокѣловского Piotrowey Tuszyney, corki поміеніоней пані Матиашкевичевой, окрутнѣ збитыхъ од особъ нѣзѣр мѣанованыхъ, свидачѣлъ і, заѣлоснѣ оповіадаіае, протестоваѣ сѣ прѣцивко уродзону паномъ: Никѣлѣ Nawmienkowi і synowi jego Matwieiowi, Iwanowi, Michałowi і Fedorowi Zadczenkowi, Prokopowi, Semenowi, Andrzejowi Czyżkonowi, Semenowi Kuzmenkowi Moszkowskim, і Liduchowskiemu, і Jackowi, brataniczowi jego, princypałom і inszymъ pomocnikom і compriyncypałom, которыхъ имѣна въ позовіе спецификованѣ бѣдѣ, о то у въ tenъ способъ: ізъ обвиніені, зѣдѣна маіае jakiśъ гнѣвъ у нѣчѣгѣ до protestentow, въ одной wsi, въ siele Moszkach, въ сѣдѣдствіе miesz-

каіае, роузнѣи чѣсы рѣзне крѣзды у violentie protestantomъ czynіае, napierwіе, zebrawszy sіę обвиніені на protestanta, zastąpiwszy onego we wsi Moszkach на drodze, одіелі pieniędzy gotowychъ złotychъ dwadziescia pięć, które byłъ wziół за woła у Jakima Worobіa Moszkowskiego і до domu s теми pieniędzmi szedł, nie kontentuiącъ sіę і tymъ обвиніені, gdy kozacy на stanowisku stali въ Owruczu, полкъ Semenow Korsuncow, którymъ kozakomъ udali зъ нѣчѣгѣ обвиніені protestanta: «że то lachъ мѣдзѣдзѣ нами mieszka, weźcie go до więzienіа, może sіę вамъ dobrze okupić» і за radą і poduszczeniemъ ich, protestanta kozacy wzіowszy gwałtemъ до Owruca, і въ więzienіу, okowawszy pętami żelaznemi у łańcuchem, przezъ dwa dni у nocy dwie на mrozie protestanta trzymali, nie dawszy ani іесѣ, ani pić; од которыхъ okupuiącъ sіę зъ tego więzienіа, musiālъ kozakomъ даѣ złotychъ czterdziestci Polskichъ і czapke falendyszową, kunіае obłożoną даѣ, за którą дано złotychъ polskichъ pięć і tymъ sіę jeszcze обвиніені не ukontentowawszy, legce sobie maіае право pospolite у на winy, w nimъ opisane, nie nie dbaiącъ, а wykonywaiącъ zawziętośćъ swoję прѣцивко protestantomъ, roku terażniejszego, тѣсѣае szesćset osmdziesiątъ второго, miesiаца Aprila dwudziestego osmego dnia, gdy obaczyli, że sіę wybiera protestansъ зъ Moszkowъ на mieszkanie до Wyhowa, nie mogącъ mieszkać въ Moszkachъ одъ обвиніеныхъ, і słyszącъ одъ nichъ zawsze рѣзне прѣчѣхѣwalki на zdrowіе, nałożywszy sіę зъ dostatkami swemi на два wozy, wyłachać chіаіа; ale обвиніені, zebrawszy sіę wszyscy съ pomocnikami swymi, зъ armatną strzelbą і зъ kłami, jako на nieprzyjaciela, на domъ protestantowъ gwałtownіе naszedzsy, wrótѣ rozbіwszy у wpadzsy до dwora, zaraz до protestanta rzucili sіę, chcącъ onego nieżywić, widzącъ tedy protestansъ takowy гвалтъ на siebie, unoszącъ zdrowіе swe, на tylъ зъ dworu swego, в форте, до rzeki Noryny uszedł, tamżѣ małżкѣ protestuiącѣго і corkę jej, panіа Tuczyną okrutnie kłami zbili, zekrwawili, за warkocze targali, по ziemi włoczyli, potądъ, pokądъ włosowъ на głowie stawało, а потомъ за umarłychъ onychъ odeszli і szkodъ wiele в domu naczynili і konia, зъ woza wyprzagszy, за которого dawano złotychъ pięćdziesiąt, wzіeli, uczyniwszy теми słowy на protestanta odpowiedzi: «że на tymъ bedziemъ wszyscy, że go о śmierć przyprawimy;» за ktoroemi odpowiedziami nie іestъ bezpieczенъ protestansъ zdrowіа і życia swego, przezъ

co obwinieni prawo pospolite zgwałcili, winy na osoby y dobra swoje, uczynkowi ich godne, zawzieli y zaciagneli, a protestanta do szkod na złotych dwieście polskich przypyrali, o co protestans iterum atque iterum protestowawszy, ofiarował z obwinionemi prawnie, jako prawo każe, czynić, salve jednak do uczynienia szyrzszej protestacyi, albo oney rozszerzenia pozwem, czasu prawa, jesliby tego potrzeba prawa ukazywała, sobie zostawwszy. Na dowod tego wszystkiego stawil woznego, generała woiewodstwa kiłowskiego, szlachetnego Iana Simka, który wozny w te słowa rellatią zeznał: iż on, roku terazniejszego, tysiąc szesćset osmdziesiąt wtorego, dnia dwudziestego dziewiątego, był we wsi Moszkach, w domu urodzonego pana Andrzeja Matiasiewiczza, za przydaniem urzędowym, mając przy sobie dwóch szlachciców: pana Stephana Iastrzembzkiego i pana Iana Turkowskiego, oglądał okrutnie zbitych, zranionych: pania Marynę Wyhowskiego Andrzeję Matiasiewiczową i córkę oney, panią Oksinią Sokołowskiego Tuczną, na których widział barzo siła razow bitych po wszystkim ciełe ich, po rękę, po głowie, po plecach, że i zliczyć trudno, bo wszystkie ciało spuchłe, sinie, krwią ponaciekało, twarz zekrwawiona, włosy na głowach oberwane, których mało co na głowach zostało; które zbiecie i włosow oberwanie mianowali sobie być stałe, przy gwałtownym naysciu na dom, od osob w protestacyi mianowanych; i to mianowali, że wiele szkod naczyniwszy i konia z wozu wyprzagszy, wzeli i odpowiedzi uczynili na zdrowie protestanta, onego nieżywić; i o wszystkim opowiadali, co tylko w protestacie opisano, co on wozny, prawdziwie zeznawszy, wespół s protestantem prosili, aby tak protestatia, jako i rellatia, do xiąg zapisane byli; co otrzymali.

Книга городская оуручная записывала и поточная, 1681—1682 года, № 3210, лист 347 на оборот.

XLVII.

Жалоба дворян: Романа, Михаила, Петра и Прокопа Левковских на дворянина Франциска Потоцкого о томъ, что онъ, приглашенный въ свой домъ Романа Левковского, приказалъ слугамъ своимъ зарубить его, причемъ угрожалъ поступить со всими Левковскими такъ, какъ поступилъ его отецъ съ Антономъ Невмировичемъ, которого онъ убилъ, закопалъ трупъ, привязалъ къ хвосту лошади, домъ его сжегъ и имение присвоилъ себѣ. Потомъ Потоцкій обвинялъ несправедливо Левковскихъ въ укрывательства бѣглыхъ крестьянъ, и наконецъ дозволилъ своему управителю, Хмельскому, похитить жену Прокопа Левковского, отказавшись дать ее назадъ. Когда Прокопъ Левковскій явился съ требованіемъ въ имение Потоцкаго, Веледния, то по приказанію Хмельскаго былъ посаженъ въ тюрьму, а потомъ избитъ до полусмерти. 1682. Июля 7.

Року тисета шестьсотъ осмидесятъ второго, мѣсяца Июля сегого дня.

На враде игродскомъ, въ замку его королевской милости оуруцкомъ, передомномъ, Теодоромъ Левковскимъ, неместникомъ игродскимъ подстароства оуруцкого и канцелярши вивеншины, игродскими оуруцкими персоналитер становшью уродзону пан Roman Lewkowski, swym i urodzonych панów: Michała, ojca, Piotra, rodzzonego i Prokopa, stryjcznego, przez niżej mianowanych osób tyrańsko kłiami zbitego, i na ten czas chorego, braci swych, Lewkowskich imieniem, przeciwko urodzonemu jego mości panu Franciszkowi na Potoku Potockiemu, jako roskazuigcemu, i urodzonym panom: Ianowi Chmielewskiemu, podstarostciemu welednickiemu, Ianowi Skiporowi, slugom, Olszańskiemu, masztalerczowi, wolą i rozkazanie pana swego pełnią-

cym, żałośnie opowiadał i soleniter protestował się o to i w ten sposób: iż jego mość pan Potocki, nie kontentując się pierwszym zbiciem i posieczeniem protestanta w roku przeszłym, tysiąc sześć set osmdziesiątym, miesiąca Augusta trzydziestego dnia, zaciągnawszy z sobą protestującego w kompanią na sejmik deputacki do Włodzimierza, na wyezdnym z Wieleńnik w pomienioną drogę, wprzód onego, jako gościa, w rzeczy wenerując, a po tem, bez dania żadnej przyczyny, słowami żelżywszy, bez wszelakiego respectu bić i siec szabłami pomienionym sługom swoim rozkazał, którzy, czyniąc wolę i rozkazanie pana swego, protestanta niemilosierdnie wprzód obuchami przygłuszywszy, a potem szabłami siec poczęli i razów szkodliwych, ciętych cztery zadali, mianowicie: w głowę ran trzy szkodliwych, z których kosci wychodzili, a czwartą ranę w rękę prawą, którą się składał, nie przyszedszy jeszcze do broni, przez wszystkie palce zadali i za umarłego na ziemi zbitego odjechali; a tym się nie kontentując jeszcze, i na ostatek zdrowia i substancji na różnych miejscach sam jego mość pan Potocki, przez różnych ludzi i sługi swoich przechwałki i odpowiedź czyniąc na protestanta takową: że, jako niebożczyk rodzic mój kazał zabić i kołmi włoczyć przed tym Antoniego. Niewmiryckiego, i jego substancją zabrać, i mieszkanie spalić, tak i ja terazniejszym protestantom uczynię; zaczynam protestantes zdrowia swego nie są bezpieczni; a przy takowych pochwałkach na zdrowie i substancją, protestujących chcąc rujnować, śmiał i ważył się przez sługę swego, pana Iana Chmielowskiego, śnać uchodząc przedsięwzięcia swego, uczynić niesłuszą i potworną protestacją na protestantów w roku terazniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórym, miesiąca Februarii dwudziestego piątego dnia, w grodzie owruckim, jakoby protestantowie poddana ze wsi Biełki, żonę Klima roboczego, Marynę, zbiegłą w dom onych z różnemi fantami i pieniędzmi gotowemi, w tejsze protestacjey mianowaniem, nie wiedzieć gdzie zapodzieli, także i nijakiego Kondrata Winnika, z koniem żydowskim zbiegłego także do wsi Lewkowicz, za requisitią obojga wydać nie chcieli i listy, znieważwszy, nogi nadeptali, czego nigdy in rerum natura nie było. Tandem po swej protestacjey niesłusznej, roku terazniejszego, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórego, miesiąca Kwietnia piętnastego dnia, przez subordynowanie osoby

odmówiwszy żonę szlubną urodzonego pana Prokopa Lewkowskiego, podwodo poddanych swoich do Weleńnik z rzeczoma, niżej mianowanemi, sposobem nieprzystojnym, kryjomie pan Chmielowski, podstarości jego mości pana Potockiego wieleńnicki, tamże, do Weleńnik wykocic i zaprowadzić kazał, a mianowicie te rzeczy: spodnica złametowa, kosztująca złotych trzydzieście, harasowa, kosztująca złotych dziesięć, kozuch, kosztujący na dobrą monetę złotych dwanaście, pieniądze gotowych w dobrej monecie złotych piętnaście, a inszych różnych fantów, płócien, koszul, obrusów, podwik, kabatów i różnego naczynia gospodarskiego więcej niżeli na złotych sześćdziesiąt; o której odmówionej i wyprowadzonej, żenie swojej z rzeczoma pomieniononemi do Weleńnik gdy się pan Prokopi Lewkowski dowiedział, jako szlachcic, pokoioem prawa pospolitego obwarowany, a nie spodziewając się nic złego na siebie, jechał upominać się, jako o żonę swoją własną, u pana Iana Chmielowskiego, podstarościowego weleńnickiego, w dom jego mości pana Potockiego, do Weleńnik; aby protestującemu wydano ze wszystkimi zabranemi rzeczoma; tamże, miasto wydania żony pomienionej, pan Chmielowski, legce sobie poważywszy prawo pospolite i winy, w nim opisane, nierespectując na stan szlachecki, pod czas dnia targowego, dziewiętnastego miesiąca Kwietnia, roku terazniejszego, wprzód słowami szpetnemi; chłopami nazywając, pana Prokopa Lewkowskiego 'do turmy wsadzić kazał, a potem, zawoławszy na chłopów swych, i wywiekszy z turmy, tyrańsko kijami bić kazał, że aż ledwo żywego na ziemi porzuciwszy, odeszli i żony dotąd wydać niechce i nie wydaje; którym to takowym nieprawym i niesłusznym postępkiem swym obwinieni prawo pospolite violarunt, winy prawne za takowe uczynki na osoby i dobra swoje zaciągnęli, a protestantów do szkód nie mających, nie rachując w to rzeczy i pieniądze, przez żonę pana Prokopa Lewkowskiego zabranych, które czasu prawa przez pozew veriflowane będą, przywiedli i przyprawili; o co wszystko, jako się wyżej pomieniło, jako i odpowiedź na zdrowie i substancją, protestujących, swym i imieniem wysz mianowanych panów, ojca i brata swych, Lewkowskich, iterum atque iterum protestowawszy, i przeciwko uczynionej protestacji od jego mości pana Potockiego, jako potwarnej, reprotestowawszy, ofiarował z obwinionymi prawnie, jako

prawo będzie kazało, postępować, salvo jednak do poprawy tej protestacji, albo pozwem, czasu prawa, onej rozszerzenie, jeśli by tego potrzeba ukazywała, zostawiwszy; a na werifikacji tego wszystkiego stawiał woznego generała wojewodztwa kiłowskiego, wołyńskiego, bractawskiego i czernigowskiego, szlachetnego Stefana Karaczewskiego który, za przydaniem urzędowym, i z powinności swojej woznowskiej, roku tegoż, miesiąca kwietnia dwudziestego wtórego dnia, in praesentia dwóch szlachty, ludzi wiary godnych, panów: Iana Stefana Niewmierzkich, z którą pomienioną szlachtą był we wsi Lewkowiczach, w domu: wprzód u pana Romana Lewkowskiego widział rany, już pogojone, tylko znaczne, w głowie u pana Romanie Lewkowskim, snąć byli szkodliwe, z których mianował pan Lewkowski, iż i kości wychodziły, a czwartą ranę przez wszystkie palce na prawej ręce — szkodliwe, cięte, jako się wyżej w protestacji pomieniło, tegoż dnia i z tąż, wysz rzeczoną, szlachtą był w domu pana Prokopa Lewkowskiego, barzo chorego, kłami zbitego, wszystkiego siniego, spuchłego, krwią obciekłego, że od tak szkaradnego zbitcia i spuchliny ran zliczyć trudno, które to takowe zbitcie i poranienie panowie Lewkowscy mienili być od osób i sposobem, wyżej mianowanym w protestacji, stałe; co wszystko, iż tak a nie inaczej, jako się wyżej, pomieniło, on wozny, szlachta, przy sobie będąca, oświadczwszy, z tamtąd odjechał, i o tym tę swoją prawdziwą czyni i szczerze relacją, prosząc: współ z protestantem, aby tak protestacja, jako i woznego relattia do ciąg niniejszych, grodzkich, owruckich przyjęta i zapisana była; co otrzymał Roman Lewkowski, a i i

1681—1682, листъ 400.

XLVIII.

Духовное завіщаніе дворянина Дмитрія Степановича Белошницкаго, которымъ онъ отказываетъ свое имѣніе, частью брату своему Степану, частью въ пользу церкви въ селѣ Белошницкомъ, частью же въ пользу священника села Скороднаго, въ которомъ завіщатель умеръ на дорогѣ; священникъ села Скороднаго напутствовалъ больного и обѣщалъ его похоронить при жѣстной церкви, 1682. Юлія 9.

Рoku тисѣча шестсотъ осмьдесятъ третего, месеца Іюлія тридцатого дня.

На урядѣ кгродскомъ, въ замку его королевское милости оверуцкомъ, передо мною, Теодоромъ Левковскимъ, намѣстникомъ кгродскимъ подстаростомъ оверуцкимъ и кнѣгами вѣнцѣвскими, кгродскимъ, оверуцкимъ, пертоналитеръ становни угрономъ панъ Грегорій Белошницкій, для уписана до книгъ вѣнцѣвскихъ, кгродскихъ, оверуцкихъ, подать пер обѣщанъ тестаментъ оственное воли вольного пана Дмитрія Белошницкаго, пресея, аби былъ принятъ и въ книги уписанъ, которого я, урядъ, примучю, читаломъ и тѣми словы, рускимъ писаномъ есть писанъ: Во Имя Отца и Сына и Духа Святого, въ Троици Единого Бога, аминь: Я, Дмитрей Степановичъ Белошницкій, ведою чашю и ознайму тѣмъ концы остатней воли тестаментомъ, кому того ведати будеть надѣжало, какъ я, будучи хоримъ, пошолъ былъ на однусть похъ Мошрь до Мелешиванчъ, до образу Святое Пречистое; гдѣ приведши до села Скороднаго, бардомъ закороналъ, единакъ при зуполномъ смыслу и розумѣ будучи, уприсавши до себе священника скороденского

велебного отпа Григорія, которы мене споведать и сакраментовати и тело мое грешное меля поховати при церкви скороденской святого Дмитрія, которому священнику записую жита полъ мерки и сорокъ гроши готовыхъ, золотыхъ семь, за что маеть тотъ священникъ набоженство за душу мою отравить, то есть сорокоусть, а тое все брать мой, панъ Степанъ Белошицкий, священнику маеть отдать; а у стрія моего, пана Ивана Белошицкого двенадцать шаговъ долгу отпускаеть, оному священнику отдать и белець меду, а грунтъ мой увесь отчиной Белошицкой пану Степану Белошицкому, брату моему, часи вечными записую и увесь мой достатокъ, щокозвекъ по мые останеть, и въ тыхъ же грунтахъ моихъ Белошицкихъ, щокозвекъ дерега до него назежакого бортного, якъ съ пчелами, такъ и безъ пчелъ, тому же пану Степану Белошицкому, усе, во всимъ, вечными часи записую; а часть на грунтъ Белошицкого материстая маеть вечными часи при церкви Белошицкой оставати; а особанье у сестры моее, пани Немерицкой позы два и инііе речи полень будетъ тотже панъ Степанъ Белошицкий однукуть до себе и святое церкви Божее въ селѣ Белошицахъ не запоминать. При которомъ писмѣ testamentе были люди скороденские на имя: Пилипъ и Ованасъ, въ места Веледники—Охременко, которы во мною послушу до Скородного принесть, до которого testamentу помезегого свещеника скороденского, Григорія, о поднись руки упросиль. Писано въ Скородномъ, року тисеча шесть сотъ осьмьдесятъ второго, месеца Юнія девятого днѣ. У того testamentу поднись руки тими слови: при справованіи того testamentу будучій, подписуюсь рукою моею власною—Григорей, священникъ Скороденскій. Который же то testamentъ, за подаемъ и пробую звышъ менопаное особи, а за принатеми моихъ урадовнымъ, до книгъ цнщельныхъ естъ уписанъ.

Книга городская, орудилъ записованъ и потсчналъ. № 3211, годъ 1683—1684; листы 181 на обороты.

XLIX.

Жалоба дворянина Луки Дидковского на дворянъ: Якова Дидковского, Кондрата и Тышка Ходаковскихъ и другихъ о томъ, что они напали на домъ вступъ въ вооруженною толпою, въ день Рождества Пресвяты Богородицы, когда всѣ почти жители села Дидковецъ и другихъ околничныхъ селъ находившсь въ церкви, избили всѣхъ тѣхъ, кого застали въ домѣ и причинили опасную болѣзнь жемъ Луки Дидковского. 1682. Сентября 23.

Року тисеча шестьсотъ осьмьдесятъ второго, мѣсяца сентября двадцать третего днѣ.

На враде ктродскомъ, въ замку его королевской милости оруцкомъ, передомномъ, Теодоромъ Левковскимъ, намѣстникомъ подстароства оруцкомъ и книгами пишешими, ктродскими, оруцкими personaliter stanowszy urodzony pan Łukasz Didkowski, swym, i paniej Katarzynę Popławskiego Didkowskiej, małżonki swej i urodzonego pana Wasiła Didkowskiego, rodzonego brata swego, imieniem, swiadczył i soleniter protestował naprzeciwko urodzonemu panu Jakubowi Didkowskiemu, principalowi uczynku niżej mianowanego i pomocnikom onego, urodzonym panom: Kondratowi ojcowi i Tyszkowi, synowi, Chodakowskim i innym, o których imionach i przetrziskach protestans na ten czas wiedzieć nie może, ale, za wzięciem wiadomości, w pozwie tenze protestans wyrazić declaruje, oto i w ten sposób: iż przetrzezony pan Didkowski, przepomniawszy boiaźni Bożej i prawa pospolitego i winy w niem opisane, mając do protestanta różne zawzięcie niechęci, czyniąc różne rożnemi czasy protestantom

krzywdy w gruntach protestantów, w dobrach didkowskich będących, i różnie różnemi czasy protestantów contemptuiąc, i dalej czasu upatrując, jakoby protestantów do niezdrowia i o śmierć przypawić: jakoż czas pewny upatrzysz, to jest w roku terazniejszym, tysiąc sześćset ósmdziesiąt wtórym, miesiąca septembra ósmnastego dnia, w dzień święta ruskiego, narodzenia Najświętszej Panny, gdzie własnie różna szlachta i różni ludzie, z różnych sioł, dla nabożeństwa do sioła Didkowicz, do cerkwi zbieżeli byli, i już w wieczór mianowany obwiniony, z swemi wysz mianowanemi, pomocnikami, namowisz i różnych ludzi różnych conditiont jeszcze do siebie przybrawszy, i rzekomo mając jakąś okazją do bakałarza, który w budynku protestujących dla nauki dzieciak szlacheckich zostawał, z orężem różnym gwałtownie na dwór i mieszkanie protestantów, we wsi Didkowiczach będący, nadszedz, tamże protestujących różnie różnemi broniąmi bijąc, tłukąc, mało o śmierć tychże protestantów nie przypawili, gdzie i żonę protestującego, wysz mianowaną, zostającą ciężarną, jedną że ciż obwinieni przestraszyli, a druga w tym że hałasie potracili, która, z takowego przestachu i potrącenia, dziecko nie donoszone musiała poterać i nieżywe rodzić, i gdyby nie sąsiedzi, drudzy panowie Didkowscy, usłyszawszy takowy hałas i gwałt, nie ratowali, pewnie by protestujących o śmierć przypawili, przez który to takowy uczynek mianowani obwinieni prawu popolitemu sprzeciwili i w winy prawne, uczynkowi swemu godne, popadli; o co wszystkie protestans na wysz mianowanych obwinionych, tak imieniem swoim i imieniem małżonki swej wysz mianowanej i brata swego świadczeli sollemniter protestował, ofiarując z temż obwinionemi prawnie, jako z prawa popołitego przysię, czynić, zostawisz jednak wolną melioratją tej protestacji, albo uczynienie inszej szyrszej, albo też przez pozew rozszerzenie; na ten czas, na dowód tego wszystkiego, stawil wożne generała wojewodstwa kijowskiego, wołyńskiego, bractawskiego i czernihowskiego, szlachetnego Jana Dedowicza, który wożny, mając przy sobie dwóch szlachciców, ludzi dobrych, panów: Andrzeja Zawackiego i Wacława Kobylńskiego, z przydania urzędowego w roku terazniejszym, miesiąca septembra dwudziestego dnia był na sprawie, i potrzebie wysz mianowanych protestujących we wsi Didkowcach, tamże, za opowiadaniem onych, widział znaki różne najścia tego na dom

protestujących przez obwinionych i samych protestujących, różnemi broniąmi barzo zbitych, i pomienioną małżonkę protestującego, barzo chorą, z potrącenia obwinionych, na pościeli śmiertelnej leżącą, która bez czasu dziecie nieżywe porodziła; i jakoż i ciało tegoż poternego dziecięcia tu, na urzędzie praesentowano i on wożny, według prawa i powinności swojej wożnowskiej, przez kogo jest poterane, tu, w grodzie obwołał i proclamaował, którą swoją rellatią mianowany wożny, przedemną, urzędem prawdziwie zeznawszy, o przyjęcie onej, jako i protestans swej protestacji prosili, co otrzymali. Na miejscu pana Łukasza Didkowskiego, jako nie umiejącego podpisać, podpisał się Stanisław Konstanty Liplański.

Книга городская оверничая записовая и помочная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 424 на оборотѣ.

L

Приговора кушного суда, состоявшего изъ дворянъ: Барановскихъ, Мошковыхъ и другихъ, также изъ крестьянъ соседнихъ селъ. Судъ учалъ дворянъ: Пылата Немиршикого и Иосифа Барановскаго изъ томъ, что они выдрали пчелы у дворянъ: Богдана и Семена Барановскихъ и приговарялъ виновныхъ къ уплатѣ стоимости пчелъ и къ вознагражденію убытковъ, понесенныхъ иетпани. 1682. Октября 4.

Рокъ тысяча шесть сотъ осьмдесятъ второго, мѣсяца Ноябра двадцатаго дня.

На браде игродскомъ, въ замку ея королевской милости оверничомъ, передомномъ, Теодоромъ Левковскимъ, намѣстникомъ игродскимъ, подстаростамъ оверничому и княгамъ нинешнимъ, игродскими, оверничими personaliter становшыи шлachtetny пан Bohdan Baranowski, dla wpisania do xiąg niniejszychъ, grudzkich, oweruckich, podał

per oblatam dekret kupny przez osob, w tym dekrete mianowanych, wydany w szkodzię podawającego, o podarcie pszczoł w barciach, w gruncie baranowskim, nazwanym Zaleńnicze, o czym ten dekret sztyrzej w sobie opisuje, którego podawszy, prosił, aby był przyjęty i w tęgi wpisany; ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przyniując, czytałem i temi słowy jest pisany. My, kupniki: Jan Grywski, Nikon i Dmiłr i Semen Moszkowsky, Jasko Kupryienenko, mieszkający w Szwabach, Iwan i Stefan Demeszenki z siola Chwośnej, Huryn i Artem z siola Potapowicz, Matwój, Jurko Haszuniec z siola Botdarów, Kuzma z siola Skorodnego, wojt skorodnenski, Jan Dedowicz, wózný generał wojewodzdwa kijowskiego, będąc uproszeni na kópę od Bohdana Baranowskiego, w szkodzię tegoż, na gruncie baranowskim, nazwanym Zaleńnicze, o podarcie pszczoł w barciach trojga, gdzie na pierwszej kopie nie mogliśmy złoczyńcę znaleźć, na drugą kupę odłożyli, a gdy druga kopa stała w tejże szkodzię Bogdana Baranowskiego, na której Ihnat Niewmiricki nie stał, ale jeszcze przed zebraniem kopy drugiej, przysyłał Iesifa Baranowskiego, szwagra swego, jednając Bohdana Baranowskiego i dawał za podarte pszczoły—swoje pszczoły, gdzie by tylko strona szkodniuca chciała, albo pieniędzmi żeby wziół za szkody swoje; czego Bohdan Baranowski bez wiadomości naszej, kupników, nie chciał uczynić i z onym się za szkodę swoją godzić, ale na kupie żeby Ihnat Niewmiricki stanął, na której nie stanął, słysząc się być winnym; na tejże drugiej kopie Iesif Baranowski przed nami, kupnikami, submitował się szwagra swego, Ihnata Niewmirickiego, na trzeciej kopie stawił; my, kupniki, odłożyliśmy i na trzecią kópę na dzień dzisiejszy, na której trzeciej kopie stanął pomieniony Ihnat Niewmiricki i do podarcia pszczoł Bogdana Baranowskiego dobrowolnie przyznał się, tam że, na tej trzeciej kopie, przed nami, kupnikami, przekładał skargę Semen Baranowski, iż mu wydarto pszczoł iedyńscioro, tedy dobrowolnie Iesif Baranowski, szwagier Ihnata Niewmirickiego, przyznał to: «żem ja podarł i jeszcze będę darł»; a tak my, kopa, widząc i dowody jasne, i sami się złoczyńcę dobrowolnie do wysz mianowanych szkod przyznali, i dalej jeszcze Iesif Baranowski przed nami, kupą, deklarował pszczoły Semena Baranowskiego daré, tedy w tej sprawie tak dekretuemy: aby ten Ihnat Niewmiricki Bohda-

nu Baranowskiemu pszczoły podarte popłacił i szkodę, którą ponosi przez to, nagrodził; a Iesif Baranowski aby Semenowi popłacił, do których się sam na kupie przyznał, że ich podarł i jeszcze deklarował darć; tamże, na tejże ostatniej kopie trzeciej, przekładał przed nami, kupnikami skargę Jacko Kupryjanenko, że i onemu w tymże gruncie siła pszczoł podarto, któremu Jackowi Kupryjanenkowi zostawuemy wolną drogę do dochodzenia szkół swoich, i innych nie mało uskarżali się o podarcie pszczoł, którym wszystkim wolne prawo zostawuemy szukać szkodników i na to zgodnie ten nasz dekret kupny wydaliśmy z podpisami rąk naszych, którzy z nas pisać umieją, a którzy nie umiejni, tedy z podpisami ręki niżej mianowanej osoby, na miejscu naszym podpisującego się; działło się to w gruncie baranowskim, w dzień świętego Franciszka, roku tysiąc sześć set ósmdziesiąt wtórego. U togo deperu kunnoro, podpisu rykz tymi słowy: będąc na tej sprawie, podpisuje się ręką swą własną Jan Grywski; na miejscu panów: Nikodima, Dmitra i Semena Moszkowskich, stryjów moich, pisma nie umiejniych, za ustną i oczewistą prozbą, do tego dekretu podpisuje się Jan Moszkowski; ustnie i oczewisto proszony od wysz mianowanych osób, w dekrete mianowanych, do tego dekretu podpisuje się Andrzej Redczyc ręką. Kоторый же то декаретъ, за поданіємъ и прозбою подающего, а за мовою урядовымъ пришатіємъ, до книгъ нинешнихъ городскихъ орудіиць естъ уписанъ.

Книга городская орудная записовала и поточила, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 471.

II.

Жалоба дворянина Григория Ушаповского на дворян: Степана и Евтуха Васильевских и Василия и другого Василия Дидковских о том, что они, встретившись с женою на поминальном обеде у жены, Аврамовой Ушаповской, и заветив, что Григорий Ушаповский, как католик, откажется есть спорное в субботу, назвали его изменником, а потому, после ухода из обеда, напали на его дом, вырвали двери, нанесли ему сильные побои и, защищавших его, родственников поранили, 1682. Ноября 18.

Рову тысяча шестьсот восемьдесят второго, месяца Ноября осьмнадцатого дня.

На враде кгородском, в замку его королевской милости оружком, передоною, Теодором Левковским, наместником кгородским подстаростом оружком и кингами вивешими, кгородскими, оружками personaliter становаши уродzony пан Michał Uszczapowski, swym i уродzonych панów: Hrehorego i Sawki Uszczapowskich именем, жалосне оповидаючи, солентер protestował się przeciwko уродзым паном, Stefanowi Waskowskiemu, jako samemu principałowi, Wasilowi starszemu i Wasilowi młodszemu Didkovskim, braci rodzonym i Iewtuchowi Waskowskiemu, comprincipalom i pomocnikom uczynku niżej mianowanego, o to i w ten sposób: iż pomieniony пан Stefan Waskowski, nie kontentuiąc się tym, że z protestantów jednego, pana Sawkę Uszczapowskiego i siostrę jego rodzoną, pannę Hrypinę Uszczapowską, nalachawszy na wieś Uszczapy, na drodze tyrańsko był zbił, teraz tedy znowu, в року terazniejszym,

тысяч шесть set ошмдзiesiąт втором, місяца Новембра чотырнастего дня, легце sobie mając право pospolite i на вину, в ним описане, не дбаючи, з поміненіми паны Дидковскими і панем Левтухом Васковским, помочниками свыми, будучи весполь з protestantem на обієдзье у пани Аврамowej Uszczapowskiej, ве вси Uszczapach, котра по мѣзу свым змарлым паміяткѣ задуснѣя чыніла, тамже, пры обієдзье рѣзне обвинієні protestantom причыны і оказіє до звады давали, а же сіє то діало в дієні sobotni, же єден з protestantów, пан Hrehory Uszczapowski, будучи втары католицкой, на обієдзье з мѣсем не їадл, котрого пры обієдзье поганінем называли, со вшытко protestantowie чєрплівосціє а млєченієм зносіл, а потым обвинієні, з дому пани Аврамowej Uszczapowskiej зараз по обієдзье вшыл і, побравшы своє конє, засієділ на drodze, котрєды бы мєлі protestantowie до домѣв свых їєд, абы оных мєлі здровія позбавіє; protestantowie, будучи прєстрєжєні, обвинієных, їдє до дому їншы дрога, помїєлї і обєзлї; а гды обвинієні пострєглї, же їуж їх помїєлї, зараз, на конє повсїадавшы, котрє в рєку пры собє трзымали, за protestantami скочылї, гдєє напрѣд пан Wasilej starszy Didkowski, dognавшы пана Michała Uszczapowskiego, конієм нїємїосїєрнєє удєрыл і розтрїєл і, обрѣчїєшы сіє конієм, прєз онєго бєгал, а потым за другїємі protestantami гонїє почылї, гдєє пан Hrehory Uszczapowski, до дому свєго од обвинієных їздєшы, вроты бѣл замкнѣл, котрє вроты їєклїє їаблami, а потым вѣлмалї і вѣблїл і помїєнєного пана Hrehorego Uszczapowskiego, ве дворє, в домѣ єго, тыраїсько їаблami, пѣзамї і, котрїє чрым мѣгл, збїл, а потым, же двора вѣлчавшы, на поїєдынок, правєм заканы, збїтєго вѣзывалї; не контєнтуєє сіє tym, сам пан Stefan Waskowski пана Sawкѣ їаблѣ тыраїсько на улїє в рєкѣ лєвѣ їацїєл і ранѣ барзо їздєклїє нїєж їєкїє їадал; а потым, учынієшы їєщєє на здровїє protestantów прєчєвѣлї і одповїєд, же вси Uszczapów їєдїєchlї, прєз котрїє свѣєї неїєправнї і нїєїєснїєнїє поїєтєк праву pospolitemu спрєчїєवलї, вїны на осы і добра своє їавїєлї і їацїєгнєлї; є со вшытко нїєж мїєнованы protestans, їєтєrum аткѣ їєтєrum protestowawszy, їєсарѣвал так сам, їако і другых, вѣыжєє вѣраїєных панѣв Uszczapowskich їмїєнієм, з обвинієнємі правнє, їако право

pospolite każe, czynić, wolną jednak tej protestacji melioratją, lubo pozwem rozszerzenie, jeśli by tego potrzeba ukazywała, sobie i drugim protestantom zostawiwszy; na dowód tego wszystkiego stawil woźnego generała województwa kijowskiego, szlachetnego Jana Dedowicza, który woźny jawnie, jasnie i dobrowolnie relacją swoją zeznał temi słowy: iż ja, roku i miesiąca wyżej w protestacji mianowanych, a dnia szesnastego, byłem we wsi Uszczapach, z przydania przędu tutejszego, mając przy sobie stronę dwóch szlachciców wiary godnych, panów: Stanisława Stańkiewicza i Jana Szylickiego, oglądał i widział: naprzód pana Michała Uszczapowskiego chorego, koniem potraconego i rozbitego, a pana Hrehorego Uszczapowskiego w domu jego oglądałem bardzo chorego, złbitego i tyrańsko słuźzonego, na poscieli leżącego, na którym rzarów bitych po różnych członkach ciała jego naliczyłem sinych, bitych, krwią naciekłych, spuchłych dziewięć, a na panu Sawce Uszczapowskim oglądałem i widziałem na lewej ręce niżej łokcia ranę szablą ciętą, bardzo szkodliwą, tamże, za okazaniem tychże panów Uszczapowskich, widziałem wrota pana Hrehorego Uszczapowskiego, drzwi połamane i posieczone i wiele we dworze znaków gwałtu oglądałem, co sobie być protestantowie stało mianowali od panów: Wasila starszego i Wasila młodszego Serhienków Didkowskich, braci rodzinnych, i od panów: Stefana i Iewtucha Waśkowskich, i to wszystko opowiadali, co tylko wyżej w protestacji opisano, co ja, woźny, oglądawszy i com słyszał, stroną przy sobie mającą, to wszystko oświadczył; co tak a nie inaczej on woźny na urządzie zeznuwszy, prosili współ z protestującym, aby tak protestacja, jako i relacja do ksiąg niniejszych zapisane były; co otrzymali.

Книга городская описуяла записовая и поточная, № 3210, тоді 1681—1682; листы 467.

LII.

Объявление дворян Чоповских о том, что во время происходивших смут истреблены были их документы и грамоты, пожалованными им от князей русских, литовских и от королей польских. 1682. Декабря 22.

Року тисеча шесть соть осмдесятъ второго, месеца декабря двадцать второго дня.

На вриде игродскомъ, въ замку его королевское милости оупрукомъ, передоикю, Теодоромъ Lewkowskim, наместникомъ игродскимъ подстароства оупруцкого и княгами нинешними, игродскими, оупручскими становшвы очевисто шlachetny pan Samuel Czopowski, swym i imieniemъ всьзисткей braci swey, пановъ Czopowskich, свиadczył i манифестоваъ в ten niżej описаны способ: iż, co pod czas tey inkursiey nieprzyiacielsкей татарскей, jako też i moskowsкей, tudzież i rebelliey kozackей, dispositie ich, od godney pamięci xiążąt ruskich, przodkomъ манифестуящихъ, na dobra, leżące w woiewodstwie kijowskim a powiecie zytomirskim, także i na wolności ich szlacheckie nadane, a przez królowъ polskich: swiętey pamięci pierwszego Sygmunta i Władysława konfirmowane; ktore to dispositie ich pod czas tych inkursji nieprzyiacielskich i inne różne sprawy, mianowicie kwity poborowe i podymne tudzież i zapisy i listy dzielcze graniczne z pany Melniowskiemi i z innemi ich mościami, манифестуящему terazniyszemu i braci jego potrzebne, pogineli, o co i powtore свиadczył i манифестоваъ, postrzegającъ całości prawa swego, aby to im napotymъ nie szkodziło, zostawiwszy jednakъ sobie i всьзисткей braci sweй salve

do czynienia inszej szerszey manifestacyi, jeżeli by tego potrzeba ukazywała; a na ten czas o przyjęcie tey prosił, co i otrzymał Samuel Czapowski.

Книга городская оверцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 481.

LIII.

Свидѣтельство, выданное дворянамъ Чоповскимъ дворянами: Меленевскими, Ходаковскими, Сингаевскими, Пашинскими, Каленскими и Дидковскими о томъ, что они действительно были издавна дворянами и имели грамоты на дворянское званіе отъ русскихъ князей и отъ королей польскихъ, но грамоты эти утратили во время бышихъ смутъ, почему Чоповские и принуждены отправиться для отысканія ихъ копій въ дворовской метричкѣ. 1682. Декабря 22.

Року тысяча шесть сотъ осьмьдесятъ второго, месеца Декабря тридцать первого дня.

На вриде кгродскомъ, в замку его королевское милости оверцкимъ, передоимю, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ кгродскимъ подстаростя оверцкого и кингами нынешними, кгродскими, оверцкими personaliter stanowszy szlachetay pan Samuel Czapowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owerckich podał per oblatam atestacją ich mościow panow obywatelow woiewodztwa kijowskiego, w rzeczy, w tey atestacyi niżej inserowanej, mianowicie wyrażoney, sobie i drugim panom Czapowskim służącey, o czym ta atestacja szyrzey w sobie opisuie, którą podawszy, prosił, aby była przyjęta i w xięgi niniejsze wpisana; ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg oną przyimując, przed sobą czytać kazałem i temi słowy iest pisana: my, szlachta, obywatele woiewodztwa kijowskiego, powiatu żytomirskiego i oweruckiego, na podpisach rąk naszych niżej mianowani, zeznamy tą naszą prawdziwego zeznania atestacją do wszelakiego sądu jasnie wielmożnych, wielmożnych panow a panow naszych miłościwych uniżoną a pokorną

prozbą naszą za Samuelem, Andrzejem i Tymofiem Czapowskimi do wielmożności waszey pańskiej wnosimy, ktorzy, będąc z przodkow swoich ubogą szlachtą, a pod czas tych inkursyi nieprzyacielskich prawo swoje, które mieli od świętey pamięci xiążąt ruskich, przodkom ich na wolności szlacheckie nadane, a od świętey pamięci najjasniejszych królów polskich konfirmowane, potracili i jadą do dworu jego królewskiej mości, pana a pana naszego miłościwego, dla wyjęcia z metryk, sobie należącego prawa, czego i my, będąc dobrze wiadomi tego, że oni prawo swoje pod te inkursie stracili, na to daliśmy pomienionym Czapowskim tę naszą prawdziwego zeznania naszego atestacją, z podpisem rąk naszych. Działo się w mieście jego królewskiej mości, Owruczum, roku tysięcy sześć set ośmьdziesiątym wtorym, miesiąca decembra dwudziestego wtorego dnia. У тоє атестацїи подписи руки тїми сьлоуи: Szymon Meleniewsky ręką, Jan Kalenski ręką swą, Jan Kalenski ręką swą; за устнā i oczewistā prozbā od jego mości pana Bazylego Kalenskigo, jako pisać nie umiejącego, podpisnie się do tey атестацїи ręką swā Jan Kalenski, Jan Chodakowski ręką swā, Tymofі Chodakowski ręką swā, на мїєсцу pana Samuela Chodakowskiego, jako pisać не умеіаючого, за прозбā його подписує się Jan Sielecki, за устнā i очевистā prozbā od pana Samuela Czapowskiego i od wszystkich braci panow Czapowskich o podpis ręki do tey атестацїи, подписує się Paweł Sinhaiewski ręką swā, за устнā prozbā wszystkich braci ieh mościow panow Czapowcow, podpisnie się Jakub Paszynski ręką swā, Jan Paszynski ręką swā, Bohdan Synhaiewski ręką swā, Jan Meleniewski ręką swā, Hrehory Meleniowski ręką swā, Jan Blocki ręką swā, Bazylі Didkowski ręką swā, Екїмъ Засуєло рукою власною, Paweł Didkowski ręką swā, Artemij Didkowski ręką swā, Antoni Zakusіto ręką swā. Которахъ то облатя тої атестацїи, за подаємъ и прозбю зємшъ мєнованє особи подаєаючого, и за прїємємъ моїмъ урядовимъ, до кнїгъ нынешнихъ, кгродскихъ, оверцкихъ єсть уписана.

Книга городская оверцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682, листъ 482 на оборотѣ.

LIV.

Удостоверение, выданное дворянами Барановскими и Коркушками дворнику Остафью Васильковскому о том, что он трижды соизволял купный суд, по поводу похищения у него трех котлов, и что на собрании купного суда было доказано, что похитили их дворяне Нестор и Луцко Клименки Васильковские. 1683. Марта 13.

Року тисеча шесть соть осмидесят третяго, мѣсяца Сентября девятого дня.

На уряде игородскомъ, въ званіи его королевской милости орудничю, передоюню, Теодоромъ Лезьковичемъ, намѣстникомъ игородскимъ подъятарства орудничю и кнѣгами иннепниими, игородскими, орудничими, personaliter становщій уродzony пан Ostaphi Waskowski, dla wpisania do ksiągъ вниесшихъ, гродzkich, owruckich, atestacją od panowъ obywatelowъ wojwodstwa kijowskiego, powiatu owruckiego, w rzeczy pewnej, sobie daną i służącą, podał per oblatamъ, temi słowy pisaną: My, szlachta, obywatele wojwodstwa kijowskiego a powiatu owruckiego, w blizkimъ sąsiedztwie mieszczący z urodzonymъ panomъ Ostaphimъ Raszkiewiczemъ Waskowskimъ, czynniemy jawno i zeznamy tą naszą prawdziwą atestacją każdemu, komu o temъ wiadzieć będzie należało, teraz i na potomъ zawzdy, iż my, dobrze będącъ wiadomi tego, że podczas expeditiei Beresteckiej, przedtymъ nizli tu, w ten powiat owrucki Horkusza, połkownik, z woyskiemъ swymъ kozackimъ byłъ przyszedł; urodzony Ostaphi Waskowski, ku pilnej potrzebie na chlebъ, podczas drogości wielkiej, pożyczylъ urodzonemu panu Jakimowi Didkowskemu kopъ czerxnascie litewskich, monety dobrej, srebrnej, talerami, to jest orlankami, które na ten czasъ szli po złotemu jednemu i groszy dwadzieścia cztery, dla pewności długi tego pan Jakim Didkowski, w zastaw dawszy panu Os-

taphiemu Waskowskiemu kotłowъ miedzianychъ gorzałczanychъ dwa, ratione wygody i poczekania, postąpiłъ byłъ interesu od tей summy na każdy tydzień po szahu na dobrą monetę od tychъ kopъ cztrnastu do wykupna. A że tenże pan Jakim Didkowski, straciwszy na swoje potrzeby te kopъ czerxnascie i dalej będącъ potrzebenъ pieniędzy, przedałъ temużъ panu Ostaphiemu Waskowskiemu trzeci kociołъ, za kopъ dziesięć litewskich, także za dobrą monetę, wiecznością; jużъ tedy wszystkie te trzy kotły были czasъ niemały u przereczanego pana Ostaphiego Waskowskiego, a gdy nastąpiła incursia nieprzyjacielska, to jest gdy ten Horkusza z pułkiemъ swymъ wszystkimъ tu, w Polesiu, w powiece owruckimъ grasowałъ, te kotły pan Waskowski pochowałъ byłъ w błocie, w wodę głęboką; a że jakośъ chitrośćъ złodziejska to postrzegszy, mianowicie Nestor niebozarchy i Łucko Klimenki, снадъ подpatrzyli были, gdy те kotły chowałъ pan Waskowski, upatrzywszy czasъ sposobny, те kotły z synami swemi ten Nestor i Łucko, to iestъ z Troszkiem i Chomą, z tego błotnego miejsca wykradszy, na inше przechowali miejsce, gdy tedy Horkusza z tychъ kraioвъ pod Kijowъ ze wszystkimъ ustąpiłъ woyskiemъ, pomieniony pan Ostaphy Waskowski, szukającъ szkody swojej, podwakośćъ kupъ zbierałъ, takъ sąsiadъ, jako i ludzi postronnychъ okolicznychъ; w ten czasъ, gdy z kupy jedni chcieli wziąćъ Nestora i Łucka na examen, niektorzy zaśъ kupnicy, niezgodziwszy się na lednęъ setentią, obawiającъ się dalszychъ trwoгъ, aby nie nieli pomsty od tego Nestora i brata jego, Łucka, puścili na prołagacją, dla dalszego opytu. W latъ potomъ dwie przestyneli się те kotły, gdy z sobą niemogli się те złoczyńcy zgodzić i podzielić; w takowymъ razie i poderzeniu Nestor i Łucko uszli za Dnieprъ, a Troszko Nesterenko pozostałъ się byłъ tu, na oyczynie; tandemъ gdy trzeciego roku zebrałъ pan Ostaphi Waskowski trzecią kupę waleczną, ten Troszko Nesterenko przyznałъ się добровольnie, powiadającъ, że те kotły wszystkie trzy даłъ pochować Стефанowej Szwabowej; natychmiastъ, ten pan Ostaphi Waskowski, wziowszy z sobą panowъ: Leska i Stefana Waskowskich i tego Troszka, złoczyńców, szli do Szwabów, pewnością doświadczaającъ i tychъ kotłowъ requirującъ; gdy Stefanową Szwabową w polu zdychali przy robocie, na żniwie, pytali, jeśli takъ jestъ? pomieniona Stefanowa Szwabowa, nie nie tającъ i przyznawszy, że takъ jestъ, tylko powiedziała: -nie maszъ ichъ na dorendziu, datamъ je

pochować Sakowi Szwabowi. A że w tenże czas znowu nastąpował od Uszomirza, prosiła o prolagatję do czasu krótkiego, aż się uciszy; potem obiecała wszystkie wcale wrocic; po uspokoieniu, gdy znowu poszli tych kotłów upominać się i pomienioną Szwabową zastali już barzo chorą, na śmiertelnej pościeli leżącą, tak, że już i mówić nie mogła, tandem bez mowy w tenże czas i panu Bogu dusze oddała, po śmierci tej Szwabowej, gdy pan Ostafi szedł z ludźmi, opowiadając tę takową szkodę swoją do niebożczyka pana Heliasza Waskowskiego, namieszaka owruckiego, ten odesłał tę sprawę do niebożczyka pana Jana Gasparskiego, podstarościowego owruckiego, z tym gdy przyszli do samego pana podstarościowego owruckiego, tak odpowiedział: «lice musi być przy mnie, a wy sobie szukajcie winowaycow i w onych tej swej szkody requiruycie i na osobach ich, a w niebytności onych, tedy na dobrach i gruntach ich tej swej dochodźcie szkody i na nich zapisać sobie za swoje szkody possessję i nie ustąpić dotąd, aż się zupełna satisfactia stanie, a winni odniosą karanie». Co iż tak, a nie inaczej było, cośmy słyszeli i dobrze wiadomi, teraz urodzonemu panu Ostafiemu Waskowskiemu daliśmy tę naszą prawdziwą atestatiją z podpisami rąk naszych, kto z nas pisać umie. Działo się w Hoszowie, roku pańskiego tysiąc szeszcet osmdziesiąt trzeciego, miesiąca Marta trzynastego dnia. U roś atestatiji podnuciu ręką tymi osobu: iż pisać stryecznyj moj brat, pan Josef Baranowski, nie umie; tedy na miejscu jego, za oczewisto jego prośbą, podpisuje się, jako i sam tego dobrze będąc wiadomy, podpisuje się Thomasz Baranowski; Stefan Korkoszka, ręką swą; urodzony pan Dmitr Baranowski tej też sprawy, iż tak było, a nie inaczej, wiadomy dobrze, że pisać nie umie, tu + dla świadectwa napisał swoją ręką; na wskazanie pana oycy mego i pana stryja mego, urodzonych panów Olechwira i Bazilego Baranowskich, jako pisać nie umiejących, na miejscu ich podpisuje się Stefan Baranowski, ręką swą. Kotorajże to atestatija, za podaniem i prozbou żywymi mienowanemu osobu, a za moimi uradowymi przykazami, do kniazia wniwiesznych jest wpisawa.

Книга городская оверукая записовая и поточная, № 3211, года 1683—1684; листа 288

LV.

Подтвердительная грамота короля, Юстина III, выданная Чоповским. Король подтверждает все грамоты, выданные Чоповским его предшественниками, начиная с короля Александра, и возобновляет изъ право на владение, принадлежавшие имъ землями, подъ условіемъ доставлять, въ случаѣ войны, изъ королевскаго войска, двухъ вооруженныхъ всадниковъ. 1683. Марта 18.

Рoku tisíc siedmset dwonastego, miesiaca junji jedynastego dnia,

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiestnikiem burgrabstwa zamku łuckiego i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi personaliter comparens urodzony jego mość pan Theodor Czopowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, podał per oblatam ekstrakt authentyczny z grodu owruckiego, z upisanem w nim przywileju approbationis od najjaśniejszego króla jego mości Iana trzeciego, temuż jego mości podawającemu i urodzonym innym ich mościom, panom Czopowskim, braci, danego i służącego, o czym tenże pomieniony ekstrakt, z inserowanym w nim przywilejem, latius in se obloquitur, prosił mnie, urzędu, o przyjęcie onego i do xiąg wpisanie, który ja, urząd, ad acta przyjmując, czytałem i tak się w sobie pisany ma: Wypis z xiąg grodzkich zamku owruckiego, roku tisíc szeszcet osmdziesiąt trzeciego, miesiaca apryla dwódczistego szóstego dnia. Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości owruckim, przedemną, Theodorem Lewkowskim, namiestnikiem grodzkim podstarostwa owruckiego i xiegami niniejszemi, grodzkiemi,

owruckimi personaliter stanawszy szlachetny pan Samuel Czopowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich podał per oblatam przywilej jego królewskiej mości, confirmacją praw, panom Czopowskim nadanych, z pieczęcią przywiesistą węgskiej cancellarii wielkiego xięstwa litewskiego i z podpisem króla jego mości, na dobra, niżej, w tym przywileju inserowanym, specificowane, o czym ten przywilej confirmacji szerzej w sobie opisuje, którego podawszy, prosił, aby był w xięgi pomienione wpisany. Ia tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przyjmując, czytałem i temi słowy jest pisany. Ian trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Siewierski i Czernihowski. Oznajmujemy tym listem, przywilejem confirmacyjnym naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komuby o tem wiedzieć należało, leżeli komu bardziej łaskę i szczeniobliwość naszą królewską wyświadczyć z wrodzonej powinniśmy clementej, jako tym, którzy są dobrze całej rzeczypospolitej z przodków swoich zasłużeń, między którymi nie poslední szlachetnie urodzony lhnat Czop, dla całosci ojczyzny, za najjaśniejszych królów ich mości: Alexandra i Zygmunta pierwszego, antecessorów naszych, pokazał dokumenta; i dotąd successorowie jego, szlachetnie urodzeni Czopowscy, na usłudze wojennej ziemiańskiej zostający, wyświadczać nie przestają, a nie mając żadnej za zasługi nasze nagrody, suplikowali nam przez panów rad i urzędników naszych dwornych urodzeni: Samuel Czopowski, Tymofej i Jendrzaj Czopowscy, imieniem wszystkich braci swoich, przy instanciej całego powiatu żytomirskiego i owruckiego, abyśmy ich, w protekcją naszą wzięwszy, przy prawach, wolnościach, swobodach, granicach i gruntach, im od królów ich mościów, antecessorów naszych, miłosciwie nadanych, zachowali i powagę naszą te ich wszystkie libertacje, prawa et fundum miejsca tamejszego approbowali. My tedy, król, widząc być rzecz słuszną i sprawiedliwą, zgodliwą, nie mniej też przestrzegając, aby na granicach naszych żadna się ludzimi, zgromadzonim na miejsca swoje, nie działa indennitas, te wszystkie ich dokumenta, prawa, przywileje, ekstrakty, osobiwie z kancelariej naszej wielkiego xięstwa litewskiego wydane, tym listem, przywilejem naszym confirmacyjnym, we wszystkich ich punktach, klawzulach i paragrafach

ztwierdzamy, zmocniamy i przy zupełnej w gruntach Czopowskich, borach, gajach, lasach, sianozęciach, pastwiskach, wypustach, rzekach, rzeczach i ich brzogach, łowach zwierzynnych i wszelakich, in genere et specie, przynależnościach i przyległościach cale i nienaruszenie, wiecznemi czasy zachowujemy, obiecując po nas i najjaśniejszych successorach naszych, iż te prawa, przywileja i ograniczenia w najmniejszym punkcie i paragrafie nie mają być poruszone, ale, jako przedtem w swoich grunicach i położeniu byli, tak i teraz zostawać mają, to jest przy siedlisku i granicy, zaczynającej się od rzeczki Irszy, mimo urodzonych Meleniewskich, po nad drugą rzeczkę, nazywającą się Rubeżnica i w such, aż na Mochnatą Łozkę i Biały Kamień wychodzącej, po pod wieś samą urodzonych Wojnarowskich, nazwaną Wojnarówkę, o grunta urodzonych Skuratowskich i wieś Liplany, o granicę urodzonych Ielców i wieś Hołowki, aż do Irszy rzeki przypadłych; drugim kątem, a po tamtej stronie rzeki Irszy, grunt, Uholec nazywający się, ma konczyć się o granicę urodzonego Zubra i wieś Hutą, z których to gruntów, wyżej mianowanych, żadnej innej pełnić nie mają powinności, tylko na potrzebę nam i rzeczypospolitej, dwie służbie konne, wojenne stawić powinni będą tak, jako i przodkowie ich stawili i odprowadzali, warując przytem szlachetnie urodzonym ziemianom naszym, aby, mając na się te usługi włożoną, żadnej nie opuszczali potrzeby rzeczypospolitej, ale na zawsze gotowemi byli; na co, dla lepszej wiary, ręką się naszą podpisałwszy, pieczęć naszą wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan na sejmie walnym, szescioniedzielnym, w Warszawie, dnia XVIII miesiąca marca, roku pańskiego MDCLXXXIII, panowania naszego IX roku. U tego przywileju jego królewskiej mości pieczęć wielkiego xięstwa Litewskiego jest przywiesista, a podpis króla jego mości tymi słowy: Ian król. Approbacia praw i wolności ziemian jego królewskiej mości, Czopowskich, na służbie wojennej zostających. Który że to przywilej konfirmacji; za próbą zwyż mianowanej osoby podawającego, a za przyjęciem moim urzędowym, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisany, z których xiąg i ten wypis pod pieczęcią grodzką owrucką jest wydany. Pisany w zamku owruckim. U tego ekstrakta, per oblatam podanego, przy pieczęci przycisnionej, correcta jego mości pana regenta grodn ta-

mejszego w te słowa: Correxist Lewkowski. Któryże to ekstrakt, za podaniem i prozbą mianowanego jego mości podawającego, a za moim urzędowym przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum jest ingrossowany.

Книга игродская лущкая записовая, № 2248, годъ 1712; листа 623, и книга игродская оверуцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листа 112.

LVI.

Жалоба отъ имени Оверуцкой езуитской коллегии на дворянъ: Василия, Семена, Андрея, Марка и Иосифа Шкуратовскихъ о томъ, что они, во время войны, разорили, принадлежавшее езуитамъ, село Ягодное, завладели землями и угодиями и отказались уплатить езуитамъ долгъ въ 1377 злотыхъ. 1683. Апрѣля 2.

Року тысяча шестьсотъ восемьдесятъ третяго, месеца апрѣля второго дня.

На ураде игродскомъ, въ замку его королевское милости оверуцкомъ, передомномъ, Теодоромъ Левковскимъ, намѣстникомъ игродскимъ подстароства оверуцкого и кингами нынешними, оверуцкими становшы очевисто wielebny xiądz Marcin Tyrawski, imieniem wielebnego xiędza Iana Foglera, superiora collegium owruckiego societatis Jesu i totius communitalis, opowiadał i świadczył się przeciwko urodzonym panom: Bazylemu, Semenowi, Iędrzejowi, Markowi, Ioachimowi Skuratowskim, iż oni wioskę collegium xawerowskiego societatis Jesu, Iahodne nazwaną, gdzie było chałup piętnascie, tak pod czas wojny, jako i po wojnie, funditus znieśli, grunty pozabierali i pod siebie podbili, nadto, będąc wiinni długi temuż collegium tysiąc trzysta siedm dziesiąt siedm złotych, nie tylko tego

długu nie oddając, ale de novo szkody i krzywdy w gruntach tegoż collegium, w roku Panskim tysiąc sześćsetnym ośm dziesiątym wtórym, poczynili, deby bartne pod siebie biorąc, miód z pszczołami powydzielali; a gdy im o to po przyjaćielsku mówiono i zaręczano, ludibrium z tego uczynili in magnum praejuditium et damnum collegium tegoż, o co wszystko, ofiarując się wielebny xiądz Marcin Tyrawski cum communitate prawnie zcnić, prosił, aby ta protestacyja była przyjęta i zapisana, salva melioratione, jeśli by potrzeba była, inszej protestacyi; co i otrzymał Martinus Tyrawski societatis Jesu.

Книга игродская оверуцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684, листа 96 на оборотѣ.

LVII.

Жалоба отъ имени Оверуцкой езуитской коллегии на дворянина Стефана Дидковского о томъ, что онъ, посредствомъ разныхъ юридическихъ проволочекъ, не допуская езуитовъ къ пользованию, принадлежащимъ имъ участкомъ села Дидковецъ. 1683. Апрѣля 2.

Року тысяча шестьсотъ восемьдесятъ третего, месеца апрѣля второго дня.

На ураде игродскомъ, въ замку его королевское милости Оверуцкомъ, передомномъ, Теодоромъ Левковскимъ, намѣстникомъ игродскимъ подстароства оверуцкого и кингами нынешними, игродскими, оверуцкими становшы очевисто wielebny xiądz Marcin Tyrawski, w imieniu wielebnego xiędza Iana Foglera, superiora collegium owruckiego societatis Jesu i totius communitalis, opowiadał i świadczył się przeciwko urodzonemu panu Stefanowi Didkowskemu: iż on w trybunale Lubelskim rozpisał sprawę dla uspokojenia o części we wsi Didkowcach, ojcom jezuitom należytej, we młynie, w barciach,

w sianożęciach, imieniem ichnościow panów Didkowskich, zatrzymawszy przez kilka lat, temu dosyć nie uczynił, w przewłokę tylko sprawę et in ludibrium puszczając, i ku większemu kosztu dla dalekich drog i turbacji prawnych przywołując, tym czasem pożytki z tamtąd biorąc, a stronie osadzać ludzi nie dopuszczając; o co wszystko ofiarując się wielceby książę Marcin Tyrawski prawnie czynić, prosił, aby ta protestacja była przyjęta i zapisana, salva melioratione, jeżeli by potrzeba było, inzej protestacy; co i otrzymał Martinus Tyrawski societatis Jesu.

Книга городская оверцкая записовая и поточная, № 3211, года 1683—1684; листъ 97 на оборотѣ.

LVIII.

Жалоба дворянина Василія Меленевскаго на дворянъ: Григорія, Андрея, Олгодора и Николая Меленевскихъ и на Павла Багряновскаго о томъ, что они захватили усадьбу и земли истца въ селѣ Меленяхъ, во время его отсутствия, когда онъ находился во время козацкихъ войнъ на службѣ въ порономъ войскѣ и потому долго жилъ изъ Волини, не осмѣливаясь возвратиться на родину; когда-же наконецъ, Василій Меленевскій возвратился домой, то обвиненные нанесли ему сильныя побои и угрожали ему смертію. 1683 Мая 6.

Року тысяча шестесть восемдесать третего, мессеца мая шестого дня.

На уряде игродскомъ, въ замку его королевское милости оверцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, панестяникомъ игродскимъ подстаростомъ оверцкимъ и канцеляриемъ панеминскимъ, игродскимъ, оверцкимъ становшы personaliter urodzony pan Bazili Meleniewski, świadczył i soleniter protestował przeciwko urodzonym panom: Hrehoremu ojcowi, Andrzejowi synowi, Theodorowi i Miko-

łajowi Demianowiczom Meleniewskim, i Pawłowi Bagrynowskiemu, jako principałom samym uczynku niżej mianowanego i innym pomocnikom onych, o których na ten czas protestans wiedzieć nie może, ale, za powzięciem wiadomości, w pozwie wyrazić deklaruje, o to i w ten sposób: iż przerzeceniu, przepomniawszy prawo pospolite i winy, w niem opisane, pierwiej, pod czas niebytności protestanta w tych krajach, na ojczyźnie, który tak w wojsku zostawał, jako, i wyjechawszy z wojska, umęczywszy się, na Wołyniu pod czas swej woli kozackiej domem mieszkał, część gruntów, ze wszystkimi przynależnościami, do tej części należącemi, z siedliskiem, ogrodami, w siele Meleniach, w województwie kijowskim a powiecie owruckim, które położeniem, począwszy od cerkwi, w siele pomienionem Meleniach będącej, z jednego rogu, a kończąc po rzeczce, która graniczy z Lusnowszczyzną, zabrawszy i pod siebie zagarnąwszy, protestanta z tej pomienionej części wybiwszy, expulsiją uczynili; i tym się jeszcze nie ukontentowawszy, w roku terazniejszym, tysiąc sześćset osmdziesiąt trzecim, miesiąca apryla trzydziestego dnia, ciż wszyscy obwinieni, gwałtownie naszedłszy na siedlisko i ogrody, w tym siele Meleniach będące, jeszcze nieboszczykowi zesłemu z tego świata, rodzicowi protestującego działem od wszystkij braci, panów Meleniewskich, zostało, a protestantowi należące, położeniem przy tejże wyszmiarowanej Lusnowszczyźnie, z drugiej strony tejże rzeczki wyszmiarowanej, które to siedlisko zrujnowawszy, płoty, co jeno kolwiek było, popodecinawszy i cokolwiek ogrodziny i innego zasiano zboża na tych ogrodach było, w niwecz obróciwszy i zpastoszywszy, także z tego siedliska i ogrodów gwałtownie wybili i expulsiją uczynili; a zatem i do szkód niemających, których sobie protestans, gruntów i samej rzeczy w to nie wkładając, na osmdset złotych polskich być rachuje, przyprawili; i tym się nie ukąntentowawszy, tegoż roku, miesiąca i dnia, gdy protestans po pewnych potrzebach swoich, mianowicie dla pastucha do pasienia bydła, do domu urodzonego Pana Hrehorego Krystophowicza Melenowskiego, tamże, w tej wsi Meleniach będącego, jako sąsiada i brata przyszedł, wysz pomienieni obwinieni, dowiedziawszy się o bytności protestującego, przybrawszy do siebie więcej pomocy, osobliwie Miekitę, prostej conditiej, który protestantowi kilka lat służył przed tem, i u tych że obwinionych

mieszka, tamże protestanta w tym domu zastawszy, rzekomo ochotę czyniąc sobie picie, temu Mikicie mianowanemu przyczyni różne protestującemu czynić kazali, a potem i sami wszyscy wraz do protestanta rzuciwszy i onego za łeb i czuprynę wzięwszy, różnie bili, kaleczyli, po ziemi włóczyli, za gardło dławili; protestans, że nie mógł uchodzić, «gwaltu» zawołał, tamże usłyszawszy drudzy sąsiedzi, gdyby, na ten gwałt przybiegłszy, nie ratowali, pewno by protestującego o śmierć przyczynili, któremu i włosy z głowy mało nie wszystkie powyrywali i razów sinych na twarzy, głowie, po rękach i plecach bardzo siła, że i zliczyć trudno, pozadawali, a potem do kilku godzin z nocy, zasadzkę uczyniwszy, tegoż protestanta, chcąc i na śmierć zabić, pilnowali, i teraz różne przechwałki zabiciem na śmierć czynią, dla których protestans zawsze zdrowia swego niebezpieczny, przez który to takowy swój postępek obwinieni prawu pospolitemu sprzeciwiwszy, winy prawne na osoby i dobra swoje zaciągngli; o co wszystko protestans na wysz mianowanych obwinionych, i powtórę oświadczyny, soleniter protestował, ofiarując z wyszmianowanemi obwinionemi, o to prawnie, jako z prawa pospolitego przyjdzie, czynić, zostawiwszy jednak wolną melioracją tej protestacyi, albo uczynienie innszej szyszej, albo też przez pozew rozszyrzenie, na dowód tego wszystkiego tenże protestans stawil woznego generała województwa kijowskiego, wołyńskiego, brasławskiego i czerniehowskiego, szlachetnego Iana Simka, który wozny, w moc wiernej i prawdziwej swej relaty, zeznał temi słowy: iż on, roku terażniejszego, miesiąca Maja dnia czwartego, mając przy sobie stronn szlachtę, ludzi dobrych, szlachetnych: pana Pawła Buchalskiego i Wojciecha Czechowskiego, był na sprawie i potrzebie wyszmianowanego protestującego, we wsi Meleniach i to wszystko słyszał i widział, co się wyżej w protestacyi opisało i pomieniło i samego protestującego, bardzo potłuczonego i chorego, oglądał, na którym razów sinych, bitych po twarzy, głowie, plecach, rękach bardzo wiele widział, których i zliczyć trudno; co to być wszystko stałe od wyszmianowanych obwinionych tenże wozny słyszał, co, iż tak, a nie inaczej było, on wozny tę relaty swoją prawdziwie zeznałszy, prosili, tak protestans o przyjęcie protestacyi, jako i wozny relacyi do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, co otrzymali. Imieniem

pana Melenowskiego, pisać nie umiejącego, podpisuje się: Ian Paszyński. m. prop.

Книга городскаго орудника записывала и поточчала, № 3211, годъ 1683—1684; листы 125 на оборотѣ.

LIX.

Приговоръ кушного суда, состояннаго изъ дворянъ: Папинскихъ, Дидковскихъ, Кубылинскихъ, Ходковскихъ, Змускихъ, Барановскихъ и другихъ, также изъ жандармъ изъ городовъ: Народицъ и Вазовъ и изъ крестьянъ сосѣднихъ селъ. Коща училища дворянина Матвея Артюховича Мошковского изъ томъ, что онъ съ помощію жены, зата и кузена, жившаго въ Вазовѣ, укралъ котель изъ вазовскаго церкви, также искомко котловъ и другаго вещи у саревъ въ Народицѣхъ и медъ изъ бортей у дворянъ: Дмитрія и Николая Науменко Мошковскихъ и Семѣя Игнатьева Мошковского. Кощный судъ приговорилъ виновнаго, Матвея Мошковского, къ смертной казни черезъ повѣшаніе, а его жену и зата къ возвращенію украденныхъ вещей или къ уплатѣ ихъ стоимости. 1683. Іюня 16.

Року тисеча шестсать восемдесятъ третого, мѣсяца Іюня тридцатого дня.

На ураде кгородскому, въ замку его королевское милости орудникомъ, переходномъ, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ кгородскимъ подстаростомъ орудникомъ и книжамъ ивешенимъ, кгородскими, орудниками personaliter станавшы оцзиство шзлachtetny pan Nikon Naumenko Moszkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich подаѣ per oblatam dekret kupny na obwinionych, w tym dekrezie mianowanych, w sprawie, w tymże dekrezie wyrażonej, o czym ten dekret szyczej w sobie obmawia i tymi słowy jest pisany: My: Jan i Jakób Paszyńscy, Gabriel Didkowski,

Anton Zakusito, Samuel Thomaszewski, Jan Selecki, Michał Chodakowski, Jan Kubilinski, Mikołaj Hejowski, Józef Baranowski, Lariwon Didkowski, Samuel Lawdański, Stanisław Dąbrowski, podstarości narodycki, Jan Dąbrowski, podstarości wiezowski i różni szlachta, obywatele województwa kijowskiego, powiatu owruckiego i Jan Dedowicz, woźny generał województwa kijowskiego i my: Wasyli Sawenko, osadczy Wiezowski, Iwan Ruczka, Matwiej Wyżelnik, Iwan Pajko, Choma Pilipenko, Ławryn Melnik, Matwój, wojt narodycki i Iwan Jewszuk, mieszczanin z miasta Narodycz, Wasil, wojt z siola Sielca, Iwan Kawecki, z siola Żerewa, i poddani ze wsiow Chwośni i Potapowicz; Stepan Drozd, Opanas i Oleksij ze wsi Rakowszczyzny; a z siola Hanicz—wojt Iwan Hnitko; z siola Łasków Hryszko Przystom; a ze wsi Saruinek: Jurko i Iwan Wasiaczenko i z innych wsiow różnych ludzie, będąc użytymi do miasta Wiezowki od Matwiewa Karpenka, mieszczanina wiezowskiego, na sprawę jego o pokradzenie w cerkwi wiezowskiej kotła gorzałczanego, miedzianego z trąbami; a gdyśmy, wyż mianowane osoby, roku terażniejszego, tysiąc sześćset ósmdziesiąt trzeciego, miesiąca Iunia piętnastego dnia, stanąwszy w mieście Wiezówce przed cerkwią, w której kocioł ukradziono, kazaliśmy opyt czynić, jeśliby kto mógł wiedzieć, albo słyszeć o takowym złoczyńcy, gdzie, tamże zaraz przed nami stanąwszy Mikołaj Podhorowski, powiedział: «ze przychodziła do mojej żony w poniedziałek rano kowala wiezowskiego żona i powiedziała, że mąż moj, kowal w domu nie nocował z niedzielą na poniedziałek». Ktoremu my, kupa, kowalowi nakazali, aby o sobie słuszny wywod dał, gdzie na ten czas nocował, który że nie mógł z tego się wywieść, onego kazaliśmy byli według zwyczaju kupnego biciem postraszyć, ale on przyznał się do kradzieży tego kotła i powołał tamże złodziejstwem Matwiewa Artiuszenka Moszkowskiego, u którego powiedział, że ten kocioł i jest, i o tę kradzież kotła i krawca wiezowskiego powołał, który krawiec, jeszcze przed zebraniem kupy z miasteczka Wiezowki uciekł, a że na ten czas, na tej kupie powołanej, Matwiej Moszkowski nie był, tedyśmy, z między siebie uprosiwszy pana Jana Kubylńskiego i mieszczanów trzech wiezowskich i wyżej wyrażonego woźnego, do tego Matwiewa Artiuszenka Moszkowskiego posłali, aby z tego powołania

o złodziejstwo przed nami na kupie wywołał się, który, że nie wiedział, iż jest powołany, niespiesznie na kupie stanął i nie mógł z tego się wywieść, którego zaraz pod wartę dawszy, a zdjawszy z niego czapkę, tych że ludzi: pana Jana Kubylńskiego i woźnego i tychże trzech mieszczanów wiezowskich do Moszkow, do żony tego Matwiewa i do zięcia jego, Dmitra Wytrinskiego, posłali, aby ten kocioł oddali i gdy żona i zięć jego, obaczywszy czapkę, dali wiarę, iż to Matwiew na znak przysłał i ten kocioł zięć jego na kupę przywoził, widząc tedy my jawną kradzież i złodziejstwo, ponieważ ten kocioł kradziony przed nas zięć jego przywoził, a iż tego dnia było się spóźniło, żeśmy tej sprawy zaczętej nie skończyli i do jutra odłożyli, a woźnemu, wyż wyrażonemu, obwołać kazali, aby na dzień jutrzejszy koźdy, szkodę mający, stawali i odzywali się z szkodami swymi, a gdy na zajutrz, dnia szesnastego Iunia, tę sprawę sądzić zaczęli według zwyczaju dawnego kupnego, gdzie zaraz żydzi z miasta Narodycz: Abramko i Berko opowiadali szkodę swoją, że u nich, w mieście Narodyczach, z winnicy, z pieca kocioł gorzałczany ukradziono, a potem Joś, żyd z tegoż miasta Narodycz, opowiadał, że i u niego w Narodyczach fanty i srebro pokradziono, w teneczka kiedy ten Matwiej Moszkowski w Narodyczach mieszkał, we dworku niebószczyka pana Mikulskiego, gdzie i panowie Dmitro i Nikon Naumenko i Semen Ihnatenko Moszkowscy odczawali się, że u nich przez lat trzy w gruntach Moszkowskich, w lasach, kiedy ten Matwiej nie mieszkał w Moszkach, wydarto i wykradziono pszczoł dwieście, o których pomienionych wszystkich szkodach, lubo był pytany, ten Matwiej, do onych się nie znał, tedy przed nami stanąwszy, kupą, urodzony pan Lawdański, mieszkający we wsi Zakusilach i wojt żerewski, Iwan Kawecki, powiedzieli to, iż ten Matwiej Arciuszenko Moszkowski, kiedy mieszkał we wsi Żerewie, na części ich mościow ojców jezuitow xawerowskich, toż my onego częstokroć widywali, że on z żoną swoją wozem wołami miod wozywał, czasem i przede dniem, z puszczy Moszkowskiej; widząc tedy my, kupa, takowe dowody i świadectwa w pokradzeniu tak wielu u żydów i pszczoł u panów Moszkowskich, onego Matwiewa i zięcia jego przed siebie przywieść kazali i onych biciem sprobować, aby się mogli do swych uczynków złodziejskich przyznać; tamże zaraz zięć tego

Matwija dobrowolnie wyznał, bojąc się bicia, że kociół Abramków, żyda Narodycznego, jest u tescia onego w Moszkach schowany. My tedy, kupniki, z pośrodku siebie Indzi wiary godnych wybrali, posłali z zięciem tego Matwija do Moszkow, po ten kociół, a gdy przywieźli, pytali tegoż złoczyńcę Matwija o inne pokradzione rzeczy, który dobrowolnie, bez żadnej męki, do wszystkich, tak żydowskich, jako i do pszczoł panów Moszkowskich przyznał się, że to wszystko przezemnie jednego jest pokradzione, tylko kowal pomocnikiem był do kotła, w Wieszowce ukradzionego, a pszczoły wszystkie, i co ich wydarto w puszczy Moszkowskiej, z żoną swoją kradła, ubrawszy ją po mężku i samopał na plece dawszy, miasto chłopca ze mną jedziła pszczoł drzeć i musiała to czynić, com jej kazał, a zięć mój ze mną nigdy nie kradła, tylko wiedział o tych kotłach pokradzionych, gdzie im był pochował. A tak my, wyżej mianowane osoby, dobrze z sobą namówiwszy i naradziwszy, ponieważ na tego Matwija siłę dowodów jawnych o złodziejstwo, tak przez świadki, jako i przez dekreta kupne o złodziejstwo, a do tego że i sam dobrowolnie do wszystkich swych postępów złodziejskich zna się, że z dawnych czasów tym postępkiem złodziejskim idzie, tedy nakazujemy, aby co jest niestraconego, jako to kotłów, przez tego złodzieja pokradzionych, aby każdy swoje wziął, a czyje potracił, aby żona onego płaciła, ponieważ o tem złodziejstwie wiedziała i dopomagała onego, także i za pszczoły panów Moszkowskich pokradzione, aby nagradzała, w czym i zięć tego Matwija z żoną swoją, a córka jego, w nagrodzeniu tych szkód powinien dopomagać, ponieważ wiedział o kotłach kradzionych i w milczeniu miał, o co byli z tesczą swoją lubo nie na gardło zastawili, jednak bicia godni byli, co im wybaczyli, jednak pod tenże dekret i tytuł złodziejski, współ z krawcem i kowalem wieszowskimi podpadają, a tego Matwija Artiuszenka Moszkowskiego, jako dawnego i teraz jawnego złoczyńcę, dekretujemy, sędzimy i nakazujemy tym naszym dekretem na gardło karać, to jest na obwieszenie, według zasług jego, a jeśli by strony, na tego złoczyńcę teraz instygujące, mieli onego puścić, aby się miał onym wykupić, a potymby w sąsiedztwie miał szkodę czynić rzemiosłem swem złodziejskiem, tedy za to sami będą powinni odpowiadać i szkody nagradzać, i na tośmy wszyscy, wyżej

mianowane osoby, zgodnie ten dekret nasz kupny wydali z podpisami rąk naszych, którzy z nas pisać umieją, a którzy nie umieją, z podpisami osob niżej mianowanych, na miejscu naszym podpisujących się. Działo się w mieście Wieszowce, dnia szesnastego junii, anno tysiąc sześć set ośmndziesiąt trzeciego. У того декрету купного подписи руку теми слови: Jakub Paszyński, Jan Chodakowski, Samuel Domaszewski, Jan Kubyński, Michał Skalkowski, ustnie proszony od jegomości pana Michała Chodakowskiego, Michał Skalkowski, Jan Paszyński, Paweł Didkowski, od nieumiejących pisma podpisuje Piotr Baranowski—mieszczanie Wieszowcy, na miejscu mieszczanów Narodycznych i poddanych Zerewskich i Łaskowskich, w tym dekrete mianowanych, jako pisać nieumiejących, za oczywistą prośbą ich, do tego dekretu podpisuje się: Jan Kubyński. Которы же те декреты, за подаемъ и пробою вышъ менованное особы подающего, а за принаемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нынешнихъ, игродскихъ, оверуцкихъ есть слово в слово уписать.

Книга игродская оверуцкая записовая и помочная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 188 на оборотѣ.

LX.

Объявление дворянина Александра Белоного о томъ, что его документы, въ числѣ которыхъ были грамоты, пожалованныя его предками русскими князьями и польскими королями, спрятаны были его отцемъ, Харитономъ Белонымъ во время козацкихъ смутъ и открыты только спустя тридцать лѣтъ; вслѣдствіе этого документы совершенно истлѣли. 1683. Юня 24.

Рову тысяча шестесть восемдѣсятъ третего, месеца Юня двадцать четвертого дня.

На уряди игродскомъ, въ замку его королевское милости оверуцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ игрод-

skim podstarostwa owruckiego i książkami pieniężnymi, kgródskimi, owruckimi stanawszy personaliter urodzony pan Alexander Bełocki, świadczył i manifestował o to i w ten, niżej opisany, sposób, iż, gdy podczas inkursji częstych nieprzyjacielskich i dejnieckich, zeszedł niegdyś urodzony Charyton Bełocki, rodzic manifestującego, pochował był różne sprawy i dispozie swoje, a mianowicie: przywilegia stare, od ziąg ruskich przodkom jeszcze manifestującego na dobra Bełockie, w powiecie owruckim leżące, nadane, od królów najjasniejszych świętej pamięci polskich konfirmowane, jako i zapisy różne, possessje, kwity poborowe, podymne i atestacje od ichmściów panów rotmistrzów powiatowych, które byli dane pod czas bytności na usługę jego królewskiej mości i całej rzeczy polskiej, między którym zapis i possessja wieczystej przadaży dóbr, części pewnej we wsi Hejewiczach, w powiecie owruckim leżącej, przez zeszedłych niegdyś z tego świata: pana Stefana i Anny Hejewskiego, corki niegdyś zeszedłego z tego świata Heliasza Hejewskiego, Wolkowskich małżaków, niegdyś zeszedłemu z tego świata Florianowi Bełockiemu, jeszcze dziadu manifestującego, za złotych dwieście, przez wysz pomienionych Wolkowskich małżaków przedanej, które to dispozie pochowyawszy, sam prędko z tego świata, nieopowiedziawszy, gdzie są schowane, zeszedł i bez wiadomości manifestującego lat blisko trzydziestu w tym zachowaniu byli, aż dopiero roku terażniejszego, tydzień sześćset osmdziesiąt trzeciego, miesiąca julii dnia trzeciego manifestujący niespodziewanie nalażł i tak, jako prędko nalaższy, zaraz stanowszy na urzędzie, tę dispozie pakładał, których, ja, urząd, tych dispozie manifestującego zepowanych oglądał, a widząc, że popowowane i pognily, jeno same pieczęci zostali, o co powtóre manifestował, aby to na potom onemu szkodzić nie mogło, i prosił, aby ta jego manifestacja do xiąg ninejszych zapisana była, co otrzymał. Na miejscu pana Bełockiego, jako pisać nieumiejącego, za oczekiwałą prośbą jego, podpisaje się Theodor Zawaliacz Moczulski.

Книга гродская оверцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 212.

LXL

Жалоба дворянина Юсифа Барановского на дворян: Богдана, Кирилла и Семена Барановских о томъ, что они преслѣдовали постоянно истца; прежде они нанесли сильные побои какъ ему, такъ и его женѣ; потомъ указали казакамъ, спрятаннымъ имъ зашесть хлѣба, козакъ разграбили этотъ хлѣбъ и тѣмъ довели истца до нищеты; наконецъ они составили несправедливый приговоръ купнаго суда, и вписали въ немъ имена людей не бывшихъ на купѣ, собирали потомъ прибавочныя подписи и, угостивъ купниковъ, помѣстили въ приговоръ вымышленное обстоятельство: якобы Юсифъ Барановскій сознался въ покражѣ меду изъ одиннадцати бортей. Жалоба подтверждается свидѣтельствомъ вознаго, присутствовавшего на купѣ. 1683. Июля 3.

Рокъ тысяча шестсотъ, вомсѣдцать третего, месеца июля третего дня.

На ураде кгрódскомъ, въ замку его королевское милости оверцкомъ, передомномъ, Теодоромъ Ленковскимъ, намѣстникомъ кгрódскимъ подстаростомъ оверцкомъ и книгами письменными, кгрódскими, оверцкими personaliter станawszy уродzony пан Юсифъ Барановскій, свымъ и уродzoney паней Одвотией Нiewmiryckiego Барановской, маляжакі sweй, именіемъ, прыхыляяцъ сѣ we wszystkimъ до widendy sweй, przeciwko osobomъ niżej mianowanymъ w гродzie owruckim, w roku ninejszymъ, тысьцъ шестьset осmdziesiąt trzecimъ, місяца marca trzydziestego pierwszego dnia zaniezionej, a to jako skoro powziął wiadomość о niesłusznymъ, nieprawnymъ i potwornie napisanymъ dekrete kupnymъ, w roku przeszłymъ, тысьцъ шестьset осmdziesiąt wtóryмъ, місяца nowembra szóstego dnia do aktъ podany,

jakoby o podarcie pszczoł sposobem, w tym że dekretem mianowanym, solenniter i gravi cum querella świadczył się i tę zanosił protestationem przeciwko urodzonym panom: Bohdanowi, ojcu, jako motorowi i rozkazującemu, Kyrkowi, synowi, Semenowi Wdowiczenkowi, zięciowi, Baranowskiemu, wołą i rozkazanie ojca swego pełniącymi, o to i w ten sposób, iż przerzuceni panowie Baranowscy, zawzięwszy z dawnych czasów zły i nieprzystojny umysł, prócz tego sposobów szukając, jakoby protestujących o zgubę zdrowia i dyminuacją substancji, a przytym i do żelźwości i zmarania honoru szlacheckiego przywieść mogli, najprzód, w roku przeszłym, tysiąc sześć set siedmdziesiąt piątym, miesiąca nowembra ósmnastego dnia, gdy protestujące, nie nikomu nie będąc winni, do tego pokojem prawa pospolitego obwarowani, a będąc zaproszeni w teje wsi Hoszowie na ucztę, to jest na akt weselny w dom urodzonych panów Olichwira i Bazylego Baranowskich, i ztamtąd po konwersatij sąsiedzkiej do domu swego spokojnie, nie na siebie złego nie spodziewając się, oboje do siebie powracali, i szli mimo dworu jednego z obwinionych, pana Semena Baranowskiego, pomieniony pan Baranowski, z informatiej i rozkazania ojca swego, dobrze się na to przygotowywawszy, i przybrawszy do siebie Piotra Kobernickiego, mieszczanina owruckiego, na pomoc z kijem wielkim, a sam z rusznicą w miejscu skrytem zasiadłszy, gdy protestujące obwinionego, nie w ręku nie mając, pomijali, sam z samopała do protestanta strzelać począł i, razy trzy kurek podnosząc, zpuszczał, lecz za osobliwą providentią Boską, gdy na panewce nie spalił, krzyknął na żonę swoją: «daj mi pieśnią», wtedy gdy ona pieśnię podała, a Kobernicki z kijem, bez dania żadnej najmniejszej przez protestujących przyczyny, wypadając z domu swego, słowami uszczypliwiemi, horowi szlacheckiemu szkodzącami lżył obojga i sromocił, przejąwszy na dobrowolnej drodze bezbronnej, tą pieśnią protestującego ze wszystkich sił w łeb bez miłosierdzia uderzył, od którego razu, gdy krwią będąc obłany, na ziemię upadł, tamże z pomocnikiem swym leżącego i ogłuszonego po grzbiecie, po nogach i po wszystkich ciele teje pieśnie drzewem, a Kobernicki kijem, bili, tłukli, tak, aby na śmierć zabić mogli; tandem, gdy żona protestującego, gwałtu zawoławszy na ludzi, aby ratunku dodali, chroniąc męża swego, aby na śmierć nie

zabili, padła na nim, tedy bez wszelkiego respektu tym że orężem i samą protestującą tyrańsko bić poczęli, głowę we trzech miejscach szkaradnie rozkrwawiwszy, i podwikę z głowy zdarłszy, za włosy targając, po ziemi wólczyli, a coraz kijami po głowie i po wszystkich ciele oprimowali i gdyby nie ludzie, przypadłszy, odratowali, pewnieby na śmierć pozabijali i jak umarłych na tem miejscu, z dalszą odpowiedzią na ostatek zdrowia protestujących, odeszli, których aż wozem do domu z tego miejsca wyszukano, od którego to takowego zbicia i ztłuczenia tyrańskiego i niemilosiernego na śmiertelnej pościeli oboje leżąc przez czas długi, mało panu Bogu ducha nie pooddawali; tym się nie ukontentowawszy, roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt ósmego, gdy protestans, obawiając się trwóg przed nieprzyjacielem, zboża swego własnego w ziemię zakopawszy, przed obwinionemi, jako przed sąsiadami swymi nie się nie wystrzegając i nie tając, ośmaczek miary norwyzkiej dziesięć żyta, które natenczas było ośmaczka po złotych pięć, zchowwał był, a po tym czasie prędko zezwali na sejm, jegomości pana Łęczyskiego, półkownika jego królewskiej mości kozacy, w służbie Rzeczypospolitej zostający, na wytnienie w Hoszowie postojem byli, w ten czas pan Bohdan Baranowski z synem swym Kyrkiem tę jamę ze zbożem kozakom ukazał i umyślnie, aby z głodu samych protestujących i dziatki drobne pomorzyć, albo do żebraniiny przywieść, jakoż i tak się stało, gdy protestujące, za daniem znać ze wsi Niemierkich, dawszy znać o śmierci rodzica protestantki, oboje na pogrzeb z domu swego odjechali, dla oddania ostatniej usługi ciału zmarłemu ojca swego, do wsi Niewmirskich, te zboże tym kozakom, w Hoszowie stojącym, obwinieni w ziemie, w święta Bożego narodzenia świąt ruskich, wykopać kazali i sami wybierać dopomagali i do domu swego, współ z kozakami nosili i z niemi to pożyli, a protestantes i to pod czas wielkiej drogości, chleba na potem dobywając i drogo kupując, ze wszystkiej prawie odzieży wyfantować się musieli, na ostatek i bydelko pożywszy, na przednówku żebrzeć musieli, co wszystko, gdy protestantes dla ubóstwa wielkiego, że prawie nie było czym, i to w odległości miejsca, do sądów prawnie z obwinionemi począc, panu Bogu to poleciwszy, cierpliwie wszystko to znosić musieli, tylko ustawicznie tak sami, jako i przez ludzi różnych protestując się, słowy

łagodności obwinionych upraszali, aby, respektując na Boga, nagrodzić choć niezupełną, za zbroje uczynili, także za bóle i rany według miłosierdzia ukontentowali, którzy quidem, tylko w rzeczy chcąc protestantów ugadzać, czas ugody i ukontentowania coraz zwłoczając, rok od roku, tydzień od tygodnia odkładając, a protestantów do szkody, zaciąganiem przyjaciół przywołując, i do complanaty w rzeczy nie przystępując, a obłudnie i do tego czasu żyjąc, miasto ugody, gdy w roku przeszłym, tysiąc sześćset osmdziesiąt wtorem, zpotwarzywszy urodzonego pana Jhnata Niewmiryckiego, ratione wydarcia pszczoł, niesłuszną kupę zbierając, ponieważ ten pan Niewmirycki nie tań, na trzecią niepotrzebną kupę, sprosiwszy w dom swój pomienieni obwinieni ludzi sobie życzliwych, protestantów zaś niechętnych, jako to: zięciów, swatów, szwagrow, krewnych swych, i uczęstowawszy onych przy ochocie swojej i bojnie ukontentowawszy, a niektórych i udarowawszy, mianowicie urodzonych panów: Nikona, Dmtrpa i Semena Moszkowskich, uczciwego Iacka Kuprianenka, mieszczanina owruckiego, i Pracowitych; Iwana i Stephana Deme-szeneków z siola Chwośni, Huryna i Artema z Potapowicz, poddanych zastawnych urodzonych ichmosewów panów Pruszyńskich i Kuźmę, wójta Skorodenskiego, i tak z onemi w domu swym na zabranie honoru i uczciwego imienia, w dzień święty niedzielny, na fest świętego Franciszka, do żadnych sądów nie należny, dobrze się naradziwszy, dekret (o którym się protestans czasu niedawnego w księgach grodzkich dowiedział i przejrzał) kupny, pod datą jakoby w Hoszowie, lecz samą istotą za granicą, niesłuszny i nieprawny i niezgodny, przeciwko wyraźnemu prawu pospolitemu, już w niedziel kilka po terminie, napisać kazali i nie tylko to w ten dekret niesłuszny wpisać kazali, czego nigdy in rerum natura nie było, i tę propozycję na terminie samym nie wnoszono i nie sądzono, jakoby urodzony pan Iesiph Baranowski do wydarcia jedenastu pszczoł pana Semena Baranowskiego przyznać się miał, i tę szkodę jakoby na tym że terminie płacić kazano, ale i tych ludzi za kupników i sędziów popisano, mianowicie: Matwija i Jurka Haszunca, ze wsi Bondarów, poddanych z majątności urodzonego jego mości pana Zabokryckiego, podczaszego wilkomirskiego, którzy na tej kupie trzeciej nie byli i tego nigdy nie słyszeli, nie tylko, żeby sędziami być mieli, nawet i

szlachetnego Iana Dedowicza, woźnego generała województwa Kijowskiego, jakoby to miał sądzić i słyszeć, za kupnika niesłuszenie włożono, do tego o podpis ręki urodzonego imię pana Andrzeja Redczyca, który także oczywiście na żadnej kupie nie był, i żadnej rzeczy przed tem nie słyszał, i nie na gruncie Hoszowskim, ale także w niedziel kilka, podpisać uprosili, a na protestantów dalej te difidatie i odpowiedzi na zdrowie czynili i czynić nie przestając, co iż tak, a nie inaczej się działo, attestatami prawnymi, albo inquisitaj, przed każdym sądem protestantes przy tymże woźnymi dowieść gotowi, przez co obwinieni, jako przed tym do niezdrowia i do ruiny prawie wszystkiej substantie protestantów przywiedli i przypawili, także prawo Boskie i pospolity pokój sąsiedzki wzruszywszy, securitatem publicam wiolarunt, a zatem i winy, surowie pro qualitate facti opisane, na osoby i dobra swoje libero zaciągając i do szkód nie małych, których sobie protestantes na sześć set złotych polskich liczyć mianują, pozwywiedli i przypawili; o co wszystko protestantes, że dla takowych odpowiedzi i difidatiej do tych czas na zdrowiu bezpiecznie być nie mogą, także też o nieważność tego niesłusznego, nieprawego, niesprawiedliwego dekretu iteratis vicibus przedemną, urzędem, protestując się i manifestując, in re sua jure agere z obwinionemi ofiarowali, salvam sobie zostawiając meliorandi aut augendi vel diminuendi atque judicialiter deklarowali tej protestaciej facultatem; et in continenti stawiał woźnego generała województwa kijowskiego; szlachetnego Iana Dedowicza, który w moc wiernej, prawdziwej, skutecznej relatyw swojej, zeznał temi słowy: iż on, na affectatją urodzonego pana Iosipha Baranowskiego, w siele Hoszowie, jako roku przeszłego, tysiąc sześćset siedmdziesiąt piątego, dnia dziewiętnastego miesiąca, nowembra, gdy urodzony pan Iesiph Baranowski, także i sama pani Baranowska, jako się w protestaciej wyżej pomieniło, bywszy w domu ich, przy szlachcie, urodzonych panach: Olichwierze i Bazylim Baranowskich, widział onych zbitych, ziłuczonych, zranionych i zkrwawionych, na śmiertelnej pościeli leżących, po głowach, po plecach, po grzbiecie, po rękach i po nogach; ran i zliczyć trudno było, jako się wyżej w protestaciej pomieniło, także i roku przeszłego, tysiąc sześćset osmdziesiąt wtórego, dnia czwartego oktobra i na dzień niedzielny, na fest świętego Francisz-

ka, przy różnych ludziach znacznych, tak szlachcie, urodzonych ich-
mościami panach: Stefanie, Janie i Heliaszu Niewmieryckich i innych
ludziach, wiary godnych, z prostego narodu, był na kupie trzeciej,
ostatniej, we wsi Hoszowie, przed dworem urodzonych panów: Boh-
dana, ojca, i Kirilla, syna, Baranowskich niesłusznie zebranej, na
ktorej pilnie się przysłuchiwał, kto jakie ratie i pretensje swoje
wnosił, lecz, żeby urodzony pan Iosiph Baranowski do jedenastu
pszczoł pana Semena Baranowskiego podarcia przyznać się miał,
tego nie słyszał i nie było, gdyż tej propositiej i nie wnoszo-
no na kupie żadnej i dekretu żadnego w Hoszowie kupnego nie pi-
sano, jakże i to, że pan Andrzej Redczye na żadnej kupie nie był,
pogotowiu i Matwiej z Jurkiem Haszuncem, Bądarowcy, z majątności
jegomości pana, podczasowego wilkomirskiego na tej kupie ostatniej
nie byli, i, kiedy ten dekret kupny pisano, nie wie, i nie widział,
i nie słyszał, i nie był przy pisaniu tego dekretu, które to pierw-
ziebie niemilosierdne, a teraz świeżo niesłuszne pisanie dekretu kup-
nego i zpotwarzonego pan Baranowski mienił być z informatiej i
instinctu panów Baranowskich, jako się wysz w protestatiej pomie-
niło, bez dania żadnej najmniejszej przyczyny, co wszystko pomie-
niony woźny, oświadczywszy się tąż szlachtą wyszumanowaną, z tam-
tąd uszedł i o tem przedemną, urzędem, zeznał tę swoją prawdziwą
relatję, prosząc wespół z protestantem, aby to wszystko do akt ni-
niejszych przyjęto i zapisano było; co i otrzymali. Na miejscu pana
Iosifa Baranowskiego, stryiecznego swego i paniej małżak jego,
jako pisać nie umiejących, podpisuje się Thomasz Baranowski.

Книга городская оверука записовая и поточная, № 3211,
годъ 1683—1684; листъ 196.

LXII.

Жалоба дворянина Ивана Волковского на дворян, Ивана и Якова
Пашинских о томъ, что еще отецъ ихъ Данилъ Пашинскій, соби-
ра съ козаками участвовать въ убійствѣ и разореніи Ошмы Волковского, брата
Ивана; что Иванъ и Яковъ Пашинские звали изъ церкви Ивана Вол-
ковского, похитили церковное имущество, прислаивали себѣ сѣно, при-
надлежащее Волковскому и т. п. 1684 Генвара 27.

Рокъ тисеча шесть сотъ осмдесятъ четвертого, мѣсяца Генва-
ря двадцать сегого дня.

На уряде городскомъ, въ замку ея королевской милости ов-
руцкомъ, передомною, Демянномъ, Ступномъ, пасаремъ земскими
киевскими, подстаростамъ городскимъ оверуцкимъ и кнѣзямъ нѣше-
нскими, городскими, оверуцкими компанѣнс personaliter уродzony je-
го моѣ пан Jan Wołkowskij, swoim i urodzoney imci paniej Ma-
ryny Paszyńskiego Wołkowskiej, małżonki swojej, także Antoniego
i Pawła Wołkowskich, synow swoich, imieniem, soleniter świadczył
i protestował się na przeciwko urodzonym ich mościom panom: Ja-
nowi i Jakubowi Paszyńskim, braci rodzoney, jako na dom Boży, we
wsi Paszynach, majątności protestantow, będący, z strzelbą ognistą i
іннымъ оружємъ nachodzącымъ, i mieysce święte, nie według żywota i
krwi chrześciańskiej, ale po nieprzyjacielsku, gwałtującymъ i ten dom
Bozki rabującымъ i krzyżъ święty, z cerkwi Bożej zdiawszy, łamają-
cымъ i potrzeby swoje domowe z krzyża świętego, на которомъ мѣка
Boga, w Trojcy świętej jednego, stworzyciela nieba i ziemi, od-
rysowana była, robiącymъ, substantią protestantium dziennымъ i noc-

nym sposobem zabierającym i na pożytek swoj obracającym, w ten sposób i o to: iż jeszcze, w roku tysiąc sześćset czterdziestym ósmym, miesiąca Decembra ósmnastego dnia, rodzic obżałowanych, zeszedł urodzony jego mość pan Daniel Paszyński, zniósł się z kozakami i rebelizantami korony polskiej, od których była sztuk kilkanaście wziwszy, małoś snać gniew i rankor na zeszłego urodzonego pana Thomasza Wołkowskiego, brata rodzonego protestantium, którego ndawszy przed temiż kozakami, tak sum pieniężnych, jako fant bogatym; którzy kozacy, wierząc słowu jego, kilkanaście dni na zdrowie niebozczykowi czyhali i, zadnym sposobem złapać niemogąc, tedy sam imię pan Daniel Paszyński, rodzic obżałowanych, z inną bracią swoją, przepomniawszy bojaźni Bożej, miłości braterskiej i krwi krześcijańskiej, za kilkanaście sztuk była, niebozczyka Thomasza Wołkowskiego, brata rodzonego protestantis, za szóstą granicę od Paszyn, we wsi Czopowiczach, złapawszy, na śmierć i morderstwo, haniebnie związawszy, bez mil cztery do wsi Paszyn przyprowadził, i w ręce kozakom oddał, którzy kozacy, niebozczykowi okrutne morderstwo i męki zadawszy, śmiercią haniebną umorzyli i dworow trzy tegoż niebozczyka, brata protestantis, we wsi Paszynach będące, funditus spalili; jakoż bowiem i terazniejsi obżałowani, naśladując progressa i żywot rodzica swego, zawziawszy snać stąd do protestantow rankor, że gdy w roku blisko przeszłym, tysiąc sześćset ósmdziesiąt trzecim, na święto ruskie świętego Semen, kupey z Wołynia do Narodycz bez wieś protestantis, Paszyn, szli, tedy obżałowani, niewiedząc dla jakiej przyczyny, pomienionych kupców na dobrowolnej drodze i moście protestantow przeiawszy, zabijać poczęli, mianowicie jego mość pan Jakub Paszyński nożem jednego z nich w garło pchnął, i gdyby ten kupiec na bok nie uchylił się, pewnieby o śmierć zdrowia jego przywiódł, ale nos na wyłot temu kupcowi przebił; który kupey okrzyk i gwałt wielki, wołając ratunku, uczynili: na który gwałt protestant przyszedłszy, obżałowanym perswadować począł, żeby ludź niewinnych na gruncie protestantis nie zabili; który obżałowani, miasto pohamowania się, protestanta verbis laevis, honorowi protestantis szkodzącemi, złajawszy, odpowiedź publiczną na zdrowie protestantow uczynili, jakoż bowiem w prędkim czasie, dosyć czy-

niąc submissiej swojej, tegoż dnia wysz mianowanego, na świętego Semen, święto ruskie, gdy protestant z pomienionemi działkami swemi do cerkwi dla nabożeństwa przyszedł, tedy obżałowani, manu armata z strzelbą ognistą, przepomniawszy bojaźni Bożej i sakramentow świętych, na pomienioną cerkiew naszedłszy i protestanta, nie dawszy nabożeństwa wysłuchać, z domu Bożego wygnali i za protestantem z gołemi szablami, jako za nieprzyacielem gonili i, gdyby protestant, unosząc zdrowie swoje, nie uciekł, pewnieby o śmierć onego zdrowie przywiódł, w której cerkwi żelaza różne cerkiewne pobrali: mianowicie krzyż z tejże cerkwi, na którym męka Chrystusa pana odrysowana była, zdjawszy i ony połamawszy, żelaza do sochy i rydle porobili i na pożytek swoj obrocili; i tym się niekąteuiąc, roku terazniejszego, tysiąc sześćset ósmdziesiąt czwarte-go, miesiąca Januari dnia wtorego, gdy protestans sarnę dziką z lasa, zabiwszy, prowadził ku domowi swemu, tedy ich mość obżałowani, protestanta przeiawszy na dobrowolnej drodze, tę sarnę odjęli i protestanta słowami nieneczniemi, nie sobie niewinnego, złajali, a gdy protestant, używszy przyjaciół i z wysz mianowaną jej mością panią małżanką swoją, do obżałowanych posłał, perswadując ich mościom, aby poprzestali swoich złych zamysłów i sarnę protestantom wrócili, tedy ich mość małżankę protestantis słowami nieneczniemi, uszom szlacheckim słuchać nieprzystojnemi, zelżyli, zesromocili i psami ze dworu wyszczwali, a i tym się niekąteuiąc, tegoż roku terazniejszego, tysiąc sześćset ósmdziesiąt czwarte-go, miesiąca Januari piątego dnia, w nocy, z wozami podiachawszy, siana styrtę na uroczysku, nazwanym Połohawczym, zabrali wozow dwadzieścia, każdy woz rachując po złotych trzy: a i tym się nie ukąteutowawszy, tegoż roku terazniejszego, tysiąc sześćset ósmdziesiąt czwarte-go, miesiąca tegoż wysz mianowanego, to jest Januarii, chcąc właśnie ze wszystkiej substantiej protestantow wyzuc, drugą styrtę nad rzeczką Woroniówką, na granicy z ich mościami panami Bechami stojącą, nocnym sposobem, sam jego mość pan Jan Paszyński, z wozami i czeladzią swoją podiachawszy, zabrał i do domu swego zaprowadziwszy, po ostatek już przyjechał był; także wysz mianowani panowie Anton i Paweł Wołkowscy, synowie protestantis, nad pomienionym sianem swoim w nocy zastawszy po-

mienionego obżałowanego, jego mość pana Jana Paszyńskiego, jako wola swego, perswadować onemu, jako wuiowi swemu począł, żeby poprzestał postępków złodziejskich, szlachcicowi nieprzystojnych, tedy obżałowany, zaraz dobywszy szabli, chcąc żeby i lica żadnego nie było, na pomienionych panów Wolkowskich sieć począł, i, gdyby synowie protestantis, za providentią Bożką w las nie uchronili się, pewnieby o śmierć zdrowia onych przyprowadził i iścieże z dalszemi odpowiedziami, na zdrowie protestantów uczynionemi, przez odiechał; dla których odpowiedzi protestantis zdrowia swego nie są bezpieczni, przez co obżałowani w winy prawne, w prawie pospolitym opisane, wpadli i do szkód protestanta na trzy tysiące złotych polskich przywiedli i przypawili. O co wszystko offertur se protestans z obżałowanemi o to prawie czynić nie zaniehać, zostawisz sobie salwam meliorationem tej terazniejszej protestatjej swojej, albo uczynienia inszej szyszej, lubo tejeż przez pozew poprawienia; a na dowód tego wszystkiego, stawił woznego generała wojewódstwa kijowskiego i innych, szlachetnego Jana Kożuchowskiego, który, w moc prawdziwej relatjej swojej, jawnie i dobrowolnie zeznał, iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set ośmdziesiąt czwartego, miesiąca Januaria dziesiątego dnia, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, szlachetnych panów: Jana Tatarskiego i Stephana Błotnickiego, za requisitią wysz wyrażonych protestantów, był we wsi Paszynach, maientności, sianożęciach protestantium, na uroczysku, nazwanym Połohowczym, będących, gdzie siano protestantów było, i nad rzeką Woroniówką i, tam będąc, widział padenki, (sic) gdzie siano protestantów stało, przez ich mościów panów Paszyńskich zabrane, sposobem, w protestacyi wyrażonym, i oimnych pretensjach do różnej szlachty, tam na ten czas będących, w protestatjej wyrażonych, że tak a nie inaczej było, jako jest w protestatjej położono, o czym prawdziwą relatią swoją czyni i zeznawa. I prosili, tak protestatjej protestans, jako i wozny swojej relatjej o przyjęcie i do xiąg zapisanie; co otrzymali. Imieniem imię pana Wolkowskiego, jako pisać nie umiejącego, za proźbą jego mości podpisał się — Stephan Didkowski, *protestantowicz, synowi mości obci*

Книга продала орудья: записочная и помощная, № 3211, год 1683—1684; листы 398. ~~орудья~~ ~~записочная~~ ~~и~~ ~~помощная~~

LXIII.

Жалоба дворян: Дмитрия Ивановича Левковского и Николая Олшовского из дворянина Романа Даченка Левковского о том, что он многократно наносил оскорбления, обиды и побои как им, так и их семействам; особенно же он обесчестил истца публично, при собрании многих шляхтичей из окрестных сел, съехавшихся к Левковичи на храмовой праздник «Святого Николая русского» 1684. Май 20.

Рокъ тысяча шестисотъ восемдесать четвертого, месецъ мая двадцатого дня.

На уряде крѣдскомъ, въ замку еѣ королевское милости орудкомъ, передономъ, Режипомъ Суринкомъ, писаремъ земскимъ кievскимъ, подстаростинъ крѣдсканъ орудкомъ и писаремъ именнымъ, крѣдскимъ, орудкомъ станавшъ очевисто уродzony pan Dimitr Iwanowicz Lewkowski, swym i urodzonych: panien Heleny Niewmiryckiego Iwanowej Lewkowskiej, matki swej, tudziez i panow: Mikolaja i Tatiany Lewkowskiego Olszowskich, małżonkow, szwagra i siostry swej rodzonej, imieniem soleniter świadczył i załośnie protestował się przeciwko urodzonemu panu Romanowi Daczencowi Lewkowskiemu, o to i w ten, opisany niżej, sposób: iż pomieniony pan Roman Lewkowski, zawziąwszy zdawna jakiś zły i nieprzystojny rankor i niechęć przeciwko protestującym i różnym czasom rozmaitych sposobów szukając od wielu lat i ustawicznie czyhając i odpowiedzi czyniąc przed ludźmi różnemi, aby protestujących pojedyńkiem zdrowia pozbawić i z substantiej wyrzec mógł, żadnej najmniejszej przyczyny i okazję do protestujących, jako do

ludzi spokojnych, prawem i pokojem pospolitym obwarowanych, nikomu, a pogotowi obżałowanemu, nie nie winnych, często gęsto słowami nie uczciwymi, honorowi szlacheckiemu szkodzącymi, łżąc i sromocąc, niepojednokrotnie protestantów, zasadzki czyniąc, także i publice na pojedynki prawem zakazane wyzywając, gdy protestujące wszystko to cierpliwie na sobie znosili, i słowy łagodnemi, aby od takowych swych zajatrzonych i złośliwych humorów poprzestać mógł, sami i przez przyjaciół swych upraszali, przerzeczony obżałowany, pan Roman Lewkowski, miasto tego, żeby się od przedsięwzięcia swego pohamował, w roku przeszłym, tysiąc sześćset osiemdziesiąt trzecim, miesiąca nawembra osmnastego dnia, przybrawszy sobie serca i fantazji chmielnej, a wzruszając pokoj pospolity zasadzki i miłość bliźniego, umyślnie z kołem wielkim, alias drągiem, i siekierą mając za pasem, naszedłszy na dom własny protestantów, gdzie pan Olszewski mieszka, wśród także słowami nie uczciwymi pana Olszewskiego i małżonkę jego łżąc i sromocić obżałowany począł, przed którym gdy pan Olszewski, szukając pokoju, a uchodząc naprasnej i bezpotrzebnej zwady, tylnymi wrotami z domu do sadu ustąpił, nie spodziewając się, aby cò gorszego żonę jego, panią Olszewską, ilo białołgłową spokojną i cnotliwą szlachciankę potkać mogło, tamże, gdy już nie zastał gospodarza, wyłamawszy drzwi do sieni, samą panią Olszewską hańbić sprośnio (których słów na tym miejscu dla wstydu pisać się nie godzi) począł, która gdy się wypraszała słowy łagodnemi, aby od tego złego rankoru superseował, obżałowany, przepomniawszy bojaźni Boskiej i srogości prawa pospolitego, obces do niewiasty bezbronnej rzuciwszy się, oną pięściami, stusami bić i tłuc począł, a potem, obalwszy na ziemię i podwilkę z głowy zerwawszy, za włosy po ziemi włóczył i targał, a nie tylko pięściami, ale i nogami, noścami i kolanami bijąc i mordując, i okrwawwszy, włosy wyrwawszy, wpół zaumarłą na ziemi porzuciwszy, z tymże złym affektem i z zapalczywością, porwawszy znowu tenże kół, alias drag, umyślnie na to przygotowany, wpadłszy do winnicy protestującego, spodziewając się tam zastać samego pana Olszewskiego, i chcąc pono onego na śmierć zabić i siekierą zarębać, po winnicy szukał, a gdy nie znalazł samego, tamże parobka jego, na imię Łakowa, tym kołem, albo raczej drągiem,

razu kilka uderzywszy, i na ziemię obłożywszy i pokrwawiwszy, kotły, rury, czapki, trumnie, beczki z wódkami, konwie i inne posudki i naczynia winniczne pobił, potłukł, pogruchotał i siekierą porąbał i gdyby ludzie sąsiedzi, gdy sama, pani Olszewska gwałtu wołać poczęła, nie odratowali, pewnoby i tego czeladnika i samą panią Olszewską na śmierć pozabijał, i takową zrobiwszy nieprzy stojną robotkę, z dalszą odpowiedzią na zdrowie samego pana Olszewskiego odszedł, mówiąc te słowa: «że kiedybym zastał takiego owakiego syna, tego Olszewskiego, tobym go pewnie nieczywił». Co wszystko protestujące cierpliwie znosząc, oczekiwali po obżałowanym upamiętania i sami szukali do pokoju i zgody sposobu, lecz obżałowany, nie tylko nie ukontentowawszy się tym swym takowym pierwszym zadatkim, ale i dalej żał do żalu przydając i coraz gorszymi oppressjami i kontemptami częstując, i w roku terażniejszym, tysiąc sześćset osiemdziesiąt czwartym, miesiąca maja dziewiętnastego dnia, podczas uroczystości prawnika we wsi Lewkowiczach, na świętego Mikołaja Ruskiego, gdzie z okolicznych wsi ludzie dla nabożeństwa pochodzili się byli i między sąsiady, dla wytchnienia, konwersacją swoją mieli, na większy wstyd, hańbę i zmarę domu protestantis, jako znowu obłożywszy głowę chmielem, i przechadzając się po ulicy przed domem protestanta, wykrzykał i wyzywał pana Olszewskiego mówiąc: «wychodź sam taki owaki synu»; lecz pan Olszewski, nie przezwijając się człowiekowi zapamiętałemu, znowu uchronił się przed naprasnikiem musiał; tamże, gdy już zemścić się nie mógł na panu Olszewskim, zdybawszy przed wroty synacka pana Olszewskiego, lasia, w leciech siedmna, tego pomienionego chłopczyka na ulicy, z inszemi dziećmi szlacheckimi zabawiającego się, kanczukiem szkaradnie zbił, zkrwawił i oko prawe kanczukiem wyciął; na które Bóg to wie, czy będzie widział, gdyż na ten czas bardzo tak szkaradnie zapuścił, że nie można rozemnać, jeśli zrzecenia nie wypadła; na ten czas, gdy matka protestantis, pani Helena Lewkowska, a babka dziecięcia ztyranizowanego, użaliwszy się wnuczka swego, tak bardzo bez miłosierdzia kanczukiem bezwinnie zkatowanego, wypadła dla ratunku z płaczem gorakim, upraszając, aby się zlitował, a na śmierć nie zabijał dziecięcia niewinnego, tamże i panią Lewkowską, matkę protestantis, w leciech podeszłych, ztarmusowawszy, nie odmi-

nemi słowy karczemnemi i dzidhonorawszymi, zelżywszy, na sławie uczciwej szczypiąc i smocząc publice, z dalszemi odpowiedziami i na protestanta! terazniejszego i na pana Olszewskiego odszedł. przez który takowy swój postępek nieprzystojny, wysz przereczony obżalowany, pokój pospolity sąsiedzki zgwałcił i winy prawne, w konstituciach i statutach o tem surowo opisane, na zdrowie, dobra i osobę swoją zaciągnął, a protestantów do szkód niemałych, których sobie na złotych sześć set być mianują, przywodzi i przyprawia, o co wszystko, iak się wysz pomieniło, terazniejszy protestans, swym i imieniem matki, szwagra i siostry swych, przeciwko obżalowanemu iterum atque iterum świadczy i protestuje się, ofiarując się o to wszystko w sądzie należnym prawnie czynić, zostawiwszy jednak salswę do meliorowania tej terazniejszej protestacyej, lubo też uczynienia inszej szyszej, albo tejeż pozwem poprawienie i rozszyrzenie, in quantum by tego potrzeba! prawna ukazywała, a na dowód tego wszystkiego stawil woznego generała wojewodztwa kijowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który w moc wiernej prawdziwej i skutecznej relacyej swojej, zeznał temi słowy: iż on roku przeszłego, tysiąc sześćset osmdziesiąt trzeciego, miesiąca nowembra dwudziestego dnia, za affekcją wyż przereczonych protestantów, a za przydaniem mojem urzędowem, mając przy sobie stronę szlachty i ludzi dobrych, urodzonych panów: Iana Nahorenskiego i Bazylego Dąbrowskiego, był we wsi Lewkowiczach, w wojewodztwie kijowskiem, a powiecie owruckim leżącej, w domu wysz mianowanych protestujących, gdzie widział panią Tatianę Olszewską, chorą, spuchłą, siną, na śmiertelnej pościeli leżącą, zkrwawioną, na której co znaczniejszych razów kolanami i nościami bitych, na bokach, na grzbiecie i na plecach ran siedmnaście i twarz siną, spuchłą, pięściami popodbijaną, i garść dużą włosów z głowy wyrwanych, tamże i parobka, na imie Iakowa, widział także bardzo chorego, zbitego drzgiem i zkrwawionego, na którym na plecach i na grzbiecie co znaczniejszych ran sześć bitych, spuchłych, krwią ociekłych, w tymże domu w winnicy widział kotły, rury, czapki, krągi, trubnice, beczki, konwie i insze naczynia i posudki winniczne potłuczone, pogruchothane i posieczzone. A zaś roku terazniejszego, tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartego, miesiąca maja dwudziestego dnia, w tymże

domu, widział synaczka pana Mikołaja Olszewskiego, na imie Iana, w lecach siedmiu, chorego bardzo, kanczukiem tyrańsko i niemiłosiernie zbitego i zsieczonego, na którym znaków kanczukowych co znaczniejszych piętnaście i oko bardzo zapuchnię, kanczukiem wybite, na które, pan Bug wie, jeżeli będzie widział, bo zrenicy za puchliną wielką nie znać, jako się wysz w protestacyej pomieniło, co wszystko protestantes mienili być stałe i rany zadane od pana Romana Daczenka Lewkowskiego, czasów i sposobem w protestacyej mianowanemi, tedy on, wozny, co widział i słyszał, to wszystko szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd odszedł i o tym tę swoją prawdziwą przedemną, urzędem, czyni i zeznawa relatią, prosząc wespół z protestantem, aby tak protestatnia, jako i relatią do akt niniejszych grodzkich owruckich przyjęte i zapisane były; co i otrzymał. Imieniem panów: Heleny i Dymitra Lewkowskich i panów Olszewskich, małżonków, jako pisać nieumiejących, za prośbą na miejscu ich podpisują się Thomasz Baranowski m. propria.

Книга городская оवरуцкая занисована и помочная, № 3211, годъ 1683—1684; листы 519.

LXIV.

Жалоба дворянина Павла Каленского на дворянина Савву Сергеевна Ушаковского о томъ, что онъ, вступившись съ сыномъ истца, Михаиломъ Каленскимъ въ церковь, въ селѣ Чоповичахъ, куда съѣхались многие околичныя шляхтичи на праздникъ св. Троицы, сначала оскорбилъ его въ церкви, а потомъ, находясь вмѣстѣ въ гостяхъ у Самуила Чоповского, и стрѣляя будтою въ цѣль, убилъ его выстрѣломъ изъ ружья.— 1685. Июля 22.

Року тисеча шестьсотъ осмдесятъ пятого, месеца Июля двадцата второго дня.

Na urzędzie kirodskom, w zamku jego królewskie miłości opuszczając, przedomno, Janowi Jakubowskiemu, namiestnikowi kirodskim, podstarostą okrędkowemu i kandydaci niemieckimi, kirodskimi, opuszczając personaliter stanowiący urodzeni ich mości panowie: Paweł y Nastazya Kalenscy, małżonkowie, swym y urodzonego jego mości pana Jana Kalenskiego, selleniter z wielkim załem y płaczem nieutolonym świadczyli y protestowali się przeciwko urodzonemu jego mości panu Sawie Serhienkowi Uszczapowskiemu, niebożnego tyrańskiego uczynku y popełnionego excessu, niżej mianowanego, principałowi o to y w ten niżej opisany sposób: iż jego mości pan Uszczapowski, czy zdawna mający jakowś gniew y ranę przeciwko urodzonemu panu Michałowi Kalenskiemu, synowi terazniejszych protestujących się, czyli z subordynatyey oycy swego, jego mości pana Sergieja Uszczapowskiego, czyli też z czyiej inszej informatyey, na to ustawicznie czyhał y przez subordynowane osoby szpiegi miał, aby, gdziekolwiek (niebożczyka) Michała, syna protestantów, poscignąwszy, s tego świata zgładzić mógł; jakoż samym uczynkiem wykonując, dowiedziawszy się przez swych adhaerentów, że syn protestantów, urodzony Michał Kalenski, w roku terazniejszym, tysiąc sześćset osmiesiąt piątym, miesiąca lunist siedmiastego dnia, dla nabożeństwa podczas uroczystości świąt chwalebnych ritus graeci, zesłania Świętego Ducha y Trojcy Przenajświętszey, jechał do wsi Czopowicz, jako młodzieniec spokojny, prawem popolitym obwarowany, ni od kogo nie złego na siebie nie spodziewający się, w tychże Czopowiczach, po odprawionym nabożeństwie dnia pierwszego, przy ochocie gospodarskiej przenocować musiał, przereczony principał, w tropy za niebożczykiem synem protestantium dotychże Czopowicz pod pokrywką nabożeństwa prędko pospieszwszy, y tam bezprzestannie głowę sobie chmielem okładając, y po różnych domach syna protestantis szukał; a gdy dnia pierwszego niedzielnego nie mógł dokazać umysłu swego y przedsięwziętej impraesie dosyć uczynić, tedy y nazajutrz, dnia poniedziałkowego, osmnastego praesentis, gdy była odprawowana processia, według obrzędów cerkiewnych, koło domu Bożego, tenże przereczony princypał, nie wytrzymawszy się, a wydarszy z rąk miskę u pana marza, z święconą wodą trzymającego, przy czytaniu ewangeliey y

kropidło, tak niezwyczajnie po oczach syna protestantis uderzył y oczy zasłepił, że za quadrans godziny ledwie przeżywał niebożczyk, y dalsze przechadzki uczynił takowe: - że wprzód nie woda, ani kropidłem oczy sobie zaplując, ale czym innym, tak, że na wieki nie przetrzyszcza. Co gdy syn protestujących cierpliwie, ile pod domem Bożym, przy nabożeństwie, to na sobie zniosszy, panu Bogu to poleciwszy, już się strzegł y chronił się, jako nieprzyjaciela swego, przez cały dzień obawiając się sam do domu wychylić stamtąd, aby go co w drodze jadącego nie potkało, y dla tego szczególnie y z poniedziałku na wtorek musiał tamże, w Czopowiczach, niebożczyk przenocować y szukał remedium, aby mógł spokojnie do rodziców swoich zaiechać przy zdrowiu zupełnym, y oczekiwał, aż pan Uszczapowski do Uszczapow odjedzie y we wtorek tedy, to jest dnia dziewiętnastego, gdy syn protestujących, Michał Kalenski, w domu urodzonego pana Samuela Czopowskiego jeszcze z różnemi przyjaciółmi swymi miał conversatją, tamże, zoczywszy pan Uszczapowski niebożczyka syna protestantis, skoczył po rącznicę, y, na ucztę w tenże dom pana Samuela Czopowskiego nie proszony gość przychawszy z rącznicą nabitą, wprzód do celu, mało co posiedziawszy, strzelać począł; takż y coraz do celu nie chibując, potężniejszy naboy (by na miedzwiedzia albo dzika) w rękę nasadziwszy, między wielu ludzi, tam będących, w sieni, z kąta, jako znowu w rzeczy do celu wysoko namalowanego zmierzysz, o kilka sążni w bok, tak do głowy urodzonego Michała Kalenskiego, syna protestantis, insperacie nakierował y umiarkował, że nad uchem w głowę gdy potrafił, na tymże miejscu, bez wszelkiej disposiciei duchowney, panu Bogu ducha oddał, przy którym to takowym zniaceniu, bez respectu na śmierć, zastrzeleniu urodzonego Michała Kalenskiego, tamże będący y urodzeni ich mości panowie: Jan Kalenski, Demian Chodakowski y Stefan Kulczycki, za pomocą inszych przytomnych różnych ludzi, in recenti, jako to wierutnego zabójcy przy ciele, już bez ducha będącym, brali y onym tak się potężnie bronili, że pana Stephana Kulczyckiego szablą w łeb ciął, a gdy szablę z rąk odebrano, do noża porwawszy się, urodzonego jego mości pana Demiana Chodakowskiego, chcący go przebić, y od tego gdy ludzie, tam będący, animowali y noż z rąk wydarli, znowu do teyże rucz-

nić, już w rękę pana Jana Kalenskiego będąc, rzucił się, wydierał, y z zaiętrzonego serca ręce panu Janowi Kalenskiemu nie po chrześcijańsku kasał, wydierał, chłapił pono y tegoż pana Kalenskiego także zastrzelił; lecz, że za łaską wprzód Bózką, a przytym za pomocą y radą ludzi, tam będących, tego pryncypała zaboycę obwinionego przy tymże ciele wzięwszy, do grodu tutecznego prowadzili y właśnie po drodze w wsi Kalenskich, na noclegu, do komory zdrowego, dawszy onemu iść y pić, przez noc miejsce naznaczili, przereczony pryncypał, przybrawszy sobie rozumu, a uchojąc karania srogię za takie zaboystwo, w nocy z tej komory, w której fundamentów głębokich nie było, fortelnie po pod scianą wygrmadził się, podjecha swego, szablę y rucznice odbieawszy, uciekł; co wszystko protestantes ich mościami bracią y sąsiadzi swemi okolicznymi oświadczywszy, y tu do grodn ciało niebożczyka syna swego dla praesentatyei przyprowadziwszy, iterum atque iterum żałosnie y płacząc, jako y o wszystkie winy prawne, przez to podjęte, protestując się, ofiarowali się z obwinionym y innemi, ięliby się co na kogo jakowym documentem do informatyei takowego niebożnego tyrańskiego zaboystwa wiadomość się zawzięta, prawnie czynić nie zaniechać, salwę iednak do melioratyei tej protestatyei, nie tylko sobie samym, ale y każdemu, komuby z prawa należało, in toto zostawiając; luboli teży terazniejszy pozwami poprawienie y rozszerzenie, a na dowód tego wszystkiego, ciż protestantes stawili tu, przedemną, urzędem, woźnego generała woiewodztw: Kijowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego y Czernihowskiego, szlachetnego Jana Moszkowskiego, który, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice, libere ac per expressum benevole recognovit, iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set ósmdziesiąt piątego, miesiąca Junii dwudziestego dnia, z przydania mego urzędowego, a mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych panów: Jana Brzozowskiego y Stanisława Turkowskiego, ad affectationem urodzonych ich mościów panów, Pawła y Nastazyei Kalenskich, małżonków, był w domu ich mościów, we wsi Kalenskich, gdzie widział ciało urodzonego pana Michała Kalenskiego, zastrzelonego z rucznice nie wiedzieć jakim sposobem y z jakowey okaziey przez pana Uszczapowskiego, skąd tenże woźny przy comparentach y tu, do grodu

tuteznego przyiechawszy, przy zabitym ciele, przedemną, urzędem, y przy szlachcie wyszmiarowanej, odkrywszy trumnę powtornie ciało zastrzelonego niebożczyka pana Michała Kalenskiego oglądał; y widział y ranę z rucznice immediate podłe ucha lewego przesteloną, z której jeszcze krew ciekła, od którego postrzału niebożczyk urodzony Michał Kalenski pannu Bogu ducha bez wszelkiey y żadney dispositiey duchowney oddał; a przy takowey obductyei tej tyrańskiej rany, praesentowali protestantes zabrane na uczynku goronczym z tym pryncypałem y rzeczy te: rucznicę piaszą, gwintowaną na sześć gwintów, z prochowicą małą, rogim y kością sadzoną, bez prochu z kaletką y kulą iedną, na rzemiennym pasie wiszącą, szablę z braycarami żelaznemi, z krzyżem usarskim, żelaza bardzo blahaego, bez kapturka, czapka karmazynowa zawoykowa zpołosowana, suknia błękitna stara, bardzo poszarpana, dziurawa, podiezek myszaty, szacowany na złotych trzydzieści monet szelągowej, co wszystko oraz z grodu protestantes przy ciele y wyręczyli y urząd y kancelariją z wyręczeniem kwitu; po której preesentatyei y wyręczeniu, tenże woźny wyszwszpomiany, z powinności urzędu swego woźnowskiego, jako jest zwyczaj w prawie pospolitym, wprzód tu, na grodzie, w zamku y przed zamkiem, a potem y na rynku, przy fraequentiey ich mościów panów obywatelów woiewodztwa kijowskiego, tu w grodzie dla spraw swych będących, tudzież y wielu mieszczan, ludzi zacnych, przysłuchających się y przypatrujących, głosem wyniosłym potrzykróć obwoływał y publikował, przywódcą wszystkim do wiadomości, iż ten urodzony pan Michał Kalenski, syn ich mościów panów: Pawła y Nastazyei Kalenskich, we wsi Czopowiczach iest zabity y zastrzelony z rucznice znięciacka przez pana Sawę Serhenka Uszczapowskiego, podczas uroczystości świąt chwalebnych Ruskich Trojcy Przenajświętszey, bez dania namniejszey okaziey y przyczyny, w domu pana Samuela Czopowskiego; y tak to wszystko, do wiadomości wszystkim przywodzi, y tak stroną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy się, y przyszedszy do mnie, urzędu, tak a nie inaczej uczynił y zeznał tę swoją prawdziwą relatją, prosząc wespół z protestantem, aby tak ta protestatya, jako y woźnego obductyei y proclamatyei relatya, do act niniejszych, grodzkich, owruckich przyjęte y zapisane były;

co y otrzymali. Jan Kalenski, imieniem ich mościów panów Pawła y Nastaziey Kalenskich, małżaków, podpisuie się.

Книга оверукая городская записовая и постоная, 1685 года, № 3212, листа 347 на обороту.

LXV.

Свидѣтельство, выданное дворянами киевскаго воеводства дворянъ Чоповскими въ томъ, что они изъявили полную готовность представлять на сеймики киевскаго воеводства доказательства о дворянскомъ происхожденіи своего рода, но не могли исполнить своего намеренія потому только, что сеймика не состоялась: 1685. Сентября 10.

Рокъ тысяча шестисотъ осмьдесятъ шестого, мѣсяца августа дванадцатаго дня.

На урядѣ кгородскому, въ мѣсте его королевское милости Овручню, передошню, Кавиеромъ Поецкимъ, наместникомъ кгородскихъ сперва подвоеводства киевскаго и кплагами нивенскими, кгородским, киевскимъ comparens personaliter уродzony jegomość pan Theodor Czopowski, swymi wszystkimi jegomościomъ пановъ Czopowskich, braci swej, imieniem, dla wpisania do xiągъ niniejszychъ grodzkichъ kijowskich, подаѣ per oblatamъ атестатіа ихъ моściówъ пановъ dygnitarzów, urzędnikówъ ziemskichъ y obywatelówъ województwa kijowskiego, sobie podawającemu y wszystkimъ ихъ моściомъ паномъ Czopowskim, braci jegomości, z podpisami rąkъ ихъ моściówъ, на певнъ rzecz, niżej в теі атестатіи мianowanej specificie wyrażонъ, даюъ y służащъ, о czymъ та атестатіа, niżej inserowana, szerzey в sobie обmawia, просящъ, aby была przyjęта i до xiągъ niniejszychъ zapisana, а такъ ja, урядъ, dla wpisania do xiągъ przyjmującъ, czytalemъ y temi jest inserowana słowy: My, niżej на подписахъ мianowani, dygnitarze, urzędnicy ziemscy y obywatele województwa kijowskiego,

на сеймикъ electionis депутатów на trybunałъ koronny województwa kijowskiego do Włodzimierza, miasta jego królewskiej mości, in locum solitum, на понедіаѣтъкъ pierwszy, wedługъ prawa, по народzeniu najswiętszey panny matki Boga rodzice, święta rzymskiego, zjachawszy się, electionemъ memoratamъ kończyчъ chcieliśmy, która, ob contradictionemъ niektórychъ jego моściówъ пановъ obywatelówъ tegożъ województwa, bracie naszychъ, effectumъ sortiri nie mogła y do skutku nie przyszła; а urodzonymъ ихъ моściомъ паномъ Czopowskimъ wyводу possibilitatemъ, за декретемъ sądówъ grodzkichъ generału województwa tegożъ kijowskiego, в заданіи ихъ моściомъ ignobilitatis, cursumъ impeditv на теі electie, на której былъ czas, imъ декретемъ sądówъ pomienionychъ oznaczony; tedy my, widzącъ ichъ моściówъ пановъ Czopowskichъ wszelkąъ gotowość, do wyводу należącą, y mającъ певнъ relatią od ichъ моściówъ пановъ braci także naszychъ, поблизу тамъ od ichъ моściówъ пановъ Czopowskichъ mieszkających, obywatelówъ tegożъ województwa kijowskiego, że są dobrze urodzeni, którego to urodzenia swego documentisъ probabilibus на terazniejszymъ terminie electionis депутатówъ potwierdziчъ chcieli, czego, dla rozzerwania mianowanej electie, dokazaćъ трудно было, tedy мы те насъ, z podpisami rąkъ naszychъ, в wyżej мianowany справе, даіemy ихъ моściомъ атестатіа, którą, dla tymъ więkшей wagi, rękoma naszymi własnymi podpisujemy. Działo się we Włodzimierzu, roku тисячъ sześćsetъ osmьdziesiątъ piątego, mіesiаца septembra dziesiątego dnia. Y те атестатіе подписи рукъ ихъ милости пановъ dygnitarzów, uradnikówъ ziemskichъ y obywatelówъ воеводства киевскаго теми słowy: Marcian z Szpanowa Czaplic, podkomorzy województwa kijowskiego m. p. Remian Suryń, pisarzъ ziemski kijowskj m. p. Theodor z Czerniechowa Niemirycz m. p. Konstanty Suszczański Proskura, wojski owrucki m. p. Wacław Konstanty Zabczewski, podczaszъ nowogrodzki, sędzia grodzki kijowski m. p. Hyppolit Alexander Snirowski, chorąży owrucki, Dymitr на Zabokrzykachъ Zabokrzycki, podczaszъ wilkomirski, podwoiewodzy generału województwa kijowskiego. Thomasz Hulanicki, pisarzъ grodzki generału województwa kijowskiego, Dymitr на Krzywiczachъ Hołowiński, Maciej Stephan Skuratowski, pisarzъ grodzki żytomirski. Piotr Stanisław z Ilńska Ilński, wojski czerski. Theodor Pawsza. Stephan Krynicki podpisuie się ręką włas-

на. Stephan Didkowski, regent grodzki generału województwa kijowskiego. Daniel Wyhowski. Theodor Heiewski Lowdykowski. Jakób Lemiesz. Stanisław Szczyrski. Michał Konstauty Wyhowski. Theodor Siennicki, regent grodzki owrucki. Theodor Wyhowski. Bohdan Sinhaiewski. Thomasz Baranowski. Szymon Meleniewski. Marek Skuratowski. Hrehory Kostiuszkowski. Michał Didkowski. Andrzej Didkowski. Bazyli Didkowski. Ostaphy Wyhowski. Ian Didkowski. Bazyli Didkowski. Даниэль Дидковський, Ганрих Дидковський, Іан Ходакowski. Іан Мосzkowski. Samuel Meleniewski. Іларіон Каленський. Mikołay z Wyhova Wyhowski. Alexander Zakrzynicki. Alexander Wyhowski. Samuel Wyhowski. Paweł Sinhajewski. Іан Sinhajewski. Mikołay Sinhajewski. Самуель Каленський, Artemij Didkowski. Stephan Waskowski, Іерzy Waskowski. Іан Ходакowski. Włás Ходакowski. Hrehory Skuratowski. Andrzej Ходакowski. Demjan Ходакowski. Іан Ходакowski. Thomasz Ходакowski. Іан Kalenski. Piotr Bijzanowski. Хведор Каленський, Павел Каленський. Michał Skalkowski; которая то атестация, за подавемъ и пробою вышъ мепованное особы подавающее, а за мномъ урядомъ примитемъ, до вербо ад вербуемъ до книгъ вышенихъ игродскихъ киевскихъ естъ уписана.

Книга городская Киевская записовая и поточная, годъ 1686—1688, № 3; листъ 5.

Леконичи и Невмирничие, колверы, служившие въ этой хоругви, начали грабить скотъ и изъятъ жителей; они принесли сильныя побой Петру Леконскому, предъившему начальнику хоругви охранные гетманские универсалы, другихъ Леконскихъ и Невмирничихъ, голили по ушамъ, рубили и стрѣляли въ нихъ, многихъ, мужиковъ и женщинъ, наносили смертельныя раны, остальныхъ осаждали въ монастырь, который пытались взять приступомъ, потомъ, расположившись лагеремъ въ селѣ, ограбили всѣ дома, перебили скотъ и уничтожили набитый хлѣбъ. 1685. Декабря 3.

LXVI.

Жалоба дворянъ Леконскихъ и Невмирничихъ на польскую татарскую хоругвь староубовского маршала Антаса о томъ, что явившись въ село: Леконичи и Невмирничие, колверы, служившие въ этой хоругви, начали грабить скотъ и изъятъ жителей; они принесли сильныя побой Петру Леконскому, предъившему начальнику хоругви охранные гетманские универсалы, другихъ Леконскихъ и Невмирничихъ, голили по ушамъ, рубили и стрѣляли въ нихъ, многихъ, мужиковъ и женщинъ, наносили смертельныя раны, остальныхъ осаждали въ монастырь, который пытались взять приступомъ, потомъ, расположившись лагеремъ въ селѣ, ограбили всѣ дома, перебили скотъ и уничтожили набитый хлѣбъ. 1685. Декабря 3.

Року тысяча шестьсотъ осьмдесятъ пятого; месяца декабря третого дня.

На уряде игродскомъ, в замку его королевское милости оруцкомъ, передомномъ, Яномъ Якубовскимъ, намѣстникомъ игродскимъ, подстаростомъ оруцкомъ и кнѣземъ вышенимъ, игродскими, оруцкими персоналитер станавшы уродzeni ich моść панowie: Іан у Stephan Niewmirycey, tudziez у urodzeni ich моść панowie: Piotr у Roman Lewkowscy, Bazyli Lewkowski, Alexander Niewmirzycki, Andrzej Wilimont Niewmirzycki, Paraskiewja Pawłowa у Helena Remigianowa Lewkowskie, ledwie co żywi od postrzelenia, posieczeniа у tyrańskiego pobicia od namiesnika у товариства chorągwie niżej mianowanych, на wozach, в посылцах до гроду тутѣшzego будае przywiezieni, swym у urodzonych ich моściомъ паномъ: Pawła Lewkowskiego, Andrzeja Niewmirzyckiego, Stephana Kobylńskiego,

Stanisława Pożarnickiego, Samuela Niewmirzyskiego, na smiertelnych pościelach także od postrzelenia, posieczenia i zbiecia tyrańskiego przez tę chorągiew w domach leżących, y innych wszystkich, tak ich mościów panów Niewmirzyskich, jako y Lewkowskich, braci y sąsiad swych imieniem, sollenniter, a prawie z wielkim y nie utulonym płaczem, świadczyli y protestowali się naprzeciwko ich mościom panom: Sieńkiewiczowi, namiesnikowi, chorążemu y wszystkiemu generaliter towarzystwu chorągwie tatarskiej wielmożnego jego mości pana Litawy, marszałka starodubowskiego, strażnika wojska wielkiego xięstwa litewskiego, jako pryncypała, także i wrzystkiej czeladzi ich mościów pocztowej, luźnej y wozowej, samym panom namiesnikowi y towarzystwu, imiony y przezwiśki lepiej wiadomym y znajomym, compryncypała y pomocnikom, w ten niżej opisany sposób: iż ich mość obżalowani pryncypałowice y compryncypałowice, nie wiedzieć za jakowymi ordynansem, a cale onego do protestujących terazniejszych y do dóbr onych najmniejszego przystępu nie mający, idący z chorągwią w kraie poleskie województwa kijowskiego, w roku terazniejszego, tysiąc sześćset osmdziesiąt piątym, miesiąca decembra pierwszego dnia, gdy protestantes wszyscy z żonami y dziećmi swymi, po świeżo przeszłych trwogach od nieprzyjaciela krzyża świętego y korony polskiej, na Wołyniu y tu, w województwie kijowskim grassującego, z ucieczek do domów swych powracać y rozgaszczać się od kilku dni tylko poczęli, ta wysz przerzeczona chorągiew tatarska jego mości pana marszałka starodubowskiego, nie posyłając przed sobą pisarów, jako zwyczaj jest wojskowy, dla pisania gospód y najmniejszej wiadomości o sobie nie dawszy, zagnała na wieś Lewkowicze y Niewmirzyskie, na domy y dobra protestantów napadła, sposobem prawie nieprzyjacielskim okrzyk -hałła, hałła- uczyniwszy, z szablami gołymi, samych żałujących y żony ich sice y z łuków do nich strzelać, dzieci zaś kanczukami bić, czeladź łapać, wiązać poczęli, potem, po polach żagony, po tatarsku ruspuściwszy, bydła, owce zaymować y rąbać poczęli, a gdy protestantes wszyscy, obaczwszy takowy gwałtowny najazd, po wsi y koło wsi bieganie y okrzyk, bydła różnego zaymowanie y ściąganie y nad sobą samymi, żonami, dziećmi y czeladzią swoją zgnęcania się, boie, sieczenia y, że już nie żart, rozumiejący

że nieprzyjacieli orda dzika napadła, z duszami tylko, jako kto mógł, do monastyru, jako prawie przed nieprzyjacielem uchodzić poczęli, tedy, onych doganiając, jeszcze gorzej uciekających, językiem tatarskim wołając, siekli, strzelali, tandem gdy protestantes, trochę reccolligowawszy się y zrozumiawszy, że to jest chorągiew z wojska jego królewskiej mości, wyprasać się wszelkimi uniżościami y powolnościami swymi poczęli y, submisie składając się w protektę jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, także y jasnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów koronnych y wielkiego xięstwa litewskiego, uniwersałami, zaszczytem, ochroną y libertatą, przytym, według przemożenia, y proviantem (lubo in re nie powinni) kontentować y wenerować obiecali, aby tylko od takowego złego przedsięwzięcia swego obżalowani supersedować chcieli, dopiero, obaczwszy uniwersał, sam jego mość pan namiesnik, w rękę jego mości pana Piotra Lewkowskiego, w te uniwersały swoją szablą sztychem pechnął y, rękę panu Piotrowi Lewkowickiemu obraziwszy, na tymże miejscu w róg głowy sam pan namiesnik przy tych uniwersałach niemilosiernie ciął y raz szkodliwy, aż do mozgu, zadał, od którego, gdy na ziemię padł, znowu sam raz szablą w łokieć ręki prawej także szkodliwy, od którego kaliką być musi, zadał y inszym swym adherentom toż czynić, mówiąc takowe słowa: -siećcie, bićcie, zabijajcie takiego owakiego syna, przykazal; y gdyby nie żupan łosi, gruby składał y broniał ciała, który okrwawiony y posieczony tu był praesentowany, toby w sztuki samego rozsiekali; tym się nie ukontęgowawszy, też uniwersały położywszy na grzbiecie y trzymać swym compryncypała kazawszy, na ziemi leżącemu, obuchami znowu tyrańsko tak długo bić kazal, że wpół za umarłego porzucili; y tak uniwersały jasnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów koronnych y wielkiego xięstwa litewskiego znieważwszy, pokrwawili y zdespektowali. Przy czym, będąc przytomnym rodzonym brat, jego mość pan Roman Lewkowski, y użaliwszy się brata swego rodzonego, ze łzami krzyżem u nóg pądszy jego mości panu namiesnikowi, upraszał, aby więcej nie kazal czynić takowego tyraństwa nad rodzonym bratem onego, tedy y na pana Romana Lewkowskiego takowąż właśnie furę wywarzył, gdy już y od rodzonego swego uchodzić musiał, insi przytomni pryncypales et

compryncypales, naganając, obuchami bili y tłukli poty, aż na ziemię upaść musiał, gdzie, y na ziemi leżącemu, ran dwie w głowę w tyle y z boku nad całym uchem, trzecią na łokciu lewey ręki zadali, a razów bitych, tłuczonych, płazowych, krwawych, spuchłych do trzydziestu także zadali; a, zaprawiwszy się nad rzezonemi panami: Piotrem y Romanem Lewkowskimi, bracią rodzoną, tenże jego mośe pan namiesnik krzyknął głośno na wszystkie kompanią y czeladź, pod chorągwią swoją powierzona, aby y nad innemi wszystkimi protestującymi toż właśnie czynili; y gdy, jako się wyżej pomieściło, jako przed nieprzyjacielem krzyża świętego do monasteru protestantes wszyscy uchodzili, przerzeczeni obżałowani, za rozkazem jego mości pana namiesnika y commendantą swojego, spieszywszy się, nie pamiętając na bojaźń Bożą, nie respectując na urodzenie szlacheckie, postponowawszy protecją jego królewskiej mości, tudzież uniwersał jasnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów obojga narodu, koronnego y wielkiego xięstwa litewskiego, ostrość prawa polskiego y artykuły wojskowe, w tych (opisane), zarzuciwszy, naganając, strzelali, siekli, bili, jako się onym, za przywodem jego mości pana commendantą, podobają, aż do samego monastyru, koło którego kobylice (które byli dla obrony miejsca świętego y protestantów postawione) czeladzi wozowej, szturmem idący w tropy za protestantami do monastyru, popodcinać kazawszy y porozrzucawszy, nim się protestantes z żonami y dziećmi do tegoż monasteru wcisnęli, krom pierwszych zadatków, tak wiele ran y razów nazadawali, a mianowicie: jego mości pana Andrzeja Niewmirzyckiego w piersi pod rękę prawą postrzelono, kula w nim zostaje, y w łokcie prawey ręki tak szkaradnie cięto, że już bliższy jest bliższego (sic) wieku, niżli żywota, a choćby y żyw został, do śmierci kałką być musi; jego mości panu Pawłowi Lewkowskiemu rękę lewą między łokciem a palcami mało nie całe odcięto, na małym zawieszaniu została, przez cerulika w deszczolki uwiązana, dla kości przeciętej, z której cłośe idzie, także y w prawą rękę razy trzy szkaradnie szablą raniłony, ten już niepodobna żeby żył na świecie, tylko co godzina ducha panu Bogu oddać gotnie się; żonę zaś jego, urodzoną panią Pańskiewią Lewkowską, gdy na mężu swoim padła, ratując y rozumając, że na stan białogłowski szlachecki jakowy

kółwiek respekt będzie, y one w kark szablą szkaradnie cięto, a drugi raz w rękę lewą, którą męża swego okrywała; a syna ich mościów panów, urodzonego jego mości pana Wasila Lewkowskiego, w łeb z boku prawego szablą raz szkaradny, aż do mozgu, zadano, y w łopatkę lewego ramienia szablą cięto, y rękę lewey palec ucięto, a u prawey palce wszystkie także przecięto; jego mości panu Alexandrowi Niewmirzyckiemu w głowę razy dwa szkaradnych szablą z naruszeniem kości cięto y obuchami, na ziemi leżącemu, po wszystkim ciele niemilosierne zbito, dla puchliny zliczyć razów trudno; jej mości paniey Helenie Remigianowej Lewkowskiej z prawey strony nad okiem szablą w łeb cięto, płazami szablowemi, obuchami y kańczukami niemilosierne styranizowano, która, Bóg to wie, jeśli żywą zostanie; jego mości pana Andrzeja Niewmirzyckiego w prawą nogę przez udo na wylot z janiczarki z naruszeniem kości przestrzelono, y ten już wypowiediany na śmiertelney pościeli co czas y godzina śmierci wygląda; jego mości pana Jana Willmonta z łuku w udo postrzelono: jego mości pana Samuela Niewmirzyckiego w nogę prawą w piętę z łuku postrzelono; jego mości pana Stephana Kobylińskiego sztychem z boku prawego między ziobra przebito, tak szkaradnie, że aż jelita wychodzą, y ten już bliższy śmierci niżli żywota; jego mości pana Stanisława Pożarnickiego w prawą rękę niżej łokcia z naruszeniem kości cięto: szlachetnego Fedora Krzywickiego y Chwieska, pastucha, czeladź dworną jego mości pana Stephana Niewmirzyckiego, przy tymże szturmie, po nieprzyjacielsku do siebie pod takową okazją pobrawszy, w kiy związanych, przez noc tyranizowali, ręce, nogi, uda powyręczywali, nawet y obcych ludzi postronnych, z włóści Kamienieckiej (miasto szlachty), ludzi prostych, w sequestr takowye połapawszy, y powiązawszy sposobem tatarskim, różne znęcania czynili; y tak, zrobiwszy takową robotkę nie przystojną, y monaster z protestantami strachem inakciwmy y niektóry (z nich) wartą potężną opatrzywszy, przez noc w więzieniu trzymając; tabór swoy wszystek do folwarku y gumna urodzonego jego mości pana Andrzeja Lewkowskiego zkułpiwszy, a sami y drudzy do odbijania komor, do łupania skrzatów y odbijania skrzyń, brania różnych sukien, fantów, a naybardziej spraw, dyspositiej, starodawnych przywilejów y innych munimentów

po kątach, siekier, kos, kulbak y pieniądze rzucili się, insi zaś, co
 jeno kolwiek było zboża rozmaitego młóconego, w snopach, w gum-
 nach złożonego, y w ziarnie w spichlerzach, brali, koniom y pod
 nogi śłali y sypali, a insze, dla wierutney zawzięty złości y nie-
 przyjaźni, w plaskoty deżdżowe, powrosła rozrywając, rozrzucałi y
 kofimi po tatarsku tretowali; wiecej karmne także y nadworne,
 na hańbę domów szlacheckich strzelać czeladzi swej rozkazywali;
 pszczoł pniów czternaście pasieki u jego mości pana Andrzeja Lew-
 kowskiego na głowę czeladź wybili y wydarli, bydła, owce, jedne
 około wsi scirwem położyli, które psi y dotąd jedzą, y tym się
 jeszcze nie ukąśtutowawszy, dalsze dyfidatie, odpowiedzi na zdrowie
 protestantów wszystkich uczynili y zasadzki na różnych skrytych
 mieyscach y po chrostach gęstych czynią y ogniem funditus wsi pa-
 nów Lewkowskich y Niewmirzyckich znieść domy y gumna, przyobie-
 cali; przez co, że obżałowani wszyscy pryncypałowie z compryn-
 cypalami swemi na osoby swoje winy garłowe, tudzież y na zasługi
 pieniężne libere zawzieli y zaciągęli, a do szkód na pigę tysięcy
 złotych polskich, praw y dispositiy w to nie including, przywiedli
 y przyprawili. O to wtzysko iterum atque iterum solenniter z nie-
 utolonym żalem przed urzędem niniejszym protestują się przeciwko
 obżałowaniom, terazniejsi comparentes, nomine wyżey mianowanych
 wszystkich ich mościów panów braci y sąsiad swoich, Lewkowskich
 y Niewmirzyckich, przeciwko pomienionym pryncypałom y compryn-
 cypałom, offiarowali o to w każdym należnym sądzie y prawie, lub
 w woysku, lub na commissiey, od jego krolewskiej mości naznaczo-
 ney, z obwinionemi prawnie czynić, zostawiwszy salvam melioratio-
 nem kożdemu osobliwie tey protestatciey, ich mościom panom braci y
 sąsiadom swoim, Lewkowskim y Niewmirzyckim y innym facultatem,
 inquantum by tego potrzeba ukazywała. Et in verificationem tego
 wszystkiego, stawili woźnego generała wojewodztw: kijowskiego, wo-
 żyńskiego, bractawskiego y czernichowskiego, szlachetnego Stephana
 Karaczewskiego, który, w moc wierney prawdziwey y skuteczney
 relattiey swoiey, jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, temi słowy:
 iż on, z przydania mego urzędowego, roku terażniejszego, tysiąc
 sześćset osmdziesiąt piątego, miesiąca decembra trzeciego dnia, mając
 przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych panów:

Iana Heiiewskiego y Stephana Lowdykowskiego, był we wsi Lewko-
 wiczach y Niewmirzyckich, w wojewodztwie kijowskim a powiecie
 owruckim leżącej, na sprawie y potrzebie tychże ich mościów pa-
 nów Niewmirzyckich y Lewkowskich y innych, wyżey w protesta-
 tiey mianowanych, gdzie tam, jako y tu, w grodzie, przedemną, urzę-
 dem, widział y oglądał wszystkich ich mościów protestujących po-
 sieczonych, postrzelanych, pobitych y niemilosiernie a prawie tyrań-
 sko pomordowanych y pokaliczonych, chorych, na smiertelnych po-
 ścielach leżących, ledwie co żywych; także y dzieci lat niedoroslých,
 osób do dwudziestu, po różnych ciała członkach kanczukami pobi-
 tych y pokrwawionych, potem widział y oglądał pasiekę jego mości
 pana Andrzeja Lewkowskiego, funditus na głowę wybitą y wypa-
 no; zaś około wsi y we wsi widział do kilkuset owiec y świni po-
 sieczonych, pokłutych y pozabijanych; przytym komory, skrzynie,
 szkatuły poodbijane, potupane y po ulicach porozrzucone, co wszy-
 stko ich mość panowie Niewmirzyccy y Lewkowscy mienili być state
 y zadane od chorągwie wielmożnego jego mości pana marszałka sta-
 rodubowskiego y czasu dnia, sposobem wyżey w protestatciey miano-
 wanemi, potem y to opowiadali, że y dalsze dyfidatie y odpowiedzi
 na zdrowie y substantive onych uczynili, co wszystko on woźny tąż
 stroną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd odjechał
 y otym tak a nie inaczej uczynił y zeznał tę swoją prawdziwą rela-
 tią, prosząc, wespół z protestantami, aby tak protestatcia, jako y
 relatia do xiąg niniejszych przyjęte y zapisane były, co y otrzymali
 swym y wszystkich ich mościów panów Niewmirzyckich y Lewkow-
 skich, wyżey mianowanych, podpisujemy się imieniem. Stephan Niew-
 mirzycki, Ian Niewmirzycki.

*Книга городская оvruckая записочная и поточная, 1685 года,
 № 3212, листъ 383.*

LXVII

Жалоба польской татарской хоругви стародубовского маршала, Кристофа Литва на дворян Левоских и Немчирицких о том, что они, загорюди улади, не пропуская хоругви пройти через свои села, и начали за нее стрелять, многим солдатам нанесли смертельные раны, остальных продержали пылы сутки в осаде в их таборе, отняли у них несколько лошадей и наконец подали против хоругви ложную и исполненную клеветы жалобу 1685. 2 декабря 7.

Року тисеча шістьсоть осмдесять пняго, месеца декабрия се-
мого дня.

Na urzędzie królewskim, w zamku jego królewskiej miłości owymczasem, przedtem, Janusz Jędrzejowski, namiestnikowski królewski, podstarosta owego i z książkami nienawistnymi, królewskimi, owymi personaliter stanowiący urodzeni i dobrze zastępowani w rzeczy polskiej, koronie i wielkiem księstwie litewskim, ich mości panowie: Józef Miednicki i Abram Jankiewicz, nominalnie wszystkich kompanii swojej, chorągwie tatarskiej wielmożnego jego mości pana Krzysztofa Litwa, marszałka starodubowskiego, strażnika wielkiego księstwa litewskiego, grani cum querella świadczący i soleniter protestujący się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Janowi i Stefanowi Niewmirzyckim, tudzież i urodzonym panom: Piotrowi, Romanowi i Bazylem Lewkowskim, Alexandrowi Niewmirzyckiemu, Andrzejowi Wilimontowi Niewmirzyckiemu i innym wszystkim ich mościom panom Niewmirzyckim i Lewkowskim, tudzież czeladzi i parobkom ich mościów, samym że ich mościom imioną i przewisk

lepiej wiadomym y znanym, pryncypałow, compryncypałow y po-
mocnikom, o to y w tem niżej opisany sposób: iż gdy w roku t-
rzymnieszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt piątym, miesiąca decembra
pierwszego dnia, za ordynansami jaśnie wielmożnych ich mościów
panów hetmanów, tak koronnych, jako y wielkiego xieżwa litem-
skiego, wysz rzeczona chorągiew protestantium, po rospuszczeniu
obożu, szła na consistentią, sobie za assignatą naznaczoną, traktem
y gościńcem jako najprostszym, gdzie trudno było ominąć wsi ich
mościów panów Niewmirzyckich y Lewkowskich, y sprawując się
według artykułów woyskowych y nauki prawa pospolitego y ni w
czym onego nie naruszając, jako y wolności szlacheckich, y tak się
obchodząc, jako ludziami ryerskim, statecznym y skromnym należy,
(a nie tak jako chorągiew protestantów wyżej mianowane osoby, pa-
nowie Niewmirzyccy y Lewkowscy, obwinili) y zwyczajnym traktem
idący, żadnego prowiantu u ich mościów panów Niewmirzyckich y
Lewkowskich nie wyciągając, ani panów pisarzów dla rozpisania
gospod przed chorągwią swoją nie posyłając, y namniemydło do nie-
snaski okaziei nie dając, skoro tylko w wieść ich mościów panów
obłożonych drogą publiczną weszli z wozkami swoimi, ich mość
obżałowani, przepomniawszy bojaźni Bżkiej, srogości prawa po-
spolitego, y constitutiach y statutach opisanego, kazawszy ze wszyst-
kich stron zatarasować ulice, y potężnie obwarowawszy, y ze wszyst-
kich stron okrzyk uczyniwszy, sami do strzelby, do kos, do dżid y
rohatty rzuciwszy się, parobkom zaś swoim do cepów y kołów ro-
kazawszy, tumultuose z sadow y ulic strzelać, bić, kłóć y tłuc poczęli,
gdzie w takowym razie, obaczywszy jego mość pan namiesnik cho-
rągwie protestantium, że już nie żart, musiał się nolens volens do
kupy garnąć y jako nieprzyjacielowi bronić się, w szczególnym ty-
ko ogrodzie z wozkami swoimi zastanowiwszy się, a to względem
tego, że ze wszech stron ulice opatrzono, jako się wyżej pomienilo.
Tam tedy ich mość obżałowani, panowie Niewmirzyccy y Lewkow-
scy, już do obłożonych wszelakimi siłami, y różnych sposobów szu-
kając, aby mogli chorągiew wszystką protestantów pokonać, y przed-
sięwziętej imprezie swojej dosyć czyniąc, jako do nieprzyjaciela, w
iedney kupie do protestantów ze wszystkich stron skupiwszy się,
wszyscy z czoładzi y parobkami swemi, szturmowali, strzelali, szpi-

lami nawiasem y zraż (sic) bili, dzidami kłoli; w którym to tłumieniu y hafasie y nieprzystojnym a bardzo niebożnym następowaniu, jego mości pana Radzieckiego wpadł na wyłot z rucznicę postrzelono, jego mości pana Liżańskiego w ręce z rucznicę postrzelono, jego mości pana Dawidowicza dzidą pod łopatkę prawą przebito; czeladź zaś, szlachetnych: Mikołaja Żytońskiego przez obie uda z rucznicę na wyłot postrzelono; Jana Okolińskiego dzidą przebito, y posieczono, a w sposób łupny y zdobywszy koni czterech pocztowych ze wszystkim wsiedzeniem, z rządkami srebrnemi wzięli, wozy wioletem zrabowali, y szkód, które osobliwym rejestrem czasu prawa weryfikowane będą, na sześć tysięcy złotych polskich protestantom naczynili, w obłożeniu przez dzień y przez noc trzymali y różne odpowiedzi y diffidacie na wszystkich protestantów, obiecując na głowę wyzabijać, czynili y, takową nieprzystojną rzecz zrobisz, a unikając: takowego swego nieprzystojnego uczynku y niebożnego, postępku, śmiali y ważyli się w grodzie tutejszym owruckim y protestatją niesłuszną, nieprawdziwą y bardzo kриминаłną na terazniejszych wszystkich protestantów uczynić, popisawszy w niej różne kalumnie y potwarz, czego nigdy in rerum natura nie było. y nie pokaże się, jako ta niesłuszná, nieprawna y opaczna obżałowanych protestatją szczyrzy w sobie opiewa, którym to takowym swym nieprawnym, niesłusznym y prawie tyranickim postępkem obżałowani wszyscy, jako assignacie y ordynansy jasnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów koronnych y wielkiego księstwa litewskiego, tak y prawo pospolite zgwałcili y winy, y prawie pospolitum opisane, uczynkowi takowemu godne, na osoby y dobra swoje libere zawzięli y zaciągnęli, a przez to, jako się wyżej pomieniło (ran y bólów w to nie including) protestantów do szkód na sześć tysięcy złotych przywiedli y przypawili, o co wszystko, jako y przeciwko tey niemnianej y niesłusznej protestatję, wysz rzeczeni comparentos, nomine wszystkiej kompanij chorągwie swojej, znaku wielmożnego jego mości pana marszałka starodubowskiego, przeciwko obżałowanym iterum atque iterum z wielkim żalem świadcząc się, y protestując, y reprotestując ofiarowali się o to wszystko przed sądem należnym prawnie czynić, zostawiwszy wolną melioratją tey protestatję y do uczynienia insey, szczyrzy, lubo li teży pozwami

poprawienie, in quantum by tego potrzeba prawna ukazywała; a na weryfikatją tego wszystkiego wysz mianowani protestantes stawali wożnego generała wojewodztw: kijowskiego, wołyńskiego, bracławskiego y czernigowskiego, szlachetnego Jana Kożuchowskiego, który, w moc wierney, prawdziwej y skutecznej relatcjy swojej, zeznał temi słowy: iż on, roku terażniejszego, tysiąc sześć set osmdziesiąt piątego, miesiąca decembra czwartego dnia, ad affectationem jego mości pana Jusepha Sienkiewicza, namiesnika chorągwie wielmożnego jego mości pana Krzystospha Litawa, marszałka starodubowskiego, strażnika wielkiego księstwa litewskiego, a mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, panów: Macieja Chocińskiego y Stanisława Dembiańskiego, był we wsi Weławsku, w wojewodztwie kijowskim a powiecie owruckim leżący, gdzie wdział y ogładał towarzystwo y czeladź pocztową wysz rzeczonej chorągwie postrzelanych, posieczonych y dzidami pokłótych, w gospodach, chorych, na pościelach leżących, które to takowe niemilosierne, postrzelanie, posieczenie y pokłócie mienili być stałe y zadane, czasu y sposobem mianowanym, od ich mościów panów Niewmirzyckich y Lewkowskich, jako się wyżej w protestatję opisało; przy tym opowiadał ten że jego mość pan namiesnik, że y koni czterech pocztowych z wsędzeniami y rządkami y inseych rzeczy różnych, przy rabowaniu wozów gwałtownie, na sześć tysięcy złotych polskich obżałowani zabrali, co on, wożny, co wdział y słyszał, tą stroną szlachtą, przy sobie będąc, oświadczywszy, ztamtąd odjechał y o tym; tak a nie inaczej, przedemną, urzędem, czyni y zeznawa tę swoją prawdziwą relatją, prosząc wespół z protestantami, aby tak protestatją, jako y wożnego relatją do act umniejszyli; grodzkich, owruckich przyjęte y zapisane były; co y otrzymali—Abram Janiewicz, imieniem wszystkiej kompanij y collegij swego podpisuje się.

Книга сподская отручка занисковала и поточная, 1685 года, № 2312, листа 389 на обороту.

LXVIII.

Жалоба дворянина Ивана Волковского на дворян: Якова и Ивана Пашинских о том, что они, волею всеобщих божеств от татарского нашествия, познати колокола и кресты, пожертвованные предками Волковского в церковь в сел. Пашинских; потом Пашинские присвоили себе наследство, следующее Волковскому после смерти его родственника: Павла Волковского и Ивана Пашинского. 1686. Августа 12.

Року тысяча шестьсот осмидесят шестого, месеца августа дванадцатого дня.

На уряде кгродскомъ, въ месте его королевское милости, Оврукомъ, передо мною, Каамереръ Поецкимъ, намесилкомъ кгродскимъ епералу подъяевохства клявского и лигами инеицими, кгродскими, клявскими сопратенс personaliter уродзоу jegomosc pan Ian Wołkowski, swym u jeumosci paniej Maryanny Paszyńskiego Ianowej Wołkowskiej, małżki swej, tudzież Antoniego i Pawła Wołkowskich, synów swoich, imieniem, solemniter praevia facta manifestatione, contra officium castrense owrucense, ratione nieprzyzycia niżej mianowanej protestatiej, protestował się naprzeciwko urodzonym panom Iakubowi i Maryannie Kordyńskiego Paszyńskim, małżonkom, także y Ianowi Paszyńskiemu, bratu rodzonemu obżałowanego w ten sposób y oto: iż gdy nieprzyiaciel krzyża świętego, złączywszy się z kozakami y Moskwą nieprzyiaciołami koronnemi, jednych ksiądzów braci w niewolę tatarską i moskiewską pozabierali, drugich poćinali, nad trzeciemi pastwić się, a innych z dóbr ich własnych powyganiali, z któremi wygnanemi y protestantes naten czas, z inszą bracią, z dóbr Paszyn wielkich w kraje wołyńskie uchodzić musieli, porzuciwszy niemal wszystkie substantie swoje, w

których dobrach, po wyjściu protestantów, zeszył jegomosc pan Theopaszyński, brat obżałowanych rodzony, zostawszy się na tenczas jeszcze dla pochowania rzeczy swoich, przy których zwonów sześć z zwonnicy cerkwi protestantów, w pomienionej wsi będącej, z czeladnikiem swoim, przez świętej pamięci antecessorów protestantów na wieczne czasy nadane, pozdeymowawszy, pochował y obżałowannemu, jegomości panu Iakubowi Paszyńskiemu, jako bratu swemu, na których miejscach byli schowane, powiedział, który obżałowany, wiedząc już o tych zwonach, a nie bojąc się bojaźni Bożej, srogości prawa pospolitego i win, w niem co nomine rigide opisanych, nie kątentując się zdzieciem krzyżów żelaznych z cerkwi pomienionej, roboty piękney, vi et violenter naszedzsy, na których męka Chrystusa pana odrysowana była, y onych na rydle y inne potrzeby swoje różne porobieniem, nie oddawszy tych zwonów do cerkwi świętej, ale czyniąc ciężką (krzywdę) daszom antecessorów protestantów, różnemi czasy na stronę poprzedawał y in commodum suum obrócił, nie będąc jednak y tym contentus, w roku przeszłym, tysiąc sześćset osmdziesiąt piątym, incitis protestantibus, do teyże cerkwi przyszedzsy, zwon y ostatni z zwonnicy zdiowszy, y onego krymo do Kijowa zaprowadzwszy, sprzedał, co ludźmi godnemi, szlachtą, protestantem dowiada, a co większa, zasługi różne, pod różnemi chogawiami będące, które osobiłwim registrem in termino specificabuntur, na kilkanaście tysięcy, po niebożczyku bratu protestantów, zeszyłm urodzonym panu Pawle Wołkowskim, do czego obżałowani nie należeli, z kónmi iedznemi, pocztowemi, pancerzami y zbroją różną, do woyny należącą, zabrali y na pożytek swój obrócili; jeszcze do tego wyciskając z dóbr własnych protestantów, przez zesłego niegdý godney pamięci pana Iana Paszyńskiego (zapisanych) tak za żywota zapisem w grodzie owruckim zeznanym, jako y testamentem ostatniey woli jegomości pana niebożczyka, in presentia różney szlachty, dobrowolnie, przy rozumie zupełnym, pamiętając na żywliwość protestantów y nagradzając pracy, w chorobach onego podjęte, oddając wszystkich blizkich krewnych y powinnych, ponieważ od nich żadney żywczliwości, tak za żywota, jako y w chorobie nie doznawał, gdyż obżałowani, jako będąc bliższymi krewnymi y powinemi, chorego niebożczyka niechając sustentować, w dom protestantów z

jegomością panem Andrzejem Chodakowskim, przezwiskiem Wnucz-
kiem, wprowadziwszy, porzucili byli, de actu et data w Paszyna-
ch, roku przeszłego, tysiąc szesześć osmdziesiąt piątego, dnia pierwszego
miesiąca marca, przy dobrej pamięci z podpisem ręki jego mości y
przyjaciół, prawie danym, y w księgach grodzkich kijowskich tegoż
roku, tysiąc szesześć osmdziesiąt piątego, dnia dwudziestego czwar-
tego julia, według prawa i constitutiei millesimi sexcentiesimi octua-
gesimi tertii, na sejmie warszawskim uchwaloney, postanowionych,
per oblatam podanym, siedliska, mianowicie na uroczysku Spaskum
będące, pola, sianożęci, drzewo bartne i nie bartne, y pszczołami
y bez pszczoł, pod siebie zabrali y na pożytek swóy obracają, sum-
nę zaś, mianowicie za niedopłacenie konusza koralowego, francuz-
kiego sukna, złotych dwadzieścia sześć dobrej monety, za izbę ze
wszystkimi przynależnościami y dworem — złotych piętnaście tako-
wey że monety, protestantom przez niebożczyka odpisanych, y obża-
łowanego, pana Jakuba Paszyńskiego, wyszukać prawie pozwolonych,
gdyż zabrał izbę ze wszystkim, nie oddaj; przez to wszystko po-
mieszczeni obwinieni, prawo pospolite naruszyszy, w winy prawne, w
prawie pospolitym opisane, podpadli y do szkód (zasług y innych
rzeczy, w protestathey wyżej mianowanych, w to nie including) na
dwa tysiąca złotych przywiedli y przyprawili, zostawyszy lednak
sobie salvam meliorationem tey terazniejszey protestathey swojej, albo
oczyszczenie inszey szyrszej, lubo teyże przez pozwy poprawienie, a
teraz o przyjęcie tey terazniejszey, wkrótce napisaney, prosili; co
otrzymali: Imieniem jego mości pana Iana Wołkowskiego, jako pi-
sać nie umiejącego, za prośbę jego mości pana, podpisują się Ste-
phan Didkowski, regent grodzki kijowski.

Книга городская киевская записана и поточна, году 1686—
1688, № 3, листа 26 на обороту.

LXIX.

Жалоба дворян: Самуила Домашевского и жены его Овотин на
дворян: Михаила и Николая Ходановских, о томъ, что они, находясь
въ сѣдлѣ съ козками и, подызуясь бѣгствомъ Домашевской и первого ея
мужа, Семена Закусила, захватили ихъ, домъ и сѣмю изъ селъ Закуси-
лахъ. Потомъ, когда Домашевскій приходилъ на родину, Ходановскіе, не
посили имъ разныхъ обидъ и побоевъ, между прочимъ, выучились, пере-
дичному шляхтскому званію, медицинскому искуству, и, желая умерт-
вить Домашевскаго, разили на пути его кнѣю то алт; наконецъ, обви-
няютъ его довно въ похищеніи косы, собирали купу, для того, чтобы
судить его, но обращая вниманія на то, что такіа оборота, дозволъ по-
дѣлъ въ крестьянскимъ владѣніямъ. 1687. Апрель 26.

Року тисеча шестисотъ осмьдесятъ сегомо, месеца Априля,
двадцати шестого дня.

На уряде игродскомъ, въ мѣсте его королевской милости: Ов-
ручномъ, передомномъ, Казимеромъ Поещенимъ, намесникомъ игрод-
скимъ сперату, подьябосподста кievского и книгалии нивенскими,
игродскими, кievскими personaliter: становшы, уродzony, jeho моść
pan Samogel Domaszewski, swym y urodzonej jej mości paniei Ов-
дотiei Didkowskiego, primi voti Semenowej Zakusilowej, secundi
vero Domaszewskiej, małzonki swej, tudzież Kupryana y Stephana
Zakusilow, пасierzbów swoich, imieniem, quam primum acta presen-
tia adire mógł, tak zaraz soleniter świadczył y protestatъ swoieg
czynił, naprzeciwko urodzonym panom: Michałowi, Mikołajowi i
Marynie Skirmontownie Chodakowskim, małżonkom, we wsi Zaku-
silach mieszkającym, w ten sposób i o to: iż, gdy nieprzyjaciół krzy-

za świętego, złączwszy się z kozakami y moskwą, nieprzyjacielami koronemi, iednych sąsiadów, braci, w niewolą tatarską y moskiewską pozabierali, drugich pościnali, nad trzecimi pastwiąc się, a innych w drugie kraje powyganiali, między którymi i pierwszego małżonka terazniejszy protestantki wygnali w kraje wołyńskie byli, który, czas nie mały na Wołyniu mieszkając, w niewolą tatarską dostał się, a jego mości panowie obżałowani, mając spółkowanie z kozakami, rebelizantami korony polskiej, po wygnaniu protestantów w strone cudze, zaraz w izbie dzieci protestantis wlaszy, w której mieszkając przez lat dziewięć, ogrody, pola, nawozy wypachali, wszelakie sprzęty, na tychże ogrodach przez pierwszego małżonka protestantki pochowane, gdzie żelaza różne powyorywali, y na swój pożytek obrócili, w polach miedze popsowali y wszystkich zgola fundus dwór spustoszyli; tandem, po przyjsciu już protestantów do pomienionej wsi Zakusilów, z Wołynia, części dziedzicznej swojej, nie będąc contenti mianowaniem pretensiami, protestantów wychowańca, parobka, na imie Marcina, z dziecinnych lat u protestantów będącego y wychowanego się, do siebie odmówił, który nie mało rzeczy w dóm obżałowanych, na kilkadziesiąt złotych własnego zbioru protestantów, zaniosł, y gdy mianowana małżonka protestantis, chcąc spokojnie z obżałowaniem mieszkać, przyszedłszy w dóm ich mości, rekwirowała o przywrócenie y wydanie onego, tam tedy obżałowany, nie nie pomniąc na rygor prawny, zaraz furibunde słowami nieuściwimi wprzód zjawwszy, a na potym bijąc, stuchając, na honorze szczypiąc, z izby wypchnoł, y tym iednak nie ukąntentowawszy się, z imprezy swojej, przysposobiwszy lekarstwa, aby mogli protestantów o śmierć zdrowia przywieść y wymorzyć, nauczywszy się doktorstwa, stanowi szlacheckiemu nieprzyzwoitego, czasu sposobnego upatrywali, jakoż bowiem w roku przeszłym, tysiąc sześćset ósmdziesiąt szóstym, miesiąca februarii pierwszego dnia, obaczwszy protestanta, że dworu do gumna idącego, zaraz córce swojej, Helenie Chodakowskiej, drogic, nagotowaną na zdrowie protestantów, trucizną przelać kazał na własnym gumnie protestantki przed wrotami, tamże, gdy pies protestantis, przodem bieżący, tej trucizny chwycił, zaraz, spuchszy, zdechnąć musiał, które factum protestans in recenti szlachtą rodowitą jako to: ich mość panami:

Gabryelem y Samoelem Didkowskimi, tudzież Janem Zakusilem obwiodszy, posyłał do obżałowanych, aby swoich złych uczynków daley poprzesztać chcieli. Tamże ciż obżałowani, przed tą szlachtą, dalsze jeszcze diffidacie, chcąc własnie z substantiay ich wypędzić, uczynili, której bowiem, satisfaciendo submissioni suae, nie nie pomniąc na prawo polspolite y winy, w niem eo nomine rigide opisane, in anno nunc currenti, millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo, miesiąca marca dwódziesiątego siódmego dnia, na gruncie własnym protestantis, gdzie kowale natenczas zostawali, na protestanta napadłszy, tamże zaraz okazją niesłuszną do zniewagi protestantowi dawszy, wprzód słowami nieuściwimi, mówiąc: «ze to moje żelazo», szmat kosi (które protestantes in presentia zacnych ludzi kupili u kozaka wojska zaporozskiego, na imie Chwieska Szynkarza, z miasta Teriberdy, na ten czas do kowalów robić na potrzeby domowe przyniesione), zjawwszy, a potym kijem, w rękę mającym, posród głowy tak tyrańsko uderzył, że aż na ziemie pasć musiał, tamże, już na ziemi leżącego comparenta z żoną y córką swoją, czym kto mógł, bili y razów nie mało nie miłosierdnych, do piętnastu, po różnych członkach nazadawał, y gdyby nie ludzie tam na ten czas będący odratowali, pewnie by o śmierć zdrowia przywiedli, który szmat kosi, u protestanta gwałtem wydarszy, po wsi nosząc, dzieci protestantów potwarzliwie publikując potajemnym jakoby wzięciem, na zdrowie dalsze odpowiedzi czynił. Insuper w kilka dni, przeciwko wyraźnemu prawu, constitutioni y statutom koronnym, kupę nie małą różney conditiei ludzi, zkad bunt y chłopskie wsczytną się, zebrawszy y ogłych popoiwszy, protestantów sam z temiz ludźmi złodzieystwem publikował, y teraz publikować nie przestaie, y odpowiedziami dalszemi na zdrowie ich groź. Postrzegając tedy omnimodam securitatem zdrowia y substantiay swojej, jako też o winy prawne zwyż pomienionych excessów, tudzież y o szkody, na złotych pięćset podjęte, iterum iterumque protestuie się, zostawiwszy jednak sobie salvam meliorationem tey terażniejszyy protestatciy, (tak z obwinionemi, jako też y z temi, in quantum by się jaka miała co na papierze o honorze protestantów pokazać makufa, którzy na tey kupie byli) albo uczynienie inszey szyrszej, lubo teyż przez pozwy poprawienie, si id necessitas juris expostulaverit, a teraz, o

przyjęcie tej terazniejszej, wkrótce napisanej, prosił; co otrzymał Samuel Domaszewski.

Книга городская кіевская записована і поновлена, года 1686—1688, № 3; листы 76.

LXX.

Жалоба дворянина Игнатія Невмержицкаго на дворянъ: Богдана, Семена и Кирика Барановскихъ о томъ, что они убили тестя его, Ивана Барановскаго, подозревая его въ томъ, что онъ указалъ козакамъ мѣсто, въ которомъ обнищавше сиротами свои покитки. 1687. Номя 17.

Рокъ тысяча шесть сотъ осмидеять сегомо, мѣсца Іюня семнадцатого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевской милости орудкомъ, передомною, Іпомъ Якубовскимъ, наместникомъ кгородскимъ подстароства орудкого и кнѣгами нннешними, кгородскими, орудками становшы оцзвѣстие уродzony pan Іhnat Niewmirycki, swym i urodzonej paniei Marianny Baranowskiego Niewmiryckiej, małżonki swojej, imieniem, jako jeno mógł zawiaść dostateczną wiadomość i informatiā po ożenieniu swoim i uspokoieniu się od dejneków i орды в тых т краяхъ полеских, о забиеніи уродzoneго Іwana Baranowskiego, testia swego, а оца родzoneго жоны своей, przez niżej mianowane osoby, такъ заразъ przyszedszy do urzędu о tymъ wszystkim, nie chcącъ tego в zapomnienie puszczać, żаłosną i płacziwą naprzeciwko urodzonym паномъ: Bohdanowi Baranowskiemu, ojcowi, i Kirykowi Baranowskiemu, synowi, tudzież Semenowi Baranowskiemu, zięciowi, samymъ pryncypałomъ i zabojomъ testia protestantisk, czynił i zanosil protestatiā, в ten sposób i о to, iż co grassantia dejnecka przez lat nie mało в тыхъ краяхъ полескихъ па-

nowała, dla której obywatele tutejsi wojewodstwa kijowskiego bezpieczni zdrowia swego być nie mogli i, gdzie jeno który mógł wiedzieć miejsce skryte po lasach, sam i owdzie по różnychъ мѣсцяхъ skrytychъ tulać się, kryli się, gdzie под ten czas niebezpieczny i nieboszczykъ pan Іwan Baranowski, unosząc zdrowie swoje przedъ dejnekami, на мѣсцу skryтымъ, osobliwymъ, в лесіе zostawał, до którego wyszъ pomienieni obwinieni, до szafaszu przyszedszy, rzeczzoneго Іwana Baranowskiego, testia protestantis, aby з ними poszedłъ pszczołъ szukać młodyхъ по лесіе, wyzwali, тамъ tedy на ten czas wyzwany poszedłъ, а że się naprzykrszyło chodzić i szukać, pomieniony Іwan Baranowski, на мѣсце swoje, porzuciwszy obwinionychъ, odszedłъ, którego idącego dejneцы, złapawszy i onego з odzieniā zwlekszy, bili i pastwili różnemi sposobami, aby о dobrze swoim i о bydle przyznałъ i powiedział, nie chcącъ tedy nieboszczykъ, aby go barziej kalectyli, rad nie rad musiałъ мѣсце swoje, в которомъ przemieszkіwał, powie- dzieli onychъ dejnekowъ przyprowadzić, tamże przyprowadzeni dejneцы i obwinioneго Bohdana Baranowskiego, на ten czas бѣдącego, brała rodzzoneго nieboszczyka zabiteго, на tymże мѣсцу zastawszy, od onego pieniędzy coś odieł i wołów два, jednego nieboszczyka zabiteго, а drugiego Bohdanowego wzięli; з тыхъ tedy miar, zawziawszy niestuszny rankor на nieboszczyka, obwinieni, powiadaіа, że umyślnie dejneków dla wzięcia wołu naprowadził, różnemi sposobami на zdrowie czyhali, jakoż i samymъ skutkiemъ swój niestuszny umysłъ wykona- li в року тисячъ sześć set siedmьdziesiąt czwartymъ, dobrze się na to jużъ namówiwszy i przygotowawszy, pomienioneго Іwana Baranowskiego, nie sobie nie winnego, idącego pospołu з obwinionemi ze wsi Lewkowicz drogā publiczną, zapomniawszy prawa pospoliteго, боiaźni Bożej i krwi chrześ- ciałiskiej, rzeczени: Kirik i Semen Baranowscy, jeden rucznicę oburącz, а drugi obuchemъ niemіłosierdnie zбили i ztlukli, że go cale за zabiteго zostawiwszy i zwierzechу gałęziami в лесіе przyrzucawszy, porzucili, а sami до domu prosto, до wsi Hoszowa, odeszli, а że на'ten czas i Dymitr Baranowski з temiż obwinionemi szedł, а widząc оny, że nieboszczyka bić poczęli, przodemъ od nichъ uchodzącъ, poszedłъ, którego ciā obwinieni, na- gnawszy, przykazali surowo pod takowymъ zabiciemъ, aby о temъ żadnejъ zmianki ani żenie, ani dzielcomъ, ani sąsiadomъ nie czynił, а такъ mał- żonka i dzieci nieboszczyka zabiteго u obżаłowanychъ przyszłychъ, gdzie

by się zapodziały; pytali, u których żadną miarą dopytać się nie mogła, aż naizgust już ten Dymitr Baranowski, któremu powiadać obwinieni zakazali, sumieniem poruszony, aby przynajmniej ciała zabite odiskane i pochowane było, małżonce, dzieciom i sąsiadom opowiedział, że go obżalowani ubili, i gałęziami w lesie na pewnym miejscu zakryli i tak, za powzięciem wiadomości, inni ludzie, już ledwo co żyć mogącego, do domu odszukali, który odszukany, chorując tyrańsko, czas nie mały, z rąk własnych obwinionych, z tym się pożegnał światem, którego ciała, że na ten czas według zwyczaju nie praesentowano, częścią że incursje dejbneckie panowały, częścią że na ten czas i grod owrucki, za incursjami i niebezpieczeństwami deineckimi, wakował i nie susceptował, dla czego aż teraz protestans terazniejszy z małżonką swoją, a córką nieboszczyka zabitego, nie chcąc tego impune opuścić, za uspokojeniem się trochę w tych tu kraiach, prawnie przed urzędem protestował się; a nie dosyć jeszcze ukontentowani obżalowani, będąc zabiciem nieboszczykowski, lecz więcej czyniąc i okazij do zrujnowania szukaiąc; z dembu pszczoły iego mości pana Jana Pruszyńskiego pan Semen Baranowski, obwiniony, z wiadomością tamtych obwinionych tegoż roku i czasu wydarł, za którego wydarciem pszczoł i daniem okaziej, rzeczony jego mość pan Pruszyński, mszcząc się tej krzywdy, swojej i wydarcia pszczoł, przykazał chłopom, podanym swoim, aby pszczoły, czyiebykolwiek należeć i napasć mieli, derli, a tak, za daniem okaziej przez obwinionego, Semena Baranowskiego, i protestantom terazniejszym pszczoł własnych troje na głowę wydarli poddani iego mości pana Pruszyńskiego, a i na tym mało mając, ale i teraz na samego protestanta i małżonkę onego różnemi sposobami na zdrowie i substantią różne okazije wynajdując, ile w jedneje wsi Hoszowie, w sąsiedztwie tak bliskim, mieszkając, czyhał obżalowani; przeto protestantowie zdrowia swego bezpieczni być nie mogą, przez który to takowy, postępek swój obżalowani prawo pospolite, securitatem publicam, zgwałcili, winy, w prawie za zabojestwo opisane, na dobra i osoby swoje dobrowolnie zawzięli, a przez to do szkód nie małych na złotych trzysta przywiedli i przyprawili; o co wszystko pomieniony protestans, iterato przed urzędem oświadczywszy się, o to prawnie czynić nie zaniocha w należyłym sądzie, wolne jednak zachowawszy poprawienie sobie tej protestatkiej przez

pozwy, albo uczynienie innszej szyrzej; a na ten czas prosil, aby ta onego protestatka do xiąg przyjeta i zapisana była, co otrzymał. Imieniem pana Niewmirzyckiego, iako pisać nie umiejącego, podpisując się na miejscu jego. Michał Skalkowski.

Книга городская орудная записная и поточная, № 3213, тодс 1686—1687; листы 441 на оборотѣ.

LXXI.

Жалоба дворян Невмиржицких на дворян: Николая Думинского и Данила Словенского, о томъ, что Думинскій наноситъ имъ разныя обиды; въ последнее-же время, когда зять его Словенскій опредѣлился писаремъ въ козацкое войско, то они оба, съ помощію козаковъ, наносили побой Невмиржицкимъ, грабили ихъ собственность, опустошали сады и страдали ихъ угрозами. Факты эти подтверждаются свидѣтельствомъ вознаго. 1687. Августа 11.

Рокъ тысяча шестсотъ осьмьдесятъ сего, месеца Августа одиннадцатого дня.

На уряде игродскомъ, въ замку ево королевское милости оурудкомъ, передомною, Яномъ Лубовскимъ, намѣстникомъ игродскимъ подстароства оурудного и книгари наивѣщяниимъ, игродскимъ, оурудскимъ, personaliter стангавъ уродzeni ихъ моść панowie: Prokop Moszczenko, Afanasij Troszenko, Niewmirzyccy, swym i urodzonych ихъ моściów панow: Stephana, Samuela Sołowienka Niewmirzyckich, Jakima Lewkowskiego, Heliasza Niewmirzyckiego, i Paskowiej Niewmirzyckiej, в станіе вдовимъ zostającей, jako mogli do act tutecznych, grodzkich, owruckich, dla zasadzekъ po gostin-

cach, diffidatjej i odpowiedzi na zdrowie swoje, przez niżej mianowanych osób przyść, tak zaraz, z wielkim i nieutulonym żalem soleniter świadczyć, i w ten niżej opisany sposób protestowali się, przeciwko urodzonemu jego mości panu, Mikołajowi Duminińskiemu, jako samemu principałowi, przywódcy, motorowi i do wszystkiego złego poduszczającemu, teściowi, urodzonej jej mości paniej Annie Lewkowskiej, primi voti Bohdanowej Olchowiczejnej, sekundo vero Mikołajowej Duminińskiej, małżonkom, i panu Danielowi Sławieńskiemu, pisarzowi wojska jego krolewskiej mości zaporoskiego, bez żadnego paszportu od jasnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów, z obozu, z wojska, swiżo nie odpowiednie zjechałemu, osiadłości żadnej nie mającemu, comprincipałowi, zięciowi, wolą i rozkazanie jego mości pana Duminińskiego, teścia swego, w wszystkich wykonywającemu, i paniej Marynie Duminińskiej Sławieńskiej, małżonką, i innym pomocnikom i comprincipałom, samym jego mości panu Duminińskiemu i Sławieńskiemu lepiej po imionach, i przezwiskach wiadomym i znanym: iż jego mość pan Duminiński, z dawnych czasów zawziąwszy zły i nieprzystoiny gniew i rankor przeciwko wszystkim protestantom, a primario przeciwko jego mości panu Prokopowi Niewmirzyckiemu, najbardziej o to, iż jego mość pan Duminiński od lat kilkudziesiąt, różnych dni i miesięcy, w rokach przeszłych i terazniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt siódnym, niedależnie w grunta i siedliszczą, po zeszytm niegdy jego mości panu Janie Lewkowskim, przeżywalomym Popławskim, we wsi Niewmirzyckich, leżące, nie mając do nich żadnego prawa ani praetextu, wdzierając się, onych zażywa, na zawoziu w budynkach się rospociera, na pomienionym siedlisku budynki rozszerza i w zboża, przeciwko prawu przynosząc, krzywdy niezmierne protestantom, szkody czyni, sady pustoszy; przepomniawszy tego całe, że obwiniona jej mość pani Anna Duminińska, jeszcze za żywota Bohdana Olchowika, pierwszego męża swego, od nieboszczyka jego mości pana Iwana Lewkowskiego, jako od ojca, była wyposażona i ukontentowana a grunt osobliwy jej, nie mieszaając niwczym ojczyzny, za złotych sto był kupiony: którym gruntem kupnym, po tantym zeszytm Olchowiku, miały się i jego mość pan Duminiński, po małżąc swęj terazniejszej, kontentować; protestanta, właśnie należnego dziedzica i successora, jego

mości pana Prokopa Niewmirzyckiego, niwczym nie naruszać, praepeditiej i żadnej expulsię nie czynić, sadow nie pustoszyć, o co lubo protestans w sąsiedstwie, oczekiwając, azali się obwinieni upamiętają, i od takowych złości supersedować będą, prawem o to, jako człowiek spokojny, nieczynił aż do tego czasu; lecz: że jego mość pan Duminiński, coraz żał do żalu przydając i contemptami karmiąc, a, co najboleśniejsza i najnieznośniejsza, z zawziętego rankoru, diffidatje ustawicznie i odpowiedzi na wszystkich protestantów czyniąc, umyślnie jego mość pan Duminiński pana Sławieńskiego, zięcia swego, do wojska kozackiego jego krolewskiej mości promował i za pisarza onego zalecił; a to nie dla czego innego, tylko dla oppraesiej i dishonorow stanów szlacheckich, małżonek potciwych i dziatek ich mościów: aby wszelkimi sposobami mogli nad protestantami, jako mogący, złości wyrządzać; jakoż i samym skutkiem wykonywając, ten pan Sławieński, z instynktu i rozkazania jego mości pana Duminińskiego, teścia swego i małżki swojej, dosyć czyniąc, przybrawszy do siebie kozaków swowolnych, na wszystko złe ochucznych, do czterdziestu albo więcej, różnemi sposobami protestantów opprimował, a mianowicie: należdżając na dobra dziedziczne protestantów z kozakami, umyślnie w zboże konie puszcząc kazał, one wypasując, kofmi dratował, urodzoną jej mość panią Paraskowią Niewmirzycką, gdy upraszała, aby takowej szkody czynić nie kazał, wierciochem, bez żadnego respectu na stan szlachecki białogłowski, opprimował; jego mość pana Hellasza Niewmirzyckiego, zaprosiwszy do mieszkania swego, wprzód słownie znieważali, zdespektowali, a potem obuchami, pięściami i, na ziemi leżącego, nogami deptali, kolanami gnietli i noscami tłukli i znęcali się: jego mość pana Jakima Lewkowskiego, w Wieleśnikach, podczas targu, pięściami, i obuchami, i nogami, noscamy tyrańsko sam pan Sławieński zbił, zmordował; także jego mość pana Prokopa Niewmirzyckiego, w Wieleśnikach miasteczku, na targu, dla potrzeb swych przyjechałego, zastąpiwszy w rynku przed cerkwią, dufając w tychże kozaków zaciąganych, słowami uszczypliwymi, honorowi szlacheckiemu szkodzącymi, zelżył, zromocił, obuchem bił i szablą siec, bez dania żadnej najmniejszej okaziej, chciał, przez cały rynek za uchodzącym parował, tam, gdyby, między ludźmi uszedłszy, nieschronił się w dom Jakuba, ży-

da, toby niechybnie na śmierć zabił i całe nieżywił. Jego mości pana Stephana Niewmirzyckiego, w Klifcu, u nieboszczyka jego mości pana hetmana nakaznego wojska jego królewskiej mości zaporażkiego, dla krzywd swych przyjechałego, że się o takową oppressiā uskarżał, tenże pan Stawieński, trzymając pióro w garści, pięścią, ze wszystkich sił, w gębę po oku, uderzył, że oka mało, niewykłut, raz siny, spuchły, szkodliwy zadał, i dalej bić i opprimować chciał, tylko aż sam jego mość pan hetman od tego animował pana Stawieńskiego. Z temż zaciągnięmi kozakami, kupo swowolną, tenże obwiniony pan Stawieński, pod Bojniczami, wsią w wielkim xięstwie Litewskim, gdy jego mość pan Opanas Niewmirzycki, dla pilnych potrzeb swoich, do jarmarkow petrykowskiego i ostrożańskiego, dla kupienia różnych rzeczy, lechał drogą dobrowolną, w lesie, to jest w boru, między błotami zastopił, zabić chcący, od wozu krzykiem, takiem: «ha!ta ha!ta!» i z setakiem Kondratem, atamanem Lewkiem i innemi kozakami, na to zaciągnięmi, po tatarsku odstraszył, a gdy protestans od wszystkiej substanciej w łoży uciekł, między gestwiny; wziął woz ze wszystkim, co był z sobą protestans z domu wziął, mianowicie: klacz, valoris złotych sto i sześć, którą, zjeżdżwszy i wychudziwszy, w czwierć roku ledwie powrucił, a talarów bitych cztery, zdzide, woz, valoris złotych dwadzieścia, sierkę, siermięgę, buty i inne drobiazki i legumina, które czasu prawa, na terminie, osobliwym rejestrem liquidowane będą, tego za requisitią niepowrócił, a kiedy się upominał, kijow sześć nagotowawszy, temi płacił chciał i dwa razy jedynm kijem hrubym uderzył: a gdy protestans, powrociwszy piechotą do domu, tę krzywdę swoją opowiadał jego mości panu Duminińskiemu, tak odpowiedział jego mość pan Duminiński: «gdyby cie taki owaki synu na śmierć zabił zięć moj, tobym mu podziękował, choćym cię na funty płacił». Teraz zaś swiżo, sady pustosząc, wisznie, jabłka, gruszki, sliwy obrywając i niedojrzałe, dragami obliając, gałęzie połamali, drzewa rodzajne protestantów tak ogołocili, że te sady poschnąć muszą; przy których pustoszeniu sadów, nrodzoną jej mość panią Katarzynę Prokopową Niewmierzycą, dziedziczkę, znieważyli, siekierą szyję uciąć chcieli, za nią się gonili, na samego protestanta różnie po ulicach między sadami zasadzki czynili i czynić nie prze-

stają; a i tym się wszystkim jeszcze nie ukontentowawszy, już na ostatek, uczciwość w honorach szlacheckich obwinieni ujmując: jakoby protestantes nie byli równi w urodzeniu inszej szlachcie województwa kijowskiego, draganami, hajdnkami nazywali, potwarz na protestantów, o jakoweś zabicie jakoby dwóch kozaków, do tegoż swego zaciągnięgo hulajstwa i do rozboju, z nienawiści gniew większy zarząc, wkładali i wmaliali, czego nigdy in rerum natura nie było i to się na protestantów nigdy nie pokaże, na ostatek, z temż swemi zaciągnięmi kozakami, dalsze jeszcze odpowiedzi i z jego mością panem Duminińskim znowę jednostajną uczyniwszy, ostatek substanciej, coraz to swiżo oppressie przyczyniając, ruinować i samych zabijać poedyńkiem usiłują. A, uokłając takowych swych złych i nieprawnych postempków, obżałowany pan Stawieński, z informatiej jego mości pana Duminińskiego, teścia swego, śmiał i ważył się na protestantów terazniejszych zaniesć niesłuszną, nieprawdziwą w grodzie owruckim protestatą, popisawszy w niej potwarz, czego nigdy in rerum natura nie było i nie pokaże się, jakoby obżałowanego protestantes terazniejsi, w roku przeszłym, tysiąc sześć set osmdziesiąt szostym, w monastyrze Lewkowskim słownie wprzód zdespectować mieli i tam, drzwi i zaszczerpi do celiej powyłamywawszy, obżałowanego orężem różnym, niezwyčajnym: pieśnią, dołboiami alias szlagami grubemi, polanami, do pieca kałowego nagotowanemi, tyrańsko i niemilosierdnie zbili, zinordowali, poranili, monaster okrwawili i całe na śmierć zabić chcieli, oczy stursami popodbiali, kolanami gnietli i, za umartego porzuciwszy, onego wartowali, pieniądze, czapkę, chustkę sobie pozabierali, suknie poszarzali, czeladź monasterską rospędzili, odpowiedź i dalsze przechadzki czynili; a tego wszystkiego, jako nigdy nie było i na protestantów sie nie pokaże i z prawdą się zgodzić nie może, i z tego protestantes ich mość pany sąsiady swemi, szlachtą okoliczną i sumnieniami swemi odwieść się zawsze gotowi; przez co obżałowani pokój pospolity, sąsiadzki zgwałcili i naruszyli, winy surowe na osohy i dobra swoje libere zawzięli i zaciągneli, a protestujących do szkod na złotych tysiąc przywiedli i przypawili, o co wszystko pomienieni protestantes, przeciwko obżałowanym, iteratis vicibus i powtornie, z wielkim żalem świadcząc się i protestując, i przeciwko tej niesłusznzej i nie-

prawdziwej spotwarzonej protestatjej, Je nullitate oney, reprotestując, offiarował się o to wszystko prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy sobie i każdemu z osobna wolną melioratją poprawienia tej protestatjej i inszej szyrszej uczynienia, lubo terazniejszej pozwami rozszerzenie, in quantum by tego potrzeba prawna ukazywała. Ciż protestantes stawili tu, na urządzie i woźnego generała weiewodstwa kijowskiego i innych, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który w moc wiernej i prawdziwej relatjej swojej, zeznał temi słowy: iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześćset ósmdziesiąt siódmego, miesiąca awgusta dnia dziewiątego, z przydania mego, urzędowego, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mość panów: Theodora Niewmirzyckiego i Theodora Kobylńskiego, był we wsi Niewmirzyckich, na sprawie i potrzebie wyżej mianowanych protestantów, za requisitą ich mościow, gdzie na przód widział i oglądał, dnia dwudziestego osmego marca, roku niniejszego, wysz na akcie mianowanego, na jego mości panu Stephanie Niewmirzyckim, na twarzy: oko podbite, sinię, podpuche, krwią ociekłe; także, jego mości pana Hellasza Niewmirzyckiego i jego mości pana Jakima Lewkowskiego: zbitych, złuczonych pięściami, obuchami i noscami, czasu i sposobem w protestatjej mianowanemi; potem, jako się wysz pomieniło, dnia dziewiątego awgusta, widział z tąż stroną, szlachtą i chałupę, swiżo postawioną, w życie jeszcze niepożutym, na dworzysku Zawozin, tamże oglądał sady popustoszone: wisznje, jabłka, gruszki, sliwy poobrywane, gałęzie połamane, drągami potłuczone, które sady od takowego spustoszenia pousychać muszą; co protestantes mienili być stałe i zadane od pana Daniela Sławewskiego i pomocników jego, czasu i sposobem w protestatjej mianowanemi; tegoż dnia, dziewiątego miesiąca awgusta, i roku tysiąc sześć set ósmdziesiąt siódmego, z tąż stroną szlachtą, tamże we wsi Niewmirzyckich, tenże woźny był i w domu jego mości pana Mikołaja Duminińskiego i małżonki jego mości urzędowie u pomienionych ich mościow panów Duminińskich, małżaków, do rozprawy prawnej, pana Daniela Sławewskiego, jako żadnej osiadłości nie mającego, w winach prawnych arestował i przyporęczył; który to arest ich mość panowie Duminińscy, małżakowie, benevole przyiwszy, pana Sławewskiego do rozprawy prawnej dotrzymać i

do prawa należnego stawić offiarowali się i submitowali, co wszystko on, woźny, tąż stroną szlachtą, przy sobie będąc, oświadczywszy, ztamtąd odjechał, i o tym tak a nie inaczej, prawdziwą relatją przedemną, urzędem, uczyniwszy i zeznawszy, prosił współ, z protestantem, aby to wszystko do xiąg przyjęto i zapisano było, co i otrzymali.

Книга городская оверучная записовая и помочная, № 3213, года 1686—1687; листы 469.

LXXII

Протестъ дворянъ: Мелевскихъ, Дядковскихъ, Выговскихъ, Ходковскихъ, Мошковскихъ, Чоповскихъ и Волковскихъ противъ постановленія сеймика кievскаго воеводства, по которому предписано было депутатамъ, отправленнымъ на сеймъ отъ дворянъ кievскаго воеводства, хлопотать о раздѣлѣ шляхтичьихъ имѣній, принадлежавшихъ Кіевско-Печерскому и другимъ кievскимъ монастырямъ. 1688. Марта 2.

Року тисеча шестьсотъ осмьдесять осмого, мѣсяца марта второго дня.

На ураде городскомъ, в месте его королевской милости Оверучномъ, передомномъ, Казимиромъ Посецкимъ, наибшимомъ городскимъ епералу подвоеводства кievскаго и кнѣгами нмѣщенными, городскими, кievскими, становшы персоналитер уроджені ихмоść панowie обывате ле воеводствѣ кievскомъ, нѣже на подписѣхъ мianовани, такъ ci, которъ были на сеймику блиско прешлымъ воеводствѣ кievскомъ передсеймовымъ, вѣ Влодзимierzу, in loco solito przez powtórny jego królewskiej mości, pana naszego naymѣośćniejszego, uniwersał, dnia dziewiątego stycznia, в року niniejszymъ, tysiąc sześćset ósmdziesiąt ósmymъ, назначеннымъ, jako też absentes, suo et aliorum generosorum incolarum palatinatus ejusdem kijovensis nomine, soleniter, a prima notitia, przeciwko punktowi jednemu tylko, extra

communem et uniformem województwa tegoż consensum, w instrukcją ich mościom panom posłom na sejm terazniejszy, w Grodnie odprawujący się, wpisanemu i włożonemu, który tak się w sobie ma: cwiś przedtym do Pieczarskiego monastera, jako i innych, należące, aby były oddane bene meritis, a miłanowie tym, którzy za Dnieprem swoje potracili substantie, starać się będą ichmość panowie postowie, ponieważ już w nasze strone per pacta dostały się. Co, że jest przeciwko wszelkiej słuszności i z ubliżeniem chwały Bożkiej, ani na to zgody powszechnej nie było, tak de nullitate et invaliditate wyżej pomienionego punctu, iterum atque iterum ichmość protestantes protestując się, aby to do akt przyjęto i zapisano było, prosili: co otrzymali. Daniel Meleniewski m. p. Stephan Didkowski, regent grodzki generała województwa kijowskiego, Ian Wyhowski, Michał Chodakowski, Maciej Moszkowski, Samuel Czapowski, Hrehory Chodakowski, Franciszek Didkowski, imieniem jegości pana Pawła Wołkowskiego, pisać nie umiającego, za prozbą jego mości, podpisał się Michał Dubiecki.

Книга городская Киевская записовая и поточная, года 1686—1688, № 3; листы 195.

LXXIII.

Жалоба Якова Прибыровского, капитана-лейтенанта литовского поля литовского канцлера на дворян Левковских и Невмирзичских о том, что они, озлобившись на дворян Левковских и Невмирзичских, обидели убивать каждого, попадавшего им, солдата этой роты, и что они действительно захватили в свою сел, и убили одного из солдат—Якова Гудзевича. 1688. Апрель 29.

Рoku тисеча шестьсот осмьдесят осьмого, мѣсяца Апрѣля двадцать девятаго дня.

На уряде кгородьскому, въ замку его королевское милости опрудкомъ, передомню, Яковъ Лавубовскимъ, намѣстникомъ кгород-

скихъ подстаростна опрудкома и кнѣгами иннешними, кгородскимъ, опрудкомъ comparens personaliter urodzony jegomość pan Jakób Przyborowski, kapitan leytnant jego królewskiej mości regimentu pieszego, jasnie wielmożного его моści pana канцлера великого хієзства литовского, своимъ і тогожъ jasnie wielmożного его моści pana канцлера, полковника своего, имением, quam primum resciverit de crudelissima neci żołnierza niżej mianowanego, per infra scriptos principales zabitego, actaque praesentia adire potuit, tak zaraz naprzeciwko urodzonym ichmościom panom: Piotrowi, Stephanowi Lewkowskim, Andrzejowi Niewmirzickiemu i innym wszystkim ichmościom panom Lewkowskim i Niewmirzickim, we wsi Lewkowcach mieszkającym, principałom, com principałom i adhaerentom, po imionach, za powzięciem o ichmościach wiadomości, in ultiori juris gradu specificowanym, którzy hoc loco pro expressis ac specificatis censi debent, solemniter et gravi cum quacrela świadczył, manifestował i protestował się w ten niżej opisany sposób i o to: iż jako prawo popolite in eo fundamento suum locavit authoritatem, aby namniejszy conditiei ludzium in omni loco praevisa mogła być securitas, tak osobliwie żołnierzów, pro patria et in patria życie i zdrowie ważących, repentsissima crudelique morte necare surowie zabroniło i postanowiło; przecie jednak wysz mianowani ichmość panowie Lewkowscy i Niewmirzyczcy, nie na to nie dbając, ale solita malitia, teineritateque ducti, per infra nominatum excessum bożkiemu i ludzkiemu zostali injurijsi prawu, kiedy, anno proxime praeterito, millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo, regiment wspomniany, ex locatione, na consistentey w tutejszych krajach stanął, gdzie i do wsi Lewkowicz jegomość pan regimentarz woysk wielkiego хієзства литовского ротę jednę żołnierzów i officera divisit, zkąd, dni tylko cztery będąc, retro, za ordynansem tegoż jego mości pana regimentarza, bez żadney ichmościów aggravathey, ustąpił. Ichmość tedy obwinieni, za tę szczególną commansją, którego bykolwiek żołnierza z tych poznali, nieżywie deklarowali się, jako ipso expresserunt facto, kiedy roku terazniejszego, tysiąc szesćset osmdziesiąt ósmego, in Januario, urodzonego Jakuba Gudzewicza, szlachcica dobrego, obywatela powiatu lidzkiego, żołnierza pod regimentem zasłużonego, nie daleko Lewkowicz, we wsi Stahowyszcz-

nie consistentią mającego, który podczas świąt narodzenia Chrystusa pana, święta ruskiego, gdy z innemi z teyże wsi Stuhowszczyzny do wsi Lewkowicz przyszedł był, tamże onego, pozostałego od swoiey company, śnać nazad do consistentey powracającego, czyli też w samey wsi, tyranissime pomienieni obwinieni zabili y na granicy gruntów Lewkowskich, na łókieć w ziemię, (bo podobno dla wielkiego mrozu głębiej kopać było trudno) śnać nocą wywiozszy, potrząsnawszy słomą, zakopali i kołem w gębę do ziemi przybili y on w gębę przyłamali, a gdy ich móś panowie officerowie tegoż regimentu, (absente protuce terazniejszego) o pomienionego żołnierza, gdzieby się podział, pytali, tedy powzięli enucleationem od ludzi tamecznych, że we wsi Lewkowiczach zostaje, gdzie gdy czynili o niego eo instanti we wspomnianey wsi Lewkowiczach requisitą, tedy ich mościów panów Lewkowskich y Niewmirzyczkich wiele, zapewnie affirmabant, że z kupcami, na Ukrainę powracającemi, poszedł y do nich przysłał. A tak protestantes, szlacheckiemu słowu dawszy wiarę, (lubo się nie spodziewali po zasłużonym żołnierzu, aby miał regiment zdradzić y uciekać) supponebant hucusque, że od tych kupców podmówiony został. Ac tandem teraz noviter, na wiosnę, anno presentis, millesimo sexcentesimo octuagesimo octawo, die vigesima prima Aprilis, od poddanych ze wsi Błki, śnać przez zwierza y bestyie wysz rzeczony żołnierz odkopany y wcale z ciała obiedzony y opadły, tylko głowę y kości, świeżo struchlałe y obnażone, z kołem, w gębę przełomany, y przy nim czapkę paklakową, błękitną, barankową, pas stary czarny y żyłecznik, (po czym tego regimentu że jest żołnierz poznali) na pomienionych polach znaleziony, za których poddanych daniem znać, gdy terazniejszy protestans na revizyą urodzonego pana Kazimierza Kowalickiego, pisarza tegoż regimentu, z innemi under-officerami, ad sepositionem loci praeonominati cadaveris, z niżej mianowanym woznym zesłał; tedy wszyscy po wspomnianych: czapce, pasie, żyłeczniku y chodakach, że prawdziwie pomienionego Jakuba żołnierza odzienie, przy głowie, kościach poznali, a potem, dla tym większey inquisituy y informatyey, pomieniony pan pisarz z przereczonemi under-officerami y z woznym, przyechawszy z pola, y z niektóremi ich mościami pany Lewkowskimi (którzy, evitando hoc malum facinus, wrzkoło dla oglą-

dania wyiechali byli) przez kogoby był zabity we wsi Lewkowiczach y w domu wysz rzeczonego jego mości pana Piotra Lewkowskiego opyt czynił, tedy ex abrupto tenże jego móś pan Lewkowski z tym wyrwał się przy wszystkich (bo innocens sanguis vindictam clamat), haec formalia powiedział: «że wydany winnego», o czym tenże wysz rzeczony pan pisarz eo instanti wspomnianym woznym y szlachtą oświadczył się y tę głowę z kołem, w gębę ułamanym, czapkę, pas czarny z żyłecznikiem, jeden chodak skorzany, a drugi łapec, także piszczele od nóg i rąk, w jedną króbkę złożywszy, z terazniejszym komparentem, jako żałośnym po tak mężnie stawiającym żołnierzu officerem, do grodu niniejszego dla praesentatuy y proclamatuy woznego przywiezł, y tę głowę et ossa cadaveris occisi, po presentatuy y proclamatuy na zwyczajnych miejscach potrzykrotnie przez niżej mianowanego woznego, wykopawszy dół pod cerkwią świętego Wasilja w mieście Owruczu, tenże comparens pochować żołnierzom tegoż regimentu kazał, którym to takowym bezbożnym, nieprawym y owszem niechrześcijańskim postępkiem ich móś obwinieni prawo pospolite, de homicidis opisane y surowie obostrzone, violant y winy w niem, ratione tanti facinoris et excessus, opisane, popadli y one na osoby swe, każdy z osobna zawzięli y zaciagnęli. O co wszystko, tak o głowę zabitego, jako y o szkody, ztąd pochodzące, ratione uszczerbienia y ujęcia rol regimentu, pomieniony comparens z innemi ich mościami, pany officerami tegoż regimentu, iure agere in omni iudicio et officio regni ofiarował się, a, zostawwszy sobie hujus protestationis, si id necessitas iuris expostulaverit, seorsivam meliorationem, seu per citationes correctionem, et incontenti, in verificationem praemisorum omnium, tenże comparens stawił woznego generała województwa kijowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, przy głowie y kościach pomienionego zabitego, aż od zakopania y miejsca do grodu przyiechałego, który w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relatuy swoiey, dla zapisania do xiąg niniejszych, jawnie, jasnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc sześćset osmdziesiąt ósmego, miesiąca apryla dwudziestego dziewiętego dnia, ad affectationem juridicamque requisitionem pomienionego jego mości pana Jakuba Przyborowskiego, kapitan leitenanta jego królewskiy mości, tu, do

grodu ovruckiego zjachawszy, a mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościami panów: Thomasza Baranowskiego y Stanisława Wirskiego, pomienionego zabitego głowę, kości, pas z tyżeczkiem, czapkę y chodaki, w króćce łubianey włożone, tu, przed urzędem grodzkim ovruckim, na wozie przez protestanta prezentowane, a potem, solito more, na miejscach zwy- czajnych proclamowania, iż jest zabity pode wsią Lewkowiczami y tam zakopany był, potrzykrotnie głosem wyniosłym promulgował, y proclamował, y do wiadomości na ten czas wielu ludziom, na tę proclamatiją zgromadzonim, przywiódł y donosił, po której proclamaty tenże wózny, wysz rzeczoną szlachtą, przy sobie będąc, oświadczywszy y z tamtąd powrócivszy, relatyą prasentatyy y proclamatyy uczynił y zeznał; prosili przy tym, protestans protestatyy, a wózny relatyy actis prasentibus connotari, co y otrzymali. I. Przy- borowski, kapitan-leytenant jego królewskiej mości.

Книга городская оvruckая записовая и поточная, 1688—1689 год; № 3214; листъ 254 на оборотѣ.

LXXIV.

Жалоба дворянина Александра Беха на дворянина Радіона Дидковского о томъ, что онъ захватилъ земли, принадлежащія Беху, вырвалъ изъ земли зарытые Бехомъ вещи, напалъ на его домъ, вѣстѣ съ козаками и нанесъ побой ему и его семейству. 1688. Июня 26.

Року тысяча шесть сотъ осмидесятъ осмого, месеца Іюня двадцать шостого дня.

На уряде игородскомъ, въ замку его королевское милости оvruckомъ, передомною, Марціяномъ Суриномъ, на тотъ часъ наместникомъ игородскимъ подстароства оvruckого и кингами инпешими, игородскими, оvruckими, сопраненс personaliter уродzony jeho

моść пан Alexander Bech, swym i urodzony imię paniey Maryanny Didkowskiego, małzonki swey, imieniem, naprzeciwko urodzonym ich mościom: panu Radionowi Didkowskiemu, Kornuchowi i Oksiniey Waszkowskiego Didkowskiej, małżonkom; soleniter et gravi cum quorela świadczyl, manifestował i protestował się w ten niżej opisany sposób i o to: iż ich moście obwinieni, lubo by mieli w sąsiedztwie, w jedneyże wsi, Bechach, z protestantem mieszkającą, dobrą z sobą, qua par est, certywne odzienne nieznośnemi aggravującą, szkodami violentiami i oppressiami, jakoż, poczynszy od rebelliey kozackiey, (gdy protestans wojenną służbę traktował) siedlisk sześć protestantow własnych w swoją niesłuszną i nieprawą apprehendowawszy pokossią, pomieniony jego mość pan Didkowski pobral i różnym zbożem pozasiewał, sianozęci pokossil i dotychczas zaśiewa i kosi; insuper tenże imię obwiniony z małżonką swą, wiedząc dobrze o splendencji szlacheckiey rodzica protestantis, zesłego Abrama Becha, w ziemi przed kozakami zakopaney, jako to w kottach, czynie, miedzi, pieniądzech, tedy to wszystko, absente protestanta, powykopywał, jednę poprzedał, a drugie na swoje obrócił potrzebę, czego, ad saepissimam protestantow requisitionem, przywrócić nie chciał i nie przywraca; woły także protestantow, valoris złotych isto, ex sola malitia, obuchami z parobkiem bijąc, pokaleczył i w las zapędził, drzewa bartne z pszczołami i bez pszczoł nienależycie upozabirał; a gdy protestans w roku tysiąc sześć set siedm dziesiąt osmym i niewoli tatarskiej za providentią Bożką wyszedszy, do swoich oyczyzn, kątów przyjechał i począł się był kłócić i szalać na swoim gruncie postawił; tedy protestanta z czeladzią swą pomienioną obwiniony naszedł był, kaleczył, słowami nieuczciwemi lżył i smrocil i na drogach z strzelbą ognistą po kilkakroć zastępował, w roku zaś tysiąc sześć set osm dziesiąt osmym kozakow informował, ba podobno, zkorumpowawszy onych, na dom protestantow sam osobą swą z niemi naszedł, tamże wiarą katoliczką urągając, czym chto mógł, tak protestanta, jako i małżonkę jego mości stursami, rurami, kijami bili i kaleczyli, sam zaś obżałowany mało protestanta nie udusił, dzieci ich mościow tym naysciem, hafasem i tumultem przestraszyli, tak dalece, że od tak wielkiego zbiecia choruży, le-

dwie z tym się nie pożegnali światem; na ostateki złość do złości i krzywdę do krzywdy przydając, teraz świeżo, na świętego Mikołaja ruskiego, podczas jarmarku w Narodycach, anno praesenti, millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo, die decima nona maii odprawiającego się, bez żadnej dania okazey, w rynku na ulicy zboże przedać, protestanta, nie na siebie nie spodziewającego złego, ztyłu, jak mógł obuchem wymachnąć, wprzód w głowę ztyłu uderzył; a potem po plecach i rękach razow trzy niemilosierdnie zadał, odpowiedzi dalsze na zdrowie protestantów i substantia ich czynił i gdyby ludzie, na ten czas będące, nie obronili, pewnieby protestanta repenta morte z tego świata zgładził, w którym tumultie z wozu sukna tuzinkowego koloru niebieskiego łocki pułszosta, waleris kożdy łockieć po złotych cztery i innych wiele drobniaków, do domu kupionych, zginęło; a tak jeszcze tenże jego mość obwiniony, nikać swego złego uczynku i z siebie on zwalając, jeszcze protestatione laesiva, w grodzie kijowskim, ktorey protestans dla zawarcia xiąg wyiąć ex actis nie może, śmiał i ważył się opisać, de nullitate et invaliditate ktorey protestatioy protestatur et reprobatur, czym wszystkim jego mość obwiniony prawo pospolite, pokoy sąsiedzki violavit, do szkod nie małych przez niesuszne apprehendowanie pomienionych siedlisk i barci z pszczołmi, także wykopanie pomienionych rzeczy, letko rachując, przez lat trzynaście i więcej z tych dobr nie participował, na trzy tysiące złotych przywoził i przyprawił i w winy, w prawie pospolitym, ratione tanti illiciti ausus et excessus, popadł i one na osobę swą zawiązał i zaciągnął, czego, jako przez inquisitioni dowieść, tak prawnie o to wszystko z jego mością czynić deklarował się, a, zostawisz sobie huius protestationis seorsiwam meliorationem vel per citationes correctionem et auctonem, tey terazniejszyey actis praesentibus connotari prosił, co i otrzymał: Alexander Bech.

Книга городская оручкая записовая и ноточная, № 3214, годъ 1688—1689, листъ 302.

LXXV.

Решение киевского городского суда по делу между дворянами: Антоном и Павлом Волковскими и Яковом и Иваном Пашинскими. Волковские жаловались, что отец Пашинских, Даниил, напалъ вѣнотъ съ козаками еще въ 1648 году, на ихъ дѣло, Федора Волковского и былъ причиною его убіенія и разоренія; что потомъ Пашинские пріучили Волковскихъ разнымъ обидамъ, грабежамъ и побоямъ, грабили купцовъ, протѣжались черезъ село Пашаны, выгоняли Волковскихъ изъ деревни и т. п. Судъ городской киевскій, съидѣство неимъ отиѣчиваю въ назначенный срокъ, лишая ихъ права представлять свидѣтелей и, напротивъ, принявъ показанія свидѣтелей, доставленныхъ истцами; кромѣ того приказалъ публиковать на Пашинскихъ «банчиною» за неказу въ судъ 1688. Августа 21.

Рокъ тысяча шестесть осмидеять осьмого, мѣсяца августъ двадцать первого дня.

На роткахъ судовыхъ, игродскихъ, киевскихъ, одъ для деветнадцатого мѣсяца и року, теперъ идущихъ, вникъ на акте менованихъ, въ мѣсто его королевское милости, Оручомъ, припалыхъ и судовые одправонати зачатыхъ, передъ нами, Димитромъ на Жабокырикахъ Жабокырицимъ, подчашимъ вилькомирскимъ, подвѣдомимъ, Вацлахомъ Ковчанскимъ, Зубчевскимъ, подчашимъ новокъгородскимъ, судюю, и Томашомъ на Гуляничкахъ Гуляничкимъ, писаромъ и буртыграбимъ игродскимъ, лупчимъ, урядниками судовыми игродскими епералу воеводства киевского; гдѣ przyszła та справа з регестру sądowego, за przywołaniem wóznego generała województwa kijowskiego, szlachetnego Theodora Trzecickiego, mie-

dzy instigatorem sądowym y jego dellatorami, urodzonymi: Maryanną Paszyńskiego Janową Wołkowską, wdową, matką, Antonim y Pawłem Wołkowskimi synami jej mości, do teyże sprawy należącymi, actorami, a urodzonymi ich mościami panami: Jakubem y Maryanną Kordyńskiego Paszyńskimi, także panem Janem Paszyńskim, bratem rodzonym urodzonego pana Jakowa Paszyńskiego, przyzwanymi za dekretem sądu grodzkiego kijowskiego, roku przeszłego, tysiąc sześćset ósmdziesiąt czwartego, miesiąca oktobra trzynastego dnia, między actorami y pozwanymi stałym y ferowanym, tudzież y za przyzwozem revicifatorie po śmierci jednego z aktorów, to jest Jana Wołkowskiego, wydanym y u sądu niniejszego produkowanymi, wtedy, postanowiwszy się stroną powódową sama oczewisto, pozwanym, dziś, za potrzykrotnym woźnego wysz mianowanego przywołaniu do prawa nie stanowili i o niestaniu swoim sądowi niniejszemu y stronie powódowej żadney wiadomości nie dali, onych, jako niestających y prawa pospolitego nieposłusznych, z dopuszczenia sądowego na upad wżysku in termino conservato et ex adicationibus, nemine contraveniente decreto, in banitionem perpetuam decernuntur, cum additione ministerialis ad publicandam et remissione pro executione nihilominus in lucro deducendae inquisitionis, cum adjudicatione parti actoreae additionis ministerialis ad rothisandum, wzdął na dekret y przyzow, z których pierwszy tenoris sequentis: Wypis z ksiąg grodzkich kijowskich. Roku tysiąc sześćset ósmdziesiątego czwartego, miesiąca oktobra trzynastego dnia. Na roczkach sądowych grodzkich kijowskich, od dnia piętnastego miesiąca y roku, teraz idących, wyż na actie mianowanych, w mieście jego krolewskiej mości owruckim przypadłych y sądownie odprawować się zaczętych, przed nami: Dymitrem na Zabokrzykach Zabokrzykiem, podczaszym wilkomirskim, podwojewódzim, Wacławem Konstantyem Zubczewskim, podczaszym nowogrodzkim, sędzią, y Tomaszem na Hulanikach Hulanickim, pisarzem, urzędnikami sądowymi, grodzkimi generału woiewodztwa kijowskiego, przypadła sprawa z rejestru sądowego, za przywołaniem woźnego generału woiewodstwa kijowskiego, slachetnego Theodora Trzecickiego, między instigatorem sądowym i jego dellatorami, urodzonymi ich mościami pany: Janem Wołkowskim i panią Marianną Paszyńskiego Wołkowską,

cum assistentia mariti eius, małżonkami, także Pawłem y Antonim Wołkowskimi, synami ich mościów, do tey sprawy należącymi, actorami, a urodzonymi imię pany: Janem y Jakóbem Paszyńskimi, bracią rodzoną, pozwanymi, za pozwem grodzkim kijowskim, od powodów po pozwanych na termin sądenia się roczkow terażniejszych, w sprawie niżej mianowanej, wydanym, którzy, za podniesieniem od strony powodowej, u sądu był czytany y tak się w sobie pisany ma: Marcin na Kątach Kątski, woiewoda y generał kijowski y artilleriej koronney, kamieniecki, latyczowski, wyszgrodzki etc. starosta. Urodzonym panom: Janowi y Jakóbowi Paszyńskim, braci rodzoney, jako na dom Boży, we wsi Paszynach, majątności dellatorów, będący, z strzelbą ognistą y innym orężem nachodzącym, y miejsce święte, nie według żywota y krwi chrześciańskiej, ale po nieprzyjacielsku gwałcącym, y ten Bozki dom rabuiącym, y krzyż święty, z cerkwi Bożej zdiowszy, łamając, i potrzeby swoje domowe z krzyża świętego, na którym ręka Boża a w Troicy Świętej Jedyne Stworzyciela nieba y ziemi odrysowana była, robiącym, ze wszystkich generaliter dobr, leżących w nich y ruchomych, zwierzchnością jego krolewskiej mości, a władzą urzędu mego, przykazuję, abyście waszmoście przedemną samym, albo sądem moim grodzkim kijowskim, na roczkach grodzkich kijowskich, w roku terażniejszym, tysiąc sześćset ósmdziesiątym czwartym, miesiąca oktobra piętego dnia, w zamku jego krolewskiej mości owruckim, in loco solito iuditorium, przypadających, y sędzię mających się, a w niedośću tych z iakichkolwiek przyczyn, tedy na nayspieszszych, po tych do sądenia przypadających, y sędzię mających się, sami oblicznie y zawzięcie stanęli, na prawne poparcie instigatora sądowego y jego dellatorów: urodzonego jego mości pana Jana Wołkowskiego y urodzonej jej mości pani Marianny Paszyńskiego cum asistentia mariti eius Wołkowskiej, małżonków, także Antoniego y Pawła Wołkowskich, synów, do teyże sprawy należących, aktorów, którzy imię panów pozywają o to, iż waszmość, nie respektując na prawo pospolite y winy, w nim opisane y na takowych wydane, ieszcze roku tysiąc sześćset czterdziestego ósmego, miesiąca decembra pierwszego dnia, rodzic waszmościowi ieszły, urodzony pan Daniel Paszyński, zniosszy się z kozakami y rebelizantami korony polskiej, od

których była sztuk kilkanaście wzięwszy, mając znać gniew y ran-
kor na reszłego urodzonego pana Thomasza Wołkowskiego, brata
rodzonego delatora, którego udawszy przed tymiż kozakami, tak
summ piętężnych, jako y substantiej, którzy kozacy, wierząc sło-
wu jego, kilkanaście dni na zdrowie nieboszczykowskię czyhaiąc,
żadnym sposobem złapać nie mogli, tedy sam zeszedł pan Daniel Pa-
szyński, rodzic waszmościow z inszą bracią swoją, przepomniawszy bo-
iaźni Bożej, miłości braterskiej y krwi chrześcijańskiej, za kilkanaś-
cie sztuk byłdą, nieboszczyka Thomasza Wołkowskiego, brata rodzo-
nego delatoris, za szóstą granicą od Paszyn, we wsi Czopowiczach,
złapawszy, na śmierć y morderstwo, haniebnie wzięwawszy, za mil
cztery do wsi Paszyn, przyprowadził y w ręce kozakom oddał,
którzy kozacy, nieboszczykowi okrutne morderstwo i męki zadaw-
szy, śmiercią haniebną, umorzyli, y dworów trzy tegoż nieboszczyka,
brata delatora, we wsi Paszynach będąc, funditus spalili, jakoż bo-
wiemi y terazniejszy waszmoście, naśladować progressa rodzica swe-
go, zawzięwszy śnać ztąd do delatorów rankor, że, gdy w roku
blizko przeszłym, tysiąc sześć set osmdziesiątym trzecim, na święto
ruskie świętego Sémena, kupcy z Wołynia do Narodycz bez wiesć
delatora, Paszyn, szli, tedy waszmość, nie wiedząc dla jakiej przy-
czyny, pomienionych kupców na dobrowolney drodze y moście delato-
row przeiąwszy, zabijając poczęli; mianowicie waszmość panie Jakubie
Paszyński, nożem iednego z nich w gardło pchnął, gdyby ten ku-
piec na bok nie uchylił się, pewnoby o śmierć zdrowie jego przy-
wiodł, ale nos na wylot temu kupcowi przebił, którzy kupcy wiel-
ki okrzyk y gwałt, wołając ratunku, uczynili, na który gwałt de-
lator przyszedłszy, waszmości perswadować poczęł, żeby ludzi nie-
winnych na gruncie nie zabijał, którzy waszmość, miasto pohamowania
się, delatora verbis laesivis, honorowi delatora szkodzącemi, złażaw-
szy, odpowiedź publiczną na zdrowie delatorów uczyniliście, jakoż
bowiem, w prędkim czasie, dosyć czyniąc submissiej swojej, tegoż
dnia wyszłanowanego, na świętego Sémena, święto russkie, gdy
delator ze wspomnionemi onemi działkami swemi do cerkwi dla
nabożenstwa przyszedł, tedy waszmość, maną armatą, z strzelbą
ognistą, przepomniawszy boiaźni Bożej y sakramentow świętych,
na pomienioną cerkiew naszedłszy, y delatorowi nie dawszy nabo-

żenstwa wysłuchać, z domu Bożego wagnaście y za delatorem z
gołemi szablami, jako za nieprzyjacielem, goniliście, gdyby delator,
unosząc zdrowie swoje, nie uciekł, pewnoby o śmierć onego zdro-
wie przywiedli, w której cerkwi żelaza różne cerkiewne pobraliście,
mianowicie krzyż z teyż cerkwi, na którym męka Chrystusa pana
odrysowana była, zdiowszy y ony połamawszy, żelaza do sobi y
rydle porobili, y na pożytek swoy obrociłiście; y tym się nie kąte-
nując, w roku tysiąc sześć set osmdziesiąt czwartym, miesiąca janua-
ri wtorego dnia, gdy delator sarnę dziką z lasu, zabiwszy, prowa-
dził ku domowi swemu, tedy waszmość delatora przeiąwszy na do-
browolney drodze, tę sarnę odieł y delatora słowami nieuczciwemi,
nie sobie niewinnego, złałiście. A gdy delator, używszy przyjaciół
y z wyszłanowaną panią małżonką swoją, do waszmościow posłał,
perswadując waszmościom, abyście poprzestali swoich złych zamy-
słów, y sarnę delatorowi wrócili, tedy waszmoście małżankę delatoris
słowami nieuczciwymi, uszom szlacheckim słuchać nieprzystoinem,
zeldziście, zesromocili y psami ze dworu wyszczaliliście; a y tym się
nie kątniując, tegoż roku terazniejszego, tysiąc sześć set osmdziesiąt
czwartego, miesiąca januarii piątego dnia, w nocy z wołami podie-
chawszy, sianą styrtę na uroczysku, nazwanym Podkawczym, za-
braliście wozow dwadzieścia, każdy woz rachując po złotych, trzy;
a y tym się nie ukąjentowawszy, tegoż roku terazniejszego, tysiąc
sześć set osmdziesiąt czwartego, miesiąca tegoż wyszłanowanego,
to jest januarii, chcąc właśnie ze wszystkich substancyj delatorów
wyzuć, drugą styrtę nad rzeczką Woronówką, na granicy z ich
mościami pany Bechami stojącą, nocnym sposobem, sam waszmość,
panie Janie Paszyński, z wozami i czeladzą swoją podiechawszy,
zabrał y do domu swego zaprowadziwszy, po ostatek już przye-
chał był. Tam tedy wyszłanowani panowie: Antoni y Paweł
Wołkowsy, synowie delatoris, nad pomienionym sianem swoim w
nocy zastawszy waszmości, panie Janie Paszyński, jako wnia swego,
abyś poprzestał postępów złych, szlachcicowi nieprzystoinych, upra-
szali; tedy waszmość, zaraz dobywszy szabli, żeby y lica żadnego
nie było, na panow Wołkowskich siec poczęł, y gdyby synowie
delatoris, za providentią Bożą, nie uchronili się, pewniebys o
śmierć zdrowia onych przyprowadził; y jeszcze z dalszemi odpowie-

działami, na zdrowie delatorów uczynionemi, precz odiechaliście, dla których odpowiedzi delatores zdrowia swego nie są bezpieczni, przez co waszność winy prawne, w prawie pospolitem opisane, wpadli y do szkód delatora na trzy tysiące złotych polskich przywiedli y przypawiliście. Do przysłuchania się tedy winom prawnym, przez sąd nasz na wasznościow wskazanym, uczynkowski wasznościow równych y godnych, y do wynagrodzenia szkód wyszmiarowanych, iactores wasznościow na termin wysz oznaczony pożywiają; na którym, jako na zawitym abyście waszności stali, winom prawnym, na sobie wskazanym, przysłuchali y szkody wyszmiarowane nagrodzili, y we wszystkim nakonieć sądownie odpowiadając, usprawiedliwili się. Pisan w zamku owruckim, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartego, miesiąca Septembra szesnastego dnia. A po potwierdzeniu y przeczytaniu tego pozwu, strona powodowa prosiła y domawiała się, aby sąd pozwanym na ten podniesiony pozew sprawować się nakazał. A potym strony obiedwie: powodowa, imię panowie Wołkowscy, actorowie, przez jego mości pana Jana Wołkowskiego, swem y innych actorow imieniem, personaliter, a pozwana, imię panowie Paszyńscy, itidem personaliter, u sądu niniejszego, stanowali się, y w tej sprawie rosprawę prawną między sobą mając, controvertowali, których sąd niniejszy, grodzki, kijowski, controversyi stron wysłuchawszy, y one dobrze uważwszy, forum słuszne w tej sprawie uznawa, y stronie rosprowować się nakazując, od którego dekretu strona pozwana do sądu głównego, trybunalskiego, koronnego, lubelskiego apelowała; sąd iey tej apellatyi nie dopuścił, a ona poparcie iey, o grawamen y szkody, na sąd się protestowała; sąd też reprotestował, że tak prawnie być rozumiął; a w rosprowaniu się sąd niniejszy, grodzki, kijowski controversiei stron wysłuchawszy oboch, potrzebną być in causa praesenti inquisitią znajduie y oney wywodu partibus, na blisko przyszłych rockach tu, w Owruckim, albo Zytomirzu sądzących się, ad affectationem partium non condescendens, in cognitionem fundi pozwała, na których y rok stronom obom bez przypozwu, do dalszego w tej sprawie postępku prawnego, zachowanie, jakoż tym terazniejszym dekretem złożył y zachował, co wszystko dla pamięci do ziąg niniejszych jest zapisano, z których y ten wypisy pod pieczęcią grodzką, kijow-

ską jest wydany. Pisany w Owruckym. U tego ekstraktu podpis ręki regentowskiej w te słowa: correxit Didkowski. A pozew temi jest inserowany słowy: Marcin na Kontach Kątski, wojewoda generał kijowski, podolski y artylerij koronnej, kamieniecki, latyczowski, wyszgrodzki etc. starosta. Urodzonym imię panom: Jakobowi y Maryannie Kordyńskiego Paszyńskim, także Janowi Paszyńskiemu, bratu rodzonemu waszności, panie Jakubie Paszyński, z osob i ze wszystkich generaliter dobr waszności leżących, ruchomych y summ pieniężnych, zwierzchnością jego królewskiej mości, władzą urzędu mego, przykazuie, abyście waszność, przedemną samym, albo sądem moim grodzkim kijowskim, na rockach kijowskich, które nayspierwey po daniu y położeniu praesentis aditionis do sądenia przypadną y sązione będą, sami oblicznie y zawicie stanęli na instancji y prawne poparcie instygatora sądowego i jego delatorow, urodzonych: Marianny Paszyńskiego Janowej Wołkowskiej, in wiudałi statu zostającey, matki, także Antoniego y Pawła Wołkowskich, synow jejmości, actorow, którzy, przychylając się do prawa pospolitego, do gotowego processu y dekretu w sprawie, niżej mianowanej, między sobą, actorami, a ichmościami pozwanemi, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartego, dnia trzynastego octobra, na rockach grodzkich kijowskich ferowanego, za powodem rodzica actorow, wasznościow pożywiają, alias przypożywiają, o różne krzywdy, pretensie, przez wasznościow poczynione; a zatem do wynagrodzenia szkód, ztąd pochodzących y przysłuchania się winom prawnym, które hac in parte sądowo na wasznościow wskazane będą. Na którym terminie, jako na zawitym, abyście waszność stanęli, pomienionemu dekretowi dosyć uczynili, ratione poczynionych krzywd y wolientey dostateczną actorom uczynili satisfacią, y na wszystko sądownie odpowiadając, skutecznie się usprawiedliwili. Pisany w Owruckym, dnia pierwszego augusta, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt osmego. Którego wzdania, iż pozwani, będąc o godzinie zwykley areztowey do areztu tej sprawy przez woźnego wyszmiarowanego przywoływani, nie areztowali, areztować y usprawiedliwiać się nie chcieli, a przerzeczona strona powodowa na nich, jako nie stałych, y prawu nieposłusznych, dalszego w tej sprawie postępku prosiła y domawiała się; przeto sąd niniejszy, za niestaniem pozwanym, a za

odmowieniem się y prawnemi postępkami strony powodowej, przychyłając się w tym do prawa pospolitego y wzdania teżde strony powodowej, w dalszym tej sprawy postępku prawnym, na terminie zachowywał y przypowzu, ratione sprzeciwiania się decretowi, winę banitiei wieczney na pozwanych wskazuje y wożnego sądowego, wysznanowanego Theodora Trzecickiego, do obwołania y publikowania na pozwanych przydaie, y oną ex nunc publikować nakazuje, który, że to wożny, dosyć czyniąc woli y rozkazaniu sądowemu, a z powinności urzędu swego wożnowskiego, tę winę banitiei wieczney na pozwanych tu, w zamku owruckim, w izbie sądowej, in praesentia wielu ludzi znacznych, imię panow obywateli województwa kijowskiego, spraw swoich u sądu pilnujących, głosem wyniosł ym obwołał y publicował, przywodząc to wszystkim do wiadomości, aby z przereczonemi pozwanemi żadnego współku ani obcowania nie mieli, rady y pomocy onym nie dodawali, w domach y majątnościach nie przechowywali, ale, się z nimi jako banitami y prawem przekonanemi we wszystkim, według srogości prawney zachowali, pod winami w prawie o tem opisanemi; którzyże to wożny, iż tę winę banitiei wieczney na pozwanych obwołał y publikował, oczywisto przed sądem niniejszym stanawszy, o tem swoją zeznał relatią. A po obwołaniu y publikowaniu na pozwanych tej winy banitiei, sąd niniejszy tę sprawę na mocną, skuteczną y nieodwołczną executiā na dobrach wszelakich pozwanych, do sądu y urzędu wszelkiego, dobrom onych należnego, odsyła, którzyże to sąd y urząd wszelaki, dobrom pozwanych należny, executiā mocną y nieodwołczną na dobrach wszelakich pozwanych leżących, ruchomych y summach pieniężnych odprawić y uczynić ma, pod winami, w prawie opisanemi; nihilominus zysk wywiedzenia inquisitiei stronie powodowej, z odsądzieniem tego dobrodziewstwa inquisitiei stronie pozwanej, przysądza, y wożnego sądowego, wysznanowanego szlachetnego Theodora Trzecickiego, do wydania rothy juramentu super non incortuptos testes, przydaie, y wprowadzać świadki nakazuje. Што все для насети до книгъ виленихъ, игродскихъ, киевскихъ есть записано.

Книга игродская кіевская записовая, поточная и декретовая, годъ 1680—1735, № 46; листъ 743.

LXXVI.

Рѣшеніе кіевскаго городскаго суда по иску Игната и Симеона Кубылинскихъ на Івана Меленевскаго—Кубылинскаго и на изсѣдниковъ Стефана и Каленника Кубылинскихъ, Мелеша и Цика Гессовскихъ, Романа Угласкаго и другихъ, о томъ, что поименованные обвиняемые убили въ 1653 году отца истцовъ, Николая Кубылинскаго, находившагося въ службѣ у Северіана Потоцкаго. Судъ городскій кіевскій, за невякою отвѣтчиною, приговорилъ ихъ къ баниціи и лишилъ права представлять свидетелей на люблинскій трибуналъ, показаніе же, представленныя свидетелями со стороны истцовъ, призналъ действительными. 1688. Августа 27.

Року тысяча шестесть осмьдесять осмого, месеца авгьвгуста двадцать сегомо дня.

На розъскахъ судьовыхъ игродскихъ киевскихъ, одъ дня двьдцатьдцатього месеца и року, теперъ идучихъ, вышъ на акте менованыхъ, припавилъ и судовне одправовалъ зачатыхъ, передъ нами, Дмитромъ на Жаботырцахъ Жаботырцкимъ, поддшанимъ вилкомарскимъ, подвоеводнымъ, Вацлавомъ Константиномъ Зубчевскимъ, поддшанимъ новокырудынымъ, судео, и Томашемъ на Гуляникахъ Гуляничимъ, писаромъ и бурзьбамъ игродынымъ лцинымъ, урядниками судовими, игродыными епералу воеводства киевскаго. Gdy dnia dwudziestego trzeciego, roku y miesiaca, na actie mianowanych, przypadła była sprawa z rejestru sądowego, za przywołaniem wożnego generala wojewódstwa kiłowskiego, szlachetnego Theodora Trzecickiego, między instigatorem sądowym y jego delatorami, urodzonemi panu: Jhnatem y Szymonem Kubylińskimi,

synami zabitego nieboszczyka Mikołaja Kubylińskiego, aktorami, a ichmościami: urodzoną Ewdoxyją, córką zeszłego z tego świata, Stephana Kubylińskiego, a wnuczką zeszłego z tego świata Kalenika Kubylińskiego, Iwanem Melenowskim-Kubylińskim, jako własnym pryncypałem: Owdotią Ianową Hejewską y Tatianą, córkami zeszłych: Meleszka y Iacka Hejewskich, Thomaszem, synem Romana Uhlowskiego y innemi pomocnikami, pozwanemi za dekretem sądu głównego, trybunału koronnego lubelskiego na województwie kijowskim, w roku przeszłym, tysiąc sześćset osmdziesiąt siódmym, miesiąca oktobra dwudziestego trzeciego dnia, między stronami ferowanym y w sprawie, niżej mianowanej, stałym, z roku, tymże dekretem na roczki terazniejsze, grodzkie, kijowskie zachowałego. Tedy postanowivszy się sama oczewisto strona powodowa u sądu niniejszego, pozwanym, iż się za potrzykrotnym woźnego wyszmianowanego przywoływaniem, do prawa nie stanowili y o niestaniu swoim sądowi niniejszemu i stronie powodowej żadnej wiadomości nie dali, onych, jako niestałych, y prawa pospolitego sprzeciwnych i nieposłusznych, z dopuszczenia sądowego, in termino conservato, ratione contraventionis decreto tribunalitio, in pacum banitionis perpetuum decernentur, cum additione ministerialis ad publicandam et remissione pro executione, nihilominus in lucro deducendae inquisitionis per partem actoream et abjudicatione beneficii per partem citatam, in post deducendam, super vero actoratum partis citatae, in suasionem citationis et causa perpetua, una cum abjudicatione in suis practensionibus et impositione perpetui silentii, wzdała była: A gdy o godzinie zwykłej, sprawę do aresztu przywoływane były, między któremi y ta sprawa, gdy do aresztu była przywoływana, przez tegoż wyszmianowanego woźnego, tedy od pozwanym tenże woźny generał województwa kijowskiego, szlachetny Theodor Trzeciaki y urodzony jegomości pan Krzysztof Kubyliński, sprawę tę y wzdanie jej aresztował był. Tandem ex aresto, gdy ta sprawa dnia dwudziestego szóstego, roku y miesiąca wyszmianowanych, taż sprawa do sądenia przypadła y przez woźnego przywołana była, tedy sąd onę do dnia dzisiejszego, wysz na akcie mianowanego, reicjiował, gdy zaś dnia dzisiejszego, wysz na akcie mianowanego, taż sprawa do sądenia przypadła, y przez woźnego przywołana była, tedy, iż się pozwani, jako y pierwiej, prawu pospo-

litemu sprzeciwiając, do rozsądenia nie stanowili, y o niestaniu swoim sądowi niniejszemu y stronie powodowej żadnej wiadomości nie dali, tedy strona powodowa, postępując sobie w tym według prawa pospolitego, iterum post arestum et ex refectione, ut supra, wzdał na dekret, tak się w sobie mający: Wypis z xiąg głównych trybunałskich spraw specjalnych województwa kijowskiego, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt trzeciego, miesiąca oktobra dwudziestego trzeciego dnia, przed sąd niniejszy, główny, trybunałski, koronny, lubelski przypadła sprawa z rejestru sądowego spraw specjalnych województwa kijowskiego, za przywołaniem woźnego generała, szlachetnego Andrzeja Kurowicza, między instigatorem sądowym y jego delatorami, urodzonymi: panem Jhnatem y Szymonem Kubylińskimi, synami zabitego nieboszczyka Mikołaja Kubylińskiego, aktorami, a ichmościami: urodzoną Ewdotią, córką zeszłego z tego świata Stephana Kubylińskiego, a wnuczką zeszłego z tego świata Kalenika Kubylińskiego, Iwanem Melenowskim-Kubylińskim, jako własnym pryncypałem, Owdotią Ianową Hejewską y Tatianą, córkami zeszłych Meleszka y Iacka Hejewskich, Thomaszem, synem Romana Uhlowskiego, y innemi pomocnikami, pozwanemi za pozwem głównym, trybunałskim, koronnym, lubelskim, od powodów po pozwanym, na termin sądenia się spraw województwa kijowskiego, w sprawie niżej mianowanej, wydany, który, za podniesieniem od strony powodowej, u sądu był czytany, y tak się w sobie ma: Ian trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflandski, Smoleński, Siewierski, Kijowski, Wołyński, Bracławski y Czernihowski. Urodzonym: Owdotiej, corce zeszłego z tego świata Stephana Kubylińskiego a wnuczce, zeszłego z tego świata, Kalenika Kubylińskiego, zabójcy niżej mianowanego, Iwanowi Melenowiczowi-Kubylińskiemu, jako własnemu principałowi, Owdotiej Ianowej Hejewskiej y Tatianie, corkom zeszłych Meleszka y Iacka Hejewskich, Tomaszowi, synowi Romana Uhlowskiego, y inszym pomocnikom, z assystentią, wiernościom waszym z prawa należytą, których wierność wasza po imionach y nazwiskach znać, z wszystkich generaliter dóbr wierności waszych, leżących, ruchomych y summ pieniężnych, przykazujemy, abyście wierność wasza przed sądem naszym, głównym, trybunałskim, koronnym,

lubelskim, w Lublinie, tam gdzie sprawa przyjdzie y należeć będzie, od actu y położenia tego pozwu za niedziel cztery, albo wtenczas, gdy ta sprawa z rejestru, sobie należytego, porządkiem swoim przypadnie y przywołana będzie, sami obliczeni stanęli, na instancją instigatora sądowego y jego delatorów, urodzonych panów: Ihnata y Szymona Kubylińskich, synów, przez wierność waszą zabitego, nieboszczyka Mikołaja Kubylińskiego, jako prędko do lat zapożyczych przyjęć mogli, y innych, w protestacyej mianowanych, in quantum który do tej sprawy należeć miał, aktorów, którzy wierność waszą, przychylając się do prawa pospolitego y protestacyej, co nomine zaniesionej, pozywają o to: iż nieboszczyk pan Mikołaj Kubyliński, rodzic aktorów, służąc rękodajnie jegomości panu Potockiemu Sewerynowi za agenta, y będąc posłanym od tegoż jegomości pana Potockiego do Lublina na trybunał z sprawami różnemi, z różnemi osobami toczącemi się, y już z domu swego, z siola Niewmierzychich, wyjechawszy, zajechał do siola Kubylna, do części swojej dziedzicznej, do poddanego swego, Jacka Kowalenka z Hejewicz, którego miał sobie w posługach od jegomości pana Potockiego, który poddany w tej wsi Kubylinie orał nieboszczykowi, jako panu swemu, chcąc mu rozkazać y przykazać swoje gospodarstwo, stanął na nocleg w stodołę, niebezpiecznie będąc pokojem prawa pospolitego obwarowany, tedy pozwani, zapomniawszy bojaźni Bożej i bliźniego swego, także prawa pospolitego y win, w niem na takowych męzobójców opisanych, y one lekce sobie poważysz, roku przeszłego, tysiąc sześćset pięćdziesiąt trzeciego, miesiąca junii czwartego dnia, ze środy na czwartek, mocno gwałtem, z orężem różnym, to jest: rucznicami, szablami, bardyszami, siekierami, w nocy, właśnie o pierwszej, gdy ludzie snem obciążeni bywają, do tej stodoły przyszedłszy, y one stodołę słomą oblokszy, wprzód ogniem zapalili, a potem, okrzyk uczyniwszy, po nieprzyjacielsku krzyża świętego, z którego ognia nieboszczyk y z tej stodoły wypadłszy, chcąc uciec przed wiernością waszą, tamże wierność waszą nieboszczyka nagnawszy na roli Ryszowszczyznę, y napadłszy na niego, czym kto mógł, biliście, siekliście, rany mu bardzo szkodliwe, tyrańskie pozadawaliście, mianowicie: ranę w łeb siekierą, ciałą zadaliście, drugą ranę w głowę siekierą bardzo szkodliwą zadaliście, na zży rany trzy siekierą ciętych, że tylko

szyla na skórcie wisiała, na prawym boku ran trzy siekierą ciętych, aż płuca widno, lewy bok rohatyną na wylot przebiliście, rękę prawą wedle palców przez wszystką dłoń siekierą, mało nie przez palce odcieiliście, tak, że nieboszczyk z tych ran musiał panu Bogu ducha oddać. A ten poddany, Jacko Kowalenko, w tej stodołę, z kofmami, z rżnštunkiem, z sprawami jegomości pana Potockiego, jako y swemi y przyjacielskimi, nieboszczykowi powierzonymi, z pieniędzmi gotowemi, z sukniami y z bydłem, zgorzał, to jest mianowicie: koni dwoie, jeden gniady, drugi ciawy tysy, kupiony każdy po złotych sześćdziesiąt, siodła dwoje z wojkami y uzdeczkami, to kosztowało złotych piętnaście, bandolet z ładownicą y rusznica ptasza z prochownicą, to kosztowało złotych dwadzieścia, sukien para falenduszowych obłoczystych z potrzebami jedwabnymi, kosztowało złotych sto, szabla w capie (sic) oprawna, kosztowała złotych piętnaście, oponcza nabijana kupiona, y inne rzeczy, w protestacyej mianowane, pogorzeli, przez co w winy prawne, za uczynek przez nich y antecessorów ich popełniony, kryminalne wpadli, do przysłuchania się tedy winom, jakie przez sąd nasz wskarane będą, y do wynagrodzenia szkód na cztery tysiące złotych polskich, actores wierności wasze na termin pozywają, abyście stali i w tem wszystkim, co szerzej in termino produkowano będzie, usprawiedliwili się. Pisan w Lublinie, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt pierwszego, dnia wtórego january. Na terminie tedy niniejszym, z pomienionego pozwu y z roku w nim, na terazniejszą cadentię sądenia spraw województwa kijowskiego zachowałam, słusznie w tej sprawie przypadłym, strony obiedwie; powodowa jegomość pan Kubyliński actor personaliter, a ichność panowie Kubylińscy pozwani, przez jegomości pana Mikołaja Hejewskiego personaliter, przed sądem niniejszym, głównym, trybunalskim, koronnym, lubelskim stanowili się, y w tej sprawie, rospawę prawną między sobą mając, contrawertowali, których kontrawersyjej ichnościow sąd niniejszy, główny, trybunalski, koronny, lubelski, illacyej y obron, do sądu swego wniesionych, wysłuchawszy, combinatis actoribus, potrzebną widzi w tej sprawie inquisitią, przed sądem grodzkim kijowskim, w Owruču do niedziel sześciu najbliższych sądczych się, pozwala, po wywiezionej inquisitiej albo nie, stronom termin zachowuje na województwie kijowskim, bractawskim i

czernihowskim, co wszystko dla pamięci do xiąg głównych, trybunałskich, koronnych, lubelskich jest zapisano, z których i ten wypis, pod pieczęcią ziemską województwa kijowskiego, jest wydany. Pisany w Lublinie. Correxitt Hohol: Y toro експарты, нм печата семкоді нпученоді, нмнмху пыкх тмму елоху: Michał Hieronim Kordysz, podczasz bracki, deputat województwa kijowskiego m. p. M. Kitnowski, stolnik chełmski, deputat województwa malborskiego m. p. Konstanty Słubiec Załęski, podstoli czernihowski, deputat województwa tegoż m. p. Po którym takowym wzdanu wyszerzczona strona powodowa na przerzeczonych pozwanych dalszego w tej sprawie postępkę prawnego prosiła i domawiała się: Przeto, sąd niniejszy, grodzki, kijowski, za niestaniem pomienionych pozwanych, a za domówieniem się i prawnymi postępkami strony powodowej, w dalszym tej sprawy postępkę, w sposób zysku, dobrodziejstwo wywodu inquisitiei stronie pozwanej odcina i odsądza: a na attestatiji strony powodowej woźnego sądowego, przerzeczonego szlachetnego Theodora Trzecieckiego, do wydania rothy juramentu wyszmianowanemu actorom, urodzonym ichność panom: Ihnatowi i Szymonowi Kubylińskim, synom zabitego nieboszczyka pana Mikołaja Kubylińskiego wyszmianowanego, super incorruptos testes, przydaje. A ponieważ ichność panowie Kubylińscy, actorowie, tę przysięgę in facie iudicii wykonali, tedy sąd niniejszy teży stronie powodowej świadków wprowadzać nakazuje, których pojedynkiem do siebie wzywając, świadectwo przez nich deponowane wysłuchawszy, i one porządnie spisawszy, pieczęcią grodzką kijowską zapieczętowaawszy, teży stronie powodowej in ocluso rothulo wydał, z którego odebrania też strona powodowa sąd niniejszy i urząd pisarski kwituje, ratione zaś sprzeciwienia się dekretovi sądu głównego, trybunału koronnego, lubelskiego w sposób zysku winy prawne, w prawie pospolitem opisane, to jest winę wiecznej baniciei, wskazuje, przysądza i woźnego sądowego, wyszerzczonego szlachetnego Theodora Trzecieckiego, do obwołania i opublikowania tej to winy baniciei wiecznej przydaje i one sprawę publikować nakazuje, który że to woźny, czyniąc dosyć woli i rozkazaniu sądowemu, a z powinności urzędu swego woźnowskiego, tę winę baniciei wiecznej na pozwanych tu, w mieście Owruca, w izbie sądowej, in praesentia iudicii i innych wielu ludzi

zanych, szlachty, ichność panów obywateli województwa kijowskiego, spraw swoich u sądu pilnujących, głosem wyniosłym obwołał i publikował, przywołując to wszystkim do wiadomości, aby z przerzeczonymi pozwanymi żadnego współku ani obcowania nie mieli, rady i pomocy onym w niczem nie dawali, ale się z nimi, jak z banitami i prawem przekonaniemi we wszystkim podług srogości prawnej pod winami, w prawie pospolitem opisanemi, zachowali, o czym mianowany woźny, iż tę baniciją wieczną na pozwanych obwołał i publikował, oczywiście przed sądem niniejszym stanowszy, relacją swoją o tym uczynił i zeznał; a po obwołaniu i publikowaniu na pozwanych winy banicii wiecznej, sąd niniejszy w sprawie z nimi, na dobrach wszelakich pozwanych do sądu i urzędu wszelakiego odsyła, który że to sąd i urząd wszelaki, dobrom pozwanych należący, odprawę skuteczną, mocną i nieodwołczną eksekucję na dobrach pozwanych wszelakich, leżących, ruchomych i summach pieniężnych, za rekirowaniem strony powodowej i okazaniem tego dekretu niniejszego, uczynić mającego się, y z powinności urzędu swego, pod wami, w prawie o tem opisanemi, powinien będzie. Што усе для памяти до книг нынешнихъ, вгроздскихъ генералу воеводства киевскаго есть записано.

Книга городская киевская записовая, поточная и секретовая, № 46, годъ 1680—1735; листъ 856 на оборотѣ.

LXXVII.

Жалоба дворянъ Блюхнѣхъ, на дворянъ Меленевскихъ о томъ, что они нападали на домъ Блюхнѣхъ и, собравъ козачество, устрашала ихъ, угрожая лишити жизни. 1688. Августа 28.

Року тисеча шестсотъ осмидесятъ осмого, месеца Августа двадцать осмого дня.

У роцки судовые, ягородскіе, киевскіе, отъ дня девятнадцатого

месеца в року, теперь идущихъ, лишь на акте менованныхъ, въ мѣсте его королевское милости Овручнѣхъ пранахъ и судонѣ отпра-
 воватися зачатые, передомною, Димитромъ на Жыбоцкихъ Жа-
 бопринимъ, подчинимъ вильгомирскимъ, подвоеводимъ судовымъ,
 еперазу воеводства киевского и книгамъ писанными, киродскими,
 киевскими comparsens personaliter, уродени их моѣ панови: Jan
 y drugi Jan Błoccy, imieniem swym i urodzonych ich моѣцовъ, pa-
 na Jana z Woynarowey Woynarowskiego, sędzię ziemskiego
 kijowskiego, podstarościeго grodzkiego włodzińskiego, deputata
 trybunału koronnego lubelskiego, z województwa kijowskiego obra-
 nego, tudzież urodzonych ich моѣцовъ пановъ: Mikołaja i Marciana
 Czaplincow, solenniter et gravi cum querela swiadczyli i protestowa-
 li sę, naprzeciwko urodzonym ich моѣцомъ паномъ: Semenowi, stry-
 iowi, i Theodorowi, i panicy Oxiniey Chodaковского Theodorowej
 Meleniewskiemu, tudzież Hrehoremu Demianenkowi i synowi jego, An-
 drzeiowi Meleniewskiemu, Demianowi Moysieienkowi, Pawłowi Ba-
 hrynowskiemu, Janowi Ułasienkowi, synowcowi imci pana Semen
 Meleniewskiego, Piotrowi, synowi pana Jana, także drugiemu Janu-
 wi Semenowiczowi, tudzież imѣ panu Samuelowi Meleniewskiemu i
 pasierzbowi tegoż imѣ pana Samuela Meleniewskiego, Hrehoremu
 Suszkiewiczowi i małżonkom ich моѣцовъ, w ten niżej opisany spo-
 sob i o to: iż imѣ pan Semen Meleniewski, snać mającъ jakiś skryty
 raucor i gniew do protestujących, umyślnie zaprosiwszy do domu
 swego wyszpomienionych principałów i comprincipałów, za jego ra-
 dę i pomocą namowionych i za jego informacją na confusiją protes-
 tantów zaciągnionych, którzy to pomienieni obwinieni, gdy roku
 terażniejszego, tysiąc sześć set ośmiesziesiąt osmego, miesiąca angus-
 ta dnia dwudziestego wtorego, wysz mianowani obżalowani, już
 prawie mało nie na zmroku, od mianowego imѣ pana Semen Melen-
 niewskiego idącъ przez wieś, zagrzawszy dobrze gorzałczanym oley-
 kiem głowy, nic nie respektującъ na prawo pospolite i winy, w niem
 eo nomine contra violatores pacis publicae opisane, ani też obawia-
 jącъ się rigoru, w nim założonego, nie mającъ żadney okazyey do pro-
 testantów, naszedzszy tumultem, wszyscy wysz pomienieni comprin-
 cipales et complices na dwor i mieszkanie, we wsi Meleniachъ бѣ-
 дące, tamże zaraz płoty koło dworu protestujących połamali, a po-

tym drzwi w szpichlerzu wyłamali, także wrota; wszystko obwinieni
 poruinowawszy, okrzyk we dworze uczynili, od którego hałas
 dzieci protestantów poprzestraszali, samych zaś protestantów kijami
 i czym który mógł bili, tłukli i, jako się tylko podobalo, onych
 dishonorowali, a co większa, że terażniejsi protestantes mają to in
 comissis od wysz pomienionego jego моѣci pana Woynarowskiego,
 sędzię ziemskiego kijowskiego, jako też i ich моѣцовъ пановъ Cz-
 aplincow dobra, to jest wieś Woynarowkę i we wsi Meleniachъ, aby
 w zawiadywaniu protestantes mieli i od innych osób, jeżeliby jako
 desolatiją w dobrach pomienionych miał kto czynić, przestrzegać, a
 ich моѣcie obżalowani, zawziąwszy za to niechęć i invidiją do pro-
 testujących, że do obwinionych, używszy protestantes przyjaciół, po-
 syłali, żeby drzewa bartnego ze pszczołami i bez pszczoł pod swo-
 ją posesiją niesłuszną nie odejmowali, sianożęci, pol i innych grun-
 tów w Meleniachъ nie żażywali i onych do swojej posessey nie przy-
 właszczali, przeto tedy terażniejsi protestantes, postrzegając całosci,
 tak ich моѣцовъ Woynarowskich, jako też i ich моѣцовъ пановъ
 Czaplincow, żeby jakiey szkody w dobrach ich моѣcie nie ponieśli od
 ich моѣцовъ пановъ Meleniewskich, a mianowicie od imci pana Se-
 mena Meleniewskiego, którzy, kozaków zaciągnawszy dwunastu,
 gwałtem, bez wiadomości protestantów sianożęci kazał pokosić na
 siedlisku Woynarowie, i one dobra przez czas niemają, wszelakie
 pożytki biorącъ, żażywali, a za częstokroćną requisitią poniechać nie chcą,
 a insuper pomieniony jego моѣci pan Semen Meleniewski, jeszcze i
 przedtym z kozakami mającъ correspondentiją, ktorej i teraz nie prze-
 stającъ wzwziętości swojej, odpowiedzi i przechwałki, na zdrowie
 protestantów przed różnemi ludźmi czynią i zabiciem grożą, dla kto-
 rych diffidacyi bezpieczni zdrowia swego być nie mogą, przez co ob-
 winieni prawo pospolite zgwałcili i winy, w niem na takowych opi-
 sane, na siebie, dobra i osoby swoje, kóždy z nich pro qualitate
 facti et excessus, zawzięli i zaciągneli i do szkód niemających pro-
 testantów przywiedli i pripravili, które czasu prawa osobliwym
 rejestrem liquidabuntur. O co wszystko protestantes ofiarują się
 z pomienionemi obwinionemi prawnie czynić nie zaniechać, zostawi-
 szy sobie jednakъ salvam meliorationem tey terażniejszey, wkrótce
 napisaney, albo uczynienie inszey szyrzey protestatcy, si id neces-

sitas juris expostulaverit, a terazniejszy comparentes o przyjęcie mnie, urzędu, prosili; co i otrzymali. Swoim i urodzonego jego mości pana Jana Błockiego, stryja mego, podpisuję się imieniem. Jan Błocki.

Книга киевская иродская записовая и поточная, № 3, годъ 1686—1688; листъ 293.

LXXVIII.

Жалоба дворянина Евросиния Редичевова, урожденноу Подгаецкоу, на дворянъ: Федора и Ивана Думишскихъ о томъ, что они, во время козацкой войны, вмѣстѣ съ покойнымъ изъ отчичкомъ, Федоромъ Думишскимъ, нападали на дворянъ шляхетские, опустошили ихъ и шляхетчей убивали. Между прочими грабежами, они вырвали изъ земли и присвоили себѣ жданыя котлы, зарытые родителемъ истицы, бѣжавшимъ въ Латвию отъ козаковъ. Не смотря на многократныя требованія со стороны Редичевова, они не хотѣли се удовлетворить, наносили ей побой и разнимъ другія обиды. 1688. Августа 30.

Року тысяча шесть-сотъ восьмидесять осмоу, месеца Августа тридцатого дня.

На урядѣ иродскоу, въ мѣстѣ ево королевское милости Оуручювъ, передошюу, Казниеромъ Поецкиимъ, намѣстникомъ иродскимъ емералу подвоеводства киевского и книгамъ внѣшнимъ, иродскими, киевскими сепаратенс personaliter уродзена jej моść pani Ewfruzyna Podhaieckiego Alexandrowa Redyczowa, z assystentią уродзеного его моści pana Alexandra Redyczowa, małżonka, tuż na urzędzie stawiającego, jako opiekuna małżenskigo y tegoż protestującego, z niegdy zeszłych, уродzonych ich моści панów: Piotra y Maryanny Dubrawskiego Podhaieckich, małżonków, pozostała córka y successorka juris legitimi wszelakich dóbr po wspomnianych rodzicach swoich, imieniem swym y wielebuego w panu Bogu

jego моści оуца Кlementego Podhaieckiego, zakonnika manasteru Hustynnego, reguły swiętego Bazylego, brata swego родзеного, na- przeciwko уродзonym ich моściom: Fedorowi y Iwanowi Dumiškim, braci родзonym, referując się do prawa pospolitego y dawniejszy protestatij, przez niegdy wspomnianą rodzicielkę protestantki w grodzie Owruckim przeciwko jednemu panu Fedorowi Dumiškiemu, de actu latius w sobie będącej, занесionej, tudzież do gotowego processu, w tej sprawie zaszłego, jako tylko mogła exquirere pewnych documentów, tak zaraz, prae via sui facta manifestatione, że dawniej, ob detractationem et collusionem suimet ipsius od obżalowanych, nie czyniła protestatij w rzeczy niżej mienionej, solennem et grawi cum querela w ten opisany sposób занosi takową protestatją: iż obżalowani, nie dosyć na tym mając, że pod czas rebelii kozackiej, wespoł z kozakami grassując, a mianowicie pan Fedor Dumiński z niegdy panem Fedorem Dumiškim, oczyniem swoim, z tego świata zeszłym, nie tylko że różney szlachcie dwory y wsi najeżdżając, pustoszył, ale y na zdrowie następował, co dokumentalnym jest uczynkiem, gdy protestantis rodzice wysz opisano w cudze kraje, to jest w wielkie księstwo litewskie, unosili zdrowie swoje, a nie mogzy domowstwa wszystkiego z sobą zabrać, tedy kotłów pięć gorzałczanych z trąbami y przytrąbkami, cyny sztuk trzydzieści, malewkę z miednicą w domu swym, w Pieszczanicy, w staŋni, gdzie konie stawiali, zakopala była, które kotły, nescitur quo instinctu, obżalowany pan Fedor Dumiński wykopał y ku swemu pożytkowi wespoł z bratem swym wyasz wspomnianym obrócił, y, sprzedawszy, pieniądze się podzielili, po uspokojeniu się zaś troche rebelii mianowanej, powróciwszy rodzice protestującej, gdy, nie należszy zchowania opisanego, dowiedzieli się o wykopaniu przez obżalowanego, pana Fedora Dumiškiego, y już zprzedaniu y rozdzieleniu się pieniędzy z bratem swym, nie pojednokroć się wspominali, aby jakokolwiek mieć mogli restitucją, tedy obżalowany, pan Fedor Dumiński, niby żartując, obietnicami odbywał, co widząc sama jej моść pani Podhaiecka, rodzicielka protestującej, post decessum wspomnianego małżonka swego, że to tylko miało się zbyć obietnicami, запозwała była, zaczarując processu, w grodzie owruckim, do trybunału koronnego lubelskiego, tamże, za niesta-

niem pana Dumnińskiego starszego, otrzymała była banitą, na którą obżalowany nie niedbając, owszem szkodę do szkody przyczyniając, uwiodszy protestantkę, munimentów jakoby na ugodę pożyczając, do siebie odebrał całe, ani solutiej ani processu o mianowane kotły y cyae nie chce oddawać, owszem, więcej violentii dodając znaczniejszych, nie na siebie niespodziewaną protestantkę nadybawszy, w roku tysiąc sześć set osóndziesiąt szóstym, w Pieszczanicy, dobrowolną drogą jadąc, słowami bezecnemi, honorowi szlacheckiemu a mianowicie płci przystojnej białogłowskiej szkodzoncami, ile ślina słów do gęby przyniosła, lżył, beztzał, sromocił i łajał; a potem, nie ukątentowawszy się, jako zdrayczyne jaką, przy ludziach różnych, podwikę zerwawszy, za szyję wzięwszy, prowadził bez częśc wsi, jakoż zaledwie nie udusił, y gdyby nie ludzie odratowali, pewnieby się z tym pożegnała światem, a dokazując więcej, bił, tłukł już u ludzi w rękę y wszystką twarz zekrwawił, a nakoniec odpowiedzi różne czynił, tak na protestantkę, jako y na samego małżonka jej mości, dla których diffidacij securi zdrowia swego być nie mogą; jakoż obadway nieprzestanie czynią y czynić nie przestają; przez który to swój takowy postępek, prawo pospolite zgwałciwszy, w winy, w niem pro qualitate facti et excessus opisane, popadli, y na osoby swoje zaciągneli, przywiodszy protestantkę do szkód na tysiąc złotych, czasu prawa extendowanych. O co wszystko, uti est praemissum, protestantes z obwinionemi prawnie czynić nie zaniechać ofiarowali, a teraz, zostawszy salvam meliorationem, seu per editas citationes correctionem, o przyjęcie tej minie, urzędu, prosili, co y otrzymali; a za nie umiających pisać proszony do podpisu od protestantów podpisnie się Wincenty Berkinowicz.

Книга вродская кіевская записовая и поточная, годъ 1686 — 1688, № 3; листъ 299.

LXXIX.

Жалоба дворянина Кирила Закусиля на дворянина Григорія Закусилу о томъ, что послѣдній, поступивъ въ кіевскій козацкій полкъ въ 1681 году, и сдѣлавшись въ немъ сотникомъ, захватилъ земли истаца и, пользуясь опасностью его овецъ, удержалъ ихъ въ своемъ владѣніи. Мая 21

Рoku тисеча шестсотъ осмѣдсѣть девятого, месеца мая двадѣть першого дня.

На ураде вгородскомъ, въ месте его королевское милости оруцкомъ, передовиномъ, Казимеромъ Поенскимъ, намѣстникомъ вгородскимъ генералу подвоеводства кіевского и вѣнгами вивешеннымъ, вгородскими, кіевскими comparsens personaliter urodzony pan Kyrilo Zakusilo, swym y urodzonego імѣ pana Stephana Zakusila, brata swego rodzonego, in minorennitate іeszcze zostającego, іменіем, quam primum do lat zupełnych swoich przyszedszy, z uciążliwej opieki wysć mogł, tak zaraz solenniter swiadczył y protestował się naprzeciwko urodzonym ich mościom paom: Samuelowi Domaszewskiemu, oyczimowi swemu, szkodliwemu opiekunowi y Hryhoremu Zakusilowi w ten sposob y oto: iż імѣ pan Zakusilo, in contemptum legis publicae temere procedendo, in anno millesimo sexcentissimo quinquagesimo primo, tempore hostilitatis, zostawszy setnikiem полку kijowskiego, dobra pewne, nazwane Saskowszczyznę, w Zakusilach będące, jure haereditario po dziadu rodzonym protestantis ad dispositionem należące, sine omni pretextu rebelliter zajachawszy, hucusque per aegligentiam oyczima protestantis trzyma, pożytki wsze-

lakie, z tych dóbr przychodzące, na siebie odbiera, między w polach psuje, prawa żadnego na nie produkować y z onych ustąpić nie chce, przez co wszystko, prawo pospolite naruszają w winy, w niem eo nomine opisane, popadły y do szkód, za nieużywanie tych dóbr, rachując na każdy rok po złotych stu od actu niesłusznego zajechania y do possessiej odebrania, przywiodł y przyprawił; o co wszystko, ut praemissum est, offert se protestans z obwinionemi prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy sobie salvam meliorationem tej terazniejszej protestatij swojej, albo uczynienie inszej szerszej, lubo tejże przez pozwy poprawienie; a teraz o przyjęcie tej terazniejszej, wkrótce napisanej, prosił, co otrzymał. Kyrło Zakusiko.

Книга кировская киевская записовая и поточная № 4, 1028
1689—1690; листы 137.

LXXX.

Жалоба регента гродского киевского, Степана Ивановича Дидковского от имени многих других Дидковских на дворян: Иосифа, Даниила и Степана Даниловича Дидковских о том, что они, бывая в Киев, получали книги и подарки для церкви, находящейся в сел Дидковцах, от разных духовных лиц и не доставляли их по принадлежности; также о том, что Степан Данилович Дидковский ворвался в дом священника, завладел ключем от церкви и похитил из ней «триды постоуно» пожертвованную в эту церковь Инокентием Гизелем. 1689. Мая 21.

Рoku тисеча шестьсот ошмьдесать девятого, мѣсяца Мая двадцать первого дня.

На уряде кировскомъ, въ мѣсте его королевской милости Овручскомъ, передоимомъ Казимиромъ Поецкимъ, намѣстникомъ кировскимъ епералу подвоеводства киевского и книгари инвентарными,

хрещанамъ, киевскимъ comparens personaliter уродzony imię pan Stephan Didkowski, regent grodzki generału województwa kijowskiego, swym i urodzonego jego mości panu Jana Didkowskiego, rodzica swego, tudzież wszystkich dziedziców i posesorów wsi dziedzicznej, Didkowiec, jako też i innych ich mościów, na podpisach niżej mianowanych i podpisanych się, zaobowiązuje na przeciwko urodzonym ich mościom panom: Józefowi, brata i stryjowi, Danielowi, ojcu, Stephanowi, synowi, Didkowskim; krzywdzącym i ujmującym chwałę Bożej w cerkwi, we wsi Didkowcach będącej, założenia świętej Trojcy, w ten niżej opisany sposób protestatus atque manifestatus: iż ich mość niektórzy, lubo będąc posesorami tejże wsi Didkowiec, miasto zapomnienia wspomnianą cerkiew, założenia świętej Trojcy, in contemptum cultus divini nec non honoris totius domus manifestantium czynią i czynić nie przestają, gdy w swych interesach bywając często w Kijowie i za Dniepreni, do różnych benefactorów tejże cerkwi Bożej, mianowicie, u sw. pamięci jego mości ojca Jasńskiego, archimandryty pieczarskiego, przewielebnych: jego mości ojca Radziwiłowskiego, ihumena monasteru świętego Nikoły Pustynnego, i jego mości ojca Waskowskiego, ihumena Meżyhojskiego, kijowskich, niby clemożyny zebrząc, udają się, którzy, pamiętając swych antecessorów pan legata, z respectu spustoszonego różnemi wojnami kraju, prawie in hostico lędogo; kiedykolwiek obaczywszy obwinionych, xiegi różne i apparatus, miejscom świętym ku wywyższeniu chwały Bożej należyte, przesyłali, w czym obwinieni, przypominawszy Boga i sumnienia, modo plane ariario, nie oddając, w różnych miejscach nadania do różnych cerkwi, ale wszelkie różnie sprzedali i na pożytek swój bezbożny, iucis fundatorów, obrocili, co effectu ipso probatum est, a naprzód: Apostoła i xiegi «Mineją», do mianowanej cerkwi Didkowskiej przez jednego z benefactorów, jego mości ojca Radziwiłowskiego, conferowane i nadane, nie oddawając w należytych miejscu, ale pożyczwszy do cerkwi Chodakowskiej od lat kilka, dopiero w roku terazniejszym, in Februario, za złotych dwanaście pomieniony obwiniony, pan Stephan Didkowski, sprzedał, za które pieniądze z przyłożeniem innych nakupowawszy miodu i soli, do tegoż Kijowa z rodzicem swym, panem Danielem Didkowskim, dla sprzedania idąc, wstąpili do jego mości

ojca Waskowskiego, ihumena Mezyhorskiego, żebząc elemozyny na cerkwie Waskowską i Didkowską, których proźbie mianowany ojciec Waskowski, ihumen tamtejszy, nil derogando, owszem pio sui solito opere, ile w tym kraju, w niedostatku, na cerkwie wspomniane obiedwie po pół garca wina a krewnym swym ryb różnych przesłał, (o czym tenże ojciec ihumen szlachcie różnej, na potym u niego będącej, opowiadał) pomienieni obwinieni, lubo ex parte są ktitorami wzajemnej chwały Bożej, wino, Bogu conferowane, w pół rozdzielwszy, za gotowe pieniądze we wsi Didkowcach manifestantów hospodynowi przedali, a drugą połowice nie wiedzieć gdzie zapodzielili, praemissis non contentus generosus Stephanus Didkowski, roku i miesiąca tychże, powróciwszy z Kijowa, z obuchem i szablą napsdzy residentią wielębnego w Bogu ojca Alexia, praesbitera Didkowskiego, na cwentarzu mieszkającego, śmiał i ważył się, nie zastawszy w domu nikogo tylko matkę hospodynową starą, na imię Nastazję Sawiną, onę obuchem straszyć (jakoż nie nowina mu była, bo ją przed tym obuchem był zbił, i rękę prawą mało nie wpół przetracił) i o klucza do cerkwie pytać, czym perterrita będąc, musiała klucz pokazać; tenże obwiniony, z kółka zdiawszy, z innemi coadhaerentami, po imionach i przezwiskach, lepiej wiadomemi, na ten uczynek przybranemi, z zwykłym swym wrzaskiem i tumultem przypadszy do cerkwie, z nadwergieniem zamku, otworzył nie umiający, otworzył drzwi, tamże, miasto adoracji: pana, Boga i Matki Jego naświetszej, xięgi et ornamenta altaria porozrzucawszy, Triod postną, przez wspomnianego jego mości ojca Gizela, niegdy archimandrita pieczarskiego, teźże cerkwi od lat ośmu w sextenaeh conferowaną i przywiezioną, a przez dziedziców i possessorów tamtejszych ku podwyższeniu chwały Bożej (excepto obwinionego) introligowaną, słuszuie oprawną, gwałtownym sposobem wzięwszy, nie wiedzieć gdzie zapodział, bez które odjęcie xięgi pomienionej cały post święty nabożeństwo wakowało i hucusque, dla niedostatku xiąg, wakuie; o którą gdy nie poidnokrót manifestantes przyjacielsko requirowali, oraz i od takowej zawziętości radzili uhamowania, tedy declaratią otrzymali w te słowa: «Jam dziedzic, wolno mi co, chcieć nie tylko w cerkwie, ale u popa i u was wszystkich wziąć, lepszą mam na Wołyniu posessią, niżli wy wszyscy, w Didkowcach mieszkający»; a

potym verbis laevis cum summa diffidatione, ile ślina do gęby słów przyniosła, beszał, lżył i sromocił wszystkich possessorów D.d.kowiec, z którą odpowiedzią na Wołyn odjechał. Przez który to swój takowy nieprzystojny i bezbożny uczynek prawo Boże i pospolite naruszywszy, w winy w niem, co nomine surowie opisane, popadli i na osoby swe ciż obwinieni zaciągnęli, o co manifestantes iterum atque iterum protestantur, ofiarując prawnie czynić, ibi ubi de jure venerit, nie zaniechać, a teraz, zostawiwszy salvam meliorationem tej terazniejszej swej protestacji, aliae faciendae (si juris necessitas exigerit) aut per editas citationes corrigendae, o przyjęcie tey ad acta praesentia mnie, urzędu, prosił; co otrzymał Stephan Didkowski, regent grodzki generału województwa kijowskiego. Bazyli Didkowski. Alexander Didkowski. Jan Didkowski. Artemi Didkowski.

Книга городская кіевская записовая и помочная, № 4, год 1689—1690; листы 138.

LXXXI.

Объявление дворянина Александра Скарынского о томъ, что, во время козацкой войны 1648 г., сожжены были все его документы, хранившиеся въ подвале церкви, въ селѣ Мамыѣ Сынгатьѣ, 1689, Мая 27.

Року тисеча шестсотъ осмдесятъ девятого, месеца мая двадцать сегого дня.

На уряде игродскомъ, в месте его королевское милости, Оурчомъ, передомною, Калимеромъ Поендикъ, намѣстникомъ игродскимъ генералу подвоеводства кіевского и книгами нинешними, игродскими, кіевскими comparens personaliter urodzony імѣ пан Alexander Skarżyński, syn niegdy urodzonego імѣ pana Stephana

гродскими, жиевскими comparens personaliter urodzony imię pan Thomasz Chodakowski, syn niegdy urodzonego imię pana Theodora Demidowicza Chodakowskiego; quam primum acta praesentia adire mógł, tak zaraz soleniter świadczył y urzędowi niniejszemu do wiadomości donosił, iż gdy nieprzyjacieli koronnemi, jednych sąsiadów, braci, w niewolę tatarską, moskiewską pozabirali, drugich pościnali, nad trzecimi pastwiąc się, a innych z krajów tutejszych województwa kijowskiego w cudze kraje powyganiali, między którymi wygnanemi y rodzica wysz namienionego protestantis, insperatie na wieś Chodaki, w województwie kijowskim a powiecie owruckim leżąca, napadszy, od wszystkiej substanciej prawie o jednej koszuli w kraje wołyńskie wygnali, podczas której niebezpieczeńści, omnes dispositiones domus, jako to: przywileje, od xiążąt y najjaśniejszych królów polskich na wolność szlachecką nadane, zapisy różne, od różnych osób dziadowi y rodzicowi manifestantis na różne dobra y summy pewne służące, attestatie, manifestatie, kwity poborowe, cegrografy y inne różne, których pamięć manifestantis znieść nie może, zeznania, w sossnach bartnych w schowaniu będące, poginęły y w niwec się obrócili, między którymi zapisy pewne, to jest pierwszy assecurationis, od urodzonego jego mości pana Jana Ihnatowicza Chodakowskiego na szyfund jeden, drugi od zesłego urodzonego imię pana Jarosza Woronicza na szyfuntów pięć potaszu, trzeci od urodzonych ich mościów panów Philipa y Stephana Chodakowskich, braci rodzzonej, na pięć szyfuntów potaszu, czwarty od urodzonego jego mości pana Mieszkza Fedorowicza Chodakowskiego na szyfunt potaszu, piąty zapis od niegdy zesłego urodzonego jego mości pana Jana Soleckiego Chodakowskiego na pięć szyfuntów itidem potaszu dobrego, niegdy zesłemu urodzonemu jego mości panu Theodorowi Demidowiczowi Chodakowskiemu, rodzicowi manifestantis, służące, tyżże sposobem wysz namienionym w niwec się obrócili, których zapisów zeznania y oblaty, lubo by się w grodzie owruckim znaleźć mogli, jednak przez zgorzenie tychże xiąg grodzkich owruckich w popiół obrócone zastali, choć tedy in possessione niektórych części, excepto mianowanych zapisów, na potasz służących, hucusque zostaje, ne patiatur aliquod in posterum detrimentum, iterum iterum-

que, przy zostawieniu wolnej melioratije tej, wkrótce napisanej, manifestatije, przed urzędem niniejszym oświadczywszy się, prosił, aby to wszystko actis praesentibus connotatum było, co otrzymał. Na miejscu imię pana Thomasza Chodakowskiego, jako pisać nie umiejącego, za ustną prośbą, imieniem jego mości podpisuje się Thomasz Baranowski.

Книга гродская киевская записовал и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листа 162.

LXXXIII.

Жалоба дворянки Теодори Янковской на дворян: Павла, Михаила и Ивана Сингаевских, Власа и Сака Шингаревичей о томъ, что они, устроивъ на дорогѣ засаду, убили ея мужа Теодора Янковскаго, се сильно набили и вещи ихъ погребали. 1689. Августа 30.

Року тисеча шестьсотъ осмьдесять девятого, месеца августа тридцать першого дня.

На уряде гродскомъ, в замку ея королевское милости опрудкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намѣстникомъ гродскимъ подстаростею опрудкого и кнѣгами наивѣшними, гродскими, опрудкими comparens personaliter urodzona jej mość pani Theodora Czochańskiego, śmiercią okrutnie z tego świata zgladzonego y przez niżej mianowane osoby po nieprzyjacielsku recentissime niewinnie zabitego, urodzonego jego mości pana Theodora Iankowskiego pozostała żałośna małżonka, wdowa, in summa orphanitate zostająca, współ z jedynym pozostałym synem, Benedyktem Iankowskim, lacrymabunda, także z urodzonym panem Antonim Wołkowskim, zięciem swym, będąc summe concussa, vix eodemque momento de vita non privata, jakoż y natenczas dla znacznego skaleczenia i lecto aegritudinis podzwignawszy się, a prawie summo cum discrimine sa-

lutis, ledwie acta presentia adire mogąca; udawszy się ad asyllum sacro sanctae justitiae, vindicando hanc crudelem necem, infaustum casum defuncti mariti sui, nec non nefandum execrandumque ac detestabile crimen, sollemnissime przeciwko urodzonych ich mości panom: Pawłowi, oycowi, Helenie Chodakowskiego, matce, Michałowi y Janowi Synhajewskiemu, także Własowi Szysnarowiczowi, zięciowi, y urodzonemu Sakowi Szysnarowiczowi, una juncta manu, consilio, auxilio, armis et re ipsa, executorum y principum, tyrannicos homicidas, świadczyła, manifestowała y protestowała się o to: iż ich mości obwinieni, z protestantami in proxima vicinitate mieszkający, nie tylko, że in antecessum różne krzywdy, szkody, contempta, disgusta różnych czasów protestantom y zabitemu wyrządzali, na zdrowie, życie y substantię ubivis locorum palam et privim przed różney conditiei ludźmi diffidowali, a w grunta y złoza, na nich zasiane, indebite wdzierali się, one per vim zabierali, które wszystkie oppraessie swoje recentissime zabity, uti amans pacis, unikając juris tonitrua, qua potuit susferebat modestia; jednakże pomieniony obwiniony, pan Paweł Synhajewski, oyciec, z synami y zięciem swym y innemi, non desistendo a malevolo animo suo, y owszem reassumendo omnia nociva molimina, nie pie respectując na prawo boskie y przykazania jego: «non occidas», także prawo pospolite y winy, w nim eo nomine opisane, które talia exequi vetant, ni na miłość bliźniego orthodoxa fidei in minima etiam occasione rerum, śmiał y ważył się, roku terażniejszego, tysiąc sześćset osmdziesiąt dziewiątego, miesiąca awgusta dnia dwudziestego dziewiątego, consulto et deliberato animo czyhając, gdy mianowana protestantka z zabitym mężem swym y Benedyktem, synem, w polu, na gruncie jego mości pana Felca, chorążycia kijowskiego, zasiane zboże cum consensu jego mości in vim onego zasług zbirałi y już circa occasum solis ku domowi, omni pace et securitate publica freti, jadąc, powracali; tamże obwiniony: jego mości pan Paweł Synhajewski z synem y zięciem swym in armis et cum armis onych, w Perebrod beresinie (sic) consulto zasiadłszy nieboszczyka po nieprzyjacielsku berdyszem z tyłu w szyję ciął, z głową tylko na skurze się zostawił y przygardzieli zawista, przez ucho y twarz także raz bardyszowy, sztychem dwa razy robotą, raz w pierś, drugi raz niżej pasa, do ziemi przebił, obie ręce y po-

palcach junctury poprzecinał, razy, rany po wszystkich ciałach członkach bez miłosierdzia żadnego pozadawał, od których razów eodem momento vitam cum morte commutare musiał, samą zaś protestantkę kijami, obuchami okrutnie zbił, że humo allisa, krwią zbroczona, vix e vivis non cessit y hucusque de vita periclitatur, syn zaś protestantki, pan Benedykt lankowski, gdy by będąc na koniu, salutis suae non consuleret, a nie uszedł, pewnieby in eodem puncto discrimen vitae pateretur; wóz ze wszystkim, circa hoc enormissimum factum et truculentam necem, wzięli et suo appropriarunt commodum, w czym, że niewinna krew vindictam coelitus clamat, y żeby hoc execrandum facinus nie było impunitum, a same zaś boskie i pospolite na takich bezbożnych zabójców instygują prawa, y onychże excessorów surowie pro qualitate facinoris czekałi ex arbitrio iudicii emergentes poenae, tedy terażniejsza żałośna sierota, po okrutnie y miernie z tego świata zeszyłm małżonku swym wdowa, z pomienionym synem y zięciem swym, że z ich mości obwinieniami in omni iudicio et officio regni jure progredietur, tą swoją deklaruje się protestatki, której salvam, tam in toto quam in parte, si opus fuerit, zostawiwszy sobie meliorationem, auctionem, diminutionem, vel per citationes correctionem, in verificationem praemissorum omnium, stawil woźnego generała województwa kijowskiego, szlachetnego Jana Moszkowskiego, który w moc prawdziwej, wierney y skuteczney relatywy swoiey, dla zapisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, jasnie, ustnie i dobrowolnie zeznał, iż on, roku terażniejszego, tysiąc sześćset osmdziesiąt dziewiątego, dnia trzydziestego pierwszego augusti, ad affectationem juridicamque requisitionem urodzoney jej mości paniey Theodory Czochańskiego Theodorowey lankowskiej, żałośney niedawną śmiercią tegoż małżonka swego pozostałej wdowy, mający przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Kazimierza Pruszyńskiego, lakuba Paszyńskiego, Tymofia Chodakowskiego y szlachetnego Jana Dedowicza, woźnego generała województwa kijowskiego, był tu, w mieście Owruczu, w cancellaryey grodzkiej owruckiej przy prezentacyi ciała zesłego zabitego, pana Theodora lankowskiego, na wozie, w trumnie przez protestantkę przywiezionego, u którego razy, wyjęy w protestatki mianowane, berdyszami, obuchami, sztychami y

innym orzędem zadane, urządzenie z tą stroną szlachtą, przy sobie będącą, oglądał; a potem, według zwyczaju prawa pospolitego, we trzech miejscach, praesentationi należących, że jest przez pomienionego pana Pawła Synhajewskiego, Michała y Iana, synów, Synhajewskich, Ułasa Szysnarewicza, zięcia, y Saka Szysnarewicza, okrutnie jest, z polnej roboty ku domowi, do Szatryszcz, w Perebrod, w brzezynie przejęty y niemilosierdzie zabity, głosem wyniosłym obwołał y publikował y do wiadomości wielu na ten czas ich mościom panom obywatelom województwa kijowskiego, do cancelaryey obodwóch grodów zgromadzonych, także mieszczanom owruckim, przytomnym, na ten czas będącym, przywiódł, które zabicie mienili sobie ich mość affectantes, przez wyżey mianowanych ich mościów panów Synhajewskich, obwinionych, y comprincipałów ich mościów stane y zadane, po której takowey publikathey, praesentathey y proclamathey on, woźny, szlachtą pomienioną, przy sobie będącą, oświadczywszy, a ztamtąd nazad powróciwszy, relatią swoję w tym wszystkim przedemną, urzędem, zeznał, prosząc protestantes swoiey protestathey, a woźny relatiy actis counotari, co y otrzymali. Benedykt Jankowski, imieniem matki y szwagra mego, podpisuje się.

Книга городская оверукая записовая и поточная, годъ 1688 — 1689, № 3214; листъ 822 на оборотѣ.

LXXXIV.

Жалоба игумена Левковскаго монастыря, Арсея Терпиловскаго на дворника Василія Супруненька Левковскаго о томъ, что послѣдній, явившись къ петровскому вѣдѣ на поминальный обѣдъ, устроивши постъ похоронъ Василія Левковскаго, оскорбилъ словами y любовью отца Иону, иеромонаха Левковскаго монастыря, приглашеннаго для освященія обѣда, 1689. Октября 29.

Рокъ тысяча шесть сотъ осмдесятъ девятого, мѣсяца октября двадцать девятого дня.

На уряде агродекомъ, въ месте его королевской милости, Овручѣмъ, передоимомъ, Казимиремъ Поецимъ, намѣстникомъ агродекомъ енаеру подвоисводства княжеского y кнѣгами вивенскими, агродекомъ, кнѣскими personaliter станавшы велебны y пану Богу его моść отец Арсени Терпиловски, ihumen monasteru lewkwowskiego, swym y вѣлебного в Богу Иону, zakonnika tegoż monasteru, регулы святого Базылего ritus graeci, имением, soleniter свиadczył y зааоśnie protestował się napредъку уродженому его моści пану Базылему Супруненьку Левковскому, jako самому principałowу, o to i w ten, ниже описаны, способ: ізъ преречзены его моści пану Левковски, przepomniawszy божази Божей, права pospolitego y win, w niem описаны, in absentia на ten czas protestanta, gdy в року terazniejszym, тysiце шесть set ошмдзiesiąтъ дзивиатимъ, мѣсяца Октября двудзiesiąтого второго дня, по zejściu з tego swiata уродзеного его моści пана Васыля Левковскаго, поминионъ Иона, zakonnik, jako kapłan, на miejscu protestantis в monastyrze zostawiony, wokowany był, według zwyczaju obrzędu chrcześciańskiego, на погrzebiecie ciała zmarłego przez уродзеного его моści пана Яна Левковскаго we wsi Lewkowiczach, per consequens по odprawionych ceremoniach, погrzebowi należытх, y в domu tegoż пана Яна Левковскаго на błogosławienie chleba żałobного з innemi гоściami на stygę przyszedł, w ten czas obżałowаны, i nie бывшы przy oddaniu ciała zmarłego до земли, ale gdzie indziej liquorem gorzalczanym głowę sobie obżałowышы, śnać jakowysъ маіагъ в sercu swym skryты гуіew i ranker на samego protestanta, w tenże dom acta żałobного umyślnie przyszedшы, chcącъ ony samym skutkiem wykonać, jakoż de facto nad onym Ioną, zakonnikiem, kapłanem, ziscił takowymъ sposobem: wprzódъ słowami nieuczciwymi, honorowi zakonnemu, kapłańskiemu szkodzácemi, onego zelżywszy y żydem niewiernymъ nazywającъ, zsmrocivшы, blisko się przyknowшы, bez wszelkiego respectu на stan duchowny, odlew ze wszystkichъ siłъ pięgівця w гѣбѣ uderzył, tak, азъ posłonić się musiałъ y więcej bić chciał, tylko że ludzie zacni, ich моść панowie sąsiedzi, obronili y więcej, užaliwszy się, onego bić nie dopuścili, który to kapłan, gorzkiemi łzami oblawającъ się, y niewinnośćъ своią оswiadcзającъ temiżъ ich моściami y woźnymъ ниже мianowanymъ, тамъ będą-

cym, z płaczem chleb i obiad żałosny w ten czas błogosławił, a przerzeczony obwiniony z dalszemi odpowiedziami i przechwałkami już i na samego protestanta, obiecując barziej się mścić jeszcze, odszedł. Przez który to łakomy swoj niepobożny, a prawie gwałtowny uczynek, obżalowany prawo Boże i świeckie pospolite naruszył i winy, co nominie w niem opisane, na osobę i dobra swoje zawziął i zaciągnął; o co wszystko terazniejszy comparsens iterum protestując się, ofiarował się w sądzie należnym o to prawnie czynić, zostawiwszy wolną melioracją do poprawienia tej protestacji pozwami, albo inszej uczynienie, leśliby tego potrzeba prawna ukazywała; a na dowód tego wszystkiego, stawil tuż, na urzędzie, woźnego generała województwa kijowskiego, szlacheznego Stephana Karaczewskiego, który, w moc prawdziwej relatyw swojej, zeznał temi słowy: iż on, roku terażniejszego, tysiąc sześć set osmdziesiąt dziewiątego, miesiąca oktobra dwudziestego wtórego dnia, będąc tamże, przy tym obiedzie żałosnym, w domu jego gości pana Jana Lewkowskiego, przy obecności ludzi znacznych, szlachty, ich gościów panów Lewkowskich i Niewmiryckich, na tym accie żałobnym będących, widział jako niemiloserdnie jego gość pan Bazyl Lewkowski wielkiego ojca łonę pięścią w gębę odlew uderzył, aż twarz zaraz spuchła i słyszał, że i na samego jego gości ojca ihumena odpowiedź i przechwałki czynił, co wszystko on, wożny, temież ich gośćciami, tam będącemi, oświadczywszy, o tym relatią swoją uczynił, prosząc wespół z protestantem, aby to do xiąg zapisano było, co otrzymali. Arseni Terpilowski, ihumen monastera Lewkowskiego, Stephan Karaczewski wożny.

Книга тродская киевская записовая и поточная, № 4; года 1689—1690, листа 129 на обороту.

LXXXV.

Жалоба дворян: Василия Меленевского, сына его, Степана, и зата, Павла Бюцкого, на многих дворян: Меленевских и Недимковских и на родственников их, людей посполитых: Гришка Нестратенка, Иосифа и Павла Титуревичей о том, что обвиненные вносили истинно многократныя обиды: производили буйства въ домах ихъ, носили ихъ словами публично на праздникахъ, крестбинахъ и т. п. и наконецъ износили имъ жестокие побои. 1690. Января 9.

Рoku тисеча шесть сотъ девяностого, месяца Генваря девятого дня.

На уряде игродскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поеценкиъ, наместникомъ игродскимъ еперату подвоеводства киевского и кнѣзямъ нинешними, игродскими, киевскими персоналитер станъшы уродzeni ихъ гоść панowie: Базыли Меленевски, swym i uродzoneго его гоśćи pana Stephana Меленевского, сына swego, на śmierтельной поścieli przez niżej мianowanych обвинionychъ для збicia и зкалечения лежачего, i jego гоśćи pan Jan Блоки, swym i uродzoneго jej гоśćи панiei Marijanny Меленевского Блоkiej, маѣзонки своей, i Nastasiej Блоkiej, з таѣ jej гоśćи паніа Меленевскѣя сплodgeной, цорки своей, in minorennitate бѣдацей, per invasionem domus protestantis прещастраzoneй, in lecto aegritudinis zostajeцей, именіем, quam primum для odpowiedzi publicznych, по прещабраніу się рѣзнemi drogami до Овруча, ob varias diffidationes et insidias structas, acta praesentia adire mogli, такъ заразъ з wielkimi i nieutulonemi жалами świadczyли i protestowali

się na przeciwko urodzonym ich mościom panom: Semenowi, cujus industria factum infrascriptum perpetratum est, Janowi młodszemu Mojsieienkowi, Mikołajowi, Samuelowi i Anastasiej Kiernożickiego Demianowej, pozostałej wdowie, Meleniewskim, sąsiadom swoim i roboczemu Hryszkowi, iako się być mieni, Nestratenkowi, posierzbowi wysz namienionego iego mościu pana Samuela Meleniewskiego, tudzież urodzonym ich mościom panom: Janowi, Theodorowi Nidaszkowskim, braci między sobą rodzonym, niemniej też Josipowi, Iwanowi, iako się być mienia i nazywało, Taturowiczom i innym wielu pomocnikom, samym skutkiem inuasorom actis mianowanych protestantów, w ten sposób i o to: iż niektórzy z ich mościow obwinieni, nie kątentując się dawniejszymi, przez obcięcie niestudne dóbr w possessiä swoją, porąbaniem i rozrzucaniem koło ogrodów ogródzy i wypasieniem zbóż i łąrzyny różnej, ale coraz ad maiora et peiora procedendo, iawniej niechęci, nienawiści i przy kódeży zchadzce braterskiej, wyrządzają i innych okolicznych ku pomocy, niewiedzieć jakiej kondytyi ludzi, biorąc, skryte affecta wyświadczać, o czem protestationes, in antecessum coram actis variis autenticis factae, latius in se sonant; teraz tedy, nie uhamowawszy swojej na dobra i substantiä zawziętej intencji, ale nawet i do pozbawienia życia protestantów skłoniwszy się, różnych sposobów, iako by mogli pozbawić i swoj przedsięwzięty niestudny, bezbożny zamiar, prawu Bożemu i pospolitemu uszczypiliwy, szukali; iakoż bowiem, w roku terazniejszym, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątym, die prima Ianuarii, pod czas chrzcina, w domu urodzonego iego mościu pana Demiana Meleniewskiego będących, zagrawszy sobie różnemi trunkami głowy i tam iego mość pan Mikołaj Meleniewski, obwiniony, wynurzając swoją niechęć, z dawnych czasów zawziętą, bez żadnej okazji wysz mianowanego protestanta, iego mościu pana Bazylego Meleniewskiego, słowami nieuczciwemi zelżywszy, zesromocniwszy, z orężem nieprzystojnym bić porywał się i, gdyby do domu swego własnego, we wsi Meleniach będącego, nie uszedł, pewnieby z tym się światem pożegnać musiał. His non contenti, ale dolore dolori addendo, cum vario genere armorum, iako to: kołami, kijami, i innym orężem, stanowi szlacheckiemu nieprzyzwoitym, do boju przysposobionym, na dwór iego mościu pana Bazylego Meleniewskiego, protestującego się, i

nieszkanie factora żyda Icka, tamże na podworzu będące, naszed-azy, tamże, sprosne uczynki wyrządzając, wprzód bakałarza dzieci żydowskich bosego, ile kilka godzinami w noc, po gorzałkę bez pieniędzy wypędziwszy, a potym, na confusią i obelgę iego mościu pana Bazylego Meleniewskiego, protestującego się, i bezpieczeńność dwora szlacheckiego czyniąc, tegoż żyda, z pościeli wyciągnowszy, przed sobą salty żydowskie odprawować kazali; tandem, za uczynieniem żyda, bez odzieży i obuwia, z tąż swoją armią wyszedszy ze dworu i mianowanego protestanta, urodzonego iego mościu pana Jana Błockiego, przed wrotami dworu swego, z namienionym iego mościu panem Stephanem Meleniewskim stojącego, obaczywszy, zaraz z temiż swemi przysposobionemi kołami, z płotów wylamanemi, i żerdziami, z płotów wycinanemi, rzuciwszy się, sine omni respectu, iego mość pan Mikołaj, namienionego obwiniony, Meleniewski kołem, w rękę mającym, samym końcem zastrzonym, z prawego boku, namienionego iego mościu pana Błockiego, wedle samego nosa, zajmując nozdrze, stursem tak tyrańsko uderzył, że aż, za wyleceniem na wyłot tego koła, kilka zębów pogruchotał się musiało, i raz mu nie mały, z uszczerbkiem nosa i zadaniem rany znacznej, zadał; a po tym, nie wiedzieć który z obwinionych, uchodzącemu raz w rękę lewą, zwierzchu na piszczali, wedle samego sustawa, drugi zaś zręczszykiem i przysięciem (sic) posród gołeni prawej nogi przyzodobiwszy, prawie semivivum, szturmując koło dworu, wielkim hołasem i okrzykiem wołając i do izby dobywając się, drzwi i okna powybiłali, ogrodę siekierami powycinali i, izbę otoczywszy swoją assistentiä, protestanta incarcerationali; mianowanego zaś pana Stephana Meleniewskiego, między siebie porwawszy, tak tyrańsko zbili, zkałeczili, że do tych czas, na śmiertelnej pościeli leżąc, do siebie przyśię nie może, i pan Bóg wie, iesli żyw będzie; czym wszystkim nie ukontentowawszy się, ale nawet przed osobą urodzonego iego mościu pana Stephana na Didkowcach Didkowskiego, regenta grodzkiego generału województwa kiłowskiego, na ten czas we wsi Waszkiewiczach będącego, swoj żal opowiadających, zastawszy, przy wielu innych obywatelach województwa kiłowskiego, tam na ten czas będących, a ile pod czas prazników zgromadzonych się, swemi możnościami chlubil się, lżyli, sromocili i, co do gęby przyniosło, oprimowali, na-

zajutrz zaś, to jest dnia szustego praesentis, we wsi Didkowcach, protestanta, do grodu idącego, uwodząc ugoda, do pewnego domu, rzekomo dla życzliwości, ale więcej do zgoby i potaiemnego ujęcia zdrowia przywodząc, gdzie publice, in gremio różnej braci, sławę dobrą, z ujęciem honoru, urodzonego jego mości pana Iana Błockiego słowami nieuczciwymi lżyli, sromocili i dalsze odpowiedzi, jeśli by gdziekolwiek mogli poścignąć, na zdrowie odpowiadali; przez co wszystko prawo pospolite naruszywszy, w winy, w niem opisane, popadli i do szkód na trzy tysiące złotych przywiedli i przyprawili, o co wszystko, ut praemisum est, iure agere velle (przy zostawieniu, si iuris necessitas exigerit, wolnej mellioratije tej terażniejszej protestaciej) uczynić nie zaniechać, declarowawszy; na dowód tego wszystkiego stawić wożnego generała województwa kiłowskiego, szlachetnego Iana Dedowicza, który, w moc prawdziwej relatije swojej, iawnie i dobrowolnie zeznał, iż on, roku, miesiąca i dnia, wysz na accie mianowanych, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, wiary godnych, urodzonych panów: Wacława Kruszyńskiego i Władysława Zimnickiego, dla tym lepszej wiary użytych, był tu, w miescie iego królewskiej mości Owruczym, w gospodzie protestantów, u sławnego Tymosza Iwanowicza i, tam będąc, widział na mianowanym panu Błockim razy, w protestaciej wyrażone i opisane, i to słyszał, że pan Stephan Meleniewski przez pobicie na śmiertelny łóżku leży, i Bóg wie, jeśli żyw będzie, co wszystko widziawszy i oglądawszy, o tym prawdziwą przed urzędem niniejszym czyni i zeznawa obductionis relatią i proslili, tak protestantes protestatije, iako i wożny swojej relatije, aby to wszystko do xiąg niniejszych, grodzkich, kiłowskich przyjęto i zapisano było, co otrzymali. Swym i mianowanego jego mości pana Bazylego Meleniewskiego, jako pisać nie umiejącego, imieniem, za prozbą iego mości, podpisał się Ian Błocki.

Книга городская киевская записная и попомная, № 4, год 1689—1690; листы 319.

LXXXVI.

Королевский мандат, требующий въ здворниа, ассессорский судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсуновскихъ, Пашинскихъ, Волковскихъ, Васюковскихъ, Барановскихъ, Ущиповскихъ и другихъ вельдствие иска противъ нихъ оуруцкаго старости, Франциска Потюцкого, который обвиняетъ ихъ въ томъ, что они незаконно присвоили себѣ дворянское званіе и отказались отъ подусудности старости и отъ боярскихъ поимностей въ полку оуруцкаго замка. 1690 Іюня 13.

Року тисеча шестисотъ девадцатъ первого, мѣсца Марца дватцатаго дня.

На уряде игродськомъ, в замку его королевское милости оуруцкомъ, передоимово, Теодоромъ Пузиревичомъ, отъ урожоного его милости пана Яна Якубовського, намѣстника игродського подієтарасти оуруццького, до принятыя нижеи пѣтисероаного мавдату его королевское милости ужити въ уромочныхъ субдедуктацияхъ, и кнпками нинѣшными, игродскими, оуруццькими comparens personaliter урожону его моści пан Alexander Kozłinski, administratora dobr wielmożnego jego моści пана Franciszka на Potoku Potockiego, starosty оуруццького, nomine tegoż jego моści пана swego, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, оуруццьких, mandat z pieczęcią wielką koronną y podpisem ręki sekretarskiej, po bojar rebellizujących, do starostwa оуруццького należących, y innych ich моściów, fundos et bona regalia apprehendujących, w tymże mandacie specifickowanych, z cancellariej jego królewskiej моści wydany, per oblatam podał, de tenore tali: Jan trzeci, z Bożej łaski krol

polski, wielkie xiążę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, zmużdzki, inflanski, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, smoleński, siewierski y czernigowski. Wam swobodnym bojarom, ze wsiów: Moszków, Bolsunow, Zastawia y Krukow, także Paszyn y Wołkowicz; na ostatkach pomienionych dobr y wsi, do starostwa owruckiego należących, y w przywileju wyraźonych, obywatelom, dzierżawcom y possessorom, z powinności swej, według lustracyi województwa kijowskiego a starostwa owruckiego wyłamującym się, osobom, z dobr, osób y summ waszych, jakimkolwiek sposobem wam y successorom waszym należących, roskazujemy, abyście przed nami y sądem naszym assessorskim, od daty y położenia niniejszego mandatu za niedziel sześć, albo kiedy ta sprawa z rejestru, tey y podobnym sprawom należącemu, do sądenia przywołana przypadnie, tam, gdzie na ten czas z dworem naszym szczęśliwie residować będziemy, osobami waszemi staneli, a to na instantiū y prawne poparcie urodzonego jego mości pana Franciszka Potockiego, starosty owruckiego, także szlachetnych y urodzonych: Jana Pieślaka, plenipotentia, y Jana Jakubowskiego, sługi y administratora dobr pomienionych y innych, do starostwa owruckiego należących, którzy was pozrywają o to: iż wy, sprzeciwiając się pospolitemu prawu y lustratiom, za antecessorów starosty owruckiego pomienionych wsi opisanym, a nie obawiając się ztąd żadnych win, szkód y nagany, ważyliście się y ważyacie, za dzierżawy teraźniejszego urodzonego starosty, aktora, z posłuszeństwa y zwierzchności wybić y żadnego posłuszeństwa nie czynić, przywilejami jakimiś y excerptami summ nie przyrządzając, zaślaniać y wolność szlachectwa y dobr pomienionych, z dawnych czasów do krolewsczyny starostwa owruckiego należących, usurpować, (które przywileje ad male narrata otrzymane, przez commissyā włodzimirską nie uznane y do participacyi summ nie przypuszczając) przez co szkodę aktorowi, ugnę skarbowi y rzeczy pospolitey uczyniliście. Dla czego, nie czyniąc wam żadnego bezprawia, ad instantiam wyżey pomienionego urodzonego aktora, albo jego plenipotentia umocowanego, przed sąd nasz assessorski zadworny, z przywilejami, wolnościami waszemi y prawami na czas wyżey wyrażony stawcie się y justyfikujcie, a terminu opisanego pilnować nie zaniedbujay-

cie; albowiem, gdy się temu mandatowi sprzeciwić, a terminu pilnować zaniedbacie, wiedźcie o tym, iż was od wolności waszych, jeżeli jakie dobre y doskonałe pokazać macie, odsądzą, urodzonemu aktorowi zwierzchność, posłuszeństwo, jako z dawnych czasów opisane, uiszczyć, pełnić y wykonać nakazą dakretem naszym. Bądźcież pilnemi y stawcie się. Dan w Warszawie, dnia trzynastego Czerwca, roku pańskiego MDCXC, panowania naszego XVI. U tego mandatu, przy pieczęci wielkiej koronney, podpis ręki sekretarskiej w te słowa: W. S. C. J. K. M. S. m. p. Któryż to mandat, za podaniem wysz mianowanej osoby podawający, a za moim urzędowym przygięciem, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisany.

Книга городовая огуцкая записывала и поточная, 1691—1692 года, № 3216; листы 40.

LXXXVII.

Жалоба дворянина Георгия Ушаповского на дворян: Михаила, Артемия, Григория и Елевкия Ушаповских и на Василия и Марину Васильевских о том, что обвиненные отняли в церкви у дочери истца, Анны, крашеное яйцо и се побили, называя ее родителей «недоотряжками». Потому они беспрестанно преследовали истца и его семью, наносили им побой, разорали хозяйство и т. п. 1690. Сентября 2.

Року тисеча шесть соть девятдесятого, месяца сентебра второго дня.

На уряде городовымъ, въ мѣсте его королевской милости Овручомъ, передонномъ, Казимиромъ Поецкимъ, намѣстникомъ городовскимъ свѣралу подвоеводства киевского и книгами нинѣшними, городовскими, киевскими personaliter ставъшвы уродны его моść пан Jerzy Uszczapowski, jako skoro tylko dla ustawicznych zasa-

dzek po drogach i odpowiedzi publicznych do act, niniejszych przybyć mógł, tak zaraz, swym i urodzonej tej mości paniej Krystyny Kozakowskiego Ierzynie Uszczapowskiej, małżonki swej, tudzież urodzonej panny Anny Uszczapowskiej, córki swej, in minorennitate jeszcze zostającej, soleniter a prawie załośnie świadczył, manifestował i protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Michałowi i Marynie Uszczapowskim, małżonkom, Wasiliej Waśkowskiej i córce tej Marynie Jewchimowej Waśkowskiej, samym principałom i comprincipałkom, Hrehoremu i Artemowi Uszczapowskim i Jewchimowi, przezwiskiem Malnie, i innym pomocnikom i comprincipałom, samymże wysz mianowanym obwinionym imionami i przezwiskami wiadomym i znanym, o to i w ten sposób, niżej opisany, iż ich mość obwinieni, zdawna zawziąwszy przeciwko protestującemu i dzieciom onęgo zły rankor, gniew i nienawiść i różnemi sposobami szukając, iakoby o szwank zdrowia a podobno i o śmierć samego przywieść i przyprawić mógł, iakoż i de facto samym skutkiem wypełniając, naprzód w roku terazniejszym, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątym, miesiąca aprila dnia trzydziestego, w cerkwi Waśkowskiej, w same święto uroczystości zmartwychwstania pańskiego ritus graeci, wydarzyć z rąk u córeczki protestantis, wysz wspomnianej panny Anny Uszczapowskiej, iajo farbowane, samą pięściami tak zbili, że aż twarz spuchła i pley sinie zostały, i jajo o ścianę stłukli, mówiąc te słowa: «że twemu ojcowi i matce lepiej będzie;» nazywając niedowiarkami; i potym, dnia dwudziestego trzeciego junii, umyślnie ku ruinie i zgubie substantiej protestantium napędziwszy konie, bydo, świnie na zboże protestantis, mianowicie żyto, na kop dziesięć spaśli, a co najżałośniejsza, też córeczkę protestantium porwawszy, w wieku niedojrzałym, dzieci obżalowanych, dnia dwudziestego osmego junii, z informacją rodziców swych, w wodę, w staw z grobli wtąpili i, gdyby sąsiedzi, przypadzy, z wody głębszej nie wyratowali, tamby się wodą zalawszy, z tym światem pożegnać musiała, o co gdy protestant o sprawiedliwość upraszał, żadnej nie odnosił i owszem, miasto ukontentowania, z kijami, kołami za protestantem się uganiali, tegoż dnia, już w nocy, gdy protestans, iako szlachcic ubogi, czeladzi nie mający, na nocleg z końmi jechał, pan Hrehory Uszczapowski, pasierzb, na tymże

noclegu protestanta ubezpieczono, do spania gotującego się, inspeccie za łeb porwawszy, czuprynę wyrwał, do rusznicy porwawszy się, do protestanta strzelić chciał, głównią po głowie bił i, gdyby nie ludzie i wyrostkowie, na tymże noclegu będące, od tego złego przedsięwzięcia nie odratowali i nie odwiekli, niechybnieby protestanta z tego świata zgładził; na dzień zaś jutrzejszy sam principał, pan Michał Uszczapowski, obwiniony, z małżonką swą i z synami, umyślnie na dom protestanta naszedłszy, sam kijem hrubym, a sama obwiniona łopatą obojga protestantium bili i ran samemu na plecach i grzbiecie bitych, sinych, spuchłych, krwią ociekłych dziesięć, a samej siedm szkodliwych, także na plecach i grzbiecie nazadawali, słowami nieuczciwymi lżyli, sromocili; dnia dwudziestego dziewiątego tegoż miesiąca i roku, zastąpiwszy wszyscy na grobli, z rucznicami, siekierami i kijami, cale protestanta zabić już chcieli, zkład gdy uszedł, i na dwór napadłszy, itidem z różnym orężem, oborę rozrzućili i tejsz obory kołami, łatami, powiznami, ulomkami, do izby szturmem dobywając się, ciskali, okna powybiiali, drzwi wyłamawszy do sieni, bez wszelkiego respectu na dom i honor szlachecki, besztali, łajali, i, co ieno ślina do gęby przynieść mogła, dishonorowali, tandem, gdy, prawie suplex upadając, protestans wyprosił się nazajutrz, dnia trzydziestego tegoż miesiąca junii, synowie obwinionych ze psami kaczek dwadzieścia i dwoje, panowie Artem Uszczapowski i Jaśko Waśkowski, pozabiali i na swój pożytek obrócili, kłacz, z pola biegącą, szerścią siwą, zrzebną, na ulicy przeiąwszy, valoris złotych pięćdziesiąt, kijami tak potężnie bili, że aż dnia trzeciego niedoczekawszy, zrzucił; tym wszystkim nie ukontentowawszy się, z rucznicami, siekierami prawie kóznego dnia po drogach zastępując, protestanta niezywić usiłują, codziennie na pojedynkę, prawem zakazany, wyzywają, na ostatek małżonkę protestantis, przejąwszy na ulicy, idącą do domu swego, bić chcieli, a gdy, do sieni domu swego uszedłszy, zawarła się, drzwi wyłamałi, podwikę z głowy zdarszy, za włosy targając, po ziemi wtoczyli, kijami bili, słownie dishonorowali i dalsze odpowiedzi i diffidatie czynią i czynić nie przestają; przez co obwinieni wszyscy prawo pospolitę i pokój sąsiedzki naruszyszy, w winy, w prawie pospolitem o takowych excessach opisane, popadli i do szkód nie małych, które czasu prawa

osobliwymi rejestrami liquidowane będą, protestantów przywieśli i przyprowadzą; o co wszystko protestans iterum atque iterum świadcząc się i żalosnie protestując, ofiarował się o to wszystko z obwinieniem prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy jednak sobie wolną melioratją do poprawienia pozwami tej protestatkiej, albo uczynienie innszej szerszej, jeśli by tego potrzeba prawna ukazywała; a na dowód tego wszystkiego, tenże comparens: stawil woźnego generała województwa kiliowskiego, szlachetnego Jana Moszkowskiego, który, w moc wiernej, prawdziwej i skutecznej relatjej swojej, zeznał tymi słowy: iż on, roku terażniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątego, różnych miesięcy i dni, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych panów: Alexandra Waskowskiego i Jana Legieńskiego, naprzód dnia piątego Maja, na affectatją urodzonego iego mości pana Jerzego Uszczapowskiego, był w domu iego mości, we wsi Uszczapach, widział i urzędownie oglądał córeczkę jego mości, pięściami zbitą, twarz spuchłą i plecy zsiniałe; potem, z tą szlachtą, dnia dwudziestego siódmego Iunii, w polu oglądał żyta protestantium, kofimi, bydłem i świniami wypasione i wydeptane na kop dziesięć, a na samym protestancie, na głowie czuprynę wyrwaną, głowę wszystkłą głównią stłuczoną, zpuchłą, zsiniałą, a na plecach i grzbiecie razów bitych, sinich, spuchłych, krwią ociekłych dziesięć; także i na samej iej mości paniej Uszczapowskiej, itidem na plecach i grzbiecie takowychże razów siedm, oglądał; tegoż miesiąca, dnia trzydziestego, widział i oglądał oborę na podwurnu rozrzuconą, okna w budynku powybijane, drzwi wyłomane, co wszystko ich mość panowie Uszczapowscy, żałując się małżeństwo, mienili być stałe i zadane od wysz mianowanych principałów i comprincipałów, czasu i sposobem, wyżej w protestacji mianowanemi, iako i szkody różne, i spasz, w zbożu, i pobicie kazelek, i córeczki pobicie, i w wodę wrzucenie, i o włos nie utopienie, i dalsze odpiedz, i przechalki na zdrowie protestantów i substantją onych od obżałowanych czynienie; co wszystko on, woźny, pomienioną stroną szlachtą, przy sobie będąc, oświadczywszy, o tym przedemną, urzędem, relatją uczynil i zeznał, prosząc wespół z protestantem, aby to wszystko do xiąg niniejszych, grodzkich, kiliowskich przyjęto i zapisano było; co i otrzymał. Na miej-

scu jego mości pana Uszczapowskiego, jako pisać nie umiającego, za usną prozbą jego mości, do tej protestatkiej podpisać się: Thomasz Baranowski.

Книга городская киевская записная и помочная, № 4, юнѣ 1689—1690; листы 445.

LXXXVIII.

Жалоба дворянина Радіона Шкуратовскаго на дворянъ: Евѣнію, Василя и Романа Шкуратовскихъ и Федора Барду-Ходяковскаго о томъ, что они во время «кануна» въ селѣ Шкуратахъ, будучи въ плановѣ видѣ, носилимъ истца неблагопристойными словами среди многочисленнаго собранія окаянныхъ шляхтичей, съѣзжавшихъ въ Шкураты на канунъ. Потому обвиненные ворвались въ домъ истца и наносили сильные побои ему и его женѣ. 1690. Сентября 22.

Року тисеча шість соть девятдесатого, мѣсца Сентебра двадцать второго дня.

На урядѣ кгородскомъ, въ мѣсте его королевской милости Оручому, передомною, Кашмеромъ Песчимъ, намѣстникомъ кгородскимъ енералу подвоеводства киевскаго и книгами нивснимми, кгородскими, киевскими personaliter станавшы уродzony jego mość pan Radion Skuratowski, swym i urodzonej jej mości paniej Heleny Didkowskiego Skuratowskiej, małzonki swej, imieniem, do grodu i act niniejszych, dla tyrańskiego zbiaicia i barzo słabego zdrowia, dojechać niemogącej, z wielkim żalem, a prawie płaczliwie soleniter świadczył, manifestował i w ten, niżej opisany, sposób, przeciwko urodzonym ich mościom panom: Jewchimowi Skuratowskiemu, jako samemu principałow, także Bazylemu, ojcowi, Romanowi, synowi, Skuratowski, Fedorowi Bardzie Chodakowskiemu i innym comprincipałow, uczynku i excessu niżej mianowanego dopomogającym, pro-

testował się o to i w ten niżej opisany sposób; iż jego mość pan Jewchim Skuratowski, niewiedząc z jakowej okazji, zawziawszy zły rankor i gniew przeciwko protestującym, obojgu małżonkom, różnych szukał sposobów, aby onych o szwank zdrowia przypawić, albo z tego świata zgładzić mógł, jakoż, upatrzawszy czas sposobny, podczas uroczystości święta chwalebnego narodzenia najświętszej Panny ritus graeci, w roku terażniejszym, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątym, dnia dwudziestego Septembra, jako to podczas prafniku we wsi Skuratach, gdy nie tylko ich mość panowie sąsiedzi i bracia Skuratowscy, ale i okoliczni, w kanon zieczawszy się i conversacją swoją pocziwie i spokojnie zwyczajnie mieli, jego mość pan Jewchim Skuratowski, w tym że kanunie obłożwszy sobie trunkami chmielnemi głowę, a przybrawszy do siebie za pomocników wysz mianowanych ich mościów panów: Bazylego i Romana Skuratowskich i Fedora Chodańskiego i z onemi całe na protestantów iednostają radę i znowe uczyniwszy, przyszedłszy wpród do biesiady, gdzie protestans z ich mościami pany przyjaciół i bracią swoją conversował, okazują do zwady protestantom dawać począł, i kijem, w rękę mającym, koło gęby szrymował, słowy niepoczciwemi, honorowi szlacheckiemu szkodzącami, lżył, sromocił, dishonorował, na posiedynek, prawem zakazany, wyzywał, protestans tedy, obaczywszy, że nie żart, cicho podziękowawszy za conversacją, miejscami kryjomemi do domu swego uszedł, tandem gdy obłożowani, obaczywszy, że protestans odszedł do domu swego, tegoż czasu, nie respectując bynajmniej na prawo pospolite i winy, w niem na takowych wiolatorów surowie opisane, miłość też braterską i pokój sąsiedzki, ile w iednej wsi mieszkający, całe postponowawszy, do tego przepomniawszy bojaźni Bożej, wszyscy hurmem naszedłszy na dom i mieszkanie protestantów, z krzykiem, hukiem, hałasem, wpród płoty koło dworu połamawszy, i kołów z tych że płotów porużowanych nabrawszy, szturmem do izby dobywali się, tamże, drzwi wyłomawszy i okna powibijawszy, dzieci strachem nakarmiwszy, samego protestanta za łeb na podwórze wywiodłszy i na ziemię obaliwszy, temiż kołami po grzbiecie, po plecach bez miłosierdzia bili, tłukli i, jako się im podobało, i razów bitych kołami, sinich, spuchłych, krwią ociekłych na grzbiecie i na plecach piętnaście za-

dali, oko prawie pięścią podbili, a gdy małżonka protestantis, białogłowa ciężarna, przypadszy, prosić poczęła, aby protestanta, nie zabijali i żywo zostawili, tedy samą protestantkę bez wszelkiego respectu na stan szlachecki białogłowski, itidem słowami wszetecznymi, honorowi szlacheckiemu szkodzącami, sromocąc, lżąc, jeden z nich ze wszystkich sił kołem pośród głowy uderzył i, aż do kości przebiwszy, raz szkaradny, szyroki zadął; potem, na ziemi leżącej, podwikę z głowy zerwawszy, za włosy targali, kolanami gniotli, podkowami deptali, podwikę i koszulę krwią zbroczyli, kołami temiż bili, i razów siedm szkodliwych, bitych, spuchłych, sinich, krwią ociekłych na plecach i na grzbiecie zadali, która, nie mogąc doiechać do grodu, we wsi Moszkach bardziej zachorowała, Bóg to i wie, iesli od takowego hicia i przestachu, jako ciężarna, nie poty-ra, albo i żywa iesli będzie; przez który to takowy niezbożny i niemilosierdny a prawie gwałtowny uczynek i postępki swój, obłożowani pokój sąsiedzki zgwałcili, prawo pospolite naruszili, winy w niem, eo nomine za takowe excessa surowie opisane, na dobra i osoby swoje zawzięli i zaciagneli, protestanta do szkód nie małych, które czasu prawa osobliwym rejestrem specificowane będą, przywiedli i przypawili: o co wszystko protestans iterum atque iterum świadcząc się i protestując, ofiarował się o to wszystko prawem czynić nie zaniechać, zostawiwszy iednak sobie wolną melioracją do poprawienia tej protestacji, lubo inszej uczynienia, albo tejeż pozwaniami rozszerzenie i poprawienie; a na dowód tego wszystkiego stał w możnego generała województwa kijowskiego i innych, szlachetnego Trochima Duchowskiego, który w moc prawdziwej, wiernej i skutecznej relatjej swojej, zeznał temi słowy: iż on, roku terażniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątego, miesiąca Septembra dwudziestego wtórego dnia, na affectacją urodzonych ich mościów panów: Radiona i Heleny Didkowskiego Skuratowskich, małżonków, a z przydania mego urzędowego, mając też przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Jana Kaleńskiego i Heliasza Duchowskiego, był we wsi Moszkach, w gospodzie protestantów, gdzie widział i oglądał samą ięj mość panią Skuratowską, chorą, na śmiertelnej pościeli leżącą, zbitą, zkrwawioną, na której naprzd widział raz, pośród głowy kołem przebity aż do

kości, szeroki, szkodliwy, a na grzbiecie i na plecach siedm także sinych, spuchłych, krwią ociekłych i wszystkie ciało spuchłe, kolanami snąc gnucione, koszule, podwikę i zapaskę krwią zbrozoną, a na samym protestancie, także na plecach i na grzbiecie, razów sinych, spuchłych, szkodliwych, krwią ociekłych piętnaście i oko prawie pięścią snąc podbite i ciało wszystkie spuchłe, które to takowe gwałtowne pobicie, pokaleczenie, ich mość panowie Skuratowsy, małżonkowie, mienili sobie być state i zadane od ich mościów panów Jewchima, Bazylego i Romana Skuratowskich i Fedora Chodakowskiego czasu i sposobem, jako się wyżej w protestatij opisał; a tak on, woźny, co widział i słyszał, tąż stroną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, i ztamtąd odszedszy, o tym tak a nie inaczej przedemną, urzędem, uczynił tę swoią prawdziwą relatiją, prosząc współ z protestantem, aby to wszystko do xiąg przyjęto i zapisano było; co otrzymali. Imieniem jego mości pana Radiona Skuratowskiego, jako pisać nie umiającego, na miejscu za proźbą jego mości podpisał się. Thomas Baranowski.

Книга городская кіевская записовая и попочная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 454 на оборотѣ.

LXXXIX.

Объявление возного о томъ, что онъ вручил по принадлежности королевские мандаты, требующіе въ ассессорскій заворный судъ дворян: Мошковскихъ, Дидковскихъ, Болсуновскихъ, Васильовскихъ, Костошовскихъ, Белоничъ и другихъ, вследствие жалобы на нихъ оуруцкаго старосты, Франциска Потockаго, о присвоеніи ими незаконно шляхетскихъ правъ и земель оуруцкаго староства. 1691. Марта 28.

Рокъ тысяча шестьсотъ девятдѣсять пераго, мѣсяца марта двадцать осьмого дня.

На урядѣ городскомъ, в замку его королевское милости оъ-

руцкомъ, передоимомъ, Теодоромъ Пушпроничомъ, одъ его милости пана Яна Якубовского, намѣстника подстаросты оуруцкаго, адъ гуньки актумъ ужитимъ и уаромонимъ субделегатомъ, становшы очевѣсь воźны генералъ воєводства kijовского и иныхъ, шляхетны Stephan Karaczewski, dla zapisania do xiąg niniejszychъ jawnie, jasnie, ustnie i dobrowolnie zeznał, iż on, roku terazniejszy, тысячъ шесть set dziewięćdziesiąt pierwszego, miesiącъ Marca różnychъ dni, oblaty mandatu jego królewskiej mości, przeciwko niżej mianowanymъ osobomъ, ad instantiam niżej wyrażonego wielmożnego actora, z cancellariej jego królewskiej mości, z przyciśnieniem pieczęci wielkiej koronnej, de actu et data в Warszawie, dnia trzy-nastego luni, roku тысячъ шесть set dziewięćdziesiątego wydanego, z grodu owruckiego authenticie wyjęte, na różne mieysca: pierwszy do wsi Moszków y mieszkania bojara celniejszego, на imie Nikona Naumenka—Moszkowca; drugi на gruncie urodzoneго jego mości pana Stephana Dydkowskiego, regenta grodzkiego owruckiego, indebite przez jego mości apprehendowanymъ, wetknął; trzeci do wsi Czarnohubowicz, alias Bołsunow, y dworu celniejszego bojara, Alexandra Kowszyska Bołsunowskiego; czwarty do wsi Waškowicz y domu celniejszego bojara, Stephana Waškowskiego; piąty do miasteczka jego królewskiej mości Michajłowski, possesey niesłuszney jego mości pana Hrehorego Kościnszkowskiego, zostającego, y dworku, tam będącego; szósty на uroczysku wioski Мідзырчыцьки, по różnychъ possessorów, indebite ad fundos et sortes interessującymъ się, wetknął; siódmy по Stephana y Fedora Belockich, bojarów we wsi Heiewiczach, dobrachъ ziemskichъ, mieszkających y domu, tam będącego, nosił i seorsive każdemu, в резиденцияхъ, поміениonychъ wsi possessoromъ niesłusznymъ y bojaromъ rebellizującymъ, jurisdictii wielmożnego jego mości pana starostы tutecznego mieysca, ut supra prae-missum est, położył y opowiedział, aby inszymъ siabromъ swoimъ opowiedzieli o położeniu, przykazał. Pisany ten mandat, в облатѣ inserowany, ad instantiam wielmożного его mości pana Franciszka на Potoku Potockiego, starostы owruckiego, także шляхетныхъ y urodzonych панów: Jana Pieślaka, plenipotenta, y Jana Jakubowskiego, administratora dóbr pomіениonychъ starostwa owruckiego, actora, по swobodныхъ bojarów pomіениonychъ wsi, do starostwa owruckiego на-

leżących, y innych possessorów niesłusznych dóbr y gruntów jego królewskiej mości, do starostwa owruckiego przyległych y quoquo modo interessantów, w sprawie y actyey et quidem bojarom, względem sprzeciwienia się prawu pospolitemu y przywilejom jego królewskiej mości, niemniej commissom y lustratiom, in termino juris producowanym, tudzież względem wybrania się y wybicia z władzy, zwierzchności y posłuszeństwa pomienionego wielmożnego jego mości pana starosty mieysca tutejszego, tak też iakowemisi niesłusznemi minutami y ekstraktami titulum nobilitatis usurpowanie, nihilominus do wskazania win prawnych, ztąd popadłych y pochodzonych, przeciwko zaś pomienionym ich mościom panom possessorom niesłusznym, do pokazania praw, jeżeliby iakowe mieć mieli, deoccurpowania dóbr y czynienia calculum instituowanej y intentuowanej, o czym ten mandat, modo quo supra per oblatam podany, szerzey a dostateczniej w sobie obmawia, za którym to mandatem jego królewskiej mości pomieniony woźny rok y termin pomienionym obwiniionym przed sądem jego królewskiej mości assessorskim, za niedziel szesć od daty y położenia tego mandatu, albo gdy ta sprawa z rejestru, sobie należytego, do sądzenia przywołana, przypadnie, tam, gdzie na ten czas jego królewska mość z dworem swoim residować będzie, stanowienia się, złożył y naznaczył; y o tym tę swoją prawdziwą relatią przedemną, urzędem, czyni y zeznawa, prosząc, aby actis connotowana była; co ad affectationem suam y otrzymał. Stephan Karaczewski woźny.

Копия городская оруцкая записывала и поточная, 1691—1692 года, № 3216; листы пронумерованы между 216 и 217.

XC.

Протестъ дворянъ Пашинскихъ и Волковскихъ противъ оруцкаго старосты Франциска Потоцкаго о томъ, что онъ, вопреки древнимъ грамотамъ и привилегіямъ, оскариваетъ ихъ дворянское достоинство и выхлопоталъ у короля мандатъ, оскорбляющій честь ихъ.

Рокъ тысяча шесть сотъ девяностъ первого, месца іюля девятнадцатога дня.

На ураде игродскомъ, въ месце его королевской малости, Овручомъ, передомовно Казимеромъ Поенцимъ, наместникомъ игродскимъ генералу подвоеводства киевскаго и книгами наместникомъ, игродскими, киевскими comparens personaliter urodzeni ich mość panowie: Jakub Paszyński, Andrzej Wołkowski, swemi i urodzonych ich mość panów tak Paszynskich, jako i Wołkowskich, wszystkich generaliter braci swej, w jedney wsi Paszynach mieszkających, dziedziców i possessorów dóbr wspomnianych, Paszyn, іменіемъ, скоро доведіе się могли о іакowymъси мандacie ku zmazaniu honorów szlacheckich od jego królewskiej mości, dowiedziawszy się, в справе wielmożного його моści pana starostы owruckiego, так zaraz soleniter, z wielkim żalem, a prawie z gorzkiemi łzami świadcząc, manifestowali i protestowali się przeciwko temuż wielmożnemu jego mości panu Franciszkowi na Potoku Potockiemu, staroście owruckiemu, w ten sposób i o to: iż jego mość pan starosta owrucki, lekce sobie považając prawo pospolite, przywileje, confirmacie od najjaśniejszych królów ich mościów, panów miłościwych, dekreta try-

bunałskie, nie mając żadnej najmniejszej przyczyny, przystępu i interressu do ich mościów panów Paszyńskich i Wołkowskich, jako szlachty rodowitej, dobrze osiadłej, przy dostojenstwie królów ich mościów panów miłościwych w różnych okazjach, lubo i wygnani będąc od nieprzyjaciela krzyża świętego i Rzeczpospolitej, krew swoją rozlewających, dobrze w Rzeczpospolitej zosłużonych, antiquitas od tych że królów, panów miłościwych, różnemi dekrétami, jako i sądu głównego trubunału koronnego lubelskiego in toto w spokojnej possessiey strictie obwarowanych, (jak te wszystkie prawa, przywileje, dispositive, dekreta comisarskie, różne kwity poborowe, attestacie wojskowe w sobie zawierają i obmawiają) nie wiedzieć z jakowego instinetu, postponując te wszystkie dobrodziejstwa królewskie i merita w ojczyźnie, jako szlachty rodowitej, w honorze innym ich mościom równym, śmiał i ważył się wyednać od jego królewskiej mości, Jana trzeciego, nam teraz szczęśliwie panującego, mandat, z opisaniem w nim laesis honoris protestantium, do iakowejci niesłusznej, nieprawnej iurisdicciej zamku i starostwa owruckiego przypisując, i tymże mandatem pociągając, czemu, iż nigdy z prapradziadów, dziadów, ojców swoich i sami żałując się nigdy nie podlegali, przy wolnościach swoich szlacheckich jako żyli i mieszkali, tak i teraz nieodmiennie pod prawem ziemskim, koronnym mieszkając, przy najjaśniejszym majestacie i dostojenstwie jego królewskiej mości, pana swego miłościwego, przy całości Rzeczpospolitej, jako zwykli za ojczyznę honory swoje i zdrowia ważyć i ostatkiem krwi pieczętować, ażeby za tym mandatem najmniejszego uszczerbku protestantes wszyscy nie ponosili i ni w czym nie ponieśli, do tejsze łaski jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, stosując, protestując iteratis vicibus, solennie manifestując i protestując, salvam meliorationem poprawienia tej protestaciej, lubo pozwami wódlug prawa rozszerzenia, a za tym, aby pokrywką tegoż mandatu jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, in recenti iakowej niesłusznej, nieprawnej condemnacie w sądzie nienależnym nie otrzymał i za oną iakową violentia, żeby się brevi tempore nie stanęła przez subordynowane iakowe osoby, do dalszych szkód nie przywiodł, do poprawienia tej protestaciej sobie, potomkom i successorom swoim zostawiwszy i prawnie w sądzie należnym ofiarowawszy, o to się wcześniej manifestowawszy, pro-

sili, aby to na ten czas actis praesentibus comotatum było: co i otrzymali. Jakub Paszyński, swym i wszystkich ich mościów panów braci swej imieniem. Andrzej Wołkowski.

Книга городская киевская записовая, ноточная и декретовая, № 5, года 1691—1695; листы 210.

XCL

Протестъ дворянъ: Ушановскихъ, Васильковскихъ, Барановскихъ, Мошковскихъ и Болсуновскихъ противъ оурующего старосты, Франциска Потockого о томъ, что онъ, вопреки древнимъ грамотамъ и иринидамъ, оскаривать ихъ дворянское достоинство и выхотопать у короля, оскорбительный для нихъ чести, мандатъ. 1691. Юля 27.

Рокъ тисеча шестъ сотъ девяностъ перово, мѣсяца юля двадцать сегого дня.

На угаде игродскомъ, изъ мѣсте его королевской милости, Оурукомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, намѣстникомъ игродскимъ спералу подвоеводства киевского и кингами нинешними, игродскими, киевскими comparens personaliter уродzeni ихъ моść панowie: Serhej Uszczapowski, Pawel Baranowski, Stephan Waszkowski, Nikodym Moszkowski i Hrehory Bolsunowski, swemi i wszystkich ихъ моściów панów: Uszczapowskich, Waszkowskich, Baranowskich, Moszkowskich i Bolsunowskich, braci i sąsiadów swych, dziedziów i possessorów w tychże wsiachъ mieszkających, imieniem, skoro dowiedzieć się mogli o iakowymci mandacie, ku zmazaniu honorów swychъ szlacheckichъ od jego królewskiej mości, w sprawie wielmożnego jego mości pana starostы owruckiego, tak zaraz soleniter, z wielkimъ żalcemъ świadcząc, manifestowali i protestowali się przeciwko temuż wielmożnemu jego mości panu Franciszkowi na Potoku Potockiemu, staroście owruckiemu, w ten sposób i oto: iż jego mość

tu województwa kijowskiego, principałow i omnium malorum, ob discrimen et detrimentum reipublicae, consiliatori, tudzież swobodnym, olim do starostwa owruckiego bojarom, protunc rebellizantom, należącym, ad praesens vero titulum nobilitatis indebite et illegitime usurpującym, jako to: Nikonowi, Chwedorowi Krawczenkowi, Semenowi Ihnatenkowi Moszkowski i całej wsi Moszków, pryncypałow i comprincipałow, consulto et deliberato animo, na zrównanie i oppraessy chęćwicie pomienionego imię pana rotmistrza zgromadzonym i innym wielu kozakom, jego mości pana Bazylego Iskryckiego, pułkownika jego królewskiej mości, do tejsze inwasyje przysposobionym z różnym orężem ludzi pomienionych, samym że Moszkowskim de nominibus et cognominibus lepiej wiadomym y świadomym, in ultiori juris tractu specificowanym (quorum statutio omnino urgetur) sollemnissime et gravi cum querela świadczył, manifestował i protestował się o to: iż co imię pan porucznik z chorągwią swoją, mając pewny ordynans od jasnie wielmożnego jego mości pana Stanisława Drużkiewicza, kasztelana Chełmskiego, tuczapskiego etc. starosty, regimentarza y commissarza wojsk jego królewskiej mości zaproszkiego do miasta Owruca, a chcąc mederri, aby ubogim mieszczanom y bojarom owruckim, w szesnastu chałupach mieszkającym, których paucitas ob desolationem per varias incursiones tantisper zostaje) do pomienionej wsi Moszków, dla ściśłości miasta Owruca, pomienionych kompanią, dla consolatije y dyskrecije opisanych kozaków sprowadziwszy, ordynował, którzy gdy anno praesenti, millesimo sexcentesimo nonagesimo primo, die octava decembris, immediate przed wieczorem ziachali, tamże, z przyjazdu nie zastawszy nikogo w domach, vergente sole, w gospodach czterech noclegiem staneli, pomienieni zaś panowie Moszkowscy, snać suadente tegoż imię pana Stephana Didkowskiego, principa, pod cerkiew do innych domow skupiwszy się, y pomienionych, kozaków zaciągnowszy, (którzy przed tym u nich przez kilka niedziel stali) w same pierwospy zapaliwszy we czterech miejscach puste chałupy y łącznie, słomy nanosiwszy, z rucznicami, pistoletami, kosami nabitymi y innym orężem, do boja należącym, pomienioną kompanią, nil sibi mali ac adversi sperantes, w koło otoczyli, dopieroż we dzwon na gwałt bić kazali y wszyscy obces, chcąc somno dedi-

tos vita priware, rzucili się y strzelać poczezi, który huk, krzyk, strzelanie usłyszawszy i koni dopadszy, evitando hocce periculum mortis, retro ku chorągwi do Owruca zdrowie swoje, odbiegszy kulbak, strzelby, burek, kanczukow y innego porządku wojskowego, unosili; pomienieni zaś Moszkowscy z comprincipałow i adhaerentami swemi, na konie powpadawszy, o cwierć mile gonili, z między których jeden z Moszkowskich, oklep na koniu z samopałem, na drugich wołając: «bij zabij» zagnał się; gdzie, broniąc zdrowia swego, taż kompania, odwrot uczyniwszy, wstręt dali y tego konia odbiegłego z samopałem na szlaku wzięwszy, do chorągwie przyprowadzili, przy którym tłumucie y hałasie koni dwóch, valoris złotych dwieście monetą dobrą, zabito, kulbak trzy, burek y uzdeczki w gospodach pozostałe poodbierali, czeladnika zaś imię pana Jasińskiego, szlachetnego Jana Kazanowskiego, niewiedzieć gdzie podzieli, czyli zabili, czyli utopili, o którym do tych czas protestans y pan jego, żadnej nie mają wiadomości, słowem na półtora tysiąca złotych, nie imputując bicia, naczynili. Dalsze odpowiedzi, obiecując chorągiew w mieście Owruczym funditus znieść, czynili y przechwalali się, czym wszystkim pomienieni obwinieni z comprincipałow i adhaerentami swemi, prawo pospolite violarunt y winy w niem, na takowych excessivos surowie opisane, na dobra y osoby swe zawzieli y zaciągneli, o co wszystko pomieniony imię pan porucznik, tak siebie samego, jako y imię pana rotmistrza swego z całą chorągwią, ibi ubi de jure (venere), agere deklarawawszy, oraz przestrzegszy sobie seorsivam tej protestatije meliorationem, pomienionego konia gniadego, łysego, białe kopyta y nogi mającego, y samopał, valoris złotych cztery, praesentował, oraz o taxę pomienionego konia y samopału, we złej sprawie y z zamkiem będące, prosił, które, affectatije parendo, in praesentia wielu y szlachetnego Jana Hlebowskiego, woznego generału województwa kijowskiego y innych konia, valoris złotych trzydzieści, samopał pogruchotany, złotych cztery szelężną monetą otawałem; po której taxie pomienionego konia y samopału, tenże jego mość pan porucznik ex sequestro officii praesentis wyręczył, z odebrania onych (salva evictione) urzędu a quavis impetitione juris praesenti kwituje protestatione. Et in continenti, personaliter stanowszy wozny generał województwa kijowskiego, szlachetny Jan Hlebowski,

leckiego, kuchmistrza koronnego, regimentarza swego, roku terazniejszego, tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt wtorego, dnia dwunastego martii, z consistentey swoiey zimowey, miasta jego królewskiej mości Owruca, na podjazd przeciwko impresie insucursorum reipublice, ad suppressionem nieprzyjaciela krzyża swiętego, recto tractu bez wieś Moszki, sine ulla data Moszkowskim, bojarom tam mieszkającym, occasione, patientissime przechodzili, nilque mali ac adversi a quopiam sibi eveniri sperando, nic im nie będąc winni, bezpiecznie szli, tamże obwinieni, postrzegszy protestantów, idących niby ku jakowemu, gwałtownemu sobie nieprzyjacielowi, y zadatki złe mający, sine omni zelo misericordiae, remotoque timore divino, amore proximum y krwi wiary chrześcijańskiej, z rucznic strzelać poczeli, strzelali, z cepami, kosami, oszczepami, spisami, rohatynami, dragami, kołami, obłobami wypadzy y z czym kto mógł, umyśliwszy wszystkich cale nieżywić, swoje sovities, złey swoiey dość uczyniwszy zawziętości, exequuti, pomienionego comparenta, pana Czerniawskiego, w ucho same, z lewey strony, kulą śmiertelnie postrzelono, że kula w ciełe z niebezpieczeństwem życia została y, Bóg wie, jeżeli z tym nie pożegna się światem; urodzonego pana lana Radeckiego, czeladnika pocztowego urodzonego jego mości pana Wawrzyńca Szeleyka, kulą w prawą rękę, niżej czwartego palca, podle mieziniego, na wyłot przestrzelono, junctury wszystkie naruszone, że kaleką na tę rękę zostać musi, urodzonego pana, Michała Niewęglowskiego, czeladnika pocztowego urodzonego jego mości pana Franciszka Zalewskiego, dwiema kulami w piersi z lewey strony, że aż kula została, trzecią kulą w jagodę twarzy z lewey strony przestrzelono, konia karego, valoris złotych trzysta, jego mości pana Szeleyku, na którym osiadacz jego, Radecki, jechał, kulą w szyję, postrzelono y tamże w szyję zostaje, konia także karego jego mości pana Krzyżanowskiego postrzelono, że w nim kula została, drugą ich mość kompanią, czeladź pocztową y luźną kozackim y buntowniczym sposobem, ile czym kto miał, bili, hałasowali niewinnych, po nieprzyjacielsku postępując, przez który takowy swoy zuchwały, swawolny, buntowniczy y bezprawny proceder pomienieni swobodni Moszkowscy, bojarowie, z drugiemu uczęszczani swymi, Moszkowskimi, adherentami y kozakami prawo pospolite—domowi, a kozacy i ich su-

perintendent, jego mość pan Iskrzycki—woyskowe, succubuerunt y winy, tak prawne, jako y woyskowe libere zawzięli, do szkod najmniej na złotych dwa tysiąca, excepto omieszkania occasijej wojenney, od czeladzi y od koni odeyscie, przywieśli y przyprawili; zostawiwszy tak jego mości panu rotmistrzowi swemu, jako sobie salvam tey protestathey meliorationem, albo przez pozwy correctionem; na dowod czego wszystkiego tenże comparsens stawił woźnego generała woiewodstwa kijowskiego, szlachetnego Sebastiana Darowskiego, który w moc wierney y prawdziwey relathey swoiey jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, iż on, na affectatią y prawną requisitią tychże protestantów, był w mieście jego królewskiej mości, Owruca, roku, miesiąca y dnia cum ipso facto wyżej w protestathey mianowanych, gdzie będąc, u każdego w osobiwey gospodzie, konsistentią zimową w Owruca stojącą, przy opatrywaniu przez niewiernego Dawida, żyda, cerulika, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Jana Milkiewicza, także lana Penskiego z nowego miasta Narodycz, wszystkich postrzelonych osób razy, jako też y konie, czasu y sposobem wyżej w protestathey wyrażonych, widział y urzędownie oglądał, y to też słyszał, że jeszcze na protestantów diffidant, które sobie postrzelone razy y skałeczenia przez pomienionych swobodnych Moszkowskich, bojarów, i przez kozaków pułku jego mości pana Iskrzyckiego mienili sobie bydź stałe y zadane, co iuste vidit et audit, o tym swoją prawdziwą, prędemną, urzędem, czyni y zeznawa relatią, prosząc tak protestans o przyjęcie y do akt zapisanie swoiey protestathey, jako y woźny obductey relathey, co otrzymali, Adam Czerniawski, Sebastian Darowski woźny.

Книга продская оуруцкая записиодеа и ноточная, 1691—1692 год, № 3216; листы 619 на обороты.

XCIV

Жабо Франциска Билеского, товарища панишринов хоругви киевского подчасия, Гурского, на бояри Мошкоских, о томъ, что они, во время нападения на панишринов хоругву, съясною жабилъ истоа, а товарища его, Михаила Невегловского, убили: 1692, Априля 2. гоуа хазы.

Рокъ тысяча шестисотъ девятисотъ второго, месеца априля, второго дня.

На вrade кгородскомъ, въ замку его королевское милости овердучкомъ, передомною Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ кгородскимъ, подстаростомъ овердучкомъ и кнѣжми напешнимъ, кгородскими, овердучкомъ comparens personaliter уродzony jego: мошѣ панъ Franciszek Bilski, товарищъ хоругви панцерней уродzony его: мошѣ панъ Gurski, подезашего киевского, confusus et converberatus, swym y urodzony его: мошѣ панъ Franciszka Zaleskiego, tegoż znaku товарища, vindicantes mortiferam necem urodzony его: Michała Nieweglovskiego, czeladnika swego pocztowego, szlachcica dobrze rodowitego y osiadłego, przychylając się we wszystkie do pierwszej protestacii, przez urodzony его: мошѣ панъ Adama Czarniawskiego, teyże chorągwie товарища, roku terazniejszego, тисячъ шістьъ setъ dziewięćdziesiątъ второго, dnia trzynastego marca в гродзие овердучкомъ занесionej, solenissime magnoque cum dolore przeciwko swobodnym: Nikonowi, Haraškowi Naumenkom, braciey, y innymъ wszystkim, de nominibus et cognominibus в teyże pierwszej protestacii specifice wyrażonym, Moszkowskim, jawnymъ rebelizantomъ y gwałtownymъ excessorum, manifestował y protestował się o to: iż

гды помieniона хоругви его мошѣ подезашего киевского, rotmistrza comparentis, за ордынensemъ ясно wielmożnego jego мошѣ панъ hetmana wielkiego koronnego, wodza swego, на podjazd, propter suprimendos insultus hostiles, anno eodem praesenti, die decima secunda martii, recta tramite на вѣсѣ Moszki szła, tamże pomieniоni obwinieni, postrzegszy comparentów, ze znakiem идących, obviam, niby przeciwko nieprzyjaciелomъ krzyża świętego, z rucznic, pistoletów y innej strzelby, nie sobie nie będącъ winnych, ognia szkodliwie dali y z zaciagnionymi kozakami jego мошѣ панъ Iskrzyckiego, czymъ kto mogli, bili, zabijali, pastwili się: jakoż terazniejszego protestanta węgierami, kijami, obuchami, szperstkami (sic), dragami, на zabicie godząc, okrutnie y niezbożnie zbili, który s konia humo allisus, eodem momento z tymże nie pożegnał się światemъ y po dziś dzień на zdrowiu y siłachъ swychъ znaczną imbecilitatemъ et discrimen patitur, przy którymъ zbiciu in loco delicti, pistoletówъ pare krzосowych, valoris złotychъ trzydzieści, wzięli, pomieniony zaś, kulami dwiema postrzelony, urodzony Michał Nieweglovski, z tychъ razówъ letaliter chorując, в Овердучымъ, на consistentiey swey, die vigesima octava ejusdem mensis martii, de hac vita cessit, ejus defuncti et interempti cadaver в гродзие Овердучкомъ anno eodem, die secunda Aprilis, przez szlachetnego Jana Hlebowskiego, woźnego y generała woiewodztwa kijowskiego, in praesentia et frequentia towarzystwa y czeladzi tegoż znaku, wielu ichъ мошѣмъ szlachty, do grodu przybyłychъ, także mieszczanъ y gościnnichъ ludzi, presentatum, że z lewego boku, wyżej serca, dwiema kulami postrzelony, w którego ciele też kule zostały, iż, causatoribus inculpatis, z rąk Moszkowskichъ hac vita privatus est, tenże woźny według zwyczaju prawa pospolitego на чetyrechъ mieyscach, publicationi należitychъ, głosemъ wyniosłymъ obwołał, do wiadomości wszystkimъ przywołał y publicował, аżeby pomienione crudelissimum homicidium y takъ znaczna confusio y zbicie znaku jego мошѣ панъ rotmistrza protestantis, która vindictamъ clamāt, nie posłała in casum, ale rigide, podługъ opisu statutu, constitutioni, prawъ на nichъ extendantur poena, terazniejsząъ declaruje protestacją, że z pomienionymi Moszkowskimi, boiarami, ubiquinario fori iudicii et officii regni, insimul z ichъ мошѣмъ панemъ rotmistremъ swymъ, progredientur via, salvamъ sobie y jego мошѣ панu rotmistrowi swemu

by tameysi ich mość panowie sąsiedzi y kozacy, tam stojące consistenti, protestantów nie odratowali, pewnieby onych nieżywili; przy którym szamotaniu, biciu y kalczeniu czerwonych złotych jedynacie jego mości pana Błockiemu, terazniejszemu protestantowi, z workiem z zandary wyszarpuiono, z których jednego tylko jego mość pan Bobr we trzy niedziele przywrócił, a dziesięć in suum obrócił commodum, także odpowiedzi dalsze na zdrowie, życie y substantię dla których protestantes securi vite byż nie mogą, ale nbi vis locorum periclitari muszą, czynili, haec formalia mówiąc: «że będziemy się o to starać, aby krew łaską psi chleptali»; insuper imparitatem status, nazywając niejako wemi Hłuszkami y, że pańszczyźnie synowi jego będą robić, tenże jego mość pan Meleniewski, przed wielą conditiei ludzi, zadaje, na honorze y dobrej ab aeo reputatye szarpie y diffamie, pszczoły zaś protestantów własne, od lat kilku podbiera, drugie wydzierać każe, jakoż jego mości pana Leontego Meleniewskiego, na Wołyniu ad praesens mieszkającego, pszczoł czworo, valoris każde po złotych dwunastu, w barciach na głowę wybili y na swóy pożytek obrócili; w grunta własne y sianożęci protestantów wdzierają się, między przerywają y pod siebie nullo jure et praetextu podbijaia, nawet gościniec starożytny, ode wsi Chodaków idący, poorawszy, y on ogrodziwszy, prosem zasieli, tak dalece, że o staje ludzie inszy gościniec przełożyć musieli, co, że się dzieje przeciwko prawu popositemu, samey słuszności y świętey sprawiedliwości, z uymą honoru y szkoda, (którey sobie za te wszystkie lata na trzy tysiące protestantes być mienia y osobliwym registrem, czasu prawa, etiam per inquisitionem dowiada). O to wszystko modernus comparsens, tak siebie samego, jako y ich mościów panów Meleniewskich, jure acturos offert, a zostawiwszy tey protestatyej wolną, tam in toto, quam in minima parte tymże ich mościom panom Meleniewskim meliorationem, albo przez pozwy correctia, prosił hoc totum actis connotari; co y otrzymał. Jan Błocki, swym y ich mościów panów Meleniewskich podpisuje się imieniem.

Книга городская оверцукля записовая и поточная, 1691—1692 года, № 3216; листы 720 на обороты.

XCVI.

Жалоба дворянина Остасія Дедовича-Трипольского на дворян: Михаила, отца, и Григорія, Василия и Іосифа, сыновей, Кончаконских, о томъ, что они заклады его имуществонъ и неоднократно покушались убить его; что кромѣ того Василий и Григорій Кончаконские, находясь постоянно на службѣ у разныхъ полномочныхъ козацкихъ: Дончического, Авдоты и Палия, грабляя вѣсѣ съ ними шляхетскія вѣдѣя, въ томъ числѣ и вѣдѣя Трипольского. 1692 Августа 22.

Рoku тисеча шестьсотъ девятьдесятъ второго, месеца августа двадцать второго дня.

На граде игородскомъ, въ замку его королевское милости оверцуконъ, передомноу, Іаномъ Песлякомъ, намѣстникомъ на тотъ часъ подстароста y ресентомъ игородскимъ оверцуконъ и кинтани навѣшеними, игородскими, оверцуконъ comparsens personaliter уродзону, его моść pan Ostaphij Dedowicz Trypolski, swym y уродзонеj jejmość paniej Alexandry Jeziorkowskiego Trypolskiej, małżaki swej, imieniem, solennissime przeciwko panom: Michałowi Konczakowskiemu, ojcu, za którego powodem, wolą, poduszczieniem y wiadomością niżej mianowany excess y uczynek stał się, Hrehoremu y Bazylemu, synom, braci między sobą rodzonym, pryncypałom, Jozephowi, starszemu bratu, Konczakowskim, za którego także radą y pomocą, czeladzi dodaniem ten uczynek stał się; Kazarzowi Markianenkowi, mieszczanczukowi owruckiemu, siostrzeczce rodzonemu pana Michała Konczakowskiego, którego pomieniony pan Konczakowski, jako wuj rodzony, na zaprawę excessow y на помочь synom swym y sobie, аъ

zza Dniepra, z miasta Kozelca od, matki onego a siostry swojej rozdanej, do siebie odszukał, Parchomowi z Diwina Diwińskiemu y synowcowi onego starszemu, Michałowi, mazurkowi Hrehorego Konczakowskiego y innym wszystkim czeladzi y wyrostkom, po imionach y przezwiskach onymże samym dobrze wiadomym y znajomym, compryncypałom, których było do kilkunastu, świadczył y protestował się o to: iż wspomniony pan Michał Konczakowski, nie kontentując się dawnymi najazdami y nasyłaniem synow swoich, tak na dom protestantis, jako y po różnych gościncach zastępując, częstokroćnie czyhając na zdrowie protestanta, samego zabić, lub też z domem spalić odpowiadają, poddanych protestantów, w różnych wsiach mieszkających, najężdżają, biciem, grabieniem y do posłuszeństwa y robot gwałtownych usiłują, zabiercom poddanym zagrażają, aby posłuszeństwa protestantom, jako panom dziedzicznym, nie czynili, o co wszystko protestacie dawne są poczynione, szczerzy świadczą, a mianowicie: pan Michał Konczakowski stary, jeszcze od obnienia swego, jako prędko protestans z rodzonym swym pozostali w sierotwie od rodzica swego, in minorennitate, tak zaraz, niewiedzieć y jakowym sposobem y bez wiadomości krewnych protestanta, w stan małżeński siostrę rodzoną protestanta przyjąwszy, zabrawszy wszystkie dispo-sitie, sprawy, splendor, oraz y majątności, po rodzicu protestanta pozostałe, objawszy y usmakowawszy, prawem bożym y przyrodzonym na protestantów należące y po rodzicu onym spadłe, poczynawszy od roku tysiąc sześć set pięćdziesiąt szóstego, aż do tych czas używa y używać nie przestaje, z których majątności na każdy rok intraty, nim nierospedził poddanych, wspomniony pan Konczakowski, na złotych półczwarta sta, oprócz grabieży, to jest bydła ragatych, wołów, krow, koni, owiec, świni y innych gospodarskich i poddanych nabytków, które czasu prawa protestans regestrami, przez poddanych poprzysiężonemi, dowodzić obiecuje, niekontentując się tedy tym z synami swymi, których z różnemi swawolnemi pułkownikami pozaciągawszy y wprawiwszy do najazdów na domy szlacheckie y rabunki, jako to wspomniony Hrehory y Jozeph Konczakowscy, bracia, służąc z nieboszczykiem panem Łęczyńskim, pułkownikiem swawolnej kupy, najpierw z pułkownikiem y całą chorągwią, kompanią swoją, po śmierci nieboszczyka pana Bułtyh, najachawszy samą pa-

nią Bułtyżnę, pozostałą wdowę, na dom y residentię, we wsi Klińca na ten czas mieszkającą, funditus zrabowali y te łupy do rodzica swego, do wsi Czernihowie przyprowadziwszy, zostawili, którego ich mość panowie obywatelowie tutejsi, jako nieprzyjaciela rozgromiwszy samego pułkownika, obżałowanych do jasnie wielmożnego jego mość pana hetmana zaprowadziwszy, jako swawolnego poprzysiąc musieli, a mianowicie imię pan Jabłoński, którego na ten czas także najachawszy, zrabowali, tedy onych poprzysiąc musieli; jakoż jasnie wielmożny jego mość pan hetman, jako wódz, uskramiając tę swawolę, świętobliwym swym dekretem na garło sądził onych rozkazał y osądzeni są, jakoż, uniosszy z tamtej kupy zdrowie swoje, ci pomienieni panowie Konczakowscy, na zaciąg do nieboszczyka pana Apostoła rzucili się, z którego zaciągu, coraz przyjeżdżając do ojca swego y po niejednokroć razy na dom protestanta najężdżając y na poddanych onego, różne krzywdy, szkody, przykrości, oppraessie y contempta, wespoł z ojcem swym, wyrządzali, jako y teraz noyter, roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt wtórego, miesiąca augusta dnia siedmiastego, abdenkowawszy od kompaniej jego mości pana Palija, pułkownika jego krolewskiej mości, czyli exces jakiś zrobiwszy, aż do Remezów pod Mozyr zabiegli y tam przez czas niemały, nim pomieniony jego mość pan pułkownik wojskom swym do kupy kazał się zmykać, tułali się, a potom, dowiedziawszy się, że się wojsko wszystkie z consystentiej ruszyło, zaraz do ojca swego Hrehory Konczakowski z żoną swą przyprowadziwszy się, nazajutrz, tylko przenocowawszy, za rozkazaniem rodzica swego do wsi Kłoczów napadłszy, obaj pomienieni pryncypałowie Konczakowscy y z mianowanemi compryncypałami y pomocnikami swemi, tamże poddanych roboczych, na imię: Stepšana y Ulasa Bełaczenków, gwałtownie za szyje pobrawszy y w wozy tychże poddanych konie pozaprzągać czeladzi swej kazali y poddanych na wozy powsadzawszy, poprzywiewiali y do Czernihowie, mieszkania rodzica swego, zaprowadziwszy, w dzień robotą ciężką, a w nocy turmą przez cały tydzień gnębili, o których tedy poddanych dowiedziawszy się protestans, o tak ciężkim onych y niebożnym przez obżałowanych tyranizowaniu, używszy y uprosiwszy jego mość pana Ochłapowskiego, administratora dóbr wielmożnego jego mości pana podczaszego wilkomirskiego Norzyń-

skich, jako na ten czas jadącego z miasta Narodycz, po usługach pana swego y przybytego w dom protestantis, aby z łaski swej dojechać raczył, jako przyjaciel perswadował panom Konczakowskim, aby nad poddaniemi poprzesłali czynić zbytków y do posłuszeństwa sobie nienależytego nie przywracali, tedy, miasto usłuchania y ukontentowania przyjacielskiego, odpowiedź przed tymże przyjacielem użytym na zdrowie protestanta pan Michał Konczakowski z małżonką y synami swymi uczyniwszy, niższym onego odprawili, na ostatku y samego pomienionego pana Ochłopowskiego mało confusją nie nakarmili, nie kontentując się y tym, w tydzień po tym excessie, namówiwszy się z synami swemi, w niedzielę samą, Konczakowski stary, nie ugasiwszy swego niebożnego apetytu y rankoru do protestanta, jachał do Narodycz na targ do miasteczka, a synów swych y czeladź zostawił y rozkazał, aby na zadzie jachali, rozumiejąc, że i protestans do miasta jechać będzie, aby cofusją protestanta, albo y o śmierć przyprowadzili, jakoż, czyniąc wolą ojca swego, pomieniony Hrehory y Bazyl Konczakowscy, synowie, z czeladzią y pomocnikami swemi, w pół godziny za ojcem swym jadąc, pytali się we wsi, czy już polechał protestans do miasta, odpowiedziano onym, że jeszcze nie jechał, ale ma jechać, którzy, przejechaawszy przez wieś, o pół mile czekali nie mało, aż protestans jachał gościńcem do Narodycz będzie, tedy ten dowiedziawszy się, za ojcem swym aż do miasta jachali, gdzie obaczywszy czeladnika, na imię Bazylego Rusanowskiego, po potrzebach pańskich przysłanego, którego czekali, aby onego porąbać y skałeczyć, mając do niego dawny rankor y, gdyby ichże czeladnik nie ostrzeg, pewnieby umysł swój niebożny popelnili, tedy ten czeladnik z miasta kryjomie pomiędzy ludźmi do pana swego ujechać musiał y, tem się nie ucieszywszy, oblawszy sobie liqouorem głowę, jadąc z miasta, zaraz pod dwór przypadłszy, tatarskim językiem wołając: «hała, hała» a potem strzelać do dworu poczeł, gdzie, widząc że dwór zamknięty, zaraz na wieś wielkim impetem skoczył, tamże, spotkawszy urodzoną jej mość panią Annę Żudryną, siostrzenicę protestanta, idącą ze wsi z dziećmi, a mianowicie z małym dzieciciem, z synaczkiem protestantis, zaraz nie uczciwemi słowami karczemnie besztąc, łajną poczęł y, gdyby za płot nie umknęła się, pewnie

żeby był zdjął onę przebił, pomieniony Hrehory Konczakowski y gdy protestans, posłyszawszy takowy okrzyk, rozumiejąc że ordera napadła na wieś y dowiedzieć się chciał, tedy ujrzawszy, że protestans ze dworu wypadł, zaraz rzuciwszy się na koniach, ode dworu onemu zabiegł y jako do nieprzyjaciela strzelać poczeł, gdzie protestans, widząc, że już o reszcie zdrowia chodzi, nie prosto do dworu, ale przez ogrody obroną ręką na wieś, do poddanego swego uchodzić musiał, gdzie aż w sam dwór u poddanego protestanta wpadłszy, mało na progu w sieniach zdjął protestanta nie przebił, gdyby w sieniach drzwi nie zamknął, pewnieby protestanta bez pochyby zabił, a potem, z wielkimi przechwałkami na zdrowie y życie protestantis uczyniwszy, za ojcem do wsi Czernihowiec odjechał, jakoż nie ustając, dziennym y nocnym sposobem podjazdy odprawiając, czyhając, aby albo protestanta zgładzić z świata, albo konie onemu y poddanym odebrać, gdzie po kilka kroć razy pomieniony Konczakowscy: Hrehory y Bazyl z czeladzią y bratem swym ciotecznie rodzonym, Markianenczukiem, mieszczańczukiem owrutkim, w nocy napadając na parobków chłopskich, na noclegu z końmi nocujących, jeżeli się konie protestantis nie dadzą pochwytać, a że ci chłopcy, nie poddani protestantis, tylko ich mościów panów: Pawła y Jana miecznika ludzkiego, Trypolskich, stryjecznych protestanta, tedy z niszczym musieli odjechać, przez które to jawne, niebożne postęпки, najazdy y odpowiedzi protestantowie bezpieczni życia, zdrowia y substantiej być nie mogą, przez który takowy swój niestuszny, bezbożny y niechrześcijański postępek, prawo pospolite naruszili, winy pro qualitate facti et excessus na osoby swe libere zaciągneli. O co iteratis vicibus protestowawszy, tejsze skargi swej y obżalowania wolną ostrzeższy melioratją, albo przez pozwy poprawę, a o tę, wkrótce, napisaną, prosili, aby do act przyjęta y zapisana była, co y otrzymał: Ostaphy Trypolski.

Книга "Гродская овертура, записанная и помочная, № 3216, год 1691—1692; лист 782 на обороту.

XCVII.

Мандатъ королевскій, требующій въ сеймовымъ суду дворянъ; Пашинскихъ, Волковскихъ и Костюшковскаго, вслѣдствіе жалобы на нихъ оворукаго старосты, Франциска Потоцкаго о томъ, что они отнезываются подчиняться суду оворукаго старосты и исполнять, издавна на нихъ возложенныя, боярскія повинности. 1693. Октября 10.

Рокъ тисеча шесть сотъ девяностъ третьего, мѣсяца Ноевзрѣя девятаго дня.

На урядѣ крѣдскомъ, въ замку ея королевской милости оворуцкомъ, передомною Теодоромъ Павліюмо, подстѣпимъ оворуцкимъ, одъ урожоного его милости пана Яна Якубовскаго, наместника крѣдскаго оворуцкаго, адъ гуніцъ солонимъ актуитъ ужитымъ и упрошонимъ субдеlegatesомъ, и кнѣгами нивеніями, крѣдскими, оворуцкими comparens personaliter уродзѣны панъ Елиasz Солуцкій, стѣга wielmożnego jego моści пана Franciszka на Potoku Potockiego, старосты оворуцкаго, номіне tegoż jego моści пана swego, ten mandat jego królewskiej моści, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, оворуцких, ad instantiam пререщеzoneго wielmożnego пана swego, jego моści пана старосты оворуцкаго, po панѣвъ Пасзынскихъ, Волковскихъ и Костюшковскаго, cum appresso sigillo, на rzecz, w tym że mandacie, niżej inserowanym, mianowicie wyrażoną, dany i służący, per oblatam подаѣ, tenoris eius моци: Jan trzeci, z Bożej łaski król polski, wielki xiąże litewski, ruski, pruski, żmudzki, mazowiecki, inflanski, smoleński, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, bractawski i czernihowski, wam: Jakubowi, Iwanowi,

Makarowi i innym Paszynnikom, sive Paszyńskim; Pawłowi, Józephowi i innym, imiony wam wiadomemi, Wołkowskim, dóbr wsi Paszyn i Wołkowic; do starostwa оворуцкаго należących, niesłusznym compossessorom, tudzież Hrehoremu Kostiuszkowskiemu, dóbr miasta Michałowa i Jarosławca, z dawnych czasów do starostwa naszego оворуцкаго należących, niesłusznemu i nieprawemu possessorowi, iakowesъ dziedzictwo nieślusznie uzurpującemu, i innym wszystkim pomienionych dóbr i wsi, do starostwa оворуцкаго należących, dzierzawcom i possessorom, z dóbr, osób i sum waszych, rozkazujemy, abyście przed nami i sądami naszymi, na sejmie walnym, blisko przysłym, w Warszawie odprawującym się, od daty i położenia niniejszego mandatu za niedziel sześć, albo kiedy ta sprawa z rejestru, podobnym sprawom należytego, do sądzenia przywołana będzie, w Warszawie osobami swemi staegli, a to na instancją i prawne poparcie starosty naszego оворуцкаго, Franciszka Potockiego, który was pozywa o to: iż wy, sprzeciwiając się prawu pospolitemu, lustration przed nią i po niej, także i dekretem najjaśniejszych antecessorów naszych, z inquisitij wywiedzionych na rokach ziemskich kijowskich, на relacjach ferowanych, exauditis partium controversiis między antecessorami waszemi, на które nie dbając, dobra do starostwa оворуцкаго sobie przywłaszczacie, nie obawiając się ztąd szkód i nagan zakładu, ważyliście się i ważycie z urodzoneго актора, starostы нашего оворуцкаго, z posłuszeństwa i zwierzchności wybiadć się, żadnych z dóbr zwyszymianowanych powinności nie odprawować nie chcćcie, przywilejami iakowemi, excerptami onych, z xiąg оворуцкихъ wjętami, zastawiać, dobra: miasto Michałów i Jarosławiec, Paszyn i Wołkowce, z dawnych czasów do starostwa оворуцкаго należące, sobie iakowemsi dziedzicznym prawem, bez przywileju ad male narrata otrzymane, które dekretemi najjaśniejszych antecessorów naszych są pokasowane, jurisdicteю замку оворуцкаго z zwysz pomienionych dóbr podlegać nie chcćcie, to iest, służby ordyniskiej od wielu lat odprawować zaniedbywacie i onej nie czynicie, przysądu starostы оворуцкаго не слушacie, służбы wojennej не odprawуiecie, bramy замку нашего оворуцкаго не pilnuiecie, stacij не даiecie podług dawnych ustaw, innym ustawom, w lustraciach i w dekreтахъ najjaśniejszych antecessorów naszych na-

kazanych, dosyć nie czynicie; co wszystko przeciwko naszej dzieie się zwierzchności, dla czego winy, w sprzeciwieniu się dekretem i zakładu najjaśniejszych antecessorów naszych, popadliście, tudzież i odprawowania powinności; oraz abyście stanęli i terminu opisanego pilnowali, mandatem naszym zapozywamy was. Dan w Żukłwi, die X miesiąca października, roku panskiego MDCXCHII, panowania naszego XX. У того мандату его королевское милости, на сейме выданого, сиягиллююусть аппозитумъ. А такъ той помененный мандатъ, за подавешъ я пробою, вышъ менованою особы подаваючою, а за мномъ субдепутатскимъ прimateмъ, до днягъ, инвенциантъ, атродскихъ, овърцкихъ, а початку ажъ до конца, слово въ слово, есть унисанный.

Книга городская оверцкая, записовая и поточная, № 3217, года 1693; листа 108.

XCVIII.

Жалоба товарища пашинерой хоругви, Механиа-Франциска Костюхи на велье дворянъ Мошковскихъ, о томъ, что, во время пребывания воста на квартиру въ селѣ Мошкнхъ, Мошковские неоднократно нападали на его квартиру, били его слугъ, грабили вещи и угрожали вступу смертию. 1694. Юна 16.

Оку тисеча шесть сотъ девяностъ четвертого, месца Юля шестнадцатого дня.

На уряде атродскомъ, въ замку его королевское милости оверцкомъ, передомною, Иномъ Янковскимъ, наместникомъ подвоеводства оверцкого и княгима инвенцианми, атродскими, оверцкими compars personaliter уродzony jeho мосѣ пан Michał Franciszek Kościuszko, товарищъ хоругви панцерней wielmożnego pana Часkiego, старосты влодимирского, пулковника jeho королевской моści,

з вольи wyraźnej i ordynansu jego моści pana Balcera z Godzimirza Wilgi, regimentarza ad prassens над певнъ партиą войскъ коронныхъ jako i заднепрскихъ jeho королевской моści, в Polesiu województwa kijowskiego consistentią zimową, blisko przeszłego roku, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt trzeciego, usque ad determinationem czasu wyjścia z niej, anno presenti, millesimo, sexcentesimo nonagesimo quarto, stojących, mającego, także czerni kozackiej над певнъ częścią mającej komedę, we wsi Moszkach i innych siołach pozwolonną locatiją przeciwo, za assignatją i paletem, sobie danemi, mający, solonniśmъ прудциwo swobodnym: Nikonowi Naumenkowi, Petrowi i Samuelowi Rudenkowi, braci rodzzonej: Iwanowi Sokołowi, albo Janowi Sokołowskiemu, Demianowi Krawczenkowi, Iwanowi Marczenkowi, Leonowi, Prokopowi, Ilii, Semenowi Ihnatkowi z synem Fedorem Boskiem, niżej mianowanego niesłusznego i gwałtownego uczynku pryncypałom i manu cooperatorom; Iwanowi Kołosowi, Fedorowi Prokopenkowi, Waśkowi Stockiemu, Harasimowi Olejnikowi, Daniłowi i innym Moszkowskim, całą wsią w Moszkach mieszkającym, comprincipalom i pomocnikom, bojarom owerckim, manifestował i protestował się o to: iż, gdy pomieniony protestans, z woli i ordynansu przerzeczonego jego моści pana regimentarza, u wspomnionych обвиненныхъ Moszkowskich, bojarów, jurisdictioniej wielmożnego jeho моści pana старосты оверцкого подгледлыхъ, z kilku ludzi, w komendzie swojej zostających, stanął, ciż Moszkowscy, postponowawszy ordynansu jego моści pana regimentarza, a malewolo suo et assueto non desistente animo, conabantur protestanta ze wsi wygnadъ, jako innym chorągwiom i ryerskim ludziom exequi consueverant, z ludźmi, armatis et catervatim в wieczor napadłszy, więc, że obce ludzie natenczas u protestanta byli, umysłnemu swemu dosyć uczynić przedsięwzięciu nie mogli, powtórnie, roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt czwartego, dnia wtórego aprilis, circa venientem już solis occasum, cum vario armorum genere skupiwszy się, naszli на gospodę comparentis, jednak zastawszy ostróżnego, dali pokój, cum diffidatione tantum, на здравіе jeho моści protestantis facta, odeszli, mówiąc: «nie jednomyślnъ hałasowali chorągiew, a przedsię nam to uszło, i twojej się krwi в krótkim czasie napijemy». Potrzebie, dnia wtórego maja, ciż обвинieni, consulto et deliberata mente, zebrawszy się в nocy, на tę gospodę pod

niebytność protestantów, odjechałego do Narodyc, hostiliter napadli, rozumiejąc, że sam był protestant; ob absentiam którego, czeladnika protestantis zastawszy, urodzonego Jana Wołosicza, kijami, obuchami, omni remoto misericordiae zelo orthodoxae fidei, okrutnie zbili, humo allisum nogami, podkówkami, noścami tłukli, owo zgłoa wszystkiego, tyrańsko zbitego, prawie semivivum, do czuła przyprowadzili nad rzeczkę Horyń, w tenże czółn włożonego, odwieźli na środek rzeki, z czółna wyrzucili, wyrzuconego wiośłami na dno nurzali i topili, którego człowiek, za osobliwą supremi numinis providentia, po odejściu obwinionych, rozumiejących by utonął, do brzegu się dobił; z tegoż czeladnika wzięli skórki tuzinkowy, valoris złotych dwadzieścia, czapkę, valoris złotych pięć, buty—złotych trzy, pas—złotych dwa. Potym, tejeż nocy, kozaków protestantis: Steca, Iwana i Michała, nazywających się, simili tyranico modo zbili, mieniając: «co teraz wam, potym zaś temu pułkownikowi będzie». Postrzemi, decima maii, słysząc zchorzałego i słabego będąc zdrowia protestanta, mutuo inter se facto conductamine et inita cointelgentia: «mamy teraz czas sposobny pokonać go»; summo mane, z kijami, z obuchami, siekierami i innym, jaki który miał, orężem, skupiwszy się, gospodę oskoczwszy, nieżywie całe protestanta umyśliwszy, mianowicie principaliter Iwan Marzenko i Fedor Bosko, furibundi wypadli do izby, słowy nieuczciwemi, sławie, honorowi i dobrej reputacji szkodliwemi, których, ob reverentiam honestarum aurium hoc loco exprimere nefas, afflicbant, veris contumeliis et ignominiosis opprimebant, porywając się comparenta bić; drudzy, ad praedas et spolia udawczy się, wzięli oponecz, valoris złotych trzydzieście, czapkę barankową, valoris talarów bitych dwa, pas turecki, valoris talarów trzy, worek, w którym było talarów bitych dwadzieścia i siedm, chustkę turecką, valoris także talarów bitych trzy, których hałas i tumult usłyszawszy kozacy, czeladź, wyparli ich z izby, nie mogąc tedy nie radzić protestantowi, chcieli go z chałupą spalić, a że gospodarz tameczny z dziećmi tam natenczas był w izbie, od tej złości swej supersedowali i, odchodząc, promulgowali: «znajdziemy my, przyjdzie czas, że cię pokonamy». Obviando tedy imminenti praeculis malo, protestans, lubo detentus będąc viribus ob malam valetudinem, odjechał do jego mości pana regimentarza,

do Czarnobyli, obwinieni, nie mogąc na zdrowiu comparentis przesiewięcia swego wykonać, na dobytku jego dokonali, gdy, roku tegoż i miesiąca, dnia dwudziestego, konia skarogniadego, valoris talarów bitych dwadzieścia, na paszy pasącego się, nie w żadnej szkodzi będącego, dragami zabili, ob defectum którego konia, comparentis, jako człowiek wojenno służył, wielce szkodować musi. Ad extremum głośno furibundi intimarunt: «jako koniowi, tak pułkownikowi waszemu i wam będzie»; publicam na zdrowie i życie, tak samego comparenta, jako i ludzi jego mości, uczynili difidationem, przez co salvi być nie mogą, ale pro semper, abivis locorum, periclitari muszą. Przez który takowy swój, contra omne fas et aequum popełniony, proceder przereczeni obwinieni wszyscy: Moszkowscy, Sokołowski i inni sancita regni violarunt, winy, pro qualitate facti et excessus, na osoby i dobra generaliter wszystkie swoje libere succubuerunt. A zatem praetactum valore na zabitego przereczonego konia i rzeczy, in vim praedae et spolia circa violentam invasionem gospody «zawzięte, z winami prawnymi et scorsivis paenis, ratione violentiarum et difidationum, super bona et personas inculpatorum extendentibus, zapłacić i oddać omnino tenentur, salvam jednak tej protestacji, tam in toto, quam in minima ejus parte, zostawwszy sobie meliorationem, auctionem, diminutionem, immutationem, vel per citationem correctionem, a terazniejszą, aby do xiąg przyjęta i zapisana była, prosił. Co i otrzymał. Michał Franciszek Kosciuszko m. propria.

Листъ родская церуиля записовая и поточная, № 3218, тоб 1694—1696; листъ 220.

XCI.

Жалоба наместника панцирной хоругви, Петра Горшковского и его сослуживцев на дворян: Немежницких, Левковских и Кубылинских, о том, что они, во время армарики в местечке Володимирках, напали сначала на службу, а потом на самих истцов, нанесли им тяжкие побои и раны, опознали сь коней и пограбили у них разную вещи. 1694. Июля 3.

Рокъ тысяча шестьсотъ девяностъ четвертого, месеца июля пятого дня.

На граде кгородскомъ, въ замку его королевское милости оруцкомъ, передомною, Яномъ Янковскимъ, на тоь часъ наместникомъ кгородскимъ подстаростомъ оруцкомъ и зингами наместниками, кгородскими, оруцкими comparentes personaliter уродzeni ich мошциowie панowie: Piotr z Gorzkowa Gorzkowski, namiesnik chorągwie pancерnej wielmoznego jego моши пана Scibora Chelmьskiego, oboznego korонного, полковника его королевской моши, Jozef Klawus i Michał Hajewski, ciety, tegoz znaku товарищество, vindicując tak swojej zniewagi, zбicia, посечения и rzeczy nie mało przy tumulte zabrania, jako też zация и збicia czelадника pocztowego, wspomниого его моши пана Hajewьskiego, nie mniej уродного Marcina Osmolskiego, czelадника его моши пана наместника и уродного Krzysztofa Kamińskiego, czelадника его моши пана Pawła Karbowskiego, itidem pocztowych, przez niżej мianowanych обвиненыхъ стальныхъ, solennissime przeciwko уродному его моши пану Федорови Невмирзъкиему, најпервшему wszczęcia tumultu, hała-

su, бicia и посечения principałow, уродному имѣ пану Piotrowi Kobylińskiemu, tychże exorbitancji compincipałow, wszystkich zaś уроднымъ ich мошциомъ паномъ: Невмирзъкимъ, Lewkowскимъ и Kobylińскимъ, по иманыхъ tymże principałomъ lepiej wiadomymъ, niżej мianowanego niesłusznego procedera spólnymъ manucooperatoromъ i pomocnikomъ, manifestowali i protestowali się o to iż, gdy roku terazniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt czwartego, dnia dwódziesiątego siódmego Iulnъ, w niedzielę, już przy conclusoь jarmarku, po diesiatu sie, w mieście Wieleńnikach, dobrachъ dziedzicznychъ wielmoznego имѣ пана Franciszka na Półoku Potockiego, starostы owruckiego, praefati comparentes, quaequae necessaria sobie posprawawwszy, omini pace et securitate będącъ fresti, nikomu nie będącъ winni, ile pod czas jarmarku i targu, (którymъ wszelkie bezpieczeństwo ostrzeżone jest), sami panowie, będącъ invitati od przewielebnego w Bogu jego моши xiędza Kńiehińskiego, proboszcza Wieleńnickiego, w probostwie, przy początej ochocie gospodarstwu, zostawali, а помienieni: Diakoński i Kamiński jeszcze na rynku niektóre rzeczy sobie kupowali, tamże мianowany pan Fedor Nевмирзъкий wspomniemu Diakońskiemu, nulla sibi data occasione, losperate szabłą pośródъ głowy raz cięty, skrodlwy, z naruszeniemъ kości, okrutnie zabił; potom tenże z panemъ Kubylińskimъ i drugimi coadhaerentami swymi, tumultъ wcząwszy, dragami tyrаńsko zabijając, z koni poszławszy, pro libitu suo nad niemi się znęcał, nymyslnie на protestantów wczesnie kupą, z różnymъ оречемъ згромаdziwszy się, cryhając на zdrowie ich мошциów, wyjazdъ z miasta nie dopuścił, tandemъ wspomnieni panowie, podziękowawszy за ochotę jego моши xiędzu proboszczowi, powracając do chorągwie, przez miasto jadącъ, czelадzъ pobity ujrzącъ, żeby do ostatka ich nie pozabijali salwować i ha-mować chcieli, i, żeby żadnych więcej обвинени не wszczyнали swoichъ złośdliwychъ zawziętości, srogości, бicia i kalectwa, submitte upraszał, mówiącъ, że imъ nie nie są winni, tedy, nie respektującъ на prośbę i uniżoność niewinnychъ protestantów, śmiełъ modę ad conversationes et homicidia udałъ się, jegomości пана Hajowskiego szabłą po plecachъ z tyłu, z lewej strony, z przecięciemъ kontusza clemmozielonego, francuzkiego żupana i kaftana, aż do ciała cięto; potemъ wszystkichъ protestantów dragami, spustkami okrywającъ, mul-

titudine osób ze trzech wsiów, nad szczęścią tylko comparentami saeviendo, z koni pozbijawszy, do upodobania swego nad niem się pastwili, omni remoto zelo misericordiae, w którym tumulcie zbitemu z konia na ziemię, jego mości panu Hajewskiemu, szablą krzywą, w capę oprawną, valoris złotych czterdzieście, opończę tuzinkową, valoris złotych trzydzieścia, czapkę barankową, valoris złotych cztery, wzięto; i, gdyby urodzony jego mość pan Jan Kulakowski, administrator tamocznych dóbr, wybiegłszy z zamku, praefatum tumultum non sedaret et ab imminetibus jam prope homicidio et morte nie salwował, pewnie by obwinieni przedsięwzięciu swemu dosyć uczynili i comparentów vita privarent i tak protestantes, ledwie co żywi od nieubożnego, okrutnego zbicia, do chorągwi swej odjechali; przez który takowy niechrześcijański, gwałtowny proceder wspomnieni wszyscy obwinieni, nie tylko prawo pospolite, ale też et securitatem nundinarum violarunt, winy pro qualitate facti et excessus libere na osoby i dobra swoje zawzięli, a zatem: zabrane rzeczy albo taxę za nie protestantom wcale przywrócić, damna refundere, respectu przystuchania się osobliwym winom, ratione pobicia i pokaleczenia stipendiariorum militum, omnino teneant, salva teje protestaciey sobie reservata melioratione, albo przez pozew correctione; et in continenti, stanowszy oczewiście, woźny generał województwa kijowskiego i innych, szlachetny Jan Hlebowski, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, w moc wierniej, prawdziwej i skutecznej relatiey swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt czwartego, dnia piątego lulii, będąc w zamku, w mieście jego królewskiej mości, Owruczu, circa acta, in officio, in praesentia nie mało imć panów szlachty, obywatelów tegoż województwa, widział, tak na jego mościu panu Hajewskiem, towarzyszu znaku wspomnianego wielmożnego imć pana oboznego koronnego, kontusz, żupan i kawtan, wyżej w protestaciey opisane, szablą na plecach, z lewej strony, aż do ciała przecięte, dragami poprzebijane i popsowane, także widział u Diakońskiego, czeladnika tegoż jego mości, szablą raz pośród głowy z naruszeniem kości cięty, także urodzonego Osmońskiego, czeladnika jego mości pana namiesznika, dragiem w róg głowy z prawego boku przebity, krwią ociekły, od którego zadane-

go razu kontusz i żupan wszystek krwią zbroczony został, i drugich, dragami zbitych, złuczonych, ledwie władnąc sobą mogących, które to pomienione zadane rany i razy, tak panowie, jako i czeladź ich, czasu i sposobem, wyżej w protestaciey mianowanemi, przez pomienionych obwinionych: Fedora Niewmirzyckiego, pryncypała, Piotra Kobylńskiego i innych, w mieście Wielebnikach być prawdziwie stałe i istotnie zadane; co, że justo vidit et audivit, o tem swoją tuż zaraz, przedemną, urzędem, obductey czyni i zeznawa relatią, prosząc, tak protestans o przyjęcie i do xiąg zapisanie swojej protestaciey, jako też i woźny swojej obductey relatiey; co i otrzymali. Piotr z Gorzkowa-Gorzkowski, namiesnik na ten czas będący, Joseph Klarus, Michał Hajewski, Jan Hlebowski, woźny.

Книга городская оуручкая, занисовая и поминная, № 3218, года 1694 — 1695, листы 237.

C.

Рішення Люблінського трибуналу по ділу между оуручними старостою, Францішком Потоцькимъ и дворянами: Мошковскими, Васковскими, Папінінскими и Возновскими. Люблінскій трибуналъ, считая недѣлительнымъ сомнѣніе въ дворянскомъ завініи отъицковъ, предоставляетъ сеймовому суду рішити: кому должны принадлежать, занимаемыя ими, земли—оуручкому старосту или отъицкамъ? 1695. Октября 21.

Рокъ тисеча шесть сотъ деветидесять шестого, месяца ноября третейнадцатъ дня.

На ураде ягродскомъ, у мѣсте его королевское милости, Оуручу, передомною, Базилемъ зъ Выгова Выговскимъ, намесникомъ полковоеводства, прейсмейстеръ ягродскимъ епералу воеводства киевского и хлѣпами нинешними, ягродскими, киевскими сопратерс персона-

kretém, w roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt pierwszym, naznaczeni, soleniter et gravi cum querela przeciwko urodzonemu jego mości panu Stephanowi Didkowskiemu, regentowi bywшему grodzkiemu generału województwa kijowskiego, jako principałowi, cujus iussu, mandato, manductioe niżej mianowany uczynek stały jest, tudzież przeciwko: Moszkowskim, Waśkowskim, Bołsunowskim, Paszyńskim, Wołkowskim i Hoszowskim i wszystkim innym, po wsiach: Moszkach, Waśkowiczach, Bołsunach, Paszynach i Hoszowie mieszkającym, bojarom, osob więcej niżeli trzysta przechodzącym, armatno z rusznicami, kosami, dzidami, kijami i innym orężem, do boju należącym, z pomienionych wsi, do starostwa owruckiego należących, na niżej wyrażony excess, umyślnie z wyszmiianowanych wsiów do wsi Moszków zbitych i zgromadzonych, protestowali się w ten sposób i o to: iż pomieniony obwiniony, jego mość pan Didkowski, nie respektując nic na prawo pospolite i bezpieczeństwo, urzędóm exsequującym obwarowane i rigide obostrzone, gdy albowiem wyszmiianieni protestantes, kommissarze jego krolewskiej mości, czasu niedawno przeszłego, to jest dnia szóstego februaryi, roku teraz idącego, wysz na akcie specyfikowanego, do dóbr wsi Moszków, do starostwa owruckiego należących, na komisią, za dekretem assessorskim, od wielmożnego jego mości pana starosty owruckiego na pomienionych bojarów stałym, jechali, zaraz pomienieni bojarowie, Moszki, i inni, z wyszmiianionych wsiów zgromadzeni, z rozkazania i podaszczenia jego mości pana Didkowskiego, obwinionego, uarmowawszy się jako na jakowego nieprzyjaciela, na gościficu dobrowolnym, za wsią zastąpiwszy, do wsi niedopuszcili jechać i zabronili, protestantom słowy nieuczciwemi, honorowi szlacheckiemu szkodzącemi, których ob reverentiam loci i pisać nie godzi się, bezstali, diz-honorowali, to deklarując: że my do wsi nie puścimy, choć wszystkich pozabijamy, a commissary odprawiać nie damy. Protestantes, widząc wielkie niebezpieczeństwo zdrowia swego i dishonor, nazad się rejtować radzi nie radzi musieli, bo pewnie by obłażowani pozabijali, gdyby się nazad protestantes nie wrócili, przez który swój gwałtowny, niestuszny i nieprawny postępke, pomieniony obwiniony z pomocnikami swemi przeciwko prawu pospolitemu wykroczyli i winy w niem, tak ratione violatae securitatis actus offitiosi et secu-

ritatis publicae ac convulsionis decretorum, każdy, ex persona sui, pro qualitate facti, na osoby i dobra swoje zaciągnęli; o co wszystkie protestantes, ofiarując sobie, prawnie czynić, iterum atque iterum protestują się, salva melioratione etiam per citationes edenda in toto reservata et praecustodita, prosili mnie, subdelegata, aby actis presentibus ta ich mościów protestata connotowana była, co i otrzymali. Michał Stawecki, chorąży żytomirski, podstarości grodzki owrucki, Theodor Pawsa, poostoli owrucki, manu propria. *Королевскому секретарю*

Книга городская оверцкая, записная и попочная, № 3918, годъ 1694—1696; листъ 984.

CIL

Жалоба дворянина Якова Пашинского на дворян: Павла, Антония, Василия и Захарія Волковскихъ о томъ, что они многократно причинили истцу разные обиды, погрозившись къ тому же козакѣмъ и наконецъ убийствомъ изъ ружья его сына, Вячеслава Пашинского, 1698. Іюня 25.

Рокъ тысяча шестьсотъ девяностъ осямого, мѣсца іюня двадцать пятого дня.

На уряде городскомъ, в памку его королевское милости оверцкомъ, передомноу, Стефаномъ Барановскимъ, намесникомъ на тотъ часъ подстароства и вице-реентомъ городскимъ оверцкимъ и книгами наवेशнимъ, городскимъ, оверцкимъ comparens personaliter уродzony jego mość pan Jakub Paszyński, quam primum acta praesentia adire potuit, tak zaraz, swym y urodzonej jej mości paniey Maryanny Kordzińskiego Jakubowej Paszyńskiej, małżonki swey, y ich mościów panów, Stephana y Iana Paszyńskich, synów, y urodzoney jej mości paniey Połoney Skarzyńskiego Wacławowej Paszyńskiej, recentissime pozostaley wdowy, a małżonki tyrańsko, okrutnie y niemilosiernie z ruczniczy, przez jednego z niżej mianowanych

obwinionych zabitego, swych imieniem, vindicując różnych krzywd, szkód, przeszkód, w dobrach czynionych, expulsii, violentii, inwasi na dom protestantis y bicia, także tegoż pomienionego, tyrańskiego, okrutnego y niemilosierznego z ruczniczą zabięcia wyszczególnionego urodzonego jego mości pana Wacława Paszyńskiego, syna swego, solennissime gravique cum querela, a prawie zalawszy się krwawymi łzami, urzędowi niniejszemu natychmiast opowiadając, świadczył, manifestował y protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Pawłowi, samemu pryncypałowi y zabójcy syna protestantis, y małżonce, jej mości Teresie Gomolińskiej, Antoniemu y Wasilowi, braci między sobą rodzonym, tudzież Połoniej Wołkowskiego Stanisławowej Wiguranej, Maryannie itidem Wołkowskiego Podleskiej, a siostrzeńcom y siostrzenicom swoim rodzonym, także Zacharyaszowi Wołkowskiemu, za których radą y pomocą niżej mianowany uczynek stał się, comprynypałom, manuoperatorom y adhaerentom, Wołkowskim, w ten niżej opisany sposób y o to: iż przerzuceni obwinieni, panowie Wołkowscy, bracia rodzeni, mieszkając w jedneyże wsi, Wielkich-Paszynach, z protestantem w bliskim sąsiedztwie, a lubo by mieli, jako z tak bliską krwią swoją y wujem rodzonym bono affectu certare, to contra omne fas et aequum postępując, nie nie uważając na prawo pospolite y winy, w niem o takich violatorach y zabójcach serio opisane, a nie kontentując się in antecessum różnemi krzywdami, szkodami, opprassjami, violentiami, grabieżami, pszczoł darcie, pol oraniem, miedz psowaniem, sianożęci koszeniem y expulsiei z dóbr czynieniem, myta od kupców przechodzących, na część protestanta należącego, braniem y na swój pożytek obracaniem, diffidati spalaniem funditus z dworem czynieniem, spraw różnych, jako to: przywilejów najjaśniejszych królów, panów miłościwych, benigniter na dobra wieś Paszyny danych y conferowanych, dekrétów trybunańskich, sejmowych y compromissarskich zabranieniem y na częstokrotną requisitią nie oddaniem, nachodami nie raz na dwór protestanta y biciem, różnych lat y miesięcy a prawie in dies et horas czynionemi, które wszystkie krzywdy, szkody, violentie y oppressie modernus protestans, kochając spokoju pospolity sąsiedzki, nie wdając się w żadne prawne terminy, na sobie aż dotąd patentissime, jako mogąc, znosił; jednakże ich mość prænominati in-

culpati, non desistendo a malevolis suo progressu, śmieli y wzięli się roku teraźniejszego, tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca junii dnia dwudziestego wtorego, wprzody do zwady, y zabicia synowi protestantis okazują dając, kozaków, tamże w Paszynach na ten czas na konsistentey stojących, aby do domu syna protestantis, niebożczyka pana Pawła, przyszedłszy, rucznicze wzięli y zgrabili, informować; którzy kozacy z informaty obwinionych, wzięwszy rucznicze, tymże obwinionym oddali, a gdy nieboższy syn protestantis, obaczywszy się tamże we wsi Paszynach z obwinionemi, począł o swój grabież niewinny u obżałowanych, za co by mieli grabić y z jakiej okazyjey? upominać się; tandem obwinieni, bez dania żadney raty, wszyscy skupiwszy się, poczęli bić, tłuc, a potem jeden z obwinionych, jego mość pan Paweł Wołkowski, nie nie pamiętając na tak bliską krew swoją, brata swego wieczno-rodzonego, rucznicze porwawszy, dwoma kulami, nabita, sine omni zelo, misericordia et timore Dei, już uciekającego z rąk, z teyże ruczniczy, zmierzyszy, jako do gnia strzelił y tak dalece w bok z lewey strony, pod same serce, jedną kulą, a drugą w rękę lewą, ugodził, że eo instanti bez spowiedzi kapłana, panu Bogu musiał ducha oddać; po którym zapamiętałym y niebożnym, tyrańskim zabiciu syna protestantis, srybra, aparaty, pieniądze z cerkwi Bożej Paszyńskiej, do cudownego obrazu Nayswiętszey Panny Paszyńskiej nadane, na dwa tysiące złotych polskich, pozabierali; a na ostatek dalszą odpowiedź, bez formalia mówiąc: że to będzie tak samemu oycu, jako y sybowi jego, albo w ostatku z dworem y wszystką chudobą spalimyna zdrowie życie y substantią cum complicitibus y adhaerentibus suis uczynił y czynić przed różney copdłtety ludźmi y na różnych miejscach nie przestał; dla których tak znacznych odpowiedzi protestantes ubivis locorum pro semper periclitari muszą, co że się przeciwko prawu Bożemu, pospolitemu, samey słuszności y świętej sprawiedliwości stało się y dzieło, ażeby tak znaczna ruina w dobrach y expulsia od tak dawnych czasów przez obwinionych naniesiona y teraźniejszy kryminał, to jest zabicie syna protestantis, violentie y inne actus, króre coelitus vindictam clamant, nie poszło in casum, ad asyllum sacro sanctae justitiae udawszy się, tą swoją teraźniejszą querimoniją, declaruje się z ich mość obwinioncem we wszelakim

sądzie i urzędzie, tak o różne wyżej mianowane krzywdy, szkody, violentie, oppressye, grabieży, diffidatie, zbiecie, niemniej o zabicie syna swego, prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy tey terazniejszy protestatij salvam meliorationem, auctionem, diminutionem, immutationem vel per citationem correctionem. Et in verificationem praemissorum omnium tenze comparens stawil woźnego generała województwa kijowskiego y innych, szlachetnego Jana Hlebowskiego, który z przydania mego urzędowego, pro munere officii sui ministerialis, przez kogo jest pomieniony zeszy jego mość pan Wacław Paszyński zabity y tyrańsko z tego świata zgładzony, głosem wynosłym na trzech miejscach, publicationi zwyczajnych, in praesentia wielu ich mościów panów obywatelów województwa kijowskiego, do grodu zgromadzonych, urodzonych ich mość panach: Michale Synhalewskim, Alexandre y Janie Staszkiewiczach, Thomaszu y Samuelu Redeczach, Janie Milanowskim, także mieszczanach y boiarchach miasta jego królewskiej mości otwuckich, obwołał y publikował; a po obwołaniu y publikowaniu cadaveris, prosił mnie, urzędu, tak protestans protestatij, jako y woźny proclamatij, aby do xiąg niniejszych przyjęte y zapisane były; co y otrzymali. Jakub Paszyński. Jan Hlebowski woźny.

Листа іродская оверцкая, записовая и поточная, 1697—1699 года, № 3219; листы 423.

CHL

Жалоба дворянина Александра Скаржинского на дворянина Павла Кириченка-Выговского о том, что он, бывший козацкий судеса, позволял рубить ляхов, а потому вместе с дворянами Синглевскими и с козаками Павла многократно нападал на дом Скаржинского, грабил его имущество, бил членов его семьи и наносил ему другие обиды. 1696. Июля 6.

Року тисеча шестсть девятьдесать шостого, месца іюля шостого дня.

На уряде ігородскомъ, въ замку его королевское милости оверцкомъ, передомною, Михаіомъ Михаілевичемъ Кончачковскимъ, наместникомъ ігородскимъ подстароства оверцкого и кнѣгами вивешними, ігородскими, оверцкими comparens personaliter urodzony jego mość pan Alexander Skarzyński, swoim i urodzonej jej mość paniej Heleny Błyszczanowiczowny, primo voto Bazyłowej Synhajewskiej, secundo ad praesens Alexandrowej Skarzynskiej, małżąki swej, tudzież Stephana Synhajewskiego, pasierba swego imieniem, jak skoro tylko od niemiłosierdnego pobicia y potłuczenia, y hałasowania, y rujnowania, y wydzierania substanciej, części dziedzicznych swoich, własną pracą nabytych, acta praesentia adire mógł, tak zaraz z wielkim żalem y płaczem protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Janowi Kiryzenkowi Wyhowskiemu, który wprzod, najachawszy różnemi czasy na dobra protestantis, wieś Szatrysze, nie mając żadnego interessu do dóbr pomienionych, różne krzywdy, ruiny, hałasy poczynił, tudzież Pawłowi y Helenie Chodakowskiego, małżonkom, Michałowi, Janowi Syngajewskim, synom; wolą y rozkaz pełniać, w ten niżej opisany sposób y o to: iż pomienieni obwinieni, primario imię pan Jan Kiryzenko Wyhowski, nazbierawszy sobie niemalą kupę kompryncypałów, pomocników y adherentów, nie oglądając się na rigor, w prawie pospolitym na takowych gwałtowników y najezdów na cudze dobra y substantią szlachecką severe obostrzone y postanowione, nie mniej też y na miłość sąsiedzką, która zawsze obserwantiam quamquae haberi consueta est, śmiał y ważył się, już prawie nie tylko suis praenominatis omnibus facinoribus postpositis, ale na ostatek na honor y substantią do ostatniej zguby, ruiny przywieść usiłował, conjuncto se cum..., ad infra nominatum facinus, roku tysiąc sześć set ósmdziesiąt trzeciego, jako też y anno milesimo sexcentesimo nonagesimo tertio (różnych dni y miesięcy), nazbierawszy sobie pomocników y adherentów, jako to: Seńkowskiego, szwagra swego, y Benedykta Jankowskiego y innych do kilku osób, których nomina et cognomina jemu samemu są wiadome y znajome, już przed kozaczyzną y po pierwszej kozaczyźnie, zajättrzony będąc, jako na ten czas podczas kozaczyzny będąc sędzią kozackim, tedy co chciał to robił, ludzi, co mu się podobało, to brał y rabował, denominując wszyst-

kich szlachty; «że wy lachy, a ja lachow ścinam;» y tak nieprzepominając sobie tego zawziętego, złego umysłu kozackiego y rebeliter najachawszy na dwór y residentią praesentis, byłdla sztuk piędziesiąt z cielekami y innym drobiazkiem nie należycie zagrabił y na Wołyni z tym że uchodził, gdzie jedne bydło poprzedawał, a drugie w drodze pogubił, aktorów mało na śmierć nie pozabijał z kompryncipalami, swemi y adhaerentami, zboża, rożnemi czasy na kop dwadzieścia; żyta ozimego każda kopa po ćwierci miary natodykłej dawała, a na ten czas podczas drożyny była osmaka dobrą monetą po złotych siedm; chłopów rujnował, że radzi nie radzi puścił precz musieli; rozmiary ze młyna protestantów nieraz zabierał; pszczoły bez bytności protestantów, na Wołyniu mieszkających, insciis protestantibus, rujnował y wydzierał, którego pierwszą razą wziął: miodu bełcy piędziesiąt y kłacz, kosztującą złotych monety dobrej osimdziesiąt; potym drugiej jesieni wziął itidem bełcy siedm, fanty, różne dobytki zabierał na swoj pożytek obracał, protestantów rujnował, tedy protestans, chcąc swojego zyskać bydła, omni conatu biegał za obwinionym do Horodnicy y upraszał imię pana Wierzbickiego, aby wprzód, wejrzawszy na pana Boga, jako na swoje krew blizką, dał ratunku protestantowi, żeby mógł cokolwiek ubogiej substantiej swej pozyskać, za którym w pogonie biegąc, ledwo nie ledwo y połowicy byłdla y innych zabranych rzeczy odszukał, gdzie jedne obwiniony pan Jan Kiryzenko Wyhowski poprzedał, a drugie marnie porujnował, od którego turbowania protestans mało śmierci nie pożył, że tak prędko biegając za obwinionym pieszo, u nóg swoich wszystkie żyły popodrywał, że krwιά obroczone, sinie do tych czas zostają, na które już w poł kalikować musi y zdrowia swego tak ciężki uszczerbek odniósł, y niedziel kilkanście na Wołyniu chorował, y teraz tylko co żyw zostaje, y na tym jeszcze mało mające, naszedzsy na dobra protestantium Synhaje, alias Szatryszcza, w roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt trzecim, w nocy, insciis protestantibus, wofow co najlepszych parę, kosztujących złotych sto, z obory wyprowadził y przez niedziel kilka w lesie przechował y tak ledwo nie ledwo woły wyspiegowali y nazad, jako od jakowego złoczyńca, odebrali; za który popełniony excess y nieprzystojny postępek, jeszcze protestanta, umyślnie nawa-

żywszy y cafe usiłowałszy sposobem nieprzyjacielskim do ostatka zrujnować, zmowiwszy się z ich mocą pany Synhajewskimi, jako to: Pawłem ojcem, Janem, Michałem Synhajewskimi, synami; y dawszy onym jakiś zapis na dworzyszce w Synhajach, alias Szatryszczach, na których dobrach summe złotych polskich siedmdziesiąt, jakoby mające, który rankorem zawziwszy się na protestantów, aby z ostatka substantiej y zdrowia wyzuli, częstokroć na dom y rezydentią nabiegszy, chmielem sobie głowę obłożywszy, urodzony imię pan Michał Synhajewski z dobytymi szablami, w roku teraźniejszym, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt szostym, po wielkiej nocy, nabiegał, szablą po oknach y węglach rąbał, protestanta na pojedynkę, prawem zakazany, wyzywał, drugim razem, najachawszy, z kozakami Paliowcami namówiwszy się, furibunde wprzód verbis dishonestissimis karmiąc, w gębę bić, tłum protestantów pięścią począł, y kozaków przenajmował, aby koniecznie zabili; y jużby byli zabili, gdyby protestans, consulendo salutis suae, nie uszed, pewnieby o śmierć przypawili; potym drugą razą, inszych dni mensis aprilis, napadszy córkę protestantium, in virginali statu będącą, szablą sztychem w okno mało nie przebił, gdyby troszeczkę od okna nie umknęła, pewnieby szwank zadał, podczas tychże świąt wielkanocnych, na nabożeństwie we wsi Paszynach będącą, miasto zażywania nabożeństwa, sam urodzony imię pan Paweł Synhajewski z synem swoim Michałem verbis contumeliosis, in gremio plurimae nobilitatis, samę protestantis małżonkę y syna ich mościów, już w leciech będącą, podeszła, tak lżyli y sromocili, że aż postronnym ludziom y słuchać nieprzystojno było, także syna protestantów jego mocę pan Michał Synhajewski zelżywszy y zesromociwszy, na pojedynkę, na cwałtarzu będącego, provocował y tamby był onego porąbał, gdyby postronni ludzie od tej zawziętości nie animowali; potym tegoż roku, zaskoczywszy samę protestantkę w domu y rezydencyj urodzonego imię pana Kamińskiego w Synhajach, za piersi wzięwszy, o ścianę starszkę bił, tłukł, krwawił y tak zmordował, że wszystka zbita, złuczona, zekrwawiona została; na ostatek, zbiwszy, psami szczwał, od którego bicia, skaleczenia ledwo żywa zostaje y do tychczas, in letali cubilo leżąc, eclipsim patitur; nawet bartne drzewa z pszczołami, obwinionym nie a nic nie należące, in suam possessionem per

vim odbiera y onych in hucusque, czyniąc in ruinam substantię ubo-
giej, używa y za synem protestantów po kilkanaście razów z doby-
temi szablami, na zabicie goniąc, procedebat; a do tego, uwiodszy
słowami, umyślnie na ruinę zdrowia przymusił, aby na drzewo, już
ich własne, zatwarzać poszedł; y tak, odmóc się nie mogąc, z drze-
wa upad, że niedziel z osiemnaście śmiertelnie chorował; pola sobie
niemałyże, jakoto już gotową rolę, odjawszy, swoim zbożem, psze-
nią posiał y do tychczas nie należyce onych partiępuje, na zdro-
wie wszystkich protestantów diffiduje, z dóbr własnych protestan-
tium wyciska, po kilka kroć razy pozabijałby był, gdyby za prowi-
dentią boską, obronną ręką nie uchodzili y tak przez czasy nie małe
y lata krzywdy, uciemiężenia y zdesolowanie ubogiej substantię, po-
zabierania gruntów, bydeł, fant, odjęcie drzew bartnych, miodów y
innych tak wiele rzeczy, konia z wozem, z chomątem, rucznicę,
pistoletów, pieniędzy złotych czterdzieście monety dobrej, które
czasu prawa przez registr y pozwy producowane y dowiedzione bę-
dzie, y dawne poczynione protestacye fusus ac luculentius sonant,
poczynienia y przyprawienia; jakoż tychże szkód sobie protestan-
tes (nie ineludując w to kryminału y zniewagi swojej) na złotych
pułtora tysiąca y więcej oboja strona, tak pomieniony pan Jan Ki-
ryczenko z ich mościłami panami Synhajewskimi przywiedli y przy-
prawili, a na ostatek, nie mogąc przy samym skutku y kryminale
tak ciężkim umysłu swego wykonać, po staremu różne przechwałki,
przegroźki y przenagabania na różnych miejscach, usiłując koniecz-
nie zabić y nieżywić, dla których protestans nigdy bezpiecznym
zdrowia swego być nie może, czynią y czynić nie przestają, przez
który takowy nieobużny y zapamiętały rankor y postemek, ciż po-
mienieni inculpati, prawo pospolite, constitutie, artykuły w niej obo-
strzone y severe obwarowane, zgwałcili y do szkód nie małych, do
ruiny substantię y uszczerbku zdrowia przywiedli y przyprawili,
które jako też y samą kryminálną rzecz, protestans modernus oha-
rował się swoim et nomine aliorum, superius nominatorum, praw-
nie czynić nie zaniechać cum salva ejusdem melioratione, tum fa-
ciendae alterius seu per citationes poprawienie, si et in tantum
necessitas juris expostulaverit. Et in verificationem praemissorum
omnium idem protestans stawil woźnego generała wojewodstw kijow-

skiego, wołyńskiego, bractawskiego y czernigowskiego y innych,
szlachetnego Jana Hlebowskiego, który in vim verae ac fidelis rela-
tionis suae, palam, publice, libere, benevole recognovit: iż on roku
terazniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt szóstego, miesiąca
martia różnych dniów, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi do-
brych, wiary godnych, urodzonych ich mość panów: Jakuba Paszyń-
skiego y pana Jana Jurzyńskiego, był we wsi Synhajach, alias Szat-
ryszczach, tu, w wojewodstwie kijowskim a powiecie owruckim bę-
dącej, w domu y rezydentiej protestantis, gdzie u wyszpomienio-
nych protestantów razy bite, tak szablą, jako y pięściami: naprzód
u jej mość paniej Alexandrowej Skarzyńskiej, małżonki protestantis
wszystkie plecy y piersi zbite, stłuczone, krwią ociekłe, sinie, spuch-
łe; głowę potłuczoną, także u samego protestanta razy bite, spuch-
łe, krwią ociekłe, w głowę y w gębę, tudzież syna, wszystkiego
zbitego, szablą stłuczonego od głowy aż do stóp y okna u izby,
szablą porąbane, węgły powycinane razow z kilkadziesiąt, pole y
grunt protestantów zasiane przez pana Synhajewskiego widział;
drzewa bartne odjęte y swoje znamiona na barciach narąbane y
urzędownie oglądał, iż te szkody, hałasy, ruiny, bicia, kaleczenia y
inne disgusta słyszał być popełnione, tak przez Kiryzenka Wyhow-
skiego, jako y panów Synhajewskich y prawdziwie poczynione, o
tym tę swoje prawdziwą przedemną, urzędem, uczynił y zeznał re-
lacią y prosili mnie, urzędu, tak protestans swojej protestacie, jako
y woźny oglądania razów relacji o przyjęcie y do akt zapisanie, co
y otrzymali. Na miejscu protestującego, pisać nie umiejącego, za
oczewistą próbą podpisują się Antoni na Zabokrzykach Zabokrzy-
ki. P. J. K. m. p. Jan Hlebowski woźny.

Книга продская оверукая, записовая а поточная, № 3218,
годъ 1694—1696, листа 1110 на оборотѣ.

CIV.

Протестъ многихъ дворянъ киевскаго воеводства противъ двухъ пунктовъ постановленія сеймика того-же воеводства: относительно отноше-
тіе у львовскаго епископа Шумлянского мѣнѣй, принадлежавшихъ митро-
поліи киевской и относительно дименіа сына-овручкаго архимандрита
Домарскаго, за неблагородное его происхожденіе. 1698. Іюля 15.

Року тисеча шестьсотъ девятьдесять осьмого, мѣсяца іюля
вѣтцадцатаго дня.

На урядѣ кгородскомъ, въ замку его королевское милости оп-
ручникомъ, передомною, Даниелемъ Левкововскимъ, наместникомъ
на тотъ часъ подстаростамъ и реентомъ кгородскимъ опручниками и
книгами инеишними, кгородскими, опручниками, сопараенс personell-
ter уродzony jego моѣ пан Remigian Sury, stolnikъ ытотмирски,
обывателъ воеводства кировскаго, свымъ и ытотрыхъ уродzonychъ ихъ
моѣ пановъ обывателовъ тогожъ воеводства кировскаго, ниже на
подписяхъ мѣанованыхъ, такъ тыхъ, которые на сеймику, de actu ниже
выражонымъ, praesentes будае, на те, ниже мѣановане, неслучные puncta
не позвалали, jako у тыхъ, которые у далекихъ одлеглыхъ краяхъ
у воеводствѣ тудѣшымъ кировскимъ о милъ килкадзѣсѣтъ мѣсзкаяе, о
сеймику не вѣдзѣли, имѣниемъ, jako прѣдко довѣдзѣе сѣ могли
о некихъ которыхъ неслучныхъ punctachъ, прѣциво праву popolitemu
у wszelkiej случности, et quod majus, cum lesione et diminutione
authoritatis przywilejовъ прѣзъ нажайнѣйшего монарха, прѣсзлого
крѣла его моѣи польскаго, Јана трѣсего, наданыхъ, inscis aliis incolis
palatinatus kiowiensis о тымъ сеймику et extra communem et unifor-

memъ тыхъ, которые будае praesentes, на то не позвалали contentum,
we Włodzimerzu на сеймику electionis послѣвъ на сеймъ у року ты-
сѣа шеѣсетъ дзѣвѣдзѣсѣтъ сѣдмимъ, in aprilu одправуѣячымъ сѣ,
у laudum у instructio неслучные вложонымъ, такъ заразъ свѣдзѣлъ,
protestоваъ сѣ у manifestоваъ de nullitate у invaliditate тыхъ не-
случныхъ punctовъ: primario на прѣциво тому punctowi, который жѣстъ
у те слова: «а ponieważ прѣзъ тѣле lat те добра metropoliei archy-
mandryjej его моѣи хѣдзъ Szumlański трѣмаъ у znaczne summy
percepit bezъ жадного pro bono publico sumptu, instabantъ ихъ моѣи
ponowie послѣвъ, aby помѣнионы его моѣи хѣдзъ Szumlański, epis-
kop lwowski, coram commissariis од станѣвъ rzeczy popolitej uczyniъ
calculus у przychodzѣя quotę oddaъ; jaśnie wielmożny его моѣи
хѣдзъ nominatъ łucki, aby те добра de consensu ordinum заразъ ode-
braъ у z intraty тѣмечнежъ на zaszczytъ krajовъ тамътыхъ лудзи пѣд-
дзѣсѣтъ ставиаъ ad ulterioremъ futuri regnantis dispositionemъ». Drugie-
mu punctowi, qui sequitur talis: «poniewaъ у dawne prawa zalecая,
aby двоје beneficia jednej osobieъ были дане, reassumujemy constitu-
tiѣ у plebeiamъ personamъ, które possidentъ bona, jako in exemplo
ociecъ Domarski, aby niestzymali et careantъ beneficis, które przod-
kowie nasi dla chwały Bożej primum, а potomъ dla szlachty у ter-
rigenasъ fundowali; у такъ archymandryja owrucka, aby in administra-
tioneъ его моѣи хѣдзѣа nominata łuckiegoъ была, ad dispositionemъ
futuri regnantisъ». О które те два puncta, jako неслучные у не-
потrzeбне, у оwszemъ прѣциво праву popolitemu у duchownemu,
а coъ wiѣkszaъ zъ naruszeniemъ prawъ у przywilejовъ krolаъ его моѣи
прѣсзлого, niemniejъ на ujmѣ honoru у dobrejъ reputacjiъ duchownejъ
osoby, jego моѣи ojcaъ Domarskiego, archymandryty monastyrу owruckiego,
ad instantiamъ у petitumъ nesciturъ cuiusъ personae, такъ на
tymъ, de actuъ wyszpomienionymъ, сеймику electionisъ послѣвъ, sine scituъ
et consensu omniumъ uchwalone, у wъ instructiѣа вложѣне, jako у на
ытотрыхъ сеймикachъ потымъ у року тымъжѣ, тѣсѣа шеѣсетъ дзѣвѣдзѣ-
сѣтъ сѣдмимъ, in majo, а другимъ in augusto одправуѣячымъ сѣ, onychъ
approbowanie, nonъ derogandoъ ытотрымъ punctomъ, które są in com-
mодumъ воеводства цаѣго uchwalone, de nullitateъ тыхъ тѣлько двѣхъ,
aby прѣзъ ихъ моѣи пановъ послѣвъ на сеймеъ не были promovowane,
iterumъ iterumqueъ тенъжѣ wyszpomienionyъ comparensъ, swymъ у ытотрыхъ

ich mościow panów obywatelów wojewodstwa kijowskiego manifestatur et protestatur nomine, zostawiwszy jednak salvam meliorationem tej manifestatij każdemu z ich mość panów obywatelów wojewodstwa kijowskiego, mnie, urzędu, o przyjęcie y do act zapisanie prosił, co y otrzymał Remigian Suryn, stolnik żytomirski, Stephan Alexander Dołżkiewicz, wojski owrucki, Alexander Trzeciak, cześnik kijowski, Jan Suryn, Theodor Pawsza, podstoli owrucki, Alexander Kozinski, Jakub Przeborowski, kapitan jego krolewskiej mości, Marcin Grywski, Maciej Ciechanowski, Stephan Chruszłifski, Jan Penski, Alexander Staszkievicz, Jan Staszkievicz, Wojciech Łapanowski m. p.

Книга городская оверуцкая, записанная и поименная, № 3219, годъ 1697—1699; листа 433.

CV.

Протестъ православныхъ дворянъ воеводства кievскаго и волинскаго противъ депутатовъ, отправленныхъ на сеймъ отъ воеводствъ оныхъ, что депутаты, не смотря на данную имъ инструкцію, допущая узаконить на сеймъ два постановления, стремящаяся къ стисненію Православнаго. — Дворяне жалуются также на урядъ лудикъ, кременецкій и владимирскій о томъ, что они не признали ихъ протеста въ актовахъ книги своихъ городовъ. 1699. Декабря 22.

Поку тисеча шестсотъ девятдесати девятого, месеца декабря двадцать второго дня.

На уряде игродскомъ, въ замку его королевское милости оверуцкомъ, передомномъ, Ивномъ Якубовскимъ, наместникомъ игродскимъ староства оверуцкого в книгамъ наивенными, игродскими, оверуцкими становшы очевисто уродzony jego моść pan Michał Fedkiewicz, kiowskiego y wołyńskiego wojewodstwa obywatel, swym i wielmożnych y urodzonych ich моść panów urzédników y obywatelów тыхже обывдхвъ wojewodstw, niżej na podpisachъ wyrażonych, y inszych imieniem, ex speciali commissio onychże, prae via manifestacio-

nis, solenniter przeciwo urzędомъ grodzkim: łuckiemu, włodzimirskiemu y krzemienieckiemu, o nieprzyjęcie niżej inserowanej, od тыхже ich моść panów obywatelów y urzédników kijowskich y wołyńskich, zaraz po skończonychъ relationisъ przeszłego sejmu sejmikach, personaliter podawanej ad acta, contra constitutiones binas ritui graeco-disunitorum favorabiliter et extra consensum całej rzeczypospolitej ac intentionem wojewodstwъ różnych, in volumen legum inserowanych y wpisanych; też gotową protestatją, z gotowemi podpisami, niżej wyrażonychъ ich моściów, podał do act niniejszych, której tenor sequitur de verbo ad verbum talis: Compares personaliter wielmożni y urodzeni ich моść panowie urzédnicy ziemscy y grodzcy, także obywatele wojewodstwa wołyńskiego, iak prędko z przeczytanej constitutij sejmu przeszłego на sejmiku relationis, die decima quinta septembris w Łucku naznaczoneмъ, przez jasnie wielmożnych y urodzonych ich моść panów posłów, на tenże sejm obranych,awiadomieni y informowani zostać mogli, tak zaraz, przeciwo tymże ich моść panom posłom wojewodstwa swego wołyńskiego solenniter świadczyli, manifestowali się y protestowali o to: iż ich моść panowie posłowie in contrarium praw, przywilejów, diplomatów et immunitatum najasniejszychъ królów polskich, ritui graeco disunitorum ab antiquo nadanych, y tak wielą constitutij obwarowanych, nie według instrukcjey, sobie od wojewodstwa danej, (ktorej, aby wszelka integritas iurium antiquorum ejusdem ritus graeci disunitorum przez ich моściów promowana aby była, zlecono ich моściomъ było), ich моść zaś in contrarium (uti praemissum est) czyniąc, nie tylko żeby mieli praw tychъ bronić y przy nich fortissime stawać, ale y owszem, на zatarcie y subwersją onych, на punkta, w teźże constitutij opisane, samym tylko unitom służące, w jednej constitutij sub titulo: «libertatia wojewodstwa y miasta Kamienica podolskiego», aby ludzie religiję greckiej disuniti w Kamieńcu nie mieszkali, per indirectum zaś, żeby cerkwie, tam znajdujące się y cathedra graecorumska, z dawnychъ czasówъ zawsze do jednego pastorału y jurydykcyjey z episkopią lwowską należącą et per diplomata exdividowana, oderwana y nienależnie, sub aliam jurisdictionem podana być mogła; w drogiję znowu, sub titulo: «unia fidei graecae», на approbatją praw solis unitis ritus graeci, zapomniawszy y niby exclu-

dowawszy jura disunitorum, mimo wszelką słusność y zlecenie, sobie w instrukciej dane, do constitutiej pomienionej ingrossować pozwolili; przeto iterum atque iterum, tak przeciwko ich mość panom posłom, jako też de nullitate, et invaliditate tych constitutij dwóch, manifestantes manifestantur; każdy z ich zachowawszy sobie salvam do uczynienia inszej szyrszej protestaciej, jeśliby tego potrzeba było, a na ten czas tej o przyjęcie y do xiąg wpisanie urzędu niniejszego żądali, co y otrzymali: Hrehor Benedykt Zabokrzycki, łowczy bractławski, Remigian Suryń, stolnik żytomirski, Paweł Trypolski, miecznik kijowski, Szymon Zabokrzycki, Daniel Bratkowski, podczaszy wendeński m. p., Samuel Szumlański, cześnik podolski, Jan Suryń, miecznik żytomirski, swym y jego mość pana Marcina Suryna, stryja mego, imieniem m. p. Theodor Uszak Kulikowski, Samuel Wybowski, Jerzy z Kozelska Puzyna, Michał z Kozelska Puzyna, Elias Kostiuszkiewicz-Choboltowski, Stephan Piotrowski, Paweł Synhajewski, Konstanty Chalepski, Jan Kostiuszkiewicz, Piotr Wizgierd Zabłocki, ziemski łucki regent m. p., Konstanty Czyż Taszebiński, Alexander na Hulanikach Hulanicki-Bołochowicz m. p. Daniel Lewkowski na Lewkowiczach m. p., Jan Mokosiej-Bakowiecki, Andrzej z Korczmina Porwaniecki, miecznik wendyński, Jan z Korczmina Porwaniecki, Samuel Borejko, Maciej Stephan Skuratowski, horodniczy, kijowski, Piotr na H. Hulanicki m. p., Marek Szumlański, stolnik szcze: Alexander, Jakimowicz Hulanicki, Jan Hulanicki Senkowicz, Jakób Senkowicz Hulanicki m. p., Jan Juchnowicz Pruszyński, Benedykt Wyszpolski, Samuel Synhajewski m. p., Andrzej Łopatyiński, Abram Chalepski, Michał Uskityński, Wacław Kulczycki, Bazyli z Wyhwa Wyhowski, imieniem wszystkich braci Lewkowskich—Piotr Lewkowski, Mikołaj z Melen Meleniewski, Alexander Niewmirzycy, Jan Niewmirzycy, Jan Kaleński, Michał na Szenderowie Fedkiewicz m. p., Mikołaj Stephan Michalewicz z Wyszpola Wyszpolski, horodniczy owrucki m. p. Alexander Zbikowski, Jan Chodakowski, Stanisław Suryń, obywatel województwa wołyńskiego y kijowskiego, Stephan Baranowski m. p.

Книга городская оvruckая, записовая и ноточная, № 3219, годъ 1697—1699; листъ 789 на оборотѣ.

CVL

Королевский мандатъ, требующій въ королевский ассессорский судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсуновскихъ, Пашинскихъ, Васильевскихъ, Ушаковскихъ и другихъ, въслѣдствіе жалобы на нихъ оvruckаго старосты, Франциска Потоцкаго о томъ, что они отказываются отъ нововоленія оvruckому старостѣ и отъ исполненія боярскихъ повинностей, подяютъ, исполненныя клеветы, жалобы на старосту, присвоиваютъ себѣ право судить и казнить смертію другъ друга, избидаютъ и разбиваютъ хоругви короннаго войска, прогоняютъ съ оружіемъ въ рукахъ королевскихъ комиссаровъ, изстаютъ старостинскихъ слугъ и осмѣливаются подымать руку на самаго старосту. 1699. Декабря 30.

Рокъ тисеча семьсотого, мѣсяца Мая двадцать девятого дня.

На граде игродскомъ, въ замку ето королевской милости оvruckомъ, передомноу, Давидежъ Левковскій, намістанкомъ на тотъ часъ и реентомъ игродскимъ оvruckимъ и кингами нѣнешними, игродскими, оvruckими personaliter стаювшы воуны генералъ wojewodstwa kijowskiego и иныхъ, шляхетны Jan Jakubowski, dla wpisania de xiąg niniejszychъ, grodzkichъ, ovruckichъ, в моч wiernej, prawdziwej и skutecznej relatiej swojej, явние, устние и добровольне зezналъ: iż on, roku terażniejszego, тисячезного siedmsetnego, мѣсяца Маia двудзистого пятого дня mandat najясniejszego króla jego моści, Augusta wtórego, pana naszego miłosциwego, nam szczęśliwie panującego, з pieczęcią większej kancelariej koronnej, authenticy, ad instantiam wielmożnego jego моści pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty ovruckiego, po swobodnychъ бо-

jar: Moszkowskich, Bołsunowskich, Waśkowskich wydany, tenoris sequentis: August wtóry, z Bożej łaski król polski, wielkie xiążę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflancki, smoleński, siewierski i czernichowski, dziedziczny xiążę saski i elector. Wam, swobodnym bojarom wsiow: Moszków, Bołsunów, Paszyn, Waśkowicz, Uszczapów i wszystkim pomienionych dóbr, wsiów do starostwa owruckiego należących, possessorom, z powinności swej, podług lustracji przed unią i po unij, wytłumiającym się osobom, z dóbr i summ waszych, jakim kolwiek sposobem wam i successorom należących, nakazujemy, abyście przed nami i sądem naszym assessorskim, w Warszawie, albo tam, gdzie na ten czas ze dworem naszym szczęśliwie resydować będziemy, za niedziel cztery od położenia pozwu i mandatu naszego, albo na ten czas, gdy sprawa z rejestru sądów assessorskich do sądenia przywołana będzie, oblicznie i zawicie stawili się, na instancją i prawne poparcie urodzonego Franciszka na Potoku Potockiego, starosty naszego owruckiego, powoda, który was pozywa o to, iż wy, sprzeciwiając się prawu po-politemu, dekretem najsłabszych antecessorów naszych, tak za dworem, jako i na relacjach, sejmach, lectis inquisitionibus, ferowanym, conditiu bojarską, służbą ordynską, tak przed unią jako i po unij podług rewizji osadzonych, nie tylko wytłumacie się, ale też in vitam urodzonego starosty naszego następcieście, a jeszcze śmieliście i wazyliście się crudelissimo calamo honor et intaminatam fidem in gradie mozyrskim opisywać, sami będąc we złościach i różnych exorbitantiach unurzni, to jest: samych siebie bez wszelakiego sądu i prawa tracenie; jakoż żęćcie bracia wasza, a bojar owruckich, Moszkowskich, to jest napróżd obieszenie przez was niebożczyka Matwii Kuzmenka Moszkowskiego, drugiego zaś zabicia i zamordowania Wasila Artychowicza Moszkowskiego; także, in obsequio rzeczy pospolitej chorągwi będących, znoszenia i kompanij zabijania; jakoż w roku tysięcznym sześć setnym dziewięćdziesiątym wtórym, dnia trzynastego Marca, urodzonego Gurskiego, podczaszego kijowskiego chorągiew pancyrną znieśliście, i urodzonego Franciszka Czerniawskiego, z pod teje chorągwi, zabiłiście; o czym obdukcie i proklamacie cadaveris in grodach obszynie obloquantur; nie dosyć na tym, ale kiedy urodzeni komisarze nasi: Michał

Stawecki, chorąży żytomirski, Theodor Pawsza, podstoli owrucki, podług dekretu, w roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt pierwszym, dnia dwudziestego wtórego Nowembra, ferowanego, i listu odrocznego swego, w roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt szóstym, dnia dziewiątego Lutego, do wsi Moszków, plenariam potestatem mając, do odprawienia komisij jachali, o czym wy mając już wiadomość, ze wszystkich wsiow zebrawszy się, do dwuchset rucznic na komissarzow naszych, którzy do wsi Moszków dnia szóstego Lutego, roku zwysz mianowanego, na gościncu dobrowolnym zastąpiwszy i z różnej strzelby ognia dawszy, ledwie o śmierć nie przyprawiliście; w dalszych tedy trwając złościach, gdy starosta owrucki, będąc marszałkiem kapturów woiewódstwa kijowskiego, po odsądzeniu pierwszej kadencij sądów kapturowych, z miasta naszego Owruca, do maigności Wielebnik jachał, wyjście na dobrowolnej drodze, ludzi jego pobrawszy, enormissimo mordowali, a gdy requirował wydania onych, wyjście na niego podnielisi rękę, co wszystko czasu prawaowiedziona wam będzie, przez to was pozywa do przysłuchania się dekreto wi naszemu i win, w prawie pospolitym opisanych, skazania, abyście tedy stawili się i terminu pilnowali. Dan w Warszawie, roku pańskiego MDCXCIX, Grudnia XXX, panowania naszego II roku. Locus sigilli S. M. D. S. C. S. R. M. S. Odwoził do wsi Moszków i ten mandat, ob timorem, we drzwi cerkwi tajeicznej wetknął i o położeniu onego, ztamtąd powracając, kogo na ten czas widzieć mógł, od kogo, po kogo i w jakowej sprawie był pisany, opowiedział i prawnie do wiadomości przywoził, za którym to mandatem on, mianowany woźny, rok i termin stronom obom, powodowej i pozwanej, stanowiąc się przed pomienionem sądem assessorskim, według conservatij tegoż mandatu, złożył i naznaczył i o tym tę prawdziwą relacją czyni i zeznawa, prosząc, aby przyjęta i zapisana, była; co i otrzymał Jan Zubkowski woźny.

Книга проделаня сервика, записовая и поточная, № 3920, годъ 1700 — 1703; листъ 166. Книга проделаня сервика, записовая и поточная, № 3920, годъ 1700 — 1703; листъ 166. Книга проделаня сервика, записовая и поточная, № 3920, годъ 1700 — 1703; листъ 166.

CVIL.

Позовъ, требующій къ суду гродскій, оворущій дворянъ: Ивана и Митая Пашковскихъ, вследствие жалобъ на нихъ дворянина Александра Збигнева Якубовскаго о томъ, что Пашковскіе захватили часть села Щенева, принадлежащую Якубовскому и, пользуясь дружною и покровительствомъ козацкаго полковника, Палея, отбирали въ свою пользу пошлыны, слѣдовавшіе Якубовскому. 1700. Февраля 18.

Рокъ тысяча семьсотого, мѣсяца марта третьяго дня.

На ураде кгродскомъ, въ замку его королевское милости оворущкомъ, передовинокъ, Яномъ Якубовскимъ, нанесениомъ кгродскимъ староства оворущкомъ и кингами инешними, кгродскими, оворущкими становшы оцевѣіе воъны генералъ воіеводства киіовскаго и иныхъ, шляхетны Троchim Duchowski, ку записаниу до act нинейшыхъ, в моч правдивей, јавней и skuteczney relacіey swojej, добровольне зezналъ, ізъ онъ, року terazniejszego, тисячезного siedmsetnego, miesiaca february dnia ośmnaściego, pozew grodzki, оворуцки, authenticzny, sądowi temuż grodzkiemu оворуцкиemu sądzić należący, odniósł do wsi Zabrudzia, alias Szczeniowa małego, w woiewodstwie киіовскимъ dobrъ лежачыхъ, і on we wrota dworu ich mościow panow: Jana і Anny Zamiszewskiego Paskowskich, małżonkow, wetknowszy і zastawszy samych ich mościow panow Paskowskich, małżonkow wyszmianowanych, w izbie tamtejszey, а z niemi urodzonego jego mości pana Michała, aut alius nominis, Paskowskiego z jej mością panią małżanką jego mości, itidem cujusvis nominis, o położeniu tego pozwu, od kogo, po kogo był by pi-sany opowiedział і правне publikował. Wydany ten pozew ad instantiam instygatora sądowego і jego delatora, urodzonego jego mo-

ci pana Alexandra Zbigniewa Jakubowskiego, porucznika chorągwie pancerney wielmożnego jego mości pana starosty dimirskiego і urodzoney jej mości paniey Anastazyey Podleskiej Alexandrowey Zbigniewowej Jakubowskiej, małżonkow, po urodzonych ich mościow panow Paskowskich, wyszmianowanych, bracią і po panie małżonki ich mościow, cum assistentia parti indigenti utriusque de jure debita, pozwanych, w sprawie і акciej do ustapienia z dobrъ części wsi Zabrudzia, alias Szczeniowa małego, urodzonemu jego mości panu Jakubowi Podleskiemu, rodzicowi delatorki, post fata zeszyey urodzoney jej mości paniey Maryny Szczeniowskiej Semenowej Wyżpolskiej, бабce rodzoney onegoż, na jego mości jure divino et naturali successione z prawami і disposycyami spadley, а od jego mości pana Podleskiego, in rem et personas wyszmianowanych delatorow, jure dotis, ut debitor, cedowany, cum omnibus do tey części pertinentiis et attinentiis, jako też do zaplacenia wszelkich mytnych pieniędzy, z tey części Zabrudzia, alias Szczeniowa małego, od tak wielu lat, za niedopuszczeniem wprzod wspomienionego rodzica delatorki, а потым і delatorow przez pozwanych, udanych się w protectiā Paleja, pułkownika woysk zaporożskich і za swawolnym spółkowaniem tychże pozwanych z kozakami tegoż Paleia, pułkownika, ad minimum na dwa tysiące złotych polskich, przez pozwanych zabranych, nec non ad refundenda damna cum penis judiciariis, exinde convenientis, intentowany. O czym mianowany pozew et originalia jura. на część tę mianowaną delatoribus servientia, do ktorых się і ta relacya in toto referunt, fusius obloquuntur. Za ktorым то pozwem mianowany woъny rok і termin stronom obom: powodowej і pozwanej, przed sądem grodzkim оворуцким, на roczkach grodzkich, оворуцких, ktore dnia ośmnaściego miesiaca marca, anno praesentis, millesimo septingentesimo, intuitu constitutionum vetustarum et novellae przypadną і w zamku jego королевской mości оворуцкимъ sądzone będą, ku rozprawie правней stanowić się złożył і oznaczył, і o tym tę swoją prawdziwą zeznawszy relacyę, prosił, aby do act przyjeta і zapisana była, co і otrzymał.

Книга гродская оворуцкая, записовалъ и попомчалъ, № 3220, годъ 1700—1703; листъ 139 на обороту.

CVIII.

Жалоба дворянина Гавриила Ступницкого на дворян: Якова Крассовского, Григория Васильковского, Самуила и Григория Ходковских, о том, что они нанесли ему разныя оскорбления в то время, когда онъ приехалъ изъ село Чотырбоки для помини бѣлаго своего крестника. 1706. Февраля 1.

Рoku тисячъ siedmset szostego, miesiaca february pierwszego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszeimi, grodzkiemi, krzemienieckimi, y przedemną, Bazyliem Bieniaszewskim, namiesnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iego mość pan Gabryel Stupnicki, solenniter y wielkim żalem świadczył y protestował się, naprzeciwo urodzonym ich mościom panom: Jakobowi Krasowskiemu, Hryhoremu Wałkowskiemu, Samuelowi y Hrehoremu Chodakowskiemu, braciey, w ten sposob opisany y oto: iż ich mość obżałowani, nie nie dbając na prawo pospolite y winy prawne, in constitutionibus regni opisane, y owszem, levipendo one, gdy modernus protestans, roku terazniejszego, тисячъ siedmset szostego, miesiaca January dwudziestego czwartego dnia, dowiedziawszy się o zbiegu y winowayey swoim, roboczemy Macku Mazurze, do wsi Czotyrbokow zbiegłym, którego to z placu, z pod miecza katowskiego odprosiwszy, protestantowi darowano, do pomienionej wsi Czotyrbokow z moskalem jednym, załogą swoim, na imię Iwanem Surykowem, dla bezpieczniejszego w drodze przejazdu, samowtor tylko przytchawszy, y tam bonis modis et modestissimis mediis, gdzie, u kogo y w iakiey by chałupie pomieniony zdrayca przebywał? ludzi

pytał się, obżałowani, mając dobrze chmielem obłożoną głowę, naprzód załogę, a potym samego protestanta słowami nieuczciwemi, zelżywemi zesromociwszy, zelżywszy y, iako się im podobało, zkonfundowawszy, bić, wiązać, zabić, topić chcieli y cale usiłowali; gdzie modernus protestans, patientissime to wszystko zniosszy, y od tey takowey ich zawziętości się wyprosiwszy, do swoiey gospody, do ktorey na noc zaiechał był, to jest do urodzonego pana Buczyńskiego, osady y podstarościego tamecznego, quam modestissime zaszedszy y tam do wczasu nocnego rozebrawszy się, omni securitate publica, ile w domu szlacheckim y dworze pańskim, będąc munitus, ich mość obżałowani, tym się nie kontentując, żadnego respektu y haczenia na prawo pospolite y winy prawne, na takowych eo nomine opisane, o samey pułnocy na dwor szlachecki y gospodę protestantis napadszy, hostilico modo z szablami, dragami, hołobami; y tam powtornie lżąc, besztając, sromocąc, już skutkiem samym swój zły, y zawzięty uczynek wypełnić, to jest bić, zabić, wiązać chcieli y usiłowali y pewnieby byli protestanta nieżywili, gdyby byli pomienieni panowie Buczyńscy, małżonkowie, tego nie zbroniли, a ich z domu swego nie wypędzili, przez który to takowy zbytek ich mość obżałowani prawo pospolite zgwałcili, winy prawne, na siebie y dobra swoje zawzieli, y zaciagneli, a protestanta do szkod niemałych przywiedli y przyprowadzili; o co wszystko iterum atque iterum świadczyć się y protestuie, offiarując się prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy salvam, tam in toto quam in parte, etiam per citationes, si opus fuerit, meliorationem, hanc actis connotari prosił, co y otrzymał. Gabryel Saturnus Stupnicki.

Книга кременецкая троцкая, поточная и записовая, 1706—1707 года, № 1616; листы 28.

Domarackiemu z Zakuski; a on mnie mówił, co ja o tem nie wiem. A Iwan Niewmirzki przyznał na to, co syn jego zastanowił ony grunt Domarackiemu i chciał powtórnie sprzedać. A ja przyzwał brata swego przed przeoświezczonego Metropolita kijowskiego, Iosafata Krukowskiho, żeby on powtórnie ręką swą pisał i dołożył dzieciom swoim: «Żebyście nie interessowali się do onego gruntu, który sprzedał bratu swojemu, Manuili Dydkowskiemu pod przekleciem archypasterskiem i moim, i żeby po śmierci mojej nie naruzili kości moich, bom już odebrał pieniądze przy braci swojej szlachcie, i przy panu Janu Jakowczuku Dydkowskim, i przy panu Michajlu Dydkowskim, i przy panu Daniłu Dydkowskim, swatu naszym, odebrałem sto złotych dobrej monety, a ostatek u horodku trzydzieści złotych także dobrych przy panu Serhijenkę Wasylu mniejszym i przy panu Janu Bardi Chodakowskim i na to podpisuję się ręką moją własną dla lepszej wiary i godności. Roku tysiąc siedmset szóstego, miesiąca marca dnia dwudziestego. Монахъ Свиридіонъ Меленескій». Который-же то testamentъ, за подавѣньмъ и пробою вышъ менованого его милости подавающого, а за монѣхъ урядовымъ приятиемъ, до книгъ нинѣшнихъ есть описанъ. *Възносъ и запись ономъ описана въ книжцѣ вѣдомости и записки ономъ къ вѣдомости*

Книга гродская оверника, записаная и попомчная, годъ 1720—1721; № 3226; листъ 152 на оборотѣ.

CX.

Актъ избрания Кирилы Шумлянскаго въ санъ епископа ѳуцкаго и острожскаго православнымъ духовенствомъ и дворянами польскаго воєводства. 1710. Іюня 16.

Рoku tysiąc siedmset iedyndziesiątego, miesiąca Septembra piątego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, ѳuckie, od dnia trzeciego miesiąca y roku, teraz idących, wysz na akcie mianowane, przypade i sądzić się zaczęte, przedemną, Wawrzyńcem Stanisławem z Peplowa Peplowskim, sędzią ziemskim podolskim, podstarościm grodzkim

ѳuckim y xięgami ninieyszeimi, grodzkiemi, ѳuckiemi personaliter comparens wielebny w Bogu, jego mość xiądz Theodozy Padalski, ihumen Białostocki, dla zapisania do akt ninieyszych, grodzkich, ѳuckich tę elekcyą obebrania episkopa ѳuckiego y ostrojskiego, z między siebie duchownymi obranego, wysoce przewielebnego w Bogu jego mości oycy Cyryllego z Szumlan Szumlańskiego, ihumena monasteru Uhernickiego, na też episkopią ѳucką y ostrojską, tak z podpisani stanow duchownego y szlacheckiego, także cum privilegio nayjaśnieyszego krola jego mości Augusta wtorego, jako y całego woiewodstwa wołyńskiego, niżej w teyże electiey podpisaných, per oblatam podał, o czym też electia, niżej wpisana, in suis punctis, clausulis et ligamentis fusiis in se enarrat, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie oney y do akt wpisanie, a tak ja, urząd, annuendo affectationi wysz pomienionego, jego mości podawiającego, ad actandum przyjmując, czytałem, tenoris sequentis: My: rady duchowne y świeckie stanu szlacheckiego, urzędnicy ziemscy, obywatele woiewodztwa wołyńskiego, starożytnego ritus graeci nabożeństwa, do obierania episkopow, sede vacante, ѳuckich y ostrojskich, vigore iurium et diplomatum ab antiquo od najjaśnieyszych monarchow, krolow ich mościow polskich, panow naszych miłościwych, ritui nostro eidem servientium, należące osoby, in orphanitate zostający po wzięciu od nayjaśnieyszego Cara jego mości moskowskiego iego przewielebnego w Bogu jego mości oycy Dionizego Żabokrzyckiego, episkopa ѳuckiego y ostrojskiego, pasterza naszego, już blisko puł roku, a nie mając żadney dotąd pewney wiadomości o powrocie jego mości z tamtąd, (ktorego życzymy), wiedząc zaś pewnie o postąpieniu jego mości na wyższą episkopią, ktorey bliższy bydź może za szczęśliwym przybyciem swoim, nos, ad praesens derelictae oves, more et instituto veteri maiorum nostrorum in hoc deplorando manentes statu, y nie mogąc się frequenter ad locum solitum consultationum nostrorum, tu, do Łucka na dzień dzisiejszy, niżej na dacie wyrażony, ziechać, in tam paucos numero (jako się nas na podpisach wiele pokazać może) zebrawszy się dla elekcyey e gremio nostri episkopa ѳuckiego y ostrojskiego, nayjaśnieyszemu jego krolewskiemy mości Augustowi wtoremu, panu naszemu miłościwemu, szczęśliwie nam teraz y day Boże szczęśliwicy w późne lata panującemu, praesent-

tandem et pro obtinendo privilegio remittendum, naznaczywszy dzień dzisiejszy, niżey wyrażony, roku terazniejszego, a widząc, jako ta osierociła eparchia bez własnego pasterza injuria mercenariorum nie tylko in patrimonio Christi, to jest w dobrach swoich cathedralnych, wielką ponosi ruine, ale, quod maximum, in propagatione chwały Bożej et augmento jej znaczną cierpi deminucją, ac sine omni, z pogorszeniem heretyków inszych, niewiernych, zostaje destituta bono ordine, tedy, wezwawszy Przenajświętszey Trojcy: Oycu, y Synu, y Ducha świętego, prawdy ożywiającego, pomocy ku oświeceniu serc y zmysłow naszych, także Przystępszy Panny Bogurodzice Maryey ze wszystkimi anielskimi y świętymi Bożymi niebieskimi chorami wielowładney przyczyny, zgodnie, iednostaynie, biorąc też na szale rozsądku naszego inter passillum ritus nostri gregem qualificatos do tak wysokiego pasterskiej godności stopnia, a pamiętając y kontenci będąc z pomnożenia chwały Bożej za pastoratatu w teyże owczarni rodzica terazniejszego naszego niżey wyrażonego electa, świętęj pamięci jasnie przewielebnego w Bogu jego mości oycu Athanazego z wielkich Szumlan Szumlańskiego, episkopa łuckiego y ostrońskiego, należycie duchowienstwem rządzącego, tegoż się spodziewając y po synie y widząc w nim też godność z natchnienia daru Ducha świętego, nasze wszystkie desideria, suffragia et vota na wysoce przewielebnego w Bogu jego mości oycu Cyryllego z tychże Szumlan Szumlańskiego, ihumena monasteru Uhernickiego, y ad praesens też episkopu łucką y ostrońską ex providentia supremi nominis et ordinatione jasnie w Bogu przewielebnego jego mości oycu Jerzego Winnickiego, episkopa Przemyskiego, metropolity kijowskiego, generalnego na ten czas kilku osierociących episkopij administratora, w administracyey mającego, naszego wielce miłościwego pana y brata, in perfectiori spiritali statu episkopali iuniki za episkopa y pasterza nam własnego, a nie kogo, ad vacantem luceorensem et ostrogensem profunde episkopalem sedem, obraliśmy et praesentibus zgodnie, iednostaynie et nemine contradicente, obieramy, synowską naszą jego mości naszemu wielmożnemu panu, jako własnemu swemu pasterzowi, zawsze po otrzymanym od najjaśniejszego majestatu jego krolewskiej mości pana naszego miłościwego przywileju, et susceptos sacros episcopales ordines, obie-

cując po sobie y po ludziach, zwierzechności naszej podległych, in spiritualibus posłuszeństwo, a teraz, dla otrzymania z łaski jego krolewskiej mości pana naszego miłościwego jako nayprzedej przywileju, z tą naszą zgodną electiā jego mości odsyłając, rękoma się swemi własnemi podpisujemy. Działo się w katedrze łuckiej ritus graeci, pod czas seymiku relationis, dnia szesnastego lunii, anno millesimo septingentesimo decimo. U tey elekcyey, per oblatam podane, podpisy rak temi słowy: Theodory Padalski, ihumen monasteru Białostockiego (m. p.), Andrzej Swatopółk xiążę Czwertenski m. p., Jan Kądzielewicz, ihumen monasteru bractwa łuckiego (m. p.), Kirył Żukiewicz, namiesnik katedry łuckiej, Kirył Żukowski, ihumen monasteru Milczewskiego (m. p.), Joachim Krzyłkiewicz, protopopa łucki (m. p.), Theodor Lobko, protopopa ołycki, Stefan Podrowski, protopopa rozyski, Theodor Czerkiewicz, protopopa ławrowski y berestecki, Theodor Sachniewicz, protopopa rowieński, Jan Załuski, protopopa horochowski, Samuel Wyhowski B. S. B. Z. Michał na Bytniu Bałaban, miecznik nowogrodzki, Jan Hulanicki, Piotr na Hulanikach Hulanicki, Jan Kisiel, łowczy nowogrodzki, Antoni Franciszek Siemnicki, pisarz ziemski kijowski, sędzia grodzki łucki, Jakub Hulanicki, cześnik bractawski, Theodor Puzyrewicz, Jan Bogusław na Starey Czwertni Horain, podczaszy wołyński, sędzia grodzki krzemieniecki y sądow skarbowych wojewodstwa wołyńskiego, Jan na Zdeniżu Zaiac, woyski ziemski krzemieniecki m. p. Jerzy Hulanicki, Stefan Kisiel, starosta sienicki m. p. Kazimierz Hulanicki m. p. Jerzy Mikołaj na Kozarach Kozerski, łowczy starodubowski m. p. Piotr Podhorodeński m. p. Stanisław Wężyk, stolnik wieluński m. p. Piotr Wyzgierd-Zabłocki Z. Z. R. m. p. Jan Eliasz z Korozmina Porwaniecki, cześnik parnawski m. p. Samuel z Brusłowa Kisiel, Jan Franciszek Charłęski C. L. m. p. Alexander Troian s Krzywokoł Piotrowski m. p. Adam Antoni Niemirowski, skarbnik sanocki, namiesnik grodzki łucki, Alexander z Korczmina Porwaniecki, Alexander Jozeph Juszkowski, skarbnik parnawski m. p. Theodor Kisiel, Michał Wereszczaka, komornik nowogrodzki m. p. Marcin Antoni na Krechowiczach Krechowicki m. p. Piotr Żumer, Michał Łada, Antoni Łada, Kazimierz Jłinski, starosta niżyński, Gabryel Stupnicki, Alexander Ziolkowski m. p. Jan Ryzyszczew-

ski. Michał Jan Bieniewski manu propria. Alexander ze Zbaraża Woroniecki xiążę. Piotr Zasko, starosta dymirski m. p. Szymon Zabokrzycki. Jan Borejko Knerulski m. p. Antoni Pieścchorowski m. p. Stefan Mihun Perlikowski. Michał na Szandarowce Podkiewicz, horodniczy owrucki, sędzia skąrbowy województwa kyowskiego m. p. Stanisław na Żewalce Żywult, cześnik połocki m. p. Marcyan Stanisław Rapnowski, skarbnik wołyński. Stanisław Ledochowski, podkomorzy krzemieniecki m. p. Władysław Krzyszkowski, starosta włodzimirski m. p. Mikołaj Baltazar Olszański, chorąży wołyński m. p. Ludwik Maniecki, chorąży czernichowski. Jerzy Monwid Jrzykowski C. H. Konstanty na Iwaniczach Iwanicki, wojski żytomirski P. G. W. Kazimierz na Steczeczance Stecki, chorąży województwa kyowskiego, podstarości żytomirski, sędzia włodzimirski grodzki. Wojciech Stanisław na Iwaniczach Iwanicki. Steczkiewicz S. N. Stefan Jariuszewski, podstoli podlaski m. p. Konstanty Młodcki, podstoli nowogrodzki m. p. Michał Hulewicz m. p. C. H. Maciej Stefan Skuratowski, horodniczy kijowski, pisarz grodzki żytomirski m. p. Andrzej Woynarowski, postoli bracławski. Stefan Głębocki, podkomorzy derbeki. Marcin Jan Rakowiecki, podstoli latyczowski m. p. Stefan Ledochowski. Alexander Tomaszewski, podczaszy bracławski wiel. xię. lit. m. p. Lazarz z Rzezyce Ręczycki P. O. Alexander Dołżkiewicz, wojski owrucki m. p. Adam Alexander Janiszowski, miecznik ziemie lwskiej. Stanisław M. Piaskowski. Jerzy Kazimierz Czerwiński m. p. Adam Ledochowski m. p. Andrzej Pałucki. Zbigniew Lubieniecki. Adam Stanisław Peretiatkowicz, wojski nowogrodzki m. p. Jan Antoni Peretiatkowicz, cześnik latyczowski m. p. Antoni Groth, Benedykt Narbut m. p. Piotr Skuratowski, regent ziemski kijowski m. p. Ktoraz to electia, per oblatam podana, za podaniem y prozbą wysz mianowanego jego mości podawającego, a za moim urzędowym przyjęciem, wszystka, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisana ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest ingrossowana.

Книга лущкая іподская данисковая, 1711 года, № 2247; листы 53А.

Духовное заступаніе дворянина Максимилиана Гессекаго-Ловдыковскаго. Завещатель объявляет, что онъ желаетъ умереть православною православіе, діалектъ распоряженіе о томъ, чтобы его останки были похоронены при церквѣ Успенія Пресвятой Богородицы въ селѣ Поддубцѣ. Далѣе онъ поручаетъ своимъ наследникамъ помнить его душу и отказываться имъ имѣніе. 1710, Августъ 18.

CXL.

Духовное заступаніе дворянина Максимилиана Гессекаго-Ловдыковскаго. Завещатель объявляет, что онъ желаетъ умереть православною православіе, діалектъ распоряженіе о томъ, чтобы его останки были похоронены при церквѣ Успенія Пресвятой Богородицы въ селѣ Поддубцѣ. Далѣе онъ поручаетъ своимъ наследникамъ помнить его душу и отказываться имъ имѣніе. 1710, Августъ 18.

Рoku tisíc siedmset dziesiątego, miesiąca oktobra szóstego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości łuckim, przedemną, Stefanem Franciszkiem Golembickim, wice-regentem grodzkim łuckim, namiestnikiem burgrabstwa zamku łuckiego i księgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter urodzony imię pan Stefan Heyewski Lowdykowski, dla zapisania do akt niniejszych, grodzkich, łuckich, testament ostatniej woli urodzonego niegdyś imię pana Maximiliana Heyewskiego Łowdykowskiego, rodzica swego, na rozporządzenie substancej, po nim pozostałej, per oblatam podał, z podpisem ręki jego własnej y ichmościow panow przyziaciół, niżej na podpisach wyrażonych, o czym ten testament niżej wpisany, szerzej a dostateczniej w sobie obmawia, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie. A tak ja, urząd, anuendo affectationi jego mości podawającego, pomieniony testament ad acta przyjmując, czytałem, którego tenor sequitur ejusmodi. W imię Przenajświętszej Trojcy: Ojca i Syna y Ducha świętego amen. Przeżywszy lat kilkadziesiąt, a napatrzwszy się obłudnego świata

niepewności, mając przed oczyma ustawiczny prawa tego przez tak wiele wieków od stworzenia świata uczynją, żyjąc między przykładami w codziennej odmianie śmiertelności ludzkiej, y owsem rękami swemi dotykając się, patrząc na groby dziadów, pradziadów, rodziców y innych krewnych, przyjaciół, którzy z tejże ziemi ciałem urodzili się y którzy wolą najwyższego stwórcy ulepieni byli, a iakoż y ja, nędzne, niegodne stworzenie, iego dzieło, nie mam pomyslić sobie, że y mnie w tenże proch rozsypać się przydzie, ponieważ żywot nasz—droga do śmierci jest, będąc ia podległy każdemu momentu śmierci oczekiwać, która w iakimkolwiek mnie zastanie dzieło, równym zaraz przed sąd straszny sędziego niebieskiego sprawiedliwego postanowi; tak każdy z nas, według spraw swoich, sprawiedliwy odniesie dekret, y ja codziennie wyglądając, poki mnie jeszcze pan Bóg w trwałej śmiertelności moiej przy zdrowiu pozwała czasu, a chcąc, abym ostatnią dyspozycją woli moiej po śmierci moiej odniósł skuteczną egzekucją, dla tego ja, ręką moją napisaną, podpisaną, ich mościom panom exsekutorom, moim mościwym panom, zostawiam. A nayıpierwy iako nayıtrunowniejszy żywota mego zakładam fundament umrzeć w posłuszeństwie cerkwi świętej wschodniej apostołskiej, wszystkie artykuły wiary świętej, od apostołów świętych podane, statecznie wyznawać y z tym wszystkim przed sąd straszliwego sędziego sprawiedliwego po żywocie moim stanąć chcę, prosząc pokornie, lubo z niegodnych nayıniegodniejszy osobliwie wszystkich grzeszników, proszę patronki moiej, Nayıświętszej Panny Maryi, matki Bożej, aby iako wszystkich wiek moj, tak i ostatni moment w opiece swojej miała y od zatracenia wiecznego duszy moiej broniła; przez ciebie przystęp mieliśmy do syna, o błogosławiona znaydzicielko łaski, rodzicielko życia, matko zbawienia! oby przez ciebie nas przyjął, który przez ciebie nam dany jest za protektora a oraz proszę anioła stróża y wszystkich świętych patronów y patronek moich, aby mi w ostatni punkt na pomoc przyszli. Przybądźcie na pomoc nayımożniejsi! mnie, na obronę od nieprzyjaciół, zewszond nayıśmiewających się. Blizkich moich i krewnych, jakimkolwiek sposobem obrazilem, przepraszam, aby mnie swoje urazy przebaczyli, a ja wzajem wszystkim wszystkie moie, mnie nieprzyjazne, urazy z serca mego odpuszczam. Krewnych i

przyjaciół moich wszystkich przy ostatnim pożegnaniu moim upraszam, aby mnie z łaski swojej, osobliwie przy moszczach świętych ofiarami swemi przed panem Bogiem posłkowali. Cielisko moie grzeszne upraszam małżonki moiej milej, aby w cerkwi świętej Poddubieckiej, założenia Wniebowzięcia panny Marzey, znać dawszy ich mościom panom exsekutorom niżej mianowanym, iako to: imię pana Samuelowi Wyhowskiemu—Podleskiemu, imię pana Michałowi Wereszczance, imię pana Theodorowi Gyrgeliewiczowi, których ich mościów za exsekutorów mieć chce y upraszam, aby chcieli małżonce moiej we wszystkim do rozrządzenia domowego dopomóc, wiążąc synów moich ojcowskim moim błogosławieństwem, żeby bez rady, tak matki swojej, iako y ich mościów panów opiekunów nie czynili y prosząc miłością Bożą synów moich: Stephana y Aleksandra, aby mi to, co naznaczam, gdzie będę leżał, duszę moją ratowali przed panem Bogiem obadwaj; wszak ubogą substancję moję małżonce moiej milej, a imi zostawiam. A iak imię panowie exsekutorowie, moi mości panowie, z łaski swojej na determinowany czas pogrzebu się ziadą, aby cielsko moie grzeszne iako nayıprzedz pochować kazala małżonka moja inia w wyż oznaczonym miejscu, do której cerkwie złotych polskich siedmdziesiąt leguiz, a małżonki moiej milej upraszam, aby dusze moie przez jałmużnę i inne święte ratowała akcją; wszakże wszystko w rękach swych będzie mieć. Cokom moim kochanym zarowno wszystkim po dziewięćset złotych zapisule w gotowiznie, a małżonkę moją kochaną na dobrach moich dziedzicznych panią do żywotnia y oprawną czynię, jako same zapisy świadczyć będą. Summa zaś sześć tysięcy złotych polskich, monety polskiej, która była w dyspozycy moiej, według kontraktu ich mościów panów Wyhowskich, też summę ich mość panowie Wyhowscy zatrudnili byli sami, na co są literalne dokumenta; ja tedy, dzwigając one, do Warszawy na sejm że Związła lezdzilem, do jasnie wielmożnego jego mości pana hetmana koronnego y, otrzymawszy od niego deklaracją do ziesienia się z ich mościami panami Wyhowskimi, kogo by z między siebie naznaczyli do odebrania tej summy, w tej tedy drodze efektywne sprowadzono złotych polskich sześćset, na co są y rejestra: za wniesieniem zaś ich mościów panów Wyhowskich byliśmy ordynowani od nich: ja jeden, a drugi urodzony niedys imię

pan Theodor Wybowski do Lubunia, to jest do wielmożnego imię pana marszałka natenczas nadwornego, od którego otrzymaliśmy kontrakt do utrzymania tej summy sześciu tysięcy na miasteczku Baraszy z przysiółkami, z tej tedy intryty naprzód wydałem na restauracyę cerkwi świętej Wybowskiej siedmset złotych polskich efektywie, a wyszczególny imię pan Theodor Wybowski wziął złotych polskich tysiąc, na co jest y kontrakt; pięćset zaś złotych temuz panu Wybowskiemu, za konsensem ich mościow panów Wybowskich wydałem, na co y zapis jest w grodzie łuckim, resztą jeszcze do tej summy ich mościom panom Wybowskim trzy tysiące dwieście złotych, którą to sumę małżonka moja z dziećkami memi, za podniesieniem z Poddubiec, winna będzie oddać do rąk imię panów Wybowskich. Długi zaś moje, tak mnie winne, jako y ja ludziom tak obiaszom: na kahale łuckim na dwa membrany złotych polskich tysiąc czterysta, od której summy od lat kilkunastu żadney nie placono prowiżey, u ich mościow panów Stepkowskich Czarkowskich, synow jego mości pana Gabryela Stepkowskiego, kasztelanica bractawskiego, złotych polskich czterysta pięćdziesiąt. Długi zaś moje, komum winien, wyrażono: napród panu Pawłowi Żumerowi złotych polskich czterysta pięćdziesiąt, paniey Hobożyńskiej złotych polskich czterysta; te obadwa długi na kahale łuckim, to jest osmset pięćdziesiąt złotych polskich ich mościom przekazuje. Panu zaś zeszełemu Theodorowi Żumerowi, dokładam, żem wszystko in toto wypłacił, na co i kwit mam, bez co by ich moście żadney do mnie nie mieli okazyey y interesu nie rościli. Panu Piotrowi Żumerowi także wszystko wypłaciłem, a jeszcze do tego y konia mi wziął, valoris talarow bitych piętnaście. Dług zeszełego jego mościa pana Stephana Ohija, siedmset złotych polskich, na kahale łuckim dwiema dekretami ewinkowałem własnym swoim kosztem y już żadney do mnie niema pretensyey, tylko do kahala, y owszem ja, względem kosztu mego, najmniej złotych polskich trzechset spendowałem na dokonanie tego długu. Co zaś zostaje w ruchomych rzeczach, co na osobnym rejestrze przy testamentie zawarte jest, małżonce moięy y sierotom moim to wszystko zostawie, za wolną ich mościow panow opiekunow dyspozycyą, mościowych panow y pomiarkowaniem; co jest, wszystko to małżonce moięy miłey y dzieciom zostawię. Pewien te-

dy będąc po ich mościach panach opiekunach, że na małżonkę moię y pozostałe sieroty będą mieli wzgląd, a na miejscu moim ojcowską onym miłość wyświadczą, a tej substancyey, lubo dosyć szczupłej, nie dadzą upaść, y powtórnie, przy moięy niskiey suplice, wielce upraszam exekutorami. A teraz tedy wszystkich ich mościow krewnych y przyjaciół, jeśli kogo, jako człowieka, uraził, miłością Bożą przepraszam; a ja wzajem wszystkim wszystkim urazy moię z serca mego odpuszczam. Żegnam na ostatek miłą małżankę moią z sierotami, przy którym pożegnaniu upraszam, aby dusze moją posilkowali przed panem Bogiem. Wiążę na ostatek synow moich miłością Bożą y strasznym sądem jego, aby małżonkę moją a matkę własną we wszystkim słuchali iey y w niczem przeciwni nie byli; ich mościow panow opiekunow, mościowych panów o to proszę, których wyżej namieniłem; aby powodem byli do dosyć uczynienia wszystkiemu temu, naprzed oddając duszą moję panu Bogu, a potem ich mościom panom exekutorom sumnieniu ubogą substancyą moię, prosząc przez niewinną okrutną mękę (jego y powołując na straszny sąd pański, aby tej dyspozycyey dosyć uczynili. Kasując przytem wszystkie testamenty moie, aby żaden inszy wagi nie miał, jeśli by się który nalażł dawniejszy, oprócz terazniejszego, prawdziwego, pod datą tysiąc siedmset dziesiątego, dnia osmnastego sierpnia; y drugi testament, jeśli by był ukazany, po śmierci moięy, dać mu wiare, byle by pod tą datą był napisany; wolną sobie, jeżeli mnie pan Bóg wszechmogący z łaski swojej szcudrołbiwey życia przedłuż, tego testamentu melioracyą zostawie, już tedy ochotnie pana Boga mego oczekiwam; tym kończę, żem gotów z ufnością nadzieją o miłosierdziu pańskim, że od ołtarza pańskiego nie będę odrażon. Ten testament moj, z podpisem ręki moięy własney, y imię panow przyjaciół, mościowych panow, do podpisu, jeżeli mnie pan Bog tak wiele czasu użyczy, zaproszę, a teraz sam się podpisuję. W Poddubcach. Roku pańskiego tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca sierpnia dnia osmnastego. U tego testamentu ostatniey woli podpisy rąk w te słowa: Maximilian Hejewski Łowdykowski m. p. Jako natenczas oczekiwieci będący proszony, Theodor Giergielewicz. Jako proszony przyjaciel do testamentu, Andrzej Kowalski. Jako proszony przyjaciel do testamentu podpisnie się, Jozef Łasowiecki m. p. Jakob Podgórski.

Ktory ze to testament, za podaniem wyż mianowanego imięci podawającego, a za moim urzędowym przyjęciem, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest ingrossowany.

Книга городская лутская, записная, № 2246, года 1710; листа 685.

CXII.

Жалоба дворянина Христиана Шпанаревича на дворян: Стемпковских, Мошковских, Каленских и Духовского о том, что они овладели его землями и угодьями, ночью напали на его дом и заграбили у него вола. 1712. Генваря 22.

Рокъ тисеча семисотъ дванадцатого, мѣсяца Января двадцать второго дня.

На ураде гродзкомъ, въ месте его королевское милости Овручомъ, передомною, Михаѣлѣмъ Сингаевскимъ, коморникомъ игравичинимъ, намесавникомъ подвоеводства, ресентомъ гродзкимъ егерулу воеводства киевского и ливскими вивенскими, гродзкимъ, киевскимъ comparens personaliter urodzona jej mość pani Krystyna Synhaiewskiego Szysznaiewiczowa, wdowa, zeszedłego przez zabicie kozackie pod Berdyczowem, в року тисячъ siedmset wtorym, pod czas buntow na pospolitym ruszeniu woiewodstwa kiliowskiego, niebozczyka urodzonego imci pana Ulasa Szysznaiewiczza, małżonka, i urodzonego imci pana Hregorego Szysznaiewiczza, syna swego, imieniem, przeciwno urodzonym ich mościom panom: Stefanowi, Janowi i Theodorowi Stempkowski, braci rodzoney, Bazylemu Duchowskiemu, Jakowu Kaleńskiemu, Jozefowi Nikonucie, Theodorowi Prokopenkowi, Janowi Krawczenkowi, Moszkowskim solenniter świadczyła i protestowała się o to, iż ich moście obżałowani, nie katętuja się tym, że grunta, nawozy, pola, siedliska, sianożęci, drzewa bartne ze pszczołami i bez pszczoł, we wsi Moszkach protestantom należące, pod niebytność ich mościow przez lat kilkanaście w Moszkach, niesłusznie i nienależycie między siebie rozebrawszy, sieli, żażywali i

teraz niektore żażywaią, z drzew bartnych miody podbieraiąc, na swoy obracaiać pożytek; pol, gruntow pokazać i ustąpić protestantom, niechcąc, sianożęci ich mość panowie Stempkowski, kosząc, niedopuszczaią, a gdy protestantka, po śmierci małżonka swego, ze wsi Chodaków do dobr swoich części tey, w Moszkach będącey, przebrawszy się na mieszkanie, żażywać poczeła, tedy ciż ich mość obżałowani, chcąc odbić i wycisnąć z dobr, części ich mościow protestantow, żeby tam nie mieszkali, różne krzywdy, szkody, oppressie i przykrości czynią, wyrządzaią, woyskowych ludzi, żołnierzow i kezakow informuią, naprawiaią, zboża bydłem wypasuią, na samych protestantow przechwalaiać się, jako roku terazniejszego, тисячъ siedmset dwunastego, miesiaca january czternastego dnia, z czwartku na piątek в nocy, zebrawszy się i popodpiawszy z sobą, ich mość panowie Stempkowski bracia, i Bazyli Duchowski, Nikoniuta i inni, na dom i mieszkanie protestantow violenter naszedszy, wołu z obory, valoris złotych polskich piędziesiąt, niesłusznie i nienależycie wzieli, zagrabili i kozakom в podwoде oddali, przy którym nocnym sposobem naysciu, corek protestantis łaiali, przechwálki dalsze czynili, wołu zaś pomienionego wziowszy i zagrabiwszy, в podwoде nienależyto, в same bezdroże, pod Kijow sam i tam mil czterdziecie odprawuiąc, wniwecz onego skaleczyli i zepsowali, potem już kalikę we dwor ledwo co żywego wprowadziwszy, porzucili, przez co wszystko, tak przez żażywanie czas niemалы gruntow części swojej, zбоż wypasywania, sianożęci koszenie, drzew bartnych ze pszczołami żаżywanie, wołu wzięcie i skaleczenie i inych krzywd i szkod czynienie, ciż protestantes szkod sobie być mienią na złotych polskich czterysta; o co wszystko таż jej mość protestniąca, jako i o gwałtowne nocnym sposobem nayscie iterum iterumque przeciwko ich mościom obwinionym świadczyła i protestowała się, salvam meliorationem tey protestatney zostawiła i правниe o to czynić deklarowawszy się, o przyjęcie jej do xiąg prosiła, co i otrzymała, Krystyna Szysznaiewiczowa, piisać nieumieіаca.

Книга городская киевская, записная и поточная, № 29, года 1712; листа 83.

CXIII

Мандатъ требующій къ королевскій ассессорскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсуновскихъ, Угрюмовскихъ, Васильевскихъ, Гомовскихъ и другихъ, вследствие жалобы на нихъ оверчана старосты Юсифа-Антонія Брзучовскаго о томъ, что они незаконно присвоили себѣ шляхетское званіе и отложившись отъ повиновенія оруженъ старостамъ, 1712, Навбра 6:

Рокъ тысяча семь сотъ дванадцатого, мѣсяца декабря першого дня.

На урядѣ кѣродскомъ, въ замку его королевское милости оверчкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намѣстникомъ кѣродскимъ оверчкомъ и кнѣгами нинешними, кѣродскими, оверчскими станѣршы очевисто водны генерал воеводства киловскаго, воуѣнскіе и иныхъ, шляхетны Stephan Komar, дѣа записаніа до кѣа нинѣйшихъ, гродзкихъ, оверчкихъ, в мѣе вѣрней правдивей и skutecznej relatiej swojej, яawnie, ustnie i добровольно зeznał, iż on roku terazniejszego, тисячъ siedmset dwunastego, miesiaca nowembra dwudziestego dziewiątego dnia, mandat od najjaśniejszego króla jego mości, Augusta wtórego, pana naszego miłościwego, nam szczęśliwie panującego, z pieczęcią większej cancellariej koronnej authenticy ad instantiam wielmożnego jego mości pana Józepha Antoniego Brzuchowskiego, starosty owruckiego, po swobodnych boiar: Moszkowskich, Bołsunowskich, Uszczapowskich, Waśkowich, Hószowskich i innych, do starostwa owruckiego należących, wydany, tenoris sequentis: August wtóry, z Bożej łaski król polski, wielkie książę litewski,

ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, киловский, воуѣнскіе, podlaski, inflanski, smoleński, siewierski, bractawski i czeruihowski, a dziedziczny książę saski i elektor. Wam, swobodnym boiarom wsiów: Moszków, Bołsunów, Zastawia, Kruków, Michajłówki, Hószowa, Waśkowicz, Uszczapów i innych, do starostwa owruckiego należących, także szlachetnym possessorom i dzierżawcom gruntów boiarskich wsi pomienionych, których imiona i przezwiska są wyrażone mieć chcemy, z osób, z sprawy niżej opisanej, i dóbr waszych ogółem wszystkich rozkazuemy, abyście przed nami i sądem naszym assessorskim, od położenia niniejszego mandatu naszego za niedziel cztery, osobiście i zawicie w Warszawie, albo gdzie na ten czas z dworem naszym szczęśliwie postanowieni będziemy, stawali, na instantią i prawne poparcie urodzonego instygatora koronnego i lego delatora, urodzonego Jozepha Antoniego Brzuchowskiego, starosty owruckiego, pułkownika wojsk naszych, powoda, który was przypozywa do gotowego processu i dekretu, przez urodzonego Franciszka Potockiego, starostę owruckiego, na was. w Warszawie, we środę, w sam dzień święta świętego Antoniego z Padwy, wyznawcy, roku pańskiego тисячъного sześćsetnego dziewięćdziesiątego pierwszego otrzymanego, o to, iż wy, sprzeciwiając się pospolitemu prawu i iustracjom, z posłuszeństwa i z zwierzchności starościnej wybiacie się i wolności, pod praetextem przywilejów, na opaczną cancellariej naszej informatią, wyniesionych, uzurpuiecie i szkody przez to urodzonemu delatorowi, przez nieoddanie należytej powinności, czynicie, iako wam to szyrzej na przyszłym terminie proponowano i dowiedziono będzie. Przez co winy, w prawie opisane, popadliście, do których na was wskazania, tudzież do wyprowadzenia dekretu, wyżej wspomnionego, na was otrzymanego, do należytej executy i do powinności urodzonemu starości i rzeczy pospolitej odprawowania, przypozywa was; stawacie się tedy na terminie, jako na roku zawitym i prawnie usprawdiwicie. Dan w Warszawie, w poniedziałek po święcie świętego Stanisława biskupa i męczennika najbliższu, roku pańskiego тисячъ siedmset dwunastego G. R. C. P. S. L. S. R. M. S. odnoś do wsi Moszków i ten mandat w domu i mieszkaniu swobodnego Nikona Moszkowskiego, zastawszy i drugich tamże, wyżej mianowanych pozowanych, oddaś, o oddaniu i położeniu tego mandatu, ztamtąd pow-

racać, kogo tylko tam na ten czas widzieć mógł, od kogo, po kogo, w jakiej sprawie był pisany, opowiedział i prawie do wiadomości przywiódł. Za którym to mandatem on, mianowany woźny, rok i termin stronem obom: powodowej i pozwanej stanowienia się przed mianowanym sądem assessorskim, według conservatjej tegoż mandatu, złożył i naznaczył, i o tym tę prawdziwą relatią czyni i zeznawa, prosząc, aby do xiąg przyjęta i zapisana była; co i otrzymał. Stephan Komar woźny.

Книга родская огушкая, записовая и попомочная, № 3223, года 1710—1713; листы 440.

СХІV.

Жалоба дворянина Елены Клытинской на священника Ивана Ходанковского и на сына его, Василия, о томъ, что Ходанковский написалъ свидѣтельство службъ, бывавшему отъ Клытинской и потомъ, когда дѣло обнаружилось, отнялъ у ней это свидѣтельство насильно и уничтожилъ его, 1713. Мая 10.

Рoku tisíc siedmset trzynastego, miesiąca mai dziesiątego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkimi, krzemienieckimi i przedemną, Bazylem Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter urodzona jej mość pani Helena Odyńcowna Sokołowskiego Michałowa Kłytyńska, skarbnikowa podolska, w niebytności małżonka swego, swoim i imieniem tegoż urodzonego jego mości pana Michała Kłytyńskiego, skarbnika podolskiego, małżonka swego, possessora dóbr części pewnej wsi Onuszkowicz, na której to części i cerkiew stoi, świadczyła się, opowiadała i soleniter protestowała naprzeciwko wielbnemu ojcu Iwanowi Chodakowskiemu, przebiterowi onuszkowskiemu, także popadzi jego, jako też i synowi onych, Wasilowi dziakowi, w ten niżej mia-

nowany sposób i o to: iż gdy w roku terazniejszym, tysiąc siedmset trzynastym, w sam wtorek wielkanocny, czeladnik, przewiskiem Iwanicki, od małżonka protestującej nie opowiednie odszedł, a potem, roku terazniejszego, na jarmarku w Wiszniowcu klacz ukradłszy, do tego hospodyna onuszkowieckiego przyprowadził, któremu hospodyn w niewiadomości protestującej atestacją napisał, że jakoby protestująca w zasługach onemu w niebytności małżonka swego dała i atestacją napisała, z którą to atestacją, od popa napisaną, tenże Iwanicki, do miasteczka Płtyczy przyjechałszy, tę klacz popowi płtyckiemu przedawał, udając: że to ja mam tę klacz w zasługach daną od jej mości paniej Kłytyńskiej; dla lepszej weryfikacjej podstawy płtycki, pan Lewandowski, tego to Iwanickiego, złodzieja, przymusił, żeby z nim koniecznie do protestującej jechał, i wywód z siebie dał, jakoż musiał to uczynić; i gdy do protestującej ten to pan Lewandowski z tym to złodziejem przyjechał, protestująca zaraz poczęła mówić temu to winowajcy, że się niegodziło tak czynić i zdradzać małżonka protestującej, a po tym ten pan Lewandowski, podstarości, praesentując atestację, którą przeczytałszy, pyta się, kto mu atestacją tę napisał i rękę protestującej zmyślonem charakterem podpisał? który powiedział: że mi pop tutejszy onuszkowski napisał; po którego to popa protestująca posyłała podwakroć razy, upraszając do siebie, który, dowiedziawszy się o tym, przysięść do protestującej nie chciał, potem protestująca, wziąwszy tę atestację, przez popa imieniem protestującej napisaną, z dziewczyną tylko do tegoż popa na cmentarz przyszedłszy, dziewczynę posłała do niego, prosząc do siebie, który gdy wyszedł z popadą swoją i z synem, poczęła mu mówić: czy godzi się to hospodynie takie rzeczy czynić i atestację, takie złodzieiowi odnemie pisać; którą onemu pokazała, który to pop z popadą i z synem, do protestującej rzuciwszy się, tę atestacją u protestującej wydzierając, onę poszarпали i protestującą potracali, pobili, że aż na ziemię upaść musiała, a potem i na gwałt w dzwon tenże pop dzwonił, i gdy na gwałt ludzie zbiegli się, widząc protestującą w niewczym być nie winną, precz się rozeszli, a protestująca tak ciężką ruinę w zdrowiu i confuziā nieznośną od obwinionych otrzymawszy, z wielką hańbą i wstydem do domu się powróciła; przez który to takowy postępek swój niesłusz-

ny, ciż obwinieni prawo pospolite zwiolowali i w winy, w niem eo nomine opisane, popadli; o co protestująca, iterum atque iterum protestowawszy się, salvam inszej protestaciej, iesliby tego potrzeba ukazywała, lub przez pozwy poprawienia sobie zostawiwszy, prosiła mnie, urzędu, o przyjęcie tej protestaciej, co otrzymała Helena Klityńska.

Книга городская кременецкая, записовая, поточная и секретная, № 1622, годъ 1713; листы 479 на обороты.

CXV.

Решение киевского земского суда по делу о обвинении скарбникова житомирского, Василия Выговского, дворянина Александра Хомаковского в том, что онъ собиралъ, незаконную закономъ, купу и по ея приговору отнял скотъ у крестьянъ Выговского, которыхъ огорожилъ на купномъ судѣ въ помѣщеніи у него хлѣба. Земскій киевскій судъ постановилъ отстрочить разбирательство дѣла впередъ до соборнаго показанія свидѣтелей. 1714. Генвара 20.

Рожу тисеча семьсотъ четырнадцатого, месеца Января двадцатого дня.

На рокахъ судовыхъ, земскихъ, киевскихъ, в первый понедѣлокъ по новымъ лѣтамъ припавшихъ и судное одправованіе зачатыхъ, предъ нами: Antonim Franciszkiem на Wolutyne Siennickim, сѣдзіа, Alexandrem на Olewsku Niemiryzem, подсѣдkiem, урѣдниками судовыми, ziemskimi, kiowskiemi, припадола справа з rejestru sądowego аresztowego spraw ziemskich województwa kiowskiego, roku, miesiąca i dnia wysz на акcie мianowanych, за przywołaniem воznego генерала, szlachetnego Jana Olszewskiego, judiciarj acentis apparitora, między instygatorem sądowym i jego delatorem, urodzonym jego mością panem Bazylim z Wyhowa Wyhowskim, skar-

bnikiem ziemskim, pisarzem grodzkim: żytomirskim, за relacją wydanego pozwu, od powoda по позваного, в справіе niżej mianowanej zapisaną, która podniesieniem od strony powodowej u sądu niniejszego była produkowana de eo verborum, qui sequitur, tenore. Wypis z xiąg grodzkich zamku żytomirskiego. Roku tysiąc siedemset trzynastego, miesiąca decembra dwudziestego trzeciego dnia. На урѣдзіе grodzkim, в замку jego królewskiej mości żytomirskim, przedemną, Kazimierzem Peretiatkiewiczem—Kopieim, od urodzonego jego mości pana Bazylego z Wyhowa Wyhowskiego, skarbnika ziemskiego, namiesnika starostwa, regenta grodzkiego żytomirskiego, do przyjęcia tej relaciej uproszonym subdelegatem, i xięgami niniejszymi, grodzkimi, żytomierskimi, stanowszy oczywiście воzny генералъ województwa kiowskiego i innych, szlachetny Daniel Karaczewski, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich в moc prawdziwej, wiernej i skutecznej relaciej swojej, jawnie i dobrowolnie zeznał, iż on roku teraźniejszego, tysiąc siedemset trzynastego, miesiąca decembra piętnastego dnia, pozew ziemski, kiowski, authenticzny, на membrane ziemskim pisany, odniósł do wsi Hejewicz i tam ten pozew we wrota niżej mianowanego позваного wetknawszy, o oddaniu i położeniu onego, od kogo, по kogo i w jakiej sprawie by był pisany, różnym ludziom opowiadał i prawie do wiadomości przywiódł. Pisany ten pozew на instancją instygatora sądowego i jego delatora, urodzonego iego mości pana Bazylego z Wyhowa Wyhowskiego, skarbnika ziemskiego, namiesnika starostwa i regenta grodzkiego żytomirskiego, aktora, по urodzonego jego mości pana Alexandra Chodakowskiego, позваного, в справіе i акciej о збираніе sądu kupnego, prawem zakazanego, о гвалтовне вzięcie пары wołów у poddanego delatoris, на imie Haraśka we wsi Połochaczowie i onego pobicie, więzanie, о czym protestacia i oryginalny pozew, do których się i ta teraźniejsza referuje relacja, fasius in se sonant, intentowanej; за którym то pozwem on, mianowany воzny, rok i termin stronom obom: powodowej i pozwanej, przed sądem ziemskim kiowskim, на рокахъ ziemskich kiowskich, в Овручым, в понеділякъ pierwszy по trzech królach roku, да Бог, przyszłego, tysiąc siedemset czterнаstego, przypadających i sądzić się mających, vel, his deficientibus, in aliis proxime subsequentibus, до становienia

starostwa owruckiego udać się nienależycie, boiarami się być mia-
nuć i tym niesłusznym sposobem vi et violenter z poddaństwa ma-
nifestantium wybić się i wyłamać usiłując, różne nieznosne krzywdy,
zakłady, oppressie i violencie czyniąc, posłuszeństwa robocznego pań-
skiej pełnić nie chcą i nie pełnią, a nad to grunta, pola, naważy,
ogrody i siedliska, nazywające się Makarowszczyzna, sianożęcie,
drzewa bartne, per vim z boiarami Szwabowskiemi, do Owruca na-
leżącemi, do nich się podzywając, i z nimi iedno rozumiejąc, od-
bierają i odejmują, sami na siebie orzą, zasiewają, od postronnych
ludzi dziesięciny odbierają, protestantów biją, konfundują i różne do-
legliwości i affronta wyrządzają, o czym dawniejsze protestacie latius
in se sonant; iakoż i roku terażniejszego, tysiąc siedmset czterna-
stego, pareniny, na własnym gruncie jego mości pana Jana Raps-
ztyńskiego, ojca protestantium, po dziewiętnastu sochach gwałtownie
odieli i sobie żytem zasieli; tamże na pomienionym gruncie,
przy gwałtownem najściu, tak małżonkę protestantis, iako i jego
mości pana Jana Rapsztyńskiego, pod niebytność protestanta na
ten czas, pobili, pohałsawali, razów nie mało snych, spuchłych,
krwią ociekłych siekierami, buchami nazadawali, szyję siekierą jego
mości pana Rapsztyńskiego uciąć chcieli, od którego pobicia pomie-
nieni ich mość już niedzieli trzy lethaler choruią; a po tym ieszcze
słowami nieprzystojemi honorowi szlacheckiemu (czego tu ob re-
verentiam honestarum aurium exprimere nefas) lżyli, sromocili, actandem
jego mość pan gubernator, na requizycją ich mościów protestujących
się, sprawiedliwości uczynić nie chciał, przez co protestantom szko-
dy na złotych polskich pięset przywiedli i przypawili, kiedy na
zimie żyta cale nie zasiewali, ex quo, że nie było na czym, bo pa-
reniny odebrawszy, gwałtownie sami pomienieni Jakimowcy zasieli.
A za tym o to wszystko, ut premissum est, idem comparens suo
et nomine quorum supra iteratis vicibus protestowawszy się, salvam
meliorationem, vel per citationes correctionem, zostawił i prawnie o
to czynić niezaniechać deklarował, prosząc hanc brevem protestatio-
nem actis presentibus connotari; co otrzymał Antoni Jezierski.

Книга городская киевская, записовая и поточная, № 31, год
1714—1715; лист 620 на обороті.

CXVII

Жабода игумена Левковскаго монастыря, Писма Тарнавскаго на
дворниъ Левковскихъ, о томъ, что они наносилъ побой и другія обиды
монахамъ Левковскаго монастыря и другъ изъ нихъ: Микарія Недзель-
скаго и Осодосія, обвиняетъ ложно въ покражъ церковнаго имущества,
не допуская присутствовать при католической процессіи въ саунтскомъ
костелѣ. 1715. Августа 12.

Рoku tisíc siedmset piętnastego, miesiąca Augusta dwunastego
dnia,

Na leżeniu xiąg ziemskich, kiowskiich comparens personaliter
przewielebny w Bogu jego mość oćcie Paisyj Tarnawski, ihumen mo-
nastyriów lewkowskiego i krasnoburskiego, swym i wielebnych ojcow:
Makarego Niedzielskiego, namiesiuka, i Theodozego, zakonników
monastyru lewkowskiego, imieniem, soluniter magnoque cum dolore
przed aktami niniejszemi, ziemskiem, kiowskiemi świadczył i pro-
testował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Romanowi i
Helenie Wolkowskiego, rodzicom, Tomaszowi i Zofiej Kobylifskiego,
synowi i synowej, Lewkowskim, małżonkom, w ten niżej wyrażony
sposób i o to: iż ich mość обвинени, nie obawiając się rygoru pra-
wa pospolitego i nie respektując na miejsce święte, Bogu iedynemu
dedykowane i consecrowane, wielkie i nieznosne a prawie codzienne
krzywdy, oppressie i violencie czynią i czynić hucusque nie prze-
stają, zboże, około monasteru będące, bydłem i swiniami wypasują,
na monaster częstokroć tumultuose nabiegając, tak samego prote-
stanta dyffamują, lżą, sromocą, jako też zakonników, w monastyrze

lewkowskim rezydujących, in absentia protestantis biłą i niezdolność opierać i woliencje czynią, jakoż primario, roku przeszłego, tysiąc siedemset czterestego, in Decembri, pod czas festu świętego Mikołaja ritus graeci, obwiniony jego mość pan Roman Lewkowski, nie mając żadnej praetensii do protestanta, przyszedłszy do monastyrza, protestanta, nie sobie niewinnego, in praesentia przewielebnego w Bogu jego mości xiędza Komarowskiego societatis Jesu, na ten czas przytomnego, i innych wielu zakonników, przebiterów i szlachty, u protestanta będących, verbis laesivis et scommaticis był, sromocił. Secupdario, roku terażniejszego, tysiąc siedemset piętnastego, in Maio, także pod czas festu świętego Mikołaja, tenże jego mość obwiniony, przyszedłszy do monastyrza, in absentia protestantis, wielkiego ojca Makarego Niedzielskiego, namiesnika, był, sromocił, gości, na ten czas będących, czyniąc na dyshonor protestanta, konfundował i powygniwać z monastyrza chciał. Tegoż roku, tysiąc siedemset piętnastego, dnia ósmnastego Iunii, obwinieni ich mość panowie Lewkowscy, małżonkowie, wszyscy, nie wiedząc quo praetextu, tumultuose przybiegłszy do monastyrza, pomienionego wielkiego ojca Makarego Niedzielskiego, namiesnika, i wielkiego Theodozego biał poczęli, jakoż bili i dalsze odpowiedzi na zdrowie onych czynili, którąż zawziętość swojej wygadując, i onę ad effectum przywodzić, roku tegoż i miesiąca, to jest dnia dziewiętnastego Iunii, w wilią Bożego Ciała, gdy wyszczerczeni ich mość ojcowie: Makary Niedzielski i Theodozy, oddawszy klucz cerkiewny ich mościom panom Niewmirzyckim, i opowiedziawszy się: że mamy pilną potrzebę odejść na dzień jutrzejszy na processją do ich mościów xięży Jezuitów residencei owruckiej, posłali byli, ich mość obwinieni śmieli i ważyli się, nie nie respektując na srogość prawa pospolitego, dę securitate dróg publicznych opisanego, przypadłszy do miasta Wieleńsk, mieszczan tamejszych, mieszczan i białych głów, na gwałtowny uczynek podnieciwszy, udając, że jakoby wyszyscy pomienieni zakonnicy, cerkiew skradłszy, poucierać mieli, czego nigdy in rerum natura nie było, ani ich mość obwinieni dowiedzieć mogą, pomienionych zakonników, nie sobie niewinnych, wszelkim pokioiem prawa pospolitego obwarowanych, drogą publiczną i zwycają do Owruca idących, z tumultem ludzi nagoniwszy, biał i

kaleczyć poczęli, jakoż obwiniony jego mość pan Roman Lewkowski wielkiego ojca Theodozego kijem okrutnie i niemilosierdnie zbił i zkałczył, razów nie mało sinich, spuchłych, krwią ociekłych, których dla zsiniałości ciała i zliczyć niepodobna było, nazadawał, od którego zbicia i skałczenia, niedzieli kilka laethaliter chorować musiał i zaledwie do zdrowia przyszedł, habity, kłobuki pozdzierawszy, xiążki nawet i patent wielkiego ojca Makarego Niedzielskiego, czyniąc na większy kontempt i obelgę, poodhierawszy, do tych czas u siebie trzymając, samego protestanta, na dziesięć tuch, podczas jarmarku wielkiego, na mieście, publice, przed różnej konditiej ludźmi, obwiniony jego mość pan Roman Lewkowski, po dwa-kroć, verbis scommaticis, których ob reverentiam aurium honestarum exprimere nefas, był i diflamował i inne różne affronty i dysgusta, ile mogą sposobów wynaleść, wyrządzając. O co wszystko, ut praemissum est modernus protestans suo et nomine quorum supra, iterum iterumque protestowawszy się, deklarował z ich mościami obwinionymi in omni iudicio et officio regni agere, salvam tej protestaciej swojej, zostawiwszy meliorationem vel per citationem, si opus fuerit, correctionem; et incontinenti in verificationem praemissarum violentiarum tenże comparans stawiał woźnego generała województwa kijowskiego i innych, szlachetnego Jana Olszewskiego, który, mając przy sobie stronę szlachtę, urodzonych ich mościów panów, Dymitra i Jakuba Niewmirzyckich, roku terażniejszego, tysiąc siedemset piętnastego, dnia dziewiętnastego Iunii, był w monastyrze Lewkowskim, gdzie będąc, widział wielkiego ojca Theodozego, zakonnika monastyrza lewkowskiego, lactaliter chorującego, wszystkiego zbitego i skałczonego, plecy spuchłe i zezerniałe, które zbicie i skałczenie nie miał sobie przez urodzonych ich mościów panów: Romana i Helenę Wolkowskiego Lewkowskich, małżonków, przy naganiu na dobrowolnej drodze, bydź stałe i zadane, i to też słyszał i widział, że ciż ich mość panowie Lewkowscy, małżonkowie, trzy razy na monaster nabiegając, hałas czynili i zakonników bili, potem samego protestanta w Wieleńskach, podczas jarmarku, na mieście podwakoć dyfflamował, co widziawszy i słyszawszy, oczewisto przed aktami niniejszemi stanowszy, relacją swoją uczynił i zeznał i prosił, tak protestans swojej protestaciej, jako i woźny obdukciej re-

latiej actis praesentibus connotari; co i otrzymał Jan Hlebowski wożny.

Книга земская кіевская, записовая, поточная и декретовая, № 135, кодъ 1712—1716; листъ 1028 на оборотѣ.

CXVIII.

Объявление банниции на дворян: Петра, Ивана и Михаила Закусилыхъ въслѣдствіе жалобы на нихъ дворян: Павла, Прокопа и Николая Закусилыхъ, о томъ, что они не исполнили приговора третейскаго суда, по которому должны были подвергнуться тюремному заключению и уплатить въ Закусилевскую церковь штрафы, за самовольное похищение изъ церкви воска и церковной утвари. 1715 Октября 9.

Року тысяча семсотъ петнадцатого, месеца октовриа девятаго дня.

На урядѣ кродекомъ, въ мѣстѣ ея королевской милости овердукомъ, передонною, Якубомъ Медведовскимъ, намѣстникомъ на тотъ часъ кродекомъ овердукимъ и книгами иннешними, кродескими, овердукимъ personaliter comparens уродзону его моѣ пану Jan Zakusilo, nomine urodzonych ich моѣмъ паномъ: Prokopa i Mikołaja Zakusilow, rodzica i stryja swych, przeciwko urodzonym ich моѣмъ паномъ: Piotrowi, ojcowi, Janowi, synowi, Zakusilom, manifestował się o to: iż co dekretiem sądu kompromissarskiego, de actu ejus et data, anno 1715, die decima septima julii, między wysznanowanemi obwinionymi z jednej, a rodzicem i stryjem manifestantis we wsi Zakusilach z drugiej strony, stałym i ferowanym, injunctum, aby wysznanowani ich моѣ панowie: Piotr, ociec, Jan, syn, i Michał, synowie, Zakusilowie, za najście na dom rodzica manifestantis i onych jubicie i poronbanie, więzъ zamku ovruckiego, ab actu praefati decreti za niedziel dwanaście ziasiedzy, przez ćwierć

roku sine intermissione wysiedzieli, a przy wyjściu z więzъ pał zakładu starościńskiego rodzicowi comparentis pod winą banitiej wiecznej, przy manifestacji, w grodzie tutejszym uczynionej, do publikowania należęcej, zapłacili. A że tenże mianowany jego моѣ пан Piotr Zakusilo, nie obawiając się srogości boskiej i prawa, wosk kananny, w cerkwi Zakusilowskiej będący, bez wiadomości drugih ich моѣмъ паномъ kollatorów, także i zawiasy z obrazów zabrawszy i pozdejnowawszy, poprzedzał, a pieniądze na swój pożytek obrócił, aby in praesentia ich моѣмъ паномъ kollatorów jurament in instanti w cerkwi Zakusilowskiej, jak wiele wosku i zawiasy zabrał, i co za kwotę wziół? tenże obżałowany, pan Piotr Zakusilo, wykonał, i in duplo pod rygorem, wyżej opisanym, zapłacił; ktoemu to pomienionemu dekretowi sądu kompromissarskiego ich моѣмъ obżałowani we wszystkich punktach temere sprzeciwiszy się, więzъ zamku ovruckiego na terminie dnia dzisiejszego, z dekretu przypadającego, nie ziasiedli, ani jego моѣ пан Piotr Zakusilo juramentu nie wykonał, przez co ciż obżałowani w zakład, w tymże dekrecie założony, i więzъ banitiej wiecznej, popadli; a zatem idem comparens, inherendo temuż dekretowi sądu kompromissarskiego, prosił urzędu niniejszego o przydanie wożnego do publikowania banitiej wiecznej na ich моѣмъ obżałowanych, ex illa contrawentione stałej. A tak, ex additione officiosa, wożny general wojewodstwa kijowskiego i innych, «zlachetny Stefan Stachowski, ex munere officii sui, tę więzъ banitiej wiecznej, w obecności ich моѣмъ szlachty, obywatelów wojewodstwa kijowskiego, do kancellarii dla spraw swoich przybyłych, na manifestacjach publicznych, obwołał i publikował, o czem swoją relacją publikacji wiecznej coram officio praesenti uczynił i zeznał, prosząc, tak manifestans manifestacji, jako wożny relacji publikacji, aby actis praesentibus connotowane byli. Co i otrzymali: Jan Zakusilo, Stephan Stachowski, wożny, pisać nie umiejący.

Книга кродекая овердукъ, записовая и поточная, кодъ 1714—1716, № 3223; листъ 478 на оборотѣ.

CIX.

Яко в актовых оверцях князя боярынь Григорьев Толкачов грамоты, данной предку его Лосини на землю Тенетеловщину киевским воеводою, князем Михаилом Ивановичем? 1717. Мае 28. на 11-м листе.

Року тысяча семисотъ семнадцатого, месеца мая двадцать осямого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости оверцьякомъ, передовщюю, Михайломъ Сингаевскимъ, коморниконъ кравчинъ киевскихъ, намѣстникомъ кгородскихъ староста оверцьякого, и кнѣгами пинснѣжнми, кгородскими, оверцьякими сопряженъ персоналитеръ свободны Нрышко Толкачъ, бояр его королевской моѣи miasta Овруча, для вписаня до книгъ нинѣшнихъ, гродзкихъ, овручскихъ, листъ—орыгн-л, ниже именованъ, в печать причеснѣнѣю, од зешлего негды князя гегомѣи, Михайла Ивановича, воеводу

*) Въ спискѣ киевскихъ воеводъ, составленномъ М. А. Максимовичемъ (Украинск. 1864), равно какъ и въ другихъ спискахъ не упоминается князь Михайло Ивановичъ. Въ настоящемъ актѣ не обозначены ни годъ, ни число, когда состоялся грамоты. Такъ какъ документы этотъ внесены въ актовую книгу совместно съ ижевленскими другими грамотами, данными В. К. Александромъ Катенинъ воеводѣ боярамъ Макаренчакъ—Заблазакъ, то и эту грамоту должно отнести ко времени того-же княженія. Князь Михайло Ивановичъ—не братъ-изъ князя Мстиславскій (Михайло Ивановичъ) владѣвшая грамота которого (1605 г.) «свидѣннику Василею на село Породинское» сохранила въ 1-мъ томѣ актовъ, относящихся къ исторіи кнѣж и западной Россіи, издаваемыхъ Свѣдѣннотвербурскою Археографическою Комиссіею (стр. 269) Еванъ двѣдѣ ота збѣра, то время его воеводства должно помѣстять между воеводствами князя Дмитрія Путятча (+ 1508) и воеводства князя Ивана Лавочка Галискаго, время воеводства которого изъ киевскихъ воеводъ неизвѣстно.

киевского, зешлему негды Лосини, позодкови подавящего, на землѣ Тенетеловщину данъ, а по нимъ teraz темуж подавящему и другимъ Толкачомъ, азѣснѣникомъ его, бояромъ овручскимъ, слѣзѣю, пер облатамъ податъ, просящъ, абы приязиты и в книгѣ вписаны былъ, а такъ же, урядъ, листъ ten до хіагъ прызимую, чытаѣмъ, которъ, рускимъ писменъ писаны, такъ сѣ в собѣ ма: Божѣ милостію, господаря моего, великого князя за дозваніемъ, я, князь Михайло Івановичъ, воевода кийовскій, далісню Лосини землѣ Тенетеловщину, первой была подъ Александромъ, подъ Скибичомъ, служебна землица; зъ того жѣмъ служѣю великому князю; а не ходишъ co roku ni даѣ, ni которѣ поплатки, только слѣзѣю зъ неѣ. My заѣ дамъ вѣдѣть всіакому намѣстнику, кто од насъ бѣдѣе, зѣбы сѣ не уступовалъ нѣтъ в тѣ землѣ—а слѣзѣю зъ неѣ Лосина. Писанъ Јула осмого дня, Locus sigilli. Которѣю листъ, за поданіемъ и проѣзѣю вышнѣменованѣю особы подавящей, а за моимъ урядовымъ прызѣіемъ, до хіагъ нинѣшнихъ, гродзкихъ, овручскихъ, слово в слово, якъ сѣ в собѣ ма, jest вписаны.

Книга гродская оверцьякая, записовалъ и поточналъ, № 3224, годъ 1717; листъ 91.

CXX.

Жалоба оверцьяковъ езуитской коллегіи на дворянъ Недзминовскихъ о томъ, что они вытѣснили езуитовъ изъ принадлежавшей послѣднимъ части села Недзминовъ, захватили другіе езуитскіе нѣдѣи и, не смотря на рѣшеніе львовскаго трибунала, не возвращаютъ этихъ нѣдѣи и стариноты ихъ разорить. 1717. Іюня 20.

Року тысяча siedmset siedmnastego, miesiaca Junij dwudziestego dnia.

На урядѣ гродзкимъ, в замку его королевской моѣи Ов-

ruckim, przedemną, Michałem Synhalewskim, komornikiem granicznym kilowskim, namiesnikiem grodzkim starostwa owruckiego y xiegami niniejszemi, grodzkimi, owruckimi comparens personaliter wielcebn y Bogu, jego mość xiądz Stefan Gronowski, societatis Jesu, superior resydyncy owruckiej ac collegii olim xaverioviensis, suo et totius comunitatis nomine, obviando cuivis indemnitati praemissi collegii ac residentiae, świadczył, manifestował y protestował się przeciwko urodzonemu jego mości panu Konstantemu Didkowskiemu, namiesnikowi grodzkiemu żytomirskiemu, także urodzonym ich mościom panom Niaszaskowskim, quorumvis nominum, wszystkim, o to, iż ich mość, przedawszy od lat kilkadziesiąt, przez antecessorow swoich ieszcze, nayprzewielebnieyszymu w Bogu świętey pamięci jego mości xiędzu Ignacemu Jelowi, ofiowski kijowskiemu, fundatorowi praemissi collegii xavieroviensis societatis Jesu pewne części we wsi Niaszaskach z polami, gruntami, sianożęćiami, ostrowami y wszelkimi pożytkami, po odebraney y zapisaney possessyi y intromissyi pomienionych dóbr Niaszaskow, ieszcze za żywota świętey pamięci pomienionego fundatora, po uczynionym rozgraniczeniu przez wyspanie kopców z ich mość antecessorami, po zażywaniu od lat wielu a praemissa residentia owruceni societatis Jesu różnych pożytkow z barci, ostrowow temerario ausu per summam oppressionem, naiaźdy, violencye z zebranyimi ludźmi y strzelbą, godząc wiele razy na zdrowie y życie braci zakonnych, prokuratorow teyże rezydyncy, y do nich strzelając, niesłusznie y gwałtownie z pomienionych części w Niaszaskach, z gruntow, ostrowow, y wszelkich pożytkow wycisnuli; a co większa, z dwóch wsi Xawerowskich: Ignatowki y Jelowu poddanych teyże rezydyncy kilkunastu wygnawszy, gruntow y pożytkow wszelkich od lat wielu zażywali, o czym fusius dawnieysze świadczą protestacye; a lekce sobie ważąc tak znaczne violencye y szkody poczynione resydyncy Owruckiej societatis Jesu, żadnemu z kilku dawnych dekretow trybunalskich zadosyć nie uczyniwszy, ostatni dekret lubelski, trybunalski, w roku tysiąc siedmset trzynastym, a comparente otrzymany, puszczając in lubidrium, dotąd odłożyli, aby dłużej pożytkow z ostrowow praemissa residentiae zażywali, nie dufając zaś swojej złey y niesprawiedliwej akcye, a wiedząc, że się ostać nie mogli przy pomienionych ostrowach, a na większą zgubę

godząc resydyncy Owruckiej, też ostrowy wszystkie funditus spustoszyli, ze pań barci powycinawszy y do domów je swoich pozwoziwszy, co własnymi oczyma oglądał w Niaszaskach idem comparens roku tysiąc siedmset szesnastego, y praetendując sobie szkody ze wszystkich pomienionych akcyi na dwadzieścia tysięcy, a chcąc zadość uczynić zatrzymanemu od lat kilku ostatniemu dekretowi, y stosując się ad favorem jego captati oportuno tempore, na listowną requirycią, czasu od jego mości pana Konstantego Didkowskiego, namiesnika grodzkiego żytomirskiego, przy tey solenney manifestacyi terminum condescensionis grodu, lub ziemskiego kijowskiego, lub grodzkiego żytomirskiego, naznacza pomieniony comparens diem vigesimam septembris, post festum beatissimae Nativitatis, według polskiego kalendarza, servando spatium temporis, w którymby ich mość od nas za przyjaciół uproszeni być mogli commodę, seymika żytomirskiego, do Niaszaskow ad fundum przybyść: o to wszystko idem, qui supra, comparens, suo et totius praemissa residentiae nomine, iterum atque iterum protestuje się y manifestuje, prosząc mnie, urzędu grodzkiego owruckiego, aby ta protestacya prae via manifestatione była przyjęta y zapisana, salvam meliorationem ejusdem; co y otrzymał. Stephan Gronowski, societatis Jesu superior Owrucki, manu propria.

Книга городская оверника, записовая и поточная, 1717 года, № 3324; листы 249 на обороты.

CXXI.

Жалоба дворян: Дмитрия и Григория Немержанских на дворян Верновских и Ямолнских о томъ, что обвиненные присвоили себѣ земли истинныя, наносить имъ побой и оскорбленія и портить ихъ лѣсъ чарамъ, записана его. 1718. Сентября 20.

Рoku tysiąc siedmset ósmnastego, miesiaca septembra dwudziestego czwartego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości owruckim, przedemną, Michałem Synhajewskim, komornikiem granicznym kijowskim, namiesnikiem grodzkim starostwa owruckiego i xiągami niniejszemi, grodzkiemi, owruckiemi comparsens personaliter urodzony imię pan Dymitr Niewmirzycki, swym i urodzonego imię pana Hregorego Niewmirzyckiego, brata swego rodzzonego, imieniem, przeciwko urodzonym ich mości panom: Stefanowi Werpowskiemu, samemu pryncypałowi, Piotrowi, Łukaszowi, Dawidowi i Gabrielowi Jarmolińskiemu, Jackowi Werpowskiemu i innym soleniter świadcz i manifestował i protestował się w ten niżej opisany sposób i o to: iż ich mości obżałowani, wiedząc dobrze o tym, że część we wsi Werpie, Tyszkowszczyzna nazwana, po urodzonej jej mości paniej Maruszy Bahrynowskiej Jerzynie Niewmirzyckiej, babce protestantium, należy, jako zapisy i protestacje świadczą. Tedy in contrarium prawa pópólitego postempując, pomienioną część dóbr nieśluszenie i nienależycie, per vim wdarli się, zażywają: pola, nawozy, ogrody — orzą, siewają, sianozęci koszą, drzewa bartne ze pszczołami i bez pszczoł, zażywają, pożytki biorą, sady trzęsą, protestantów wybijają i nie dopuszczają; jakoż, kiedy roku terażniejszego, tysiąc siedmset osmnaściego, in maju, do swojej części własnej, jarki siać do wsi Werpę przyjechali. Tedy ichmości obżałowani, przysposobiwszy sobie kupę nie małą ludzi z siekierami, kijami, na drodze przejawszy, protestantów, nie sobie winnych, bili, kaleczyli, razów sinych, spuchłych, krwią ociekłych nie mało nazadawali, tak dalece pobili, że terażniejszy comparsens, jegomosci pan Dymitr Niewmirzycki, niemal z pół roku chorować lethalliter musiał, czuprynę wszystkę oberwali, jarkę, na tymże gruncie posianą, zawili, czarowali i przechwałki jeszcze i odpowiedzie na zdrowie i życie protestantium czynić nie przestają, przez co protestantes w życiu swoim periclitantur; a zatem do ustąpienia dóbr pomienionej części, nieśluszenie aprehendowanej, uczynienia kalkulacji zabranych procentów, nagrodzenia szkód, ztąd pochodzących, ratione pobicia i pokaleczenia do przyszłuchania się winom prawnym, idem comparsens suo et nomine fratris sui, przeciwko wyszmianowanym ich mościom obżałowanym, iterum iterumque świadcząc i protestując się, salvam meliorationem vel per citationem correctionem zostawił i, prawnie o

to czynić nie zaniechał deklarowawszy się, o przyjęcie jej do xiąg prosił; co i otrzymał. Dymitr Niewmirzycki, pisać nie umiejący.

Книга городская овруцкая, записовая и поточная, годъ 1718 — 1719, № 3225; листъ 315 на оборотѣ.

CXXII.

Духовное завіщаніе дворянки Татіани Пригарининой изъ рода Ходаковскихъ. Завѣщательница отказываетъ синодаль и вѣку свое иждивіе и требуетъ, чтобы наследники покорялись ей тѣло «обществу» Троице-русскому» при первомъ въ общѣ Ходакъ, где пожелаетъ она ее прожить. 1719, Февраля 25.

Рoku тисеча семасотъ деветнадцатого, месеца февруаря двадцать пятаго дня.

На урядѣ городскимъ, въ замку его королевельское милости овруцкомъ, передокзимо, Михаѣлѣ Сыпгаевскимъ, коноршникомъ граничнымъ київскимъ, намесникомъ городскимъ староства овруцкого и книгами винными, городскимъ, овруцкимъ comparsens personaliter urodzona jej mości pani Tatijana Chodakowskiego, Janowa Przygarnicka, wdowa, dla wpisania do xiąg grodzkich owruckich ten oryginal testamentu z podpisami rąk podawszy, przyznała, prosząc, aby przyjęty y w xięgi wpisany był; a tak ja, urząd, ten testament do xiąg przyjmując, czytałem; y tak się w sobie ma: w Imię Ojca y Syna y świętego Ducha stań się ku wieczney pamięci amen. Ja Tatijana Chodakowskiego Janowa Przygarnicka, wdowa, zeszyłych niegdy z tego świata, urodzonych ich mościom panow: Jana Ihsatowicza y Heleny Dydkowskiego Chodakowskich, małżonkow, córka, przeżywszy z łaski Pana Boga wszechmogącego od urodzenia mego na tym świecie, padole ziemnym, lat więcej niżeli siedmdziest, y będąc już w starości lat y słabości zdrowia

moiego, pamiętając też na wyrok dekretu Bożkiego: «że kto się rozdzi, umrzeć musi»; a za tym ja, uważając to y pamiętając na to, że by mię śmierć przy starości lat moich niegotową nie zastała, przy dobrym zdrowiu y pamięci jeszcze, z łaski Boga mego, jako y umysł le uważnym będąc, umyśliłam sobie porządek za żywota mego uczynić takowy: naprzód dziękuję panu Bogu wszechmogącemu, że mnie dotychczas, tak z niewolnikiem jego mością panem małżonkiem moim, którego we wsi Chodakach Tatarowie w niewolę wzięli, jako y po nim w wdowim, osirotiałym stanie z dziećkami memi pozostawiał, konserwował y dotąd jeszcze, choć już w słabym zdrowiu mego konserwuję (stanie); jednak gdy tenże Bog wszechmogący z dyspozycyey swojej, śmierć na mnie przysłał, tedy dusze moje grzeszną temuż panu Bogu wszechmogącemu, jako stworce mojemu, w ręce jego święte polecam, upraszając, aby na grzechi moje nie pamiętał, a przyzwoił ją do chwały swojej świętej, tam gdzie y drudzy jego wybrani zostawiać będą, w czym o przyczynie proszę przesaświętzey Maryey, panny, matki Christusa, pana Boga mego, y wszystkich świętych jego, patronów moich y patronek, a po śmierci ciało moje grzeszne, jako z ziemi stworzone, ziemi oddać, które ma być pochowane we wsi Chodakach, oyczynie moiej, przy cerkwi Chodakowskiej, na cmentarzu, tam gdzie ojciec y matka moje y krewni moje zmarłe y pochowane odpoczywają. O co proszę oycę przezbiłtera tamowszego, a synów moich obliwie, aby zwyczajem y porządkiem Chrześcianskim, Greko-Ruskim, pochowali y o duszy mojej pamiętali. Na cerkiew y ubogim synowie moi według możności, ażeby dali, y pamiętki sprawili, macierzyńskim słowem moim proszę y obliwie. Co się zaś dotyczy fortunki moiej ubogiej szlacheckiej, dobr części dziedzicznych y spadkowych we wsi Chodakach y gdziekolwiek po oycu y matce moich y innych krewnych moich będących, leżących, ruchomych, te wszystkie nikomu inszemu, tylko, według prawa naturalnego, urodzonym: Marcinowi, Andrzejowi y Bazylemu, braci między sobą rodzonym, synom moim, Przygarnickim, także wnukowi memu, Andrzejowi Przygarnickiemu, niebożczyka syna mego, Jacka Przygarnickiego, wdowy, do tego testamentu libera dispositionis przy krzyżku, ręką własną jej mości zeznawającej, jako pisać nie umiejącej, napisanym, podpisie się Łukasz Antoni Bogdanowicz,

mieniem dobrami, częściami, gdziekolwiek we wsi Chodakach y gruncie całym Chodakowskim na część moją, od siostr moich rodzonych: Maryanny Potopalskiej, Owdotyey Czopowskiej y Oxyńey Mieleniewskiej, należących, podzieliwszy się, wiecznemi czasami trzymać oni, potomkowie y successorowi: ich mają, bez żadney ni od kogo przeskody, gdyż te moje dobra, części nikomu nie zawiedzione y nie pienne zostają, także sumę pięćset złotych polskich, które zeszyły z tego świata jego mość pan Jan Ihnatowicz Chodakowski, ojciec moi testamentem ostatniej woli swojej, mnie, Tatyani Janowej Przygarnickiej y niewolnikowi, jego mości panu Janowi Przygarnickiemu, małżonkowi memu, na dobrach swoich, częściach wszystkich y ostrowach, gdziekolwiek w Chodakach będących, z miłości swojej oycowskiej ku mnie y małżonkowi memu, a zięciowi swemu, patrząc na życzliwość naszą, tak za żywota oycy y matki naszej, od nas aż do śmierci ich mościom, przy nas będącym, świadczoną, y na wniesienie tej summy w dom oycy y matki mojej y około całości dobr y gospodarstwa ich mościów spendowanie, osobliwie rekapiując za to wszystko, legował y zapisał; tedy y tę sumę pomienioną, pięćset złotych polskich, tymże: Marcinowi, Andrzejowi y Bazylemu Przygarnickim, synom moim, także y pomienionemu wnukowi memu, Andrzejowi Przygarnickiemu, potomkom y successorom ich leguje y zapisuję, a koby zaś ten testament moy naruszać miał w czymkolwiek, takowego na straszny sąd Bożki pozywać będę. Który testament moy kącząc, przepraszam krewnych moich wszystkich y sąsiadów, jeżeli w czymkolwiek kogo rozgniewiła, upraszając, aby mi to wszystko z łaski swej chcieli wybaczyć y odpuścić, na co dla lepszej wiary, ponieważ sama pisać y czytać nie umiem, tedy krzyżyk ręką moją własną na tym testamentie kładne, a przytym y przyjaciela na miejscu moim y drugih ich mościów panów przyjaciół do podpisu ustnie uprosiłam. Działo się w Owru, roku tysiąc siedmset dziewiętnastego, miesiąca februarii dwudziestego piątego dnia. Y tego testamentu podpisał ręką swoją: za oczewistą prośbą jej mości paniey Tatyany Chodakowskiej Janowej Przygarnickiej, wdowy, do tego testamentu libera dispositionis przy krzyżku, ręką własną jej mości zeznawającej, jako pisać nie umiejącej, napisanym, podpisie się Łukasz Antoni Bogdanowicz,

miecznik ludzki, manu propria. Ustnie proszony przyjaciel od jej mości paniey Tatyany Przygaruckiey zeznawiający do tego testamentu podpisuje się Remian Czopowski manu propria. Daniel Synhalewski, proszony przyjaciel od jej mości zeznawiający, do tego testamentu podpisuje się manu propria. Proszony ustnie przyjaciel od jej mości paniey Tatyany Przygaruckiey, do tego testamentu podpisuje się Mikołaj Chadałowski, manu propria. Kотори же то testamenty, за подаваемъ и отечественъмъ сознаниемъ се ипности вѣншъменованное, а за мѣстны урядовицы прѣвѣтныи, до книгъ ипненихъ ихъ, слово въ слово, какъ се изъ себе имать, есть изписаны.

Книга городская оверуцкая, записовая и поточная, 1718—1719 года, № 3225; листъ 361 на оборотѣ.

CXXIII.

Жалоба езуитовъ оверуцкой коллегии на дворянина Михаила Сынгаевского о томъ, что онъ распространяетъ дурную молву о езуитскомъ ордѣнѣ, подстрекаетъ жиданъ оверуцкихъ наносить езуитамъ разныя оскорбленія и обиды и похваляется съечь монастырь и изгнать езуитовъ изъ Оверуцъ. 1719. Августа 23.

Рoku tysiąc siedmset dziewiętnastego, miesiąca Augusta dwudziestego trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w miesiące jego krolewskiej mości Oweruczu, przedemną, Łukaszem Bohdanowiczem, miecznikiem ludzkim, namiesznikiem na ten czas podwojewództwa, wices regentem grodzkim generału województwa kijowskiego y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskimi comparsens personaliter przewielebnym w Bogu jego mość xiądz Stefan Gronowski, societatis Jesu, rector collegii owerucensis, sym et totius communitalis ejusdem collegii nomine, przed aktami ninieyszemi, magno cum querella ac gemitu cordis, ad sumen-

dam vindictam jawnych konfuzji, oppresji y obelgi całego zakonu swego, przez niżej mianowanego jego mości obwinionego poniesionych, solenniter przeciwko urodzonemu jego mości panu Michałowi Synhalewskiemu, komornikowi granicznemu kijowskemu, namiesnikowi grodzkiemu starostwa oweruckiego, tudzież Iwanowi Choroszonu, burmistrzowi, Hryczkowi, stróżowi zamkowemu, Chwedorowi Żołoniskiemu, Prokopowi Haponenkowi, Iwanowi Kowalowi, Iwanowi Kotlarzowi y innym cooperatorom y inwazorem, samemuż jego mości lepiey de nominibus et cognominibus wiadomym i znanym, quorum statuitio futuro coram judicio omnino argetur, świadczył, manifestował y protestował się w ten sposób y o to: iż jego mość obwiniony, czyli ex instinctu wielmożnego jego mości pana Jozefa Brzuchowskiego, staro-ty oweruckiego y litńskiego, pryncypała swego, czyli też propria autoritate privata, temerario, illicito, nefando ausu, mając in levipendio immunitates ecclesiasticas, czyniąc in convulsionem fundationis, in postpositionem et contemptum personarum, omnipotenti domino in obsequium consecratum, nie tylko sam, tam privatim, quam in congreio rożnych ludzi, sławę y honor societatis Jesu, per sanctos patres in astmi (sic) wysłużony, multoties carpebat, laedebat, diffamabat, verum etiam y ludzi, w dyspozycji swojej mających, znać umyślnie inflat, edocet, instruit, aby protestantow honor w niwec obracali, odpowiedzi czynili, domos et praedia collegii nachodzili; jakoż anno nunc currenti, die prima Augusti, sam jego mość obwiniony cum supra specificatis complicibus, adhaerentibus, non sactatus dawnieyszym nachodzeniem na folwarek, pod samym klasztorem będący, z ogniem po nocy naszedzsy, drzwi łamać y odbić zaczął, protestantow verbis laesivis, inhonestis, scismaticis com.principałam swoim łajac dopuszczał, collegium igne conflagrare przechwalał się, mówiąc: «że zapewnie zpalę y xięży wypędzę z zamku.» A potym, dnia cztertnastego, mense quo supra, idem jego mość obwiniony, idąc z monastera oweruckiego z pomienionym Iwanem, burmistrzem oweruckim, dobrze sobie podweseliwszy, témuż burmistrzowi szablę swoję, dobywszy, dawał, mówiąc: «na weź szablę, a idź ludziom, w tym folwarku jezowickim mieszkającym, szyle do progu pociągnij.» Jakoż pomieniony burmistrz, nolens volens z szablą przyszedzsy, we drzwi się dobywał, tylko że się ludzie, tam

zatarasowawszy, onego nie wpuszcili i tak, idąc pod zamkiem z jego mością namieśnikiem, societatem faia, beszał i ludzi na to, aby protestantów disgustowali, namawiał i namawia, sprawiedliwości comparenti z ludzi mieskich winnych nie czyni, młyn na brzegu protestantów bezprawnie wystawia; a zatem, aby się takie nie działy impietates et execranda facinora, iterum atque iterum protestowawszy się, deklarował totum societatem prawnie czynić, salvam tey protestacyi zostawiwszy meliorationem, hanc actis connotari prosił. Co y otrzymał. Xiądz Stephan Gronowski, societatis Jesu, superior ovrucensis, manu propria.

Книга кіевская гродская, записовая и поточная, 1719 года, № 34; листы 237.

CCXIV.

Жалоба дворян Василия и Павла Волковских из дворянина Юрия Ходковского о том, что онъ вымалъ истецъ дважды на поединку во время «кануновъ», бывшихъ на преддверьяхъ: Воздвижения и свѣтъ Выхода и «Покрова» въ свѣтъ Ходковъ. Когда-же Волковские отказались принять вызовъ, то Ходковский нанесъ имъ побой. 1719. Навбѣра 16.

Рoku tysiąc siedmset dziewiętnastego, miesiąca nowembra szesnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Enkaszem Bohdanowiczem, miecznikiem litzkim, namieśnikiem na ten czas podwojewództwa, vices regentem grodzkim generału woiewodztwa kijowskiego y xiągami niniejszemi, grodzkimi, kijowskimi, veniens personaliter urodzony jego mość pan Bazyli Wołkowski, swym y urodzonego jego mości pana Pawła Wołkowskiego, brata swego podwojewództwa, imieniem, przeciwko urodzonym ich mościom panom: Jerzemu, także małżące jego mości y Andrzejewi Chodakowskim, tudzież y innym compriyncipalóm świadczył y protestował się takowym sposobem y o to: iż ich mość ob-

żałowani, a mianowicie jego mość pan Jerzy Chodakowski z małżką swą, nie uważając na prawo pospolite, o pojedynkach opisane, upatrzywszy jakowąś niesłuszną do protestanta praetensyą, roku terażniejszego, na kanunie we wsi Wyhowie, na Wozdżwienie, podług kalendarza ruskiego, odpawiając się, będącego, nie tylko przy-mówki y okazy do zwady dawał, ale też na poledynek, prawem zakazany, prowokował, gdzie in experimento, że res non bene successit votis obwinionego jego mości, tedy on, praconceptum animam przywodząc ad effectum, chcąc cale protestanta o szwank przyprowadzić zdrowia, na drugim prazniku, anno praesenti, o Pokrowie ruskiej w Chodakach odpawiając się, przysposobił już sobie plures supra expressos complices, zktoremi od chałupy do chałupy po wsi chodząc, umyślnie szukając comparenta nie sobie niewinnego, w domu szlacheckim napadłszy, bez żadney uwagi bić, policzkować poczęli; jakoż samym wykonali efektem, biąc, kalecząc, za czuprynę po ziemi włócząc; po którym biciu brat comparentis, consulendo ulteriori salutis, do wsi Zubowszczyzny z Chodakow odjechał, a obwinieni ich mość, znać chcąc vita privare onego jego mości, pana Pawła Wołkowskiego, na wieś Zubowszczyne naiechawszy, tam, gdzie się jego mość pan Wołkowski najdował, naszedłszy, obses rzuciwszy się, bić y kaleczyć chcieli, jakożby y dokazali, gdyby ludzie, temu przytomni, jego mość pana Pawła Wołkowskiego, z między obżalowanych ich mościow panow Chodakowskich wydraszy, w komorze nie zamknęli, czego jego mość unikając, przez swoię niesłuszną protestacyą comparenta y brata jego niewinnie opisali, różnych żadając obiektow, z których protestantes gotowi zawsze emundari, quapropter de premissis omnibus iterum atque iterum świadcząc y protestując się, deklarowali z ich mościami in foro competentis usitata juris via progredi, salvam tey protestacyi do uczynienia inszey zostawiwszy meliorationem, candem, breviter scriptam, actus notari prosił; co y otrzymał.

Книга кіевская гродская, записовая и поточная, 1719 года, № 34; листы 258 на обороні.

CXXV.

Жалоба оуручской езуитской коллегии на дворянина Михаила Слангевского о том, что он, во главе оуручских мещан, разорил дачу, принадлежащую езуитам, и побил их управляющего, поносил публично езуитский орден, называя членов его «собаками» и нападал на толпою вооруженных людей на помещение, занимаемое езуитами в оуручском замке. 1720. Июня 20.

Рoku, tysiąc siedmset dwudziestego, miesiąca Junii, dwudziestego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruclu, przedemną, Stefanem Baranowskim, namiestnikiem natenczas podwojewódzktwa y vicesgerentem grodzkim generału woiewództwa kijowskiego i łęgami ninieyszymi, grodzkiemi, kijowskimi comparsis personaliter przewielebny w Bogu jego mości xiażd Stefan Gronowski, societatis Jesu, superior residentie ovruclensis, suo et totius communitatis nomine, przed aktami ninieyszemi, ingenti cum dolore ac gemitu cordis, nie mogąc znieść jawnych konfussii, oppraesii y obelgi całego zakonu swego, od nizey mianowanego jego mości obwinionego poniesionej, solenniter przeciwko urodzonemu jego mości panu Michałowi Synhaiewskiemu, komornikowi granicznemu kijowskiemu, namiestnikowi starostwa owruckiego, tudzież przeciwko urodzonemu Jozefowi Piotrowskiemu, Iwanowi Choroszewu, burmistrzowi, Hryszkowi, strużowi zamkowemu, Chwedorowi Żołofskiemu, Prokopowi Haponenkowi, Iwanowi Kowalowi y innym complicitibus, cooperatioribus et invasoribus, samemuż jego mości lepie de nomi-

nibus et cognominibus wiadomym y znanym, quorum statutio coram iudicis omnino urgetur, świadczył, manifestował y protestował się w ten sposób y o to: iż jego mość obwiniony, czyli z instyktu wielmożnego jego mości pana Jozefa Brzuchowskiego, starosty owruckiego y lityńskiego, pryncypała swego, czyli też propria autoritate, privato, temerario et illicito ausu, maigie in vilipensione imunitates ecclesiasticas, czyniąc in convulsionem fundationis et contemptum personarum religiosarum, o północy na gwałt w drzwi uderzyć kazawszy u świętego Mikołaj, nie kontentując się przeszedł in invasijsami (roku przeszłego, o czym reszt protestacya uczyniona w tymże grodzie kijowskim), ieszcze anno currenti, tysiąc niedmset dwudziestego, dnia osimmastego Junii, zebrawszy sobie gmin ludzi, sam in persona sua wodzem będąc inivasi, oppressi y wielkiej ruiny, ze strzelbą y armata manu folwark pod zamkiem protestantów y domy, w nim będące, nachodził, drzwi wyłamywać y odbiać kazał, piece, y okna, y inne sprzęty domowe poruinować, parkany y ogrodzenie obalić, ogrody zasiane zdeptać, ieszcze się tym niekontentując, szukać ludzi y bić kazał, osobliwie podstarościę protestantów, urodzonego Jakuba Olszewskiego, na którego życie y po trzeźwu nazajutrz pochwałki czynił, rozkazując ludziom, aby go nieżywić, żonę Olszewskiego y inne, tam będące, białogłowy praegnantes in periculum abortus podał, dzieci ich poprzestraszał. A wyszedłszy z folwarku protestantium z wielkim tumultem y strzelaniem, insuper specificatos complices et adherentes z Jozefem Piotrowskim namawiał y przykazywał, aby zamek, alias residencya protestantium, naszli, zplądrowali y osoby wszystkie ramkowe z czeladzią pobili, łącz y hańbiąc kapłańskie osoby nieucściwymi słowami, nakoniec psami ich przy zgromadzeniu wielu ludzi na większą obelgę nazывая, co też i nie dawno wielokroć razy przy znacznych gości zgromadzeniu na traktamencie u wielmożnego jego mości pana Michała Pawszy, podczaszego żytomirskiego, pisarza grodzkiego owruckiego czynił, łącz societatem Jesu w jej osobach, czego nie przestał, poki go z izby nie wyprowadzono. A gdy znaczne tumulty, strzelania y bieżki chłopskie patres societatis obudzili, zagnała przestraszeni na oczywistą śmierć od pianych y szalejących ludzi gotować się musieli y do modlitwy udawać, aby od nich tak strgie

oddalił bunt; dla czego, aby się więcej takie nie działy impietates, iterum atque iterum protestowawszy się, deklarował z jego mością obwinionym totum societatem agere prawnie, salwam tey protestacye zostawiwszy meliorationem. Et incontinenti tenże comparens stawił woźnego generała województwa kijowskiego y innych, opatrznego Prokopa Mazinkiewicza, który personaliter stanowszy, w moc wierney, prawdziwey, skuteczney relacyi swey, jawnie, ustnie y dobrowolnie, dla zapisania do xiąg niniejszych, zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset dwudziestego, dnia dziewiętnastego Iunii, na affectacyą i prawną requizycyą przewielebnego w Bogu jego mość xiądza Stefana Gronowskiego, superiora collegium xawerowskiego, rezydencyi owruckiey et totius communitalis ejusdem, mając przy sobie strone szlachtę, ludzi godnych wiary, urodzonych ich mościów: pana Kazimierza Lichodzieńskiego y pana Marcina Grywskiego, dla tym lepszey wiary y wagi użytych, był tu, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, na folwarku requirentów, pod samym zamkiem, nad ruczajem będącym, gdzie będąc, widział parkan około folwarku wszystkich porozruczany, ogrodzenie około ogroda warzywnego popodcinane, połamane, popсоване, grzędy wszystkie z różnym warzywem funditus popсоване, w domach okna, garki, naczynia różne posieczone, piece, zruinowane, które to popсованіе, powyłamywanie parkanu y płotów około ogrodu, okien y pieców potłuczenie, tenże requirujący czasem y sposobem, wyżey w protestacyi mianowanym, mienił sobie, przy gwałtownym naysciu na folwark przez jego mość pana Syphaiewskiego, komornika granicznego kijowskiego, a także mieszczan y boiar owruckich bydź stałe. A tak mianowany woźny, widziawszy, oglądawszy, tąż stroną, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd nazad powruciwszy, o tym swoją prawdziwą przy sobie uczynionę wyziew przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacyą, prosząc tak protestans protestacye, jako y woźny wyziew relacye, aby acts presentibus connotowane były. Co y otrzymali: xiądz Stefan Gronowski, societatis Jesu, superior residentiae ovruccensis. Prokop Mazinkiewicz, woźny, pisać nie umiejący.

Книга городская кіевская, записовая и потачная, 1720 и 1745 года, № 35; август 296. *Бібліотека Гетьманів Київських*

CXXVI.

Позовъ, требующій въ кіевскій градскій судъ дворянъ: Москоу-скихъ, Ходаковскихъ и Духовскихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ оуруч-кой езуитской коллегіи. о томъ, что они захватили поля и земли, при-надлежащія оуручкой коллегіи, и оскорбили одного изъ ея членовъ. 1721. Генвара 4.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości, Owruczu, przedemną, Stefanem Baranowskim, namiesnikiem na ten czas podwojewództwa grodzkim generału województwa kijowskiego y xiegami niniejszemi, grodzkiemi, kijowskiemi stanowszy oczywiście woźny generał województwa kijowskiego y innych, opatrny Prokop Mazinkiewicz, w moc wierney, prawdziwey y skuteczney relacyi swojej, jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku terazniejszego, tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca januario siedmego dnia, pozew grodzki, kijowski, na membrane grodzkim kiówskim pisany, sądowi grodzkiemu generału województwa kijowskiego sądzić należący, odniósł do wsi Moszkow, którego pozwu jest tenor takowy: Jozef z Potoka na Stanisławowie, Zbarski, Brodacki y Niemirowie Potocki, wojewoda generał ziem kijowskich, Warszawski, Halicki, Sniatyński, Łeżajski, Kołomyjski, Czerwonogrodzki etc. starosta. Urodzonym ich mościom panom: Semenowi Worobienkowi, Sawaśkowi, Jakubowi, Michałowi, Hryhorowi Nikonczykowi Moszkowakim, Chwedorowi Chodakovskiemu, Markowi Otroszczko-

wi Duchowskiemu y innym wszystkim generaliter, z dobr waszmościow leżących, ruchomych y summ pieniężnych zwierzchnością jego krolewskiej mości a władzą moją wojewodzińską przykazuję, abyście waszmość przedemną samym, albo sądem moim, grodzkim, kijowskim, in loco solito iudiciorum, w mieście jego krolewskiej mości, Owruclu, w roku terazniejszym, tysiąc siedmset dwudziestym pierwszym, januarii dwudziestego trzeciego dnia przypadających y sądzić się mających, vel, his deficientibus, in aliis tandem subsequentibus proximis sami oblicznie y zawicie staneli na instancją instygatora sądowego y jego delatora, przewielebnego w Bogu jego mości księdza Stanisława Ignacego Lufińskiego, superiory collegium Xawerowskiego rezidencyi owruckiej et totius communitalis ejusdem residentia Owruclensis, cum assistentia superiorum, de jure debita, aktorów, ktorzy, przychylając się we wszystkim do prawa pópólitego y protestacyi swoich, eo nomine poczynionych, waszmościow pozywa o to: iż waszmość, nie uważając na prawo pópólite, y owszem one sobie lekce ważąc, grunta aktorów własne, we wsi Moszkach będące, siedliska, pola, sianożęci, drzewo bartne ze pszczołami niesłusznie, nie należycie a prawie gwałtownie zabieracie, jakoż y pozabieraliście y onych używacie, poddając aktorów bięciom, o co dawniejsze protestacye fusius obloquentur, insuper roku blisko przyszłego, tysiąc siedmset dwudziestego, sosne własną aktorów bez wiadomości podwiązaliście, pod którą gdy wielebny w Bogu jego mość ksiądz Michał Kijowski, minister residencyej Owruckiej societàtis Jesu, z ludźmi z strony swej, według zwyczaju bartnickiego, przybył, chcąc rozemnać czyjaś była, tamże na ten czas waszmość, do kilkudziesięciu osob zebrawszy się, z rucznikami y siekierami pomienionego jego mości księdza Kijowskiego, ministra, verbis inhonestis et contumeliosis, osobie duchowney szkodzącami, diffamowaliście, bić porywaliście się, na ostatek dalszą odpowiedź na aktorów uczyniliście, a zatym actores waszmościow na termin wysz oznaczony pozywając, na którym, jako na zawitym, abyście waszmość staneli, winom prawnym, ex arbitrio iudicii na siebie wskazanym, przystuchaliście się, y na wszystko sądownie odpowiadając, skutecznie się usprawili wili. Pisan w Owruclu, roku tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca januarii czwartego dnia, za którym to położonym pozewem,

on, mianowany wozny, rok y termin stronom obom: powodowej y pozwaney, przed wysz mianowanym sądem grodzkim, kijowskim, ut premissum est, stanowieniu się zawity, ku rozprawie prawney złożył y naznaczył; o czym swoją prawdziwą przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacya, prosząc eam actis connotari, co y otrzymał. Prokop Masinkiewicz, wozny, pisać nie umiający.

Книга городская кіевская, записовая, и поточная 1721—1722 года, № 36; листы 329 на обороты.

CXXVII

Позов, требующий в киевский городской суд князь Юсифа Чарторийского, вследствие жалобы на него дворян: Павла Ходалковского и Ивана Прегаринского о том, что князь Чарторийский, в сопровождении вооруженных людей, напал на село Ходалки, убил дворянина Степана Ходалковского и двое малолетних детей Прегаринского, многих же других Ходаловских самовольно заключил в тюрьму. 1745. Декабря 9.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego piątego, miesiąca decembris dwudziestego dnia,

Na urządzie grodzkim, w mieście jego krolewskiej mości, Żytomirzu, przedemną, Antonim Tadeuszem Bohdanowiczem, namiesnikiem protuce grodzkim generału wojewodztwa kijowskiego y xięgiemi niniejszemi, grodzkiemi, kijowskiemi, stanowszy oczywiście wozny generał wojewodztwa kijowskiego y innych, opatrzny Bazyli Leszczycki, w moc prawdziwej, wierney y skuteczney relacyi swojej, jawnie, ustnie y dobrowolnie, dla zapisania do xięgi niniejszych zeznał: iż on, roku terazniejszego, tysiąc siedmset czterdziestego piątego, die decima tertia decembris, był w miasteczku Horodniocy, dobrach jasnie oświeconego xięcia jegomości Czartoryskiego, łowcze-

go koronnego, w wojewodstwie kijowskim, a rowiecie Żytomirskim leżących, y tam pozew ziemski, kijowski, autentyczny, na membra nie ziemskim kijowskim pisany, we dworze tamejszym, w izbie na stole położył, o położeniu onego, od kogo, po kogo y w iakiej sprawie był pisany, prawnie opowiedział y do wiadomości doniosł, którego pozwu tenor sequitur ejusmodi. August trzeci, z Bożej łaski król polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflanski, Smoleński, Siewerski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Bracławski y Czernichowski, a dziedziczny książę saski y elektor, jasnie oświeconemu xięciu jego mości Jozefowi Czartoryskiemu, łowczemu koronnemu, tudzież dragunii y innym ludziom, arestem innodowanym, którzy et praesenti citatione arestantur, pozwanym, z osob y ze wszystkich generaliter dóbr waszmościow leżących, ruchomych y summ pieniężnych, powagą naszą krolewską przykazniemy, abyście waszmość przed sądem naszym ziemskim kijowskim, od daty y położenia tego pozwu, wtenczas gdy ta sprawa z rejestru, sobie należytego, w Owruclu lub Żytomierzu przypadnie, vel, his deficientibus, in aliis proxime subsequentibus, sami oblicznie y zawicie stanęli, na instancją instigatora sądowego y jego delatorów wielmożnego Pawła Chodakowskiego, podczasowego mozyrskiego, Iana Przegarlińskiego, aktorów, którzy, przychylając się do prawa pospolitego y manifestów, tudzież y całego processu, ea in re zaszłego y agitującego się, waszmościów, recedendo a foro tribunalitio, non tamen a negotio, o niesłuszne y nie należyte przeciw prawu y słuszności nastanie dragunii y innych ludzi na dobra wieś Chodaki, dziedziczne aktorów, którzy cum vario armorum genere napadłszy na wyż wspomniane dobra, y tam urodzonego jegomość pana Stefana Chodakowskiego, brata rodzzonego actoris, iako też y dzieci dwoje: Marcina y Jędrzeja jegomość panów Przegarlińskich, in minorennitate będących, iako w sobie manifest cum obductione testatur, zabili, drugich inkarcerowali przez czas długi; tudzież do przystuchania się win, o zabicie y inkarcerowanie szlachty y nastanie na dobra dziedziczne, prawnych, nie mniej do nadgodzenia szkód, expens, ztąd pochodzących, na siedm tysięcy uczynionych, waszmościów na termin oznaczony pozowią. Stitis parituri, tereunum attentaturi et ad praemissa omnia judicialiter responsuri. Pisan w Żyto-

mierz, die nona decembris, millesimo septingentesimo quadagesimo quinto anno. De qua praesens ejusdem ministerialis relatio. Wozny, ut supra, ignarus scribendi.

Книга городская кіевская, записовая y ноточная, 1720 и 1745 года, № 35; листъ 1178 на оборотѣ.

CXXVIII.

Отвѣтъ дворянъ оvrуцкаго уѣзда на доказательства, приведенныя, по требованію съ ними дѣлу, оvrуцкимъ старостою, Степнякомъ (1760).

Такъ какъ мы не владѣемъ землями, составляющими собственность оvrуцкаго староста, то не слѣдуетъ насъ обязать, причисля къ боярскому сословію, насъ, потомственныхъ дворянъ, владѣющихъ землями, пожалованными намъ въ личную собственность князьями удѣльными, царскими и королями польскими, безъ обязанности какой-бы то ни было зависимости отъ оvrуцкаго старосты. Утверждать, что аквистація обязала насъ къ исполненію различныхъ повинностей и службъ въ пользу оvrуцкаго замка, значило-бы уничтожать провинціалъ, давша намъ на свободное владѣніе землею и затѣмъ лгать истину словосочетаніями, ибо ясно будетъ доказано, что сословіе наше пользовалось такими правами, въ силу которыхъ оно некогда старостамъ не подчинялось. Только вслѣдствіе желанія захватить чужую собственность, пользовалъ судомъ преступнымъ, расположеннымъ въ пользу оvrуцкаго старосты, (Степняго), можно было рѣшиться посягнуть не только на наше имущество но и на нашу честь, называя насъ боярами.

Мы-же докажемъ, что документы, приведенныя въ изложеніи дѣла оvrуцкимъ старостою, не могутъ служить доказательствами, и изложимъ слѣдующимъ образомъ содержаніе дѣла:

Староста называется съ дворянъ: Кобылявскихъ, Левковскихъ, Верновскихъ, Гевскихъ, Барановскихъ, Мошковскихъ, Васильов-

ских, утверждая что они съ 1546 по 1577 годъ исполняли въ пользу оруцкаго замка и старосты всѣ обязанности, возложенныя на нихъ люстраціями и ревизіями. Далѣе онъ прибавляетъ, что Сигизмундъ Августъ, отдавъ въ потомственное владѣніе Филона Книту Чорныльскому имѣніа, принадлежавшія оруцкому старосту: Левковичи, Невмирицкое, Кобылинъ и Верпу въ обмѣнъ за, вѣнчя у него, подольскія имѣнія.

Въ отвѣтъ на эти поверхностные доводы мы представляемъ грамоту Сигизмунда первого, отъ 24 октября 1529 года, подтверждающую болѣе древнія грамоты, данныя вообще всѣмъ дворянами кіевского воеводства королями: Казимиромъ, Александромъ и другими. Грамота эта древнѣе документовъ, приводимыхъ старостою, она подтверждаетъ наши права на свободу и земли и исключаетъ возможность всякихъ повинностей въ пользу оруцкаго замка.

Кромѣ того еще слѣдующія грамоты подтверждаютъ наши права: 1) Подтвержденная грамота данная дворянамъ Кобылинскимъ 1650 г. на право владѣнія землею Кобылинскою въ островѣ Крудовскомъ. 2) Грамота короля Казимира дворянину Булагу Велескому на владѣніе землею Снольчанскою, безъ всякихъ обязательствъ, пожалованная въ Тронахъ марта 7, индикта 4: 3) и 4) Двѣ грамоты: одна пожалованная кіевскимъ княземъ Александромъ Владиміровичемъ 19 февраля, индикта 13 дворянину Ларіону Валескому, радоначальнику дворянъ: Левковскихъ, Верповскихъ и Гевескихъ, освобождающая его, въ качествѣ дворянина, отъ всякихъ податей; другая грамота—листь короля Сигизмунда Августа къ кіевскому воеводѣ, князю Константину Константиновичу Острожскому, 1569 г., предписывающій ему, чтобы онъ неоступно защищать дворянъ: Левковскихъ, Кобылинскихъ, Невмирицкихъ, Верповскихъ, Мошковскихъ, Гевескихъ, Барановскихъ и другихъ отъ притязаній Филона Книту, требовавшихъ съ нихъ болярской службы. 5) Грамота пожалованная королемъ Генрихомъ въ Краковѣ, 1574 г. марта 18 дня, дворянамъ: Павлу и Семену Булаговскимъ, Верповскимъ, Гринку Нелесовичу Левковскому, братьямъ—Радіону и Охриму Гевескимъ и потомкамъ ихъ на земли: Снольчанскую, Левковскую, Ловдыковскую и островъ Лютоскій съ обеспеченіемъ всѣхъ правъ ихъ и привилегій. 6) Грамота пожалованная королемъ

Сигизмундомъ въ Берестѣ 1544 г. августа 18 дня дворянамъ: Солдану и братѣ его—Федору и Сидку Невмирицкимъ на землю Невмирицкую, съ подтвержденіемъ, пожалованныхъ имъ болѣе давнюю грамотою 1539 г., правъ въ Кимшинѣ. Далѣе 7) двѣ грамоты короля Сигизмунда: 1544 г. индикта 2 и 1570, подтверждающія всѣ предшествовавшія грамоты, пожалованныя кіевскимъ дворянамъ. 8) Грамота пожалованная королемъ Сигизмундомъ 1518 г. дворянамъ: Барановскимъ—на селѣще Гомовѣ, Васильевскимъ—на Васильонцѣ, Ущановскимъ—на Ущановщинѣ, Мошковскимъ—на землѣ Мошковскую, Болесуновскимъ—на землѣ Чорногубовскую. 9) Грамота Сигизмунда первого, подтверждающая предыдущія грамоты, пожалованная дворянину Тимошу Барановскому на земли: Задановскую, Барановскую и на островъ Зеленицкій.

Какимъ-же образомъ подлинность вышеприведенныхъ грамотъ можетъ быть уничтожена одними словесными доводами старосты и ссылкой на люстраціи и ревизіи, существующія лишь только въ его воображеніи? Какимъ образомъ можетъ быть доказана наша зависимость отъ замка и старосты оруцкаго въ промежутокъ времени съ 1546 по 1577 годъ, когда всѣ вышеприведенныя грамоты доказываютъ, что мы владѣли свободно этими землями? Какимъ документомъ можетъ староста доказать нашу зависимость отъ Книту Чорныльского, когда мы представляемъ очевидное доказательство, что король приказалъ защищать насъ отъ его притязаній?—Правда обмѣнъ земель произошелъ вслѣдствіе обмана Книту, (ad male narrata), но узнавъ о немъ дворяне не допустили Книту служить во владѣніи землями, пожалованными имъ подъ условіемъ служить земскую службу и доказали свои права на нихъ, какъ о томъ свидѣлствуютъ многіе напоминательные листы 1566 г. и другихъ, а также королевскій декретъ 1535 года, подтверждающій земли и вольности дворянъ: Ущановскихъ, Васильевскихъ и друг. и отлучающій ихъ отъ Книту. Потомъ, вслѣдствіе упорства Книту, наданъ былъ декретъ 1577 года, по которому было предписано отправить ревизоровъ для того, чтобы они, удостовѣрившись на мѣстѣ, опредѣлили наше положеніе. Того-же года, ноября 27 дня, судя и урядника кіевскіе выдали свидѣтельство удостовѣряющее въ томъ, что мы, владѣемъ поземельною собственностию за службу,

на равнѣ со всѣми другими дворянами кievскаго воеводства. Подлинникъ этого удостовѣренія пошелъ въ руки старосты вмѣстѣ съ другими документами, заващанными имъ у дворянъ Волковскихъ и Пашинскихъ и староста, извращалъ смыслъ документа превратнымъ толкованіемъ, старается на немъ основать доказательство дѣла въ свою пользу.

Доказавши независимость нашу отъ старосты и неосновательность его довода относительно обіѣихъ земель съ Кинтою, обіѣиха, состоявшегося незаконно и потому уничтоженнаго какъ королевскими декретами, такъ и удостовѣреніемъ судей и урядниковъ кievскаго воеводства, мы переходимъ къ численію грамотъ, пожалованныхъ князьями и королями польскими другимъ дворянамъ, земли которыхъ не входили въ число земель, на которыя Кинта имѣла претензію въслѣдствіе обіѣиха, но которыхъ, не смотря на это обстоятельство, староста желаетъ подчинить себѣ.

Такъ какъ мы всѣ—жители одного повѣта и воеводства, то и грамоты и документы наши однородны. Вотъ ихъ перечень:

1) Грамота короля Александра, пожалованная 7 иудикта, сентября 10 дня, въ Вильбѣ, дворянамъ Макаренчамъ на вѣчное владѣніе землею Ремезовичною; также надцюрный декретъ короля Сигизмунда первого, иудикта 7, признающій эту землю потомственнымъ владѣніемъ Макаренчей; наконецъ грамоты 1585 и 1600 годовъ подтверждающія всѣ ихъ права и вольности.

2) Грамота пожалованная дворянамъ Швабамъ 1551, иудикта 10, на вѣчное владѣніе землею пустошею Борсовичною, лежащею недалеко отъ Овруча и подтвержденная грамоты имъ-же на эту землю и на дворянскія права 1590 года, ноября 10 дня и 1595 года.

3) Грамота пожалованная королями Александромъ иудикта 2 дворянамъ Пашинскимъ и Волковскимъ, а также листъ того-же короля, писанный къ кievскому князю Александру Владиміровичу, предписывающій ему возвратити земли въ вѣчное и потомственное владѣніе Мартыну Пашивичу и Андрею Волковичу.

4) Листъ Сигизмунда первого къ князю Александру Владиміровичу 1508 года, иудикта 2, предписывающій ему возвратити земли: Пашинскую, Порецкую и Чигирковскую Гролю Пашиничу и

Андрею Волковичу, какъ наследственное имѣніе, оставшееся имъ отъ отцовъ ихъ, шестихъ въ плѣнъ татарамъ, подъ условіемъ, что они изъ земель этихъ будутъ служить земскую службу наравнѣ съ другими землянами; о томъ же свидѣлствуютъ другіе листы, выданные поодѣлу въ 1532, 1549 и 1577 годахъ.

5) Сигизмундъ III пожаловалъ грамоту предку дворянъ Костишковскихъ 1601 г., февраля 12 дня, которую разрѣшилъ ему заселити мѣстечко на его собственной землѣ—Костишковщій, подтверждая вмѣстѣ съ тѣмъ всѣ прежнія его дворянскія права.

6) Дворяне Думинскіе владѣютъ двумя подтвержденными грамотами на право владѣнія своею землею и на дворянскія вольности: отъ Сигизмунда первого—на имя Пашки Думинича и отъ Сигизмунда III 1623 года.

7) Право на владѣніе землями: Ерзиковскою и Тенетинскою обеспечено дворянамъ Редичинъ листомъ князя Александра Владиміровича, пожалованнымъ Ларіону Владиміровичу Редичу. Листъ этотъ былъ подтвержденъ въ послѣдствіи грамотами князя Свирягайла—иудикта первого, Сигизмунда первого въ 1522 и 1537 годахъ и дальнѣйшими листами 1545 и 1605 годовъ.

8) Дворяне Закусилы владѣютъ грамотами и декретами, доказывающими ихъ право на свободное владѣніе землями отъ 1597 и 1560 года.

9) Дворяне Бехи, Корвунки и Билоцкіе могутъ представить точно такіе-же грамоты, а также многіе купчія и рибности и доказательства фактическаго, беспрерывнаго и непрерывнаго владѣнія землями.

Далѣе староста приводитъ таблицу, бывшую у насъ въ орудіи старосты, Мышню, и утверждаетъ, что коммиссія, назначенная 1583 г. декретомъ судей раяцкихъ для опредѣленія нашего положенія, не состоялась, и что въслѣдствіе того, по вторичному декрету 1597 г., она вновь была назначена. Далѣе староста представляетъ, что, въ силу этихъ декретовъ, якобы состоявшихся въ Кіевѣ съѣздъ земскихъ судовъ и городскихъ урядниковъ, отъ имени котораго выдано было свидѣтельство о томъ, что Кобылинскіе, Левковскіе, Верновскіе и другіе—не дворяне и что предки ихъ нѣкогда дворянами не были, вольностями дворянскими не поль-

зависали и, въ качествѣ бояръ, причисленныхъ къ оруцкому старостству, подчинялись суду оруцкаго замка. Давѣ староста утверждаетъ, что на основаніи этого свидѣтельства, состоявшаго въ Маріенбургѣ королевскій декретъ 1598 года, который якобы призналъ насъ боярами и приказалъ намъ отбывать повинности въ пользу старосты.

Но въ этомъ отношеніи благородный староста тщетно желаетъ подкрѣпить правоту своего дѣла документами, которые въ упомянутыхъ нѣтъ годахъ существуютъ только въ его воображеніи, но не обрѣтаются нигдѣ въ актовыхъ книгахъ. Онъ представилъ только копію декрета, якобы состоявшагося въ Маріенбургѣ въ 1598 году, но подлинника нѣтъ нигдѣ въ актахъ ни коронныхъ ни литовскихъ; предшествовавшихъ декретовъ, о назначеніи ревизионныхъ комиссій, онъ даже копіи не представилъ. Одинъ-же голословный расказъ старосты, основанный на сомнительной копіи, далъ насъ бездоказателенъ и ни въ какомъ случаѣ не можетъ опровергнуть нашихъ правъ. Наши-же документы мы представили или въ подлинникахъ или въ засвидѣтельствованныхъ выпискахъ изъ книгъ коронной и литовской метрики.

Только вслѣдствіе явнаго пристрастія лица, составляющаго въ Овручѣ комиссію, могли основываться на голословныхъ доказательствахъ оруцкаго старосты и не обратили вниманія на содержаніе и подлинность выше истисненныхъ нами документовъ.

Въ нашу пользу говоритъ наконецъ конституція «unionis» въ которой сказано, что не слѣдуетъ даже требовать представленія грамотъ у тѣхъ, кто владѣлъ на дѣлъ землею до уніи и послѣ нея. Тоже постановленіе заключается и въ статутѣ въ статьяхъ: 1 и 12.— Давѣ конституціи 1654, 1659 и 1661 постановили, что не обязаны представлять грамоты тѣ лица, которыя до войны и послѣ нея владѣли землями. А такъ какъ староста не въ состояніи указать промежутокъ времени, въ теченіе котораго мы были бы лишены принадлежащей намъ поземельной собственности, то мы имѣемъ право основываться на приведенныхъ конституціяхъ, наравнѣ со всеми другими земледѣльцами нѣвскаго воеводства.

Не помню для насъ, подъ какими предлогами староста усидѣлъ всѣ вышеприведенные документы и конституціи использовать

въ свою пользу и навязать намъ названіе бояръ, не смотря на столь ясныя доказательства дворянскихъ нашихъ правъ.

Впрочемъ, самъ староста признаетъ эти доказательства неискренними и приводитъ ихъ только для того, чтобы указать отдаленное промѣшчаніе иска: существованіе-же его дѣла основана на декретѣ, составленномъ на судахъ реляціонныхъ 1613 года, апрѣля 19 дня, по которому земли наши приказано присоединять къ оруцкому старостству, насъ-же самихъ оставить при шляхетскихъ правахъ. Декретъ тототъ подобенъ декрету, составленному недавно въ Овручѣ, былъ постановленъ заочно и впоследствии отмененъ. Дѣйствительно невозможно расторгнуть то, что связано общими узлами: на однихъ и тѣхъ заслуги даны намъ близъ земли и шляхетскіи права, сопряженныя съ обязанностями; зависящими отъ количества земли, какъ въ томъ, имѣно нами приведенныхъ, грамоты ясно удостоверяютъ. Декретъ этотъ былъ отмененъ другими декретами 1631 года, по которому подтверждались какъ наши грамоты, такъ и пренія рішенія трибунала по нашему дѣлу съ оруцкимъ старостомъ. Притомъ старостѣ запрещено было апеллировать въ ассесорскій судъ; по причинѣ неподсудности послѣднему нашего дѣла.

Давѣ въ пользу нашу свидѣтельствуеъ инстрація 1616 года, составленная по приказанію сейма, въ которой сказано: что дворяне: Васильонскіе, Ущановскіе, Барановскіе, Мошчонскіе, Болсуновскіе и другіе, владѣющіе шляхетскими землями, не принадлежатъ оруцкому старостству, дозвѣняя вносить прямо въ казну речисполитой подати установленныя обшимою, такъ же ослѣдуетъ и владѣющимъ лицамъ, имѣющимъ принадлежность къ дворянству. Мы не упоминаемъ о декретѣ 1614 года, на который намекаетъ староста, ибо онъ, подобно первому декрету 1613 года, приведенному старостомъ, былъ уничтоженъ декретомъ 1631 года.—Такъ какъ конституція 1611 года относится къ намъ по всей справедливости, и мы на ней основываемъ по преимуществу наши права; декреты-же 1613 и 1614 годовъ не могли ее разрушить, то иному старостѣ и не можетъ доказать, чтобы декреты эти кое-какимъ бы-ло приведены въ исполненіе. Декреты-же 1631 года, уничтожающіе

цій прехиждиці, издавши самимъ королямъ во время сейма, всегда оставался въ полной силѣ и никогда не былъ опровергнутъ старостами.

Хотя не стоитъ отвѣчать на приведенныя старостою доказательства относительно того, якобы мы отбывали боярскія повинности въ пользу оверцкаго замка до татарской и козацкой войнъ, однако мы коснемся этого предмета съ тою цѣлю, чтобы ясно доказать нашу независимость отъ старостъ, подлинности нашихъ шляхетскихъ правъ, жадность старостъ къ захвату чужой собственности, крайнее пристрастіе судей, составляющихъ оверцкую комиссію и направленныхъ ихъ усиліи, клонящихся къ тому, чтобы причинить намъ вредъ.

Желая опредѣлить повинности потомственного землевладѣльца кievскаго воеводства, нужно прежде всего проникнуть въ сущность жалованныхъ грамотъ, данныхъ великими князьями литовскими и польскими королями. Въ каждой изъ нихъ сказано, что данному лицу, за вѣрныя оказанныя имъ отечеству, заслуги, жалуются извѣстная земля, въ свободное, потомственное владѣніе, съ обязанностію нести земскую военную службу для защиты отечества. Всѣ грамоты содержатъ въ себѣ обязанность отправлять военную службу, потому что въ прежнее время не регулярное войско, но сами обыватели защищали край отъ враговъ и каждый землевладѣлецъ долженъ былъ оказывать въ этомъ отношеніи пользу отечеству, сообразно величинѣ принадлежащаго ему участка земли. Потому и мы, какъ дворяне оверцкаго повета, обязаны были исполнять земскую военную службу при оверцкомъ замкѣ, какъ это предписано было грамотами и внесено въ люстраціи. Въ то время оверцкій замокъ былъ какъ-бы передовымъ укрѣпленіемъ кievскаго замка, защита же послѣдняго была необходима для безопасности всего кievскаго княжества. Каждый землевладѣлецъ оверцкаго повета исполнялъ въ военное время предписанныя повинности для защиты замка: онъ охранялъ валы, участвовалъ въ стражѣ, оберегавшей ворота отъ внезапнаго нападенія неприятелей и т. п. Нѣтъ для насъ стыда въ томъ, что мы охраняли безопасность кievскаго княжества, и, наравне со всѣми другими дворянами, оберегали оверцкій замокъ. Видѣ предки благороднаго оверцкаго старосты не были также изгнаны

отъ этой повинности, и должны были изъ своихъ помѣстій доставлять извѣстное количество вооруженныхъ людей. Люстрація 1552 года, распредѣляя военную повинность, не дѣлаетъ исключеній даже въ пользу высшихъ сановниковъ; болѣе богатымъ дворянамъ она предписываетъ исправлять валы, строить плотины, доставлять подводы во время пробода воеводы и давать ему содержаніе; намъ, какъ менѣе имущимъ, она предоставляетъ стражъ оверцкаго замка. Потому-ли мы должны быть причислены къ боярамъ, что предки наши жертвовали жизнью, исполняя государственную повинность и охраняя безопасность оверцкаго замка, какъ пограничной крѣпости? Потому-ли мы должны подчиниться старостѣ, что мы въ военное время находились подъ его начальствомъ? Но въ то время мы подчинились ему не какъ старостѣ, а только какъ военныя поначальнику. Если на этомъ основаніи старосты желаютъ подчинить насъ себѣ и въ мирное время, то почему-же они не распространяютъ своего посягательства и на другихъ дворянъ, которые наравне съ нами обязаны были нѣкогда защищать оверцкій замокъ, а въ настоящее время, за минуваніемъ надобности, не исполняютъ этой повинности? Вслѣдствіе какихъ обстоятельствъ требуютъ старосты съ насъ этой повинности, теперь, когда речисловитой не угрожаетъ никакая война? Противъ какова врага должны мы поднять оружіе? Какія валы должны мы охранять бдительною стражею, когда бывшія укрѣпленія сровнялись съ теченіемъ времени съ землею и едва осталось только имя нѣкогда славнаго оверцкаго замка? Давно миновала нужда охранять этотъ замокъ и уже въ 1630 г. дворня кievскаго воеводства освобождены особою привилегіею отъ этой повинности.

И такъ мы не освобождались, какъ утверждаетъ староста, отъ боярскихъ повинностей, пользуясь, смутами во время козацкихъ войнъ. Мы никогда не несли этихъ повинностей — что ясно доказываютъ приведенные выше документы.

Что касается дѣятельности, послѣдовавшихъ въ трибуналѣ и въ ассессорскомъ судѣ по дѣлу нашему съ оверцкими старостами: Потоцкими, Ольшайскими и Загурскими, мы можемъ отвѣчать слѣдующее:

Такъ какъ дѣлать 1631 года, основанный на основаніи точнаго разбирательства доказательствъ, приведенныхъ обвиняемыми, обеспечить противъ нашихъ правъ и земель и уничтожить всѣ другіе декреты, то мы съ того времени беспрестанно предавались домашнимъ занятіямъ, не предполагали возможности дальнейшихъ коимъ-то сторонамъ старость и не оспаривали ихъ. Такъ староста Цотурій выхлопоталъ два записки противъ насъ декреты, но не оспаривалъ, ни привести ихъ въ исполненіе, ни продолжать начатый искъ, узаконить частнымъ путемъ о существованіи и сущности нашихъ грамотъ и документовъ; напротивъ того, въ продолженіи дальнейшаго исполненія своей должности, онъ сталъ въ совершенно мирномъ къ намъ отношеніи и заключалъ даже съ нами арендные контракты и другія сделки.

Когда дворяне Толкачи подали искъ противъ старосты Олмаша, сдѣлаго за насильное отнятіе у нихъ земель, то хотя въ началѣ староста и выхлопоталъ въ люблинскомъ трибуналѣ записное, въ свою пользу, рѣшеніе, но потомъ онъ проигралъ дѣло, трижды былъ приговоренъ къ уплатѣ штрафа и наконецъ отказался продолжать начатое дѣло. Окончательный-же декретъ подтвердилъ права и земель Толкачей и приговорилъ старосту къ уплатѣ имъ 40,000 злотыхъ за понесенные ими убытки. Это было единственное дѣло, поданное старостою Олмашскимъ и, кромѣ Толкачей, онъ никого изъ насъ не беспокоилъ.

Староста Загурскій предпринималъ никакихъ старостъ, вѣдь искъ противъ дворянъ: Швабовъ, Толкачей и Макаровичей, всѣ-же мы, живущіе изъисколько дашне отъ Овруча, не были бесновены. Впрочемъ и упомянутый искъ произошелъ единственно вследствие личнаго озлобленія и свекровости старосты: онъ беспрестанно дѣлалъ заводи на Швабовъ и Толкачей, грабилъ ихъ имущество, жегъ дома, ихъ самихъ заключалъ въ тюрьму, другихъ жившихъ бросалъ въ омутъ, испытывалъ, какъ они объясняютъ, дѣйствительно-ли они дворяне? Подробнѣе все это можетъ рассказать присудій дѣла, дворянинъ Толкачъ, который испытывалъ на себѣ всѣ упомянутые бесчинства. Въздвѣе жалобы обиженныхъ состоялись

два рѣшенія ассесорскаго суда въ 1753 и 1755 годахъ, въ силу которыхъ староста Загурскій приговоренъ былъ къ уплатѣ дворянамъ Швабамъ и Толкачамъ 44,000 злотыхъ за нарушеніе ихъ правъ, грабежъ имущества, вышаденіе на дома и на другія насилія.

Только 1766 года дворяне Толкачи, Швабы и Макаровиче стали требовать подтвержденія этихъ декретовъ и высылки означеннаго штрафа. Въздвѣе этого назначена была коммиссія. Для коммиссіи явились въ городъ, открыли присутствіе и намѣревались ожидать до слѣдующаго утра пріѣзда третего; но управляющіе старостомъ, не надѣясь благопріятнаго для себя рѣшенія и опасаясь ответственности за многочисленнаго, совершеннаго ими, бѣгства, собрали толпу канцелярскихъ, держали во главѣ ихъ въ присутствіе, стали бить окна, ломать двери и производить другія буйства. Испуганные коммиссары разѣхались, выдавъ свидѣтельство Макаровичамъ о томъ, что они не могли исполнить своей обязанности по притѣнъ вышеприведенныхъ насилій.

Насиліе это и составило важнѣйшее побужденіе къ продолженію иска противъ старосты. Но нерешукна орудіа староста Загурскимъ имѣвшему старостъ, Стецкому, воспринятствомъ исполненію декретовъ, присуждавшихъ бывшаго старосты, Загурскаго, къ уплатѣ дворянамъ Макаровичамъ, Толкачамъ и Швабамъ штрафа въ 44,000.— На томъ и окончилось дѣло Макаровичей, Швабовъ и Толкачей, всѣ же другіе дворяне не имѣли никакого столкновенія съ бывшимъ старостою.

Притѣнныя на наши права со стороны орудіа старосты возобновились только послѣ полученія Стецкимъ приваженія на эту должность. Входившій въ владѣніе старостомъ, по его довѣренности, уполномоченный имъ дворянинъ Савинскій, желая расширить по возможности предѣлы владѣніи своего довѣреннаго, не только принялъ во владѣніе всѣ села, принадлежащія орудіа старосту, но и насъ всѣхъ, дворянъ, приписавъ къ числу бояръ, подчиненныхъ орудіа старосты.

Мы жаловались въ городъ на этотъ беззаконный поступокъ и

выхлопотали въ задержномъ судѣ вапоминаннымъ листъ, который однако былъ оставленъ безъ вниманія. Между тѣмъ оупущенъ староста, Стецій, одобряя дѣйствія своего повѣреннаго, пытался свести въ время минувшаго сейма, подтвержденіе, составленнаго имъ, вводящаго во владѣніе старостовъ, акта, причисляющаго насъ къ сословію бояръ. Узнавши о коварномъ намѣреніи старости, мы обратились къ речисловителю съ просьбою, гарантировать наши права. Въслѣдствіе нашей просьбы назначена была коммиссія, составленная изъ болѣе вѣстныхъ изъ краѣ дворянъ кievскаго и волынскаго воеводства. Но староста, воображая, что коммиссары не будутъ дѣйствовать исключительно по его усмотрѣнію, выхлопоталъ незаконно, безъ нашего вѣдома, сеймовое постановленіе, увеличивающее количество назначенныхъ коммиссаровъ, назначивъ также въ коммиссію

Въ списокъ прибавочныхъ комиссаровъ внесены были однопалцы и погрешные старосты, а также люди причастные намъ, насилья и потому причастные къ дѣлу. Они явились въ срокъ и немедленно издали постановление о томъ, что всѣ остальные комиссары, не явившиеся къ сроку открытія присутствія, теряютъ право голоса. Такимъ образомъ они не допустили въ засѣданіе комиссіи клѣскаго стольника Глембозкаго, и тѣмъ дѣлавали возможность родственнику орундка старосты занять мѣсто председателя. Конечно при такомъ составѣ комиссіи легко было старостѣ получить декретъ вполнѣ совпадающій съ его домогательствами.

Пристрастіє и противузаконостъ декрета, нарушеніє нѣхъ вѣдѣхъ кіевскаго воеводства вообще и напхххъ въ особенно-
сти, признаиъ быхъ воеводствомъ, выразившемъ свое мнѣ-
ніє въ манифестѣ, составленномъ на сеймкѣ.

Лучшее понятие о составе комиссии дать по обстоятельству, что членом ее был бывший оручник староста, судьи городской оружниц, Загурский, причинивший нам некогда столько напастей. Могли он, как подсудимый по тому же делу, действовать иначе, как с целью оправдать самого себя. Все другие, имея однородный с ним побуждения, охотно соглашались на предложенное им толкование.

ніе дія. Загурський-же «свободно» об'являв, в «превратном» смислі грамоти, относив кь болѣе древнему времени позиданіе документи, представленіе старостою, и наконецъ составлял декреть, нарушающій всѣ права дворянъ кіевского воеводства.

Староста представляет этот декрет вногий законный и утверждает, что он издан на основании Мариенбургского декрета и декретов реляционных. Но вышеприведенные грамоты, привилегии и документы неоспоримо удостоверяют, в подлинности наших дворянских прав, и вь собственности, принадлежавших намь землям; конституция «unionis» запрещает даже провирять эти права, а сеймовый декрет 1634 года уничтожает вьь другие, ему предшествовавшие. ¹

И так, мы имели справедливое и законное основание обжаловать последний орудный декрет, составленный вопреки всем правам и грамотам, по которым пожалованы нам были земли в киевском поветовѣ. Въслѣдствіе нашей жалобы непрерывный совѣтъ (rada niestajęca) издалъ распоряженіе, чтобы приостановить исполненіе декрета. Между тѣмъ староста принужденъ былъ уговорить его въ дѣйстви: однихъ изъ насъ онъ изгналъ изъ домовъ, другихъ, подъ кошею козаковъ, гналъ на барщину, сопротивлявшихся заключалъ въ тюрьму, грабилъ наше имущество и домашнюю утварь, разрушалъ дома и постройки; и наконецъ принуждалъ насъ покинуть собственные земли и скитаться по чужимъ домамъ.

Только вследствие упомянутого распоряжения непрерывного соби́та мы освободились от притѣсненій старосты (хотя оны не возвратили намъ до сихъ поръ отобраннаго имущества и документовъ). Такъ какъ тотъ-же соби́тъ милостиво обидѣлъ намъ свое представительство на сеймѣ, то мы, обращаемся всепокорнѣйше къ Штатамъ речисполнотой съ просьбою: внять этому представительству, наказать пристрастіе и незаконіе судей, смирить насилие, подтверждать наши привилегіи и приказать возвратить намъ наши документы и наше имущество.

Староста не былъ нами обвиненъ безответно, какъ онъ ут-

верждаетъ въ изложеніи своего дѣла; напротивъ того онъ многократно представлялъ черезъ своихъ повѣренныхъ объясненія на жалобу, приносимыя нами непрерывному совѣту, на что можно найти доказательства въ документахъ представленныхъ въ департаментъ юстиціи. — Въ объясненіяхъ этихъ онъ старается представить своекорыстное послѣдствіе на нашу собственность, какъ слѣдствіе своего ршенія объ возстановленіи доходовъ старостъ; но побужденіе это ни въ какомъ случаѣ не относится къ нашему дѣлу, ибо мы поточественно владѣемъ землями и никогда не были обязаны вносить старостамъ какую бы то ни было плату. —

Постоянный характеръ дѣятельности старосты является изъ многихъ распоряженій непрерывнаго совѣта, изъ которыхъ видно, что староста привыкъ насильно расширять предѣлы своихъ владѣній и не подчиняться судебнымъ приговорамъ. Въ числѣ прочихъ и въ нашемъ дѣлѣ, послѣ представленія ему вышеупомянутаго распоряженія непрерывнаго совѣта, онъ недопустилъ многихъ изъ насъ возвратиться въ собственные дома, а у другихъ насильно заграбилъ хлѣбъ.

СПИСОКЪ

Упомянутыхъ въ актахъ этого тома русскихъ и православныхъ дворянскихъ родовъ югозападнаго края *).

А.

Авсани 49, 70.

Б.

Бавинскій, землинникъ овруцкаго повета 48.
Багриновскіе 115, 133, 187.
Баковецкій-Мужоскій Иванъ 348.
Балабанъ Михаилъ, мечникъ новгородскій 361.
Барановскіе 17, 26—26, 27, 28, 69—75, 169—171, 180, 190, 193, 195—200, 216, 234—236, 248, 290, 298, 303—305, 335, 348, 396, 403, 404, 405, 409.

*) Въ списокъ этотъ внесены только тѣ роды, русское происхожденіе которыхъ не подлежитъ сомнѣнію. При составленіи списка обращено было вниманіе на слѣдующіе признаки: 1) Если изъ содержанія акта ясно определяется русское происхожденіе или православное происхожденіе упоминаемаго дворянскаго рода. 2) Если дворянскій родъ встрѣчается въ другихъ вѣдомыхъ актахъ или въ актовыхъ выпискахъ съ внескочинныхъ приказовъ русского происхожденія и православной вѣры. 3) Если родъ дворянскій упоминается въ числѣ земель югозападнаго края до Люблянской уѣды 1669 года. 4) Если дворянская фамилія восточною сопоставляется именами, носившими русскую форму напр. Иванъ, Остафій, Григорій, Давидъ и т. д. а не польскую: Яз, Еуеахи, Гржегорзъ, Вацлжмъ и т. п.

Белиць Василь, землиннй оверцкаго поѣта, 42.
 Бельцянч Ланго, бояринъ оверцкій 41.
 Бенивскій Іванъ 362.
 Бехи 19—24, 44, 65—66, 249—250, 407.
 Блещановичи 106, 276, 315, 339.
 Блюдскій 315.
 Богдановичи 391, 401.
 Бойтовичъ Блажко, бояринъ оверцкій 41.
 Болгаринъ, землиннй оверцкаго поѣта, 36.
 Болдохоничи см. Гуляницкіе.
 Болсуновскіе 17, 27, 28, 42, 44, 69—74, 290, 299, 303—305, 334, 350, 370, 405, 409.
 Борейки 348, 362.
 Браславскій, землиннй оверцкаго поѣта, 48.
 Братковскій Даниилъ, венденскій подчашій 348.
 Булавскій Григорій 144.
 Булгаковскіе см. Вѣзвскіе.
 Булга 318.
 Быковскіе см. Тыши.
 Бязючки 126—127, 194, 299, 407.
 Бязюшничіе 89, 92, 165—166.
 Бѣзвскіе-Булгаковскіе 2, 3, 96, 97, 404.

В.

Валевскій Ларіонъ 3, 404.
 Валевскіе-Левковскіе см. Левковскіе.
 Варковскій см. Мишеа.
 Васильевскіе 10, 11, 16, 17, 18, 27, 29, 44, 63—64, 69—75, 104—105, 106—107, 172—174, 178—180, 216, 273, 274, 290, 292, 293, 294, 299, 303—305, 332, 334, 350, 354, 370, 403, 405, 409.
 Венжикъ Станиславъ 361.
 Верещакъ 361, 365.
 Верговскіе 97, 388, 403, 404, 407.
 Вѣснѣвъ Федько, оверцкій бояринъ 22.

Вигрта Семенъ, городничій кievскій 26, 336.
 Вигурты см. Заблоцкіе.
 Войнаровскіе 183, 266, 362.
 Волковскіе 17, 29, 31, 44, 194, 201—204, 228—230, 244, 252—257, 279, 290, 301—303, 322—323, 332, 334, 336—337, 394—395, 406, 407.
 Волчківичи см. Оливары.
 Ворогевскій Михайло, землиннй оверцкаго поѣта 46.
 Воропецкій князь Александръ 362.
 Выговскіе 62, 104—105, 106—107, 108, 115, 148, 216, 244, 331, 348, 361, 365, 366, 374—376.
 Вытринскій Дмитрій 191.
 Вышпольскіе 120, 348, 353.

Г.

Гдышинскій Еремія, игуменъ монастыря Левковскаго 62.
 Гевевскіе 3, 97, 126—127, 190, 194, 260—261, 403, 404.
 Гевевскіе-Лованковскіе 1, 136, 216, 363—367.
 Гергелевичъ Федоръ 365.
 Глевовичъ Іванъ Юріевичъ, воевода кievскій 28.
 Глевовскій 330.
 Глембоцкіе 362, 414.
 Глинскій, князь Федоръ, 11.
 Головинскій Дмитрій 215.
 Гораниъ Іванъ Богуславъ, судія гродскій кременецкій 361.
 Горюстай, землиннй оверцкаго поѣта 37, 43.
 Госскій Романъ, землиннй оверцкаго поѣта 48.
 Гошовскіе 70—74, 334, 370.
 Григоревичъ Іванъ, землиннй оверцкаго поѣта 41.
 Гринковичи 46.
 Гротъ Антоній 362.
 Грымскіе 170, 171, 308, 346.
 Гумчиничъ Михайло, землиннй оверцкаго поѣта 41.
 Гулевичъ Михайлъ 362.
 Гуляницкій-Болдохоничъ Александръ 348.

Гулянички 215, 251, 348, 361.
Гуляничий Федоръ, судя градскій кievскій 88, 92.

Д.

Дядючичи 168, 170, 190.
Дядючичи-Трипольские см. Трипольские.
Дьявские 318.
Дядювские 75, 122—124, 137, 145—146, 152—157, 167—169, 172—174, 177, 178, 185, 189, 190, 193, 204, 216, 230, 233, 244, 249, 273—275, 277, 287, 299, 305, 334, 356—358, 386—387.
Долженки 346, 362.
Домарацки 345, 358.
Домашевские 151, 193, 231—234, 271.
Дубецкий Михаил 244.
Дубесские 111, 122.
Думинские 88, 238—242, 269—270, 407.
Духовские 116, 138, 297, 309, 352, 368, 369, 400.

Е.

Ельцы 33, 36, 37, 41, 47, 89, 138, 183, 386.
Ершт, землянин кievскій 11.

Ж.

Жабоврицки 215, 251, 348, 349, 359, 362.
Жудрина Анна 320.
Жукевичъ Кирилъ, наместникъ аудного собора 361.
Жуковский Кирилъ игуменъ монастыря Мильчевского 361.
Жукевичъ 361, 366.
Живульте Станиславъ 362.

З.

Завалицкий Пафнутий, игуменъ монастыря Левковского 136.

Завалицкий-Визиртъ Петръ, регентъ земскій аудный 348, 361.
Заваличь Романъ, оверуцкій бояринъ 41.
Заваличь-Мотульский Федоръ 194.
Закрмичий Александръ 216.
Закусилы 41, 109, 111, 140—141, 177, 231, 233, 271—272, 357, 382—383, 407.
Залуский Иванъ, протоиерей 361.
Заруский Григорій 357.
Залцъ Иванъ 361.
Зенковский Александръ 348.
Зюлковскій Александръ 361.
Змиевскій Корней 77.
Зубевские 215, 251.

И.

Иваннички 362.
Илипский Казимиръ, ижвинскій староста 361.
Иржиковский-Моннеидъ Юрій 362.
Исворостенские 77, 89, 92, 106.
Искрицкий Василій, полковникъ козацкій 309.

К.

Каденские 76—87, 89, 92, 177, 210—214, 216, 297, 348, 368.
Кавуста, князь 37, 41, 48.
Карачевские 129, 284.
Кисели 36, 37, 41, 49, 361.
Кмитичи 37, 41, 48, 404, 405, 406.
Коженовичъ Степанъ, бояринъ оверуцкій 41.
Козерский Юрій-Николай 361.
Козивские 29, 289, 346.
Конделевичъ Иоаннъ, игуменъ братскаго аудного монастыря 361.
Кончаковские 63, 114, 115, 142, 317—321, 339.
Коподковичъ Данило, землянинъ оверуцкаго пошта 44.
Коргошени 8, 37, 41, 43, 47, 61, 180, 407.

Корчевские 7, 8.
 Костюшковичъ Иванъ 348.
 Костюшковичъ-Ховалтовскій Ілля 348.
 Костюшковскіе 47, 216, 299, 322—323, 407.
 Котковичъ Василь, земланинъ оверцкаго поѣта, 48.
 Красовскій Яковъ 354.
 Креховицкій Мартынь-Антоній 361.
 Крижановскіе 41, 48.
 Круговскій Захарія 89, 92.
 Крывицкій Федоръ 221.
 Крылевичъ Іоакимъ, протоіерей 361.
 Крыницкій Степанъ 215.
 Крышковскій Владиславъ, владимірскій староста 362.
 Кузминскіе 36, 41, 88, 89, 92, 99—101, 125, 147—149, 168, 190, 191, 193, 217, 221, 242, 259—264, 329—331, 403, 404, 407.
 Куликовскій Феодоръ Униакъ 348.
 Куличики 211, 348.

Л.

Лада Михайль и Антоній 361.
 Лапановскій Войтехъ 346.
 Ласки 36, 108, 362.
 Левковскіе 1, 2, 3, 37, 62, 88, 89, 92, 93—96, 97—98, 109, 113, 125, 128—129, 130, 134—136, 161—164, 205—209, 217—223, 224—227, 238, 246, 247, 283—284, 329, 344, 348, 379—381, 403, 404, 407.
 Лехузовскіе 158, 362.
 Лемешъ Яковъ 216.
 Лещинскіе 76—87, 152—155, 169.
 Лозко Федоръ, протоіерей 361.
 Лодыженскій см. Геескій.
 Лозка Иванъ, писарь земскій кіевскій 24.
 Лончинскій (Крыштофъ), полковникъ козацкій 318.
 Лопатинскій Андрей 348.

Лукинский Иванъ, намѣстникъ оверцкаго подстароста, 76.
 Любеницкій Збигневъ 362.
 Ляданскій Самуиль 190.
 Лясота Юрій 77.

М.

Макаревичи 13, 14, 37, 48, 406, 412, 413.
 Малкевичи см. Ходаковскіе.
 Малушицкій Андрей 61—62.
 Манецкій Людвигъ 362.
 Меленевскіе 114—115, 130—133, 148, 149, 177, 189, 186—189, 216, 244, 260, 266—267, 285—288, 314—316, 348, 357—358, 391.
 Мякуличъ Данило, земланинъ оверцкаго поѣта 42.
 Мияловскій Иванъ 338.
 Михайленчъ Мартынь, писарь оверцкій 111, 113.
 Млодецкий Константинъ 362.
 Моисей см. Баковецкій.
 Монивидъ см. Иржиновскій.
 Мочульскій см. Заплицъ.
 Мошковскіе 16, 17, 27, 28, 31, 31—33, 44, 69—74, 109—110, 111—113, 116—119, 138, 150—151, 158—160, 170, 171, 189—192, 198, 212, 216, 244, 281, 290, 294, 299, 303—305, 306—308, 309—311, 312—313, 325—327, 332, 334, 350, 368, 369, 370—371, 399, 403, 404, 405, 409.
 Мышка—Варковскій Михайль, оверцкій староста 100, 407.

Н.

Нарбутъ Венедиктъ 362.
 Невмерицкіе 57—60, 62, 89, 92, 93—96, 129, 135, 136, 162, 166, 170, 198, 200, 217—223, 224—227, 234—237, 237—242, 246, 328—331, 348, 358, 380—381, 388—389, 404, 405.

Недашковские 102—103, 286, 386.
 Недзельский Маварій, наместник Левковскаго монастыря 379—381.
 Немирчи 37, 41, 43, 48, 77, 215, 374.
 Немировичъ Андрей Яковлевичъ, воевода кievскій 29.
 Немировский Адамъ—Антоній, наместникъ городскій лудкій 361.

О.

Огий Степанъ 366.
 Олмари—Волчеквичи, земные оруцкаго повета 41, 43, 48.
 Ольшанские 362, 411.
 Ольшанские 206—209, 397.
 Острожскій, князь Константинъ Константиновичъ, воевода кievскій 404.

П.

Павши 37, 41, 47, 215, 322, 333, 346, 397.
 Падальскій Θεодосій, игуменъ Бѣлостоцкаго монастыря 359, 361.
 Палуций Андрей 362.
 Панковичи 41, 46.
 Пашинские 17, 29, 44, 86, 115, 177, 189, 193, 201—204, 228—230, 252—257, 281, 290, 301—303, 322—323, 332, 334, 335—338, 343, 350, 406.
 Панковские 142—144, 352.
 Пацковичъ Василій, земный оруцкаго повета 36.
 Певскій Иванъ 346.
 Перетатковичи 362, 375.
 Перлизовскій—Мигунъ Степанъ 362.
 Пешоговскій Антоній 362.
 Плотровские 348, 361, 396—397.
 Подгородскій Николай 190.
 Подгаецкие 268, 269.
 Подгородскій Петръ 361.
 Поддѣская Анастасія 353.
 Подгоровскій Степанъ, протоіерей 361.

Половекскій Богданъ, земный оруцкаго повета 41.
 Половочичъ 48.
 Поллаевские 152, 154, 167.
 Потравецкие 348, 361.
 Посоговскій Томко, земный лудкаго повета 48.
 Потоцкая Маринна 391.
 Прегаринские 401—402.
 Пржеворскій Яковъ 346.
 Привускій Василій 77.
 Пронскій, князь Фридрихъ, 43.
 Простуръ см. Суцавские.
 Прунциски 198, 348.
 Прыгаринские 389—392.
 Пугинъ Юрій и Михаилъ изъ Козельска 348.
 Пузыревичъ Федоръ 361.
 Пясковский Станиславъ 362.

Р.

Равшинские 44, 51, 55, 377.
 Рагоза, земный оруцкаго повета 41.
 Радвинцовскій, игуменъ кievскаго, пустынно-яковлевскаго монастыря 273.
 Раковецкій Мартынъ—Иванъ 362.
 Радичи 37, 41, 42, 93, 120, 121, 171, 268, 276, 338, 407.
 Родкевичъ Ипполитъ, менникъ кievской земли 62.
 Ражичевскій Иванъ 361.
 Рудковский Маркіянъ—Станиславъ, спарникъ волинскій 362.
 Русановскій Василій 320.
 Рудкий Павелъ, оруцкій староста 67, 69—74.
 Рачинскій Лазарь 362.

С.

Сахненчикъ Θεодоръ, протоіерей 361.
 Салкевичи 122, 177, 190.

Семанковичи, землевн оверцкаго поства 36, 41, 44, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

Т.

Тарнавский Павсій, игумень Левковскаго монастыря 379.
Ташевские см. Чиж.

Теремовский Арсений, игумень Левковскаго монастыря 283—284.
Толкач 384—385, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

У.

Угловские 260—261.
Угрюмовсій Прокопъ, землевн оверцкаго поства 47.
Усвятинский Михаилъ 348.
Ушаповские 10, 11, 16, 18, 27, 29, 31, 32, 33, 37, 44, 63—64, 68, 69, 74, 120, 172, 174, 210, 213, 290, 291—295, 303—305, 350, 370, 395, 409, 422, 442.

Ф.

Федкевичъ Михаилъ 346, 348, 362.
Федотовичъ Фетистъ, бояринъ оверцкій, 41.
Филоновичъ Иванъ, землевн оверцкаго поства 41.

Х.

Халевский Константинъ 348.
Халевскій Іосифъ Михайловичъ, оверцкій даржавца, 27, 36, 51, 57, 97.
Халевсій Михайло Михайловичъ, оверцкій даржавца, 25.
Халевский Степанъ 361.
Хивевичи см. Васковские.
Ховотовские см. Костюмевичи.

Ходаковские 76, 78, 88—92, 122—124, 167, 177, 190, 193, 211,
216, 230, 231—233, 244, 278+279, 281, 295, 296,
298, 348, 354, 358, 372, 375—376, 389, 391, 392,
394—395, 399, 402.

Хруцковский Иванъ—Францискъ 346.

Ц.

Цехановский Матей 346.

Ч.

Чаплицы 215, 266.

Чартомыйский, князь Иосифъ 402.

Червинский Юрий-Казимиръ 362.

Черкевичъ Теодоръ, протоиерей 361.

Четвертинский, князь Андрей-Святославъ 361.

Чошовские 77, 79, 175, 176—177, 181—184, 211, 214—215,
244, 356, 391, 392.

Чорногузовский Иванъ 70.

Чулаевский Гришко 122.

Чижь-Ташевский 348.

Ш.

Шваби 51—55, 179, 180, 378, 406, 412, 413.

Шешнаревичи 280—282, 368—369.

Шешичъ Иванъ, землянинъ орудцого повѣта 41.

Шкирина Федоръ 150.

Шкратовские 146, 181, 183, 184, 215, 216, 295—298, 348, 362.

Шмалевские 348, 359—360.

Щ.

Щеневская Марина 353.

Ю.

Юшковский Александр-Иосифъ 361.

Я.

Янишовский Адамъ Александръ 362.

Янковские 279—282, 339.

Ярмолинские 388.

Ярушевский Степанъ 362.

ОГЛАВЛЕНИЕ

ПЕРВАГО ТОМА ЧЕТВЕРТОЙ ЧАСТИ.

- I. Грамота князя Александра Владимировича Ариону Валевскому, освобождающая его от служебных повинностей и привлекающая его к сословно боярь. 1443. Февраля 19.
- II. Грамота короля Календра, подтверждающая Вулгану Белявскому право на владение Смолчанскою землею. 1486. Марта 7.
- III. Грамота короля Генриха, выданная Бугаковским, Исковничамъ и Геввичамъ на основании предъявленных грамотъ, также на основании предъявленной ими грамоты короля Сигизмунда Августа и вследствие предательства въ нихъ князя Киевскаго двоюрод. князя Константина Острожскаго, о томъ, что они подтверждаются къ шляхетскому званию на равнѣ съ другими шляхтичами, подчиняются епископамъ, городскому и земскому судамъ и освобождаются отъ суда мирного старосты. 1574. Марта 18.
- IV. Подтвердительная грамота Сигизмунда III, данная на права и земли дворянамъ Корчакскимъ. 1600. марта 10. Въ грамотѣ этой приводятся дѣлъ слѣ-

стр.

1.

дуюция, болѣе древнія грамоты, выданныя предкамъ Корчевскихъ,

1. Дарственная грамота короля Казимира Грдыку и Двику Старичамъ на землю Хомчинскую, съ обязанностию служить господарскую службу, 1478. Апрѣля 29.

2. Грамота Сигизмунда I, подтверждающая боярамъ оверуцкимъ Федору Коркушкѣ, Федору Турчину, Ивану Григорьевичу и друг. освобожденіе ихъ отъ есацкой повинности и отъ чюдаль Чернобыльской, 1521. Марта 12.

III. Дѣлчий листъ, выданный великимъ княземъ Дмитріемъ Александромъ землянамъ киевскимъ: Сидору Юхновичу Васковичу и Ивану Гапоновичу Ушапу, подтверждающий дѣлежъ между ними земель, взявъ выслуженныхъ ихъ предковъ у В. К. Витольда, такъ и отчужденныхъ, произведенный киевскимъ воеводою, Мартыномъ Гаштоловичемъ, 1494. Апрѣля 24.

IV. Жалованная грамота короля Александра Макея Ивановичу Вручанину на пустую землю Ремежовщину, съ обязанностию служить изъ нее земскую военную службу, 1506. Сентября 10. Подтвержденная грамота короля Стефана на ту же землю оверуцкимъ землянамъ: Мартину и Богдану Павловичамъ Макаревичамъ, 1585. Февраля 20. Подтвержденная грамота на ту же землю короля Сигизмунда III оверуцкимъ землянамъ: Мартину, Михайлу, Степану и Ивану Павловичамъ Макаревичамъ, 1600. Марта 8.

V. Подтвержденная грамота Сигизмунда I выданная киевскимъ землянамъ: Василію Гапоновичу Ушапу, Копію Хипевичу-Васковцу, Яцку Семеновичу Мошковцу, Федку Ивановцу Волковцу, Терасиу Тереховичу Пашиничу, Прокову Антоновичу Болсуновичу и Степану Андреевичу Барановичу. Король Сигизмундъ, рассмотрѣвъ представленныя имъ грамоты: князя Александра (Олелька) Владиміровича-

ча, В. К. Витольда, короля Казимира, также раздѣльный актъ, составленный воеводою: виленискимъ, Юриемъ Николаевичемъ Радзивилевичемъ и киевскимъ, Андреемъ Якубовичемъ Немировичемъ, подтверждаетъ имъ право на потомственное владѣніе землями, съ обязанностию служить конемъ военную господарскую земскую службу, на равнѣ съ другими землями киевской земли и съ освобожденіемъ ихъ отъ всякихъ другихъ повинностей, 1518. Июля 6.

VI. Рѣшеніе королевскаго суда по дѣлу о грабежахъ и насильяхъ, причиненныхъ киевскому землянину, Беху Беху, оверуцкимъ старостою, Аврамомъ Мышкою изъ Варковичъ. Сигизмундъ III, рассмотрѣвъ документы, представленные Бехомъ, признавать за нимъ дворянскіе право и передать дѣло въ киевскій градскій судъ, 1599. Октября 2.—Изъ числа документовъ, представленныхъ Бехомъ, внесена копія подтвержденной грамоты Сигизмунда I Василию Беху на право потомственного владѣнія землею Беховщиною, съ освобожденіемъ его отъ всякихъ повинностей, за исключеніемъ земской военной службы конемъ. Грамота эта выдана Василию Беху на основаніи представленныхъ имъ Сигизмунду I грамотъ: князя Владиміра Ольгердовича, В. К. Витольда, короля Казимира и киевскаго воеводы Андрея Немировича, 1521. Августа 8.

VII. Жалованная грамота короля Сигизмунда I, подтверждающая на основаніи заявленныхъ ему, болѣе древнихъ документовъ, оверуцкому землянину, Тимосу Барановскому, право на владѣніе землями: Задановскою, Барановскою и островами Заданщицкими, подъ условіемъ служить съ этихъ земель службу конную земскую на равнѣ съ другими землями, 1531. Июня 17.

VIII. Рѣшеніе суда, назрежнаго Сигизмундомъ Августомъ, для рассмотрѣнія дѣла объ обидахъ, причиненныхъ землянамъ киевскимъ: Мошковичамъ, Болсуновичамъ и Барановичамъ оверуцкимъ старостою, Кри-

токомъ Княтичемъ Судъ, рассмотрѣвъ жалобу и представленную истцами грамоту Сигизмунда I, приказалъ Княтину не принуждать истцевъ къ боярской земской службѣ, считать ихъ землянами и уплатить имъ 20 рублей штрафу за то, что они самопроизвольно посажали ихъ въ тюрьму и приносили имъ потерю документовъ. 1546. Июня 26. Сигизмундъ подтвердилъ это рѣшеніе. 1547. Апрѣля 6. Придѣлъ приложена копія грамоты Сигизмунда I, который освобождаетъ, на основаніи представленныхъ ему документовъ, кіевскихъ земель: Ушаповъ, Хиславичей-Васковскихъ, Пашиничей, Волковичей и братію ихъ отъ повинностей кутныхъ бояръ, оуручника замка и приказываетъ оуручнику старостѣ Тихуну Гринковичу Козинскому, считать ихъ землянами. 1535. Марта 13.

IX. Рѣшеніе королевскаго суда по дѣлу между кіевскими землянами: Хоною Мошковичемъ и Васильемъ Ушаповъ и оуручникомъ старостою Криштофомъ Княтичемъ. Король рассмотрѣвъ представленные ему документы и собравъ показанія свидѣтелей, приказалъ Мошковскихъ и Ушаповскихъ землянамъ не запрещать оуручнику старостамъ требовать съ нихъ боярской повинности и подчинять ихъ земскому суду. 1544. Августа 30.

X. Опись оуручника замка, съ исчисленіемъ принадлежащихъ къ нему мѣщанъ, бояръ, крестьянъ и земель, а также съ исчисленіемъ повинностей и даней приносимыхъ къ полку замка. 1545.

XI. Выписъ изъ книгъ метрики короной, заключающій къ себѣ: 1) Дѣя подтверждающими грамоты короля Сигизмунда Августа, пожаловавшими Федору Швабичу на землю Берцовичану, данную Швабичу оуручникомъ державномъ, Іосифомъ Халенскимъ. 1551. Ноября 28 и 1570. Ноября 10. 2) Подтвердительную грамоту короля Сигизмунда III Федору Швабичу (знуку первого) на ту же землю. 1595. Марта 8. 3) Рѣшеніе королевскаго суда по

27.

31.

35.

III

- дѣлу о захватѣ у Швабичей земли Берцовичанъ Адвокатъ Рабштайнскій. 1599. Августа 27. 50.
- XII. Рѣшеніе оуручника старосты, Іосифа Михайловича Халенскаго о раздѣлѣ земель в угодіи между господскими землями: Солуновъ Сидоровичемъ, Грядицъ и Олимпіемъ Сидоровичемъ и Федоровъ и Андреемъ Грядковичами Незверидками. 1552. Июня 24. 56.
- XIII. Дарственная запись отъ дворянина Андрея Милошницкаго, Свѣтопольскому Левковскому монастырю на сумму 85 лѣтъ, обещанную на Шепелевскомъ островѣ 16... 61.77
- XIV. Извлеченіе изъ люстраціи кіевского воеводства, подтверждающее права на земли и на дворянское званіе дворянъ Ушаповскихъ и Васковскихъ и свидѣтельствующее о томъ, что у нихъ люстраторы видѣли грамоты, данныя ихъ предкамъ, великими князьями литовскими и королями польскими, начиная съ В. К. Витольда и до Сигизмунда III. 1615. Февраля 20. 62.
- XV. Извлеченіе изъ люстраціи кіевского воеводства, подтверждающее право на дворянское званіе дворянъ Бехамъ, выданное имъ люстраторами на основаніи, представленныхъ Бехами, грамотъ: В. К. Витольда и королей: Казимира, Сигизмунда I и Сигизмунда III. 1616. Февраля 29. 65.
- XVI. Уполномоченный дѣла короля Сигизмунда III къ оуручнику старостѣ Павлу Ручиному о томъ, чтобы онъ не принуждалъ дворянина Іосифа Ушапа подчиняться старостинскому суду. 1616. Мая 17. 67.
- XVII. Рѣшеніе кіевского земскаго суда по дѣлу между оуручникомъ старостою, Павломъ Ручинымъ и дворянами: Васковскими, Ушаповичами, Барановичами, Гоповскими, Болсуновичами, Чорногубовскими и Мошковскими, о томъ, что оуручникъ староста, желая принудить упомянутыхъ дворянъ къ отравленію службы замковой и къ призыванію надъ собою вѣсти и суда старосты, послалъ въ заселенныя

ники села, отряд слуг своих, которым приказал разогнать их и заграбить их скот. Киевский земский суд, на основании представленных ему истцами документов, признает их дворянами, свободными от зависимости, от орущего старосты и обязанными только отращивать земскую воинскую службу наравне с другими дворянами киевского воеводства. Староста же по приговору суда должен уплатить истцам, под опасением баниции, стоимость заграбленного скота и штраф за насилье. 1617. Генваря 19. 69.

XVIII. Приговоръ купного суда, состоявшего изъ дворянъ Ходяковскихъ и Каленскихъ, а также изъ крестьянъ соседнихъ селъ, по дѣлу о покражѣ лошадей изъ бортей, принадлежавшихъ крестьянамъ села Лышчинскаго, а также дворянамъ Григорию Ходяковскому, Кондрату и Силѣ Каленскимъ. Копя собиравался три раза: свидѣтели доказали, что покража учинена дворянами: Яцкомъ, Давидомъ, Мелешкомъ и Мишкой Каленскими, вслѣдствіе чего копя приговорила, чтобы виновные уплатили истцамъ по дѣлу копей грошей латовскихъ за каждую выдрванную бортю, и кромѣ того предоставила истцамъ право требовать уголовного наказанія виновныхъ. 1930 г. Ноября 2. 75.

XIX. Приговоръ киевскаго градскаго суда по дѣлу о владѣніи Ходяковскою землею, оспариваемою киевскими хорунжими Ревіаномъ Ельцомъ у дворянъ Ходяковскихъ. Судъ, рассмотрѣвши документы, представленные Ходяковскими и возстановилъ ихъ те же неадогнѣ, признавъ Ельцу право только на пятую часть Ходяковской земли, четыре же части ея признавъ собственностью Ходяковскихъ. 1649. Мая 18. 88.

XX. Духовное завѣщаніе дворянина Пелагія Федоровича Немирицкаго; завѣщательница отказываетъ свое имѣніе дѣтя своему, дворянину Ивану Максимовичу Левковскому и требуетъ, чтобы онъ похоронилъ

ея останки въ монастырѣ Святиоиколеонскѣ Левковскомъ. 1647. Октября 7. 93.

XXI. Объявленіе дворянъ Левковскихъ о томъ, что, во время войны, козакъ сожгъ документы, хранившіеся у Степана Левковского, заключающіе доказательства о дворянскомъ происхожденіи и о правахъ на земли дворянъ Левковскихъ, Бугаковскихъ, Верповскихъ и Гесевскихъ. Такъ какъ козакъ сожгъ и книги городскія орудія, въ которыхъ документы эти были внесены, то Левковскіе представляютъ изустный ихъ перечень. 1649. Декабря 18. 96.

XXII. Подтвердительная грамота короля Іоанна Казимира дворянамъ Кобылинскимъ на владѣніе землею Кобылинскою и островомъ Круковскимъ подъ условіемъ служить земскую господарскую службу. Грамота эта выдана на основаніи, представленной Кобылинскими грамоты Сигизмунда Августа, обеспечивавшей ихъ дворянскія права; въ заглавіи потвержденныхъ книгъ, во время козацкой войны, сжигъ другіе документы. 1650. Генваря 10. 99.

XXIII. Жалоба дворянина Ивана Сидерскаго, о томъ, что во время козацкаго возстанія погибли документы Сидерскаго, бывшіе на сохраненіи у дворянина Ивана Недашковскаго и что, пользуясь skutiemъ, дворяне: Иванъ, Андрей и Мишко Недашковскіе захватили земли, принадлежавшія Сидерскому. 1651. Генваря 23. 102.

XXIV. Жалоба отъ имени королевскаго ротмистра, Богуслава Горанина на дворянъ Выговскихъ и Васковскихъ о томъ, что они составили вооруженный отрядъ подъ начальствомъ Самуила Назаревича Выговскаго, напали на село Горанина—Карабачинъ и ограбили оное; когда же слуги Горанина, дворяне: Самуилъ Лозинскій и Иванъ Туръ догнали ихъ, и стали требовать возмрата добычи, то обвиненные, не только ея не возвратили, но убили Тура. 1651. Сентября 20. 104.

XXV. Жалоба дворянина Ивана Искростынского на

- дворян: Выговских, Васильевских, и других, о том, что они напали вооруженные на Искоростенского и поранили его. 1651. Октября 16. 106.
- XXVI. Жалоба дворянина Степана Ласка на дворянина Криштопа Выговского, о том, что он, поступив в звание сотника в козацкое войско, захватил в Овруч сестру истца, Марину Ласкову и заставлял ее насильно повенчаться с собою. 1651. Октября 16. 107.
- XXVII. Приговор кунаго суда, собравшагося по требованию дворян Мошковских, приговоривший дворян: Ивана и Матвея Кузменков Мошковских к уплате другим Мошковским стоимости пчелы, выранных подсудимыми. 1657. Февраля 1. 109.
- XXVIII. Духовное завещание дворянина Тимофея Лойковича Ермаковича-Мошковского; между прочим он предписывает наследникам похоронить его останки при церкви св. Николая в сел. Мошках. 1660. Мая 6. 111.
- XXIX. Объявление дворян: Дамияна и Григория Меленевских о том, что, проходя через Польские, русские и козацкие войска, напали, спрятанные в бортомых деревьях, документа Меленевских и унесли их с собою. 1663. Декабря 12. 113.
- XXX. Подтвердительная грамота короля Михаила дворянам Мошковским на участки поля в сел. Мошках. Так как Мошковские потеряли во время козацкой войны документы на право владения этими участками, то король Михаил восстанавливает им право их, так и обязанность доставлять с этой земли на войну в королевское войско одного всадника из полков вооруженных. 1671. Марта 28. 115.
- Грамоту эту подтвердил король: Ювентий III. 1678. Февраля 20 и Августа II. 1698. Июня 10. 116.
- XXXI. Жалоба дворян: Степана Вышпольского и Андрея Редича на дворян Ушаповских о том, что они, во время козацкой войны, находив в связи с

- козакими, захватили земли, принадлежавшие истцам, пользуясь отсутствием последних, которые принуждены были бежать от козаков из своих имений. 1679. Февраля 3. 120.
- XXXII. Жалоба дворянина Луки Дубинского на дворян: Ходковских, Дидковского и других, о том, что они напали на него на дороге, сильно избили и угрожали приговорить его к смерти кунаком судом, утверждая, что он причастен к воровству лошади, украденной Иваном—Османовичем Ходковским у козак Ивана Сатанова. 1679. Апреля 24. 121.
- XXXIII. Жалоба от имени дворянина Франциска Потоцкого на дворян: Ивана и Каленика Кубылинских, о том, что они, принимая участие в козацком восстании, не допустили Потоцкого к пользованию участком земли, принадлежавшим ему в сел. Кубылине; они сожгли его хозяйственные постройки и убили крестьянина Потоцкого, посланного им для вспашки его поля. 1679. Августа 20. 124.
- XXXIV. Жалоба от имени дворянина Франциска Потоцкого на дворян: Александра, Андрея, и Тимофея Харченков—Белоухих о том, что они более 20 лет находились в рабах козацких и что в течение этого времени они истребили бобров и лес в лесах Потоцкого, присвоили себе его борти и захватили, принадлежавшие ему, земли в сел. Гесавчах, разрушив, отдавшие их, мешавшие знаки. 1679. Августа, 28. 126.
- XXXV. Жалоба от имени дворянина Франциска Потоцкого на дворян: Михаила, Петра и Ремияна Левковских о том, что они в продолжение долгого времени принимали участие в козацком восстании, грабили шляхетские имения и умерщвляли шляхетей; они нападая несколько раз с вооруженными отрядами на вкшечко Потоцкого—Веделина, били и грабили шляхетей, бывших так же в

марей, истребляли бобры в лесах Потоцкого и отнимали у него бортн. 1679. Августа 28.

XXXVI. Жалоба дворянина Ивана Блюцкого и жены его, Анны, на ее братьев: Ремёна и Ивана Меленевских и на жены их о том, что они, долго живя с Блюцкими миролюбиво, и мирно раздѣлившись имуществом, разсорились с ними во время крещеня ребенка Блюцкого, нанесли Блюцким побой, устрашали их угрозами и хотѣли выморозить ребенка на съѣденіе собакамъ, чтобы предотвратить, какъ они выражались, размноженіе въ своей семьѣ «ладскаго народа». 1680. Сентября 2.

XXXVII. Духовное завѣщаніе дворянина Семена Мартыновича Левковского, по которому онъ распредѣляетъ имущество между родственниками, и изъявляетъ желаніе, чтобы останки его были похоронены въ Сынотинскомъ Левковскомъ монастырѣ. 1680. Октября 30.

XXXVIII. Жалоба езуитской ксаверовской коллегии на дворянъ Дидковскихъ о томъ, что они, пользуясь благотвою езуитовъ во время козацкой войны, закладѣли участкомъ земли въ селѣ Дидковцахъ, принадлежащихъ коллегіи и переложили рыбу и бобринъ въ ксаверовскихъ сѣзяхъ. 1681. Генваря 28.

XXXIX. Жалоба езуитской ксаверовской коллегии на дворянъ Мошковскихъ о томъ, что они захватили земли, отказанныя Пиватіевъ-Александровъ Елценцъ въ пользу коллегии, пользовались ими въ продолженіи 12 лѣтъ и отказались возвратитъ ихъ езуитамъ. 1681. Генваря 28.

XI. Жалоба дворянина Ивана Александровича Закусилы на дворянъ Григорія и Антона Закусилыхъ и на сыновей ихъ, о томъ, что обвиненные, находясь въ связяхъ съ козакими, выгнали изъ селѣ Закусилы отца истца, а когда, послѣ тридцатилѣтняго отсутствія, истецъ возвратился въ Закусилы, чтобы принятъ во владѣніе, принадлежащую его отцу и дѣду землю, то обвиненные стали возсить

128.

XXXX

130.

XXXXX

134.

VXXXX

137.

138.

VXXXX

побой ему и его женѣ и захватили въ свое пользование въ, принадлежавшія истцу угодія. 1681. Генваря 28.

XII. Духовное завѣщаніе дворянина Анны Садовской, урожденной Пашковской. Она благодаритъ Бога за то, что Господь дозволилъ ей возвратиться изъ православна, послѣ того какъ она, при жизни своего мужа, перешла въ католичество; дабы она распредѣляетъ имущество между дѣтьми своими и назначаетъ имъ опекуновъ. 1681. Мая 15.

XIII. Жалоба дворянина Михаила Кузьменка Дидковского на дворянъ: Оому, Луку, Василія и Федора Дидковскихъ о томъ, что они въ отсутствіи истца, служившаго во время козацкихъ войнъ въ коронномъ войскѣ, захватили его имущество и выгнали изъ его дома его жену и дочь. 1681. Июля 30.

XIV. Духовное завѣщаніе дворянина Иліи Кубылинскаго, по которому онъ передаетъ свое имущество женѣ и изъявляетъ желаніе, чтобы останки его были похоронены въ церкви, во имя св. Архистратига Михаила, въ селѣ Меленкахъ. Отказывая въ пользу этой церкви часть имущества, завѣщателя желаетъ, чтобы по немъ отслуженъ былъ сорокоустъ. 1682. Марта 26.

XV. Разводный листъ, выданный Оришню Федоровичеву, урожденному Мошковскому, съ мужу Федору Склярю о томъ, что, извѣдѣніе невозможности ужиться, испросивъ разрѣшеніе родственниковъ, они по обоюдному согласію рѣшились разойтись. Жена разрѣшаетъ мужу вступать во вторичный бракъ. 1682. Февраля 19.

XVI. Жалоба дворянъ: Якова, Василія и другаго Василія Сергѣенковъ и Василія Лазаренка Дидковскихъ на дворянъ: Станислава Липинскаго, Луку, Василія и Федора Хоменковъ Дидковскихъ, о томъ, что они выносили истцамъ разныя обиды и наивѣсь напали на нихъ на улицѣ, побили ихъ и ворочали.

139.

142.

144.

147.

150.

Въ числѣ общаго истца заявляютъ, что Липлянской напасть на иллери, называемаго ими для возбужденія живописи въ церкви села Дидковецъ, и отнимая у него сорекъ злотыхъ, давши ему истца на покупку красокъ и на другія церковныя надобности. Апрель 29.

XLVI.

Жалоба дворянина Андриаса Матискевича на дворянъ Мошювскихъ о томъ, что они отняли у него деньги и коня, нанесли побой его женті и намеряли и угворили козаковъ, квартировавшихъ въ Овручѣ, взять его въ плѣнъ, и разными лишеніями принудить къ уплатѣ выкупа; они подстрекали козаковъ, указывая на то обстоятельство, что, поселившись среди нихъ, Матискевичъ—Ляхъ. 1682. Апрель 30.

XLVII.

Жалоба дворянъ Романа Михаила, Петра и Проккопа Левковскихъ на дворянина Франциска Потоцкаго о томъ, что онъ, приглашенный въ свой домъ Романа Левковского, приказалъ слугамъ своимъ изрубить его, при чемъ угрожалъ поступить со всѣми Левковскими такъ, какъ поступилъ его отецъ съ Антоніемъ Невширицкимъ, котораго онъ убилъ, волочилъ трупъ, приказавъ его хвосту лошади, давить его скотъ и избить прислуживъ себя. Потомъ Потоцкій обвинялъ несправедливо Левковскихъ въ укрывательствѣ бѣглыхъ крестьянъ и наказать дозволилъ своему управителю Хмеловскому, захитить жену Проккопа Левковского, отнявшаго выдать ее мужу и коня Проккопа Левковский явился съ требованіемъ въ извѣстѣ Потоцкаго; Веледники то по приказанию Хмеловскаго были посажены въ тюрьму, а потомъ избиты до полусмерти. 1682. Июль 7.

XLVIII.

Духовное завѣщаніе дворянина Дмитрія Степановича Влощинскаго, который онъ отказываетъ свое извѣстѣ, частію брату своему Степану, частію въ ползую церковь въ селѣ Влощинскомъ, частію же въ ползую священника села Скороднаго, въ кото-

117

152.

112

158.

112

712

1812

ромъ завѣщатель умеръ на дорогѣ; священникъ села Скороднаго отсутствовалъ болыаго и обязалъ его похоронить при мѣстной церкви. 1682. Июль 9.

XLIX.

Жалоба дворянина Луки Дидковского на дворянъ Якова Дидковского, Кондрата и Тишка Ходковскихъ и другихъ о томъ, что они напали на дѣвъ мотца съ вооруженною толпою, въ день Рождества Пресвятыя Богородицы, когда всѣ почти жители села Дидовца и другихъ окрестныхъ селъ находились въ церкви, избивъ всѣхъ тѣхъ, кого застали въ домѣ и причинили опасную болѣзнь женті Луки Дидковского. 1682. Сентября 23.

L.

Присеворъ купнаго суда, состоящаго изъ дворянъ Барановскихъ, Мошювскихъ и другихъ, такъ же изъ крестьянъ соседнихъ селъ. Судъ удалялъ дворянъ Игната Невширицкаго и Юсепа Барановскаго въ томъ, что они выдрали пчелъ у дворянъ Богдана и Семена Барановскихъ и присеворилъ яновскихъ къ уплатѣ стоимости пчелъ и къ вознагражденію убытковъ, понесенныхъ истцами. 1682. Октября 4.

LI.

Жалоба дворянина Григорія Ущиповскаго на дворянъ Степана и Егуга Васювскихъ и Василия и другаго Василія Дидковскихъ о томъ, что они, встрѣтившись съ истцомъ на поманальномъ обѣдѣ у вдовы Авраамовой Ущиповской, въ извѣстѣ, что Григорій Ущиповскій, какъ католикъ, отказывается есть скоромное въ субботу, назвали его личникомъ, а потомъ, послѣ ухода изъ обѣда, напали на его домъ, вырубали двери, нанесли ему сильные побой и, защищавшихъ его, родственниковъ поранили. 1682. Ноября 18.

LII.

Объявленіе дворянъ Чоповскихъ о томъ, что во время происходившихъ спору вѣстреблемъ были ихъ документы и грамоты, показанныя имъ отъ князей русскихъ, литовскихъ и отъ королей польскихъ. 1682. Декабря 22.

165.

167.

169.

172

175.

- LIII. Свидетельство, выданное дворянам Чоповскими дворянами: Меленевскими, Ходаковскими, Сингалевскими, Пашинскими, Каленскими и Дядковскими о том, что они действительно были заданы дворянами и имели грамоты на дворянское звание от русских князей и от королей польских, но грамоты эти утеряны во время былых смут, почему Чоповские и принуждены отразиться для отыскания их копий в литовской метрике. 1682. Декабря 22. 176.
- LIV. Удостоверение, выданное дворянами Барановскими и Коркуновыми дворянину Остаю Васильевскому о том, что он трижды созывал купный суд, по поводу похищения у него трех котлов, и что на собрании купного суда было доказано, что похитили их дворяне Нестор и Луко Климки Васильевские. 1683. Марта 13. 178.
- LV. Подтвердительная грамота короля Ювана III, выданная Чоповским. Король подтверждает все грамоты, выданные Чоповским его предшественниками, начиная с короля Александра, и возобновляет им право на владение, принадлежащими им землями, под условием доставлять, в случае войны, в королевское войско, двух вооруженных всадников. 1683. Марта 18. 181.
- LVI. Жалоба от имени Овруцкой езуитской коллегии на дворян: Василия, Семена, Андрея, Марка и Ювима Шкуратовских о том, что они, во время войны, разорили, принадлежавшее езуитам, село Ягодное, заделали землями и угодиями и отказались уплатить езуитам долг в 1377 злотых. 1683. Апреля 2. 184.
- LVII. Жалоба от имени Овруцкой езуитской коллегии на дворянина Степана Дядковского о том, что он, посредством разных юридических проволочек, не допускает езуитов к пользованию, принадлежащими им участками села Дядковского. 1683. Апреля 2. 185.

- LVIII. Жалоба дворянина Василия Меленевского на дворян: Григория, Андрея, Федора и Николая Меленевских и на Павла Богриновского о том, что они захватили усадьбу и земли истца в сел. Меленях, во время его отсутствия, когда он находился, во время воцаривших войн, на службе в королевском войске и потому долго жил на Волыни, не осмеливаясь возвратиться на родину; когда же наконец Василий Меленевский возвратился домой, то обвиненные нанесли ему сильные побои и угрожали ему смертью. 1683. Мая 6. 186.
- LIX. Приговор купного суда, состоявшего из дворян: Пашинских, Дядковских, Кубылинских, Ходаковских, Закусков, Барановских и других, также из мещан из городов: Нарочич и Вязовки и из преставив соседних сел. Попа уличила дворянина Матвея Артюховича Мошковского в том, что он с помощью жены, зятя и кузнеца, жившего в Вязовке, украсть котел в вязовской церкви, также несколько котлов и других вещи у ересей в Нарочичах и медь из бортей у дворян: Дмитрия и Николая Науменков Мошковских и Семена Пигиеня Мошковского. Купный суд приговорил виновного, Матвея Мошковского, к смертной казни через повешение, а его жену и зятя к возвращению украденных вещей или к уплате их стоимости. 1683. Июня 16. 189.
- LX. Объявление дворянина Александра Белоцкого о том, что его документ, в числ которых были грамоты, пожалованные его предкам русскими князьями и польскими королями, спрятаны были его отцом, Харитоном Белоцким, во время воцаривших смут и открыты только спустя тридцать лет; вследствие этого документ совершенно испорчен. 1683. Июня 24. 193.
- LXI. Жалоба дворянина Ювона Барановского на дворян: Богдана, Кирила и Семена Барановских о том, что они преследовали постоянно истца; пре-

- где они нанесли сильные добой какъ ему, такъ и его жёнѣ; потомъ убили козака, сиротанинъ изъ дворянъ хлѣба, козаки разграбили этотъ хлѣбъ и тѣмъ довели истину до шестцы; наконецъ они составили несправедливый приговоръ купного суда, и вписали въ немъ имена людей не бывшихъ на купѣ, собирали потомъ приблочныхъ волости, и угостивъ купчику, помѣстили въ приговорѣ вымышленное обстоятельство: якобы Иосифъ Барановскій сознался въ покражѣ меду изъ двенадцати бочекъ. Жалоба подтверждается свидѣтельствомъ вознаго, присутствовавшего на купѣ. 1683. Июля 3.
- LXII. Жалоба дворянина Ивана Волковского на дворянъ, Ивана и Якова Пашинскихъ о томъ, что еще отецъ ихъ Давидъ Пашинскій, собиравъ съ козаками уда; становилъ въ убійствѣ и разореніи Огмы Волковского, брата Ивана; что Иванъ и Яковъ Пашинскіе выгнали изъ перья Ивана Волковского, похитили церковное имущество, присвоили себѣ сѣно, принадлежавшее Волковскому и т. д. 1684. Января 27.
- LXIII. Жалоба дворянъ Давидъ Ивановичъ Лемковскаго и Николая Ольховскаго на дворянина Романа Дачина Лемковскаго о томъ, что онъ многократно наносилъ оскорбленія, обиды и побой какъ имъ, такъ и ихъ семействамъ; особенно же онъ обесчестилъ ихъ публично, при собраніи многихъ шляхтичей изъ окрестныхъ селъ, съѣзжавшихъ въ Лемковичи на хвойной прудникъ, святаяго Николая русскаго. 1684. Мая 20.
- LXIV. Жалоба дворянина Павла Каленскаго на дворянина Савву Сергѣева Удальковскаго о томъ, что онъ, встрѣтившись съ сыномъ истца, Михаиломъ Каленскимъ въ перязи, въ селѣ Чоповичахъ, куда съѣхались многие окрестные шляхтичи на прудникъ св. Троицы, сначала оскорбилъ его въ перязи, а потомъ, найдясь въ гостяхъ у Саввы Чоповскаго, и стрѣля будобы въ шель, убилъ его выстрѣломъ изъ ружья. 1685. Июля 22.

стран.

11771

198

201.

205.

209.

- LXV. Свидѣтельство, выданное дворяниномъ киевскаго воеводства дворяниномъ Чоповскимъ въ томъ, что они изъявили полную готовность представитъ на сеймикѣ киевскаго воеводства доказательства о дворянскомъ происхожденіи своего рода, но не могли позволить своего намеренія потому только, что сеймикъ не состоялся. 1685. Сентября 10.
- LXVI. Жалоба дворянъ Лемковскихъ и Немеричиныхъ на польскую татарскую хоругвь стародубскаго маршала Литавы о томъ, что вышедъ изъ села Лемковичи и Немеричиной волости, служившіе въ этой хоругви, начали грабить скотъ и вѣстать жителей; они нанесли сильные побой Петру Лемковскому, представляемому начальнику хоругви охранамъ гетманскіе универсалы; другихъ Лемковскихъ и Немеричиныхъ, гонимъ по улицамъ, рубили и стрѣляли въ нихъ, многихъ мучилимъ и жеманимъ, нанесли смертельныя раны, остальныхъ осаждали въ монастырь, который пытались взятъ приступомъ, потомъ расположившись лагеремъ въ селѣ, ограбили все село, перебили скотъ и уничтожили имѣнный хлѣбъ. 1685. Декабря 3.
- LXVII. Жалоба польской татарской хоругви стародубскаго маршала Кривоша Литавы на дворянъ Лемковскихъ и Немеричиныхъ о томъ, что они, загорѣвъ улицы, не пропустили хоругви пройти черезъ свои селы, и начали въ нее стрѣлять, многихъ козаковъ нанесли смертельныя раны, остальныхъ продержали цѣлыя сутки въ осады въ ихъ таборѣ, отняли у нихъ всѣмолно домашей и наконецъ поднявъ противъ хоругви южную и испорченную клевету жалобу. 1685. Декабря 7.
- LXVIII. Жалоба дворянина Ивана Волковского на дворянъ Якова и Ивана Пашинскихъ о томъ, что они, пользуясь отсутствіемъ отъ татарскаго набѣга, похитили колокола и кресты, пожертвованные предками Волковского въ перязи, въ селѣ Пашинкахъ; потомъ Пашинскіе присвоили себѣ наслѣд-

стран.

11771

214.

217.

224.

11771

ство, следующее Волковскому после смерти его родственников: Павла Волковского и Ивана Пашинского. 1686. Августа 12.

LXIX. Жалоба дворян: Самуила Домашевского и жены его Овдотии на дворян: Михаила и Николая Ходковских, о том, что они, находясь в связи с козаками и, пользуясь бегством Домашевской и первого ее мужа, Семена Закусила, захватили их дом и земли в селѣ Закусилѣ. Потом, когда Домашевские приехали на родину, Ходковские наносили им разные обиды и побои, между прочим, выучились, переправляя шляхтскому званию, медицинскому искусству, и желая умертвить Домашевского, разделили на пути его какой то ад; наконец, обвиняя его ложно в похищении воем, собирали кучу, для того, чтобы судить его, не обращая внимания на то, что такая сборища, дают повод к крестьянским волнениям. 1687. Апрель 26.

LXX. Жалоба дворянина Игнатия Немервицкаго на дворян: Богдана, Семена и Кирилла Барановских о том, что они убили тестя его, Ивана Барановского, подкупая его в том, что они указали козакам мѣсто, въ котором обвиненные спрятали свои пожитки. 1687. Июня 17.

LXXI. Жалоба дворян Немервицких на дворян: Николая Думинского и Данила Словенского, о том, что Думинский наносит им разные обиды в последнее же время, когда зять его Словенский определялся писаремъ въ козацкое войско, то они оба, съ помощію козаков, наносили побой Немервицкимъ, грабили ихъ собственность, опустошали сады и страдали ихъ угрозами. Факты эти подтверждаются свидетельствомъ воеводы. 1687. Августа 11.

LXXII. Протестъ дворян: Меленевскихъ, Дядковскихъ, Выговскихъ, Ходковскихъ, Мошковскихъ, Чоповскихъ и Волковскихъ противъ постановленія сойма кievскаго воеводства, по которому предписано

228.

231.

234.

237.

было депутатамъ, отправленнымъ на сеймъ отъ дворянъ кievскаго воеводства, хлопотать о раздѣлѣ шляхтчанъ кievскій, принадлежавшихъ Кіево-Печерскому и другимъ кievскимъ монастырямъ. 1688. Марта 2.

LXXIII. Жалоба Якова Прибылоровскаго, капитана-действительнаго полка литовскаго канцлера на дворянъ Дядковскихъ и Немервицкихъ о томъ, что они, ослабившись за достой къ ихъ селѣ одной роты полка его, обидели убивать каждого, попавшагося имъ, солдата этой роты, и что они действительно захватили въ своемъ селѣ и убили одного изъ солдатъ — Якова Гудевича. 1688. Апрель 29.

LXXIV. Жалоба дворянина Александра Беха на дворянина Радона Дядковского о томъ, что онъ захватилъ земли, принадлежащія Беху, вырвалъ изъ земли дарыма Бехомъ дѣщи, напалъ на его домъ вмѣстѣ съ козаками и нанесъ побои ему и его семейству. 1688. Июня 26.

LXXV. Рѣшеніе кievскаго городского суда по дѣлу между дворянами: Антоніемъ и Павломъ Волковскими и Яковомъ и Иваномъ Пашинскими. Волковские жаловались, что отецъ Пашинскихъ, Даниилъ, напалъ вмѣстѣ съ козаками еще въ 1648 году, на ихъ дѣло. Федора Волковского и былъ причиною его убійства и разореніе, что потомъ Пашинские причинили Волковскимъ разные обиды, грабежи и побои, грабили кучкою, протѣжничали черезъ село Пашинны, выговали Волковскихъ изъ церкви и т. п. Судъ городской кievскій, вслѣдствіе неимѣи отбѣчиловъ къ назначенный срокъ, лишилъ ихъ права представлять свидѣтелей и, напротивъ, принявъ показанія свидѣтелей, доставленныхъ истцами; кроме того приказалъ публиковать на Пашинскихъ обвиненію за неяви въ судъ. 1688. Августа 21.

LXXVI. Рѣшеніе кievскаго городского суда по иску Игната и Самсона Кубылинскихъ на Ивана Меленева

ского-Кубылинского и на наследников Степана и Колесника Кубылинских, Мелешка и Яцка Геевских, Романа Угловского и других, о том, что поименованные обвиненные убили в 1653 году отца истцев, Николая Кубылинского, находившегося в службе у Северина Потоцкого. Судь градский киевский, за невяною отпущников, приговорил их к баниции и лишил права представлять свидетелей на люблинский трибунал, показание же, представленные свидетелями со стороны истцев, признал действительными. 1688. Августа 27.

LXXVII.

Жалоба дворян Блоцких, на дворян Меленевских о том, что они напали на дом Блоцких и, собрав козаков, устроили их, угрожая лишить жизни. 1688. Августа 28.

259.

265.

LXXVIII.

Жалоба дворянина Евросиния Редичевой, урожденной Подгаецкой, на дворян: Федора и Павла Думинских о том, что они, во время козацкой войны, вместе с покойным их отцом, Федором Думинским, напали на дворы шляхетские, опустошили их и шляхетей убивали. Между прочими грабежами, они амрыли из земель и присвоили себе мдные котлы, зарытые родителями истцы, бжавшими в Литву от козаков. Не смотря на многократные требования со стороны Редичевой, они не хотли ее удовлетворить, на носили ей побоев и разныя други обиды. 1688. Августа 30.

268.

LXXIX.

Жалоба дворянина Кирилла Закусиса на дворянина Григория Закусиса о том, что последний, поступив в киевский козацкий полк в 1651 году, и сдлавшись в нем сотником, захватил земли истца и, пользуясь оплошностью его опекуна, удержал их в своем владении. 1689. Мая 21.

271.

LXXX.

Жалоба регента городского киевского, Степана Названюча Дядковскаго от имени многих других Дядковских на дворян: Иосифа, Данила и Степана Даниловича Дядковских о том, что они,

бывая в Киев, получали книги и подарки для церкви, находящейся в селѣ Дядковцах, от разных духовных лиц и не доставляли их по принадлежности; также о том, что Степанъ Даниловичъ Дядковскій ворвался въ дом священника, завадѣвъ ключемъ отъ церкви и похитилъ изъ ней «Триодъ постную» пожертвованную въ эту церковь Никонентіемъ Гизелемъ. 1689. Мая 21.

272.

LXXXI.

Объявление дворянина Александра Сваржинскаго о томъ, что, во время козацкой войны 1648 г., сожжены были все его документы, хранившіеся въ полѣхъ церкви, въ селѣ Малахѣ Сингахѣ. 1689. Мая 27.

275.

LXXXII.

Объявление дворянина Фомы Федоровича Хадковскаго о томъ, что, во время козацкой войны, сожжены были разные документы, спрятанные его отцемъ въ ясу, въ бортѣ, и что подлинныя ихъ также уничтожены, вслѣдствіе сожженія козаками гроевскихъ оруженыхъ книгъ. 1689. Июля 4.

277.

LXXXIII.

Жалоба дворянина Феодора Янковскаго на дворян: Павла, Михаила и Павла Сингаевскихъ, Власа и Сака Шиншаревичевъ о томъ, что они, устроивъ на дорогѣ засаду, убили ея мужа Феодора Янковскаго, ее сильно избили и вещи ихъ пограбляли. Августа 30.

279.

LXXXIV.

Жалоба игумена Левковского монастыря, Арсенія Терпиловскаго на дворянина Василія Супруненка Левковского о томъ, что последний, явившись въ не трезвомъ видѣ на поминальный обѣдъ, устроенный послѣ похоронъ Василія Левковского, оскорблялъ словами и побоями отца Іону, іеромонаха Левковского монастыря, приглашеннаго для освященія обѣда. 1689. Октября 29.

282.

LXXXV.

Жалоба дворян: Василія Меленевскаго, сына его, Степана, и зятя, Павла Блоцкого, на многихъ дворян: Меленевскихъ и Недзиковскихъ и на родственниковъ ихъ, людей посольскихъ: Гришка Нестратенка, Іосифа и Павла Татуравичевъ о томъ,

что обвиненные наносили истцам многократные обиды: производили буйства в домах их, поносили их словами публично на праздниках, преставных и т. п. и наконец нанесли им жестокие побои. 1690. Января 9.

- LXXXVI. Королевский мандат, требующий из заворный, ассессорский суд дворян: Мошковых, Болдуновских, Пашинских, Волковских, Васюковских, Барановских, Ушаповских и других вследствие иска против них орудного старосты, Франциска Потоцкого, который обвинил их в том, что они незаконно присвоили себе дворянское звание и отказались от подсудности старосты и от барских повинностей изъ полку орудного замка. 1690. Июня 13.

- LXXXVII. Жалоба дворянина Георгия Ушаповского на дворян: Михаила, Артемия, Григория и Евпатия Ушаповских и на Василия и Марину Васюковских о том, что обвиненные отняли из церкви у дочери истца, Анны, красное платье и ее побила, называя ее родителей «идеологами». Потом они беспрестанно просаживали истца и его семью, наносили им побои, разоряли хозяйство и т. п. 1690. Сентября 2.

- LXXXVIII. Жалоба дворянина Радона Шкуратовского на дворян: Евгения, Василия и Романа Шкуратовских и Федора Барду-Ходяковского о том, что они во время «каину» в селѣ Шкуратахъ, будучи въ пьяномъ видѣ, поносили истца неблагодарными словами среди многочисленного собрания околѣвшихся шляхтичей, съхватили изъ Шкураты на каину. Потом обвиненные ворвались въ домъ истца и нанесли сильные побои ему и его жент. 1690. Сентября 22.

- LXXXIX. Объявление возного о том, что онъ вручил по принадлежности королевскіе манлаты, требующіе въ ассессорскій заворный судъ дворян: Мошковых, Дядковских, Болдуновских, Васюковских,

285.

289.

291.

295.

Костюшковских, Боловских и другихъ, вследствие жалобы на нихъ орудного старосты, Франциска Потоцкого, о присвоеніи ими незаконно шляхетскихъ правъ и осмелъ орудного старосты. 1691. Марта 28.

- XC. Протестъ дворян Пашинскихъ и Волковскихъ противъ орудного старосты, Франциска Потоцкого, о томъ, что онъ, вопреки древнимъ грамотамъ и привилегіямъ, оспариваетъ ихъ дворянское достоинство и выкалываетъ у воеводъ мазать, оскорбляющій честь истцевъ. 1691. Июля 19.

- XCI. Протестъ дворян: Ушаповскихъ, Васюковскихъ, Барановскихъ, Мошковыхъ и Болсуновскихъ противъ орудного старосты, Франциска Потоцкого, о томъ, что онъ, вопреки древнимъ грамотамъ и привилегіямъ, оспариваетъ ихъ дворянское достоинство и выкалываетъ у воеводъ, оскорбительный для ихъ чести, мандатъ 1691. Июля 27.

- XCH. Жалоба поручика Давида Талковского на дворян: Мошковыхъ и на воеводъ полка Искрицкого, о томъ, что они прогнали изъ села Мошкова и ограбили, устроили пожаръ, хоругви воеводы, отираемую въ Мошки на квартиру. 1691. Декабря 10.

- XCHH. Жалоба панцирной хоругви воеводского подначия, Степана Гурского, на бояръ Мошковскихъ о томъ, что последние, взявъ съ козлами изъ полка Василия Искрицкого, напали на хоругви, проходившую черезъ село Мошки, стрѣляли въ солдаты, многихъ опасно поранили и изувѣчили несколько лошадей. 1692. Марта 13.

- XCIY. Жалоба Франциска Бялского, товарища панцирной хоругви воеводского подначия, Гурского, на бояръ Мошковскихъ, о томъ, что они, во время нападенія на панцирную хоругви, сильно избили истца, а товарища его, Михаила Новотловского, убили. 1692. Апрѣля 2.

- XCY. Жалоба дворянина Ивана Клоцкого на дворян:

298.

301.

303.

305.

308.

312.

Василия, Григория и Степана Меленевских, также на родственника их Ивана Бобра, о том, что они за грабежи и нападения на шляхетские дворы, находившиеся под военным судом и были приговорены к смертной казни, но потом, освобождаясь по просьбе соследи, продолжают прежние безчинства; они, между прочим, нанесли жестокие побои Блюцкому и продолжают угрожать ему дальнейшими нападениями, утверждая, что они «собаки напоить ляцкою кровью». 1692. Мая 20. 314.

ХСVI. Жалоба дворянина Осташа Деловича-Трипольского на дворян: Михаила, отца, и Григория, Василия и Иосифа, сыновей, Кончаковских, о том, что они завладели его имуществом и неоднократно покушались убить его; что кроме того Василий и Григорий Кончаковские, находясь постоянно на службе у разных полковников козацких: Лещинского, Апостола и Палия, грабят вместе с ними шляхетские имения, в том числе и имение Трипольского. 1692. Августа 22. 317.

ХСVII. Мандат королевский, требующий из сеймовый суд дворян: Пашинских, Волковских и Костюшковского, вследствие жалобы на них оверцного старосты, Франциска Потоцкого о том, что они отказываются подчиниться суду оверцного старосты и исполнять, издавна на них возложенная, боярская повинность. 1693. Октября 10. 322.

ХСVIII. Жалоба товарища панцирной хоругви, Михаила-Франциска Костюшен на всех дворян Мошковских, о том, что, во время пребывания их в квартире в сел. Мошках, Мошковские неоднократно нападали на его квартиру, били его слуг, грабили вещи и угрожали истцу смертью. 1694. Июня 16. 324.

ХСIX. Жалоба наместника панцирной хоругви, Петра Гержовского и его сослуживцев на дворян: Незмержанских, Левковских и Кубылинских, о том, что они, во время армации в местечке Ве-

ледишках, нанесли сначала на слуг, а потом на самих истцев, нанесли им тяжелые побои и раны, орозовали с коней и пограбили у них разные вещи. 1694. Июля 5. 328.

С. Решение люблинского трибунала по делу между оверцным старостою, Франциском Потоцким и дворянами: Мошковскими, Васильевскими, Пашинскими и Волковскими. Люблинский трибунал, считая действительными сомнения из дворянском звании ответчиков, предоставляет сеймовому суду решить: кому должны принадлежать занимаемые ими земли—оверцному старосте или ответчикам? 1695. Октября 21. 331.

СI. Жалоба подстаросты гражданского оверцного, Михаила Ставещного и подстоля оверцного, Феодора Павши на дворян: Мошковских, Васильевских, Болсуновских, Пашинских, Волковских, Гошовских и других, живущих в окочичных селах, о том, что они, по наущению регента гражданского киевского, Степана Дыковского, собравшись вооруженные в сел. Мошках, недопустили истцев бранить и угрозами встать из это село; истцы же жили в Мошках в качестве королевских комиссаров, с целью исполнить королевский приговор, составивший по делу между ответчиками и оверцным старостою. 1696. февраля 9. 333.

СII. Жалоба дворянина Якова Пашинского на дворян: Павла, Антония, Василия и Захария Волковских о том, что они многократно причинили истцу разные обиды, подговаривали к тому же козак и наконец убили настрелом из ружья его сына, Вячеслава Пашинского. 1698. Июня 25. 335.

СIII. Жалоба дворянина Александра Сваражского на дворянина Ивана Киряченко-Виговского о том, что он, бывший козаком, судило, похвалялся рвать лахвы, а потом вместе с дворянами Сыгавскими и с козаками Палия многократно нападал на дом Сваражского, грабил его имуще-

ство, бияз членовъ его семіи и наноситъ ему дру-
гія обиды. 1696. Июля 6.

338.

- CIV. Протестъ многихъ дворянъ кіевскаго воеводства
противъ двухъ пунктовъ постановленія сейма то-
го-же воеводства: относительно отъѣзду у лю-
бскаго епископа Шумлинскаго ибійскій, принадлежав-
шихъ митрополіи кіевской и относительно лишенія
санна—оружаго архимандрита Домарицкаго, за не-
благопродное его происхожденіе. 1698. Июля 15.

344.

- CV. Протестъ православныхъ дворянъ воеводства кіев-
скаго и волынскаго противъ депутатовъ, отпра-
вленныхъ на сеймъ этими воеводствами о томъ, что
депутаты, не смотря на данную имъ инструкцію,
допустили узаконить на сеймѣ два постановленія,
стремившіяся къ сближенію Православія.—Дворяне
жалуются также на уряды: лудцій, кривосводчій и
владимірскій о томъ, что они не приняли ихъ про-
теста въ актовыхъ книгахъ своихъ. 1699.
Декабря 22.

346.

- CVI. Королевскій мондаты, требующій въ королевскій
ассессорскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болы-
новскихъ, Пашинскихъ, Василевскихъ, Ушаповскихъ
и другихъ, въслѣдствіе жалобы на нихъ оружнаго
старосты, Франциска Потоцкаго о томъ, что они
отказываются отъ повиновенія оружному старостѣ
и отъ исполненія боронитъ повинностей, подвигаютъ,
исполненнымъ клеветы, жалобы на старосту, при
своиваютъ себѣ право судить и взыскать смертію
другъ друга, чинятъ и разбиваютъ хоругви
верного войска, провозвоятъ съ оружіемъ въ ру-
кахъ королевскихъ комиссаровъ, истязаютъ ста-
ростинскихъ слугъ и оскорбляютъ вѣнчать руку
на своего старосту. 1699. Декабря 30.

349.

- CVII. Позовъ, требующій въ судъ гродскій, оружный
дворянъ: Ивана и Мухомъ Пашковскихъ, въслѣ-
дствіе жалобы на нихъ дворянина Александра Шен-
нева Янубовскаго о томъ, что Пашковскіе захвати-
ли часть села Шенска, принадлежащую Янубо-

скому и, пользуясь дружбою и покровительствомъ
казацкаго полковника, Палты, отбирали въ свою
полку посылнымъ, сдѣлавшимъ Янубовскому. 1700.
Февраля 18.

352.

- CVIII. Жалоба дворянина Гаврилы Ступинскаго на дво-
рянъ: Ивана Красовскаго, Григорія Васковскаго,
Самуила и Григорія Ходековскихъ, о томъ, что
они нанесли ему разныя оскорбленія въ то время,
когда онъ прѣхалъ въ село Чотиробовъ изъ помѣи
благое своего крестинника. 1706. Февраля 1.

354.

- CIX. Духовное завіщаніе монаха Мануила Дядковска-
го, въ которомъ онъ отказываетъ въ полу па-
мѣни своего, Ивана Гавриловича Дядковскаго, свои
земли въслѣдствіемъ такъ и благопріобрѣ-
теннымъ. Къ завіщанію присоединено свидѣтельство
монаха Саврилона Меленскаго о томъ, что онъ
дѣйствительно продалъ свою землю Мануилу Дя-
довскому и всѣ деньги сполна получили. 1706.
Февраля 4.

356.

- CX. Актъ избранія Кирилы Шумлинскаго въ санъ
епископа лудскаго и острожскаго православнымъ
духовенствомъ и дворянами волынскаго воеводства.
1710. Июня 16.

358.

- CXI. Духовное завіщаніе дворянина Максимилиана Ге-
скаго—Людковскаго. Записатель объявляетъ, что
онъ желаетъ умереть исповѣдая православіе, да-
стъ распоряженіе о томъ, чтобы его останки
были похоронены при церкви Успѣи Пресвятой
Богородицы въ селѣ Подубицяхъ. Далѣе онъ по-
ручаетъ своимъ наследникамъ почитать его душу
и отказываетъ имъ ибійе. 1710. Августа 18.

363.

- CXII. Жалоба дворянъ Христыны Шеншаревичной на дво-
рянъ: Степановскихъ, Мошковскихъ, Калескаго
и Духовскаго о томъ, что они осклѣили ее зем-
ли и угодіями, ночью напали на ее домъ и загра-
били у ней вола. 1712. Января 22.

368.

- CXIII. Мондаты, требующій въ королевскій ассессорскій
судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болыновскихъ, Уша-

новских, Васильевских, Голосовских и других, вследствие жалобы на них овернутого старосты Иосифа-Антония Брахуковского о том, что они незаконно присвоили себе шляхетское звание и отказались от повиновения овернутому старостам. 1712. Ноября 6.

CXIV. Жалоба дворянина Елены Клинкинской на священника Павла Ходковського и на сына его, Василия, о том, что Ходковский нанесла свидетелю службу, бывшему от Клинкинской и потому, когда было обнаружено, отнял у ней это свидетельство насильно и уничтожил его. 1713. Мая 10.

CXV. Решение воеводского суда по делу о обвинении скарбников житомирских, Василия Выговского, дворянина Александра Ходковского и того, что они собирали, недоплатившую законную купу, и по ее приговору отняли скот у крестьян Выговского, которых оговаривал на купном суде в похищении у него хлеба. Земский военный суд постановил отсрочить разбирательство дела и предло-
370.

CXVI. Жалоба дворян: Антоние Баерского и Павла Рабштинского на крестьян Рабштинского: Петра, Марии и Павла Горбаченков-Якимовцев, живущих в сел. Швабах, о том, что они отказываются от повиновения истамам, присоединившимся к боярам Швабах, присваивают себе незаконно боярское звание, отнимают у истцев земли и наносят им побой и другие оскорбления. 1714. Ноября 7.

CXVII. Жалоба игумена Левковского монастыря, Павсия Тарнаевского на дворян Левовских, о том, что они наносят побой и другие обиды монахам Левковского монастыря и двум из них: Макарию Неделевского и Феодосию, обвиняя ложно в похищении церковного имущества, не допуская присутствовать при католической процессии в святи-
371.

CXVIII. Объявление банниции на дворян: Петра, Павла и Михаила Закусиллов вследствие жалобы на них дворян: Павла, Прокопа и Николая Закусиллов, о том, что они не исполнили приговора третейского суда, по которому должны были подвергнуться тюремному заключению и уплатить в Закусилловскую церковь штрафы, за незаконное похищение из церкви воска и церковной утвари. 1718. Октября 9.

CIX. Явка из актов овернутой книги боярскому Григорью Толкачову грамоты, данной предку его Лосику на землю Тенетеловичину воеводским воеводою, князем Михаилом Пляновичем. 1717. Мая 28.

CXX. Жалоба овернутой езуитской коллегии на дворян Недвиговских о том, что они выгнали езуитов из принадлежащей посланным части села Недвигова, захватили другие езуитские земли и, не смотря на решение люблинского трибунала, не возвращают этих земель и стараются их разорить. 1717. Июня 20.

CXXI. Жалоба дворян: Дмитрия и Григория Немкерицких на дворян: Веровских и Армалинских о том, что обвиняемые присвоили себе земли истцев, наносят им побой и оскорбления и портят их хлеб чарками, заставляя его. 1718. Сентября 20.

CXXII. Духовное завещание дворянина Татианы Пригаринской из рода Ходковских. Завещательница отказывается сыновьям и внуку свое звание и требует, чтобы наследники похоронили ее тело обычным гробом-русским при церкви в сел. Ходковках, где покоятся все ее предки. 1719. Февраля 25.

CXXIII. Жалоба езуитов овернутой коллегии на дворянина Михаила Сангавского о том, что он распространяет дурную молву о езуитском ордене, подстрекает мещан овернувших наносить езуитам разные оскорбления и обиды и позволяет

стран.
1719. Августа 23.
592.

CXXIV.

се свечь монастырь и изгнать езуитовъ изъ Овруча. 1719. Августа 23. Жалоба дворянъ Василія и Павла Волковскихъ на дворянина Юрія Ходковскаго о томъ, что онъ вымалывалъ истиннѣ дважды на поединокъ во время чина нововъ, бывшихъ на праздникахъ Воздвиженія въ селѣ Выгошъ и Покровы въ селѣ Ходкахъ. Когда же Волковскіе отказались принять вызовъ, то Ходковскій нанесъ имъ побой. 1719. Ноября 16.

394.

CXXV.

Жалоба оvrуцкой езуитской коллегіи на дворянина Михлиа Сингаевскаго о томъ, что онъ, во главѣ оvrуцкихъ мѣщанъ, разорилъ дачу, принадлежавшую езуитамъ и побилъ ихъ управляющаго, поносилъ публично езуитскій орденъ, называя членовъ его «собаками» и нападалъ съ толпою вооруженныхъ людей на помѣщеніе, занимаемое езуитами въ оvrуцкомъ замкѣ. 1720. Іюня 20.

395.

CXXVI.

Повозъ, требующій въ кіевскій градскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Ходковскихъ и Духовскаго, въслѣдствіе жалобъ на нихъ оvrуцкой езуитской коллегіи о томъ, что они захватили поля и земли, принадлежавшія оvrуцкой коллегіи, и оскорбили одного изъ ея членовъ. 1721. Января 4.

399.

CXXVII.

Повозъ, требующій въ кіевскій градскій судъ князя Іосифа Чарторыйскаго, въслѣдствіе жалобъ на него дворянъ: Павла Ходковскаго и Івана Прегаринскаго о томъ, что князь Чарторыйскій, въ сопровожденіи вооруженныхъ людей, напалъ на село Ходинъ, убилъ дворянина Степана Ходковскаго и двое малолѣтнихъ дѣтей Прегаринскаго, многихъ же другихъ Ходковскихъ самовольно заключилъ въ тюрьму. 1745. Декабря 9.

401.

CXXVIII.

Отвѣтъ дворянъ оvrуцкаго уезда на доказательства, приведенныя по тяжбѣ между съ ними дѣду, оvrуцкимъ старостою, Степаниномъ (1780).

403.

ОПЕЧАТКИ.

Страница	строка	Напечатано	слѣдуетъ читать
XVI	25	Михайловскіи	Михайловскіи
7	18	proslage	proslage
8	26	derzyt	derzyt
9	5	ukazywali	ukazywali
77	7	Ромашъ	Ромашъ
—	18	святон	святон
79	14	казалъ	казалъ
99	10	обесчещивашся	обесчещивашся
105	4	osobliwie	osobliwie
110	1	смыслъ	смыслъ
115	23	увесли ихъ съ соборъ	уничтожили ихъ
201	10	Деміановъ	Реміановъ
244	25	акрѣпа	акрѣпа
324	20	оку	року
350	30	rozpolitej	rozpolitej
362	3	Knerutaki	Knerutaki
384	16	число	исчислить
401	13	Прегаринскаго	Прегаринскаго
405	7	(1700)	(1790)
426	20	монать	жандать

